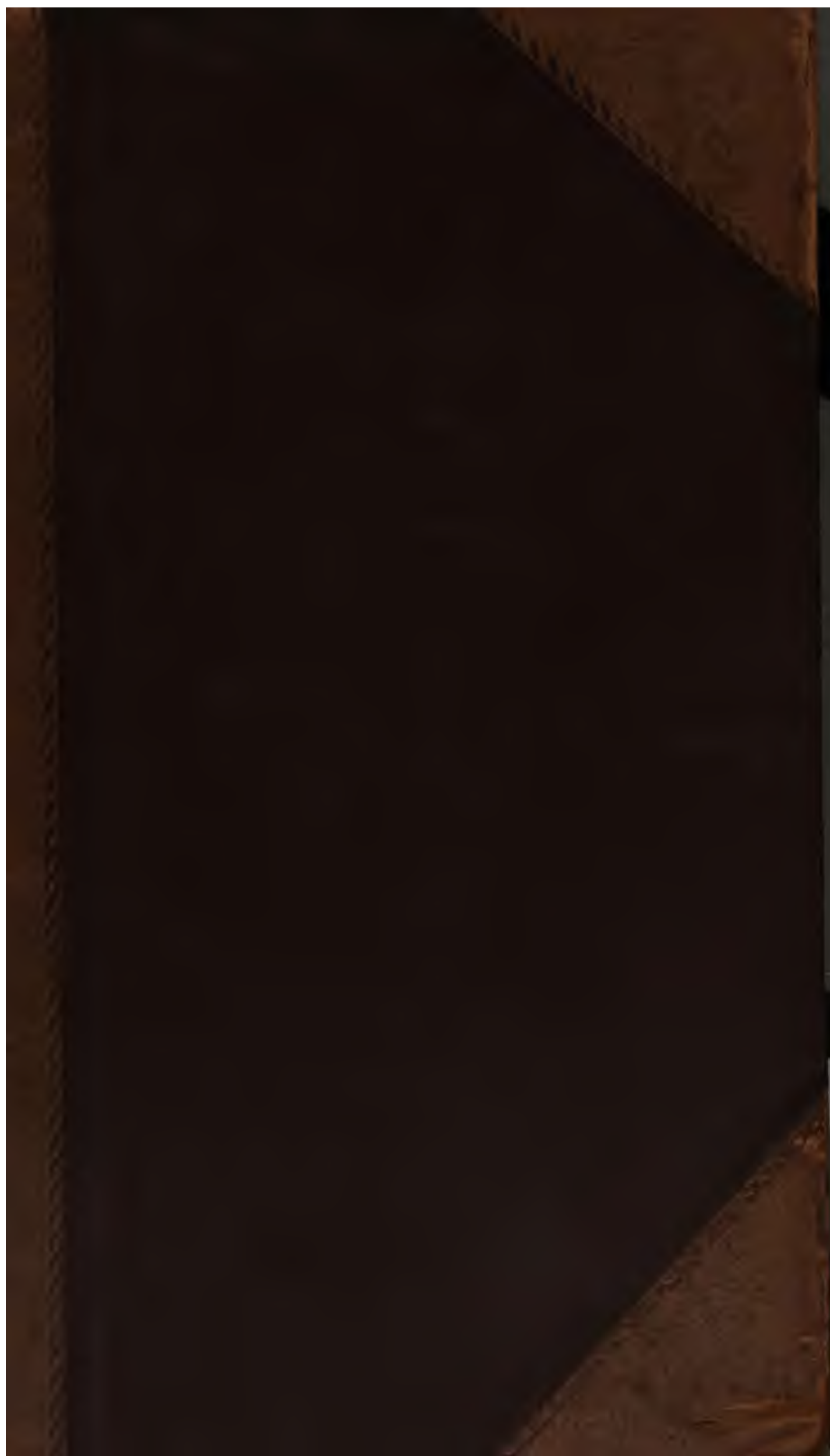
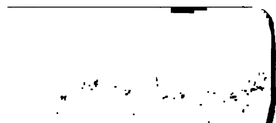

ΑΡΡΙΑΝΟΣ. ΑΝΟΝΥΜΟΙ ΤΡΕΙΣ. ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΣ. ΤΕΜΑΧΙΑ ΔΥΟ.

ARRIANI PERIPLUS PONTI EUXINI. **ANONYMI** PERIPLUS PONTI EUXINI, QUI **ARRIANO** FALSO ADSCRIBITUR. **ANONYMI** PERIPLUS PONTI EUXINI ET MAEOTIDIS PALUDIS. **ANONYMI** MENSURA PONTI EUXINI. **AGATHEMERI** HYPOTYPOSES GEOGRAPHIAE. **FRAGMENTA** DUO GEOGRAPHICA.

GRAECE ET LATINE

ADDITIS

H. DODWELLI, F. OSANNI ALIORUMQUE DISSERTATIONIBUS, ATQUE STUCKII, TENNULII, VOSSII, GRONOVII, HUDSONI, BASTII, KOEHLERI, GAILII FILII, LETRONNII, TUM INTEGRIS TUM SELECTIS SUISQUE NOTIS

EDIDIT

S. F. GUIL. HOFFMANN

DR. PHILOS.

LIPSIAE,

SUMPTIBUS C. L. FRITZSCHII.

MDCCCXLII.

BIBLIOTHECA·BODLEIANA

F. OSANNO

PROFESSORI GIESSENSI

QUI CUM DE HUMANITATIS STUDIIS, TUM DE GEOGRAPHIA ANTIQUA OPTIME PROMERITUS EST

ET

AMICO

A. G. R. NAUMANNO

PRAECEPTORI IN SCHOLA NICOLAITANA LIPSIENSI ET PRAEFECTO BIBLIOTHECAE CIVITATIS PRIMO

D. D. D.

LIBRUM

S. F. G. HOFFMANN.

LECTORI BENEVOLO S.

Arriani periplum Ponti Euxini aliorumque eiusdem argumenti libellos tres anonymos una cum iis libris, quos adhuc nomine Agathemeri omnes fere appellant, nunc edimus. De illorum periplorum interpretatione atque emendatione ante nos Ioannes Franciscus Gail filius bene meritus est, quamquam plura intacta reliquit. Nos quidem ea explicare atque emendare studuimus, sed non facile est sibi ipsi satisfacere, nedum aliis qui rem melius sciant. Gailius multum etiam eo praestitit, ut diligentissime indagaret, ubi et quomodo illi libelli de Ponto Euxino, re verbisque inter se aut congruunt aut differunt. Haec fecit et in notis et in praefatione, quas libellis adiecit atque praemisit. Quare et eiusdem notas omnes fere integras, et praefationem, in qua rem accuratissime pertractavit, repetendas esse duximus, ne aliquis quid desideraret, quod ad rem pertinet magnique momenti est, et haec omnia adiicere necesse esse persuasissimum nobis habuimus, quod volumen tertium editionis Gailii in Germania ignota fere est. Plura autem, quae huc spectant, nos in notis exposuimus, v. pag. 64. 66. 70. 73. 100 sq. 103. 104. 105 sq. 110. 111 sq. 114. 116.

Quod iam Gailius vidit, nos hodie Arriani periplum Ponti Euxini non integrum habere, docent luculentissime Leo Diaconus atque nonnulli loci illius libri, qui Stephani Byzantini nomine superest. Haec quidem omnia Gailius inter testimonia de Arriano iam libello ipso praemisit, sed ea non ita perpendit, ut necesse fuisset. Leo Diaconus haec refert hist. IX. 6.: Ἀῤῥιανὸς γάρ φησιν ἐν τῷ Περίπλῳ, Σκύθην Ἀχιλλέα τὸν

Πηλέως πεφηνέναι, ἐκ τῆς Μυρμηκιῶνος καλουμένης πολίχνης, παρὰ τὴν Μαιῶτιν λίμνην κειμένης· ἀπελαθέντα δὲ πρὸς τῶν Σκυθῶν διὰ τὸ ἀπηνὲς, ὠμὸν, καὶ αὔθαδες τοῦ φρονήματος, αὖθις Θετταλίαν οἰκῆσαι. Nescio an plura ex Arriani libro receperit Leo Diaconus. In nostro autem periplo Arriani nomine neque oppidulum Myrmecio commemoratur, neque historia de Achille narratur, quae in eo libro Leo Diaconus legit. Tum tempore igitur, cum Leo Diaconus scriberet, Arriani periplum integrum atque alium ac nostrum superfuisse ex illo loco satis apparet. Myrmecio autem in anonymo libello altero p. 171 commemoratur, ubi periplus paludis Maeotidis describitur, sed praeterea ibi nihil de Achille legimus.

Quod autem ad Stephanum adtinet, aliam viam ingredimur, ac Gailius ivit, qui in hac re nihil fecit, nisi Stephani verba ex Arriano desumpta simpliciter inter testimonia retulit. Nos enim accuratius perpendemus, habuerit Stephanus, cum suum opus conderet, Arriani periplum integrum, an eiusdem epitomen? Stephanus periplum Arriani tantummodo v. *Ἀψίλαι* diserte citat, sed ex hoc loco non liquet, Stephanus Arriani periplo integro usus sit, nec ne. Stephani verba sunt: *Ἀψίλαι, ἔθνος σκυθικὸν, γειτνιάζον Λαζοῖς, ὡς Ἀῤῥιανὸς ἐν περίπλῳ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.* Idem fere legimus in nostro periplo Arriani nomine; itaque, cum hic locus unicus sit, ubi Stephanus, qualem enim nunc habemus, Arriani periplum diserte atque ita commemorat, ut ibi eadem res narretur, quae in periplo nostro Arriani legimus, difficile dictu est, an in ceteris locis Stephanus, ubi res narrantur, quarum nusquam in nostro Arriani periplo commemoratio fit, periplum primitivum habuerit, an alium fortasse ab alio iam mutatum, qui a nostro diversus fuerit.

Deinde apud Stephanum legimus s. v. *Ἀθῆναι: . . . ἔστι δὲ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ χωρίον Ἀθῆναι, ὡς Ἀῤῥιανός. ἔστι δὲ ἱερὸν αὐτόθι Ἑλληνικόν.* Si verba posteriora cum periipli nostri verbis p. 40: *καί τι καὶ Ἀθηνᾶς ἱερόν ἐστιν αὐτόθι ἑλληνικόν* conferimus, dubitare de eo non possumus, haec verba aut Arriani ipsius esse, quae peripli nostri auctor servavit, aut iam Stephanum periplum nostrum habuisse. Hoc tamen verisimile non est, cum Stephanus alio loco referat ex Arriano: *Ἀλμήνη, πόλις πρὸς τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, ὡς Ἀῤῥιανός,*

cuius urbis in nostro periplo Arriani nomine non fit mentio. Sed ad alia respicere necesse est. Armene, qui sine dubio idem locus fuit, appellat Menippus apud Stephanum s. v. *Ἀρμένη, κώμη Παφλαγονίας. Μένιππος ἐν περίπλῳ.* Etiam in periplo anonymo, quem secundo loco edidimus, p. 125 *Ἀρμένη τόπος* commemoratur. Quomodo autem haec inter se conveniant, facile cuique patebit, qui rem accurate intuetur. Dubitari nequit, Almenem et Armenem eosdem locos fuisse; porro id certum videtur, quod, cum Arrianus periplum suum componeret, idem locus urbs erat atque Almene appellata; cum autem Menippus suum periplum scriberet (v. nostrum libellum: Menippos der Geograph. Lips. 1841, p. 21), Armene nondum urbs erat, quae postea facta est. Hic locus est unus quidem eorum, ex quo nihil patet, utrum auctor anonymi peripli prioris Menippo an Arriano usus fuerit, sed ex eo hoc satis constat, Arriani periplum, qualem nunc habemus, anonymo periplo mox laudato esse iuniorem. Illo enim tempore, quo periplus, quem Arriani nomine nunc habemus, ad usum quempiam compositus est, urbs Almene, cuius mentionem Arrianus ipse fecit, quod Stephano comperimus, iam interiit; in nostro enim Arriani periplo, Prytani vicinus Pyxites fluvius, omissa urbe Almeni, indicatur.

Ex reliquis locis, ubi Stephanus Arrianum breviter laudat, nihil liquet de nostro periplo, qui Arriani nomen praefert. Omnes enim loci, in quibus Stephanus Arrianum laudat, nihil aliud praebent, nisi quod etiam in nostro periplo reperimus. Itaque ex his non colligi potest, utrum habeat Stephanus integrum Arriani librum, an iam mutatum ac usui temporis accomodatum, fortasse qualem nunc habemus. Sunt autem Stephani loci hi: *Κοτύωρα, κώμη πρὸς τῷ Πόντῳ, ὡς Ἀῤῥιανός.* Huius loci commemorationem in nostro periplo Arrianeo p. 75 reperimus. Berkelius ad hunc Stephani locum annotavit, quae ad nostrum Arrianum spectant, haec: „Hodie profecto in Arriani Periplo *Κοτύωρα* non occurrit, sed quidem *Κύτωρος*, ita enim ille: *Ἔνθεν δὲ εἰς Κύτωρον ἐνενήκοντα. ὅρμος ναυσὶν ἐν Κυτώρῳ εἰς Αἰγιαλοὺς ἑξήκοντα.* Cl. Vossius in notis, ad Scylacem, eundem locum esse censet, ut et alii geographiae periti. Contra Stephanus *Κύτωρον* in Paphlagonia collocat,

sed *Κοτύωρα* ad Pontum, duo diversa et nomine et situ oppida statuens. Id etiam imitatur Eustathius in comm. ad Iliad. B." Locus autem Arriani, quem Berkelius ex Vossii sententia refert, non is est, qui laudandus esset. Ille legitur p. 68, hic p. 75; duo diversa sunt loca et nomine et situ, quod iam Gailius recte vidit. Eundem locum de Cotyoro, iisdem fere verbis redditum, habemus apud anonymum primum p. 120.

Locum de Lazica vetere, quae commemoratur in nostro periplo Arrianeo p. 79, apud Stephanum reperimus s. v. *Λαζοί*. Nomen *Τόανα*, quo olim locus *Τύανα* appellabatur, laudat Stephanus ex Arriano s. v. *Τύανα*.

Haec sunt omnia, quae alii scriptores ex Arriani periplo Ponti Euxini conservarunt. Nihil praebet Eustathius in commentariis ad Dionysium Periegetem, quamquam multa ex aliis Arriani libris refert. Unus fortasse locus de Heraclea Pontica ad periplum pertinere posset, quem ad versum 791 legimus. Is autem est: *Ἀῤῥιανὸς δὲ οὕτω γράφει . . . . ἐπέκεινα Σαγγαρίου ὅμοροι Παφλαγόνων Μαριανδυνοί, ἔνθα πόλις Ἡράκλεια πεπόλισται, ὅπου Κιμμέριοι πόαν φαγόντες ἀπόνιτον ἐδυστύχησαν.* Sed hodie nihil simile quid in Arriani periplo habemus.

Fragmentum, quod F. Osannus, V. Cl. et geographiae antiquae peritissimus, ex apographo Blochii, Viri doctissimi adiecta dissertatione, edidit, Gailius eodem volumine tertio Geographorum graecorum repeti iussit. Nos etiam hoc fragmentum una cum omnibus, quibus F. Osannus illud olim et nuperrime ornavit, recepimus. Unum addo ad pag. 211 sq. De Iove Imperatore edidit Levezovius librum: Iupiter Imperator, Berolini a. 1826; deinde eandem rem tractavit Guil. Abeken in actis inscr.: Annali dell' Instituto di corrispondenza archeologica Vol. XI. p. 62 sqq., atque nuperrime Ottonius Iahn in ephem. inscr.: Zeitschrift für die Alterthumswissenschaft a. 1841, m. Octob. No. 118., qui tamen in re enodata prorsus differunt.

Libros, qui nomine **Agathemeri** circumferuntur, nemo hucusque post Dodwellum, accuratius tractavit, neque etiam, si editionem neograecam Viennae editam a. 1806, quae nihil novi continet, exceperis, exinde illo tempore post Hudsonum edidit.

Si autem omnium capitum argumenta, rationemque, qua res toto libello, qualis editus extat, tractantur, diligenter perpendimus, nemo facile negabit, non omnia Agathemeri esse posse, cui adscribuntur. Iam quidem Groddeckius, Initiorum ed. IIa, T. II. pag. 91 de his libris Agathemero adscriptis locutus est: „Ptolemaei et antiquiorum geographorum epitomatoribus accensendus est Agathemer, aetatis incertae scriptor, sed quem Saec. III. initio, circa Septimii Severi imp. tempora vixisse, de St. Croix cum aliis verisimiliter coniiciunt. Eius libri duo Ὑποτυπώσεων etc. leguntur, quorum prior multa ad Geographiae Graecorum historiam cognitu utilia, nec aliunde nota, continet; posterior eadem fere recoquit, sed tam perturbate et imperite, ut prioris auctori satis probo et intelligenti merito abiudicetur, ac pro spurio partu habeatur necesse sit v. Mannert T. I. p. 186." sed hac disputatione ille vir alias bene meritus de litteris nihil fere, quo rei profecerit, assecutus est. Sine dubio etiam Letronnius, Vir his rebus prae ceteris peritissimus, non satis accurate iudicavit, dicens in dissertatione iam laudata: Beurtheilung der Ansicht des Hipparchos, quam una cum Lelewelii Pythea a. 1838 germanice reddidi, p. 141, Agathemeri librum secundum nihil nisi epitomen geographiae Ptolemaei esse, atque iterum p. 142 et 147, Agathemerum sicuti Pappum et Ioannem Philoponum Ptolemaei discipulum fuisse, sive eum secutum esse atque geographiam omnino ad eius rationes tractavisse.

Ex his omnibus videmus, neminem adhuc subodoratum esse, quod postremum caput libri secundi ex Strabone, atque ita ut huius libri auctor verba singula retineret, hausta sunt. Itaque in hoc capite Strabone auctore lacunas quasdam explere potui. Fortasse dicet aliquis, qui rem non novit, librum nomine Agathemeri nihil esse nisi collectanea ex variis scriptoribus, quibus insertus fortasse est Agathemeri liber integer, sive etiam eiusdem epitome, vel partes quaedam ex libro integro desumtae, quas quispiam suo more retractavit. At hoc verum esse demonstrari nullo modo potest. Videtur potius res sic se habere. Priora quinque capita libri primi non eiusdem scriptoris sunt, qui reliqua libri primi omniaque libri secundi conscripsit. Illa quinque capita posterioribus usque ad finem libelli aliena esse, non solum res ipsa in illis capitibus tractata

coarguit, sed etiam rationes exteriores, e codicum conditione desumtae, eaeque non minus graves, quas quisque agnoscet, confirmant. Conferas enim lib. I. cap. 2 cum lib. II. cap. 12; lib. I. cap. 3 cum lib. II. cap. 14, quae quamquam idem argumentum tractant, adeo inter se differunt, ut non facile idem scriptor tam diversa de iisdem fere rebus conscripserit, nisi balbus fuerit; conferas deinde lib. I. cap. 4 cum lib. II. cap. 4. Quod autem attinet ad codices, scimus, in omnibus librum, quem nunc Agathemeri nomine habemus, acephalum esse, in tribus autem codicibus, Altempsiano enim et Viennensi et Vaticano, tantum partem quandam et priora quidem capita libri primi contineri. Conf. enim Holstenii notitiam libro praemissam, atque ea quae ex Nesselii Catalogo codicum Vindob. P. V. p. 172 sq., atque ex Kollarii Commentariorum de Augusta Bibl. Caes. Vindob. supplementi libro primo posthumo p. 538 et 543 huc transscripsimus. Nesselius l. l. de codice Vindob. narrat haec: „A fol. I. sqq. Dionysii Alex. Periegesis. Exstat autem ibi primo loco nempe fol. 1, pag. 2 Vita Dionysii graece, ab anonymo quodam Autore conscripta, et ab aliis eiusdem Vitae narrationibus aliquantum discrepans." — „Secundo, et quidem fol. 32, pag. 2 Anonymi cuiusdam Autoris Observatio de duodecim Ventis, cuius principium Ἰστέον ὅτι ἄνεμοί εἰσι δώδεκα etc." — „Tertio et quidem fol. 32, pag 2 Anonymi cuiusdam Autoris Fragmentum sive Excerptum Hydrographicum Navigationis per Pontum Euxinum a Bosphoro [?] Thracio usque ad Bosphorum Cimmerium; cuius principium: Ἕως τοῦ ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου ἤτοι στόματος ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ λεγομένου πενταστομίου τοῦ Ἴστρου, ποταμοῦ τοῦ πόντου, στάδια etc. Illustrandi huius fragmenti causa consulendus praecipue est Arriani Periplus Ponti Euxini ad Imperatorem Adrianum." — „Quarto a fol. 33 pag. 1 — fol. 103 pag. 1 Iulii Alexandri Introductio synoptica in Astrologiam Apotelesmaticam." — „Quinto a fol. 104 pag. 1 — fol. 143 pag. 2, fol. 144 pag. 1 — fol. 177 p. 2 Aeschyli Prometheus vinctus." — „Sexto a fol. 178 p. 1 — fol. 183 pag. 2: Ἀγαθημέρου τοῦ Ὄρθωνος Γεωγραφίας ὑποτύπωσις. Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος, ἀκουστὴς Θάλεω, πρῶτος ἐτόλμησε τὴν οἰκουμένην ἐν πινάκι γράψαι· μεθ᾽ ὃν

Εὐκαναῖος ὁ Μιλήσιος etc. Est autem Opusculum hoc ibi mutilum."

Ad „Tertio" Kollarii narrationem l. l. p. 638 conferas. Dicit enim: „Est vero hoc fragmentum de Ponto nihil aliud, nisi *ἀποσπασμάτιον* acephali illius anonymique Peripli Ponti Euxini, qui editus habetur inter Geographiae vet. Scriptores Graecos min. Oxon. 1698 Vol. I. post Marciani Heracl. Periplum p. 16. Intercedit tamen inter utrumque exemplar non minimum discrimen; cuius cognoscendi gratia, censeo, utiliter olim collatum iri. Consule praeterea Analectorum Vindob. Tom. I. p. 1102. Ceterum non dubito, quia illud quoque de ventis fragmentum sit huius persimile excerptum, in cuius tamen auctorem, quod operae pretium non permittit, studiosius indagare non vacat: praesertim cum de eodem argumento multo plura ac meliora legi possint apud Agathemerum laudatae supra editionis Lib. I. cap. 2 et Lib. II. cap. 12." — Ad „Sexto" Kollarius haec adnotavit l. l. p. 543; „Est praeterea dimidia paene sui parte mutilum, quod scilicet solum ad capitis VI. libri primi illa verba pertingat: *σταδίων δὲ μυριάδων δ′. ὅρων δὲ δ′. μὴ κατὰ πλαγῆς* (sic)."

Qui legit caput sextum libri primi dubitare nequit, hic incipere novum opus, cuius auctor Ptolemaeum secutus est. Deinde luce clarius est, omnia quae exinde sequuntur mathematica ratione demonstrata esse, atque ea etiam, quae ex Strabone sunt desumpta. Itaque, si non omnia nos fefellunt, quinque priora capita alieni operis pars habenda sunt, atque auctorem vel potius auctores utriusque operis adhuc non compertos habemus, quamquam omnes Agathemerum eum esse hucusque putaverunt, deque eius aetate, ut si haec sola res esset dubia, inquisiverunt. Prius autem quaerendum erat, num hic liber, qualis nunc nomine Agathemeri circumfertur, ei omnino tribui potest. Hoc autem constat, eum librum quem nunc nomine Agathemeri habemus, e duobus iisque diversis libris conflatum esse. Ad priorem, quod iam diximus, referenda sunt quinque priora capita libri primi, ad alterum vero reliqua capita libri utriusque. Ad hanc nostram sententiam firmandam etiam id non exiguum argumentum est, quod in illa priore nostri libelli parte componenda plures auctores sunt adhibiti, quam in posteriore parte, antea nobis designata. De-

inde etiam nequaquam negligere debemus, quod in illa priore parte omnes mensurae simpliciter stadiis, in posteriore autem et stadiis et milibus Romanorum designantur. Haec differentia utriusque partis in nostra re de auctore libelli diiudicanda maximi momenti est, quamquam nemo hucusque eam vidit. At aliquis fortasse dicet, in posteriore parte milia ab alio, qui genuinum Agathemeri librum retractavit atque in epitomen redegit, adiecta esse, quod ex eo appareat, multis in locis milium numeros omissos esse. Imo etiam hoc, quod non negamus, nequaquam contra nostram opinionem de diverso utriusque partis nostri libelli auctore repugnat, sed potius eam vel maxime confirmat; posteriorem enim illam partem aliquis suo more retractavit, qui priorem partem non habuit, quia illo tempore utraque pars nondum coniuncta erat.

Si lacunas quascunque, quae praecipue inde a capite sexto libri primi occurrunt, attento animo respicimus, non facile persuadebimur, hanc operis partem esse Agathemeri librum. Sed de eo, quaenam pars nostri libri nomine Agathemeri fortasse ei adscribi posset, nihil audeo dicere; alii fortasse me melius feliciusque hanc rem implicatam expediunt, qui codices mstos, qui innotuerunt, atque eum quidem, ex quo ceteri sunt descripti, inspicere possunt. Veteres scriptores de Agathemero eiusque libro prorsus tacent, atque ex libro ipso sive eius partibus de auctore sive auctoribus nihil apparet. Omnes quidem mecum consentient, necesse esse quaeri, quomodo illae lacunae ortae sint, eaeque scriptori genuino adtribui possint nec ne. Si vero lacunas illas accurate intuemur, ut par est, id respicientes, quem ad finem auctor librum suum composuit, quod ipse initio libri i. e. capite sexto distincte indicavit dicens, se id ad usum Philonis, discipuli sui, fecisse, hoc saltem dicere possumus, lacunas illas nequaquam ab ipso libri auctore relicta esse posse. Si hoc ipse fecerit, quomodo ad finem sibi propositum pervenire potuisset, Ptolemaeum emendare, quod voluisse l. l. diserte dicit verbis his: *Τῶν δὲ τὰ τῇ αἰσθήσει ὡς ψευδῆ ἀπολελεγμένα, ἐπιστημονικῶς διορθούμενοι, δεῖν προσεπενοήσαμεν καὶ αὐτοὶ τὴν τοῦ παντὸς ὡς ἐγχειριδίῳ συνελεῖν πραγματείαν, ὡς ἂν ἐπὶ μνήμης ἔχῃς, ὦ Φίλων ἄριστε, ὅσα καὶ διὰ ζώσης φωνῆς παρ' ἡμῶν ἀκήκοας.* Etiamsi Berke-

lius ad Stephanum v. Ἀμισός recte opinatus fuisset, hunc Philonem eundem esse, qui librum περὶ πόλεων composuit, tamen nihil de nostri libri auctore sciremus, Agathemerum eum esse necne.

De priore illa parte nostri libelli eiusque auctore fortasse aliquid certius sciremus, si Ioannes Damascenus indicasset, ex quo libro locos de ventis et maribus sumserit. In omnibus enim et quidem singulis fere verbis noster et Ioannes Damascenus consentiunt. Consulto abstinemus, plura verba de hac re facere, cum etiam coniectura nihil assequi possit, quod probabile habendum sit.

Ex Ptolemaeo excerpta vel descripta esse capita VI. VII. VIII. libri primi, inprimis videmus ex capite octavo, quod in singulis rebus cum Ptolemaei geographiae capite XXIIImo libri primi congruit, si vulgatam Ptolemaei lectionem sequimur. Wilbergius quidem, V. doct., qui nuperrime Ptolemaei geographiam bene edere coepit, lectionem vulgatam in nonnullis locis mutavit, sed in eo adsentiri nequeo; Agathemer enim, quem auctorem libri nostri dicimus, quem autem Wilbergius prorsus neglexit, quamquam antiquior omnibus codicibus Ptolemaei testis est, ita in omnibus obloquitur, ut eum audire debeamus. Ne quis quid desideret, transscribimus quae Wilbergius iam p. 339 l. l. de ea re disputavit. Dicit autem: „Exactos autem quum in hoc opere numeros negligens Ptolemaeus in minutis indicandis quinariis tantum numeris utatur, illos quos recepimus eum posuisse verisimillimum est. Tribus tantum locis a vulgata lectione recedere ausi sumus, in parallelo septimo, sexto decimo et duodevicesimo. Quorum in sexto decimo emendatio nostra ($\overline{\nu\alpha}$ L′) nulla commendatione eget, quippe quae optimorum codd. MSS. auctoritate confirmatur. Atque in septimo quoque ex eo, quod duo codices praebent, $\overline{\varkappa\zeta}$ ϛ′ pro vulgato $\overline{\varkappa\zeta}$ ϛ′ ϛ′ facili correctione vera lectio $\overline{\varkappa\zeta}$ ϛ′ erui potest, quam ipse probat Ptolemaeus l. IV. c. 5. p. 125 B., ubi Ptolemaidem Hermiae, per quam in Almagesti l. II. c. 6. vol. I. p. 82 hic parallelus scriptus esse dicitur, latitudinem habere $\overline{\varkappa\zeta}$ ϛ′ docet. Orta enim est vulgata lectio ex male iterato ϛ′, quod quum absurdum esset, librarii in ϛ′ ϛ′ mutaverunt. Contrarium fere accidit duodevicesimo parallelo,

ubi quum duplici ϛ' scribendum erat νϛ ϛ', alterum ϛ' negligentia librariorum omissum est, id quod iusta computatione infra planum facturi sumus. Verum in Compositione mathematica (Almagesto) l. I. c. 12. vol. I. p. 59 Ptolemaeus quum et eclipticae lineae obliquitatem statuat 23° 51' 20", neque quinariis numeris utatur, alios plerumque numeros posuit, qui ubi cum numeris a nobis receptis non congruunt, uncinis eos inclusos nostris apposui, quales in nova Halmae editione inveniuntur. In plerisque parallelis non est quod differentias istas moremur; tam prope enim Almagesti numeri ad quinarios qui in Geographia ponuntur numeros accedunt, ut pro diverso utriusque libri consilio vix alios ponere potuerit. Sed in tribus tantum parallelis sexto decimo, septimo decimo, et duodevicesimo differentia numerorum tanta est, ut in Almagesti libris vel editis vel etiam manuscriptis menda inesse appareat. Et in illo quidem, qui est in Almagesto undevicesimus, numerus να ϛ' ϛ' ortus est ex iterato ϛ', quam eandem fere mendi originem supra vidimus in septimo Geographiae parallelo; scribendum ergo erit να ϛ', quod in Geographia codicibus MSS. confirmari diximus. Quod Almagesti interpretatio latina (Basil. 1551) praebet 51° 35', propius iam ad verum numerum accedit. In septimo decimo parallelo, qui est in Almagesto unus et vicesimus, pro νδ ϛ', vel ut Halma scripsit νδ λϛ', scribendum est νδ ϛ' ex codd. Flor. 2390 et Ven. 313; et ex interpretatione latina. Postremo de duodevicesimo parallelo, qui est in Almagesto vicesimus tertius, infra locatores nos quae diximus." Paullo post dicit Wilbergius haec: „In illo parallelo, in quo longissimo diei sunt 17 h. 30', codices et manuscripti et editi omnes in latitudine 56° consentiunt, quod verum non esse facile intelligitur ex eo calculo, quo supra p. 26 b iam usi sumus. Est enim tangens latitudinis = cos. ang. hor. × cot. obliquit. eclipt. Eclipticae autem lineae obliquitas si statuetur esse aut 23° 50' aut 23° 51' 20", erit

log. cot. obliq.	=	0,3548257	vel 0,3543702
" cos. ang. hor.	=	9,8191133	9,8191133
ergo log. tang. lat.	=	10,1739390	10,1734835 quibus respondent
arcus		56° 10' 45"	vel 56° 9' 3".

unde patet numerum vulgo editum omnino falsum, atque in Comput. Mathemat. etiam scribendum esse $\overline{\pi\varsigma}$ ϛ'. Quod si recte computatum est, numeros etiam, quibus Ptolemaeus gnomonis in hoc parallelo ad umbras suas rationes expressit, falsos esse patet."

Si Wilbergii emendationes verae sint, de qua autem re valde dubito, in illis parallelis etiam apud Agathemerum, quem dicere solemus, numeri mutandi essent. Apud Agathemerum enim, quod iam diximus, vulgatam lectionem habemus, quam Wilbergius apud Ptolemaeum mutavit. Itaque si essent illi numeri revera mendosi, is error est perantiquus atque nostris Ptolemaei codicibus antiquior. In eo etiam Wilbergius non recte egisse videtur, quod unum locum Ptolemaei geographiae ad eiusdem Almagestum constituere conatus est. Si omnia diligenter accurateque perpendo, vulgatam lectionem et apud Agathemerum et apud Ptolemaeum conservare necesse videtur. Unum praeterea Ptolemaei parallelum addo, cuius numerus graduum apud Agathemerum differt. Est autem parallelus sextus, quem Ptolemaeus designat sic: *τὸν δὲ ϛ' καὶ ὑπὸ τὸν θερινὸν τροπικὸν ὥρᾳ μιᾷ καὶ ἡμίσει διαφέρειν ἀπέχοντα μοίρας* $\overline{\kappa\gamma}$ *L' γ' καὶ γραφόμενον διὰ Συήνης.* Consulto in nostro libello nihil mutavi. Conf. etiam Dodwelli dissertationem de Marciano §. 9, qui iam de hac discrepantia atque de Agathemeri aetate secundum caput IVtum libri II. egit.

Unus locus libri secundi cap. I. initio, p. 344 sq. dignus est, quem accuratius intueamur. A verbis enim: *Μέγεθος δὲ τῆς οἰκουμένης* al., si numerum ipsum *μ. ϛ'. ηφμε'* exceperis, de quo iam diximus, usque ad verba: *ἡ πλατυτάτη τυγχάνουσα* rem eandem atque iisdem verbis narrat Marcianus p. 39 sq. ed. nostr., ita ut auctor noster, quem Agathemerum dicere solemus, ex Marciano hausisse videri possit, si non fortasse Marcianus nostrum auctorem exscripserit. Etiamsi Marcianum, ubi ille p. 86 sq. dicit, Eratosthenem totius terrae cognitae circuitum stadiorum 252000 designasse, cum auctore nostro, qui initio capitis eundem mensurae numerum refert, conferamus, non facile erit, de hac re aliquid certi statuere; ex usu autem verbi *παραδέδοται*, quod apud Agathemerum l. mox l. legimus, nihil aliud colligi potest, nisi quod scriptor

noster, si ex fonte ipso hausisset, quem Marcianus indicat, sine dubio distinctius locutus esset. Itaque verisimile videtur, Agathemerum illam notitiam ex Marciani libro hausisse, quocum in aliis etiam rebus consentit. Fortasse plurem lucem nobis adfert caput quartum nostramque opinionem probabiliorem reddit. Marcianus quidem atque auctor noster nomen Ἱσπανία usurpant, sed ille ita ut videamus, eo tempore quo scripsit, alterum nomen Ἰβερία usitatius fuisse; contra autem noster diserte dicit p. 348: Ἱσπανίαι τρεῖς, ἃς Ἰβηρίας πρότερον ἐκάλουν, ex quo certissime liquet, eo tempore alterum nomen iam obsoletum fuisse. Praeterea tempore Marciani nomen Κελτογαλατία in usu fuit, qui scriptoris nostri tempore iam prorsus obsoletum fuisse videtur; hic enim dicit p. 349: Γαλλιῶν, ἃς πρότερον Γαλατίας ἔλεγον. In his Marcianus magis cum Ptolemaeo, quam noster consentit; in definiendis autem provinciis Marcianus et noster plane consentiunt. Cum haec ita sint, vere videor posse contendere, Marcianum et nostrum scriptorem, quod ad utriusque tempus adtinet, non adeo differe, ut hic post Aurelianum vixerit. Si porro alium locum libro I. cap. 2, consideramus, ubi legitur: Ἰβηρίαν τὴν νῦν Ἱσπανίαν, non facile quis negabit, hunc non alius scriptoris quam supra laudatum esse. Nostram de auctore nostri libelli sententiam etiam diversae totius terrae singularumque locorum mensurae, quas in variis nostri libelli locis legimus, satis confirmant. Auctor prioris partis nostri libelli vixit post Artemidorum et Menippum, quibus praeter Timosthenem in describendis insulis usus est: dubito quin aliquid certioris de eius aetate dicere possimus. At de Agathemero utor Ciceronis verbis: „Et refellere sine pertinacia et refelli sine iracundia parati sumus."

Ptolemaeus posteriore tempore pluribus scriptoribus fuit fons, ex quo doctrinam geographicam hauserunt, v. Scholia ad Dionysium Periegetem v. I. 43 al. Conferri etiam Marcianus Heracleota, quem edidimus, atque Nicephori Blemmydae libellus aliique debent.

Quid ipse in libello, nomine Agathemeri insignito, tractando praestiti, paucis indicabo. Quanquam libellum, qualem nunc habemus, neque Agathemeri neque etiam unius auctoris esse posse satis constat, tamen ubique brevitatis causa Aga-

themeri nomine usus sum, nihilque praeterea mutavi, quod huc spectat. In investigandis fontibus, ut par erat, operam multam laboremque impendi; numeros etiam, quibus mensurae distantiarum locorum designantur, vel emendare, vel qui falsi sunt, simpliciter indicare studui. Signa interpunctionis, quae nos dicimus, et praeterea hic inde verba ipsa versionemque latinam, quae est Gronovii, emendavi. Omnes editiones habui.

Supra sententiam meam eamque diversam ab ea, quae omnibus communis est, pluribus exposui; at si Holstenium, quem iam Bastius virum spectatae fidei nominat, sequi ausus essem, totum librum, quem nunc nomine Agathemeri habemus et Samuel Tennulius a. MDCLXXI primus edidit, cuiusque vestigia Gronovius, Hudsonus et Dodwellus presserunt, tribus partibus disiunxissem, ut necesse esset. Quae enim Holstenius a. MDCXXVIII. ad Peirescium de suo Syntagmate Geographorum et quidem de Agathemero et duobus aliis libellis anonymis scripsit, in nostra causa de Agathemero maximi momenti minimeque negligenda sunt. Id tantum Agathemeri fragmentum esse, quod inde ab initio nostri libelli usque ad finem capitis sexti libri primi legimus, Holstenii notitia certum reddit, ut iam p. 226 sq. vidimus; reliqua autem, quae sequuntur, duo opuscula sunt anonyma habenda et disiungenda, si ea respicimus, ut necesse est, quae Holstenius in epistola laudata statim post notitiam de Agathemero dicit. Illa notitia de Agathemero secundum locum obtinet; quae porro huc pertinent, tertium et quartum locum habent, et quidem hae sunt: „III. *Ἀνωνύμου ὑποτύπωσις γεωγραφίας ἐν ἐπιτόμῳ.* eiusdem notae opusculum cum praecedenti, repertum in iisdem regiis MSS. sequitur in omnibus fere Ptolemaeum. emendavi ex optimo codice Altempsiano. Incipit: *ἡ τῆς ὅλης γῆς περίμετρος.* finit: *ἡ μὲν καθ' ἡμᾶς θάλασσα τοιαύτη.* distinctum est in XIV capita: et continet folia XXIV graecolat. in 4to. Hoc opusculum ita placuit P. Bertio, ut conatu mihi extorquere studuerit, ut Breviario suo geographico subiungeret *ἐπιτομὴν* hanc admodum concinnam, et publice praelegeret auditoribus suis.“ Omnis quisque mecum videt, hoc esse sine dubio idem opusculum, quod nostri libelli nomine Agathemeri est secundus liber.

Deinde scripsit Holstenius l. l. haec: „IV. Anonymus de

desribenda terra in globo, ex mente Ptolemaei. Habui ex regia bibliotheca, sed corruptissimum: et absque schematibus mathematicis, in quorum demonstratione totum opusculum consistit, nec intelligi potest absque illorum ope. id quoque ex Altempsiana emendavi, ubi et figuras illas descriptas reperi. Incipit: *τοῦ τεχνικοῦ Πτολεμαίου.* est XII foliorum cum latina versione in 4to. Haec opuscula hactenus lucem non aspexere.“ Sine dubio hoc est illud opusculum, quod in nostro libello edito Agathemeri nomine inde a capite VIto usque ad finem libri primi habemus. Itaque noster libellus Agathemeri nomine tribus partibus disiungendus est, quorum pars prima sola Agathemeri est. Nihil video, quid meae opinioni obstare posset. Nescio, quomodo beatus Klugius, Hannonis editor, a. MDCCCXXIX. p. 48 inter Geographos graecos non editos, auctore Manzio, referre potuit haec opuscula: „Agathemeri Orthonis hypotyposis Geographiae. Ex tribus MSS. Regiis. Anonymus de terra describenda in globo. Ex iisdem tribus MSS. et alio.“

Attamen omnes, qui de Agathemero post Dodwellum, quem presso pede secuti sunt, scripserunt, erravisse de illo libello certissimum est. Solos libellorum titulos, quos Lucas Holstenius edere constituerat, iam Lambecius in Commentariis de Bibliotheca Vindobonensi prodidit, unde eos Harlesius in nova editione Fabricii Bibliothecae graecae T. IV. recepit. Cum autem Harlesius dissertatione viri Cl. Galli de Sainte-Croix, inserta Diario: Journal des Sçavans a. 1789 m. Aprili, qui iam Holstenii epistolam adhibuit, ubique usus sit, miror, quomodo ad unum omnes, atque etiam exinde illo tempore quo a MDCCCXII. Bredovius Holstenii epistolam edidit integram, errorem de nostro libro Agathemeri nomine retinere potuerint. Iam autem Godefridus Vendelinus, quod ex Tennulii prolegomenis scimus, Agathemeri librum, duabus partibus sive libris constantem, habuit atque edere constituerat, nisi morte praereptus fuisset. Eiusdem consilium perfecit deinde Tennulius, qui in epistola ad Io. Henr. Heideggerum data atque editioni praefixa dicit de Agathemero: „Infelix enim librariorum manibus est deformatus, montes et maria mensuravit, cum ignarae essent hominibus regiones, nimiumque terra sua placeret.“ Quem

autem codicem habuerint Vendelinus et Tennulius nescimus. Codex Altempsianus omnium codicum optimus esse videtur.

Ex his videmus, dubitari non posse, omnia quae inde a Vendelino de Agathemero eoque libro, qui nunc nomine eius editus exstat, disputata sunt, partim alio modo disponenda, partim etiam perversa esse. Nulla opinione captus, rem de novo perpendi.

De editionibus pauca sunt dicenda, eaque sufficiant. Omnes periplos, Arriani triumque anonymorum scriptorum, comprehendit Gailii editio, quae a. MDCCCXXXI. Parisiis prodiit, estque Volumen tertium collectionis Geographorum Graecorum minorum, quos omnes uno corpore collectos edere instituit, sed consilio suo abstinuit. Arriani utrumque periplum Ponti Euxini et Maris Erythraei, cum Hannonis periplo, Plutarchi libro de fluminibus et montibus, atque Strabonis epitoma graece primum edidit Sigismundus Gelenius, Bohemus, ex Italia reversus, Basileae a. MDXXXIII, 4to Frobenii sumtibus. De codice autem, quem habuit Gelenius, nihil dicit in praefatione ad Anselmum Ephorinum medicum, quam libro ipsi praefixit. Codicem olim in bibliotheca Palatina exstitisse docet Sylburgius in Catalogo codd. graecor. MSS. olim in bibl. Palatina, nunc Vaticana asservatorum, Francof. ad M. 1701, p. 124, no. 389. Hic postea, quod ex Sylburgii notitia videmus, in Vaticanam bibliothecam migravit, nunc vero, teste Bastio (Lettre critique de F. J. Bast a J. F. Boissonade, Paris. 1805, 8, quam latine deinde reddidit Wiedeburgius. Lips. 8,) in bibliotheca Parisiensi asservatur, ubi eum Bastius ea diligentia, qua solebat codices legere, relegit, illaque epistola varios lectiones edidit.

Arriani libellum sive epistolam ad Hadrianum, continentem periplum Ponti Euxini, atque periplum Maris Erythraei post Gelenium cum prolixo commentario et latina versione edidit Io. Guil. Stuckius Tigurinus, Lugduni apud Barthol. Vincentium a. M. D. LXXVII. fol. sive alio titulo: Genevae apud Eustathium Vignon. M. D. LXXVII. Deinde repetiit textum graecum, ut dicimus, cum Stuckii versione latina Nicolaus Blancardus, Amstelod. apud Iansson. Waesberg a. MDCLXXXIII. 8vo. Cuius editionis novus titulus est: Amstel. Apud Petrum

de Coux, MDCCL. Iterum prodiit ille libellus in collectionis Geographorum graecor. minor. Vol. I., quam Hudsonus a. MDCXCVIII. 8vo paravit.

Descriptio Ponti Euxini, quam primo loco post Arrianum cum Gailio edidi, primum volumine tertio collectionis Io. Hudsoni a. MDCCXII. ex Cl. Io. Alb. Fabricii voluntate prodiit, ut Hudsonus ipse in praefatione monuit. Iam quidem Holstenius eam edere instituerat, qui in epistola sua ad Peirescium de ea dicit haec: „Alia descriptio Ponti Euxini, confecta ex tribus antiquis auctoribus, Arriano scilicet, Anonymo Periegete Iambico, et Marciano seu potius Menippo, quem Marcianus transcripsit. ex horum fragmentis invicem coniunctis quasi emblematis tessellatum hoc opus concinnatum, forte a Constantino Porphyrogeneta; cuius coniecturae rationes nuper ibi exposui. Posteriorem partem primo in Palatino codice reperi a Bosporo Cimmerio Byzantium usque, dein primam ab eodem Bosporo usque ad Phasin in alio MSto Vaticano. eo nomine gratissimum mihi fuit inventum, quod CCXL versus Anonymi illius poetae nobis conservati fuerint: eoque vehementius desidero integrum exemplar alicunde protrahi, quo damnum illud resarciatur. Posteriorem illam partem Cl. Salmasius passim citat nomine *περίπλου* paludis Maeotidis Arriani, cum nihil nisi ostium in transitu tangat, et recentior sit non Arriano solum, sed Marciano quoque Heracleota.“

De altero Anonymo sufficiunt, quae Bastius p. 150 docet; de Anonymo, quem tertio loco edidi, iam dixi. Agathemerum autem primus edidit Samuel Tennulius titulo: *ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΥΣ Τοῦ Ὄρθωνος Ὑποτυπώσεων Γεωγραφίας ἐν ἐπιτομῇ ΒΙΒΛΙΑ ΔΥΟ.* AGATHEMERIS *Orthonis filii* Compendiariae Geographiae expositionum LIBRI DUO *Cura & interpretatione* Samuelis Tennulii. *AMSTELODAMI*, Apud IOANNEM RAVESTEINIUM. cIↄIↄcLXXI. 8 min. Deinde prodiit Agathemer a Iac. Gronovio editus, inter eiusdem Geographica antiqua etc. Lugd. Bat. a. 1697, 4 et novo titulo a. 1700; iterum inter Io. Hudsoni Geographos graecos minores Tom. II.

Haec omnia, exceptis F. Osanni anonymo duobusque fragmentis, quae adieci, extant etiam in neograeca editione Geographorum graec. min., quae a. 1806 et 1807. Viennae prodiit.

Adieci duo fragmenta geographica, quae sumsi ex Milleri editione Marciani p. 320 sqq., qui ea e codice Paris. graeco no. 39, fol. 167 recto et fol. 168 recto, descripsit atque cum nonnullis notis edidit. Ipse ea latine reddidi. Haec fragmenta ex eodem fonte manasse videntur, ex quo pars prior libelli nomine Agathemeri prodiit; fortasse ex hoc ipso libello sunt desumpta. Maxime gavisus sum, quod Letronnii V. Cl. liber novissimus bonaeque frugis plenus atque inscriptus: Fragmens des poemes géographiques de Scymnus de Chio et du faux Dicéarque, Paris. 1841, 8. etiamtum ad me pervenit, ut illo in his fragmentis tractandis uti possim.

Omnes, qui me in Geographicis scriptoribus graecis et latinis tractandis vel edendis adiuvare et favere velint, oro atque rogo ut, quae in hac re difficili aliquid prodesse possint, mecum benigne communicent. Admodum hi scriptores neglecti iacent, vel etiam plures in bibliothecis latent, qui si ederentur rei doctrinaeque geographicae prodessent, quam diutius negligere nefas est, cum ceterae antiquitatis studiorum doctrinae omni cura diligentiaque foveantur.

Pag. 304 initio adnotationis 3ae adiice: Vulgo *μυρ. ς' καὶ ηφμθ'*. Deinde legas ibidem quaeso: passuum. — „Est iniqua in omni re accusanda, praetermissis bonis, malorum enumeratio, vitiorumque selectio.“ Cicero.

IOANNIS FRANCISCI GAILII PRAEFATIO.

Arriani Periplum Ponti Euxini, qualem nunc tenemus, fere iterat ad dimidiam auctor Anonymus Peripli Ponti Eux. (mox insignitus Anon. A, quem Hudsoni tomus tertius init. continet); id est, ab ore Bospori Thracii et fano Iovis Urii usque ad Archabim fluvium, Phasi proximum: Arriani circumnavigationem illam refert et Marcianus Heracleota (Peripl. p. 69—74, Huds.), cuius descriptio abrupte desinit ad Chadisium fluvium (Amiso proximum), orientem versus. Arrianei Peripli dimidiam alteram quasi repraesentat Anonymus alter (nobis dictus Anon. B, quem Hudsonus ad calcem volum. primi includit), incipiens a Maeotide palude, peracto itinere occidentem versus, usque ad Thra-

cium Bosporum. Verba saepius eadem, quae leguntur in Arriani libello, adumbrata reperiuntur apud Anonymum utrumque [1]: at

1) Quod adtinet ad similitudinem Arrianum inter et priorem Anonymum, cf. Arrian. p. 58, Anon. A, p. 100; Arr. p. 59, Anon. A. p. 102 (mox uterque [Arr. p. 60 sq. Anon. A. p. 103]: ὁ δὲ Κάλπης λιμὴν ὁποῖον τι χωρίον, κ. τ. λ. ; Arrian. p. 61, Anon. A, p. 103, Arr. p. 63 sq., Anon. A, p. 106, Arr. p. 65 sq., Anon. p. 106; Arrian. q. 69, Anon. p. 111 [sed hoc non est recte adnotatum, v. nostram tabulam ibi propositam]; Arr. p. 71 sq., Anon. p. 116: οὗτος ὁ Ἅλυς . . .; Arr. p. 72 sq., Anon. p. 117 de Amiso urbe; Arr. p. 74, Anon. p. 118 sq.: οὗτος ὁ Θερμώδων κ. τ. λ.; de Cotyoro, Arrian. p. 75, Anon. p. 128: ταύτης, ὡς πόλεως Ξενοφῶν . . .; Arr. p. 75, Anon. p. 121: αὕτη ἡ Φαρνακεία. . .; de Trapezunte Arrian. p. 35, Anon. p. 122 sq.; de Ophi vel Ophiunte fluv., Colchicae et Thiannicae termino, Arrian. p. 44 sq., Anon. p. 123; de Athenis Arrian. p. 39 sq., Anon. p. 124 (hic verba, neque pauca, quasi exscribuntur); de Prytani fluvio Arr. p. 46, Anon. p. 125; de Apsaro oppido Arrian. p. 43, Anon. p. 125 (perlonga utriusque; neque fortuita similitudo).

Ad Marcianum [sive potius Menippum Marcianeum] nunc transeamus. Quem cf. pag. 69 [ed. Huds., p. 166 ed. nostr.]: Κατὰ τὸν Θρᾴκιον Βόσπ. usque ad ἔχει, cum Arriano p. 57 sq., et cum Anon. A, p. 100 sq. de Calpes portu Marc. p. 69 [ed. Huds., p. 167 ed. nostr.] (nam lacuna subest, et de Calpes portu ibi agitur [v. nostrum singularem librum: Menippos, der Geograph, Lips. 1841 editum p. 39, in quo Menippum retractavimus]), et Anon. A, p. 103: τοῦτο [δὲ] τὸ ἐμπόριόν ἐστιν Ἡρακλεωτῶν. In sequentibus haud multum absimilis Marcianus ab Anonymo A; de Billaeo, Bithyniae et Paphlagoniae termino, Marc. pag. 71 init. [ed. Huds. p. 169 sq. ed. nost. p. 41 sing. nostr. lib.], et Anon. A, p. 106 sq. eadem verba exhibent. De insula circa Sinopen Scopela Marc. p. 72. 73 [ed. Huds., pag. 174 ed. nostr., pag. 44 sing. nostr. lib.], Anon. A, p. 114. De Evarcho fl., Paphlagoniae termino orientali, Marcian. p. 73 [ed. Huds., p. 174 sq. ed. nost. pag. 44 sing. nostr. lib.] Anon. p. 114 sq. Sic Anonymo A propior est Marcianus, quam Arriano; sed liquet in libello triplici vestigia affinitatis superesse. [V. nos p. 101 al. et nostrum libellum: Menippos der Geograph pag. 21].

Non ita multa agnoscuntur congruentiae specimina Arrianum inter et Anonymum posteriorem, qui multa et uberiora ex diversis fontibus, neque silentia praetermissis, hausit, Demetrio Calantiano (p. 161. 189), Ephoro (p. 161. 165. 170). Hecataeo Eretriensi (p. 170), Artemidoro (p. 188): sed communis est utriusque locus egregius de Achillis insula. Arrian. p. 89 sq., Anon. B, pag.

plura colligere solent Anonymi, quam Arrianus; prior, nullum auctorem, nisi semel aut bis Xenophontem, posterior Xenophontem, Hecataeum, Ephorum, Demetrium Calantianum, Artemidorum, nuncupando (v. infra). Sed alius fons est, unde permulta ambo mutuati sunt, et de quo silent, poeta nempe geographus, Scymnus Chius procul dubio, ut plures et in primis Vossius Bastiusque coniecerunt [1]. Quidquid in utroque Anonymo iambici carminis formam facile induit, in Arrianeo Periplo deest [2]; quidquid de iisdem locis legitur apud Arrianum, desideratur in utroque Anonymo.

189: *Κατὰ τοῦτο μάλιστα τὸ [Ψιλὸν] στόμα. . .* usque ad *ἔπαινοι τοῦ Ἀχιλλέως* (verba desinentia Arrian. p. 91, Anon B. p. 190). De Carum portu Arrian. p. 95, Anon. p. 194: *καὶ ἡ γῆ ἐν κύκλῳ τοῦ λιμένος, Καρία κλῄζεται.* Mox: *τοῦ Αἵμου τὰς ὑπωρείας* verbis iisdem laudant Arrian. p. 95, Anon. p. 196. Et iterum a Salmydesso, Xenophontem et Seutham excitantes, Arrian. p. 97, Anon. p. 200, simillimo et uberiori contextu: et tandem concinunt ambo de Cyaneis et Iasone laudandis, Arrian. p. 97, Anon. p. 200.

[1) Iudicavit Miller, Marciani editor maxime laudandus, de Bastio, eum Hoeschelium atque Holstenium falsificatores appellasse; sed eus opinionem Letronnius V. Cl. libro nuperrimo: Fragments etc. p. 41 sqq. refellit.]

2) De Sangario fl. Anon. pag. 104, Scymni fragm. vs. 235; de Heraclea Anon. A. p. 105, fragm. vs. 230; de Artemidis Balneis ad Parthenium, Anon. p. 108. fragm. vs. 228; de Amastride urbe condita, Anon. p. 108, fragm. vs. 216 sqq.; de veteribus coloniis circa Sinopen, Anon. p. 113 sq., fragm. vss. 204—215; de Tibarenorum risu, Anon. p. 120, fragm. vs. 177: de Cerasunte et de Mosynoecis, Anon. p. 121, fragm. vss. 174 et 162—172.

Devenianus nunc ad Anonymum B. [alterum]. De Tanaide, Asiae et Europae termino, et gentibus proximis, Anon. B, p. 159 sq., fragm. vs. 135—147; de locis circa Phanagoriam, Anon. pag. 161 sq., fragm. vss. 153—161: de Cimmeri urbe et Cepo, Anon. p. 161, fragm. vss. 148—151; de gentibus quibusdam scythicis uberius Anon. p. 165 sqq., fragm. vss. 96—134; de Athenaeone et Cimmerico urbe, Anon. p. 173, fragm. vs. 89—95; de Taurica et incolarum moribus, Anon. p 177 sq., fragm. vss. 79—88; de Chersoneso urbe, Anon. p. 179, fragm. 73—78; de Borysthene, Anon. p. 184 sq., fragm. 66—72, de Tyra fl., Anon. p. 186, fragm. pag. 51—56, de Olbia, Anon. p. 185, fragm. 57—64; de Achillis insula Anon. p. 189, fragm. vss. 45—49; de Istro, Anon. p. 190, fragm. 27—44; de Istro urbe, Anon. p. 192 sq., fragm. 21—26; de Tomis et Calati, Anon. p. 193 sq., fragm. 15—20; de Crobyzis, de Bizone, Odesso et Dionysopoli, Anon. p. 196 sqq., fragm. init.

At, quum permulta communia habeant Arrianus noster et Anonymi, estne ut concludamus illa ex Arrianeo textu, qualem habemus, in libellos Anon. fluxisse? Minime. Mox monstrabimus Periplum, cui inscriptum est Arriani nomen, non genuinum esse, sed detruncatum et mutilum. In describendis litoribus a Bosporo Thracio ad Trapezuntem usque, concinunt non tantum Anonymus A cum Arriano, sed etiam Marcianus usque ad Halym fluvium (nam cetera inde desiderantur): videntur autem quae communis habet Marcianus cum Anonymo A, haud ab illo manare, sed ab Artemidoro, vel potius a Menippo Pergameno [1].

Menippum non laudat Anonymus A, sed nonulla exhibet quae inscius forsan a Menippo conscripta et ab aliis repetita, in suam epitomen inseruit. Lectori nunc patefaciamus oportet, Menippo tribuenda esse nonnulla, quae Anonymus A, et Marcianus in suis exhibent; quum autem in prima Peripli sui parte Arrianus noster Marciano et praesertim Anonymo similis sit, et a fonte communi omnes hausisse videantur, inde coniiciendum est Arrianeum textum nostrum nonnulla Menippo debere.

Arrianus p. 72 ad orientem Amisi Lycastum et Chadisium fluvios omittit, at non sic Anon. A, p. 118, et Marcianus p. 74 ed. Huds. [p. 178 ed. nostr., p. 46 sing. nostri lib.] [2]. Posterior habet: *Ἀπὸ τοῦ Λυκάστου εἰς κώμην καὶ ποταμὸν Χαδίσιον, στάδια ρν'.* Quod Anon. adimplet: *Ἀπὸ δὲ Χαδισίου εἰς Ἀγκῶνος λιμένα, ἐν ᾧ καὶ Ἶρις ἐμβάλλει, στάδια ἑκατόν.* Haec eadem Stephanus Byz. voc. *Χαδισία* Menippo tribuit: *Μένιππος δὲ Χαδίσιον κώμην καὶ ποταμὸν ἐν Περίπλῳ τῶν δύο Πόντων φησίν* . . . .

De terminis Paphlagoniae et Cappadociae ad verbum se invicem exscribunt Marcianus, p. 73 Huds. [p. 175 ed. nostr.], et Anonymus A, p. 115. En Stephanus fontem communem aperit: *Καππαδοκία . . . ., ὥς φησι Μένιππος, ἀπὸ Σινώπης εἰς Εὔαρχον ποταμόν, ὅς ὁρίζει Παφλαγονίαν καὶ Καππαδοκίαν.* Vix dubito quin Marciano (p. 69 ed. Huds.) Menippus hunc ti-

1) Artemidorus floruit circiter 100 annis ante Chr., et Menippus paullo ante Chr. natum, quum Marciano (p. 66 Huds.) et Agathemero (I, 5), Menippus laudetur ut Artemidoro recentior, et tamen Strabo illius meminerit.

[2) V. nos p. 73, et nostros libellos: Artemidoros d. Geograph, et: Menippos der Geograph. Lips. a. 1838 et 1841 editos.

tulum praebuerit: *Πόντου Εὐξείνου περίπλους ἑκατέρων τῶν ἠπείρων κ. τ. λ.*; sed magis etiam procul recedit dubitandi locus, quin titulum alium huncce suppeditaverit Menippus, *Πόντων τῶν β' περίπλους* (Marcian. p. 73 Huds.), cuius sensum supra Marc. explanat dicendo ad orientem Evarchi fluvii regionem esse Pontum, et adiiciendo: *διῄρηται δὲ εἰς ἐπαρχίας δύο.* Quam divisionem statuit iam ante Menippus apud Stephanum, in loco supra laudato: imo hic titulus erat operis cuiusdam, quod Menippo auctori non tribuere haud licet. Haec autem verba eadem Anonymus A in titulo reposuit .... *Πόντων τῶν δύο περίπλους.* Neque obiici potest, quod divisionem illam de suo scribere potuerit Anonymus; Pontum enim non duplicem describunt recentiores auctores. Nihili puto, quod Arrianus eam omiserit; multa alia omisit. Sed quomodo non iudicaveris hanc divisionem parum mansisse, et mox obsoletam fuisse, quum hanc retulerint quidem libri ad geographiam veterem pertinentes, neque Mannertus ipse? Videtur illa *ἐπαρχία* duplex spectare ad ultimum saec. ante Chr., et ad aetatem qua magis ac magis, regnante Mithridate, recesserunt Ponti limites usque ad Chersonesum Cimbricam, sed ita, ut post eius obitum litora tantum ad Dioscuriadem successoribus superessent: inde forsan regio Pontica proprie dicta, et Pontica pars nuper domita, quae duplex *ἐπαρχία* parum stetit, et ab auctoribus tunc usurpata fuit, quum iam coaevus geographiae status eam negligeret, imo respueret.

Consideranti autem mihi inter se in permultis consentire Marcianum et Anonymum A, in permultis Arrianum nostrum cum Marciano et Anonymo, atque Menippum plura dedisse Marciano et Anonymo, facile concludi posse videtur, plura Arriani alia ex Menippo manare debuisse (quamvis sat multa huius rei vestigia desint), et eius descriptiunculas et voces in primam peripli partem irrepere potuisse.

In secunda parte ex aliis fontibus hausit Arrianus, forsan ex Demetrio Calatiano. Nam uberius ille tractat de Achillis insula, neque descriptionis auctorem ullum laudat: sed Anonymus B, p. 189 ipsissima verba Arriani, p. 90 refert, et insuper, *ὡς δὴ συγγράφει Δημήτριος.* Circa descriptionis initium adiicit Anon.: *ἔχει δὲ πλῆθος χειρόηθες ὀρνέων*, et nonnulla, quibus caret Arrianus; sed post .... *ἔπαινοι τοῦ Ἀχίλλεως* (Arrian.

p. 91; Anon. p. 190), habet ille plura quam Anonymus, et fortasse ex eodem Demetrio sumta[1].

Quum autem Arrianum saepe reperiamus nonnullis indigere, quae in aliorum textu, alioquin simillimo, leguntur, tum arctiori illo scribendi genere non erit ut offendamur, si libellum Arriani non integrum et genuinum in manibus nos tenere cogitaverimus. Vossius iam ante illud subodoratus fuerat in sua in Scylacem et hunc Anonymum praefatione (v. p. 128): „.... Compendium voco, quia revera sit ....." Sed debili argumento nititur vir doctus: „.... Citat ex eo (periplo) loco quaedam Eustathius in Comm. ad Dionysium, quae hodie tamen apud eum non reperiuntur." His commentariis diligenter evolutis, in sententiam Dodwelli (v. p. 132), incidimus, iudicantis laudatos ab Eustathio Arriani locos, non potius ad Periplum Ponti Euxini, quam ad alia historica vel geographica illius scripta, pertinere posse. Dodwellus ipse, quum argumenta Vossii infirma deprehenderet, inde in sententiam contrariam abiit: „Periplus Euxini maris ab Arriano scriptus non est, ut Cl. Vossio videbatur, mutilus (p. 132)." At caret ullo argumento Dodwelli ipsius sententia, et Vossium saltem veri intuitus bene suaserat.

Vir rei geographicae peritissimus Bernhardy, in commentariis ad Eustathium p. 941 de Periplo isto scribit: .... qui copiosior olim ac luculentior exstabat. Sed in transcursu tantum illud ait; neque enim tunc locus erat huius rei tractandae.

Nihili procul dubio duxeris, quod Hudsonus in ms. Vindobonensi, excerpta Arriani continente, locum repererit, quo lacuna impletur, et quem inseruimus p. 57 sq.: illud est *ὁμοιτέλευτον*, neque ab auctore Peripli manat. Maior iam movetur dubitatio de libelli integritate, fragmentum perlegendo quoddam a Leone Diacono suppeditatum, lib. IX. c. 6. p. 92, 93 ed. Hasio, et iterum inscripto inter veterum testimonia[2]. Imo res erit aperta, nisi de Leonis Diaconi ipsius diligentia suspicio quaedam oriatur, atque timueris ne scribendo cum festinatione nimia et forsan iuvante tantum memoria, Arriano ille tribuerit, quae apud auctorem alium legerat.

Scatent argumenta, quibus oratio apud Arrianum detruncata et imminuta cognoscitur, si illam cum Anonymo et Marciano comparaveris. Nunc digitum libet ponere in locis permul-

[1) In eo, quod Gailius hic de fonte Arriani, quem nunc habemus, dicit, ei adsentior.] [2) V. nostrum praefat. p. V sq.]

tis parvi momenti, et quibus regionum termini non mutantur, seriem servando geographicam.

1) Arrianus p. 63 ab Hyppio fluv. stadia 100 ad Lillium habet; Anonymus A, p. 104 ab Hyppio stadia 60 ad Diam, inde 40 ad Lileum corrupte pro Lillium; (Marcianum relinquo, de Lillio ob lacunam, silentem). Arrianus omittit Diam, sed stadiasmum bene reponit.

2) Idem p. 66 a Billaeo fluvio ad Parthenium fl. stadia 100 numerat, dum Anon. A p. 107, et Marcian. p. 71 [ed. Huds., p. 171 ed. nostr.], Psilidem interponunt, a Billaeo 60 stad. ad Psilidem, inde 70 ad Parthenium ponentes, 130 a Billaeo ad Parthenium. Epitomator nempe, quem Arrianum vocamus, videtur Psilidem delendo, summam stadiorum collegisse; et nunc pro *τριάκοντα καὶ ἑκατόν*, ultimus tantum numerus superest, fortasse ex incogitantia librarii cuiusdam.

3) Arrian. p. 68 ab Aegialis ad Thymenem 90 stad. habet, Anon. A, p. 110 ab Aegialo ad Climacem st. 50 (cum Marciano p. 71 [ed. Huds., p. 172 ed. nostr.]), inde ad Timolaeum 40 [1], a Timolaeo ad Thymenem 20, summatim stadia 110 ab Aegial. ad Thymenem. Summam Arriani damnat, computationem Anonymi confirmat Marcianus, numerando stad. 50 ab Aegial. ad Climacem, et confuse 60 ad Timolaeum, dum dicere debuisset ad Thymenem. Vid. not. infra. Sic mendose Arrianus, intervalla locorum quae omittit, resumendo, nullam rationem habuit stadiasmi a Timolaeo ad Thymenem, quo impletus fuisset numerus 110 ab Aegialis ad Thymenem. Illud erit, ni fallor, indicium festinationis in contrahenda oratione iudicandum. — En iterum Arrianus, vel nescio quis, loca nonnulla nimio properandi studio dum omitteret, erravit de stadiorum computatione. De praetermisso Gurzubantho v. p. 71. 73.

4) Arrianus interdum contra loca nonnulla tollit, sed intervallorum rationem restituit. Sic p. 68 sq. a Carambi ad Zephyrium stadia 60 ponit; Anonymus A, p. 110 sq. a Carambi stadia 20 ad Callistratim, inde 40 ad Zephyrium; et sic praeter-

1) Marcianus a Climace ad Timolaeum stadia 60 numerat, et Thymenem omittit, unde liquet confuse Marcianum stadia dedisse sua, resumendo intervallum a Climace ad Thymenem. Ergo scribere debuisset, aut: *ἀπὸ τῆς Κλίμακος εἰς Τιμολαῖον χωρίον στάδια μ΄. ἀπὸ Τιμολαίου χ. εἰς Θύμηνα, στάδια κ΄*, aut: *ἀπὸ τῆς Κλίμακος εἰς Θύμηνα, στάδια ξ΄. ἀπὸ Θυμήνων ἐπὶ Κάραμβιν* . . . . Timolaeum praetereundo. Haec notare debuissem mox, pag. 68.

mittit Arrianus Callistratim, sed recte intervallum computat. — Et iterum mox: Arrian. a Zephyrio ad Aboni Moenia stad. 150. Anon. A a Zephyrio stad. 20 ad Garium, inde 120 ad Aboni Moenia; concinit apud utrumque stadiasmus.

Ab Amiso Arrian. p. 73 stadia 160 ad Anconem portum numerat; Anon. A, p. 118 ab Amiso ad Lycastum fl. stad. 20 (cum Marciano p. 74 [ed. Huds., p. 178 ed. nostr.], inde ad Chadisium fl. 40 (mendose Marcianus 150), inde ad Anconis portum 100: stadia 160 apud utrumque.

A Phigamunte fluvio ad Phadisanem castellum, Arrianus p. 74 stadia 150; Anon. A, p. 119 a Phigamunte ad Ameletum locum stad. 20, inde ad Phadisanem 130; uterque 150 stad. a Phigamunte ad Phadisanem.

A Cilicum insula ad Genepum fluv. Anon. A, p. 119 stadia 55; inde ad Boona 20: habet recto itinere Arrianus p. 75 a Cilicum insula ad Boona 75 stadia.

A Corallis Anon. A, p. 122 stadia 60 numerat ad Cerasuntem alteram, inde 90 ad Sacrum montem; Arrian. p. 76, omittit hanc civitatem, sed stadia 150 ponit a Corallis ad Sacrum montem.

Ab Adineo Anonymus p. 124 ad Cordyla castellum stad. 100, inde ad Athenas 80; Arrianus p. 45 summatim ab Adieno suo ad Athenas stad. 180.

5) Laudant Anon. A, p. 113 et Marcian. p. 72 [ed. Huds., p. 174 ed. nostr., p. 44 sing. nostr. lib.], fluvium Ochthomanem iuxta Harmenen, quo caret Arrianus. Interdum voces tantum, quibus brevitas impeditur, repellit noster. Ex gr. *Αἰγινῆτιν* nude laudat p. 69; Anon A, p. 112, et Marcian. p. 72 [ed. Huds., p. 173 ed. nostr.] adiiciunt *πολίχνιον καὶ ποταμόν*. Sic Elaeum tantummodo laudat noster; Anon A, p. 104: *Ἐλαιοῦν ἐμπόριον καὶ ποταμόν*, cum Marciano p. 70 ed. Huds. [p. 168 ed. nostr.]. De Cinoli p. 69 concinunt Arriani verba cum verbis Anonymi p. 112, et Marciani p. 72 [ed. Huds., p. 173 ed. nostr., p. 43 sq. nostr. sing. lib. Menipp.]; sed insuper Anon. et Marcianus habent: *ἔχει δὲ καὶ ὕφορμον εἰς τὴν καλουμένην Ἀντικίνωλιν*. Quomodo siluit Arrianus de Anticinoli et portu illo abdito? Quomodo siluit de insula quadam, quae *σκεπάζει τὸν λιμένα*, ut aiunt Anon. A, p. 102, et Marc. p. 69 extr. [ed. Huds., p. 167 ed. nostr.], ad ostia Artanes fluvii, et laudavit contra p. 60 fanum Veneris, Marciano omissum, sed Anonymo

nuncupatum? (Haec et similia patefaciunt quam facile in rescribendo opere eodem, nonnulla ab uno servata maneant, ab alio nonnulla reiiciantur). Cur arctius meminit Arrianus Heraclei portus, p. 73 sq., et reperit tantum ibi ὅρμον, dum Anon. A, p. 118 diligentius scribit: ἐνταῦθα λιμὴν μέγας, ὁ καλούμενος Λαμυρῶν, ὅρμος ναυσὶ καὶ ὑδροστόλος? Cur Thermodontem vix nuncupat, nec illum ναυσίπορον cum Anonymo p. 118 sq. vocat, neque Themiscyrae meminit, Chalybumque ibi incolentium, et pariter Tibarenorum iuxta Cotyorum (Anon. A, p. 120)? Quomodo circa Sinopen (Arrian, p. 70) insulam Scopelum ne laudat quidem, dum Anon. A, p. 114, et Marcian. p. 72, 73 ed. Huds. [p. 174 ed. nostr.], habeant insuper: κεῖται δὲ ἐπὶ τῶν ἄκρων νησίον, ὃ καλεῖται Σκόπελος. ἔχει δὲ διέπλουν τοῖς ἐλάττοσι πλοίοις· τὰ δὲ μείζονα περιπλεῖν δεῖ, καὶ οὕτω καταίρειν εἰς τὴν πόλιν? Quomodo λιμένα iuxta Phadisanen (Anon. p. 119); λιμένα πάντων ἀνέμων iuxta Boona (ibid. p. 120), et Aretiadis insulae ὕφορμον τοῖς ἀφ' ἑσπέρας ἀνέμοις (ibid. pag. 122); κώμην καὶ λιμένα, Stephanen (ibid. p. 120), sinum unum iuxta Harmenen (ibid.), alium Cotyoro vicinum (ibid. p. 120), ὕφορμον sub Sacro monte latentem (ibid. p. 122), σάλον σύμμετρον ad Ophiuntem fluv. (p. 123), et ad Adienum fluvium (p. 124) praetermittit Arrianus noster, quem rerum rei nauticae pertinentium studiosum valde fuisse haud immerito iudicamus?

En erit, ni graviter fallor, argumentum haud mediocre imminutionis factae, quod in proxima phrasi oratio eadem ad verbum reperiatur apud Arrianum p. 71, et Anon. A, p. 116: Οὗτος ὁ ποταμὸς (Anon. ὁ Ἅλυς) μὲν ὅρος ἦν τῆς Κρ. . . . καθότι δὲ εἰσβάλλει εἰς τὸν Πόντον, ὁρίζει τὰ Σινώπης καὶ Ἀμιζηνῶν ἔργα. Ibi stat Arrianeus periplus, nec sensum abruptum relinquit; sed Anonymus, sensu supra suspenso, adiicit; τριακόσια δὲ στάδια ἀπέχων τῆς Ἀμισοῦ, μεταξὺ Σύρων τε καὶ Παφλαγόνων φερόμενος εἰς τὸν Πόντον ἔξεισιν. Aperte phrasis eadem est, apud Anon. expleta, apud Arrianum resecata.

Arrianum et Anonymum B, inter se similiter conferre non licet, quum hic non iis careat, quibus affinitas cum Arriano perspicitur, sed longe plura et ex aliis fontibus diversis hausta habeat, sicut iam supra p. XXII sq. vidimus. Sed ex data comparatione locorum sat multorum, in praesto sunt argumenta, quae Arrianeum periplum, qualem habemus, epitomen esse arguunt,

sive Arrianus ipse auctorum sibi exscriptorum verba minuerit, sive nescio quis Arriani compendium pro integro libello tradiderit.

Non semel nobis orta fuit dubitatio, quaerentibus utrum Arrianus, an alius nescio quis, breviorem reddiderit orationem auctorum, qui pro fontibus delecti fuerant. Nunc saltem videbitur forsan Arrianus de suo nonnulla sustulisse, nonnulla adiecisse: aliquid nempe, utpote ad laudandum Xenophontem propensus, solus refert in loco quodam, ubi desunt simul alia ab Anonymo A, p. 106 sq., et Marciano p. 71 ed. Huds. [p. 170 sq.] expressa. Qui quidem scilicet aiunt Billaeum fluvium a quibusdam orientalem Bithyniae terminum haberi, sed a quibusdam (imo coaevis adiicit Anonym. A.) Parthenium. Paucioribus verbis et nude scribit Arrianus p. 66, Parthenium Bithyniae terminum esse, breviori contentus exscriptoris cura; sed mox gaudet in superaddendis hisce: *ὧν (Βιθυνῶν) Ξενοφῶν ἐν τῇ συγγραφῇ μνήμην ἐποιήσατο, ὅτι μαχιμώτατοι. . . ., καὶ τὰ πολλὰ κακὰ ἡ στρατιὰ τῶν Ἑλλήνων ὅτι ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἔπαθεν, κ. τ. λ.* Si partem illam peripli manus aliena abscidit, mirum prorsus videtur, quod, verba plura ab Anonymo et Marciano servata delendo, locum fusius manus illa adiecerit e Xenophonte sumtum, et quo carent Anonymus et Marcianus. Non absonum erit Arriano ipsi tribuere et loci imminutionem et additamentum; nam semper gaudent scriptores arctius ex aliis, prolixius de suo verba adferre. Huiusmodi esse iudicaveris levem reprehensionem, qua non abstinuit noster in Xenophontem p. 54 sq.: *καὶ οὓς λέγει (Ξενοφῶν) τοὺς μαχιμωτάτους καὶ ἐχθροτάτους εἶναι τοῖς Τραπεζουντίοις, ἐκεῖνος μὲν Δρίλλας ὀνομάζει, ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν οἱ Σάννοι οὗτοι εἶναι.* At considerandum est similem Xenophontis [imo potius Herodoti] reprehensionem apud Arrianum simul (p. 71) et Anonymum A (p. 116) esse de Haly fluvio, *οὐκ ἀπὸ μεσημβρίας, ὡς λέγει Ἡρόδοτος, ἀλλὰ ἀπὸ ἀνίσχοντος ἡλίου.*

Sed, quid necessarium lectori videtur, singula loca Arriani cum locis Anonymi A et Marciani respondentibus comparare, dum aspectus ipse Peripli arguit hoc non esse genuinum et integrum Arriani opus? Non possumus non offendi ieiunam legendo narrationem, haud qualem exspectare licet ex Imperatoris praefecto, iussu summo iter et itineris descriptionem suscipienti. Quam abruptum exordium, ut ait Stuckius, sibi fecit

noster: *Εἰς Τραπεζοῦντα ἥκομεν!* Rationem rei qualemcunque reddit Dodwellus, quam perpendet et comprobabit, si lubet, lector. Hannonis Periplus, quamvis excisus et truncatus, initium saltem praebet haud ita absonum et decurtatum: *Ἔδοξεν Καρχηδονίοις κ. τ. λ.*

Consideranti autem hunc libellum haud genuinum esse, sed recisionibus multis imminutum, inde mihi etiam fit verisimile, nonnulla, si totum periplum non ipse depinxit Arrianus, ex aliena manu fuisse adimpleta. Quaerendum est enim, an propositum Arriano aperte fuerit, ut totam Euxini Ponti circumnavigationem describeret, quod fere negaverim ob sequentia (p. 77): *Ἐπεὶ δὲ ἐπυθόμην Κότυν τετελευτηκέναι, τὸν βασιλέα τοῦ Βοσπόρου τοῦ Κιμμ. καλ., ἐπιμελὲς ἐποιησάμην καὶ τὸν μέχρι τοῦ Βοσπόρου πλοῦν δηλῶσαί σοι· ὡς, εἴ τι βουλεύοιο περὶ τοῦ Βοσπόρου, ὑπάρχοι σοι, κ. τ. λ.* Nempe si praefecto Cappadociae Traianus expresse totum Ponti circuitum describere praecepisset, non sibi sic gloriaretur noster, quod illud excogitaverit et fecerit. Descriptionem litoris a Bosporo Thracio ad Trapezuntem (p. 57 sqq.) fere coniicerem aliena manu insertam fuisse, quum a Trapezunte primum profectus fuerit noster, et nescio cur redeat ad praeteritum litus, nisi p. 59 legerem, *ταῦτα μὲν εἰδότι σοι λέγω*, et mox p. 77 *ἐνταῦθα* (Trapezunte) *σὺ ποιεῖς λιμένα*, quo magis etiam agnoscitur Arrianus Traianum adlocutus. Verum enimvero possunt haec, *σὺ ποιεῖς λιμένα*, aliunde transposita, fortasse ex initio libelli p. 35 sqq., ubi uberius de Trapezunte tractat, ulterius inserta fuisse. Sic non semel libellus idem alius libelli cuiusdam epitome fuit, et semel amplificatio; quod se egisse profitetur ipse Marcianus p. 66 init. Huds. [p. 163 ed. nostr.]: *καταμαθὼν δὲ καὶ Μένιππον μετρίαν μέν τινα τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐκ τῶν οἰκείων βιβλίων παρεχόμενον εἴδησιν, μὴ πᾶσι δὲ ἀκριβῶς ἐπεξελθόντα, τὰ ἐλλείποντα πλεῖστα ὄντα προσθείς, κ. τ. λ.* Haud aliter potuit manus aliena quaedam in Anonymi Stadiasmo Maris Magni vol. II. p. 433 sq. [ed. Gail.], plura addere, quae prologus non fuerat pollicitus (cf. Stadiasm. p. 434, et ib. supra p. 414): saepe apud veteres libelli iterum atque iterum retractati erant, aucti et imminuti, neque auctoris genuini nomen et titulum priscum amittebant: sic forsan de Arrianeo hoc textu cogitandum.

Ut ut est, alterutrum erit concludendum, vel Arrianum suam narrationem rebus nonnullis auxisse peculiaribus, quales vide-

mus p. 35—44, et quibus animus Imperatoris intentus foret, sed illas post initium ab exscriptoribus semotas fuisse, ut nuda locorum mentio superesset; vel Arrianum, id sibi tantummodo proposuisse, ut ieiunam saepius descriptionem locorum traderet, et idcirco satis habuisse, si auctoris cuiuslibet verba ipse minuendo mutuaretur. Sed ad priorem coniecturam potius redeo.

Anonymus uterque, cum uberiores descriptiunculas praebet, tum recentiorem calamum prodit: intervallis stadiorum addit milliaria respondentia, quibus stadia septem et dimidia continentur (cf. mox p. 133 sqq.); nomina locorum recentiora tradita (cf. p. 111 sqq., 128), unde fit ut vir cl. Koehlerus, in Mém. de l'Ac. de St. Pétersb., T. X. p. 615 scripserit: „Cet auteur donne des détails qui nous font connaître l'état de ces lieux dans le IVe. siècle de notre ère, temps où ce Périple fut, à ce qu'il paraît, composé, au moins enrichi de nouvelles observations.“

In numeris datis saepius concinunt Anonymi ambo cum Arriano; Anonymus A imprimis, cuius et Arriani auctoritate errores Marciani permulti aperiuntur. Ex. gratia cf. p. 60. 62. 63. 66. 68. 69. 70. 71. 72. 73. Sed semel Marcianus ansam praebet emendandis Arriano et Anonymo A, p. 72 sq. — Interdum mendosi sunt apud Arrianum numeri. Cf. p. 65. 68 al. Et tandem non desunt sui Anonymo errores. Cf. p. 72. 73. 74.

Vix erit monendum, in fractis numeris Anonymos A et B ubique tertia parte gaudere *L′ γ′* $\frac{1}{3}$, vel *L′ ς′* $\frac{2}{3}$; sed auctorem fragmenti C, quod viro clarissimo et amicissimo Osanno debemus, dimidiam, *ἥμισυ*, adhibere; at carere omnes exquisita cura in fractis numeris exprimendis.

Ad calcem voluminis huius tabulam in aere incisam subiecimus, quam delineandam curavimus ad similitudinem tabulae apud nos egregiae, cui titulus: CARTE REDUITE DE LA MER NOIRE, par M. GAUTIER, capitaine de vaisseau, etc.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ ΠΟΝΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ.

HENRICI DODWELLI

DISSERTATIO

de aetate Epicteti atque Arriani, conscriptique ab Arriano peripli maris Euxini, etc.

§. 1. Sub exitum Hadriani de Mari Euxino scripsit Arrianus.

Scripseram quidem de hoc Maris Euxini Periplo nonnulla, cum de Periplo Maris agerem Erythraei: sed pro modo quem concessit nata in alieno Opere occasio. Iam paulo agam accuratius. Sub Hadriano scriptum fuisse docent ipse titulus.[1] Sed propius initio Hadriani scriptum tum arbitrabar, quod quidem Reges harum partium finitimi a Traiano dati etiamnum essent in vivis. Unicus autem is erat, quem memoravit Arrianus. Rex Apsilarum Iulianus a Traiano designatus[2]; plures autem idem refert, quos fecerit Hadrianus.[3] Et Traiani Imperio exeunte factos fuisse verisimillimum est, quos ille Reges dedit, cum iam victoriae illius in Oriente fecissent ut vicini, et tam Parthis quam Romanis finitimi, a Romanis diademata libentius quam a Parthis acciperent. Antea certe causam Traiano belli in Parthos dedit, quod Armenia a Parthis Regem accepisset. Tum ergo vel inde vincitur, nondum Romanorum tantum in his partibus fuisse terrorem: proinde multos ab Hadriani initio annos elapsos esse necesse est, cum iam plures essent ab eo, quam a Traiano, Reges.

1) Vid. infra notam ad libelli titulum additam. 2) Peripl. pag. 12, Huds. 3) P. 12. 19.

§. 2. Arrianus, cum haec scriberet, Provinciam habebat Cappadociam.

Erat autem certe Arrianus ipse, cum haec scriberet, in Imperio, et gladii iure ornatus. Hoc indicant militum sub eo exercitia [1], et ab eodem soluta stipendia [2]: hoc etiam navium ab eodem assignatae stationes [3]; hoc munitionum illa, quam profitetur, cura [4]: hoc etiam rei annonariae [5]: hoc quod Sannos tributa recusantes a se exterminandos minatur [6], ni pactis starent, fidemque a se obligatam liberarent: hoc denique quod aras a se in Provincia positas fuisse doceat [7], et quod statuas in honorem Principis dedicandas ad se mittendas esse moneat [8]. Nec sane oram Ponti Euxini universam a se lustratam obtendit, sed a Trapezunte tantummodo ad Dioscuriada, quae etiam Sebastopolis fuerit appellata. Aliam omnem oram inde ad Bosporum Cimmerium; rursusque inde ad Byzantium, Bosporumque Thracium, non sua fide narrat, sed aliena. Et ne quidem a Bosporo Thracio ad Trapezuntem oram innuit a se fuisse navigatam: cur ita, quaeso, si Pontum Euxinum universum auspiciis Hadriani lustrandum suscepisset? Cur ita, inquam, si classis potestatem alibi habuisset quam in suae Provinciae ora tantummodo maritima? Cur denique a Trapezunte Periplum huius maris inciperet, quem alii plerique a Bosporo potius incipiunt Thracio, nisi quia ab illo demum portu usque ad Dioscuriada terrae pariter ac maris potestatem habuisset? Obnoxios sibi in hac omni ora fuisse milites ipse indicat. Abruptum hoc, quod a Trapezunte petebatur, exordium credebat Stuckius (p. 67): quod scilicet non occurrerit, hos Provinciae, cui praeerat Arrianus, fuisse limites. Facilis autem erat universi Peripli occasio, cum ius rei Nauticae eousque ipse pro Provinciae iure teneret, si reliquas Euxini Maris oras sigillatim, aliorumque fide narratas, adiunxerit. Certe Flavium Arrianum sub Hadriano Cappadociae praefuisse testatur Dio, [9] quem alium a nostro non

1) Pag. 3. 11. 2) P. 6. 11. 3) P. 5. 4) P. 6. 9. 10. 5) P. 6. 6) P. 11. 7) P. 2. 8) P. 2. 9) Dio, lib. LXIX. 15.

fuisse verisimillimum est: nam Trapezuntem, nunc Ponto Cappadocio,[1] nunc Cappadociae[2] ipsi accensuit Ptolemaeus, qui proximus nostri temporibus vixit Arriani. Itaque hoc Seculo ad Pontum usque Euxinum pertigit, Pontique regionem complexa est Cappadocia, et Tibareniam et Colchida usque ad urbem, quam dixi, Dioscuriada. Pontum saepe Provinciam suam ipse appellat Arrianus, p. 4. 5 (Huds.), in eo Ptolemaeo consentaneus, qui Pontum appellat Cappadocium. Sic autem scribit de Athenis: *Ἔστιν γάρ τοι καὶ ἐν Πόντῳ Εὐξείνῳ χωρίον οὕτω καλούμενον* (p. 4 Huds.). De regione loquitur, quae Ponti nomine veniebat, non de Mari. Idem paulo postea dicit ventum, qui in Ponto Thrascias appellabatur, in Graecia Scironem esse appellatum. Ait denique lignorum *ναυπηγησίμων ἀφθονίαν* fuisse *κατὰ τὸν Πόντον* (p. 5 fin. Huds.), propter navis quam passus fuerat iacturam. De sua utique rursus intelligendus Provincia. Nam eousque iam pertigisse vidimus Provinciam Arriani. Hos autem huius Provinciae limites Traiani victoriis debebant, ut existimo, Romani. Colchos certe ab eo subactos referunt Rufus Festus et Eutropius (VIII. 3). Seculi ergo saltem, quo haec gesserit Arrianus, notam in his ipsis Provinciae huius finibus tenebimus.

§. 3. Cappadociae anno Hadriani XX° praeerat Arrianus.

Tempus autem quo hanc Provinciam his limitibus circumscriptam tenuit Arrianus, ex eiusdem Tacticis, ni fallor, colligemus. Scripsit illa anno Hadriani XX°:[3] *ἐς τήνδε*, inquit, *τὴν παροῦσαν βασιλείαν, ἣν Ἀδριανὸς εἰκοστὸν τοῦτ' ἔτος βασιλεύει.* Verba eius Imperium Hadriani designare videntur post obitum Traiani. Nam inde artem, de qua ibi loquitur Arrianus, militarem excoluit Hadrianus. Coepit annus ille Hadriani XXmus anno aerae nostrae christianiae 136, Aug. XI°. Desiit autem anno eiusdem aerae christ. 137, Aug. XI°. Medio autem tempore

1) Ptolem. geogr. lib. VI. c. 6. 2) Ptolem. lib. VIII. Asiae Tab. I. 3) Tactic. fin. [p. 97, ed. Amstel. 1683.]

se ad scribendum de re militari accinxit Arrianus, cum ius gladii esset a Principe consecutus. Convenit cum nobis Arriani Dioniani haec etiam nota accuratissime. Confecto bello Iudaïco (nempe cum Barcocheba), bellum Alanorum a Pharasmane motum tradit Dio.[1] Qui idem addit, terrore Flavii Arriani fuisse repressos, qui tum Cappadociae praeerat. Coepit bellum illud in Barcochebam anno Hadriani XVII° si Chronico Eusebiano fides: ἤκμασεν anno eiusdem Principis XVIII°, teste meliore, illisque temporibus propinquiore, Aristone Pellaeo.[2] Si tum fuerit illud in ἀκμῇ bellum; sequenti certe, qui annus erat Hadriani XIXus, debellatum fuisse consentaneum est. Ita videmus quam apte motus illi Alanorum, et proinde Praefectura etiam Arriani, ad annum referantur Hadriani XXm. Scripsit Arrianus Alanica, teste Photio.[3] Huius nimirum belli, ut videtur, occasione. Et fragmentum illius operis habemus hodieque de acie illa qua Alanos ad pacem terruit Arrianus. Arrianum enim ipsum illius aciei fuisse ducem mox ostendemus.[4] Nec ultra terrorem processisse docuit, ut vidimus, ipse Dio. Porro eundem illum, qui Alanos ad bellum concitavit, Pharasmanem in vicinia sua Zydritis imperasse, cum de Mari haec Euxino commentaretur, idem testatur Arrianus.[5] Nihil ergo est cur dubitemus quin idem fuerit Arrianus, qui et Cappadociam moderatus fuerit, et bellum gesserit in Alanos, et qui Tactica scripserit, et de Mari etiam Euxino. Addit Dio Massagetas fuisse hos, cum quibus res Arriano fuerit, Alanos. Fieri potest ut hoc quoque fuerit utcunque verum. At in illius Seculi geographia novum fuisse suspicor, quod aut iidem haberentur cum Massagetis Alani, aut sedes tenuerint huic Arriani Cappadociae propinquas. Albanos appellat, ut videtur, e Dione Zonaras.[6] Estque sane in his partibus Albanorum nomen, quam Alanorum, longe notius. Antiquitus omnes invicem diversissimos fuisse constat e

1) Dio Cass. LXIX. 15. 2) Ap. Euseb. H. E. IV. 6. 3) Phot. Cod. LVIII. 4) §. VI. 5) P. 11. 6) [Annal. lib. XI, p. 590, ed. Paris.].

veteribus, tam Alanos, quam Albanos, quam etiam Massagetas: imo ne sedium aliqua propinquitate coniunctos. Quod ergo tandem coaluerint, inde factum arbitror, quod Massagetarum ultimi in has sedes translati ab Albanis victi in nomen pariter ditionemque victorum transierint. Constat enim certe iamdiu intercidisse nomen Massagetarum. Et cum in Albanorum nomen deinde concessissent, facilis inde error erat, ut iidem Alanorum nomine intelligerentur: eorum scilicet qui Albanos Asiaticos non satis accurate ab Europaeis distinxerunt Alanis. Haec tamen obiter.

§ 4. Initio Praefecturae ante Bellum cum Alanis, ann. Chr. 137, hunc Periplum scripsit Arrianus.

Caeterum initio gestae a se Provinciae haec scripsit Arrianus. Cum nempe primas redderet Provinciae a se administratae (pro recepto officii munere) rationes. Ad illud certe munus spectare videntur γράμματα, quorum toties meminit, Ῥωμαϊκά.[1] Hoc enim exigebat ipsa Imperii Romani Maiestas, ut ne alia lingua, quam Romana, conciperentur formae omnes rationum solennes et legitimae, seu Principi essent, seu Senatui, reddendae, Archivisque publicis recondendae: his nempe Hadriani temporibus, cum nondum in Romanam civitatem recepti essent vel Romani Imperii cives Graeci, quod postea factum a Caracalla; nec novi iam Imperii caput esset Urbs Byzantina, ipsa quoque olim stirpe graeca. Litteris ergo romanis, quae scriniis Principis recondendae erant, multo liberius de arcanis Hadriani mandatis se egisse ipse indicat Arrianus. Plane, ut decuit in arcanis Imperii. Nec in literis romanis quicquam a Provinciae rationibus alienum fuisse verisimile est. In illis itaque soli Provinciae paraplo locum fuisse consentaneum est, a Trapezunte scilicet usque ad Dioscuriada. Alibi certe nuspiam literarum occurrit vel mentio Romanarum. Si quid praeterea ad illas literas accesserit, illud fortasse fuerit, ut Provinciae suae paraplum a Dio-

1) P. 6. 10.

scuriade ad Bosporum continuarit Cimmerium. Est enim sane ratio politica cur eousque iter maritimum descripserit, siquam forte novam expeditionem eo meditaretur Hadrianus, propter mortem, quae nuper contigerat,[1] Cotyos regis Bosporani: de qua propterea monendum duxit, pro officii ratione, Hadrianum. Suspicor ergo inter Regna Imperii Romani adsignata hoc tempore accensitum fuisse Regnum Bosporanum. Erat certe aetate etiam Strabonis. Illius verba sunt: *Καὶ νῦν ὑπὸ τοῖς τῶν Βοσποριανῶν βασιλεῦσιν, οὓς ἂν Ῥωμαῖοι καταστήσωσιν, ἅπαντά ἐστιν* lib. (VII, p. 312). Inde similia monita de Rege Bosporano sub Traiano legimus, Bithyniam tenente Plinio iuniore lib. X. ep. 13, 14, 15). A Byzantio ad Trapezuntem paraplum addiderit fortasse, quem obierit ipse cum in Provinciam veniret. Id si verum, a Roma venerit, fueritque adeo Hadrianus ipse in Italia, cum mitteret Arrianum. Quod sane anno Imperii XX° verisimillimum est, cum de successore Aelio Vero ageret Hadrianus. Obstabat enim causa illa ne pedem ipse ex Italia moveret. Reliquum paraplum a Bosporo Cimmerio ad Thraciam non video cur addiderit Arrianus, nisi ut Maris illius Euxini universi periplum absolveret. Nuperum autem illius in Provinciam appulsum indicat itinerum illa tam accurata descriptio, quae adeo opportuna non fuisset, si iam itineribus illis aliquamdiu assuevisset. Sic enim sua etiam in provinciam itinera nuper peracta descripsit Cicero. Sunt et alia quae nuperum Arriani, cum haec scriberet, appulsum fuisse doceant. Sannas ait *πάλαι* fuisse tributarios, tunc autem latrociniis intentos solutionem neglexisse; se autem operam daturum, ut vel solutionem praestarent, vel e sedibus pellerentur.[2] Haec ad suam ipse contumeliam, si, se gubernacula tenente, officio defuissent. Meminit etiam Pharasmanis:[3] sed nulla adhuc de eo suspicio. Alanorum autem ne meminit quidem. Inde facile colligimus, nullos adhuc eorum fuisse motus. Cavet enim noster ne quid Hadrianum celaret, quod Reipublicae, si nesciretur, perniciem afferre posset. Inde tempestiva

1) P. 18. 2) P. 11. 3) P. 11.

illa monitio de morte Cotyos. Recte ergo, ni fallor, Arriani adventum ad annum aerae nostrae christianae 186m exeuntem retulerimus, quo praedictum de re militari commentarium ipse scripserit, cum primum gladii ius acciperet, nullo adhuc hostis manifesti metu. Aliter fuisset, hostium mentio facienda erat, et disciplinae eorum militaris, cum quibus rem gesturus erat. Medio enim anno Roma discedebant plerumque Provinciarum praesides, ut e legibus Claudii [1] de eorum discessu satis apparet. Ita necesse erat, ut anno Iuliano exeunte in Provincias remotas, quales erant hae, de quibus agimus, Asiaticae, venirent. Sub Traiano Plinius [2] XV kal. octobris venit in Bithyniam, quae tamen propius aberat a Roma quam nostri Arriani Provincia Cappadocia. Itaque si anno 137° Augusti diem XIm superasset Arrianus antea quam in Provinciam appelleret, sic annus fuisset Hadriani non iam XXus, sed XXIus. Quare anno aerae nostrae venerit oportet 136. Illum enim certe diem elapsum esse cum veniret, ipse innuit. Narrat enim, cum Provinciam praeternavigaret, procellas [3] magnas. Et tamen nondum ὥραν ἔτους fuisse indicat, qua naves essent in portus subducendas. Caeterum non longe illam abfuisse ipso facto docuit, quod primo quoque tempore illas in portus subduxerit, πρὶν παντάπασιν ἀγριωθῆναι τὴν θάλασσαν. [4] Facile inde intelligimus paulo illum ante maris claudendi tempus eo appulisse. Quod sane cum XX° Hadriani anno concurrere non potuit alio aerae nostrae christianae anno quam 186°. Proximo ergo anno 187° eruperit seditio Alanorum, concitante Pharasmane: ita scilicet, ut Romae hoc nomine sub Hadriano accusatus fuerit ipse Pharasmanes [5]: ita ut ab Hadriano Romam invitatus ipse tamen sibi conscius venire contemserit: [6] ita ut vicissim munera ab ipso missa contemserit Hadrianus: [7] ita denique ut Regulos alios qui venerint ita acceperit Hadrianus, ut Pharasmanis [8] recusantis invidiam

1) Dio lib. LX. 2) Plin. lib. X, ep. 28. 3) P. 4. 4) P. 5. 5) Dio Excerpt. Theodos. 6) Spart. Adrian. cap. 13. 7) Ib. cap. 17, fin. 8) Ib. cap. 13.

excitarit. Non sunt haec omnia in limites nimis angustos contrahenda. Itaque intervallum aliquod agnoscendum est inter primos Alanorum motus mortemque Hadriani. Nec tamen magnum illud fuisse e numis colligo. Nec enim alio, quam ad hos Alanorum motus, Cappadociae mentionem retulerim, quae in numis occurrit Hadriani atque Pii. Numi Hadriani, qui Cappadociae meminerint, consulatu illius signatur IIIº, qui ab anno aerae christianae **119**, ad finem Hadriani pertigit, annumque Christi **138**. Numi Pii consulatu eius IIº, qui non ultra annum aerae nostrae **139**, quo consulatum illum gessit, extendendi sunt. Proximo enim anno Christ. **140** consulatum suscepit gessitque III^{m}. Hinc intelligimus ad finem Hadriani illud referendum esse bellum, de quo numi gratulatorii adhuc Pii initio excudebantur.

§. 5. Horum certe temporum et huius etiam Principis indolem referunt quae hoc in Periplo tradit ARRIANUS.

Certe horum temporum indolem refert examussim hic, in quo versamur, Periplus. Cum urbibus memorat celeberrimas quasque mythicorum temporum historias, et historiarum, siqua credebantur exstare, etiam monumenta. His enim sane, siquis Princeps alius, maxime delectabatur Hadrianus. Sed et disciplinae militaris curam profitetur Arrianus, quam multis novis inventis locupletaverat hic atque excoluerat imperator. Et sane Tactica ad illam ipsam normam, quam stabiliverat Hadrianus, exegit Arrianus, quae etiam ad Dionis[1] tempora inviolata permansit. Idem urbium nova memorat tam munimenta, quam ornamenta,[2] quorum studiosissimum hunc eundem fuisse constat Hadrianum. Nescio[3] quisquamne Principum cum eo fuerit, hac in causa, conferendus. Et peregrinationum nomine idem Princeps celeberrimus erat, teste Spartiano.[4] Talem quoque supponit Arrianus. Ait se summa cum vo-

1) Dio lib. LXIX. 9 et pass. 2) Arrian. Peripl. Mar. Eux. p. 2. 3) Dio et Spartian. 4) Spart. Adrian. cap. 13.

luptate mare Euxinum lustrasse ex eodem loco,[1] ὅθενπερ (inquit) καὶ Ξενοφῶν καὶ σύ. Et quo loco de fano Iovis Urii loquitur:[2] Ταῦτα μὲν εἰδότι σοὶ λέγω. Itaque iam illas quoque Ponti Euxini oras peragraverat Hadrianus. Quod tamen sero tandem factum opinor, cum nulla huius itineris nota habeatur apud Spartianum. Nisi forte haec ad iter illius per Asiam[3] retulerimus, quo et servitia castris profutura a Cappadocibus Arriani nostri susceperit. Affectum ergo Hadriani imperium, vel praeceps potius, et ad exitum vergens, supponunt hae notae. Cum nempe iam et disciplinam militarem ad exitum perduxisset, et Provincias plurimas itineribus lustravisset idem Hadrianus.

§. 6. Arrianus hic Peripli Auctor, et Praeses Cappadociae, idem cum philosopho Epicteti discipulo.

Conveniunt eadem praeterea cum temporibus Arriani. Erat enim profecto hic Arrianus non alius a philosopho, quem Epicteteum appellant veteres, quod fuerit Epicteti discipulus. Is enim Arrianus, qui aciem instruxit in Alanos, et qui proinde Cappadociam Provinciam habuit, in illo ipso fragmento quod habemus hodieque scriptae ab eo historiae Alanicae, Xenophon appellatur: Ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς πάσης (inquit) στρατιᾶς Ξενοφῶν. Et postea: Οἱ δὲ ἐπίλεκτοι ἱππεῖς ἀμφ' αὐτὸν Ξενοφῶντα ἕστωσαν etc. Sed quis ille fuerit Xenophon, non videntur observasse fragmenti editores:[4] nedum, ipsum fuisse Arrianum. Et tamen nomine νέου Ξενοφῶντος, seu Xenophontis iunioris, appellatum fuisse omnes sciunt: non item illud, hoc nomine ipsum delectatum fuisse Arrianum, nec alio libentius appellari voluisse. Ut proinde quoties in illius scriptis Xenophontis nomen simpliciter occurrit, non alius ab ipso intelligendus sit Arriano. Hoc tamen verissimum esse ex aliis eiusdem scriptis manifestum est. In libro de Venatione, de Xenophonte Grylli filio facta mentione, ipse mox de se ita subiungit: Ταῦτα λέξω, ὁμώνυμός τε ὢν

1) Peripl. Eux. p. 1. 2) P. 12. 3) Spartian. Adrian. cap. 13. 4) [Cf. H. Steph. Schediasm. 17um in lib. de Venat. p. 230, ed. Amstel. 1683. Gail.]

αὐτῷ, καὶ πόλεως τῆς αὐτῆς, καὶ ἀμφὶ ταῦτα ἀπὸ νέου ἐσπουδακὼς, κυνηγέσια, καὶ στρατηγίαν, καὶ σοφίαν[1]. Hinc intelligimus ab ipso nomen hoc esse affectatum[2]; et cur affectarit, etiam rationem. Quod etiam ipse pariter ac maior ille Xenophon, in vita δραστικῇ et πραγματικῇ praefecerit, et sub professione philosophiae peritissimus fuerit Imperator. Sic enim de Xenophonte seniore Laërtius[3]: Καὶ δὴ καὶ φίλιππος καὶ φιλοκύνηγος καὶ τακτικός. Sic et alibi, cum de Xenophonte antiquo sermo esset[4], οὐ ξύμφημι, ait, τῷ ἐμαυτοῦ ὁμωνύμῳ. Idem canis suae nomen designandum censuit, ὡς καὶ ἐς ὕστερον ἀπολελεῖφθαι αὐτῆς, ὅτι ἦν ἄρα Ξενοφῶντι τῷ Ἀθηναίῳ κύων, Ὁρμὴ ὄνομα, ὠκυτάτη καὶ σοφωτάτη, καὶ ἱερωτάτη[5]. Hic etiam Xenophontem[6] seniorem imitatus est, cui canis erat, cujus et nomen traditur Hippocentaurus. Sed stoico magis placuit nomen Ὁρμῆς, qui Epicteti tam multa servavit de ὁρμαῖς et ἀφορμαῖς, vocibus in disciplina Stoicorum decantatissimis. Favebat praeterea, quod in receptis canum nominibus, ipso quoque teste Arriano[7], locum habuerit Ὁρμή. Inde factum ut argumenta pleraque delegerit cum illo quoque seniore Xenophonte communia, cuius nomen affectabat. Scripsit Cyri iunioris Ἀνάβασιν Xenophon Socraticus. Et Alexandri similiter Ἀνάβασιν scripsit Xenophon Epicteteus. Congessit Socratis Memorabilia Grylli filius. Et Praeceptoris Epicteti similiter Colloquia scriptis mandavit Arrianus. Scripsit uterque de Venatione. Sic tamen, ut quae deerant in Socratico suppleverit Arrianus[8]. Erat praeterea Τακτικός superior ille Xenophon, ut modo vidimus e Laërtio. Proinde Τακτικήν personae, quam susceperat, iunioris Xenophontis congruam iudicavit Arrianus. Primum praeterea philosophorum fuisse, qui historiam scripserit, Xenophontem observavit Laërtius[9]. De Ἑλληνικοῖς praecipue, ut videtur, intelligendus. Inde cognati

1) Arrian. de Venat. cap. 1. 2) Cf. H. Steph. Schediasm. 10um ibid. p. 231. Gail. 3) Diogen. Laërt. lib. II, n. 56. 4) De Venat. cap. 17. 5) Ibid. cap. 5. 6) Pollux Onomast. V. 5, n. 2. 7) Arrian. de Venat. cap. 19. 8) Ib. cap. 1. 9) Diog. Laërt. lib. II, n. 48.

argumenti tot nostri quoque Arriani libri, *Ἀλανικῶν*, *Βιθυνιακῶν*, *Παρθικῶν*, *Ἰνδικῶν*. Hinc loca, quorum meminerat antiquior ille Xenophon, observavit in Periplo Arrianus, captatque omnes illius memorandi occasiones. Sic tamen ut, quoties illum nominandum censuit, fere aliquid adiunxerit, quo a se alius fuisse nosceretur. Nempe illum *τὸν Γρύλλου*, *τὸν πάλαι*, *τὸν πρεσβύτερον* appellat. Non ita, ut videtur, appellaturus, nisi ut a iuniori Xenophonte alio Atheniensi alius fuisse intelligeretur, nempe a seipso. Sic loquitur in *Tacticis;* sic in libro *de Venatione;* sic in *Periplo*. Est ergo horum omnium auctor idem cum praefecto Cappadociae, et cum Arriano Epicteteo. Alius autem ab Arriano Maturio Plinii[1] iunioris, amico Altinati. Erat enim tunc temporis extra Italiam, Nicopoli, in disciplina Epicteti Arrianus noster Epicteteus, cum in ipsa fuerit Italia Arrianus ille, cum quo literarium habuit commercium iunior ille Plinius, ipse quoque tum similiter in Italia.

§. 7. Prima Arriani scripta de Epicteto, paulo post mortem Epicteti.

Itaque, cum Arrianum huius scripti auctorem teneamus, age, iam aetatem illius constituamus paulo magis, quam sit hactenus factum, accurate. Prima autem illius scripta omnia erant de praeceptore Epicteto. Primae omnium videntur fuisse *Dissertationes*, quae eo invito pariter ac nescio in vulgus emanaverant, tandem ab ipso emissae et L. Gellio inscriptae. Ex his deinceps ipse collegit Enchiridion. Denique et illa edidit de praeceptoris vita, quae docet illum edidisse Simplicius[2]. *Dissertationes* collegit in memoriae suae subsidium. Ipse *ὑπομνήματα* appellat, quae Xenophon Socraticus *ἀπομνημονεύματα*: proinde sermone non elaborato, sed familiari, quali usus fuerat, cum dissereret, ipse Epictetus. Sic enim magis ipsum repraesentarent Epictetum, sic magis vim illam nativam retinerent, quam habebant, dum ex ore eius prodirent, quam tantam fuisse dicit, ut *necesse esset sic affici auditorem ut*

1) Plin. lib. III. ep. 2. 2) Simplic. in Epict. Enchirid. init.

eum ipse affici volebat [1]. Supponunt, ni fallor, haec omnia, non iam amplius fuisse in vivis Epictetum, cum illius ὑπομνήματα in animum revocanda essent: alioqui Epicteti ipsius testimonium advocasset, qui tantam rerum ab eo auditarum tamque religiosam fidem prae se fert, ut verba quoque ipsa pro virili sua numerarit. Neque tamen a memoria admodum longinqua repeti potuit repraesentatio tam accurata verborum. Non me tamen fugit Senecam patrem verba etiam ipsa oratorum a se adolescente auditorum in senectute scripsisse. Sed prodigiosa erat tanta illa memoriae felicitas. Suntque praeterea alia quae suadeant, nuperiori Epicteti memoria haec mandavisse Arrianum. Stylum excusat, quod sane necessarium non fuisset, si iam alia edidisset styli specimina, e quibus iudicari potuisset, quam peritus esset styli artifex. Ait praeterea Epicteto nullam, sibi non admodum magnam, fuisse de stylo solicitudinem. Quam haec aliena sunt a iactantia illa, qua se postea pro primario Graeciae scriptore venditavit, ut nullum habuerit Graecorum Alexander M. sibi in armis parem! Verba eius haec sunt: *οὐκ ἀπαξιῶ ἐμαυτὸν τῶν πρώτων ἐν τῇ φωνῇ τῇ Ἑλλάδι, εἴπερ οὖν καὶ Ἀλέξανδρος τῶν ἐν τοῖς ὅπλοις* [2]. Produnt priora illa animum ab Epicteti nupera institutione modestum, et verae philosophiae professione dignum: postrema nimio gloriae studio corruptum tandem atque degenerem. Edidit ergo has primitias suas Arrianus, paulo post mortem praeceptoris Epicteti, cum primo philosophiae studio calesceret.

§. 8. Scriptis Arriani recentiores erant eiusdem honores.

Sed vero hanc ipsam epocham incertam fecit chronologiae his temporibus obscuritas. Si enim Suidam [3] audiamus, aut antiquiorem Suida Themistium [4], ad Marci tempora ipse pervenit Epictetus. Quomodo ergo Praefecturam Cappadociae sub Hadriano gerere potuit Arrianus? Honores enim quos gessit omnes philosophiae studio debebat;

1) Praef. Arrian. ad L. Gall. 2) Arrian. exped. Alex. 17. cap. 12. 3) Suid. Ἐπίκτητ. 4) Themist. Or. XII.

scriptisque, quae post philosophiae professionem, imo post Epicteti mortem, ut vidimus, edidit, pulcherrimis. *Διὰ τὴν τῆς παιδείας δεξιότητα*, inquit Suidas [1], teste Heliconio, qui ad Theodosii Majoris tempora seriem temporum deduxit [2], ipse proinde ad ea tempora referendus. *Διὰ τὸ τῆς παιδείας ἐπίσημον*, Photius [3]. Imo de hoc meliorem hisce testem habemus, ipsum scilicet Arrianum. Sic enim de scriptis suis ipse [4]: *'Εμοὶ πατρίς τε καὶ γένος καὶ ἀρχαὶ οἵδε οἱ λόγοι εἰσί τε καὶ ἀπὸ νέου ἔτι ἐγένοντο.* [Rectius quam Dodwell. haec verba intelligit Raphelius ad Arrian. *Exp. Alex.* p. 51, Amstel. 1757. G.] Patriam scilicet scriptis debuit, quod ipse Bithynus, civitatisque Nicomediensis, in civitates Nicomedia longe celebriores propterea fuisset adscriptus, quod erat sane in viris celebribus illo Seculo frequentissimum. Atheniensem se fuisse profitetur, ut vidimus in libro de Venatione, ut propterea et nomen Atticum etiam assumserit Xenophontis. Et Romanum fuisse docent nomen Romanum Flavii Arriani, et honores Romani ab eo gesti, praesertim consulatus, qui non aliorum erant quam civium Romanorum. Hanc ergo civitatem si scriptis debuerit, vel inde obiter illum alium fuisse colligemus ab Arriano Pliniano. Sic enim probabile erit, cum scriberet iunior ille Plinius, nostrum ne quidem nomen habuisse Arriani. Ita et *γένος* et *ἀρχάς* similiter scriptis suis debuerit, gentem scilicet honoresque Senatorios Romanos. Habuit quidem et in patria sua, ut ipse docet, honores [5]. Nempe sacerdotium Cereris et Proserpinae, ut nos docet ex illius Bithynicis Photius, cod. XCIII. Sed quos minori loco habuit prae honoribus civitatum adscititiarum. Illos tamen potuit eruditioni debere. Commendabant enim civibus suis externi quoque honores, ad munera quibus alioqui impares fuissent pro origine domestica. In Graecis civitatibus omnibus constat quanto fuerit in pretio nomen Olympionicis. Et, cum omnes Romanis parerent, summo in loco fuisse certum est honores apud Romanos ipsos summos, nempe

1) Suid. *'Αῤῥιανός*. 2) Suid. *'Ελικώνιος*. 3) Phot. Cod. LVIII. 4) Arrian. Exped. Alexand. lib. I. cap. 12. 5) Exped. Alex. I. 12.

senatorios. Ornavit ergo patriam suam Arrianus potius quam ab ea ornabatur, si post Romanos honores novos alios a patria accepisset. Hoc idem fecisse censetur, cum et ipse honores patrios capesseret, qui Arrianum ornavit, Hadrianus[1]. Utcunque tamen, cum honores scriptis debuerit, sequitur sane, cum nondum scripta elaborata lucubrasset, nondum illum honores consequutum. Post mortem autem Epicteti scripta illius accurata fuisse, ni fallor, evicimus. Itaque eiusdem Epicteti morte honores Arriani omnes recentiores fuisse necesse est. Proinde ante annum Hadriani XXm, quo Cappadociae praeerat Arrianus, iam decesserat Epictetus. Honorem enim illum Arriani sub Hadriano fuisse, melioribus, quam sit Suidae aut Themistii, testimoniis evicimus.

§. 9. Epictetus sub Hadriano mortuus.

Etiam aliunde Epictetum sub Hadriano obiisse probamus: et quidem e propinquioribus Epicteto testimoniis, quam sint ea quae proferuntur in contrarium. Epictetum Hadriano in summa familiaritate fuisse testatur Spartianus[2]. Loquiturque sane de tempore imperantis Hadriani. Tum enim familiarem habuit, quem cum Epicteto junxit Spartianus, Heliodorum, licet famosissimis postea literis Heliodorum lacessiverit Hadrianus, eodem referente Spartiano[3]. Itaque Hadriani tempora saltem Epictetus attigerit. Quousque autem attigerit, ita, ni fallor, colligemus. Alieno animo erat Epictetus a redeundo Romam, postquam inde pulsus fuisset edicto Domitiani. Exinde nuspiam illius praeterquam Nicopoli meminerunt Arrianus[4] atque Gellius[5]. Itaque in Graecia Hadrianum fuisse necesse est, cum in summa familiaritate Epictetum haberet. Anno autem imperii VI° Atheniensibus leges concessisse e Draconte et Solone petitas refert Eusebius in Chronico; VII° etiam dicit eum Athenis hyemasse: nempe annis aerae nostrae

1) Spartian. Adrian. cap. 19. 2) Spartian. Adrian. cap. 16. 3) Ibid. cap. 15. 4) Arrian. Epictet. I. 19. 25. II. 6. IV. 1. 5) Gell. XV. 11.

christianae 123 et 124. Hoc ergo tempore Epictetum familiarem habuerit Hadrianus, seu philosophorum causa Athenas venerit Epictetus, seu Epicteti conveniendi causa ipse potius Nicopolin accesserit Hadrianus. Vix potuit certe superesse multo serius. Erat enim Epictetus ipse senex[1], cum redirent exsules, ut videtur, Domitiani: anno nimirum aerae nostrae 97. Tunc enim reditum exsulum gratulantur numi. Loquitur autem de ea saltem senectute, qua iam officiis Reipublicae immunes per leges[2] liberum erat deinceps, si liberet, ut in otio viverent et secessu. Ait enim maiorem se natu exsulem aetatis obtentu muneribus reipublicae renunciasse, quibus tamen se a Principe invitatus implicuerit. Aetas illa sexagenaria erat, citimus senectutis limes, eorum scilicet quos ὠμογέροντας veteres appellabant. Hanc ergo aetatem egerit saltem illo etiam anno Epictetus. Natus proinde anno aerae nostrae 37°. Ita annum egerit aetatis 87m, praedicto Domini anno 124°; aetatis autem 124m, si vel 1m attigerit Marci annum, qui Domini erat 161us. Nec sane longe hunc aberrare calculum exinde colligo: quod cum multa in his ab Arriano scriptis dissertationibus suae aetatis in memoriam revocet Epictetus, nihil tamen habeat antiquius Nerone, sub eo autem multa[3]. Admodum sane commode, cum pro his nostris rationibus annum egerit Epictetus, cum Nero succederet, XVIIm. Ne autem hoc Epicteto temere excidisse suspicemur, rursus[4] se paulo postea γέροντα χωλόν appellat.

§. 10 Mortuus antea quam nasceretur Gellius, qui tamen sub Hadriano natus, floruit etiam sub Pio, temporibus Hadriano proximis.

Sic etiam de Epicteto, qui proxima Epicteti memoria vixit, Gellius[5]: *De Epicteto &c. recentior est memoria, quam ut scribi quasi obliteratum debuerit.* Certe, cum

1) Arrian. Epict. I. 10. 2) Senec. de Brev. vit. cap. 4. Plin. lib. IV. ep. 23; e Varrone Nonius voce Sexagenarios. Censorin. de Die nat. cap. 14. 3) Arrian. Epict. I. 2. 25. II. 16. III. 22. IV. 5. 4) Arrian. Epict. I. 16. 5) Gell. II. 18.

de memoria loquitur Epicteti, jam plane mortuum supponit: imo aliquamdiu mortuum, cum memoriam eius ait nondum fuisse obliteratam. Prope autem fuisse innuit, ut e viventium animis obliteraretur. Recentem autem propterea agnoscit, quod etiamnum in vivis essent, qui illius meminissent. Quod erat sane verissimum. Favorinum enim testem advocat Gellius [1] verborum Epicteti a se auditorum: atque haec ipsa, uti alia multa, a Favorino didicit audivitque ipse Gellius. Caeterum ante Hadrianum nulla adhuc occurrit, quod quidem sciam, vel mentio Favorini. Sub Hadriano adeo inclaruit, ut illum aemulatus fuerit ipse Imperator [2]. Itaque sub Hadriano Favorinum Epicteto innotuisse verisimillimum est. Certe Gellii ipsius memoria antiquiorem fuisse Epictetum haec Gellii verba satis evincunt. Aetas enim Gellii ea est, ut natalem fortassis habuerit sub finem Hadriani, vitae autem partem longe maximam egerit sub Pio Hadriani successore. Semper apud illum Divus Hadrianus appellatur [3], quoties ipse loquitur, aut quoties quis loquitur quem ipse saltem audierit: nec rei gestae sub Hadriano ullius memoriam propria persona refricat. Idem tamen a temporibus Hadriani non admodum remotus. Audivit enim in Rhetoricis *T. Eustacium a D.* (inquit [4]) *Hadriano in mores atque literas spectatum:* audivit et Favorinum, quem sub alterius se Seculi fuisse innuat, quam fuerit ipse Favorinus. Valerium Probum *nostrum Probum*, quasi parem, appellat Favorinus. [5] Auditor Favorini, coaevus proinde Gellio, de hoc eodem Probo ita loquitur: Valerium, inquit, *Probum audivi hoc dicere* [6]. Ipse Gellius Valerii Probi discipulos audivit [7], et familiarem [8]. Qui ergo aliorum praeceptorum discipulos, alios ipsos audivit, qui floruerant ipsi sub Hadriano, ejus certe adolescentiam (quae aetas erat audiendorum magistrorum) non longe ab Hadriano abfuisse necesse est. Musonii porro dicta ab aliis [9] narrata audiit adolescentulus: paulo nimi-

1) Gell. Noct. Att. lib. XVII. cap. 19. 2) Spartian. Adrian. cap. 15. 3) Gell. III. 16. XI. 15. XIII. 21. XVI. 13. 4) Ib. XIII. 21. 5) Ib. III. 1. 6) Apud. Gell. ib. 7) Gell. IX. 9. 8) Ib. XIII. 20. 9) Gell. V. 1. XVI. 1.

rum postea quam annum aetatis XIV[m] absolvisset, et togam adeo praetextam, virili sumta, posuisset. Idemne hic erat Musonius, qui sub Nerone floruit et Domitiano? Sic autem de eo loquitur Herodes Atticus[1], quasi ipsum audivisset, quem tamen Herodem ipse convenit Gellius. Sic item de eo loquitur S. Iustinus Martyr[2], quasi admodum nupera vixisse memoria, cum Antonino Pio ipse Apologeticum inscriberet. Ita necesse erit ut Hadriani temporibus floruerit ille Musonius. A Tauro praeterea philosopho multa didicit Gellius. Idem Taurus, cum Plutarchum[3] *nostrum* appellat, ita de Plutarcho loquitur, quasi ipsum audierit. Vix potuit autem Plutarchus, qui sub Nerone vixit, diu superfuisse post tempora Hadriani. Itaque nec diu post Hadrianum necesse est vixisse Gellium, qui Tauri adeo multis colloquiis interfuit. Idem autem Gellius, cum Taurum[4] memoria sua celebratum fuisse tradit, iam non amplius illum in vivis fuisse innuit, cum illa commentaretur. Ipsum tamen illum Taurum Gellius Athenis audiverat. Itaque inter reditum ex Athenis et librum VI[m] elaboratum decesserat, et de decessu eius nuncium Gellius acceperat. Erat porro Cornelius Fronto in arte oratoria tutor tam Marci, quam etiam Veri. Hunc etiam audiit Gellius adolescentulus. Ita tamen audiit, non quasi scholae rhetorem, sed ut emeritos iam rhetores, iam potius oratores[5], nec scholis praefectos, nec mercenarios, audiebant romani adolescentes, cum oratoriae studiis imbuerentur: proinde, ut videtur, postquam rhetor esse desierat, iam Marci saltem studiis praefectum. Is enim mos erat, ut postquam principum studia moderanda suscepissent, scholae deinceps renunciarent[6]. Et sane tum quoque principem alterum instituisse Frontonem, innuit ipse Gellius[7], cum in vestibulo Palatii eum fuisse tradit, cum illius colloquio ipse interesset. Simile enim colloquium narrat Favorini philosophi[8] in area Palatina, dum *salutationem Caesaris opperirent.*

1) Gell. IX. 2. 2) Iustin. Mart. Apol. I. p. 46. [Cf. Moserum in Daubii et Creuzeri Studien Vol. VI. p. 78.] 3) Gell. I. 26. 4) Ib. VI. 10. 5) Annal. Quint. §. 1. 6) Ann. Quint. §. 35. 7) Gell. XIX. 13. 8) Ib. IV. 1. XX. 1.

Tum quoque consularem Frontonem[1] fuisse dicit, qui honor conferri solebat in Principum Tutores emeritos. Aetatem illam adolescentuli suam censet Gellius, dum Romae oratoriam sub rhetoribus magistris excoleret: nempe eousque dum Athenas[2] proficisceretur, *ad capiendum*[3], ut inquit ipse, *ingenii cultum*. Coeptum enim Romae studium rhetorices Athenis prosecutus est. Eo enim spectant verba Tauri philosophi, cum Gellium *recens in diatribam acceptum rhetoriscum* appellaret[4]: *existimans*, inquit, *eloquentiae unius extundendae gratia* illum *Athenas venisse*. Eo, quod ipse se testetur Athenis apud magistros fuisse[5], et se, cum ibi esset, accenset nunc iuvenibus[6], nunc adolescentibus[7]. Hinc facile colligimus, cum Athenis esset, iam adhuc aetatem illam, qua se rhetoribus in disciplinam tradere, et scholas eorum frequentare solebant Romani, nondum superasse Gellium. Colligimus item aetatem[8] illam communem fuisse iuventuti atque adolescentiae. Eam scilicet partem iuventutis censeri, quae a toga coeperit virili, nec tamen fines excesserit adolescentiae. Imo adolescentiam illam, qua sub rhetoribus merere incipiebant, ab anno aetatis XVIIIo inire iam alibi[9] probavimus. Hoc ergo anno maior, et extremo adolescentiae termino (quo curatoribus liberabantur, iusque rerum suarum plenum assequebantur, anno scilicet XXVo) minor fuerit oportet Gellius cum Athenas proficisceretur. Maiorem certe annis XVIII fuisse arguit, quod in iudicem fuerit lectus a Praetore[10]. Hoc enim officium huius fuisse aetatis alibi[11] ostendimus. Hoc tempus fuisse ait, quo primum iudicia exercuerit: dedita nimirum id opera. Erat enim tempus aliud, quo non, ut antea, lectus a Praetore, sed a Consule datus[12], et quidem extra ordinem, iudicarit. Itaque alterius anni hoc iudicium fuisse verisimillimum est. Ut proinde duobus an-

1) Gell. II. 26. 2) Ib. XIX. 8. 3) Ib. I. 2. 4) Ib. XVII. 20. 5) Ib. I. 2. 6) Ib. XV. 2. 7) Ib. I. 2. 8) Annal. Quintil. §. 3. 9) Ib. §. 3. 10) Gell. XIV. 2. 11) Praelect. V. ad Spart. Adrian. §. 12. [in praelect. Camdenian. Oxon. 1692. Gail.] 12) Gell. XII. 13.

nis iudicia exercuerit, ad annum vitae adeo XX m, et quidem absolutum. Ita Athenas venire non potuit ante annum vitae XXIm, quo barbam primam ponere solebant, qui citimus erat adolescentiae terminus. Primam enim certe adolescentiae partem Romae exegisse, qua adolescentulus [1] pariter ac adolescens appellandus erat, ipse testatur. Annum autem quo fuerit Athenis, ita indagamus. Audivit Gellius Athenis Peregrinum philosophum [2]. Hic se combussit olympiad. CCXXXVI, quae anno aerae nostrae christianae 165 conveniebat, ut in Chronico docet Eusebius. Itaque ante hunc saltem annum eum Athenis convenerit oportet Gellius. Sed et olympiad. CCXXXV contemni coepisse Peregrinum testatur Lucianus [3], qui iam tamen summo erat in honore, cum illum conveniret Gellius. Itaque ante annum Chr. 161, qui cum illa concurrebat olympiade, Athenis Peregrinum vidit Gellius. Olymp. CCXXXIV fugatus Roma venit in Graeciam, tertia nimirum antea quam se e vivis subduxerit, Peregrinus. Itaque hoc quadriennio audivit illum Gellius, cum ne quidem nomen Protei [4] adhuc sumsisset. Quis annus ille fuerit, exinde discimus, quod Delphos ad Pythia [5], cum Tauro philosopho, quem Athenis audivit, profectus fuerit Gellius. Iam alibi [6] ostendimus in annos olympiadum secundos desinentes convenisse Pythia. Ita anno Dom. 159, olymp. CCXXXIV $\frac{1}{3}$ Athenis erat Gellius, aetatis anno saltem XXII o. Et proinde ante annum Chr. 137 excesserit Epictetus. Nec enim hoc primum anno Athenas venit. Verno enim tempore erant Pythia, cum tamen aestiva [7] fuerit anni tempestas, qua Athenas appulerit. Saturnalibus [8] iam in ipsis versabatur Athenis. Proinde non ad ipsum annum, quo Athenas venit Gellius, spectare poterant illa Pythia, sed saltem ad sequentem. Exegit praeterea aestum anni et autumnum [9] (vix, ut opinor, illius, quo venerit) anni in villa Herodis Attici, ipsiusque ditionis Atticae. Sed plusquam unius

1) Gell. XX. 6. XIII. 17. 2) Ibid. VIII. 3. XII. 11. 3) Lucian. Mort. Peregrin. pass. 4) Gell. XII. 11. 5) Ib. XII. 5. 6) Dissert. V. de Cyclis graec. etc. §. 2. 7) Gell. II. 21. 8) Ib. XVIII. 2. 13. 9) Ib. I. 2. XVIII. 10.

hyemis[1] in Attica absumtae non meminit, qua primas huius operis annotatiunculas collegerit, breviter et indigeste et incondite, ad subsidium memoriae. Rediit deinde Romam[2], anni hujus 159 fortasse fine: sed pedestri itinere usque ad Cassiopeiam. Huius enim portus his temporibus usum fuisse in traiiciendo mari Adriatico docet Arrianus[3]: praecipue autem in hibernis navigationibus. Non idem erat iter Athenas proficiscenti per Aeginam ad Piraeum, et per promontorium proinde Maleae: quod scilicet iter illud aestivum fuisse probaverimus. Et sane redeuntium procellae[4] hoc idem faciunt ut verum fuisse suspicemur. Tum deinde in Italiam reversus, ex illis annotatiunculis hos confecit, quos appellat Commentarios[5], ediditque per singulos seorsim libros. Iam certe innotuerant libri priores[6], cum conderentur posteriores. Imo in Io quoque libro mentio eorum qui hoc opus aemulati[7] fuerint: non certe tum editione notum, sed e receptis illius seculi recitationibus atque retractationibus. Certe inter reditum librumque VIm absolutum, iam decesserat philosophus Taurus, nunciumque de illius decessu acceperat Gellius. Athenis[8] enim illum viventem docentemque audivit. Cum librum VIm ederet, ait illum memoria[9] sua disciplina Platonica fuisse celebratum. Verbum *memoria* illum ex intervallo mortuum videtur indicare. Non tamen multorum erat spatium illud, ni fallor, annorum. Cum enim librum ederet XIIm, Peregrino[10] philosopho postea Protei nomen factum ait, quod nondum ei attributum, cum illum conveniret Athenis. Nihil tamen etiam tum de illius incendio rescivisse videtur: nihil de novo nomine Phoenicis, quod illum paulo antea, quam flagraret, assumsisse testatur Lucianus[11]. Hinc facile colligimus, nondum annum Christi 165m, quo se combussit Peregrinus, elapsum esse, cum libro XIIo manum ultimam Gellius imponeret. Forte ne quidem an-

1) Gell. praef. 2) Ib. IX. 4. XVI. 6. XIX. 1. 3) Epictet. III. 7. 4) Gell. XIX. 1. 5) Gell. praef. 6) Ib. XIV. 6. 7) Ib. I. 25. 8) Ib. II. 2. 9) Ib. VI. 10. 10) Ib. XII. 11. 11) Lucian. Mort. Peregrin. [§. 27, ed. Reitz.].

num 161m, quo se sequenti olympiade e vivis migraturum [1] in celeberrima totius Graeciae panegyri praedixerit. Vix enim est cur haec Romae agentem Gellium latuisse suspicemur. Sed mortem obstitisse suspicor, quo minus processerit ultra librum operis XXm. Conveniunt his nostris rationibus temporum notae omnes. Etiam antea quam Athenas veniret Gellius, iam bis [2] Cos. fuerat Erucius Clarus, quem 2m Consulatum gessit ann. Chr. 146. Et Praefectus urbis Athenis Herodem Atticum convenit: iam nempe Consularem. Post ann. Chr. 143, quo Consul fuerat Herodes. Et ab Urbis anno *trecentesimo* [3], *ad hunc* (inquit) *diem, anni esse non longe minus septingenti videntur.* Sed vero annus Christi 147 idem Urbis conditae erat Varr. 900, et proinde a praedicto Urbis anno trecentesimo sexcentesimus. Itaque post illum annum colloquium illud Phavorini Gellium audivisse necesse erat, ut vel coeptus intelligi possit ille centenarius. Hinc sane constat mortem Epicteti sub Hadriano statuendam esse, ut natali Gellii aliquanto antiquior esse posset, nec tamen haberetur obliterata.

§. II. Mortem Epicteti sub Hadriano statuendam etiam e Luciani *Demonacte* colligitur.

Poterit etiam aliquid fortasse colligi de morte Epicteti e Luciani Demonacte. Vixit enim certe Demonax post ann. Chr. 170. Illius enim anni Consulem Cethegum vidit [4], cum per Graeciam in Asiam proficisceretur, futurus patris in provincia legatus. Sed vidit non iam Consulem, sed tantummodo Consularem. Itaque post illum, quem dixi, annum. Nec tamen, ut videtur, diu. Superavit enim aetatem Consularem ipse Cethegus. Et patrem tamen habuit Provinciae administrandae parem. Quamdiu postea vixerit Demonax, nihil habet, quod quidem observavi, Lucianus,

1) Lucian. ib. [§. 20]. 2) Gell. VI. 6. XIII. 17. 3) Gell. XX. 1. 4) Lucian. Demonact. [§. 30].

unde liceat colligere. Sed vel ita potuit illum Athenis audire Lucianus. Erat enim e quatuor olympiadibus, quas exegit in Graecia Lucianus, una illa qua arsit Peregrinus, anno aerae nostrae 165. Cum moreretur Demonax, non multis annis aberat a centenario, eodem teste Luciano. Sic poterat satis commode exsulem videre in Graecia Epictetum, ut illum vidisse certum est. Sed nondum constat, qua demum aetate sua illum convenerit. Iuvenem autem fuisse innuit, quod ad uxorem ducendam illum hortatus fuerit Epictetus. Hoc enim a iuvenibus leges romanae exigebant. Etsi non rursus supponit Epictetum responsio Demonactis, se quidem pariturum, si filiam haberet quam sibi locaret Epictetus. Nondum tamen ex his apparet, quamdiu fuerit in vivis Epictetus, et num ad Marci usque tempora pertigerit. Aliunde tamen fortassis hoc etiam colligemus. Ait Lucianus Demonactem non ab Agathobulo ad studium philosophiae fuisse excitatum, *οὐδὲ Δημητρίου πρὸ αὐτοῦ, οὐδὲ Ἐπικτήτου ἐπεγειράντων*[1]. Agathobulum illum sub Pio floruisse docet ipse Lucianus, in Vita Peregrini. Quarta enim[2] olympiade ante illam, qua se combussit Peregrinus, ex Ionia venit in Graeciam ipse Lucianus. Anno proinde aerae nostrae christ. 153. Tunc comitem habuit navigationis suae Peregrinum, iam cynicum, reiectumque adeo a christianis: forte hereditatem suam a patria Paro repetiturum. Ea spe deiectus Aegyptum petiit Peregrinus, ut sub Agathobuli disciplina exerceretur. Erat ergo tum temporis in Aegypto Agathobulus, quem tamen Athenis convenerat Demonax. Ex Aegypto Italiam petiit Peregrinus. Italia pulsus a Praefecto Urbis, propter convitia in Principem mitissimum, Elidem se ad Olympia contulit Peregrinus: anno scilicet aerae christ. 157. Una enim tantummodo inter hanc, eamque, qua se flammis tradidit Peregrinus, intercessit olympias. Medio ergo aliquo anno inter 153 et 157 in Aegypto erat Agathobulus. Proinde antea Athenis, et sub Pio, cum eum Athenis conveniret

1) Demonact. §. 3. ed. Reitz. 2) Lucian. de Mort. Peregrin. [§. 35].

Demonax. Certe Peregrino senior, cum eum pro magistro habuerit ipse Peregrinus. Imo Demonacte, qui major erat Peregrino, seniorem arguunt verba illa Luciani. Nec enim ab alio quam a seniore exspectandum erat, ut ab eo ad philosophiam adduceretur ipse Demonax. De fine ergo Agathobuli loqui necesse est in Peregrini vita Lucianum, qui in Pii tempora inciderit. Florentis autem in scholae magisterio aetas necesse est ut fuerit saltem sub Hadriano. Atqui hoc ipso Agathobulo antiquiorem fuisse tam Demetrium, quam Epictetum, verba praedicta arguunt Luciani. Demetrius ille Cynicus fuisse videtur, cuius responsionem Neroni datam ipse quoque memorat Epictetus [1]. Erat ergo Epicteto ipsi coaevus, ut proinde vix potuerit Hadriani tempora superare. Sic ergo etiam omnia optime convenient, si Imperio Hadriani non admodum affecto decesserit Epictetus.

§. 12. Epictetum ab anno aerae chr. 104 audivit Arrianus.

Redeamus iam ad tempora Arriani. Vidimus prima eius de praeceptoris Epicteti doctrina scripta post mortem Epicteti, nec tamen diu, prodiisse. Vel inde vincitur ad Marci tempora non vixisse Epictetum. Hos enim ipsos Arriani libros advocant coaevi Gellio [2] philosophi, quem sub Pio philosophos rhetoresque audivisse probavimus. Non tamen tum primum prodiisse, sed sub Hadriano, ostendimus. Erat ergo sub initium Hadriani in Epicteti schola Arrianus. Multis autem sub Epicteto didicisse annis, tot illius de magistro libri, Διατριβῶν, Ὁμιλιῶν, et de Vita, docent. Quo autem tempore ad Epicteti scholam accesserit Arrianus, indagandum. His autem libris Nicopoleos [3] tam frequens mentio facit, ut suspicemur, nihil Arrianum ab Epicteto hausisse antea quam Domitiani Edicto in exsilium actus fuerit Epictetus. Tum demum enim exsilii

1) Arrian. Epictet. I. 25. 2) Gell. I. 2. XVII. 19. XIX. 1.
3) Arrian. Epictet. I. 19. 25. II. 6. IV. I.

locum Nicopolim, teste Gellio[1], delegit Epictetus. Non tamen inde colligendum, mox ab exsilii initio, ad Epictetum sese contulisse Arrianum. Imo ne quidem ullam fuisse, quae tum patuerit, Epicteti Scholam, est sane verisimillimum. Erat enim philosophis ipsis invidiosum, si ad illos sub Principis indignatione positos discipuli magno numero confluxissent. Utque metus nullus ipsi fuisset Epicteto, ab discipulis, nondum philosophis, quid, quaeso, est cur fuisse dubitemus? Nocuisset etiam illis tam prolixus favor in exsulem Principi suspectum, et in disciplinam quae habebatur adeo principibus perniciosa. Harum certe Dissertationum initio liberior est in Vespasianum Epictetus[2], quam ferrent tempora Domitiani. Praesertim accedente metu a militibus[3] delatoribus, cuius ipse meminit Epictetus. Nec tamen ulla virum, utcunque aliter intrepidum, adegit officii, necessitas ut exempla istiusmodi familiaribus colloquiis immisceret. Nulla certe quae periculum, si quod imminuisset, compensaret. Potius, Domitiano caeso, revixisse probabile est studium philosophiae a Vespasiano repressum atque Domitiano. Vix tamen ante reditum exsulum, quem III° demum Nervae Consulatu impressi gratulantur numi, anno proinde aerae christianae receptae 97°. Nec sane verba habet, quod meminerim, in his quos habemus libris, Epictetus; e quibus liceat colligere, post exsilium, et tamen ante reditus epocham, ulla fuisse illi de Republica, aut de philosophia, libera colloquia. Hoc demum tempore visitatum se a praedicto sene redeunte testatur, qui aetatis obtentu, negotiis renunciaverit, et secessus studium professus fuerit. Hunc tamen queritur, cum Italiam attigisset, literis principis delinitum a proposito dissiliisse; tum autem, cum illa dissereret Epictetus, annonae fuisse praefectum, et negotium aliud ex alio sibi accumulasse. Hic sane manifestum est spatium esse necessarium, post reditum, quo negotia tam varia accumularit iste senex, et deinceps aliud quo de accumulatione resciverit Epictetus. Illud ergo constat, non sub Nerva haec, sed sub Traiano, disseruisse

1) Gell. XV. 11. 2) Arrian. Epictet. I. 2. 3) Ib. IV. 13.

Epictetum. Quo autem Traiani anno ita disserentem audierit Arrianus, non adeo habemus exploratum. Traiani autem diserta mentio est in his quoque Epicteti Sermonibus, quibus interfuit Arrianus[1]. Meminit praeterea belli Dacici; meminitque ita, quasi tum quoque gereretur, dum illa dissereret. Sic enim habent illius verba: *καὶ νῦν Ῥωμαῖοι πρὸς Γέτας*[2]. Getae enim illi Daci erant, teste Dione. Hac nota temporis antiquiorem aliam praesentis Arriani, in his quos habemus Libris, opinor, non habemus. Audivit ergo Arrianus Epictetum a bello usque Dacico. Duplex autem illud erat Traiani bellum[3]: aliud, cui finem imposuit Traianus anno aerae nostrae 102: aliud, quod anno demum 105 absolverit. Posterius ergo potius intelligendum suspicor. Postea enim pacem a Caesare restauratam gratulatur, et quidem (ut videtur) diutinam. Bis enim illius mentionem legimus[4], nec ullum legimus deinceps bellum. Pax autem quae bellum primum sequebatur, et brevis erat, et pro ipsa quoque illa brevitate suspecta. Mox enim nova paravit arma Decebalus. Pax vero posterior erat sane, qualis ab Epicteto describitur, diuturnior. Pertigit enim ab anno Christ. 105 ad 112, quo novum aliud bellum aggressus est Traianus in Parthos. Saltem ergo ab anno 104 in Schola Epicteti fuerit Arrianus. Ut paulo fortassis antea accesserit, fac eum supponamus hoc anno saltem fuisse vicenarium. Multo profecto minor esse vix potuit, cum ad talem philosophum accederet, qualis erat Epictetus, qui non simul fuerit, ut alii plerique, Sophista. Oratoriam enim, quam non profitebatur Epictetus, alibi didicerit oportet Arrianus. Et ea, qua postea maxime inclaruit, tum quoque se imbutum innuit in Praefatione. Sic ergo annum superarit Lm, anno Christ. 137, quo Cappadociae illum praefuisse probavimus. Nec multum, ut opinor, in hoc calculo, aberrabimus. Erat enim aetas illa satis commoda muneri, quod suscepit, administrando. Nec limites multo laxiores angustioresve patiuntur res tanto intervallo medio

1) IV. 5. 2) Ib. II. 22. 3) Cf. Praelect. Camden. prael. XI. ad Spart. §. 13. 4) III. 13. 22.

gerendae. Ita annos exegerit in Epicteti disciplina circiter XX. Num continuos, de eo nihil affirmare possumus. Interciderunt enim Libri Dissertationum postremi, e quibus tempora discipulatus postrema discenda erant. Interciderunt Epicteti Ὁμιλίαι ab eodem Arriano scriptae: interciderunt quae de vita praeceptoris idem exaravit Arrianus: interciderunt et Rufi e dictis Epicteti a Stobaeo memorata Collectanea; si tamen is alius fuerit Arriani sub Epicteto condiscipulus, et non sua potius ex ipso collegerit Arriano.

§. 13. Anno Chr. 147 secessus Arriani post honores, quo postremas scripserit historias.

De hoc autem nostro Arriano ita habet in Chronico Eusebius, ad annum Pii IX^m^: *Arrianus philosophus Nicomediensis agnoscitur.* Ita fere solet Eusebius insigniores vitae epochas, quas nescivit, ad certos annos redigere. Ex illis nimirum Epitomarum auctoribus, qui ne quidem ipsi exploratum habebant, quis ille fuisset insignis eventus, qui annum, de quo loquebatur, fecerat insignem. Nunc autem annum forma illa designat quo quis natus fuerat, nunc item quo quid gesserit, quo in hominum memoria inclaruerit. Natalem certe Thaletis annum hac ipsa forma designavit Eusebius, quem certum est ab eo non esse designatum in Arriano. Ergo factum aliquod, ni fallor, intellexit Arriani, quod hoc demum anno contigerit, aut forte potius illius Consulatum. Erat quidem Consulatui satis maturus, qui hoc anno Christi 147 annum superarit pro nostris rationibus LX^m^. Sed scripta fuisse quibus potissimum inclaruerit, ipsum iam profitentem audivimus Arrianum. Erant autem duplicia illius scripta: alia quibus honores ipsos praecesserint; alia post gestos iam honores, in otio proinde, ut videtur, et secessu. Hoc enim ipse nos docet in vita Alexandri. Memorat ibi suos ἀπὸ νέου λόγους, quibus inclaruerit, honoresque adeo consecutus fuerit. *Parthica*, ut opinor, quibus res a Traiano in Parthos gestas celebraverit, teste Photio [1]. Conveniunt res illae in iuven-

1) Phot. Cod. LVIII. [p. 51. ed. 1612.]

tutem Arriani, qua anno aetatis XXXV iuventus concludi solebat, pro censu Romanorum. Vix potuit certe de hoc opere suscipiendo cogitare ante exitum Traiani, nec tamen postea diu differre ut in iuventutem eius conveniret. Non patitur haec ratio, ut Natalis eius fuerit multo, quam nostri ferunt calculi, antiquior. Nec vice versa patitur ratio superius a nobis allata, ut fuerit multo senior. Itaque post editas Praeceptoris sui Dissertationes, coeptos antea de rebus Parthicis Commentarios absolverit: nempe in gratiam adoptati a Traiano Hadriani. Tunc etiam vitam Tillibori latronis scripserit, cuius meminit Lucianus [1]. Recenti scilicet patriae memoria rerum Asiaticarum. Inde fortasse Provinciam meruit Cappadociam sub finem Hadriani. Paulo post Provinciam scripserit etiam Alanica, de rebus a se in Provincia gestis in Alanos. Eo enim spectat ipsum illud, quod habemus, Alanicorum fragmentum. Vitam autem Alexandri M. cum scriptis a iuvene libris etiam accuratis opponit; cum et imperia et patriam illis in iuventute scriptis accepta referat. Tum sane se, cum de Alexandro commentaretur, senem fuisse innuit, saltem pro primo Senectutis limite; tum etiam et Atheniensem se et Romanum factum esse supponit, priorum nempe merito Scriptorum. Ipsa illa de Epicteto praeceptore scripta satis ipsa per se sufficiebant, ut illum facerent docentibus in ea urbe philosophis, ipsique urbi commendatissimum. Quanti enim fecerint cives etiam alienos eo nomine illustres, docent Atheniensium in Zenonem Cittieum collati honores [2]: imo illo ipso quoque Seculo in Demonactem [3], pariter et ipsum, ut fuerat Zeno, Cyprium. Accessit autem ad cumulum, cum priorem quoque, quem appellat, Xenophontem in historiae gloria, et styli etiam nitore, aemularetur Arrianus. Hadriano vero tum demum innotuit, cum in summa familiaritate magistrum illius haberet Epictetum. Tum scilicet cum in Graecia Athenisque ipsis versaretur Hadrianus, ut supra vidimus. Inde civitate primum Romana, tum et laticlavio,

1) Lucian. Alex. pseudomant. [§. 2. Reitz.]. 2) Diogen. Laërt. Zenon. lib. VII. n. 10. 11. 12. 3) Lucian. Dem. [§. 11].

donatum esse verisimillimum est, quo Ius haberet capessendorum honorum Senatorium. Hoc certe iure ornatum sub Hadriano, ex provincia illius colligimus Cappadocia. Erat quidem Provincia illa, ut ex *Euxini Maris Periplo*, et Dione, ipsiusque Arriani *Alanicis*, constat, armata. Inde colligimus Hadriani potius legatum fuisse pro Praetore, quam Senatus Populique Romani Proconsulem, ut putabat Stuckius[1]. Potuit quidem tum quoque fuisse Consularis. Non tamen erat haec dignitas tanta necessaria ad Principis Legatum. Erat tamen Praetoria plerumque necessaria. Rarae enim erant Praefecturae Aegyptiacae. Plane autem necessaria ad Ius Gladii, quod locum habuit hoc, in quo versamur, Arriani exemplo. Caeterum si hoc primum fuerit Arriani imperium, nondum consulem fuisse verisimillimum erit. Monuit enim Augustum Maecenas, ut Legatos suos, si bene Provincias administrarent, ad Consulatus promoverent. Itaque, re bene in Provincia gesta, inde ad novum Consulatus honorem Arriano viam patefactam fuisse verisimile est. Iam enim observarunt eruditi cum Imperii administrandi Regulis consentire illam Maecenatis orationem. Ita non diu dilatus fuerit Arriani ille Consulatus.

§. 14. ARRIANI honores Romani non adeo legibus Romanorum Annalibus congrui, quam eorum qui primo ortu fuerant Romani.

Obiter tamen observandum in his civibus, qualis erat Arrianus, adscititiis, non undequaque similem procedere, ac in reliquis a primo ortu civibus, argumentationem. Suadet praedicto in loco Maecenas, ut e Provincialibus viri primarii in Senatum adlegerentur. Nec aliunde procul dubio ortum habuerunt Romani huius Arriani honores. Iam enim olim, diu ante Hadrianum, recepta illa apud Romanos fuerat consuetudo: etiam in libera Republica. Paucis a Regifugio annis, nempe aerae Varronianae anno 250 receptus est in civitatem e Sabinis Appius Claudius Regillensis. Et

1) Adnot. p. I.

quidem ita, ut non receptis inter cives gradibus, sed mox fuerit inter Patres lectus et patricios[1], et novam etiam Tribum condiderit a se Claudiam appellatam. Sic etiam bello Punico IIo receptus Poenus Mutines[2], dux Annibale ipso non multo inferior. Civis et ipse Romanus factus rogatione ab Tribuno plebis ex auctoritate Patrum ad plebem lata. Sic et Magius Campanus[3], ipse civitate donatus, filii autem duo mox per saltum creati Praetores. Erant praeterea civium adscititiorum exempla decantatissima, in Cornelio Balbo et Ventidio Basso, qui ad summum Romanorum honorem ascenderint, etiam triumphalium. Etiam in ordine Equestri eadem obtinuit consuetudo, ut e Provincialibus legerentur. Gaditanorum Equites 500 in coaeva sibi censura censitos observavit Strabo[4]; nec in ulla aliqua civitate, etiam Italica, tantum fuisse ordinis illius numerum, praeterquam Patavii. Potuit ergo, cum civitate donaretur, inter praetorios legi Arrianus, pro exemplo duorum Magii filiorum. Ita scilicet, ut honores nullos obierit ante Praeturam capessendos, nec media exspectarit intervalla inter Quaesturam, qui primus erat in Senatu gradus, atque Praeturam. Id si verum, mox sellae Curulis Ius habuerit; nec suffragandi tantummodo, verum etiam sententiae dicendae; et Provinciae, cum visum esset Principi, administrandae, cum Iure gladii. Primi ergo Arriani honores non sunt ad leges Romanorum civilium annales exigendi. In reliquis deinceps locum habere poterant eaedem leges. Haec tamen obiter.

§. 15. Scripsit Arrianus de Alexandro M. aliaque historica post secessum.

Redeo iam tandem ad nostrum Arrianum. Illud ergo certum est, cum de expeditione ageret Alexandri Magni,

1) Dionys. Halic. lib. v. [cap. 40, ed. Oxon.]. — Liv. II. 16. 2) Liv. lib. XXVII. cap. 5. 3) Vell. Pat. lib. II. cap. 16. 4) Strab. III. p. 169.

actos iam nonnullos fuisse quos literis meruerit honores, cum illorum hoc ipso opere meminerit. Id quoque probavimus, honores eius Romanos inter illos censeri, quos hoc ipso *παιδείας* nomine meruerit, et prolixam Romanorum principum in illum benevolentiam. Sed vero in Maris Euxini Periplo de gratia in se Hadriani sibi gratulatur. Sic enim de suis in primo adventu sacrificiis: *ὅτῳ δὲ πρώτῳ τἀγαθὰ ηὐχόμεθα, οὐ λανθάνομέν σε, τόν τε τρόπον τὸν ἡμέτερον οὐκ ἀγνοοῦντα, καὶ σαυτῷ συνειδότα ὅτι ἄξιος εἶ ὑπὲρ ὅτου πάντες εὔξαιντο τἀγαθά, καὶ ὅσοι ἡμῶν ἔλαττον ὑπὸ σοῦ εὐπεπόνθασιν*[1]. Coepit a vivo Epicteto in discipulum Epicteti Arrianum Hadriani favor, quem non multis ab initio Hadriani annis vixisse probavimus. Quid ergo miremur, si XX° Hadriani anno primum honorem consecutus fuerit Arrianus? Primum praeterea bene actum Consulatus spem fecisse iam probavimus. Is ergo Consulatus, si secundus fuerit honor, elapsus fuerit oportet antea quam se accingeret ad scribendum de Alexandro M. Atqui certe parum verisimile est debitum ex illa Provincia Consulatum ad annum X^m^ esse dilatum. Magis ergo libenter notam Eusebii praedictam ad secessum Arriani retulerim, quo, gestis iam honoribus, se totum otio literariisque deinceps duntaxat laboribus addixerit. Nono enim illo Pii anno, annum egerit Arrianus praeter propter LXIII^m^. Aetas erat, qua plerunque se Romani studiis dediti ad otium receperint. Itaque hoc demum tempore opus hoc primarium scripserit Arrianus, quo recte is agnosci dici potuerit, qui studiis praesertim, librisque elegantissimis, inclaruerit. Tum deinde *Indica*. Haec enim pro prioris operis appendice ipse habet Arrianus. Proximo, ni fallor, loco de rebus scripsit post Alexandrum gestis prolixum opus a Photio[2] recensitum. Inde de Timoleonte scripsit et Dione; denique de rebus patriae Bithynicis. Quartum enim hoc fuisse opus ab Historia Alexandri, et hoc ipso

[1) §. 2. 4. p. 2. Huds.] 2) Phot. Cod. XCIII.

quem descripsimus ordine quartum, ex Arriani quae vidit Bithynicis, docet ipse Photius[1]. Tot autem libros uno quasi et perpetuo filo elucubratos, post gestos in Republica magistratus, vel inde intelligimus commodissime ad secessum referendos esse, quo se recipere solebant Romani aetate iam declivi et ad res gerendas inepta. Illos autem, si hoc demum anno Pii IX o coeperit, sub eodem Pio ad exitum perductos existimarim. Conveniunt certe tempora. Quo loco agit de morte Calani, mirum est, nihil hic habere Arrianum de morte Peregrini, qui simili plane ac Calanus morte incendii absumtus fuerit, si quidem nupera illius memoria scripsisset. Remotius erat Gymnosophistae exemplum, qui sub Augusto[3] ita se e vivis subduxerit, quam ut necesse esset illius mentionem fecisse Arrianum. Nec plane simile erat Euphratis[4] exemplum, qui sub initium Hadriani, impetrata Principis venia, decesserit.

§. 16. Marci tempora fortassis attigit ARRIANUS.

Vera Arriani tempora proxime, ni fallor, attingunt quae iam tradidimus. Idque ipsum gratulandum est, in his praesertim temporibus, in quibus nullos prorsus habemus probatae fidei Annales. Ita fiet ut anno aerae christ. 161 o, quo coepit Marcus, ab anno aetatis LXXX o non longe abfuerit Arrianus. Eo tamen pertigisse volunt antiquitatis mediae infimaeque scriptores. Sed quam incerta sit eorum fides in his temporibus, iam luculento, ni fallor, exemplo ostendimus in Epicteto Arriani praeceptore, quem illi similiter ad eadem Marci tempora vixisse volebant. Imo aliquot sub Marco vixisse annis necesse esset, si quidem is ipse fuisset, qui Periplum scripserit Maris Erythraei.

1) Phot. Cod. XCIII. init. Eustath. ad. Iliad. VIII. p. 691, 44. ed. Rom. conf. Passovium in Erschii et Gruberi Encyclop. univ. Vol. V. p. 405.] 2) Strab. XV. p. 686. 719. 720. 3) Dio Cass. et Euseb. Chron. num. MMC. XXXVII.

Fieri autem potest, ut id fuerit, saltem de Arriano, verum. Sed rem gestam nullam, factumve proferunt, quo id verum fuisse vincatur. Nec vice versa suppetunt in contrarium argumenta, quibus falsum fuisse probatur. Sic meminit Arriani Gellius, ut nihil innuat fueritne etiamnum in vivis. Nuspiam illum vivis a se accenset seu rhetoribus, seu etiam oratoribus: nuspiam vel illius meminit, fueritne sua, an maiorum, memoria. Si quidem fuerit in secessu, cui nostrae favent rationes, haec satis commoda causa esse potuit, quae obstiterit quo minus Gellio innotuerit. Maxime si in patriam secesserit, ut secessus tempestatem non Romae, sed Athenis, exegit Herodes Atticus. Utcunque tamen, fac Marci tempora attigerit Arrianus; non certe superasse verisimillimum est. Potuit autem aliquatenus esse verum, Marci tempora attigisse Arrianum, qui anno saltem Christi 147 superstes fuerit, et scribendis deinde historiis incubuerit. Ipso enim illo anno, in Pii decennalibus Tribunitiam potestatem accepit Marcus, ipsiusque Imperii particeps factus est. Ut ab eo usque anno Edicta Publica utriusque nomine conciperentur. Idque ipsum satis erat fallendis mediae huius antiquitatis auctoribus. Id tamen itane se habuerit, statuere non possumus, nisi verba ipsa vetustiorum haberemus, quibus freti iuniores Arriani vitam ad Marci imperium prorogarint.

§. 17. In Chronico Paschali pro Africano forte reponendus Arrianus.

Videndum porro quid sibi velint verba Chronici Paschalis ad Coss. anni aerae christ. 148. Pii autem Imperatoris XIm: Ἐπὶ τούτων ὑπάτων Ἀφρικανὸς τελευτᾷ. Vidit iam praestantissimus Cangius de Africano chronographo ne quidem intelligi potuisse. Habuit quidem Traianus in VIo suo Consulatu collegam Africanum, cuius obitus ad hunc annum potuit non absurde referri. Causam tamen nullam reperio, cur illius Africani obitus potius quam aliorum

coaevorum consularium fuerit commemorandus, cuius res gestas in illius seculi historia nullas plane legimus. Biennio duntaxat discrepat situs a mentione praedicta Arriani in Chronico Eusebiano, quod ad annum Pii IXm Arrianum retulerit Eusebius*), ad XIm autem Africanum retulerit auctor Chronici Paschalis. Facilis est in istius modi chronicis error biennii: et tamen unici duntaxat anni error erit, si ad consulum situm potius quam ad annum imperatoris attendamus. Annum enim medium designant consules, aerae nimirum christianae 148m. Suspicor ergo ex iisdem fontibus hausisse sua utriusque Chronici auctorem; nec alium proinde a nostro esse Arriano, quem Paschalis Chronici auctor appellarit Africanum. Sic nos docebit Paschalis auctor, quo nomine hunc annum insignem fecerit Arrianus, et quodnam illud fuerit *γνώρισμα*, quo *ἐγνωρίζετο*. Hoc enim graecum verbum est, cuius vice *agnoscitur* reponere solet Hieronymus. Sed vocis *τελευτᾷ* duplex potest esse sensus; alius ut hoc anno mortuus fuerit Arrianus. Sic medio spatio inter annum Hadriani XXm, et hunc annum Pii Xm, ea scripserit omnia, quae post primos eius honores scripta esse probavimus: et falsa adeo erunt illa iuniorum testimonia, quae aetatem Arriani ad Marci usque tempora producunt. Fieri autem potest, ut nihil aliud illa voce auctor intellexerit, quam ut ad illos usque coss., aut ad illum Pii annum historiam aliquam a se scriptam produxerit, seu Parthica illa fuerit, seu fortasse potius Alanica, admodum certe commode, cum ille ipse annus tot aliis fuerit nominibus, ut modo vidimus, insignis; hoc vero praecipue, quod secularis fuerit, Urbis nimirum, pro epocha varroniana (quam popularem fecerat seculo elapso Claudius) nongentesimus. Erat enim hoc apud historicos iam olim recep-

[*) Potius ad Pii annum Xmum. v. ed. Mediol. a. MDCCCXVIII. 4. et conf. Syncellum p. 351. *Ἀῤῥιανὸς φιλόσοφος νικομηδεὺς, καὶ Μάξιμος τύριος, καὶ Ἀπολλώνιος στοϊκὸς Χαλκηδόνιος, καὶ Βασιλίδης σκυθοπολίτης ἐγρωρίζοντο οὗτοι καὶ διδάσκαλοι Οὐηρησίμου Καίσαρος γεγόνασι.*]

tissimum, ut annis istius modi illustribus historias terminarent: apud Romanos vero sub Augustis, ut quinquennalibus Augustorum, quorum aetate scripserant, concluderent, aut decennalibus. Hoc ergo potius forte eligendum, dum certiora suppetent, quibus iuniorum etiam traditionem refellere possimus, de vita Arriani ad Marci tempora proferenda.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ ΚΑΙΣΑΡΙ ΤΡΑΙΑΝΩι ΑΔΡΙΑΝΩι ΣΕΒΑΣΤΩι ΑΡΡΙΑΝΟΣ ΧΑΙΡΕΙΝ.[1]

Εἰς Τραπεζοῦντα ἥκομεν[2]*, πόλιν ἑλληνίδα, ὡς λέγει ὁ Ξενοφῶν ἐκεῖνος*[3]*, ἐπὶ θαλάττῃ ᾠκισμένην, Σινωπέων ἄποικον. καὶ*

IMPERATORI CAESARI TRAIANO ADRIANO AUGUSTO ARRIANUS S.

TRAPEZUNTEM pervenimus, urbem, ut Xenophon ille inquit, graecam, maris in ora sitam, Sinopensium coloniam. Atque il-

1) Titulum, quem omnes editiones atque codex huius libri unicus literis Arriani praepositum habent, propterea reiiciendum putavi, quia illam non ad literas ipsas pertinere posse, sed a librario, tanquam epistolae argumentum, compositum esse satis apparet. Quae res quamquam per se clara est, tamen etiam confirmatur longiore titulo, quem e codice Vindob. cognoscimus. Hoc loco tantummodo reiectum titulum exhibemus. Est autem: *ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΝ, ἐν ᾗ καὶ περίπλους Εὐξείνου Πόντου.* Sic habet ed. pr. et quae eam postea sequutae sunt. Bastius, qui codicem unicum Arrianeum relegit, loco *Ἀδριανὸν* reperit *Τραϊανὸν*. Haec alia scriptura sine dubio orta est librarii negligentia, sive potius inscitia, qui quum initio epistolae scriptum videret *Τραϊανῷ Ἀδριανῷ* primum nomen habuit verum; itaque ipse *πρὸς Τραϊανὸν* scripsit. Gelenius autem, princeps harum litterarum editor, recte vidit, quid necessario verum esset scribere, atque recepit *Ἀδριανόν*; qui omnino quam diligenter in legendo codice, quem unicum huius opusculi superesse dixi, versatus sit, intelligere licet ex eo, quod toto libro duas tantum aut tres easque admodum leves alias scripturas Bastius reperit. Quoniam igitur non potest ulla dubitatio esse, quin librarius, qui illum epistolae indicem fecit, suo iure *Τραϊανόν* scripserit et quin *Ἀδριανόν* ex epistolae ipsius initio scribendum sit me subit mirari, quod G a i l i u s, recens opusculi editor, hanc falsam scripturam recepit, sed multomagis mirabere eiusdem Gaili indiligentiam, cum considerabis, *Τραϊανόν* si scribatur et epistola ad Traianum scripta esse summatur, necessario effici, Arriani aetatem multo superiorem esse eumque non Hadriani, sed Trajani tempore provinciam Cappadociam administrasse. Nunc autem a Dodwello validissimis argumentis probatum est, Arrianum Hadriano imperatore eam provinciam habuisse illasque litteras ad eum scripsisse. Quod verum esse, non modo ex Arriani epistola ipsa, sed imprimis etiam e Dio Cassio LXIX. 15 et Proc. Goth. III. p. 320 apparet. Ne quis vero in coniuncto utroque nomine *Τραιανῷ Ἀδριανῷ* haesitet, cuius rei mentionem facere omisit et Hudsonus et Gailius, cum non facile usquam alibi ita appel-

τὴν μὲν θάλασσαν τὴν τοῦ Εὐξείνου ἄσμενοι κατίδομεν, ὅθεν περ καὶ Ξενοφῶν ἐκεῖνος[4], *καὶ σύ. Καὶ οἱ βωμοὶ ἀνεστᾶσιν ἤδη, λίθου μέντοι γε τοῦ τραχέος· καὶ τὰ γράμματα διὰ τοῦτο οὐκ εὔδηλα κε[-2]χάρακται. τὸ δὲ ἑλληνικὸν ἐπίγραμμα, καὶ ἡμαρτημένως γέγραπται, οἷα δὴ ὑπὸ βαρβάρων γραφέν. Ἔγνωκα οὖν τούς τε βωμοὺς λίθου λευκοῦ ἀναθεῖναι, καὶ τὰ ἐπιγράμματα ἐγχαράξαι εὐσήμοις τοῖς γράμμασιν*[1]. *ὁ μὲν γὰρ ἀνδριὰς ἕστηκεν ὁ σὸς, τῷ μὲν σχήματι ἡδέως· ἀποδείκνυσι γὰρ τὴν θάλατταν·*

lud quidem Mare Euxinum summa cum voluptate collustravimus eodem ex loco, unde Xenophon quoque, et tu. Stantque ibi iam arae erectae, ex aspero prorsus lapide, quo fit ut literae illis incisae minus adpareant: et ipsum epigramma graecum vitiose scriptum est, utpote a barbaris delineatum. Statui igitur et aras albo lapide dedicare, et epigrammata perspicuis literis insculpere. Nam tua statua ibi insidet, adspectu quidem satis iucundo; mare

letur Hadrianus, dico, propter adoptationem sui sive revera sive non a Trajano factam, nomen patris adoptivi sibi indidisse. Et credo ego, eam ipsam ob caussam, quod suppositio testamento a Trajano adoptatus eiusque successor factus esset, tam saepe ab Arriano, qui imperatoris auctoritate in Cappadocia provincia rem publicam gereret, Traianum patrem Hadriani appellatum esse.— „Titulus sic concipitur in Excerptis Arriani in codice caesareo: *Ἀῤῥιανοῦ περίπλους Εὐξείνου Πόντου, καὶ Βιθυνίας τῆς πρὸς Πόντον· περίπλους Παφλαγονίας· περίπλους Πόντων τῶν δύο· περίπλους τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μερῶν τοῦ Πόντου· περίπλους Θρᾴκης τῆς πρὸς Πόντον.* V. Lambecii Comm. de bibliotheca Caesarea Vindob. lib. v, p. 153." Huds.

2) Videtur ex abrupto exordiri, nulla neque loci, unde Trapezuntem sit profectus, neque cuiusque alterius rei mentione praemissa. Stuck. V. Dodwellum §. 2.

3) Xenoph. anab. IV. 8. Conf. Scyl. p. 33 ed. Huds.: *μετὰ δὲ Βέχειρας Μακροκέφαλοι ἔθνος, καὶ Ψωρῶν λιμὴν, Τραπεζοῦς, πόλις Ἑλληνίς.* Strab. XII. p. 548. Steph. Byz. *Τραπεζοῦς, πόλις πρὸς τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, Σινωπέων ἄποικος. ἐκαλεῖτο καὶ Οἰζηνίς.* Plin. hi. nat. VI. 4: sita Pharnacea centum mill. passuum Trapezus liberum, vasto monte clausum. . . . In ore ante Trapezunta flumen Pyxites. Eustath. ad Dionys. Perieg. 687. Schol. ad Apollon. Rh. v. 965: *ἀπὸ Σινώπης μέχρι Τραπεζοῦντος τῆς Κολχικῆς ἀπὸ τριῶν σταδίων λιμὴν ἄλλος οὐχ ὑπόκειται πλὴν τούτου, κατὰ τὸν Ἡράκλειον τόπον.* Tacit. hist. III. 47. Antonini Itinerar. p. 216 ed. Wesel. Constant. Porphyr. de themat. I. 8. Ammian. XXII. 13 in ardua insula sive potius peninsula urbem esse sitam dicit. Ruinas reperit nuper vir Excell. de Blaramberg in loco eminente iuxta fluvium, v. Bulletin univ. archéol. 1825, p. 369 sqq. Hodie eius locum habet urbs Trabesun et Trebisonde appellata. Olim a Pelasgis condita esse dicitur. Paus. VIII. 27. Diodor. XIV. 31.

4) Gesnerus: *ὅθενπερ καὶ Ξενοφῶντι καί σοι οἱ βωμοὶ ἀνεστᾶσιν.* Huds. Vulgo *Ξενοφῶν ἐν.* Cod. addit *ἐκεῖνος*, quod reperit Bastius.

1) Mihi videtur noster interdum deicticam voculam *ὁ, ἡ, τό* pa-

τὴν δὲ ἐργασίαν, οὔτε ὅμοιός σοι, οὔτε ἄλλως καλός. ὥς τε πέμψον ἀνδρίαντα, ἄξιον ἐπονομάζεσθαι σὸν, ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ σχήματι. τὸ γὰρ χωρίον ἐπιτηδειότατον εἰς μνήμην αἰώνιον. Πεποίηται δὲ καὶ ὁ νεὼς λίθου τετραγώνου, οὐ φαῦλος. ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἑρμοῦ ἄγαλμα οὔτε τοῦ νεὼ ἄξιόν ἐστιν, οὔτε αὐτοῦ τοῦ χωρίου. Εἰ δέ σοι δοκεῖ, πέμψον μοι πεντάπουν μάλιστα Ἑρμοῦ ἄγαλμα· τηλικοῦτον γάρ μοι δοκεῖ ἔσεσθαι ὥς γε πρὸς τὸν νεὼν σύμμετρον· καὶ ἄλλο τοῦ Φιλησίου τετράπουν. οὐ γὰρ ἀπὸ τρόπου δοκεῖ μοι σύνναος καὶ σύμβωμος ἔσεσθαι τῷ προπάτορι. καὶ ὁ μέν τις τῷ Ἑρμῇ, ὁ δὲ τῷ Φιλησίῳ, ὁ δὲ καὶ ἀμφοῖν, θύσει παριών. χαριοῦνται δὲ καὶ οὗτοι κἀκεῖνοι τῷ τε Ἑρμῇ καὶ τῷ Φιλησίῳ· τῷ μὲν Ἑρμῇ, ὅτι τὸν ἔγγενον αὐτοῦ τιμῶσιν· τῷ δὲ Φιλησίῳ, ὅτι τὸν αὐτοῦ προπάτορα. ὡς ἔγωγε [3] καὶ ἐβουθύτησα ἐνταῦθα· οὐχ ὥσπερ ὁ Ξενοφῶν ἐν [1] Κάλπης λιμένι, ὑφ' ἁμάξης βοῦν λαβὼν, δι' ἀπορίαν ἱερείων, ἀλλὰ τῶν Τραπεζουντίων αὐτῶν παρασκευασάντων ἱερεῖον, οὐκ ἀγεννές· καὶ ἐσπλαγχνευσάμεθα [2] αὐτόθι, καὶ ἐπὶ τοῖς σπλάγχνοις ἐπισπείσαμεν. ὅτῳ δὲ

enim [digito] indicat: sed, quod opus respicit, neque tui similis, neque alias multum elegans. Quamobrem aliam fac ut mittas statuam, dignam quae tuo nomine adpelletur, hoc eodem corporis habitu: locus enim ad memoriae aeternitatem valde adcommodatus. Exstructum est quoque templum ex quadrato lapide, haud contemnendum opus: at Mercurii statua neque fanum, neque locum illum decet. Quocirca, si ita tibi videatur, aliud mihi Mercurii simulacrum mittas, quod quidem quinque sit omnino pedum: huiusmodi enim magnitudo mihi videtur templo conveniens fore: atque etiam aliud Philesii, quod quatuor sit pedum. Haud enim mihi a ratione videtur alienum, hunc eiusdem cum progenitore suo templi et arae esse participem. Unus enim Mercurio, alter Philesio, alter contra utrique, sacra praeteriens offeret: pergrati autem erunt hi et illi Mercurio atque Philesio; Mercurio, dum eius progeniem honore prosequuntur; Philesio, dum illius avum colunt. Quamobrem ipse quoque bovem illic immolavi: non quidem, ut Xenophon olim ad Calpes portum fecit, bove ex plaustro arrepto, ob hostiarum penuriam, sed ipsis Trapezuntinis splendidam hostiam praebentibus. Extis ibidem inspectis, et fusis super exta libaminibus, pro quonam primum

rum diligenter usurpare; ut supra: καὶ οἱ βωμοὶ ἀνεστᾶσιν .... λίθου ... τοῦ τραχέος; mox: πεποίηται .. ὁ νεὼς, iterum τῆς παλαίας ἐργασίας, et passim. Gail.

1) ὥσπερ ὁ Ξενοφῶν ἐκεῖνος. Cod. ut supra, quod Bastius codicem relegens reperit. V. eius Lettre crit. p. 29.

2) Verbo σπλαγχνεύσασθαι ritus

πρώτῳ τἀγαθὰ ηὐχόμεθα, οὐ λανθάνομέν σε, τόν τε τρόπον τὸν ἡμέτερον οὐκ ἀγνοοῦντα, καὶ σαυτῷ συνειδότα, ὅτι ἄξιος εἶ ὑπὲρ ὅτου πάντες εὔξαιντο τἀγαθὰ, καὶ ὅσοι ἡμῶν ἔλαττον ὑπὸ σοῦ εὖ πεπόνθασιν. Ἐκ Τραπεζοῦντος δὲ ὁρμηθέντες, τῇ μὲν πρώτῃ εἰς Ὕσσου λιμένα[3] κατήραμεν, καὶ τοὺς πεζοὺς τοὺς ταύτῃ ἐγυμνάσαμεν. ἡ γὰρ τάξις[4] αὕτη, ὡς οἶσθα, πεζῶν ἐστίν, καὶ ἱππέας εἴκοσιν ὅσον εἰς διακονίαν ἔχει. ἀλλὰ καὶ τούτους τὰς λόγχας ἀκοντίσαι ἐδέησεν. Ἐνθένδε ἐπλέομεν, τὰ μὲν πρῶτα ταῖς αὔραις ταῖς ἐκ τῶν ποταμῶν πνεούσαις ἕωθεν, καὶ ἅμα ταῖς κώπαις διαχρώμενοι. ψυχραὶ μὲν γὰρ ἦσαν αἱ αὖραι, ὡς λέγει καὶ Ὅμηρος[5], οὐχ ἱκαναὶ δὲ τοῖς ταχυναυτεῖν βουλομένοις. εἶτα γαλήνη ἐπέλαβεν, ὥστε καὶ ἡμεῖς τῇ εἰρεσίᾳ

vota nuncupaverimus, non te fugit, utpote mores nostros pernoscentem, et tibimet ipsi conscium, te dignum esse pro cujus salute omnes vota faciant, etiam qui inter nos minoribus beneficiis affecti fuerunt. Ex Trapezunte autem quum solvissemus, primo quidem die in Hyssi portum adpulimus, ac pedites, qui ibi sunt, exercendos curavimus. Cohors enim ista, ut scis, est peditum, et habet equites viginti ministerii tantum causa: veruntamen hos quoque oportuit hastas eiaculari. Inde navigavimus primo quidem auris, quae matutino tempore e fluminibus spirant, et simul remigio utentes. Frigidae enim erant aurae, ut ait Homerus, sed ad perficiendum celeriter cursum minus idoneae. Deinde tranquillitas fuit subsecuta, ita ut remigio tantum usi simus.

omnis continetur, quo exta inspiciuntur, probantur, arae imponuntur, et quae edulio sunt, comeduntur. Quibus peractis, thus et vinum libabant. Salmas. in exercitat. Plin. p. 91.

3) Ptolomaeus portum hunc in Ponto Cappadocum, iuxta Sidonem, inter Pharnaciam et Trapezuntem, ponit. Eiusdem quoque meminit Sophronius in vita Matthiae his verbis: ἐν τῇ δευτέρᾳ Αἰθιοπίᾳ (mendum videtur esse, et Καππαδοκίᾳ legendum) ὅπου ἡ παρεμβολὴ Ἀψάρου καὶ Ὕσσου λιμήν. Stuck. Fallitur Stuckius in sua emendatione: nam Aethiopia vere dicitur haec Asiae pars, ubi Matthias religionem propagavit. Cf. Vossium ad Scyl. not. 456. Gail. — Hyssi portus ab urbe Trapezunte 180 stad., et totidem stadiis Anon. A, distabat — Hunc portum eundem esse ac Scylacis τῷ Ψωρῶν censet Mannertus Tom. VI, 2, p. 376. — Hyssi portum, Anonymus A etiam laudavit, et Ptolemaeus. Procopius autem Goth. IV. 2. Σουσούρμαινα eum appellat et Anonymus idem recentiore nomine Σουσάρμια. — Hyssi portum Gailius posuit in tabula geogr. ad fluvium Sourmnu, qui hodie dicitur. V. notam seq.

4) Notitia Imper. Oriens. c. 27: Cohors Apuleia civium romanorum Ysiporto.

5) Locus Homeri est in Odyss. ε, 469. Huds.

μόνῃ ἐχρώμεθα.[6] ἔπειτα δὲ ἄφνω νεφέλη ἐπαναστᾶσα, ἐξεῤῥάγη κατ' εὗρον[7] [4] μάλιστα, καὶ ἐπήνεγκεν πνεῦμα ἐξαίσιον, καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἐναντίον, ὅπερ καὶ μόνον ὤνησεν ἡμᾶς.[1] κοίλην μὲν γὰρ δι' ὀλίγου τὴν θάλατταν ἐποίησεν, ὡς μὴ κατὰ τὰς κώπας μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τὰς παρεξειρεσίας[2] ἐπεισρεῖν ἡμῖν ἑκατέρωθεν ἀφθόνως τοῦ ὕδατος. τοῦτο δὴ τὸ τραγικόν·

Καὶ τὴν μὲν ἐξηντλοῦμεν, ἡ δ' ἐπεισέῤῥει.[3]

ἀλλ' οὐ πλάγιόν γε ἦν τὸ κλυδώνιον· ταύτῃ καὶ ἠνύτομεν μόγις καὶ χαλεπῶς τῇ εἰρεσίᾳ. καὶ μέν τοι πολλὰ παθόντες, ἥκομεν εἰς τὰς Ἀθήνας.[4] Ἔστιν[5] γάρ τοι καὶ ἐν Πόντῳ τῷ Εὐξείνῳ

Hinc nubes derepente exorta in Eurum potissimum erupit, ventumque violentum nobisque plane adversum excitavit, qui non perdidit nos. Mare siquidem tumidum brevi reddidit, ita ut magna vis aquarum, non per eam tantum partem ubi remi sunt, verum etiam super partes extremas quae sunt extra remos, in naves utrinque irruperit. Res plane tragica: hinc enim undas [intus effusas] exantlabamus, illinc undae iterum invadebant. Quum autem non transversa saltem esset aquarum vis, ideo vix atque aegre remigio nos expedivimus. Multa tamen perpessi, Athenas pervenimus. Est enim in Ponto quo-

6) Sic vertit Adr. Turnebus: Postea repente nubes coorta, ab Austri parte rupta, atrocem flatum invexit nobis adversum, quod unum vel maxime nobis bono fuit. Et mox infra: quodque Tragicus scribit, Aqua haec exhauriebatur, influebat alia. Huds.

7) Stuckius: in Eurum potissimum erupit: Gailius vult ex Euro; nam quasi per Eurum occidentem versus erumpebat procella. Hac aetate respondebat eurus hiberno orienti, id est, gallico sud-est. Cf. Gossellini Roses des vents, p. 10, ad gallic. Strab. vers. tom. I, init. Sic vere contrarius erat ventus Arriano a Trapezunte orientem versus naviganti. Gail.

1) Ὅπερ καὶ μόνον ὤνησεν ἡμᾶς Ed. pr. Μόνον οὐχὶ ὤλεσεν ἡμᾶς legit Gesner. μονονουχὶ ὤλεσεν Gail.

2) De hac voce v. Schol. ad Thuc. IV. 12. VII. 34. Huds.

3) Sentio omnino cum Turnebo sequentia verba ex tragico aliquo poeta desumta. Et erit iambus, si ἐπεισρέει legamus levissima transpositione literarum. Hanc conjecturam verissimam esse ex Athenaeo discimus, qui lib. IV. pag. 156, ubi de coena, quae mera lenticula constabat, facile eumdem versum παρῳδιᾷ: Καὶ τὴν μὲν ἐξηντλοῦμεν φακῆν, ἡ δ' ἐπεισρέει. Et Erasmus inter Adagia retulit, idque ex Suida, quem v. voc. Ἄλλην μὲν ἐξαντλ. Holsten. Ex marg. adnot. Cf. Dicaearch. ed. Manzio, Rom. 1819, pag. 112. Gail. Nemo priorum interpretum, praeter Gailium, hunc versum distinxit.

4) V. Stephanum in v. Ἀθῆναι. Huds. V. Procop. Gothic. lib. III. init. et Anonym. A. Holsten. Quam urbem Gronovius dignoscere sibi videtur in scylaceo Λίμνῃ Mannert. VI. 2, 271 in eiusdem Ὀδεινιός. Non

χωρίον οὕτω καλούμενον. καί τι καὶ Ἀθηνᾶς ἱερόν ἐστιν αὐτόθι ἑλληνικὸν, ὅθεν μοι δοκεῖ καὶ τὸ ὄνομα εἶναι τοῦτο[6] τῷ χωρίῳ. καὶ φρούριόν τι ἐστὶν ἠμελημένον[7]. ὁ δὲ ὅρμος, οἷος ὥρᾳ ἔτους δέχεσθαι οὐ πολλὰς ναῦς, καὶ σκέπην ταύταις παρέχειν ἀπὸ νότου ἀνέμου, καὶ αὐτοῦ τοῦ εὔρου. σώζοιτο δ' ἂν καὶ ἀπὸ τοῦ βοῤῥᾶ τὰ ὁρμοῦντα πλοῖα· ἀλλὰ οὐ τοῦ γε ἀπαρκτίου[8], οὐδὲ τοῦ θρασκίου[9] μὲν ἐν τῷ Πόντῳ, σκίρωνος[10] δὲ ἐν τῇ Ἑλλάδι καλουμένου. Εἰς δὲ τὴν νύκτα βρονταί τε σκληραὶ καὶ ἀστραπαὶ κατεῖχον· καὶ πνεῦμα [5] οὐ τὸ αὐτὸ ἔτι, ἀλλὰ εἰς νότον μεθειστήκει, καὶ δι' ὀλίγου ἀπὸ τοῦ νότου εἰς

que Euxino locus sic dictus, ubi Minervae fanum graecanicum, a quo locus ille nomen suum videtur accepisse. Castellum quoque est illic derelictum; statio autem aestiva, haud multarum navium capax, et perfugium eis praebens a noto et ab ipso euro [tutum]. Fuerint etiam naves eo adpellentes a borea tutae, at non ab aparctia, neque eo vento, qui in Ponto thrascias, in Graecia sciron adpellatur. Sub noctem tonitrua dira atque fulgura [mari] incubuere: nec ventus amplius idem, sed in notum, ac paulatim ex noto in africum fuit conversus; nec amplius na-

exprimit noster quo distent intervallo Athenae ab Hyssi portu; sed illud innuit esse 540 stadiorum (rectius dixisset 740, v. p. 7.) cum infra fluviorum intervalla accurate dederit. Fort. hod. Boulep. Gail.

5) Εστι Gail. ex Anonymo A. p. 14. Cod. ἔστιν.

6) Forsan leg. τούτῳ. G. — Bast habet in libro inscr. Lettre critique p. 29 sq. haec: „Lisez, d'après le manuscrit, ἐν Πόντῳ τῷ Εὐξείνῳ et καί τι καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν κ. τ. λ. Quant aux mots χωρίον οὕτω καλούμενον, j'observe qu' Arrien aime à ne pas omettre le mot οὕτω ou ὧδε, même quand il ajoute le nom dont il s'agit. P. 13 l. 13 ἔπειτα Μέλαινα ἄκρα ὧδε καλουμένη, p. 23 l. 32 ἐπὶ τὸν Ἄρακον ὧδε ὀνομαζόμενον. Conformément à cet usage, il faut lire p. 21 l. 8, d'après le manuscrit εἰς τὸ Ψιλὸν οὕτω καλούμενον, στόμα τοῦ Ἴστρου. D'autres auteurs se sont servis de la même façon de parler etc." Recepi καί τι e codice cum Bastio, quod edd. omittunt. Gelenius et alii, qui eum sequuti sunt, ediderunt ἐν Πόντῳ Εὐξείνῳ χωρίον. E cod. veram lectionem cum Bastio et Gailio recepi.

7) ἠρεμημένον Anon. A. p. 15.

8. 9) Agathem. I. 2. Aristot. metereol. II. 6. Plin. hist. nat. II. 47. Huds. Βοῤῥᾶ. Distinguit auctor boream ab aparctia. Aparctias est rectus septentrio, boreas vero gallice nord-nord-est. Cf. Gossellini Roses des vents, ad Strab. T. I. init. — ἀπαρκτίου. Agathemerus I. 2: Ἀπὸ δὲ ἄρκτον ἀπαρκτίας. Ita etiam Aristot. lib. II. Meteor. c. 6. Vide Plin. nat. hist. II, 47. Huds. — Θρασκίου Agathemerus I. l.: μέσον δ' ἀπαρκτίου καὶ ἀργέστου θρασκίαν, ἤτοι Κίρκιον ὑπὸ τῶν περοίκων. Et Aristot. lib. II. Meteor. cap. 6: ὃν καλοῦσι θρασκίαν, μέσος ἀπαρκτίου καὶ ἀργέστου. Huds.

10) De origine apellationis v.

λίβα ἄνεμον [1], καὶ ταῖς ναυσὶν οὐκ ἔτι ἀσφαλὴς ὁ ὅρμος ἦν. Πρὶν οὖν παντάπασιν ἀγριωθῆναι τὴν θάλασσαν, ὅσας μὲν αὐτὸ τὸ χωρίον αἱ Ἀθῆναι δέξασθαι ἠδύναντο [2], ταύτας αὐτοῦ ἐνεωλκήσαμεν, πλὴν τῆς τριήρους· αὕτη γὰρ πέτρᾳ τινὶ ὑφορμοῦσα, ἀσφαλῶς ἐσάλευεν. Τὰς δὲ πολλὰς ἐδόκει πέμπειν εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τοὺς πλησίον νεωλκηθησομένας. καὶ ἐνεωλκήθησαν, ὥστε ἀπαθεῖς διαγενέσθαι πάσας, πλὴν μιᾶς· ἥν τινα ἐν τῷ ὁρμίζεσθαι, πρὸ τοῦ καιροῦ ἐπιστρέψασαν πλαγίαν, ὑπολαβὸν τὸ κῦμα ἐξήνεγκεν εἰς τὴν ἠϊόνα καὶ συνέτριψεν. ἀπεσώθη μέν τοι πάντα· οὐ τὰ ἱστία μόνον, καὶ τὰ σκεύη τὰ ναυτικά, καὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἧλοι, καὶ ὁ κηρὸς ἀπεξύσθη [3], ὡς μηδενὸς ἄλλου ἢ ξύλων δεῖσθαι ναυπηγησίμων εἰς τὴν κατασκευήν· ὧν παμπόλλη, ὡς οἶσθα, ἀφθονία [4] ἐστὶν κατὰ τὸν Πόντον. Οὗτος ὁ χειμὼν ἐπὶ δύο ἡμέρας κατεῖχεν, καὶ ἦν ἀνάγκη μένειν. ἐχρῆν

vibus statio tuta exstitit. Itaque priusquam mare magis effervesceret, quaecunque naves loco ipso, Athenis, excipi poterant, illas eo in aridum traximus, praeter unam triremem: haec enim postquam scopulum quemdam subierat, ibi tuto undis iactabatur. Plerasque vero [naves] in vicina litora misimus in arenam trahendas, quae quidem omnes salvae permanserunt, una excepta, quam inter adpellendum intempestive latus praebentem fluctus abripuit in oram et perfregit. Omnia tamen salva evaserunt; non tantum vela, armamenta nautica, atque homines, verum etiam clavi: immo ceram abrasimus, ita ut nulla re alia, quam materia ad naves aedificandas apta, opus sit, cuius materiae copiam ingentem in Ponto esse non ignoras. Haec autem tempestas per biduum duravit, ita ut necessario nobis illic fuerit manendum.

Strab. IX. p. 391. Huds. Conf. Gosselini Rose des vents, ad Strab. T. I. p. 17. Anonym. A. p. 15 ed. Huds.

1) *Λίβα ανεμον.* Subvesperum (Süd-West.)

2) *Αὐτὸ τὸ χωρίον αἱ Ἀθῆναι.* Videntur haec *αὐτὸ τὸ χωρίον* esse interpolata, adpositionis instar et explanationis, ut lector intelligeret *τὸ Ἀθῆναι* esse munimentum litorale, nec vero portus undas. Nam auctor hic exprimit naves in litus retrahi, ne fluctibus iratis solverentur. Imo si genuina haec lectio foret, mox haberemus *ἠδύνατο*, referendum *τῷ χωρίον*, et foret vox *Ἀθῆναι* adpositio *τοῦ χωρίον*. Gail. Conf. Polyb. V. 5, 4. al.

3) *απεξυσθη.* *Ἀπεσώθη* videtur legendum, ut paulo antea; vel redundat. Stuck. Minime: iussit Arrianus ceram abradi ex navis disruptae fragmentis, ut ea navigium aliud illiniretur. Melius igitur Turnebus: . . . verum etiam clavi, et cera derasa . . . Gail.

4) *ὧν . . . ἀφθονία.* Idem tradit Xenophon. Anab. lib. VI.

γὰρ ἄρα μηδὲ τας ἐν τῷ Πόντῳ Ἀθήνας παρὰπλεῦσαι ἡμᾶς, ὥσπέρ τινα ὅρμον ἔρημον καὶ ἀνώνυμον. Ἐνθένδε ἄραντες ὑπὸ μὲν τὴν ἕω, πλαγίου τοῦ κλύδωνος ἐπειρώμεθα. προϊούσης δὲ τῆς ἡμέρας, βοῤῥᾶς ἐπι[-6]πνεύσας ὀλίγος [1] κατέστησε τὴν θάλατταν, καὶ διατρεμῆσαι ἐποίησεν. καὶ ἤλθομεν πρὸ τῆς μεσημβρίας, σταδίους πλείονας ἢ πεντακοσίους εἰς Ἄψαρον [2], ἵνα περ αἱ πέντε σπεῖραί εἰσιν ἱδρυμέναι. Καὶ τὴν μισθοφορὰν τῇ στρατιᾷ ἔδωκα, καὶ τὰ ὅπλα [3] εἶδον, καὶ τὸ τεῖχος, καὶ τὴν τά-

Neque etiam videbatur esse conveniens, Athenas in Ponto Euxino sitas, ceu stationem quamdam desertam et ignobilem, praeternavigare. Inde cum sub auroram solvissemus, transversis usi fluctibus, mare tentavimus. Procedente autem die, boreas leniter spirans mare stravit et sedavit; et pervenimus ante meridiem [peractis] plus quam quingentis stadiis, Apsarum, ubi quinque cohortes [nostrae] commorantur. Stipendium militibus persolvi, et arma inspexi, propugnaculum, fossam,

cap. 4, 2, et Strabo lib. XII, p. 546. Stuck. pag. 84. Qui quidem auctores ligni copiam in omnibus Ponti litoribus celebrant, Philostratus in Amazonum regione: οὔσης ... ναυπηγησίμου σφίσι τῆς χώρας (Heroic. p. 262. Boiss.) Gail.

1) Boreae qui in Ponto, iidem qui etesiae ab aquilone flantes, noctu desinunt, et a tertia diei hora oriuntur; testis Plinius, lib. II, c. 47. Stuck. Ait noster boream mollius flare. Plinus enim, II, 47: saluberrimus autem omnium aquilo; noxius auster. Aquilo autem idem est ac Arriani boreas, et respondet gallico nord-nord-est; quod innuit Plinius ipse l. l. capitis int.: septentrio, interque eum et exortum solstitialem, aquilo, aparctias et boreas dicti. Sic boreas ex tribus iis ventis, maxime recedit a septentrione ad solstitialem ortum, id est, proximus est aestivo orienti.

2) Noster 280 stadia tantum sigillatim numerat ab Athenis ad Apsarum (nam stadia 7 ad Zagatim reponenda sunt ad occid. Athenarum): sed mendosus est interdum nostri stadiasmus. Sic seriem locorum componere tentamus: ab Athenis ad Prytanim (hod. Soouk), 40 stad. cum Arriano et Anonymo A; inde ad Pyxitem (fort. hod. Vitzéh), stadiis circiter 125 pro 90 Arriani et Anonymi; inde ad Archabim (hod. Arkava), 150 stadiis, pro 90 auctoris utriusque; et tandem ab Archabi ad Apsarum (hod. fors. Makria), sed stadiis circiter 200, pro 60 in utroque auctore datis. Sic composita ratione intervallorum, quam fulcit etiam ante et mox similitudo nominum quorumdam, Trebizonde, Rizéh (Arr. Rhizius), Arkava (Archabis), Batoum (Bathys), Arriani numerus, 500 stad. et amplius, satis apte reperitur, quum sigillatim a Boulep (Athenis) ad Macriam (Apsarum) 515 reperiamus. In hac dubitatione, qua non caret istiusmodi labor, Apsarum collocaveram in hod. fluvio iuxta Khoppa; at 500 stadia Arriani non reperiuntur a Boulep ad Khoppa, sed 400 tantum. Gail.

3) Ad hunc locum respexit Pro-

φρον, καὶ τοὺς κάμνοντας, καὶ τοῦ σίτου τὴν παρασκευὴν τὴν ἐνοῦσαν. ἥντινα δὲ ὑπὲρ αὐτῶν τὴν γνώμην ἔσχον, ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς γράμμασιν γέγραπται. Ὁ δὲ Ἄψαρος[4] τὸ χωρίον λέγουσιν ὅτι Ἄψυρτος[5] ἐκαλεῖτο πάλαι ποτέ· ἐνταῦθα γὰρ τὸν Ἄψυρτον ὑπο τῆς Μηδείας ἀποθανεῖν· καὶ ταφος Ἀψύρτου δείκνυται. ἔπειτα διαφθαρῆναι τὸ ὄνομα ὑπὸ τῶν περιοίκων βαρβάρων, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ διέφθαρται· ὁπότε καὶ τα Τύανα[6] τὰ ἐν τοῖς Καππαδοκαις Θόανα[7] λέγουσιν, ὅτι οὕτως

aegrotos, et rei frumentariae adparatum subpetentem. De quibus omnibus, quae mea sit opinio, latinis literis perscriptum est. Apsarum autem locum ferunt olim Apsyrtum adpellatum; ibi enim Apsyrtum a Medea occisum: et Apsyrti sepulcrum monstratur. [Aiunt etiam] nomen illud postea a barbaris accolis vitiatum, ut permulta alia vitiantur; quum perhibeant etiam Tyana Cappadociae [olim] Thoana; sic adpellata fuisse ex Thoante, Tau-

copius III. Gothic. p. 320.: *Λέγουσι μὲν οὖν, ὡς κατὰ τοὺς Τραιανοῦ τοῦ Ῥωμαίων αὐτοκράτορος χρόνους, κατάλογον Ρωμαίων στρατιωτῶν ἐνταῦθά τε, καὶ μέχρι ἐς Λάζους καὶ Σαννίτας* (in marg. *Σαγίδας*) *ἵδρυντο.* Holsten. l. l. p. 113.

4) Sine dubio Stephanus in genuino suo opere hunc locum vel transscripserat, in voce *Ἀψυρτίδες*, vel respexerat. Berkel. Apud Capaccium, pag. 897, in vetere inscriptione nolana: PRAEPOSITUS. NUMERORUM. TENDENTIUM. IN. PONTO. APSARO. Sub Trajano. *Ἀψαροῦς* Procop. III. Gothic. Holsten. l. l. p 112. [Apud Stephanum hodie legimus tantum haec: *Ἀψυρτίδες, νῆσοι πρὸς τῷ Ἀδρίᾳ, ὑπὸ Ἀψύρτου παιδὸς Αἰήτου ἐν μιᾷ δολοφονηθέντος ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς Μηδείας. οἱ νησιῶται Ἀψυρτεῖς καὶ Ἄψυρτοι. ἔστι καὶ τόπος ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ Ἄψαρος, Ἄψυρτος πρότερον λεγόμενος· Ἀρτεμίδωρος ἐν ἐπιτομῇ καὶ πόλιν καὶ νῆσον Ἄψυρτον ἱστορεῖ.*] Apsarus fluvius est tantum ap. Scylac. §. 80; ibi locus munitus. Nempe urbs erat fluvio *ὁμώνυμος*, 50 stadiis ab ostiis eius sita. Cf. Ptolem. V., Plin. VI. c. 4 et 9, et Mannert. VI. 11, 366. Gail.

5) *Ἄψυρτος*. Cf. Procop. III. Goth. p. 382. Holsten.

6) *Τύανα*. Stephanus ad voc.: *ἐκαλεῖτο δὲ Θόανα καὶ κατὰ παραγραμματισμὸν Τύανα, ὡς Ἀῤῥιανός.* Huds. Minime rescribi potest apud Scylacem, §. 80, p. 287 [ed. Gail. p. 32 ed. Huds.] *Τυηνίς* pro *Τυηνός*. Nam Tyenis illa, Tyana Arriani, videtur non procul a Trapezunte ad orientem esse quaerenda, et nomen dedisse Tyanicae vel Thyannicae regioni in Colchorum vicinio sitae, occidentem versus. Vid. mox Arrian. Scylax contra suum Gyenum fluvium qualemcunque collocat ad septentrionales Colchorum terminos. Gail. Steph. s. v. *Τυηνὶς πόλις Κόλχων, ἀπὸ Τυηνίδος ποταμοῦ.* Idem s. v. *Πυῆνις, πόλις Κόλχων.* Eadem vox depravata est.

7) Vide Ovidium, lib. III. de Ponto (epist. 3, vs. 59), et Lucianum in Toxari (§. 6, T. II, p. 513, ed. Reitz.). Huds.

ὠνομάζετο ἐπὶ Θόαντι, τῷ βασιλεῖ τῶν Ταύρων· ὅς, τοὺς ἀμφὶ Ὀρέστην καὶ Πυλάδην διώκων, ἄχρι τῆςδε τῆς χώρας ἐλθεῖν φημίζεται, καὶ ἐνταῦθα νόσῳ ἀποθανεῖν. Ποταμοὺς δὲ παρημείψαμεν ἐν τῷ παράπλῳ τῷ ἀπὸ Τραπεζοῦντος, τόν τε Ὕσσον, ὅτου ἐπώνυμος Ὕσσου λιμὴν[8], ὃς ἀπέχει Τραπεζοῦντος σταδίους ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν· καὶ τὸν Ὄφιν, ὃς ἀπέχει Ὕσσου λιμένος ἐς ἐνενήκοντα σταδίους μάλιστα, καὶ ὁρίζει τὴν Κόλ-

rorum rege, qui Orestem atque Pyladem persequendo, ad illum usque locum pervenisse, ibique morbo interiisse, dicitur. Fluvios autem praeteriimus in praeternavigatione a Trapezunte [hosce]: Hyssum, unde cognominis Hyssi portus, qui a Trapezunte stadia distat centum et octoginta; et Ophim, qui ab Hysso portu abest nonaginta omnino stadia, Colchorumque regionem a Thiannica sepa-

8) Hyssus, hod. Sourmnu. Cf. ad p. 3, 2. — Ophis fl. 90 (sic Anon. A) stad. distans, quadrare potest cum fluviolo ad orientem fluvii Sourmnu et urbis Chaouchi. — Ab Ophi ad Psychrum fl. Arrianus et Anon. A 30 st. numerant: sed nullum fluvium reperio in hoc litore, nisi distantem 130 stadiis a proximo supra, et vicinum fluvio exeunti iuxta prom. Foudji. — Calos fluvius, inde distans 30 stadiis apud utrumque auctorem, reperiri potest in fluv. iuxta prom. Foudji. — Rhizius fl. 120 stad (sic et Anon.) a Calo remotus, collocandus est circa hod. Rizeh; sed cui fluviolo respondeat, nescio. Unus reperitur ad occid. urbis Rizeh; sed non 120 stadiis a prom. Foudji distans; alter ultra Rizeh ad occid., sed solus hoc in litore, ita ut in eo Ascurum ponere vellem, a Rhizio 30 stad. tantum ap. utrumque auct. distantem. — Adienus ab Ascuro 60 stad. distat ap. Arr. et Anon.; sed 160 disiungitur a proximo circa Rizeh fluvius, iuxta Mapavreh sese exonerans. — Athenae civitas, 180 stad. (Arr. et Anon.) ab Adieno, querenda est in anfractu ubi insidet Boulep. Conf. supra adn. Eo confidentius Athenas ibi ponerem, quod careat fluvio hic locus, sicut et Athenae Arriani. — Fluvius Zagatis, quem non reperio in Gautterii tabula, erat, non ad orientem, sed ad occidentem Athenarum, quum mox ab Athenis iterum proficiscatur noster, nec vero a Zagati, ut Prytanim deveniat. — Prytanis, 40 stad. (Arr. et Anon A) inde remotus, fort. hod. Soouk. — Pyxitem reperiamus in hod. Vitzéh, forsan consonantia quadam vocum adducti, sed 125, non 90 stad. Arriani et Anonymi, a Prytani separatum. — Archabis erit hod. Arkava, servata nominis similitudine, sed 150, pro 90 Arriani et Anon., stadiis distans. — Apsarum transtulit ad fl. hod. Makria; v. supra, quibus ductus argumentis. — Acampsim, 15 st. ab Apsaro distantem, non reperio in laud. tabula. Vult Mannertus, VI, 2, p. 366, pro 15 st. 50 (πεντήκοντα) numerari; sed caret argumentis ullis emendatio illa. — Bathys erit hod. Tchorack juxta Batoum, antiquum fluvii nomen referentem. Sed stad. 120 pro 75 reperio. (Alia tamen infra de hoc fl. coniicio.) — Acinasis iuxta hod. Tchourouk, eo potius, quod vicinum prom. Sikindsi, antiquum Acinasis referat. Sed stad. 220 pro

χων χώραν ἀπὸ τῆς Θιαννικῆς[9]. Ἔπειτα τὸν Ψυχρὸν καλούμενον ποταμὸν, διέχοντα ὅσον [7] τριάκοντα σταδίους ἀπὸ τοῦ Ὄφεως· ἔπειτα τὸν Καλὸν ποταμόν. καὶ οὗτος τριάκοντα διέχει ἀπὸ τοῦ Ψυχροῦ. Ἐχόμενος δὲ[1] ἐστὶν ὁ Ῥίζιος[2] ποταμος, ἑκατὸν εἴκοσι στάδια διέχων ἀπὸ τοῦ Καλοῦ. Καὶ ἀπὸ τούτου τριάκοντα Ἄσκουρος[3] ἄλλος ποταμός. Καὶ Ἀδιηνός[4] τις ἀπὸ τοῦ Ἀσκούρου ἑξήκοντα. ἐνθένδε εἰς Ἀθήνας ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. Ταῖς δὲ Ἀθήναις Ζάγατις[5] ποταμὸς, ἑπτὰ μάλιστα

rat; postea Psychrum dictum flumen, triginta circiter stad. ab Ophi; postea Calum fluvium, et ille triginta stadia a Psychro separatur. Vicinus est autem Rhizius fluvius, qui a Calo centum et viginti stadia distat. Ab hoc triginta stadia Ascurus alius fluvius. Ab Ascuro Adienus [fluvius] quidam, sexaginta. Inde Athenas usque sunt centum et octoginta stadia. Athenis fluvius Zagatis vici-

90. — Isis hod. Tchékéli; 90 stad. recte. — Mogrus, hod. Kégoli; 90 stad. recte. Et tandem Phasis a Kégoli 90 stad. vere remotus. Gail.

9) Ἀπὸ τῆς Θιαννικῆς. Quae sit ista Thiannica, nescio: forsan Τυανικὴ legendum, quae una ex decem praeturis Cappadociae fuit, quam Strabo Τυανῖτιδα (p. 805, 811, Alm.) appellat. Stuckius, p. 87. Anon. A. Θιανιτικῆς. — Leg. τῆς Σαννικῆς. Macrones enim, sive Sanni, huc usque pertingebant. Holsten. Fallitur Stuckius: Strabo (pag. 808, B) hanc Cappadociae praeturam collocat iuxta Ciliciam, imo iuxta Cilicias portas (p. 811, B) nec ullo modo haec redit ad rem nostram. Videntur voces Σάννοι, Θιαννικὴ (quam censet Mannertus. VI. 2, p. 421, referre sonum τοῦ Tzanika), Τζάνοι, Τύανα, ex una gentis unius adpellatione manare. Vid. Mannertum, l. l. p. 420—422. Gail.

1) Non potest esse Psychro contiguum os Rhizii fluvii, 120 stadiis tantum a Calo distantis, dum Calus sit Psychrum inter et Rhizium. Liquet ibi subesse lapsum calami, quem tollere nemo ausus est. Forte leg. ἐχόμ. δὲ ἔστιν. Si volueris ἐχόμενος suum genitivum pone habere, rescribendum ἐ. δὲ τοῦ Καλοῦ, delendo mox ἀπὸ τ. Κ. Gail. Delevi τοῦ Ψυχροῦ post δὲ, quod vulgo legitur.

2) Ptolemaeo (v. 6) Ῥίζους portus inter Pitiusam et Athenarum promontorium. Huds. Ῥίζεον χωρίον habet hoc loco Procopius, III. Gothic. Holsten.

3) Huius nominis fluvium nullum apud authores positum invenio. Stuck. p. 87. Ἀσκούρναν ποταμόν Anonymo A.

4) De hoc quoque summum apud authores silentium. Stuck. — [Anonym. A. Ἀδιηνός.] Hic fluvius Adienus prorsus respondet τῷ Ὠδεινιὸς, πόλις ἑλληνίς Scylacis, §. 82, t. I, p. 288 [ed. Gail. p. 32 ed. Huds.], nec adsentior Mannerto VI. 2, p. 371, iudicanti Odinium Scylacis, esse Athenas Arriani. Ab Ascuro ad Adienum habent Arrian. et Anon. A. stad. 60, dum 160 requirere videtur natura locorum. — Ceterum de stadiasmo concinit cum Arriano Anonymus ab urbe Trapezunte ad fluvium Adienum; sic et mox de intervallo usque ad fl. Apsarum et finem Anonymi. Gail.

5) Ζάγατις. Huius quoque nul-

σταδια ἀπ' αὐτῶν διέχων, πρόσκειται. Ἀπο δὲ τῶν Ἀθηνῶν ὁρμηθέντες, τὸν Πρύτανιν παρημείψαμεν, ἵνα περ καὶ τὰ Ἀγχιάλου βασίλειά [6] ἐστιν. καὶ οὗτος ἀπέχει τεσσαράκοντα στάδια ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν. Τοῦ Πρυτάνεως δὲ ἔχεται ὁ Πυξίτης [7] ποταμός· στάδιοι ἐνενήκοντα ἐν μέσῳ ἀμφοῖν. καὶ ἀπὸ τοῦ Πυξίτου ἐς Ἄρχαβιν [8], ἄλλοι ἐνενήκοντα. Ἀπὸ δὲ Ἀρχάβεως [9] εἰς Ἄψαρον, ἑξήκοντα. ἀπὸ δὲ Ἀψάρου ἄραντες, τὸν Ἄκαμψιν [10]

nus est, ab eis stadiorum omnino septem intervallo distans. Athenis autem quum solvissemus, Prytanim praetervecti sumus, ubi Anchiali est regia; et hic [fluvius] ab Athenis quadraginta stadia abest. Prytani vicinus est Pyxites, nonaginta stadiorum spatio interposito. A Pyxite ad Archabin similiter sunt nonaginta [stadia]. Ab Archabi ad Apsarum sexaginta. Ab Apsaro

la, quod sciam, alibi fit mentio. Stuck. Ζάγα τίς. Holst. Hic fluvius erat procul dubio ad occid. urbis Athenarum; et postquam intervallum dedit noster ab Adieno fl. ad Athenas iterum a fluvio inter Adienum et Athenas sito, sed Athenis propiore, proficiscitur, ut fluvii quasi Athenarum proprii distantiam exprimat. Sin aliter mox a Zagati, non ab Athenis, profectus fuisset ad Prytanim. Eamdem perturbationem levem locorum imitatus est Anon. A, [p. 15 ed. Huds.] Gail.

6) Anon. A. καὶ τοῦ Ἀγχιάλου βασίλεια p. 15 ed. Huds. quare commotus coniecit Gail. esse fort. legendum h. l. καὶ τὰ τοῦ Ἀγχιάλου βασίλεια.

7) Laudatus Plinio VI. 4. Hic fluvius videtur haud absimilis esse, aut parum recedere ab Arione Scylacis, §. 81, pag. 287. [ed. Gail. p. 32. ed. Huds.] Nam Arrianus pariter ac Scylax, duos tantum fluvios collocat Prytanim inter et Apsarum, Pyxitem scilicet et Archabim, recedendo a Prytani ad orientem. Scylax ad orientem Pordanios sive Prytanios ponit Arionem et Daraanonem, quorum prior pro Pyxite, posterior pro Archabi haberi possunt. Gail.

8) Ptolemaeus V. 5. Ἄρχαδιν appellat. Huds. Ἀραβὶς Scylaci [p. 32 ed. Huds.] Holsten. Cf. ad Scylac. adnot. Vossii, tom. I. pag. 456. Supra series locorum nos deterruit a coniiciendo Archabim Arriani esse Arabim Scylacis; sed restat consonantia vocum, quae auctoritate non caret. Imo facilis est inversio fluminum in remotissimo tractu. Gail. Scylacis fluminum nomina cum iis, quae ab Arriano appellantur, non possunt collocari Anon. A. Ἀρχάβιν, sed ms. ib. habet Ἀρχάβην.

9) Anon. A. Ἀρχάβεως, quod rec. loco vulg. Ἀρχάβιος. Conf. Ὄφεως Arriani.

10) Ἄκαμψιν. Plinius IV, 4. Campseonnysin vocat. Stuck. — Hic est Βόας fluvius apud Procopium Gothic. IV, 2, qui circa ostium Ἄκαμψις dictus. Qui oritur ex montibus Τζαννικῆς, et labitur in mare ἄγχιστα τῶν Λαζικῆς χωρίων, Colchos autem suo tempore Lazos dictos fuisse ibidem testatur. Holsten. Rescribit apud Plinium Vossius Acampsis, Isis, pro Campseonisis. Cf. ad Scylac. t. I, p. 455 [ed. Gail.] — Supra con-

παρημείψαμεν νυκτωρ, ἐπὶ πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπέχοντα τοῦ Ἀψάρου. Ὁ δὲ Βαθὺς[11] ποταμὸς ἑβδομήκοντα καὶ πέντε ἀπέχει τούτου. καὶ ὁ Ἀκινάσης[12] ἀπὸ τοῦ Βαθέος ἐνενήκοντα. Ἐνενήκοντα δὲ καὶ ἀπὸ Ἀκινάσου ὁ Ἶσις[13]. ναυσίποροι δέ εἰσιν ὅ τε Ἄκαμψις καὶ ὁ Ἶσις, καὶ αὔρας τὰς ἑωθινὰς ἰσχυρὰς ἐκπέμπουσιν. Ἀπὸ δὲ Ἴσιος τὸν Μῶγρον παρημείψαμεν. ἐνενήκοντα στάδιοι[14] μεταξὺ τοῦ Μώγρου εἰσὶν καὶ τοῦ Ἴσιος· καὶ οὗτος ναυσίπορος. Ἐνθένδε εἰς τὸν Φᾶσιν εἰσεπλεύσαμεν, ἐνενήκοντα τοῦ Μώγρου διέχοντα [8][1], ποταμῶν ὧν ἐγὼ ἔγνων κου-

quum solvissemus, Acampsin, circiter quindecim stadia ab Apsaro distantem, noctu praeterivimus. Ab illo [Acampsi] Bathys fluvius septuaginta quinque: a Bathy Acinases nonaginta: ab Acinase Isis similiter nonaginta. Acampsis autem et Isis fluvii sunt navigabiles, qui matutino tempore validas admodum auras emittunt. Ab Isi Mogrum praeteriimus: nonaginta stadia Mogrum inter et Isin sunt; et ille [Mogrus] etiam navigabilis. Inde Phasim devenimus, nonaginta stadia a Mogro distantem, et inter

ieci Apsarum esse hod. Makria; neque locum inveni in tab. Gautterii, ubi Acampsim ponerem 15 stad. ab Apsaro distantem. At videtur Acampsis haud ignobilis fuisse his in litoribus, quum Plinio et Procopio laudatus fuerit, et Arriano sit *ναυσίπορος* dictus; Bathys contra ceu navium capax non depingitur. Fl. autem Tchorak maximus est his in locis, et cum Acampsi bene quadraret. Stadia mox 75 nos deducunt usque fluviolum alium ad septentr. urbis Batoum. Si rem ita componamus, stadia 115 pro 15, ab Apsaro (Makria) numeranda erunt. Gail.

11) Hunc fluvium conieci supra esse hod. Tchorak, iuxta Batoum *τῷ Βαθύς* consonantem: censet Mannertus, VI. 2, pag. 365, in hod. Batoum dignoscenda esse vestigia procopiani *Βόας* (Boas fl. idem ac Arriani Acampsis. V. supra). At Bathys facilius deprehenditur in Batoum quam Boas. Gail.

12) De hoc nihil alibi potui invenire. Stuck. Vulgo *Ἀκίνασις* Gail. qui rec. *Ἀκινάσης*.

13) *Ἶσις*. Sic forsan ab Iside dea aegypt. nuncupatus. Stuck. Illud respiceret Sesostris expeditionem ad Phasim. Sed considerandum vulgatam scripturam apud Scylaceum, p. 287, esse *Ἶρις*, quae non ita facile tollenda erat in not. Tom. I. pag. 455, et Amm. Marcellino Irim esse. Nunc illud dubium, annon potius Arrianus reducendus sit ad formam scribendi *Ἶρις*; nam pliniana scriptura Campseonisis, quam Vossius dividit in Acampsis, Isis, quum mendosa ipsa sit, auctoritate caret. Gail. — Mox Mogrus, Plinio dicitur Nogrus, et cum perturbatione locorum ponitur. Gail.

14) Sic Gelen. et Stuck. Alii *στάδια*. Gail.

1) Ab Amiso Anonymus B (p. 17, init. ed. Huds.), sed cum Bastii restitutione, habet stad. 3802. M. 507½, ad Phasim. Arrianus

φότατον ὕδωρ παρεχόμενον, καὶ τὴν χροιὰν μάλιστα ἐξηλλαγμένον[2]. την μὲν γὰρ κουφότητα τῷ τε σταθμῷ τεκμαίροιτο ἄν τις· καὶ πρὸ τούτου[3], ὅτι ἐπέπλει τῇ θαλάσσῃ, οὐχὶ δὲ συμμί-

fluvios mihi cognitos levissimas undas praebentem, et colore maxime singularem. Levitatem autem illius vel statera quis deprehendat, et inprimis ex eo quod mari innatat, nec cum eo com-

sigillatim 3775. A Trapezunte Strabo ad Phasim ait stadia esse circiter 1400, Arrianus sigillatim 1450. Strabo (pag. 824, fin. Almel.) a fano Chalcedonio ad Phasim esse circiter octo millia stadiorum, de quo v. Casaubonum. Agrippa ap. Plinium, VI. 1, ait a Chalcedone ad Phasim esse X mill. p. = 8000 stad., quod iam vidit Mannertus, IV. p. 316. Arriani stadiasmum sigillatim supputanti mihi, colliguntur stadia 8585, sic:

A Bosporo ad Calpen . . .	750.
A Calpe ad Heracleam . .	800.
Ab Heraclea ad Carambim	1170.
A Carambi ad Sinopen. . .	970.
A Sinope ad Jasonium . . .	2190.
A Jasonio ad Trapezuntem	1255.
A Trapezunte ad Phasim .	1450.
	8585.

Ait cl. Dureau-Delamalle, Géogr. phys. pag. 182, sc. stadia 9773 apud Arrianum collegisse, e Bosporo ad Phasim. Ego nunc ex viri docti supputatione recedo. Illud a Strabonis summa eo minus discrepat, quod laxius dixerit Strabo . . . . περὶ ὀκτακισχιλίους σταδίους, ἢ μικρῷ πλείους ἢ ἐλάττους. Anon. B. Pont. Eux. sub fin. scribit esse 8462 stad. a Bosporo ad Phasim; Anon. C, 8480 (id est, 4660 ad Amisum, inde 3820 ad Phasim). Agathemerus, II, c. 14, init., ait longitudinem Ponti esse 6000 stad. De quo Dureau-Delamalle l. l. p. 183, sic: Ce nombre de 6000 pourra se concilier, si l'on admet qu' Agathémère évalue la distance en ligne droite, et les autres en longeant les côtes. Imo hanc longitudinem ulterius, p. 60 Huds. Agathemerus contendit esse 5000 stad., aut aliquanto plus. Gail.

2) Ἐξηλλαγμένον. Omnes fere vertunt colore mutabilis. Sed non adtendunt mox Arrianum dicere Phasidis colorem similem esse plumbo, et de mutabili eius colore tacere. Usurpatur hic ἐξαλλάττειν eodem sensu ac διαφέρειν, eminere, praestare. Euripides in Iphig. Aul. 565, 566: τό τε γὰρ αἰδεῖσθαι σοφία, τάν τ' ἐξαλλάσσουσαν ἔχει χάριν. Hic ἐξαλλάσσουσαν χάριν intellige de pretio singulari. Cf. Indic. polybianum, tom. VIII. part. II. pag. 223, ed. Schweigh. Imo Dionysius Halicarn. (Epist. ad Pomp. tom. II. p. 127, lin. 32, ed. Francof.) meminit τῆς ἐγκατασκεύου καὶ ἐξηλλαγμένης λέξεως, ᾗ κέχρηται Πλάτων. Hic ἐξηλλαγμένη λέξις est vox exquisita et elegantiae singularis. (Cf. tamen Theophr. Ernesti Lexicon techn. rhet. p. 112.) Arrianum melius interpretatur Turnebus: levissimam aquam, et insoliti coloris. Eodem sensu mox iterum noster usurpat τὸ ἐξηλλαγμένη. Gail.

3) Stuckius: vel ex eo quod . . . Recte si haberemus καὶ πρὸς τούτου; at πρὸ τούτου significat: antequam ad hoc experimentum supra dictum adveneris. Gail.

γνυται· καθάπερ τῷ Πηνειῷ τὸν Τιταρήσιον λέγει ἐπιῤῥεῖν Ὅμηρος[12]·

. . . . καθύπερθεν ἐπιῤῥέει, ἠΰτ' ἔλαιον.

καὶ ἦν, κατὰ μὲν τοῦ ἐπιῤῥέοντος βάψαντα, γλυκὺ τὸ ὕδωρ ἀνιμήσασθαι· εἰ δὲ εἰς βάθος τὶς καθῆκεν τὴν κάλπιν, ἁλμυρόν. καί τοι ὁ πᾶς Πόντος πολύ τι γλυκυτέρου τοῦ ὕδατός[13] ἐστιν, ἤπερ ἡ ἔξω θάλασσα· καὶ τούτου τὸ αἴτιον οἱ ποταμοί εἰσιν, οὔτε πλῆθος, οὔτε μέγεθος σταθμητοὶ ὄντες[14]. Τεκμήριον δὲ τῆς γλυκύτητος, εἰ τεκμηρίων δεῖ ἐπὶ τοῖς αἰσθήσει φαινομένοις, ὅτι πάντα τὰ βοσκήματα προσοικοῦντες τῇ θαλάσσῃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν κατάγουσιν, καὶ ἀπ' αὐτῆς ποτίζουσιν. τάδε πίνοντά τε ἡδέως ὁρᾶται, καὶ λόγος κατέχει ὅτι καὶ ὠφέλιμον αὐτοῖς τοῦτο το ποτόν ἐστιν τοῦ γλυκέος μᾶλλον. Ἡ δὲ χρόα τῷ Φάσιδι οἵα[15] ἀπὸ μολίβδου ἢ καττιτέρου βεβαμμένου τοῦ ὕδατος· καταστὰν δὲ καθαρώτατον γίγνεται. οὐ τοίνυν νενόμισται εἰσκομίσαι ὕδωρ εἰς τὸν Φάσιν τοὺς εἰσπλέοντας· ἀλλ' ἐπειδὰν εἰσβαίνωσιν ἤδη εἰς τὸν ῥοῦν, παραγγέλλεται πᾶν ἐκχέαι τὸ

miscetur. Eodem plane modo Titaresium Peneo innatare testis est Homerus his verbis, καθύπερθεν (ἐπιῤῥέι) ἠΰτ' ἔλαιον (olei instar supernatat) Et illud [proprium] erat, ut, si quis in summo fluctu urnam immergeret, aquam hauriret dulcem; si contra in profundnm demitteret, salsam: quamvis universus Pontus longe dulcioris est aquae, quam mare externum, propter immensam fluminum [sese exonerantium] multitudinem et magnitudinem. Dulcedinis autem huius argumentum, si modo argumentis opus est in iis quae sensu percipiuntur, quod maris accolae pecora omnia ad mare ducunt, et ex illo aquantur. Illa vero cernuntur lubenter bibere, et fama constat salubriorem eis hunc potum esse [aqua] dulci. Color autem Phasidis similis aquae plumbo vel stanno infectae, quae tamen ubi subsedit, purissima fit. Quamobrem mos obtinuit, ne ingredientes Phasim, quicquam aquae [externae] invehant; sed simul ac flumen in-

12) Il. β, vs. 754. Huds. Recepi Wolfii lectionem. Vulgo ap. Arr. legitur: καθ' ὕπερθεν ἐπιῤῥέει ἠΰτ' ἔλαιον, vel (ἐπιῤῥέει) uncis inclusum.

13) Inter fragmenta Sallustii p. 367.: Ipsum mare Ponticum dulcius quam caetera. Holsten.

14) Σταθμητοὶ ὄντες. Vox Arriano familiaris. Sic coronas marinas et mergos ait non esse σταθμητοὺς τὸ πλῆθος, hoc est μετρητούς, mensurabiles. Stuck. p. 94.

15) Sic cum Bastio. Vulg. οἶα. Gail.

ἐνὸν ὕδωρ ἐν ταῖς ναυσίν. εἰ δὲ μή, λόγος κατέχει ὅτι οἱ τούτου ἀμελήσαντες [9] οὐκ εὐπλοοῦσιν. τὸ δὲ ὕδωρ τοῦ Φάσιδος οὐ σήπεται, ἀλλα μένει ἀκραιφνὲς καὶ ὑπὲρ δέκατον ἔτος· πλήν γε δὴ ὅτι εἰς τὸ γλυκύτερον μεταβάλλει. Εἰσβαλλόντων δὲ εἰς τὸν Φᾶσιν, ἐν ἀριστερᾷ[1] ἵδρυται ἡ Φασιανή[2] θεός. εἴη δ' ἂν ἀπό γε τοῦ σχήματος τεκμαιρομένῳ ἡ Ῥέα· καὶ γὰρ κύμβαλον μετὰ χεῖρας ἔχει, καὶ λέοντας ὑπὸ τῷ θρόνῳ, καὶ κάθηται ὥσπερ ἐν τῷ Μητρῴῳ[3] Ἀθήνησιν ἡ τοῦ Φειδίου. Ἐνταῦθα καὶ ἡ ἄγκυρα δείκνυται τῆς Ἀργοῦς· καὶ ἡ μὲν σιδηρᾶ[4], οὐκ ἔδοξέ μοι εἶναι παλαιά. καί τοι τὸ μέγεθος οὐ κατὰ τὰς νῦν ἀγκύρας[5] ἐστὶν, καὶ τὸ σχῆμα ἀμηγέπη ἐξηλλαγμένη· ἀλλὰ νεωτέρα μοι ἐφάνη εἶναι τοῦ χρόνου. λιθίνης[6] δέ τινος ἄλλης θραύσματα

gressi fuerint, praecipitur, ut quicquid in navibus est aquae, effundatur: alioquin fama invaluit illud non curantibus haud felicem navigationem esse. Aqua Phasidis a putredine est immunis, ac plus quam decem annis incorrupta manet, nisi quod in dulciorem abit. Intrantibus Phasim a sinistris Phasiana dea sita est, quam ex eius specie Rheam esse coniicere licet. Manibus enim tenet cymbalum, leones habet in ima throni parte, sedetque ut celeberrima Phidiae Athenis in Metroo. Ibi etiam anchora navis Argus ostenditur: quaequidem ferrea, non mihi visa est antiqua. Magnitudine quidem recedit ab hodiernis anchoris,

1) Ἐν ἀριστερᾷ. Sic Apoll. Rhod. (II. 1270 sq. ed. Elzev., et Well.; 1266 ed. Br.) ad sinistram intrantibus collocat Caucasum et Citaeam civitatem, et Martis fanum. Nam ibi, ἔνθεν δ' αὖ πέδιον τὸ Ἀρήϊον..., non verterem cum Hoelzlino „ex altera rursum parte", quasi ad dextram esset campus Martius. Ἔνθεν δ' αὖ significat „ulterius iterum progrediendo", sed usque in septentrionali fluvii ora, id est, sinistra. At non Martem, sed Rheam, Arrianus intelligere videtur. Gail. ἐπ' ἀριστερά Apoll. Rh. II. 1266.

2) Φασιανή. Phasis Argonautarum navigatione celebrata est: quos Rheam in primis coluisse certum est, ex Apollonio et Dionysio. Huds.

3) Scilicet Templo magnae deûm matri consecrato. Huds.

4) Vulgo male σιδηρά. Gail.

5) Hanc anchoram, ut inquit Gyllius, verisimile et fuisse reliquias illius anchorae, quam Deilochus tradit Argonautas accepisse a promontorio Ancyreo Bospori. Stuck.

6) Olim apud veteres anchoras lapideas in usu fuisse manifestissime liquet ex Apollonio Rhodio. Argonaut. (I. 955). Imo anchoris ex saxo usos veteres testatur Stephanus in voce Ἀγκυρών: quam urbem ita vocatam esse dicit, quia ibi ex adiacente lapicidina anchoras lapideas, quibus utebantur, scindebant. Huds. Pindarus Pyth. IV. 341 de Argonautis ait: ἐπεὶ δ' ἐμβόλου κρέμασαν ἀγκύρας ὕπερθεν; ubi schol. no-

ἐδείκνυτο παλαιὰ, ὡς ταῦτα μᾶλλον εἰκάσαι ἐκεῖνα εἶναι τὰ λείψανα τῆς ἀγκύρας τῆς Ἀργοῦς. ἄλλο δὲ οὐδὲν ὑπόμνημα ἦν ἐνταῦθα τῶν μύθων τῶν ἀμφὶ τὸν Ἰάσονα. Τὸ μέν τοι φρούριον αὐτὸ, ἵνα περ κάθηνται τετρακόσιοι στρατιῶται ἐπίλεκτοι, τῇ τε φύσει τοῦ χωρίου ὀχυρώτατον εἶναί μοι ἔδοξεν, καὶ ἐν ἐπιτηδειοτάτῳ κεῖσθαι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ταύτῃ πλεόντων. καὶ τάφρος διπλῇ περιβέβληται τῷ τείχει, εὐρεῖα ἑκατέρα. Πάλαι μὲν οὖν γήϊνον τὸ τεῖχος ἦν, καὶ οἱ πύργοι ξύλινοι[7] ἐφεστήκεσαν· νῦν δὲ ἐκ πλίνθου ὀπτῆς πεποίηται καὶ αὐτὸ [10] καὶ οἱ πύργοι· καὶ τεθεμελίωται ἀσφαλῶς, καὶ μηχαναὶ ἐφεστᾶσιν, καὶ ἐν ὀλίγῳ, πᾶσιν ἐξήρτυνται πρὸς τὸ[1] μηδὲ πελάσαι ἄν τινα αὐτῷ τῶν βαρβάρων, μήτιγε δὴ εἰς κίνδυνον καταστῆσαι πολιορκίας τοὺς ἐν αὐτῷ φρουροῦντας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸν ὅρμον ἐχρῆν ἀσφαλῆ εἶναι ταῖς ναυσὶ, καὶ ὅσα ἔξω τοῦ φρουρίου κατῴκεῖτο ὑπό τε τῶν πεπαυμένων τῆς στρατιᾶς, καί τινων καὶ ἄλλων ἐμπορικῶν ἀνθρώπων[2], ἔδοξέ μοι ἀπὸ τῆς διπλῆς τα-

et forma aliquid habet singulare: sed agnoscitur mihi recentior aetate [argonautica]. At alterius cuiusdam lapideae anchorae fragmenta pervetusta ibidem exposita sunt, quae quidem verisimilius est antiquissimae illius anchorae Argus [navis] reliquias esse. Nulla praeterea ibi eorum, quae de Iasone fictis fabulis fuerunt prodita, mentio erat. Ipsum tamen castrum, in quo quadringenti electi milites sunt collocati, et loci natura munitissimum mihi visum est, et peropportune situm ad securitatem eo adpellentium. Fossa duplici cinctus est murus eaque lata. Olim terrenus fuit murus, ligneaeque stabant turres, at nunc ille pariter atque turres ex latere coctili sunt exstructa: ipse murus probe fundatus, [in quo] et machinae [bellicae] imminent, atque uno verbo, omnibus rebus instructus, ut nullus barbaris aditus pateat, illiusque custodes ab omni sint oppugnationis periculo tuti. Quoniam autem ipsum quoque portum oportuit navibus tutum esse, sic et quidquid locorum extra castrum incolitur ab iis, qui militia sunt immunes, et ab aliis quibusdam mercaturam exercentibus, decrevi a duplici

tat id improprie dici a Pindaro: *οὐ γὰρ ταῖς ἀγκύραις ἐκέχρηντο τότε, ἀλλὰ λίθοις* .... Holsten. l. l. p. 114. Adi Plin. XXXVI, 16.

7) *Πύργοι ξύλινοι.* Estne ibi aliquid commune cum ligneis turribus Mossynoecorum? Gail. Conf. Strab. XII. p. 549.

1) Sic Gelen. et Stuck. Male Blancard. Huds. Boch. *τῷ.* Gail.

2) *Ἐμπορικῶν ἀνθρ.* Saepius apud veteres mercatura inter bella exercebatur. Cf. Thucyd. I. 62; VI. 51. Auctor idem non omittit in classis suppellectili, *ὅσα ἐπὶ μεταβολῇ τις ἢ στρατιώτης, ἢ ἔμπορος ἔχων ἔπλει* (VI. 58). Xenoph. Anab. IV. 8, 23: *ἀγορὰν δὲ παρεῖχον ἐν τῷ στρατοπέδῳ Τραπεζούντιοι.* Imo in Sophoclis

φρου, ᾗ περιβέβληται τῷ τείχει, ἄλλην τάφρον ἐκβαλεῖν ὡς ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ᾗ τό τε ναύσταθμον περιέξει, καὶ τὰς ἔξω τοῦ τείχους οἰκίας. Ἀπὸ δὲ τοῦ Φάσιδος Χαρίεντα ποταμὸν[3] παρημείψαμεν ναυσίπορον· στάδιοι μεταξὺ ἀμφοῖν ἐνενήκοντα. καὶ ἀπὸ τοῦ Χαρίεντος ἐς Χῶβον[4] ποταμὸν εἰσεπλεύσαμεν, ἄλλους ἐνενήκοντα[5], ἵνα περ καὶ ὡρμίσθημεν. ὧν δὲ ἕνεκα, καὶ ὅσα ἐνταῦθα ἐπράξαμεν, δηλώσει σοι τὰ ῥωμαϊκὰ γράμματα. Ἀπὸ δὲ Χώβου Σιγγάμην[6] ποταμὸν παρημείψαμεν ναυσίπορον. διέχει δὲ τοῦ Χώβου σταδίους ἐς δέκα καὶ διακοσίους μάλιστα. Ἔχεται δὲ τοῦ Σιγγάμου Ταρσούρας ποταμός· στάδιοι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν μεταξὺ ἀμφοῖν. Ὁ δὲ Ἵππος ποταμὸς τοῦ Ταρσούρου πεντήκοντα σταδίους καὶ ἑκατὸν διέχει· καὶ τοῦ Ἵππου ὁ Ἀστέλεφος[7] τριάκοντα. παραμείψαντες δὲ τὸν Ἀστέ[- 11]λε-

illa fossa murum cingente, alteram ad flumen usque deducere, quae et ipsam stationem, et caetera, quae sunt extra murum, aedificia complectatur. A Phaside autem Charientem fluvium navigabilem praetervecti sumus: stadia inter utrumque nonaginta. A Chariente ad Chobum navigavimus, nonaginta pariter stadiis distantem, ubi etiam adpulimus: qua autem de causa, quidque illic egerimus, ex latinis literis cognosces. A Chobo Singamem fluvium navigabilem praetervecti sumus, qui a Chobo plus quam ducentis et decem stadiis abest. Singami vicinus est Tarsuras fluvius: stadia autem inter utrumque centum et viginti. Hippus a Tarsura centum et quinquaginta stadiis distat; ab Hippo Astelephus triginta

Philoct. adducitur persona, mercator quidam (ἔμπορος), ex Troia ipsa redux. Gail.

3) Ptolemaeo Χάριστος, Straboni [XI. p. 499.] ὁ Χάρις. Huds. Charien, Plinio, VI. 4. Hunc fluvium apud Scylacem in τῷ Ἄριος [p. 32 ed. Huds.] dignoscere mihi visus sum. Potuisset ex Arriani stadiasmo respondere hic fluvius hodierno Copi. At fere liquet sequentis amnis Chobi nomen resurgere in illo Copi. Gail.

4) Idem forsan ac Χόρσος Scylacis p. 32. Quaerendus hic amnis, utpote secundus post Phasim, in hodierno fluvio iuxta Anacria exeunti, nisi sit hod. Copi. Gail.

5) Auctor ἄλλοι utitur, ubi idem numerus praecedit.

6) Σιγγάμην. Nominis hodierna similitudo nos deducit ab Anacria ad fluvium Osingiri, sed 400 stadiis, non 210, distantem. Imo ait Arrianus mox, p. 61, 62, a Singame viam deflecti ad sinistrum Ponti latus, id est, postquam a meridie ad septentrionem navigerint, iter a Singame ad occidentem verti. Illud autem mire congruit cum situ hodierni fluvii Osingiri. Ceterum nihil non dubii tali in re coniici potest, tum de hodierno situ locorum, tum de stadiasmis datis usque ad fretum Cimmerium. Gail.

7) Ἀστέλεφος. Coniicit, nec procul a vero, Rochettius Hist. des colon. II. 420. not. 2. rescribi posse Ἀσκάλαφος, ab Ascalapho,

φον, εἰς Σεβαστόπολιν [8] ἥκομεν πρὸ μεσημβρίας, ἀπὸ Χῶβου ὁρμηθέντες [9], σταδίους εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, τοὺς ἀπὸ Ἀστελέφου· ὡς καὶ τὴν μισθοφορὰν τοῖς στρατιώταις δοῦναι τῆς αὐτῆς ἡμέρας, καὶ τοὺς ἵππους, καὶ τὰ ὅπλα ἰδεῖν, καὶ τοὺς ἱππέας ἀναπηδῶντας ἐπὶ τοὺς ἵππους, καὶ τοὺς κάμνοντας, καὶ τὸν σῖτον, καὶ τὸ τεῖχος περιελθεῖν, καὶ τὴν τάφρον. Στάδιοι ἀπὸ μὲν Χῶβου εἰς Σεβαστόπολιν, τριάκοντα καὶ ἑξακόσιοι [10]· ἀπὸ Τρα-

stadiis. Astelephum vero praetervecti, Sebastopolim pervenimus ante meridiem, postquam a Chobo solvimus, [peractis] centum et viginti stadiis ab Astelepho: quamobrem eodem die et militibus stipendia persolvendi, et equos, arma, equites equis insilientes, aegros, annonam, murum, fossamque perlustrandi [nobis facultas fuit]. Stadia a Chobo Sebastopolim usque, sexcenta

colonorum duce ad haec litora. Conf. Priscian. Perieg. 666. Ut ut est, de eodem viro nomen duplex intelligendum. Gail. Plin. h. nat. VI. 4 appellat fluvios: Singames, Tarsuras, Astelephas, Chrysorrhoas.

8) Σεβαστόπολιν. Hodie Sevatopoli, retento utcumque vetusto nomine, appellatur. Huds. De hac urbe eiusque nomine v. nostrum librum: Griechenland und die Griechen, pag. 1570 sqq.

9) Ἀπὸ Χῶβου ὁρμηθ. Confuse vertunt: „a Chobo digressi confectis 120 stadiis: tot enim sunt ab Astelepho." Minime intelligenda sunt haec 120 stadia a Chobo ad Sebastopolim, quum particulatim, et mox summatim, noster hoc intervallum 630 stadiis constans fecerit. Iam illud sensit Holsten. in notis a Manzio collectis, l. l. p. 114, et adiicit: Forte leg. ἐς σταδίους (quod nihil prodest) ... vel potest simpliciter legi πρὸ μεσημβρίας ἀπὸ Χῶβου ὁρμηθέντες σταδίους . . . sed priorem praefero. Et ego; nam assidue pro more suo designatis locis, ad quos adpulerat, et unde profectus est (ὁρμηθέντες p. 3; p. 7; ἄραντες p. 6. p. 7; κατήραμεν p. 3.), ibi etiam, ut supra (ἐς Χῶβον .... ἵνα περ ὡρμίσθημεν p. 10.) monet se ex Chobo solvisse. — Ibi σταδίους pendet ab ἀνὰ subaud., ut supra ἄλλους ἐνενήκοντα. Gail.

10) Τριάκοντα καὶ ἑξακόσιοι. Hic numerus vere ex praecedentibus colligitur. — A Phaside ad Sebastopolim sigillatim 810 stadia numerat Arrianus. Ait Plinius, [qui Sebastopolin castellum appellat] VI. 4. extr. hoc intervallum esse 100 mill. passuum. Quum autem octo stadiis milliarium romanum respondeat, 800 stadia refert Plinii numerus, quod satis concinit cum Arriano. Ait Hipparchus ap. Strab. p. 147 C, et Strabo ipse, pag. 761 B, esse 600 stadia a Phaside ad Dioscuriadem; sed de recta navigatione a meridie ad septentrionem ducta illud exprimunt. Situm Sebastopoleos, vel Dioscuriadis, quamvis haud perfecto modo, indicat hodiernum promontorium Iskouria, quod vere 800 st. distat a Phaside fluvio. Innuit autem Strabo hanc urbem fuisse ante sinum quemdam, quum, p. 82 A, 187 A, et 188 B, laudaverit τὸν μυχὸν κατὰ τὴν Διοσκουριάδα. Imo eam in sinu collocat, p. 761, et circa litus huius maris ἑωθινώτατον.

πεζοῦντος δὲ εἰς Σεβαστόπολιν, ἑξήκοντα καὶ διακόσιοι καὶ δισχίλιοι. ἡ δὲ Σεβαστόπολις πάλαι Διοσκουριὰς ἐκαλεῖτο, ἄποικος Μιλησίων[1]. Ἔθνη δὲ παρημείψαμεν τάδε. Τραπεζουντίοις μὲν, καθάπερ καὶ Ξενοφῶν λέγει[2], Κόλχοι ὅμοροι. καὶ οὓς λέγει τοὺς μαχιμωτάτους καὶ ἐχθροτάτους εἶναι τοῖς Τραπεζουν-

et triginta: a Trapezunte ad Sebastopolim duo millia ducenta et sexaginta. Sebastopolis autem Dioscurias olim fuit nominata, Milesiorum colonia. Gentes autem praeternavigavimus hasce: Trapezuntiis, ut Xenophon quoque scribit, finitimi sunt Colchi. Atque quos ille bellicosissimos ipsisque Trapezuntiis infestissimos

Si haec ad verbum sumas, quaerenda erit civitas iuxta fl. Tamiche, ad orientem promontorii Iskouria. Sed hic haereo in conferendis stadiasmis Arriani cum hodierno geographia. Ex Arriano stadia 350 sunt a Dioscuriade ad Pityuntem, 360 ex Strabone; a Phaside ad Dioscuriadem Arrianus 810 numerat, Plinius fere totidem exprimit: cf. supra. At reperio in Gauttier, Carte de la Mer Noire, non tantum differre inter se spatium a Pitsiounta ad promont. Iskouria, et spatium a prom. Iskouria ad Phasidem: et illud intervallum etiam minus differet, si Dioscurias ponenda fuerit ad orientem prom. Iskouria, in ima parte sinus. Ego minime rationem geographicam cum veterum stadiasmo paullulum conciliare queo, nisi Dioscuriadem posuerim ad septentrionem promont. Iskouria, iuxta hod. Soukoum-Kaleh. Sic intervallum 350 stadiorum a Pityunte ad Dioscuriadem, par erit intervallo a fluvio Isi ad fluvium Chobum, quod quadruplex spatium 90 stadiorum (360) amplectitur (90 ab Isi ad Mogrum, totidem a Mogro ad Phasim, et a Phaside ad Charienta, et 90 tandem a Chariente ad Chobum). Spatium illud hodiernum ab Iside fluvio (hod. Tchékéli) ad Chobum (hod. Anacria), fere respondet spatio a Soukoum-Kaleh ad Pitsiounta. Paullo laxius, fateor, intervallum superérit, pro stadiasmis datis, ad Sebast. a Phaside; nam plus quam 1000 stadia reperire mihi videor. Seriem tamen fere fortuitam locorum sic compono: Erit Charieis (90 stad.) hod. Copi. Chobus, si hod. Copi non fuerit contra seriem Arriani, quaeratur iuxta Anacria. Singames (210 st.) Okoumitzkal. Tarsuram, nescio ubi ponerem, quum latius sit ibi intervallum pro datis stadiis (120 et 150). Si ad Hippum transilias fort. Salamacho, inde 30 stad. pervenies ad Astelephum (Kodor), et inde ad Sebastopolim (Soukoum-Kaleh). Gail.

11) Cf. Rochettium. Hist. des colon. III. 395. Gail.

12) Anabas. V. c. 2. Huds. Imo ait Xenophon Anab. IV. 8, 22 Trapezuntem esse ἐν τῇ Κόλχων χώρᾳ. In loco, quem laudat Hudsonus, Anab. V. 2, 2. Drillae infensissimi Trapezuntiis dicuntur, sicut mox apud nostrum legitur. — Inter Colchos autem et Trapezuntem, Scylax collocat Byzeras, Ecechirias, Bechiros et Macrocephalos, quod ad antiquiorem geographiam pertinet. Ut ut est, plurimas gentes colchicas Arrianus numerat, et hae sunt, quas Apollonius vocat ἔθνεα Κόλχων II. 1225. Gail.

τίοις, ἐκεῖνος μὲν Δρίλλας[13] ὀνομάζει, ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν οἱ Σάννοι οὗτοι εἶναι[14]. καὶ γὰρ μαχιμώτατοί εἰσιν εἰς τοῦτο ἔτι, καὶ τοῖς Τραπεζουντίοις ἐχθρότατοι, καὶ χωρία ὀχυρὰ οἰκοῦσιν· καὶ ἔθνος ἀβασίλευτον. Πάλαι μὲν καὶ φόρου ὑποτελὲς Ῥωμαίοις, ὑπὸ δὲ τοῦ λῃστεύειν οὐκ ἀκριβοῦσι τὴν φοράν· ἀλλὰ νῦν γε διδόντος θεοῦ ἀκριβώσουσιν, ἢ ἐξελοῦμεν αὐτούς. Τούτων δὲ ἔχονται Μαχέλονες[15] καὶ Ἡνίοχοι· βασιλεὺς δ' αὐτῶν Ἀγχίαλος[16]. Μαχελόνων δὲ καὶ Ἡνιόχων ἐχόμενοι Ζυδρεῖται· Φαρασμάνου οὗτοι ὑπήκοοι. Ζυδρειτῶν δὲ Λάζαι[17] βασιλεὺς δὲ Λαζῶν Μαλάσσας, ὃς τὴν [12] βασιλείαν παρὰ σοῦ ἔχει. Λαζῶν δὲ Ἀψίλαι[1] ἔχονται· βασιλεὺς δὲ αὐτῶν Ἰουλιανός· οὗτος

esse ait, Drillas vocat, ii vero mihi videntur esse Sanni. Hi enim ad hoc usque temporis bellicosissimi, ac Trapezuntiis inimicissimi et loca incolunt valde munita, gens regum imperio carens. Tributarii olim fuerunt Romanis, at nunc latrociniis dediti tributorum solutionem negligunt: quae quidem posthac, Deo iuvante, accurate persolvent, aut eos exterminabimus. Hos attingunt Machelones, et Heniochi, quorum rex est Anchialus. Machelonibus et Heniochis vicini Zydretae, Pharasmano subditi. Zydretis vicini Lazi; Lazorum rex Malassas, qui a te regnum tenet. Lazis finitimi Apsilae, quibus Iulianus imperat; ille autem a patre tuo regnum ac-

13) Δρίλας Xenophonti, l. c. V. 2, 2; Δρυλάς Stephano. Huds.

14) Σάννοι οὗτοι εἶναι. Recte coniicit Arrianus. Nam iidem sunt Sanni et Macrones olim ita dicti, teste Strabone, XII. 825 B; et proxime ad orientem Trapezuntis, Scylax, p. 288. collocat Macrocephalos, eosdem ac Macrones Strabonis. Imo Trapezuntem Macrocephalorum urbem facit Scylax. Ceterum absimiles sunt Sanni a Sannigis Stephani, quamvis eos confundit Salmasius ad Steph. voc. Σάννιγαι: Arrianus enim Sannigas infra distincte numerat. De Sannis Huetius in not. ms.: Vide num Suani nunc. Danvillius regionem illorum coniicit esse hod. Keldir. Gail.

15) Anon. A. p. 16 Μαχελῶνες.

16) Conf. Strab XI. p. 492. 495. 506. Reges Heniochorum commemorat Strabo XI. p. 496. Plin. h. nat. VI. 4. coniungit populos Sannorum et Heniochorum, atque dicit „multis nominibus Heniochorum gentes“ esse, deinde etiam cap. 12 commemorat „Henochorum plura genera“.

17) Vulgo Λάζοι. Sic Procop.; sed Ptolem. V. 10 Λάζαι, quod adstruit corrupta lectio ζάλαι cod. Pal. Haud aliter scripsisse nostrum innuit accentus genitivi Λαζῶν: sin scribendum Λάζων. Gail. Sed apud Stephanum Byz. s. v. Λαζοί, Σκυθῶν ἔθνος. ἔστι καὶ χωρίον ἐν Πόντῳ παλαιὰ Λαζική, ὡς Ἀῤῥιανός. legitur. Lazos esse Colchos Herodoti et Strabonis atque hod. Mingrelios contendit Ed. Eichwald, Alte Geogr. des kasp. Meers etc. p. 503 sqq. Sed iam Plinius commemorat VI. 4 Lazos.

1) Plin hist. nat. VI. 4. commemorat gentem Apsilas. Eich-

ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ σοῦ [2] τὴν βασιλείαν ἔχει. Ἀψίλαις δὲ ὅμοροι Ἀβασκοί [3]· καὶ Ἀβασκῶν βασιλεὺς Ῥησμάγας· καὶ οὗτος παρὰ σοῦ τὴν βασιλείαν ἔχει. Ἀβασκῶν δὲ ἐχόμενοι Σανίγαι [4], ἵνα περ καὶ ἡ Σεβαστόπολις ᾤκισται· Σανίγων βασιλεὺς Σπαδάγας ἐκ σοῦ τὴν βασιλείαν ἔχει. Μέχρι μὲν δὴ Ἀψάρου, ὡς πρὸς ἠῶ ἐπλέομεν, ἐν δεξιᾷ τοῦ Εὐξείνου. Ὁ δὲ Ἀψαρὸς πέρας ἐφάνη μοι εἶναι κατὰ μῆκος τοῦ Πόντου [5]. ἔνθεν γὰρ ἤδη πρὸς ἄρκτον ὁ πλοῦς ἡμῖν ἐγίνετο ἔς τε ἐπὶ Χῶβον ποταμὸν, καὶ ὑπὲρ τὸν Χῶβον ἐπὶ τὸν Σιγάμην. ἀπὸ δὲ Σιγάμου ἐκάμπτομεν [6] εἰς τὴν λαιὰν πλευρὰν τοῦ Πόντου, ἔς τε ἐπὶ τὸν Ἵππ-

cepit. Apsilas excipiunt Abasci: Abascorum rex Rhesmagas, qui a te regnum obtinet. Abascis contermini Sanigae, ubi Sebastopolis sita: Sanigarum rex Spadagas a te regnum habet. Ad Apsarum usque orientem versus navigavimus, in dextra parte Maris Euxini. Apsarum autem agnovi terminum esse Ponti secundum eius longitudinem. Illinc enim ad septentrionem fuit nostra navigatio ad Chobum usque, indeque ad Sigamem. A Sigame autem deflexi̇mus ad sinistrum Ponti latus Hippum usque

wald l. l. p. 506 erravit, dicens, byzantinos scriptores solos de illo gente aliquid tradidisse. Procopius narrat, Apsilios semper Laziis subiectos fuisse.

2) Ἐκ τοῦ πατρὸς . . . Reges ponticarum gentium romani Caesaris clientes. Suidas voc. Δομετιανός: Ἀδριανὸς δὲ πολλὰ ἀνορθώσας, καὶ Λαζοῖς, ἤτοι Κόλχοις, βασιλέα ἐπέστησεν. Holsten.

3) Ἀβασγοί Stephano, aliisque Huds. Steph. Byz. s. v. Σάννιγαι, ἔθνος Σκυθίας, τοῖς Ἀβασγοῖς παρακείμενον. Constantin. Porphyr. de admin. imp. 42: τὸ δὲ παραθαλάσσιον ἀπὸ τῆς συμπληρουσεως τῆς Ζιχίας ἤτοι Νικόψεως ποταμοῦ ἐστὶν ἡ τῆς Ἀβασγίας χώρα μέχρι τοῦ κάστρου Σωτηριουπόλεως· εἰσὶ δὲ μίλια τ'.

4) Σαννίγαι Stephano Huds. Memnoni Σάνηγοι in Exc. ap. Phot. cap. LVI. Ταῦτα οἱ περὶ Κλεωχάρην θεασάμενοι καὶ τέλεον ἀπογνόντες, πλοῦτον πολὺν τοῖς ναυσὶν ἐνθέμενοι καὶ τὴν πόλιν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἀφέντες (ὑπὸ νύκτα δὲ ταῦτα ἐπράττετο) διὰ τῶν πλοίων ἔφευγον, εἰς τὰ ἐσώτερα τοῦ Πόντου (Σάνηγας δὲ καὶ Λαζοὺς ἐποίκους εἶχον τὰ χωρία) ταῖς ὑπολειφθείσαις τῶν νεῶν πῦρ ἐνέντες.

5) Ἄψαρος, πέρας ἐφάνη . . . τοῦ Πόντου. Non contrarius est nostro Apollonius his verbis: . . . . Φᾶσίν τ' εὐρυρέοντα, καὶ ἔσχατα πείρατα πόντου (II. 1261). Nam ipse exprimit supra (1246) post Byzerus praeteritos iam incipere τὸν μυχόν Ponti, quod Arriano concinit, dicenti curvaturam litoris ab Apsaro fluvio incipere. Strabo pag. 760 B, iam a Trapezunte incipientem flexum exprimit, et ait usque ad hanc urbem tantum latus dextrum Ponti septentrionem versus spectare. Sed accuratius noster; nam ab Apsaro tantum, occidentem versus spectant Ponti litora. Cf. Gauttier, carte de la Mer Noire, 1822. Gail.

6) Ἀπὸ δὴ Σιγάμου ἐκάμπτομεν. Supra ad p. 11. ut series

που ποταμόν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἵππου ὡς ἐπ' Ἀστέλεφον καὶ Διοσκουριάδα, κατείδομεν τὸν Καύκασον [7] τὸ ὄρος, τὸ ὕψος μάλιστα κατὰ τὰς Ἄλπεις τὰς κελτικάς. καὶ τοῦ Καυκάσου κορυφή τις ἐδείκνυτο· Στρόβιλος τῇ κορυφῇ ὄνομα, ἵνα περ ὁ Προμηθεὺς κρεμασθῆναι ὑπὸ Ἡφαίστου κατὰ πρόσταξιν Διὸς μυθεύεται.

Τὰ δὲ ἀπὸ [8] Βοσπόρου τοῦ Θρακίου ἔς τε ἐπὶ Τραπεζοῦντα πόλιν, ὧδε ἔχει [9]. [Κατὰ τὸν Θράκιον Βόσπορον καὶ τὸ στόμα τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἐν τοῖς δεξιοῖς τῆς Ἀσίας μέρεσιν [10],

flnvium; ab Hippo ad Astelephum et Dioscuriadem usque, vidimus Caucasum montem, altitudine prorsus Alpibus Celticis haud imparem; et Caucasi iugum quoddam monstrabatur; cui iugo nomen Strobilus, in quo Prometheum a Vulcano Iovis iussu suspensum fuisse poëtae fabulantur. Locorum autem atque itinerum, a Bosporo Thracio usque ad Trapezuntem, ratio sic se habet. Ad Thracium Bosporum atque os Euxini Ponti, in dextro [Eu-

locorum in Arriano cum serie hodierna conferretur, Singamen respicere ad Okoumistzkal conieci. Sed, si perpendamus Arrianum et Singame flexum litoris incipientem exprimere, videretur aptius quadrare hic Singames cum hodierno Osingiri. Vide ad p. 10. — Λαιὰν πλευρὰν est litus septentrionale, sinistrum ingressis ab occidente. Gail.

7) Caucasus ex Ponto videtur: idem Aristoteles lib. I. Meteor. 13. adfirmat. Hinc puto Apollonium Rhod. IV. 135. Euxinum Pontum vocasse Καυκασίην ἅλα. Delirant enim, qui Caspium eo loco intelligendum putarunt; et verior est posterior scholiastae expositio ad locum, ubi legendum, οὐ γὰρ ἐς τὴν Κασπίαν (male Καυκασίαν), ἀλλ' εἰς τὸν Εὔξεινον ἐκδίδωσιν ὁ Φᾶσις. Holsten. Strabo pariter, quum ad Pityunta et Dioscuriadem devenit, tunc imminentem Caucasum depingit, p. 760 B, Alm. Gail.

8) Ἀπὸ restituit Gail.

9) Ὧδε ἔχει. Ex excerptis Arriani in codice caesareo post ὧδε ἔχει adde: κατὰ τὸν Θράκιον . . . (usque ad οὕτως ἔχει). Quicquid nempe inter verba ὧδε ἔχει et οὕτως ἔχει fuit in medio, incuria librarii omissum est. Cuiusmodi errores etiam a typographis propter similitudinem verborum saepe solent committi. Vide Lambecii Comm. de Biblioth. Caesarea Vindobonensi, lib. XII. p. 107 et lib. V. p. 153. Vide etiam Nesselium p. 305. Huds. Haec fere ad verbum reperiuntur in Anonymi A. Peripl. Pont. Eux init., et apud Marcian. p. 69 Huds. Gail. Recepit Gailius et ego ea, quae cod. Caes. praebet. Codex Pal., ex quo Gelenius librum primus edidit, hunc locum non habet.

10) Ἐν τοῖς δεξιοῖς τῆς Ἀσίας μέρεσιν. Vulgo in dexteris Asiae partibus. At non habet per se ipsam Asia dextram, vel sinistram partem; sed illud dicitur respectu navigantium. Valent haec verba Arriani, sicut haecce: in dextro latere, quod Asiae est. Hic conferendus locus Thucydidis minus intellectus, VII. 1: . . . ἐβουλεύοντο (Gylippus et Pythen

ἅπερ[11] ἐστὶ τοῦ Βιθυνῶν ἔθνους, κεῖται χωρίον λεγόμενον Ἱερὸν, ἐν ᾧ ναός[12] ἐστι Διὸς Οὐρίου[13] οὕτω[14] προσαγορευομένου. τοῦτο δὲ τὸ χωρίον ἀφετήριόν ἐστι τοῖς εἰς τὸν Πόντον πλέουσιν[15]. Τοῖς πλεύσασι δὲ εἰς τὸν Πόντον δεξιᾷ[16] εἰς τὴν Ἀσίαν[17], τὸ λεγόμενον μέρος τοῦ Βιθυνῶν ἔθνους, τὸ πρὸς Πόντον κείμενον, ὁ περίπλους[18] οὕτως ἔχει]. Τὸ Ἱερὸν τοῦ Διὸς τοῦ Οὐρίου διέχει[19] ἀπὸ Βυζαντίου σταδίους εἴκοσι

xini] latere Asiam adluente, ubi regio est Bithynorum, insidet locus Hieron dictus, ubi templum est Iovis Urii sic dicti. Hic locus est, unde solvunt in Pontum navigaturi. Navigantibus autem in dexterum Ponti latus, Asiam versus, pars Bithynorum gentis dicta, ad Pontum sita, quam circumnavigant, sic se habet. Hieron Iovis Urii a Byzantio distat centum et viginti sta-

ex Tarento profecti) εἶτ', ἐν δεξιᾷ λαβόντες τὴν Σικελίαν, διακινδυνεύσωσιν ἐσπλεῦσαι, εἶτ', ἐν ἀριστερᾷ ἐς Ἱμέραν πρῶτον πλεύσαντες, ... κατὰ γῆν ἔλθωσι. Quod male sic vertunt: Consultare coeperunt, utrum a dextro Siciliae latere navigantes introitum in urbem periclitarentur, an vero sinistrum latus sequentes, Himeram primum peterent . . . . At venientibus ex urbe Tarento, eundum est sinistram versus, ut Syracusas petant, dextram versus contra, ut Himeram perveniatur. Λαβόντες τὴν Σικελίαν ἐν δεξιᾷ, est: Siciliam sibi naviganti habere ad dextram, et contraria ratione Himeram petunt. Sic Strabo p. 757. A. Alm.: Κῆπος κατὰ . . . νῆσον . . . εἰσπλέοντι ἐν ἀριστερᾷ; latine vulgo: ad laevam insulae. Rectius du Theil: à la gauche, en remontant le canal. Gail.

11) Al. ἃ πόλεις· Reposui ἐστὶ ex Marciano [sive potius Menippo] p. 69 ed. Huds., et Anon., pro εἰσὶ τοῦ. Gail.

12) Sic Anon. A., Marciano [sive potius Menippo] νεώς, fors. atticistae convenientius. Gail.

13) De hoc fano Iovis Urii v. nostrum librum: Griechenland und die Griechen p. 1544 sqq. De statua Iovis Urii conf. Cic. Verr. IV. 57. Dallawayi Reise nach Constantinopel pag. 185. Osanni Syllog. inscr. p. 228.

14) Legitur Οὐρίου προσαγορευόμενος ap. Anon. A., Pont. Eux. A., Pont. Eux. init. et Marcian. Heracl. p 69 Huds. Gail.

15) Τῶν ε. τ. Π. πλεόντων ap. Anon laud. et Marcian. Gail.

16) Huds. ἐν δεξιᾷ, seu ἐπὶ δεξιᾷ. Marcian. δεξιάν. Gail.

17) Prava lectio εἰς τὴν Ἀσίαν. Ceterum hic locus, si corruptelam excipias, idem est ac Anonymi hicce: Εἰσπλεύσαντι δὲ εἰς τὸν Πόντον, δεξιᾷ δὲ τὴν Ἀσίαν ἔχοντι, καὶ περιπλέοντι τὸ λεγόμενον μ. τ. Β. ε. τὸ πρὸς Πόντῳ κείμενον ὁ περίπλους οὕτω πως ἔχει. Gail.

18) Vulgo ὃ περιπλέουσι. Gail.

19) Anonym. A. ἀπέχει. Ceterum suam lectioem uterque alibi confirmat, quasi solitam. De insula Apollonia Arrianus, p. 12. p. 66: ὀλίγον διέχουσαν τῆς ἠπείρου. Anonymus ὀλίγον ἀπέχουσαν. — stadia 120 pariter Anon. Gail.

καὶ ἑκατόν [20]. καὶ ἔστιν στενότατον ταύτῃ [21] τὸ στόμα τοῦ Πόντου καλούμενον, καθότι εἰσβάλλει εἰς τὴν Προποντίδα. ταῦτα μὲν εἰδότι σοι λέγω. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ [13] πλέοντι ἐν δεξιᾷ Ῥήβας [1] ποταμός· σταδίους διέχει τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Διὸς ἐννενήκοντα [2]. Ἔπειτα Μέλαινά [3] ἄκρα ὧδε καλουμένη, πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. Ἀπὸ Μελαίνης ἄκρης ἐς Ἀρτάνην [4] ποταμόν, ἵνα καὶ ὅρμος

dia; atque est ibi os Ponti strictissimum, per quod in Propontidem labitur, quod apprime noscentem te doceo. Ab Hiero autem navigantibus a dextra occurrit Rhebas fluvius: nonaginta stadia ab Hiero Iovis distat. Ab hoc Acra Melaena abest centum et quinquaginta stadia. Ab Acra Melaena ad Artanem flu-

20) *Εἴκοσι καὶ ἑκατόν*. Idem sigillatim numerat sub finem Peripli, et hunc numerum adstruit Anonym. A. Gail.

21) Anon. *τοῦτο*. Gail.

1) *Ῥήβας*. Laudatus Scylaci, §. 91. t. I. pag. 291 [ed. Gail.] Conf. Dionys. Perieg. vs. 795. et Plin. VI. 1. Gail. Schol. ad Apoll. argon. II. 347: *Ῥήβας δὲ ποταμὸς Βιθυνίας*. II. 789, ubi autem ad cod. Par. gr. no. 2727 *παρὰ τὴν τῶν Τιτάνων πόλιν* legendum est.

2) *Ἐννενήκοντα*. Anonymus A. p. 2. Huds. et Marcianus, p. 69. Huds. totidem. Gail.

3) *Μέλαινα ἄκρα*. Cf. Apollon. II. 651. et ibi Brunk. Dicta quoque *Καλίνακρον* Anonymo A. l. c. Hoc promontorium aegre ego crediderim esse hod. Kara-Bouroun, quamvis multum eminentem; minime enim stadia 150 forent a Rheba ad Melaenam, nec satis hoc intervallum 150 stadia superaret intervallum 90 stad. a Bosporo ad Rhebam. Crediderim Melaenam esse promontorium quoddam omissum in Gautterii Carte de la Mer Noire, sed quod reperio in Carte (manuscrite) de l'ancienne Bithynie par Joseph Jouannin, à Constantinople, 1826, paullo ad orientem hodierni Kara-Bouroun. Imo, hoc promontorium vere in medio est inter Rhebam fl. (Riva), et Chile fl., Artanem Arriani. Sunt enim 150 stadia a Rheba ad Melaenam Acram, et totidem a Melaena ad Artanem. Leakius in Essay of a Map of Asia minor, Melaenam quidem posuit ad orientem capitis Kara-Bouroun, sed nimis remotam ad orientem. Gail. Schol. ad Apoll. argon. II. 347: *τὸ δὲ Μέλαινα τῆς ἀκτῆς ἐστὶν ὄνομα*.

4) *ἐς Ἀρτάνην*. Sic Scylax §. 91, t. I, p. 291, ex emendatione Vossii, p. 462. Anonymus A, l. c., habet corruptam formam *Ἄρτανον*. — Ibi ille non solum *ὅρμον* cum Arriano collocat, sed etiam *χωρίον* ignotum Arriano. Hic *ὅρμος* crescere forsan potuit in emporium. Sic noster mox in Apollonia insula portum tantum memorat; Anonymus, p. 3, Huds., civitatem. Salum Carusae tantummodo tribuit Arrianus mox, p. 15; Anonym. id. p. 8 Huds. et Marcian. p. 73, *λιμένα τοῖς ἀφ' ἑσπέρας ἀνέμοις*. Arriani Stephane, p. 15, *ὅρμον* habet cum Marciano quidem, *λιμένα* apud Anonym. Sic Tyram fluvium laudavit Scylax, p. 282, sed non vicum ibi Hermonactem Strabonis, p. 469 B. At saepius ista manant ex scriptorum incuria, potius quam ex topographiae mu-

ναυσὶ μικραῖς πρὸς ἱερῷ Ἀφροδίτης, πεντήκοντα ἄλλοι καὶ ἑκατόν[5]. Ἀπὸ δὲ Ἀρτάνης εἰς Ψίλιν[6] ποταμὸν, πεντήκοντα καὶ ἑκατόν· καὶ πλοῖα μικρὰ ὁρμίζοιτο ἂν πρὸς τῇ πέτρᾳ τῇ ἀνεχούσῃ οὐ πόῤῥω ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῶν ἐκβολῶν. Ἐνθένδε εἰς Κάλπης λιμένα[7], δέκα καὶ διακόσιοι στάδιοι. ὁ δὲ Κάλπης λι-

vium, ubi et statio parvis navibus juxta fanum Veneris, centum pariter et quinquaginta stadia. Ab Artane ad Psilim fluvium centum et quinquaginta; et navigia exigua commode adpellere possint ad petram haud procul ab istius fluminis ostio imminentem. Inde ad portum Calpes ducenta et decem stadia. Qualis

tationibus. — Hic fluvius Artanes ad occidentem hod. Kili exit in mare, et Kili ipse dicitur. Locus ille est, de quo Jouanninus, in Carte de l'ancienne Bithynie supr. laud., scribit: Faux Bogaz, où se trompent beaucoup de navigateurs, et qui cause de nombreux naufrages. Nempe nonnulli eo devehuntur, dum se os Bospori petere credunt. Ceterum litus a Kara-Bouroun ad Chili periculosum esse ait Jouanninus. Gail.

5) Eosdem numeros habet Anonymus A. Totidem etiam Menippus, ubi distantiam fluvii Rhebae et promontorii Melaenae indicat. De distantia Melaenae prom. et Artanni fluvii, quae ap. Menippum excidit, v. nos ad Menippum p. 39.

6) Ψίλιν] Ψίλλις Ptolemaeo, v. 1. Ψίλλης Straboni, lib. XII. (p. 818. B, ubi v. adnott.) Huds. Habet accusat. Ψιλλίδα Anonym. A, pag. 2 Huds., Ψίλλιον Marcianus Heracl. [sive potius Menippus] pag. 69 Huds., Ψίλιον Stephanus [Ψίλιον, ποταμὸς μεταξὺ Θυνίας καὶ Βιθυνίας. Δομίτιος Καλλίστρατος ἐν τρίτῳ περὶ Ἡρακλείας· ἐν κυριέσσαντος ἀπὸ τοῦ Σαγγαρίου χωρίου, εὖ τοῦ Ψιλίου ποταμοῦ. ἔστι καὶ ἄλλος Ψίλις ποταμὸς τῆς Βιθυνίας, ἐκρέων εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον. et s. v. Φύλλις.... ἔστι καὶ ποταμὸς Βιθυνίας Φύλλις.] Psillis Plinio, VI. 1. — Ab Artane ad Psilim habet noster 150 stad. cum Anonymo, Marcianus vero 290. Sed error Marciani est manifestus. Praetermisit ille supra stadiasmum ab Acra Melaena ad Artanem, quem ait Arrianus esse 150 stadiorum; procul dubio confuse hunc numerum in sequenti miscuit, qui 300 stadiis constare debuisset. Sed quum Arrianus 150 stadia numerat, illud agit quadrato numero, et forsan 145 vere numerare potuisset. Sic ad idem fere redit intervallum apud utrumque auctorem, si Marciani stadiasmum 290, non ab Artane, sed a Psili profectum mecum intellexeris. Gail. ἐπὶ πρόχοας Φυλληΐδας Apollon. argon. II. 652 schol. ad h. l. Φύλλις, ποταμὸς Βιθυνίας.

7) [Anon. Κάλπην λιμένα καὶ ποταμόν.] Plinio. VI. 1 portus Calpas. Apollonius II. 661 habet βαθυῤῥείοντά τε Κάλπην [corr. Wellauero], Xenophonti Anab. VI 4. in. Κάλπης λιμήν, est peninsula et χωρίον, potius quam portus. Cf. patris mei Essai sur Limen Calpé, in Atlas, pl. 107. Anonym. Pont. Eux. pag. 2 Huds., laudat Calpen portum et fluvium. Hic fluviolus est forsan πηγή Arriani. Et revera, reperio in Jouannini Carte de l'ancienne Bithynie, iam laudat., rivulum quemdam exeuntem in imam partem sinus Calpes, sed qui non

μὴν ὁποῖόν τι χωρίον ἐστὶν, καὶ ὁποῖος ὅρμος, καὶ ὅτι πηγὴ [8] ἐν αὐτῷ ψυχροῦ καὶ καθαροῦ ὕδατος, καὶ ὅτι ὗλαι πρὸς τῇ θαλάσσῃ ξύλων ναυπηγησίμων, καὶ αὗται ἔνθηροι, ταῦτα Ξενοφῶντι [9] τῷ πρεσβυτέρῳ λέλεκται. Ἀπὸ Κάλπης λιμένος εἰς Ῥόην, στάδιοι εἴκοσι [10] ὅρμος ναυσὶ μικραῖς. Ἀπὸ Ῥόης εἰς

autem locus sit Portus Calpes, qualisque statio, et ibi fontem esse frigidae ac limpidae aquae, et sylvas mari vicinas, lignorum ad naves conficiendas, illasque feris abundare, haec satis Xenophon senior narravit. A Calpes portu ad Rhoem, stationem parvis aptam navigiis, sunt viginti stadia. A Rhoe ad Appolloniam,

reperitur in Gautterii Carte de la Mer Noire. Quod vocat noster ὅρμον, λιμήν dicitur Xenophonti l. c. §. 4. Sic ille: λιμὴν δ' ὑπ' αὐτῇ πέτρᾳ, τὸ πρὸς ἑσπέραν αἰγιαλὸν ἔχων. Illud mire congruit cum Jouannini Plan minute du port Calpé, ubi sunt, formes creusées dans la roche, pour y abriter les bateaux de cabotage. Quas iuxta, orientem versus, est Harman Kaïa, bas-fond de roches où les bateaux sont exposés à de grands dangers, s'ils se laissent dériver. Et considerandum est illum Harman-Kaïa spectare occidentem versus, πρὸς ἑσπέραν, et esse αἰγιαλόν Xenophontis — Ait Anonym. Pont. Eux. l. c. Calpen esse Heracleotarum emporium. Silent omnes, quod sciam, de ortu huius urbis. Forsan aliquid habet commune cum monte Calpe iuxta Gaditanum fretum sito, et Herculis nomine consecrato. Cf. Megasthenem apud Strab. XV. pag. 1007 C; et Raoul-Rochette, Hist. des col. I. 402, 403. Proeul dubio non erat Calpe a Graecis condita, quum illam Xenophon anab. VI. 4, init. posuerit in litore, ubi πόλις οὐδεμία, οὔτε φιλία, οὔτε ἑλληνὶς, ἀλλ' ἢ Θρᾶκες Βιθυνοί. — Ceterum 210 habet hic noster, Anonymus 220, p. 2, Huds. Gail.

8) Ille est fons, de quo Xenophon l. c. ait: κρήνη δὲ ἡδέος ὕδατος καὶ ἀφθόνου, ῥέουσα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ. Rivulus scilicet reperitur in Jouannini Plan du port Calpé, qui delabitur in Harman-Kaïa supra laudatum. Reperio quoque ibi puteum; sed hic vix esse potest πηγή veterum, quum illa fluat ἐπὶ τῇ θαλάττῃ, id est mari quasi immineat, et procul dubio in mare delabatur. Intelligit tamen Jouanninus puteum, et ait rivulum supra laudatum fere desiccari aestate; illius aquam non ἄφθονον dixisset Xenophon Gail.

9) Ξενοφῶντι] Anabas. VI. c. 4 (init.) Huds.

10) Εἰς Ῥόην, στάδιοι εἴκοσι. Haec pars litoris non satis accurate exprimitur in Gautterii tab.; sed ap. Jouanninum l. c., portus Kefken mire respondet Ῥόῃ Arriani, et inde iterum 20 stad. deducimur ad insulam Kefken, Apolloniam Arriani. Ceterum in Anse de Koumdjighaz, portui Kefken proximum, exit rivus quidam, qui a environ une lieue et demie de cours, auctore Jouannino, et ex quo suum nomen Rhoe forsan accepit. Reperio etiam rivulum alium minorem, in portum ipsum Kefken exeuntem, ex quo Rhoe forsan dictus locus fuit. Gail. Eadem loca eandemque distantiam commemorat Anon. A. p. 3 ed. Huds. Locis huius regionis allatis differt Menippus p. 69 sq.

Ἀπολλωνίαν[11] νῆσον μικρὰν, ὀλίγον διέχουσαν τῆς ἠπείρου, ἄλλοι εἴκοσι[12]. λιμὴν ὑπὸ τῇ νησίδι[13]. Καὶ ἔνθεν εἰς Χηλὰς[14] στάδιοι εἴκοσιν. Ἀπὸ Χηλῶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν[15], ἵνα περ Σαγγάριος[16] ποταμὸς ἐσβάλλει εἰς τὸν Πόντον. Ἐνθένδε εἰς

insulam exiguam, non procul a continente remotam, alia viginti: subest portus in hac insula. Hinc ad Chelas viginti stadia. A Chelis usque ad id loci, ubi Sangarius fluvius in Pontum influit, centum et octoginta. Inde ad Hyppii ostia, alia cen-

11) Ἀπολλωνίαν. Thynnias dicitur Pomponio lib. II. c. 7. [§. 2; Scylaci Θυνίας t. I, p. 291, Apollonio II. 350, Θυνηίς, et vs. 460 Θυνίς. Gail. [672. 673 νήσου Θυνιάδος]. Aliis Apollonia Thynnias ad distinctionem alterius Apolloniae in Europa sitae. Vide Salmasii Exercit. Plin. sub init. c. 19. Huds. ἡ νῦν Δαφνουσία adscribitur margini mss. Palatini. Holsten. Daphnusia dicta Ptolemaeo, Apolloni sacra: de quo vide Casaubon. ad Strab. p. 818, et Tzschuck. ad Mel. II. not. exeg. p. 572. Hodie insula Kefken. Gail. Hanc insulam appellat Menippus l. l. Thynias. Schol. ad Apollon. argon. II. 672: Περὶ τῆς Θυνιάδος νήσου προείρηται, ἧς μέμνηται Νύμφις ὁ Ἡρακλεώτης. Φησὶ δὲ αὐτὴν ἑπτὰ σταδίους ἔχειν τὴν περίμετρον. Καλλισθένης δὲ ἐν τῷ περίπλῳ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων φησὶ προσαγορεύεσθαι τήν τε χώραν καὶ τὴν νῆσον Θυνιάδα, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Θυνίαν. et ad v. 685: Ἐν δὲ τῇ Θυνίδι νήσῳ ἱερόν ἐστιν Ἀπόλλωνος. Ἡρόδωρος οὖν φησιν ἑῷον τὸν Ἀπόλλωνα προσαγορεύεσθαι, καὶ βωμὸν αὐτοῦ εἶναι ἐν τῇ νήσῳ, οὐ καθὸ ὄρθρῳ ἐπεφάνη αὐτοῖς, ἀλλὰ καθὸ οἱ Ἀργοναῦται ὄρθρον εἰς αὐτὴν κατέπλευσαν.

12) 20 stad. a Calpe ad Rhoem, 20 alia a Rhoe ad Apolloniam numerat Arrianus cum Anon., id est quadraginta a Calpe ad Apolloniam. At sexaginta stadiorum hoc intervallum ait esse Marcianus [sive potius Menippus] p. 70. init. Huds. Quomodo haec conciliari possint, nescio. Videtur tamen Arriani numerus vero propior esse; nam Jouanninus, in Plan minute de Kefken, ait leucam unam esse a Calpe ad Kefken, et leucam aliam a promontorio Kefken ad insulam eiusdem nominis, eamdem ac Apolloniam Arriani. Gail.

13) Nihil mirum quod portus hic collocetur quasi sub rupibus. Ceterum portus ille est, de quo Apollonius ait II. 350: νήσου Θυνηΐδος ὅρμον ἵκησθε. Gail.

14) Χήλας. Nullam formam forcipis χήλωνος, ibi litus refert, quae huius adpellationis rationem redderet. Gail.

15) Ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. Sic Anon. A, pag. 3 Huds. — Viginti stad. ab Apollonia insula ad Chelas, 180 a Chelis ad Sangarium, numerat Arrianus. Sic ducentis stadiis constabat intervallum ab Apollon. ad Sangarium, et illud supplere numerum potest apud Marcianum [s. potius Menippum], pag. 70, Huds., ubi scribitur falso γ', et forsan legendum ς'. Gail. Numerus apud Menippum fortasse leg. σ'.

16) Σαγγάριος. Scylaci Σαγάριος, aliis Sagaris; hodieque appellatio esse in usu dicitur apud indigenas. Huds. Interdum Σάγγαρος dictus. Cf. adnotat. in Scy-

τοῦ Ὑππίου [17] τὰς ἐκβολὰς, ἄλλοι ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν [18]. Εἰς δὲ Λίλλιον ἐμπόριον ἀπὸ τοῦ Ὑπ[-14]πίου, στάδιοι ἑκατόν [1]. καὶ ἀπὸ τοῦ Λιλλίου εἰς Ἐλαῖον [2], ἑξήκοντα [3]. Ἐνθένδε ἐς Κάλητα, ἄλλο ἐμπόριον, εἴκοσι καὶ ἑκατόν [4]. Ἀπὸ Κάλητος ἐς Λύκον ποταμὸν, ὀγδοήκοντα [5]. ἀπὸ δὲ Λύκου εἰς Ἡράκλει-

tum et octoginta. Ab Hyppio ad Lillium emporium, centum stad., et a Lillio ad Elaeum, sexaginta. Inde ad Caletem, aliud emporium, centum et viginti. A Calete ad Lycum fluvium, octoginta. A Lyco ad Heracleam, urbem graecam doricam, Megarensium co-

lacem, T. I. p. 462. Ceterum Plinius VI. 1. ait: a quo (fluvio) incipiunt Maryandini sinus. Incipit enim ex Sakari fluvio sinus, usque Heracleam. Gail. Σαγγάριος Menippus. Apollon. argon. II. 722 ποταμοῦ στόμα Σαγγαρίοιο. Schol. ad h. l.: Σαγγάριος, ποταμὸς Φρυγίας. Ὁ δὲ Μυρλεανὸς Σάγγαρον αὐτὸν λέγεσθαί φησιν. Ἑρμογένης δὲ ἐν τῷ περὶ Φρυγίας φησὶν, Σάγγαν τινὰ ἀσεβήσαντα περὶ τὴν Ῥέαν, μεταβαλεῖν εἰς τοῦτο τὸ ὕδωρ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὸν ποταμὸν Σαγγάριον ὀνομασθῆναι. Πλησίον δὲ αὐτοῦ (ὀρείας) Δήμητρος ἱερόν ἐστιν, ὥς φησι Ξάνθος.

17) Apollonio [II. 795. et Anonym. p. 3 ed. Huds.] Ὕπιον; atque ita hic loci legendum esse docet Salmasius in Exercit. Plin. cap. 43. Huds. Ὕπιος Steph. Byz. s. h. v. ad Domitium Callistratum, Ὕπιος Menipp. Schol. ad Apoll. argon. II. 794 sq.: Φησὶν, ὅτι οἱ Βέβρυκες πόλιν ἀπετάμοντο τῆς Μαριανδυνῶν χώρας, καὶ μέχρι τοῦ Ὑπίου ποταμοῦ προσηγάγοντο τοὺς ὅρους· Ὤκισται δὲ παρὰ τῷ ποταμῷ ἐν τῇ Θυνίᾳ καὶ πόλις Ὑπαὶ λεγομένη. Ὁ δὲ Ὕπιος ὠνόμασται ἀπὸ τοῦ καταφέρεσθαι ἀπὸ τῶν Ὑπίων ὀρῶν.

18) Ὀγδοήκ. καὶ ἑκατόν. Concinit Anonym. A. p. 3, et Marcianus p. 70. Huds. Gail.

1) Ἑκατόν. Totidem Anonym. A. p. 3 Huds. Nam ille ab Hyppio ad Diam, vel Diospolim, 60 stad. numerat; et inde ad Lillium 40. Lillium desideratur ap. Marcian. et in tab. Peuting, utrum in scribendo neglectum, an derelictum iam a navigantibus, nescio. Gail.

2) Anon. A. atque Menippus adiiciunt ἐμπόριον καὶ ποταμόν.

3) Ἑξήκοντα. Totidem Anonym. A. — Arrianus et Anonym. ab Hyppio ad Elaeum 160 stad. numerant, Marcianus 150 tantum.— Elaeum cum Leakio (in tab. ad calcem a Tour of Asia minor) quaesiverim in hod. Akchechar. Gail.

4) Εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Totidem Marcianus p. 70 Huds. Silet Anonym. ob lacunam. — Hunc fluvium Thucyd. IV. 75 Κάλῃκα, Diodorus XII. 72 Κάχητα vocant. De variis vocis formis cf. Palmer. Exercit. pag. 51. Duker. ad Thuc. l. c., et Popponem in Thuc. vol. II. pag. 432. — Cales Halabli; sic Leak.

5) Ὀγδοήκοντα. Totidem Anonymus A pag. 4 init. — Marcian. 80 stad. numerat a Calete ad Heracleam usque, dum noster habet 100, Anonym. 99: sed incaute Marcianus silet de Lyco fluvio, et quantillis stadiis ad Lycum pervenire debuit, Heracleam transilit. Gail.

αν[6] πόλιν ἑλληνίδα δωρικὴν, Μεγαρέων ἄποικον[7], στάδιοι εἴκοσι· ἐν Ἡρακλείᾳ ὅρμος ναυσίν[8]. Ἀπὸ δὲ Ἡρακλείας ἐπὶ μὲν τὸ Μητρῷον[9] καλούμενον, στάδιοι ὀγδοήκοντα. Ἔνθεν δὲ εἰς τὸ Ποσίδειον[10], τεσσαράκοντα[11]· καὶ ἔνθεν εἰς Τυνδαρί-

loniam, viginti stadia: in Heraclea statio navium. Ab Heraclea ad Metroum, octoginta stadia. Inde ad Posideum, quadraginta. Inde ad Tyndaridas, quadraginta quinque. Inde ad Nymphaeum,

6) Ἀπὸ δὲ Λύκου εἰς Ἡρακλ. Tabula Peutingeri a Lyco ad Heracleam quatuor millia passuum ponit, hoc est triginta (fere) stadia. Male ideo Plinius (VI. 1) Lyco flumini Heracleam Ponticam adponit: nam adpositae fluvio urbes, quae ad ripas fluviorum positae. Huds. Cf. Mannert. VI. III. 510. — Non 20, sed 19 stadia a Lyco ad Heracleam numerat anonym. p. 4 init. — Locorum naturam mutaverunt fluvii adluviones, quum hodie Heracleae ruinae a mari recedant. — A fano Chalcedonio 1500 stad. numerat Strabo, p. 818. Alm. 1550 sigillatim Arrianus. Gail.

7) Ita Xenophon [Anab. VI. II, 1], Strabo [fallitur hic Huds. G.], Apollonius (minime. G.), licet alii Milesiorum esse velint [inter quos Strabo, XII. p. 542, G.]. Huds. Cf. Casaub. ad Strab. p. 542, Tzschuk. ad Mel. I. not. exeg. p. 582, et Raoul-Rochette, Hist. des col. III. 300. 301. Concinit Anonymus de stadiasmis ex Calpe ad Heracleam, nisi quod exciderint 120 stad. ab Elaeo ad Caletem, et quod a Lyco ad Heracleam 19 stad. pro 20 Anonymus numeraverit. Marcianus ab utroque saepius recedit, et numerorum mendis foedatur. — Ceterum ait Marcianus stadia 1530 esse a fano Jovis Urii ad Heracleam: apud Arrianum reperio a Bosporo ad Calpen 750, inde ad Heracleam 800; sic summa Arriani 1550, non multum recedit a summa Marciani. Ipsissimum numerum 1550 exhibet Anonym. A, p. 4, Huds. Plinius, VI. 1, habet 200 M., id est circiter 1600 stadia. Apud Strabonem p. 542 distat Heraclea a Chalcedonio fano 1500 circiter stadiis. — Ait Strabo ibid. distare Heracleam a Sangario 500 stadiis; sunt 560 apud Arrianum. Gail. V. nos ad Menippum p. 40.

8) ὅρμος ναυσίν. Forsan dictus Acone. Huds. De qua statione silent Anon. et Marcian. Magnum Heracleae portum tribuit Memnon. c. 52. — Mox Anon. cum Arriano 80 stadia habet ab Heraclea ad Metroum, quod praetermittit Marcianus. Gail.

9) Locum Metroum non legimus apud Menippum. Metroum autem fanum Deae Matris esse videtur, utut fuit urbe Smyrna, conf. Strab. XIV. p. 646. Hoc fanum Menippus non commemorat, sed tantum distantiam urbis Heracleae et templi Posidonii indicat. Anonymus autem A. sive Menippeus, quem dicimus, habet Metroum, adiecto eodem distantiae numero, quem apud Arrianum legimus.

10) Anon. A. sive Menippeus veram formam Ποσείδειον praebet. V. nos ad Menippum p. 40. Cf. Steph. Byz. s. v. Ποσείδειον.

11) Totidem Anonymus A. Sic ab Heraclea ad Posidium 120 stad. numerat Arrianus cum Anonymo; Marcianus 100 tantummodo. Posidium cum Mannerto, VI. III. p. 614, ponerem in pro-

δας[12], πέντε καὶ τεσσαράκοντα. Πέντε δὲ καὶ δέκα ἔνθεν ἐπὶ τὸ Νυμφαῖον[13]· καὶ ἀπὸ τοῦ Νυμφαίου ἐπὶ τὸν Ὀξεῖναν[14] ποταμὸν, τριάκοντα. καὶ ἀπὸ Ὀξείνου εἰς Σανδαράκην[15], ἐνενήκοντα[16]· Σανδαράκη ὅρμος ναυσὶ μικραῖς. Ἐνθένδε εἰς Κρηνίδας, ἑξήκοντα[17]. καὶ ἀπὸ Κρηνίδων εἰς Ψύλλαν ἐμπόριον, τριάκοντα[18].

quindecim; et a Nymphaeo ad Oxinam fluvium, triginta. Ab Oxina ad Sandaracam nonaginta stadia: Sandaraca statio est parvis navibus. Inde ad Crenidas sexaginta; et a Crenidibus ad Psyllam emporium, triginta. Inde ad Tion, urbem graecam io-

mont. hod. Tschautsche, vel Kousseh. Gail. Scribendus est apud Menippum numerus ρι΄.

12) Stad. 45 noster et Anon. A, a Posidio ad Tyndaridas habent. Omittit Marcian. Tyndaridas. — Cum Leakio crediderim Tyndaridas esse hod. Kousseh. Gail. Tyndaridae fuit fanum Dioscuriorum, conf. schol. ad Apoll. argon. ad II, 806. III. 1319 sq.

13) Stad. 15 noster, 45 Anon. A, rectius, ut videtur. Praetermittit Nymphaeum Marcianus [s. Menippus]. Gail.

14) Marciano Heracl. [s. Menippus] ἐπὶ τὸν Ὀξίνην ποταμόν. Ὀξίναν Anonym. A. Huds. Ab Heraclea ad Oxinam concinunt de stadiasmo Arrianus et Anonymus A, nisi quod a Tyndaridis ad Nymphaeum 45 stad., pro 15 Arriani, habeat Anonymus. Numerum Arriani adstruere videtur Marcianus p. 70 Huds., 90 stadia dicendo esse a Posidio ad Oxinam; totidem ex Arriano colliguntur. Sed melius gaudet Anonymi numero geographica ratio, si tabulas geographicas conferamus. — Oxinas fl. hod. Tcharouk, iudice et Leakio. Gail.

15) Ap. Menippum Σαραδάκην legebatur. Menippus Sandarcan appellat: ὅρμος πλοίοις.

16) Ab Oxina ad Sandaracam 90 stadia numerat noster, Anonymus A. et Marcian. [s. Menippus] 40, quod melius duco. Nam, quum videatur Oxinas fl. esse hod. Tcharouk, et mox aperte respondeat Tium hodierno Filios, stad. 270 ex Arriano forent ab hod. Tcharouk ad Filios, quod non patitur locorum natura. Facilius autem erit rem totam componere, si cum Anonymo stadia 40 numeraverimus ad Sandaracam, 60 ad Crenidas, hod. prom. Kilimoli; inde 30 ad Psyllam, 90 ad Tium. Sed cum Arriano numerante 90 stad. ab Oxina ad Sandaracam, arctius est intervallum litorale, quam ut stadiasmum contineat. Haud recte igitur Hudsonus Marcianum [s. Menippum], emendatum ex Arriano vult; emendantus potius Arrianus ex Anonymo. Gail. V. nos ad Marcianum et Menippum p. 169.

17) Stadiorum numeri mihi videntur corruptissimi. Cum Menippo (ap. Steph. Byz. s. v. Ψύλλα) et Marciano [atque iterum Menippo], pag. 70 Huds., legendum εἴκοσι pro ἑξήκοντα, et χωρίον pro ἐμπόριον. Berkel. ad Steph. p. 476. Habet etiam Anon. A. 20 stadia: triplici igitur testimonio deletur mendosus nostri numerus. Ceterum videtur Arrianus hic latiora urbium spatia exprimere, quam ut cum locorum natura quadrare possint. Cf. not. supr. Gail.

18) τριάκοντα. Totidem Anon.

Ἐνθένδε εἰς Τίον, πόλιν ἑλληνίδα Ἰωνικὴν, ἐπὶ θαλάττῃ οἰκουμένην, Μιλησίων καὶ ταύτην ἄποικον, ἐνενήκοντα [19]. Ἀπὸ δὲ Τίου εἰς Βιλλαῖον [20] ποταμὸν, στάδιοι εἴκοσιν. Ἀπὸ δὲ Βιλλαίου ἐπὶ τὸν Παρθένιον [21] ποταμὸν, στάδιοι ἑκατόν [22]. μέχρι τοῦδε Θρᾶκες οἱ Βιθυνοὶ [23] νέμονται· ὧν καὶ Ξενο-

nicam, in maris ora sitam, Milesiorum coloniam, nonaginta. A Tio ad Billaenm fluvium, viginti stadia. A Billaeo ad Parthenium fluvium, centum stadia. Hucusque Thraces Bithyni sedem

A, p. 5 Huds. Viginti [εἴκοσιν s. κ'] tantum Marcianus [s. Menippus] p. 70, fin. Gail. Menippus appellat Psyllam χωρίον utroque loco; item Anon. A., quem nos Menippeum appellamus.

19) ἐνενήκοντα. Totidem Anonymus A, et Marcian. Ab Heraclea ad Tium Plinius VI. I, numerat 38 M. pass. id est, 304 circirciter stad.; Arrianus 480 habet sigillatim, aut 390, si Arriani stadiasmum minuerimus ex Marciano. Conf. not. supr. Gail.

20) Βιλλαῖον. De accentu cf. Herodianum ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς καθόλου, all. in schol. ad Apollon. argon. II. 791. Arrianus numerat stadia 90 a Psylla ad Tium, et insuper 20 a Tio ad Billaeum; totidem Anonymus. Ait Marcianus [s. Menippus] p. 70, esse a Psylla 90 stadia ad Tium urbem et ad Billaeum fluvium, quasi insideret Tium fluvio Billaeo. Hic hallucinatur etiam Marcianus [s. Menippus]; nam Arrianus et Anonym. A, stadia 20 habent a Tio ad Billaeum. — Mox contra damnandus noster ex auctoritate Anonymi et Marciani [s. Menippi]: a Tio nempe illi stadia 60 numerant ad Psilidem, 70 ad Parthenium; omittit Arrianus Psilidem fl., et stad. 100 numerat a Billaeo ad Parthenium, dum alii sigillatim 130 diligentius exprimant. — Billaeus fl. ad orient. hod. Filios. Gail.

21) Παρθένην Anonymo dictum, hod. Bartin. Gail- Apoll. Rhod. II. 936: Παρθενίοιο ῥοαί. Schol. ad h. l. Ποταμὸς Παφλαγονίας. Ἐκβάλλει δὲ τὰ ῥεύματα περὶ πόλιν Σήσαμον. Τὸ δὲ ὕδωρ αὐτοῦ ἐν πᾶσι παρέρχεται. Παρθένιον δέ φησιν αὐτὸν ὠνομάσθαι Καλλισθένης διὰ τὸ (τὴν Ἄρτεμιν ἐν αὐτῷ λούεσθαι. Ἔνιοι δὲ διὰ τὸ) στάσιμον τοῦ ῥεύματος καὶ ἤρεμον (φασὶν οὕτω προσαγορεύεσθαι.

22) ἑκατόν. Cf. adnot. supra.

23) De Thracibus Bithynis cf. ad Scylac. t. I. p. 462. Adde Mannert. VI. III, pag. 545. — Longe latiorem Bithyniam Arrianus exprimit, quam Scylax, utpote quae Mariandynos et fere dimidiam Paphlagoniae partem amplectatur ad orientem. Cf. tab. geogr. Scylaceam. Paulo serius Bithynia patuit usque ad Billaeum (cf. Anonym. A, p. 5, Huds. et ibi not.), et tandem ad Parthenium. Cf. Mannert. l. c. p. 547—549. Gail Videbis, si conferas hoc loco Menippum et Anonymum A., hunc ex illo quae visa sunt descripsisse. Τὰ δὲ ἐχόμενα Παφλαγονίας ἐστί apud Menippum finem descriptionis Bithyniae fuisse, quae vero sequuntur: τινὲς δὲ τὸν Παρθένιον ποταμὸν ὅριον Βιθυνῶν καὶ Παφλαγόνων εἶναι βούλονται, Marcianus ex Arriano Menippeo operi adiecisse videtur. Quae deinde sequuntur etiam Anon. A., quem nos Menippeum

φῶν[24] ἐν τῇ συγγραφῇ μνήμην ἐποιήσατο, ὅτι μαχιμώτατοι εἶεν τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ τὰ πολλὰ κακὰ ἡ στρατιὰ τῶν Ἑλλήνων ὅτι ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἔπαθεν, ἐπειδὴ ἀπεχωρίσθησαν οἱ Ἀρκάδες ἀπό τε τῆς Χειρισόφου καὶ τῆς Ξενοφῶντος μερίδος. [15] Τὰ δὲ ἀπό τοῦδε ἤδη Παφλαγονία. Ἀπὸ Παρθενίου ἐς Ἄμαστριν πόλιν ἑλληνίδα, στάδιοι ἐνενήκοντα[1]· ὅρμος νανσίν. Ἔνθεν εἰς Ἐρυθίνους[2], ἑξήκοντα. καὶ ἀπὸ Ἐρυθίνων εἰς Κρώ-

tenent. Quorum Xenophon in sua historia mentionem fecit, quos omnium Asiae populorum bellicosissimos esse ait, et a quibus Graecorum exercitum multa mala perpessum esse testatur, postquam Arcades a Chirisophi atque Xenophontis partibus defecerunt. Hinc Paphlagoniae est initium. A Parthenio ad Amastrim urbem graecam, ubi navibus statio, nonaginta stadia. In de ad Erythinos, sexaginta; et ab Erythinis ad Cromnam, sex-

appellamus, recepit, sed suo more mutavit.

24) Anabas. VI. 3. Huds. Haec ex Xenophonte allata neque apud Menippum neque apud Anonymum A. legimus. Si respicimus, quae deinde Arrianus dicit: *Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦδε ἤδη Παφλαγονία*, et quae apud Menippum post *ὁρίζει Βιθυνίαν* leguntur *τὰ δὲ ἐχόμενα Παφλαγονίας ἐστί* luce clarius fit, his verbis Menippum Bithyniae periplum finiisse.

1) Rudimenta urbis, quae olim Amastris, hodie Amastra s. Amasta, atque arabice Amasrah appellatur, videmus in colli, sita dextera parte portus hodiernae urbis. Ibi enim stat monumentum marmoreum ad memoriam victoriae cuiusdam Romanor. positum. Incisa sunt monumenti uno latere emblemata i. e. fasciculi hastarum, signa, coronae murales, et inscriptio haec: *ΣΤΕΦΑΝΟΙΠΤΡΓΩΤΟΙ* CORONAE MVRALES. Altero latere videmus militem, cuius equus hostem caesum calcat. Incertum quidem est, quo tempore hoc monumentum positum sit; fortasse tum cum Lucullus urbes Ponti, et Amastrin, et Heracleam aliasque Romanis subiecisset. Conf. Appian. de bello Mithrid. . . . . . Hanc rem publicam fecit Rottiers legatus legionis gallicis, qui has regiones vidit. V. F. Osanni relationem in A. ephem. schol. univ. 1830. sect. II. no. 70. p. 566. — „*Ἐνενήκοντα*. Totidem Marcianus [s. Menipp.] et Anonymus. Mox ait Marcianus distare Amastrim a Parthenio 220 stad.; ex Arriano distant 210, quod parum discrepat. — Ait Anonymus, p. 5. Huds. distare Amastrim ab Heraclea 700 stadiis; apud Arrianum illud esse 690 stad. reperio. — Ceterum fluvium iuxta Amastrim laudat Anonymus; de quo silet noster. „Gail. Schol. ad Apoll. argon. II. 941: *Τὸ δὲ Σήσαμον μετωνομάσθη Ἄμαστρις ἀπὸ Δαρείου ἀδελφοῦ θυγατρός. Ἐκλήθη δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ σήσαμον λαβεῖν παρὰ Καρῶν (ἀντὶ τῆς χώρας) [τὸν] βουλόμενον κτίσαι τὴν πόλιν.*

2) *Ἐρίθινοι σκόπελοι νῆσοι* memorantur Ptolemaeo I. v. c. 1; non tamen inter Amastrim et Cromnam collocat, sed prope Heracleam Ponti. Huds. De Erythinis rupibus cf. et Strab. p. 820. Alm. Non 60, sed 90 stadia ab Amastri ad Erythinos nume-

μναν, ἄλλοι ἑξήκοντα[3]. Ἐνθένδε εἰς Κύτωρον ἐνενήκοντα· ὅρμος ναυσὶν ἐν Κυτώρῳ. καὶ ἀπὸ Κυτώρου εἰς Αἰγιαλοὺς, ἑξήκοντα[4]. Ἐς δὲ Θύμηνα[5], ἐνενήκοντα. καὶ εἰς Κάραμ-

xaginta alia. Hinc ad Cytorum, ubi statio navibus, nonaginta. A Cytoro ad Aegialos, sexaginta. Ad Thymena, nonaginta. Ad Caram-

rat Anonymus A. p. 6 Huds., quod melius convenire videtur cum spatio hodierni litoris. Nam ab Amastri, hod. Amasserah, ad Cytorum, hod. Kidros, Arrianum 210 stad. tantum numerat, Anonymus 270. Et ab Amastri quidem 90 stadiis Anonymi, melius quam 60 Arriani, deducimur ad fluv. Tchakroun. ubi Erythini videntur collocandi. Inde iterum 90 Anonymi stadia malim, quam 60 Arriani, ut Cromnam deveniam, et inde 90 stad. cum utroque et Marciano, ad Cytorum perveniatur. Arriani arctior est hic stadiasmus. Gail. Schol. ad Apoll. arg. II. 941: Ἐρυθῖνοι δὲ οὕτω λεγόμενοι λόφοι περὶ Παφλαγονίαν. Οὕτω δὲ λέγονται διὰ τὴν ἐρυθρότητα τοῦ χρώματος. Εἰσὶ γὰρ τοιοῦτοι. Καὶ Ὅμηρος αὐτῶν μέμνηται. Iliad. II. 855.

3) Ἄλλοι ἑξήκοντα. Mendose. Vide adnot. supra. Anonymus A. stadia 180 sic numerat ab Amastri ad Cromnam, noster 120. Marcianus 150. Ab Anonymo male recedunt alii. Gail.

4) Ἑξήκοντα. Gail. haec: „Hoc numero, ut recte Huds. vidit ad Marcian., implendus Marcianus, qui, postquam nos transtulit ad Cytorum, nos subito ab Aegialo abducit, antequam illuc adduxerit. Ceterum singulariter discrepant hic tres auctores, quos componere nequeo.

	Arrian.	Anonym.	Marcian.
A Cytoro ad Aegialos.	60.	60.	(60?)
Climacem.	:	50.	50.
Timolaeum.	:	40.	60.
Thymena.	90.	20.	:
Carambim.	120.	120.	100.
	270.	290.	270."

Apoll. arg. II. 942: ὑλήεντα Κύτωρον.

5) Thymena forsan quae Arriano, Ptolemaeo, est Teuthrania. Huds. Cf. Mannert. VI, III, p. 22. 23. — Mendose noster 90 st. ponit ab Aegialis ad Thymena, et componendus est cum Marciano [s. Menippo] ad numerum Anonymi: 50 stad. ad Climacem, 40 ad Timolaeum, 20 ad Thymena (summatim 110 ab Aegial. ad Thym.). Praetermittit noster Climacem et Timolaeum; et forsan incaute nos transvehit ad Thym. 90 stadiis, quae ad Timolaeum tantum perducebant. Marcianus [s. Menippus] fallitur quoque numerando 60 [ξ'] stad. a Climace ad Timolaeum; omittit ille Thymena, in quam cadunt 60 stadia male ad Timolaeum numerata. Gail. Ex ejusdem prafat. p. VIII. not. transscribo haec: Marcianus a Climace ad Timolaeum stad. 60 numerat, et Thymenem omittit, unde liquet confuse Marcianum stadia dedisse sua, resumendo intervallum a Climace ad Thymenem. Ergo scribere debuisset, aut ἀπὸ τῆς Κλίμακος εἰς Τιμολαῖον χωρίον στάδια μ'. ἀπὸ Τιμολαίου χ. εἰς Θύμηνα στάδια κ'. aut ἀπὸ τῆς Κλίμακος εἰς

βιν[6] εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Ἐνθένδε εἰς Ζεφύριον, ἑξήκοντα[7]. ἀπὸ δὲ Ζεφυρίου εἰς Ἀβώνου τεῖχος, πόλιν σμικρὰν, πεντήκοντα καὶ ἑκατόν[8]. ὅρμος ναυσὶν οὐκ ἀσφαλής· ἀλλ' εὕδοιεν ἂν ἀπαθεῖς, εἰ μὴ μέγας χειμὼν κατέχοι. Ἀπὸ δὲ Ἀβώνου τείχους εἰς Αἰγινήτην[9], ἄλλοι πεντήκοντα καὶ ἑκατόν[10]. ἐνθένδε εἰς Κίνωλιν ἐμπόριον, ἄλλοι ἑξήκοντα[11]· καὶ ἐν Κινώλει[12] σαλεύοιεν ἂν νῆες ὥρᾳ ἔτους. Ἀπὸ δὲ Κινώλιος ἐς Στεφάνην[13], ὀγδοή-

bin, centum et viginti. Inde ad Zephyrium, sexaginta. A Zephyrio ad Aboni moenia, urbem exiguam, centum et quinquaginta: statio illic navibus non admodum tuta; ubi tamen, si non magna sit tempestas, a damno immunes commorari queant. Ab Aboni moenibus ad Aeginetam, centum et quinquaginta. Inde ad Cinolim emporium, alia sexaginta; et in Cinoli naves aestate commorari possint. A Cinoli ad Stephanem, ubi statio navibus tuta, cen-

Θύμηνα στάδια ξ' ἀπὸ Θυμήνων ἐπὶ Κάραμβιν. . . ., Timolaeum praetereundo. Gailio consentire non possum, cum *Θύμενα* Menippo sive eius epitomatori Marciano intrudere studeat.

6) *Εἰς Κάραμβιν.* Recte noster stad. 120. cum Anonymo. Perperam Marcianus 100 a Timolaeo ad Carmbim, dum 140 scribere debuisset. — A Bosporo ad Carambim sigillatim habet noster 2720; sunt 2800 apud Agathemerum, l. 4. fin. Gail. De Carambi promontorio v. schol. ad Apoll. Rh. II. 360., ubi dicitur situm esse: *καταντικρὺ τῆς Παφλαγονίας.*

7) *Ἑξήκοντα.* Concinit Anonymus, p. 6, qui a Carambi habet Callistratim 20 stad., et inde Zephyrium 40, distantem. Gail.

8) *Πεντήκοντα καὶ ἑκατόν.* Fere respondent inter se Arrianus et Marcianus de intervallo a Carambi ad Aboni murum. Arrianus et Anon. 210 stad. numerant, Marcianus 220, per diversa loca stadiasmum perducentes. Gail.

9) Malim ex Stephano *Αἰγινήτην* scribere Huds. Sic Holstenius, l. l. p. 116: Legendum *Αἰγινήτην*, ut Anonymus et Stephanus, et Marcianus, licet et ibi male obliquo casu. Gail. Conf. nos ad Marcianum et Menippum p. 173. Menippus: *ἐπὶ Αἰγινήτου* [s. *Αἰγινήτην*] *πολίχνιον καὶ ποταμὸν ρξ'.* Ex Menippo hausisse videtur Stephanus: *Αἰγινήτης πολίχνιον καὶ ποταμὸς Παφλαγονίας.* Item Anonymus A. sive Menippeus: *εἰς Αἰγινήτην, πολίχνιον καὶ ποταμὸν στάδια ρκ'.*

10) 120 stadia habet Anonymus, 160 Marcianus. Mox de stadiasmo ad Cinolim haud absimiles sunt Arrianus, Anonymus, Marcianusque. Gail.

11) *ἄλλοι* ante *ἑξήκοντα* delendum videtur. V. nos ad Menippum p. 43.

12) *Κινώλει*] *Κίμωλις* Straboni. Huds. V. nos ad Menippum p. 43 de usu *Κίνωλις* et *Κίμωλις.* Menippus appellat *Κίνωλιν κώμην καὶ ποταμόν*; Anonymus A. dicit *κώμην.*

13) Menippus adiecit *κώμην*; Anon. A. *κώμην καὶ λιμένα.* Menipp. *Κινώλιδος*, Arrian. *Κινώλιος.*

κοντα καὶ ἑκατόν[14]· ὅρμος ναυσὶν ἀσφαλής[15]. Ἀπὸ δὲ Στεφάνης εἰς Ποταμοὺς[16] πεντήκοντα καὶ ἑκατόν[17]. ἐνθένδε εἰς Λεπτὴν ἄκραν[18], ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. Ἀπὸ δὲ Λεπτῆς ἄκρας ἐς Ἁρμένην ἑξήκοντα· λιμὴν[19] αὐτόθι. καὶ Ξενοφῶν[20] τῆς Ἁρμένης ἐμνημόνευσεν. Καὶ ἔνθεν εἰς Σινώπην[21], στάδιοι τεσσαράκοντα· Σινωπεῖς, Μιλησίων ἄποικοι. Ἀπὸ δὲ Σινώπης

tum et octoginta. A Stephane ad Potamos, centum et quinquaginta. Hinc ad Leptem Acram, centum et viginti. A Lepte Acra ad Harmenen, sexaginta: portus illic; et Harmenae a Xenophonte fit mentio. Inde ad Sinopem, stadia quadraginta: Sinopenses Milesiorum coloni. A Sinope ad Carusam, ubi salum

14) ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. Arrianus cum Anonymo A, 180. Marcianus (p. 72 Huds.) 150 tantummodo stadia: ὅρμον ibi noster et Marcian. laudant, Anon. λιμένα. Cf. ad p. 12. et 14. — Mox Arrianus a Stephane ad Potamos 150 stad.; totidem Anonymus A.: Marcianus [s. Menippus] 120. Gail.

15) Hoc loco Menippus cum Arriano consentit, sed non cum Anonymo A. Unde concludere licet, Marcianum, cum Menippum ederet, Arriani periplo usum esse.

16) Menippus et Anon. A. adiiciunt χωρίον.

17) Menipp. ρκ', Anon. A. ρν'.

18) Εἰς Συριάδα ἄκραν Λεπτήν Marciano Heracl. [s. Menippo]. Huds. Stad. 120 ponit noster cum Marciano [s. Menippo]. Anonym. mendose 100, quum simul idem intervallum adiiciat esse 18 M. P., quod 140 circiter stad. exprimit. Gail.

19) 60 stad. noster, 67 Anon. A. 50 Marcian. [s. Menipp.] — Mox pro λιμέν. habebat in suo libro λίμνη Holsten. Cf. l. c. p. 116. Sed λιμένα, imo μέγαν, laudant Anon. et Marcian. [s. Menipp.]. Habet noster Ἁρμένην cum plerisque; Xenophon Anab. VI. 1. 15, Ἁρμήνην, de quo vid. ibi Zeunium, pag. 372. Coniicit Tzschuck. ad Mel. I not. exeg. p. 593, illud dictitantis voce natum, quum Arrianus et Xenoph. reddiderit per ε. Gail.

20) Anabas. VI. 1, 9-11. Huds.

21) Σινώπην. De colonis Milesiis cf. nostra tom. II, p. 407. — Stadia 40 ponunt Arrian. et Anon. A, Marcianus 50 cum Strabone pag. 821 A, Almel. — Ceterum Marcianus [s. Menippus], p. 73 Huds., plures supputationes colligit, quas cum supputationibus Arriani confero, nec multum absimiles deprehendo. Marcianus a Carambi ad Sinopen ait esse stadia 700, in rectum naviganti; Arrianus 960 numerat, litora praeternavigando: Marciano ab Amastri ad Sinopen 1750 stadia sunt; Arriano 1440, quod satis recedit: Marciano ab Heraclea ad Sinopen 2040, Arriano 2131, Straboni (pag. 822) 2000. Et tandem Marciano a fano Iovis Urii, id est, a Bosporo Thracio, 3570 stadia sunt, Arriano 3681, quae ex stadiasmis particulatim collectis constant. Apud Strabonem (XII. p. 822 B) sunt 3500 stadia a fano Chalcedonensi ad Sinopen. Hi numeri, ut ait Casaubonus apud Strab. l. c., neque conveniunt omnino inter se, nec multum discrepant in rei summa. Sed valde discrepant inter se Strabo et Arrianus de in-

εἰς Κάρουσαν [22], πεντήκοντα καὶ ἑκατόν· σάλος ναυσίν. Ἐνθένδε εἰς Ζάγωρα [23], ἄλλοι αὖ πεν[-16]τήκοντα καὶ ἑκατόν [1]. ἐνθένδε εἰς τὸν Ἅλυν ποταμὸν [2], τριακόσιοι [3]. Οὗτος ὁ ποταμὸς πάλαι μὲν ὅρος ἦν τῆς Κροίσου βασιλείας καὶ [τῆς] [4] Περσῶν· νῦν δὲ ὑπὸ τῇ Ῥωμαίων ἐπικρατείᾳ ῥέει, οὐκ ἀπὸ μεσημβρίας, ὡς λέγει Ἡρόδοτος [5], ἀλλὰ ἀπὸ ἀνίσχοντος ἡλίου. καθότι δὲ εἰσβάλλει εἰς τὸν Πόντον, ὁρίζει τὰ Σινωπέων καὶ

navibus, centum et quinquaginta. Hinc item ad Zagora, centum et quinquaginta. Inde ad Halym fluvium, trecenta. Hic fluvius olim regni Croesi et Persarum terminus fuit, qui nunc sub Romanorum imperio fluit; haud a meridie, ut Herodotus ait, sed ab ortu solis: ubi autem se exonerat in Pontum, Sinopensium

tervallo a Carambi ad Sinopen, quod ait prior esse 700, noster contra sigillatim 960 stadiorum. Gail. Schol. ad Apoll. argon. II. 945 Πόλις τοῦ Πόντου ἡ Σινώπη, ὠνομασμένη ἀπὸ τῆς Ἀσωποῦ θυγατρὸς Σινώπης.

22) Κάρουσσα dicitur Scylaci (88.), Καροῦσα Marciano Heracl. (s. Menippo p. 73, et Anonymo A). Huds.

23) Ptol. Ζάγειρα, Marcian. [s. Menipp.] Ζάγωρος. Huds. Γάζουρος Anon. A.

1) Concinunt Anonym. A et Marcian., apud quos sunt stadia 80 a Sinope ad fl. Euarchum, et 70 alia ad Carusam. — Habet Carusa σάλον ap. Arrian., λιμένα τοῖς ἀφ' ἑσπέρας ἀνέμοις ap. Anon. A et Marcian. [s. Menipp.] — Arrianus 150 stad. ponit a Carusa ad Zagora, Anon. A 60 a Carusa ad Gurzubanthum et inde 150 ad Gazurum (Zagora Arriani). Valde suspicor mendo carere Anonym., et nostrum, dum omitteret Gurzubanthum, omisisse et intervallum ad hunc locum. Marcian. 120 stad. a Carusa ad Zagorum, manifesto vitio. Gail.

2) Εἰς τὸν Ἅλυν. Iris fluvius memoratur etiam a Scylace in Ponto, sed alio loco, in Colchis scilicet. Meminit hoc loco Apollonius II. 965. Apollonii schol. corruptus, ubi pro τρίων σταδίων leg. α ων. σταδίων. Nam ex Heraclio portu ad Trapezuntem Arrianus numerat stadia 1808, atque hoc intervallo duas stationes commemorat Zephyrium et Cordylen: sed aliae, fortassis parvi momenti, ab aliis neglectae. Holsten. l. c. pag. 116.

3) Haec 300 stad. adstruit Anonym. A, p. 9 Huds., stad. 90 numerando a Gazuro (vel Zagoris) ad Zalecum, et inde 210 ad Halym. Habet Marcian. 120 a Zagoro ad Zalecum, et 150 inde ad Halym (270 a Zagoro ad Halym). Patet error ap. Marcian., quum Arrianus cum Anonymo 300 dederit, et Anonymus millibus comprobationem stadiorum adferat. Gail.

4) Τῆς Gail. adiecit ex Anon. A. et recte quidem.

5) Ἡρόδοτος lib. I. 72 [fallitur; legendum c. 6. G.]. Huds. De discrepantia Herodoti et Arriani aliquid coniicit Wesselingius; sed rectius mox Schweighäuser. Duos fuisse cognomines fluvios, alterum influentem in alterum, et alterum quidem ab oriente decurrentem, et alterum vero ad meridie, post Danvillium monuit Larcher ad

Ἀμισηνῶν ἔργα[6]. *Ἀπὸ δὲ Ἅλυος ποταμοῦ ἐς Ναύσταθμον, στάδιοι ἐνενήκοντα*[7] *ἵνα περ καὶ λίμνη ἐστίν. Ἐνθένδε ἐς Κωνωπεῖον, ἄλλην λίμνην, ἄλλοι αὖ πεντήκοντα*[8]. *Ἀπὸ δὲ Κωνωπείου ἐς Εὐσήνην*[9], *ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. ἐνθένδε εἰς Ἀμισὸν ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα*[10]. *Ἀμισὸς, πόλις ἑλληνὶς, Ἀθηναίων*

et Amisenorum agros separat. Ab Haly fluvio ad Naustathmum, ubi palus, nonaginta stadia. Hinc ad Conopeum, aliam paludem, item quinquaginta. A Conopeo ad Eusenen, centum et viginti. Inde ad Amisum, centum et sexaginta: Amisus autem,

Herod. l. c. Schweigh. Ibid. Gail.

6) Eadem paucis mutatis legimus apud Anonymum A., atque apud Arrianum, a verbis: *οὗτος ὁ ποταμὸς πάλαι* usque ad *τὰ Σινωπέων καὶ Ἀμισηνῶν ἔργα.* Haec desiderantur apud Menippum, quibus quae addit Anonymus A.: *τριακόσια δὲ στάδια ἀπέχων τῆς Ἀμισοῦ, μεταξὺ Σύρων τε καὶ Παφλαγόνων φερόμενος εἰς τὸν Πόντον ἔξεισιν* neque apud Menippum neque apud Arrianum leguntur. Deinceps vero omnes tres consentiunt in his: *Ἀπὸ δὲ Ἅλυος* etc., in singulis tamen magis Anonymus A. atque Arrianus; Menippus enim sive eius epitomator Marcianus pluribus describit Naustathmum.

7) Noster 90, Anonym. A 40, Marcianus [s. Menipp.] 120. Anonym., ut videtur, Arriano rectius; cf. Mannert. VI, II, 452: sed aperte mendosus Marcianus [s. Menippus]. Gail.

8) Totidem Anonymus; Marcianus 120 stadia: sed mendose Gail. Ex *ἄλλοι αὖ* videmus, aut numerum 50, aut qui antecedit 90 mendosum esse.

9) *Ευσήνην.* Hanc Ptolemaeus inter civitates et villas mediterraneas Paphlagoniae ponit. Stuckius. Noster 120 stad. numenerat, totidem Anonymus A. Gail.

10) Arrianus! sic a Conopeo ad Amisum 280 stadia cum Anonymo numerat, Marcianus 150. Ceterum apud Arrianum Sinope ad Amissum mendose stadia 1020 reperio; apud Marcianum legitur hoc intervallum esse 350 stad.; sed perperam, nam 930 ipse sigillatim exprimit, et Strabo (p. 823 A) hoc intervallum idem stadiorum 900 esse exprimit. Stephanus v. *Ἀμισός.* Mox mendose etiam ait Marcianus esse a Bosporo Thracio 1520 stadia ad Amisum. Sed iam supra, p. 73, numeravit 3570 a Bosporo ad Sinopen; a Sinope 930 ad Amisum esse videmus ex Marciani supputatione: sic 4500 [recte iam Gailius ante omnes mendosum Menippi numerum *αφκ'* correxit scribens *͵δφ'.*] innuit ille a Bosporo [sive ab Fano] ad Amisum. Ex Arriano collegi 4710, quod non parum discrepat. Hoc intervallum 4660 stad. esse ait auctor Anon. A Pont. Eux. sub fin. De sinu Amiseno sic doct. Dureau-Delamalle, l. c. p. 182: On peut se figurer aisément qu'en 2500 ans, les alluvions de l'Iris, de l'Halys et du Thermodon, ont comblé une grande partie de ce golfe, qui n'était dès-lors qu'un bas-fond. (Du reste) la côte méridionale de la Mer Noire, étant formée en grande partie de rochers calcaires, aux pied desquels la mer a une assez grande profondeur, n'a dû subir quelques changemens que vers les embouchures des rivières. Gail.

ἄποικος, ἐπὶ θαλάττῃ οἰκεῖται[11]. Ἀπὸ δὲ Ἀμισοῦ εἰς Ἀγκῶνα λιμένα, ἵνα περ καὶ ὁ Ἶρις εἰσβάλλει εἰς τὸν Πόντον, στάδιοι ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν[12]. ἀπὸ δὲ τοῦ Ἴριος τῶν ἐκβολῶν ἐς Ἡρά-

urbs graeca, Atheniensium colonia, mari insidet. Ab Amiso ad Anconem portum, ubi Iris in Pontum exoneratur, centum et sexaginta stadia. Ab Iris ostio ad Heracleum portum, trecenta

Adiicio autem computationem hanc:

Anon. A. A Sinope	st.	Menipp.	st.	Arrian.	st.
ad Euarchum	80 (π)	ad Euarchum	80 (π)	ad " "	"
Carusam	70 (ο)	—	70 (ο)	—	150
Gurzubanthum	60 (ξ)	" "	"	" "	"
Zagorum	150 (ρν)	—	120 (ρκ)	—	150
Zalecum	90 (ϙ)	—	120 (ρκ)	" "	"
Halyn	110 (ρι)	—	150 (ρν)	—	300
Naustathmum	40 (μ)	—	120 (ρκ)	—	90
Conopium	50 (ν)	—	120 (ρκ)	—	50 (ἄλλοι αὖ).
Eusenen	120 (ρκ)	" "	"	—	120
Amisum	160 (ρξ)	—	150 (ρν)	—	160
	930		930		1020

Si numeros conferamus, videmus Anonymum atque Menippum in 930 stadiis consentire, valde autem in singulis distantiis differre. Strabo XII. p. 547 distantiam ab Sinope ad Amisum περὶ σταδίους ἐνναχοσίους atque eandem Stephanus Byz. s. v. Ἀμισός esse dicit. Qua re videtur Arriani numerus 1020 admodum magnum esse. Ἄλλοι αὖ iam notatum mendi locum non indicat. πεντήκοντα integrum est, quia etiam Anonymus eandem distantiam praebet, sed quae intercedit ἐνενήκοντα in πεντήκοντα mutandum esse videtur.

11) Accurratiorem Arriano Anonymus A. dat notitiam de urbe Amiso graeca. Apud Menippum Marcianeum nihil de Amiso legimus, attamen ex iis quae sequuntur satis apparet, Anonymnm A. atque Menippum consentire atque prorsus differre ab Arriano, qui neque Lycastum fl. neque Chadisium commemorat. Hic desinit Menippus Marcianeus.

12) ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν. Totidem sigillatim Anonymus: 20 nempe ab Amiso ad Lycastum fl., 40 ad Chadisium fl., 100 ad Anconem, sive Irim fl.; Marcianus plura habet: 20 ad Lycastum, 150 ad Chadisium, et ibi scribere desinit. At recte Marcianus 150 stad. ponit ad Chadisium, quod adstruit Menippus ap. Steph. Byz. voc. Χαδισία, imo quod melius patitur natura locorum. Ergo sic videtur componendus ibi stadiasmus: 20 ad Lyc., 150 ad Chadis., 100 ad Irim (quod etiam compro-

κλειον[13], ἑξήκοντα καὶ τριακόσιοι[14] ὅρμος ναυσίν. Ἐνθένδε ἐπὶ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν, τεσσαράκοντα[15]. οὗτος ὁ Θερμώδων ἐστὶν, ἵνα περ αἱ Ἀμαζόνες[16] οἰκῆσαι λέγονται. Ἀπὸ δὲ Θερμώδοντος εἰς Βῆριν[17] ποταμὸν, στάδιοι ἐνενήκοντα. ἐνθένδε εἰς Θόαριν[18] ποταμὸν, ἑξήκοντα. ἀπὸ δὲ Θοάριος ἐς Οἰνόην[19], τριάκοντα. Ἀπὸ Οἰνόης ἐς Φιγαμοῦντα ποταμὸν, τεσσαράκοντα. ἐνθένδε εἰς Φαδισάνην[20] φρούριον, πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ἐνθένδε εἰς Πολεμώνιον[21] πόλιν, στάδιοι δέκα. Ἀπὸ Πο[-17]λεμωνίου εἰς ἄκραν Ἰασόνιον[1] καλουμένην, στάδιοι τριάκοντα καὶ

et sexaginta, ubi statio navibus. Hinc ad Thermodontem fluvium quadraginta: hic est ille fluvius, ubi Amazones sedem habuisse dicuntur. A Thermodonte ad Berim fluvium, nonaginta stadia. Inde ad Thoarim fluvium, sexaginta. A Thoari ad Oenoen, triginta. Ab Oenoe ad Phigamuntem fluvium, quadraginta: inde ad Phadisanem castellum, centum et quinquaginta: inde ad Polemoninm urbem, decem stadia. A Polemonio ad promontorium Iasonium vocatum, centum et triginta stadia. Hinc ad

bat Menippus, l. c.), i. e. 270 stad. ab Amiso ad Anconem, sive Irim fl. Gail.

13) Ἡράκλειον. Ptolemaeo Ἡρακλέως ἄκρον. Huds. Ἶρις Ptol. V. 9. Conf. de hoc fluvio Strab. pluribus locis, Anonymus A. Ἴρεως. Noster etiam infra Νῆσις Νήσιος al.

14) Non 360, sed 107 [ρζ'] habet Anonymus, at mendose, quum ex millibus ibidem ab eo adpositis, 384 stadia circiter innuantur, quod satis redit ad Arrianum. — Ὅρμος ibi Arriano, λιμὴν μέγας et ὅρμος simul Anonymo. Cf. ad p. 12 Gail.

15) Totidem Anonymus. Gail.

16) Vide Petr. Petiti Dissertationem de Amazonibus, cap. 28. Huds. Cf. Tzschuck. ad Mel. I., cap. 19, not. exeg. p. 603, 604. Schol. ad Apollon. argon. II. 496. ἐν ᾧπερ Anon. A. Gail.

17) Βίρης dictus Anonymo. — Noster 90 stad. ponit a Thermod. ad Berim, et inde 60 ad Thoarim; Anon. contra 60 ad Berim, 90 ad Thoarim, quod stadiasmum eumdem a Thermod. ad Thoarim statuit. Sed, quum alteruter damnandus sit, aptiorem duco Arriani numerum, utpote melius quadrantem cum tabul. geogr. Gautterii. Gail.

18) Θοάριον Anonym. De stadiasmo vide supra. Gail.

19) Οἴνιον Anon. A. Concinunt ambo de stad. 30, et mox de inintervallo ad Phigamuntem. Gail.

20) Φαδισσάνην Anon. A. Concinit cum 150 stadiis Arriani, stad. 20 numerando ad Ameletum, 130 ad Phadissanen. Gail.

21) Stad. 10 noster, 50 Anon. A ponit rectius, ut videtur. Gail.

1) Xenoph. Anab. VI. 2, Ἰασωνίαν ἀκτὴν appellat, ἔνθα ἡ Ἀργὼ λέγεται ὁρμίσασθαι. Huds. Stad. 130 cum Anon. — Forsan pro Ἀσινεία rescrib. Ἰασωνία apud Scylacem, §. 86. nec vero Ἰασώνιον cum Vossio. Anon. Ἰασώνιον. Sed v. Weish. ad Xenoph. Anab. VI. 2, 1. Gail.

έκατον. Ἐνθένδε εἰς Κιλίκων νῆσον [2], πεντεκαίδεκα στάδιοι. ἀπὸ δὲ Κιλίκων νήσου ἐς Βοῶνα, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα [3]· ἐν Βοῶνι ὅρμος ναυσίν. Ἐνθένδε εἰς Κοτύωρα [4], ἐνενήκοντα. ταύτης, ὡς πόλεως [5], Ξενοφῶν [6] ἐμνημόνευσεν, καὶ λέγει Σινωπέων ἄποικον εἶναι· νῦν δὲ κώμη ἐστὶ, καὶ οὐδὲ αὐτὴ μεγάλη. Ἀπὸ Κοτυώρων ἐς Μελάνθιον ποταμὸν, στάδιοι μάλιστα ἑξήκοντα [7]. ἐνθένδε εἰς Φαρματηνόν, ἄλλον ποταμὸν, πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. καὶ ἔνθεν εἰς Φαρνακεῖαν [8], εἴκοσιν καὶ ἑκατόν. αὕτη ἡ Φαρνακεία πάλαι Κερασοῦς ἐκαλεῖτο, Σινωπέων καὶ αὕτη ἄποικος. Ἐνθένδε ἐς τὴν Ἀρητιάδα [9] νῆσον, τριάκοντα.

Cilicum insulam; quindecim stadia. A Cilicum insula ad Boona, ubi statio navibus, septuaginta quinque. Inde ad Cotyora, nonaginta: huius a Xenophonte fit mentio, qui eam urbem adpellat et Sinopensium coloniam; hodie vero pagus est, neque ille quidem magnus. A Cotyoris ad Melanthium fluvium stadia omnino sexaginta. Inde ad Pharmatenum, alium fluvium, centum et quinquaginta, et inde ad Pharnaceam centum et viginti. Haec Pharnacea fuit olim Cerasus dicta, Sinopensium et eadem colonia. Hinc ad Aretiadem insulam, triginta; et inde ad Ze-

2) Stad. 15 Arrian. et Anon. Gail.

3) Stad. 75. Totidem Anon., qui stad. ponit 55 ad Genepum, 20 ad Boonem. Gail.

4) *Κοτύωρα*. Ita Xenophon et Stephanus locum Arriani citans, *Κοτύορος* [minime: sed *Κούτουρος*. G.] Straboni lib. XII. pag. 548, Cotyorum Plinio, *Κυτέωρον* Ptolemaeo. Huds. *Κοτυώρ.* em. Bast.; vulgo *Κοτυόρ.* Stadia 90 ponunt noster et Anonym. A. — Graviter fallitur Vossius ad Scylac. t. I, pag. 461, dum contendit Kotyora interdum adpellari Cytorum; abripuit vir doctus in errorem Berkelium ad Steph. voc. *Κοτύωρα* et Wessel. ad Diod. XIV. 31. Luculenter Xenoph. Anab. V, 5, 5. Diodor. l. c. et Arrianus (cf. 14, 2 et 16, 3), Cotyora, urbem orientaliorem iuxta Cerasuntem, collocant, et diversam a Cytoro, quam Strabo pag. 82 Alm., Apollon. Rhod. II, 942, noster et alii, iuxta Amastrim posuerunt. Gail.

5) *ταύτης τῆς Κοτυώρου, ὡς πόλεως* Anon. A.

6) Anabas. V. 5, 3. Huds.

7) 60 stad. noster cum Anon. A. Mox ad Pharmatenum (Anon. *Φαρμαντὸν*) ambo 150 stad. Gail.

8) Straboni, Ptolemaeo et Stephano *Φαρνακία*. Huds. *Φαρνακία* et Anon. A. Ille cum Arriano 120 stad. — Pharnaciam ambo Sinopensium coloniam faciunt, Strabo Cotyorensium. Cf. Rochettium, Hist. de col. II. 420. Gail.

9. *Ἀρητιάδα*. Quam formam optavi, ideo quod ap. Anonym. A potius, seriorem excerptorem, forma corrupta tolerari possit, ut in usum admissa. At habet Anon. *Ἀρητ.* Vulgo *Ἀῤῥηντ.* De varietate scripturae cf. t. II, p. 406, et Rochett. l. c. Quae insula etiamnum reperitur iuxta hod. Keresoun. Noster 30 stad. ponit,

καὶ ἔνθεν ἐς Ζεφύριον, εἴκοσι καὶ ἑκατόν· ὅρμος ναυσίν. Ἀπὸ δὲ Ζεφυρίου εἰς Τρίπολιν, στάδιοι ἐνενήκοντα. ἐνθένδε ἐς τὰ Ἀργύρια, στάδιοι εἴκοσι [10]. Ἐκ δὲ τῶν Ἀργυρίων εἰς Φιλοκάλειαν, ἐνενήκοντα. ἐνθένδε ἐς Κόραλλα, ἑκατόν. Ἀπὸ δὲ Κοράλλων εἰς Ἱερὸν ὄρος [11], πεντήκοντα καὶ ἑκατόν [12]. ἀπὸ δὲ Ἱεροῦ ὄρους εἰς Κορδύλην, τεσσαράκοντα· ὅρμος ναυσίν. Ἀπὸ δὲ Κορδύλης ἐς Ἑρμώνασσαν, πέντε καὶ τεσσαράκοντα· καὶ δεῦρο ὅρμος. Ἀπὸ δὲ Ἑρμωνάσσης [13] εἰς Τραπεζοῦντα, στάδιοι ἑξή-

phyrium, centum et viginti: ibi statio navibus. A Zephyrio ad Tripolim, stadia nonaginta. Inde ad Argyria, stadia viginti. Ab Argyriis ad Philocaleam, nonaginta. Hinc ad Coralla, centum. A Corallis ad Sacrum montem, centum et quinquaginta. A Sacro monte ad Cordylam, ubi statio navibus, quadraginta. A Cordyla vero ad Hermonassam, quadraginta quinque: et ibi etiam statio. Ab Hermonassa Trapezuntem usque, sexaginta

Anon. 50, sed mendose, quum M. IV ipse scripserit. — De qua ins. cf. Mannert. VI. 11, p. 388. — Mox noster cum Anon. A. stad. 120 ad Zephyrium, et inde 90 ad Tripolim (laudatam Plinio, VI. 4). — Videntur Martis fana interdum collocata, ubi Amazones devictae aut victrices fuerant. Cf. Pausan. II. 32, 8, ed. Facc. Gail. Schol. ad Apoll. argon. II. 1032. Apoll. argon. II. 1031. 1046. Stephan. Byz. s. v. Ἄρεος νῆσος. Anonym. A. p. 12. A verbis αὕτη ἡ Φαρνακεία usque ad ἄποικος consentiunt Anonym. A. et Arrianus. Deinde plura Anonymus A. habet, quae apud Arrianum non leguntur. Iterum concinunt in verbis ἐς τὴν Ἀρητιάδα νῆσον hic et illic.

10) Ἀργυρὰ Anon. A. Ambo st. 20, et mox 90 ad Philocaleam, 100 ad Coralla. Gail.

11) Sic Xenophon, Anab. IV. 7, 21: καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ Ἱερὸν ὄρος . . . . ὄνομα δὴν τῷ ὄρει Θήχης. Ibi Zeunius, p. 279, sic: „Stephanus Ἤχης. Ms. Eton. Ἤφης: Diodorus vocat hunc montem Χήνιον; Apollon. Rhod. II. 1015, Arrian. et [Anon. A], simpliciter Ἱερὸν ὄρος . . . Ceterum si verum est, quod Danvillius scribit, montem illum hodie vocari Tekeh, scriptura recepta Θήχης satis comprobatur." Gail. Mons Ἱερὸν] ὄρος laudatur in schol. ad Apoll. arg. II. 1015 Ἀγάθων ἐν τῷ τοῦ Πόντου Περίπλῳ.

12) Concinit Anonymus de hoc intervallo, quum a Corallis ad Cerasunta 60, inde a Hieron. 90 habeat. Mox a Cordylam, pro 40 stad., habet Anonym. A 45. Ait Agathon ap. Apollon. Schol. v. 1017 (v. 1015 Br.) hunc montem distare 100 stadiis a Trapezunte: sed 145 numerat Arrianus. Gail.

13) Ἑρμύσην Anonym. A. Stad. 45 ille cum Arriano ponit Gail. Steph. Byz. s. v. Ἑρμώνασσα . . . . . Μένιππος δὲ χωρίον Τραπεζοῦντος ἐν περίπλῳ τῶν δύο πόντων. Ἑκαταῖος δὲ καὶ Θεόπομπος πόλιν αὐτήν φασιν, ἀπὸ Ἑρμωνάσσης.

κοντα[14]· ἐνταῦθα σὺ ποιεῖς λιμένα[15]. πάλαι γὰρ, ὅσον ἀποσαλεύειν[16] [18] ὥρᾳ ἔτους, ὅρμος ἦν. Τὰ δὲ ἀπὸ Τραπεζοῦντος διαστήματα μέχρι Διοσκουριάδος, προείρηται διὰ τῶν ποταμῶν ἀναμετρηθέντα. ἀθροΐζοντες δὲ ἀπὸ Τραπεζοῦντος εἰς Διοσκουριάδα, τὴν νῦν Σεβαστόπολιν[1] καλουμένην, στάδιοι δισχίλιοι διακόσιοι ἑξήκοντα[2]. Τάδε μὲν[3] τὰ ἀπὸ Βυζαντίου πλεόντων ἐν δεξιᾷ ὡς ἐπὶ Διοσκουριάδα, ἐς ὅπερ στρατόπεδον τελευτᾷ Ῥωμαίοις ἡ ἐπικράτεια (ἐν δεξιᾷ ἐσπλεόντων εἰς τὸν Πόντον). Ἐπεὶ δὲ ἐπυθόμην Κότυν[4] τετελευτηκέναι, τὸν βασιλέα τοῦ Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου καλουμένου, ἐπιμελὲς ἐποιησάμην καὶ τὸν μέχρι τοῦ Βοσπόρου πλοῦν δηλῶσαί σοι· ὡς, εἴ τι βουλεύοιο περὶ τοῦ Βοσπόρου, ὑπάρχοι σοι καὶ τόνδε τὸν

stadia. Hic tu portum curas fieri: nam olim erat statio, in qua aestivo tantum tempore naves in anchoris stare poterant. Locorum autem intervalla, a Trapezunte usque Dioscuriadem, ipsis fluminum intervallis dimensa protulimus: quae si colligamus, erunt a Trapezunte ad Dioscuriadem, nunc Sebastopolim dictam, stadia bis mille ducenta et sexaginta. Atque haec quidem itineris dextri a Byzantio Dioscuriadem usque, quod castrum Imperii romani terminus est (a dextris Pontum ingredientibus) sese offert ratio. Postquam autem Cotym, regem Bospori Cimmerii dicti, defunctum cognovi, operam dedi sedulam, ut hanc tibi etiam ad Bosporum navigationem apertam redderem: ut, si quid

14) Noster et Anon. A. 60 stadia ponunt Gail. — Ait Strabo XII. p. 824. fin., esse 2200 stadia ab Amiso ad Trapezuntem; ex Arriani stadiasmo 2205 colliguntur, quod mire congruit. Gail. Situm urbium Trapezuntis, Sinopis, Aklinami, Gydroni, Jenikii, Amasra, Heracleae Pont. sive hod. Eregri designavit computatione Oltmanns ad Beaucampii notitias, v. Dissertatt. acad. Berol. a. 1827 edit. 1830. Cl. math. p. 138 sq. In Stephani notitia s. v. Τραπεζοῦς urbs etiam appellabatur Οἴζηνίς.

15) Futurum portum loco stationis (ὅρμον) pollicetur noster: attamen Anon. A, multo recentior, ὅρμον Δάφνον ibi collocat, sive quod portus non exstructus omnino fuerit; sive quod Anonymi aetate iam dirutus perfugium navigantibus negaverit. — Ut ut est, genuinae epistolae vestigium ibi vividum habemus (σὺ ποιεῖς . . .), quod caret Anon. Gail.

1) Plinius tamen Sebastopolim a Dioscuriade facit diversam. Huds.

2) Hic numerus ex praecedentibus supputationibus bene impletur. Gail.

3) Sic Turnebus: Haec summa locorum est eorum, quae a Byzantio dextra navigantibus ad Dioscuriadem numerantur; quo limite desinit romanum imperium dextra Pontum innavigantibus. Huds.

4) Forsan hic est ille Cotys, cuius meminit Tacitus, Annal. XII. 15, 18. Huds.

πλοῦν μὴ ἀγνοοῦντι βουλεύεσθαι. Ὁρμηθεῖσιν οὖν ἐκ Διοσκουριάδος, πρῶτος ἂν εἴη ὅρμος ἐν Πιτυοῦντι[5]· στάδιοι τριακόσιοι πεντήκοντα[6]. ἐνθένδε ἐς τὴν Νιτικὴν[7], στάδιοι πεντήκοντα καὶ ἑκατόν· ἵνα περ πάλαι ᾤκει ἔθνος σκυθικὸν, οὗ μνήμην ποιεῖται ὁ λογοποιὸς Ἡρόδοτος[8]. καὶ λέγει τούτους εἶναι τους φθειροτρωκτέοντας· καὶ γὰρ εἰς τοῦτο ἔτι ἡ δόξα ἡ αὐτὴ ὑπὲρ αὐτῶν κατέχει. Ἐκ δὲ Νιτικῆς εἰς Ἄβασκον[9] ποταμὸν, στάδιοι ἐνενήκοντα. ὁ δὲ Βόργυς[10] τοῦ Ἀβάσκου διέχει σταδίους ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν· καὶ ὁ Νῆσις τοῦ Βόργυος, ἵνα περ καὶ Ἡράκλειον ἄκραν ἔχει, σταδίους ἑξήκοντα. Ἀπὸ [19] δὲ Νήσιος[1] εἰς Μασαϊτικὴν[2], στάδιοι ἐνενήκοντα. ἐνθένδε εἰς

forte de Bosporo capere velis consilii, hac nova tibi navigatione cognita, id agere possis. Solventibus itaque a Dioscuriade prima sese offert statio in Pityunte, trecentis et quinquaginta staeiis distans. Inde ad Niticam, centum et quinquaginta stadia, ubi olim gens scythica habitabat, cuius Herodotus quoque historicus meminit: illos autem tradit pediculis vesci solitos; quae scilicet fama eadem de iis etiamnum constat. A Nitica ad Abascum fluvium, nonaginta stadia. Ab Abasco distat Borgys centum et viginti stadia, et a Borgy Nesis, ubi Herculeum promontorium est, stadia sexaginta. A Nesi ad Masaïticam stadia

5) *Πιτυοῦντι*. Vocat Strabo, p. 760 A *Πιτυοῦντα τὸν μέγαν*, quod videtur Casaubono indicare magnitudinem urbis: sed potius duo eiusdem nominis fluvii erant per campos pinis refertos. Forsan fuit Pityus minor, idem ac hodiernus Kotoch, iuxta Pitsiounta, eumdem ac Pityuntem Arriani.— Vide Mannert. IV. 390. Gail.

6) Hoc intervallum ait Strabo p. 760 A, esse 360 stadior., quod satis concinit, ut iam vidit Casaubonus ad l. Gail.

7) De qua ceteri silent. Collocanda videtur inter hod. fl. Kotoch et Kentchili. Gail.

8) L. IV. 109. Huds. Habet Herodotus *φθειροτραγέουσι*, et coniicit ibi Valckenar. rescribendum esse apud Arrian. *φθειροτρηγέοντας*. Gail.

9) Ubi (nunc) Abassi. Huetius (ad Fragm. Pont. Eux. p. 147, Gronov.) Nunc sese extendunt Abassi in toto litore a promont. Isussup ad Soukoun-Kaleh. At videtur Arriani Abascus fl. respondere hodierno Kentchili; nam stadia sunt 240 a Pityunte ad Abascum, et totidem fere repeiuntur hod. a Pitsiunta ad Kentchili. Gail.

10) Fors. fluv. ad septentr. prom. hod. Ardler. Gail.

1) Hanc regiunculam Ptolemaeus vocat *Νησιῶτιδα*. Fors. hod. fluv. Camisiliar, et prom. Herculeum hod. Zenghi. Gail.

2) Solus, quod sciam, noster laudat Masaeticam, et supra Niticam, Abascum, Borgym, Nesim et Herculeum prom. — Fors. Masaetica quaerenda est intra hod. promont. Zenghi et fl. Soutchali. Gail.

Ἀχαιοῦντα [3], στάδιοι ἑξήκοντα· ὅςπερ ποταμὸς διορίζει Ζιλχοὺς καὶ Σάνιχας [4]. Ζιλχῶν βασιλεὺς Σταχέμφαξ· καὶ οὗτος παρα σοῦ τὴν βασιλείαν ἔσχεν. Ἀπὸ Ἀχαιοῦντος εἰς Ἡράκλειαν ἄκραν [5], πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν στάδιοι. ἐνθένδε εἰς ἄκραν, ἵνα [6] περ σκέπη ἐστὶν ἀνέμου Θρασκίου καὶ βοῤῥᾶ, ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. Ἐνθένδε εἰς τὴν καλουμένην Παλαιὰν Λαζικὴν [7], εἴκοσιν καὶ ἑκατὸν στάδιοι. ἐνθένδε ἐς τὴν παλαιὰν Ἀχαΐαν [8], πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ ἔνθεν ἐς Πάγρας λιμένα, πεντήκοντα καὶ τριακόσιοι. Ἀπὸ δὲ Πάγρας λιμένος εἰς Ἱερὸν λιμένα [9], ὀγδοή-

nonaginta. Inde ad Achaeunta fluvium, qui Zilchos atque Sanichas separat, stadia sexaginta. Zilchorum rex est Stachemphax, qui a te regnum habuit. Ab Achaeunte ad Herculeum promontorium, stadia centum et quinquaginta. Inde ad promontorium quoddam, ubi tuta adversus thrasciam et boream ventos statio, centum et octoginta. Inde ad eam quae dicitur Vetus Lazica, stadia centum et viginti. Hinc ad Achaiam antiquam, centum et quinquaginta, et inde ad Pagrae portum, tre-

3) Ἀχαιοῦντα. Fors. hod. fl. Soutchali. Gail.

4) Ζικχοὺς καὶ Σάνιχας. Forsan iidem sunt quos Ptolemaeus Ζινχοὺς et Ἀρινχοὺς appellat. Huds. Cf. ad Scylac. t. I. p. 452. Huetius in not. ms. in Arriani Frobeniani margine: Σιγχοὶ καὶ Σάνιχαι, ubi nunc Zugii. Ζιλχοὺς et mox Σιλχῶν vidit Bastius. In margine Σικχοί, Σάνναι. Exhibent omnes libri Σικχοὺς. Turneb. Ζίγχους. Gail.

5) εἰς Ἡράκλειαν. Laudat Plinio VI. 5. Fors. intra hod. fl. Soutchali et Mamaï. Gail.

6) εἰs ἄκρα, ἵνα. Quod prom. sine nomine, fors. intra hod. Mamaï et Varda. Gail.

7) Λαζικήν. Quam laudat ex Arriano Stephanus Byz. voc. Λαζοί, Σκυθῶν ἔθνος· ἔστι καὶ χωρίον ἐν Πόντῳ παλαιὰ Λαζική, ὡς Ἀῤῥιανός. — Meminit noster Lazorum, ut gentis, §. 11., p. 62. — Lazicam ponit Mannertus IV. 589, in hod. sinu Roda. In tab. Gautterii ego collocarem ad septentr. hod. Varda. Gail.

8) Παλαιὰν Ἀχαΐαν. Fors. circa hod. Kodos, et Pagrae portus hod. Ghelinjik. Gail.

9) εἰς Ἱερὸν λιμένα. Quem laudat Plinius VI. 5 et ait distare ab Heracleo 136 M. Si milliarium octo stadiis respondeat, 1088 stadia habebimus; Arrianus 980 tantum sigillatim numerat. — Fors. hod. Sougoudjak. Mannertus IV. 380, Sacrum portum iuxta hod. Anapa posuit, nulla stadiasmi ratione ductus. In hoc litore percurrendo Arriani potior est, quam Strabonis, auctoritas, quum noster recentior sit, et huius maris indagator diligentissimus. Sic igitur, Arriano duce, seriem locorum compono: A freto Cimmerio deducimur 540 stadiis ad Sindicum portum, hod. Anapa (Strabo 180 tantum a Sindico ad Corocandamen habet; quum autem 100 circiter sint inde ad Panticapaeum, vix stad. 300 Strabo numerasset a freto ad Sindicum portum: sed rectius noster, ut videtur). A Sindico ad Sacrum portum 300 stad. Bene his

κοντα καὶ ἑκατόν. ἐνθένδε εἰς Σινδικὴν [10], τριακόσιοι. Ἀπὸ δὲ Σινδικῆς εἰς Βόσπορον τὸν Κιμμέριον καλούμενον, καὶ πόλιν τοῦ Βοσπόρου Παντικάπαιον [11], τεσσαράκοντα καὶ πεντακόσιοι. Ἐνθένδε ἐπὶ Τάναϊν ποταμὸν, ἑξήκοντα [12]. ὃς λέγεται ὁρίζειν

centa et quinquaginta. A Pagrae portu ad Sacrum portum, centum et octoginta. Inde ad Sindicam, trecenta. A Sindica ad Bosporum Cimmerium dictum, et Panticapaeum urbem Bospori, quingenta et quadraginta. Inde ad Tanaim fluvium, qui Euro-

adducor ad portum hod. Sougoudjak, et quum sileat noster de Batis, quum de Sacro portu sileant qui Bata laudant, haec Bata, sive Patuntem Scylacis, aut confunderem cum Sacro portu, aut huic proxime collocarem in hod. Sougoudjak (ibi quoque, id est, in loco, quem vocat Zudzuk Kale, Mannertus Bata posuit, recte, meo iudicio, sed suis numeris parum constans; nam 400 stadia Strabonis a Sindico ad Bata, non debuissent pertingere a prom. Taman ad Sougoudjak). — A Sacro portu stadia 180 Arriani ad Pargae portum, nos deducunt ad hod. Ghélinjik (Mannertus confundit Pagrae portum Arriani cum Batis Strabonis, et eum collocat in hod. Zudzuk Kale. Vide quae coniecimus supra de Sacro portu). Gail.

10) εἰς Σινδικὴν. Σινδικὸν λιμένα, Scylacis, Strabonis, Stephani. — A Sindic. ad Dioscuriadem Strabo l. c. sigillatim numerat 3110 stadia, Arrianus 2350. Sed quantum a se discrepant! Non melius concinit Plinius cum nostro. Nam Plinius, VI. 5, a Sebastopoli ad Heracleum numerat 80 M., id est, 640 stadia, Arrianus 1070. Plinius ab Heracleo ad Hieron 136 M., id est, 1088 stadia, Arrianus 980. Plinius ab Hiero ad Sindicam 67 M., id est, 536 stad., Arrianus 300. A Sindica ad initium Bospori Plinius (VI. 6 init.) numerat 88 M. 500 pass., id est, 708 stadia, noster 540. — Sindica fors. circa hod. Anapa. Gail.

11) Παντικάπαιον. A Sindico portu ad Corocondamen Strab. 180 stad. tantum numerat; quum autem usque ad Panticapaeum pergat noster, et eius numerus spectet ad maius intervallum, inde concludit Mannertus, IV, 388, duos scriptores illos minime sibi contradicere: at multum contra discrepant. Vide supra.—Arrianus sigillatim a sano Iovis Urii ad Panticap. habet 12285 stad., Anon. B 12487, quod parum recedit, et adstruitur millibus 1665 eiusdem summam 12487 stadiorum mire referentibus (stad. 7½ in milliario pro auctoris consuetudine numerando). — Agathemerus I. 4 fin., a prom. Carambi ad os Maeotidis 2500 mendose habet; Arrianus sigillatim 9565 praeternagationis: stadia 3700 circiter recti itineris reperio Gail.

12) ἐπὶ Τάναϊν .... ἑξήκοντα. Sic Anonym. B. Pont. Eux. pag. 4 fin. Huds. — Sic Tanais deducitur usque in Pontum Euxinum. Haud aliena ratione An. B, p. 4. Huds.: ἔξεισι (Tanais).. εἰς τὴν .. Μαιῶτιν, ἐς τὸν Κιμμερικόν τε Βόσπορον; et mox p. 7: ... ἐν τῷ στομίῳ τῆς Μ. λίμνης, ἤτοι τοῦ Τάνεως. Interdum enim veteres ad arbitrium ostia fluminum quorundam collocabant. Arrianus aperte inter hod. Otchakof et Kilbourn os Borysthenis ponit, et post illum Anonym. B (cf. nostra mox ad §. 20, 2):

ἀπὸ τῆς Ἀσίας τὴν Εὐρώπην· καὶ ὁρμᾶται μὲν ἀπὸ λίμνης τῆς Μαιώτιδος [13], ἐσβάλλει δὲ εἰς θάλασσαν τὴν τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Καί τοι Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ Λυομένῳ, τὸν Φᾶσιν ὅρον [14]

pam ab Asia dicitur disterminare, sexaginta. Hic quidem erumpit ex Maeotide palude, ac influit in mare Ponti Euxini: quamvis Aeschylus in Prometheo Soluto Phasim Europae atque Asiae

neque multum miror, quod nonnulli inter veterrimos scriptores Hellespontum olim Borysthenem adpellaverint, auctt. Hesychio et Steph. Byz. voc. Βορυσθ., sive quod hoc nomine vim aquarum ad Euxino mari irrumpentium expresserint, sive quod, litoribus iis diutius ignotis, fluvii celebratissimi ostium ignotum in exitu cognito Ponti collocaverint. De quo tamen dubitare maluit Koehlerus in Mém. sur la course d' Achille, l. c. p. 540. Sic vir dotisss.: Peut-on croire que le Tanaïs tire son origine de la mer Méotide, et qu'il se jette de la mer Méotide, et quil se jette de là dans le Pont-Euxin? Haec ex Arriani loco isto. At ὁρμᾶται intelligendum est de exitu fluvii, et ἐσβάλλει εἰς, de loco in quem exit. — Haec 60 stadia, quae sunt ex Panticapaeo ad initium freti, non numeravi, quasi adiicienda forent stadiasmi summae; nam dixit noster esse 540 stad. a Sindica ad Bosporum et Panticapaeum, id est, ad hanc partem Bosporani regni, ubi est Panticapaeum. Quum autem adiicit 60 stad. esse a Panticapaeo ad Tanaim (id est, ad initium meridionale freti) illud est retro in peractum iter quasi redire, ut intervallum detur quo Panticapaeum distet ab ore freti; illud est extra supputationem peripli. Sic quum a Chalcedone ad Panticapaeum sigillatim numeraverit noster 12285 stadia, si 60 detraxeris, ut ad Cimmerium fretum tantummodo perveniatur, 12225 habebis. Ait Plinius VI. 1, esse a Chalcedone ad Maeotium lacum 1438 M. pass. — 11504 stad. Non multum discrepat haec summa ab illa nostra Arriani. — Dictum sit obiter: fuit civitas Tanais (cf. Strab. pag. 477 B, et inprimis, p. 755 init.), cuius rudera detexit M. Stempkofsky, in ripa europaea fluvii, 10 verstes a mari distantia, iuxta vicum hod. Nedvigofki. Adi Bulletin univers. archaeol. nov. 1825, pag. 369—372, et Classic. Journal no. LXV. march, 1826, p. 195—198. Gail.

13) ὁρμᾶται . . . ἀπὸ λίμν. τ. Μαιώτιδος. Arrianus contra omnium opiniones illum ex Maeoti ὁρμᾶσθαι dicit. Quidni ex Herodoto IV. 123 sic corrigamus Arrianum: καὶ ὁρμᾶται μὲν ἀπὸ λίμνης μεγάλης, ἐκδιδοῖ δὲ εἰς λίμνην Μαιώτιδα, ἥτις εἰσβάλλει εἰς θάλασσαν τὴν τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Stuck. Fallitur hic Stuckius. Cf. Vossium ad Anonym. B Pont. Eux. p. 140 ed. Gronov. Adde, quod Strabo II. 188 B, etiam dicat esse Paludem Maeotidem, quasi partem Tanaidis; καὶ γάρ ἐστιν ὡς ἂν μέρος τι τοῦ Ταναΐδος (ἡ Μαιῶτις). Ceterum simili modo Arrianus mox producit ostium Borysthenis usque ad insulam Berezan. Gail.

14) Cf. Tzschuk. ad Mel. I. 6. n. exeg. p. 51. Gail. Conf. C. Ritteri Erdkunde, Asien T. II, eiusdemque librum: Die Vorhalle Europäischer Völkergeschichten, p. 35 sq.

τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ποιεῖ. Λέγουσιν γοῦν αὐτῷ οἱ Τιτᾶνες πρὸς τὸν Προμηθέα[15]· ὅτι

ἥκομεν . . . .
τοὺς σοὺς ἄθλους[16] τούσδε, Προμηθεῦ.
δεσμοῦ τε πάθος τόδ' ἐποψόμενοι.

Ἔπειτα κα[-20]ταλέγουσιν ὅσην χωραν ἐπῆλθον·

τῇ[1] μὲν δίδυμον χθονὸς Εὐρώπης
μέγαν ἠδ' Ἀσίας τέρμονα Φᾶσιν.

terminum facit. Sic enim apud illum Titanes adloquuntur Prometheum: Huc nos venimus, o Prometheu, hos tuos labores, vinculorumque dolores visendi gratia. Deinde commemorant, quantam regionem peragrarint: Hac Europae geminum et ingen-

15) Cf. Hermannus in dissertatione acad. a. 1828. de Aeschyli Prometheo soluto edita hos versus p. 14 constituit atque adiecit annotata sua. Habet autem haec: „Titanes anapaestis fabulam exorsi sunt. Arrianus in Periplo Ponti Euxini p. 19. καί τοι Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ λυομένῳ τὸν Φᾶσιν ὅρον τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας ποιεῖ. λέγουσι γοῦν αὐτῷ οἱ Τιτᾶνες πρὸς τὸν Προμηθέα ὅτι

Ἥκομεν —
τοὺς σοὺς ἄθλους τούσδε, Προμηθεῦ,
δεσμον τε πάθος τόδ' ἐποψόμενοι.
ἔπειτα καταλέγουσιν ὅσην χώραν ἐπῆλθον,
τῇ μὲν δίδυμον χθονὸς Εὐρώπης
μέγαν ἠδ' Ἀσίας τέρμονα Φᾶσιν.

Ed. Bas. πῇ μὲν et πῇ δέ. Ac vulgo τῇ δ'. Eadem scripta fuerunt in Periplo Ponti Euxini et Maeotidis paludis p. 1, ubi primis verbis recisis superest σμοῦ τε πάθος et quae sequuntur, in quibus recte scriptum est ἠδ'. Cod. Pal. apud Bastium Ep. crit. p. 12. vers. Lat. πῇ μὲν — πῇ δ', et ad τέρμονα Φᾶσιν addit ποταμόν. Procopius Hist. Goth. IV. 6. p. 336, 11 ἀλλὰ καὶ ὁ τραγῳδιοποιὸς Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ τῷ λυομένῳ εὐθὺς ἀρχόμενος τῆς τραγῳδίας τὸν ποταμὸν Φᾶσιν τέρμονα καλεῖ γῆς τε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης. Toupius ad Suid. I. p. 94 temere ordinem verborum mutabat, ἥκομεν ἄθλους τοὺς σοὺς τούσδε. Iacobsius in cens. ed. Schütz. in Diurnis litt. Halens. a. 1822. fol. 72. p. 569. ἥκομεν αὐτοὶ coniiciebat, otioso vocabulo. Non dubitandum videtur, quin ἥκομεν, ut ἥκω in Hecuba, primum fuerit fabulae verbum. Adiectum ei fuisse credibile est, Titanes esse qui loquerentur, id fortasse copiosius exornatum: quare omisit Arrianus. Blomfieldus praefat. ad Pers. p. 14. quo loco de choris metro anapestico tragoedias exordientibus, non recte intellecta Aristotelis definitione prologi, disseruit, τῆς μὲν διδύμου χθονός, Εὐρώπης μεγάλης τ' Ἀσίας τέρμονα, Φᾶσιν scribendum censuit, quae prosae orationi quam poesi convenientior est dicendi ratio." Hermannum sequebamur.

16) τοὺς σοὺς ἄθλους. Legit Vossius: τοὺς ἄθλους τούσδε, et mox, τῇ μὲν δίδυμον χθονὸς Εὐρώπης, Μέγαν ἠδ' Ἀσίας τέρμονα Φᾶσιν. Sic autem in Aeschyli editione Stanleiana:

Πῇ μὲν δίδυμον χθονὸς Εὐρώπης,
Μέγαν πῇ δ' Ἀσίας τέρμονα Φᾶσιν.

Huds.

Cf. Aeschyli Fragm. 177, vol. V, p. 124. ed. Schütz. Gail.

1) πῇ μὲν, et mox πῇ δὲ, in ed. Basil. Huds.

Τῆς δὲ λίμνης τῆς Μαιώτιδος περίπλους ἐν κύκλῳ λέγεται σταδίων ἀμφὶ τοὺς ἐνακισχιλίους [2]. Ἀπὸ δὲ Παντικαπαίου εἰς κώμην Καζέκα [3], ἐπὶ θαλάττῃ ᾠκισμένην, στάδιοι εἴκοσι καὶ τετρακόσιοι [4]. ἐνθένδε ἐς Θεοδοσίαν [5], πόλιν ἐρήμην, στάδιοι ὀγδοη-

tem, illac Asiae terminum Phasim. Ipsius vero paludis Maeotidis ambitus fertur esse circiter stadiorum novem millium. A Panticapaeo ad vicum Cazeca, mari insidentem, stadia quadringenta et viginti. Inde ad Theodosiam, urbem desertam, stadia,

2) ἐνακισχιλίους. Totidem Strabo II. p. 187, Alm. Agathemerus, I. 3, et II. 14, extr.; totidem Anonym. B Pont. Eux. pag. 1. Huds., et iterum sub finem libelli. At Strabo (pag. 477 fin.) ὀκτακισχιλίων ambitum esse ait, quod emendavit Casaubonus, ut reponeret ἐννακισχιλίων. Ad normam prioris loci Polybium tamen vir doctus laudat, qui (IV. 39) hunc periplum scribit quoqun esse 8000 stad. Ceterum longe latior erat haec palus Herodoti aetate, qui eam non multo minorem Ponto Euxino esse adserit. Vid. Herod. IV. 57, et Eustath. ad Dionys. VI. v. 63. De quo sic doct. Dureau Delamalle in Géogr. phys. de la Mer Noire, pag. 164: Cette mer avait déjà diminué de moitié au siècle des Antonins... On peut même suivre la diminution successive de la mer d'Azof, depuis les cartes de Ptolémée jusqu'à nos plus anciennes cartes modernes, et depuis celles-ci jusqu'aux dernières données par Pallas, où cette mer est représentée plus petite que sur toutes les autres. Polybius ipse IV. 40 illud iam fieri sensit, τὴν ... Μαιῶτιν ἤδη κεχῶσθαι. Potuit igitur duplex mensura 9000 et 8000, esse vera pro diversis temporibus. Gail. Cf. v. Hoff Geschichte etc. T. I. p. 105 sqq. Müller der Ugrische Volksstamm P. I. p. 106 sqq. 209 sqq. Eichwald alte Geographie des kaspischen Meeres p. 1 sqq.

3) Καζέκα. Formam genitivam Καζέκας habet auctor Anon. B. Pont. Eux. (p. 142 Gronov, p. 5 Huds.), quae lectio verior est, iudice Vossio. — Insidet Cazeca promontorio hod. Tach-Katchik, monente Koehlero in Mém. de Saint-Pétersb. t. IX. pag. 670. In Gautterii tabula reperio nomen Tchaouda. Gail.

4) εἴκοσι καὶ τετρακόσιοι. Ait Arrianus esse 420 stadia a Panticapaeo ad Cazecas. — Ceterum recentiorem urbem esse Cazecam recte innuit Mannertus IV. 305, quum de ea sileant veteres; κώμη tantum Arriano dicitur. Eam Mannertus collocat iuxta locum marinum Tusla. In mea Gautterii tab. geogr. Cazecam ponerem iuxta promont. Tchaouda. Gail.

5) Θεοδοσίαν. Inter Panticapaeum et Theodosiam ab Arriano 700, a Strabone (p. 476 Alm.) 530 stad.; a Plinio (IV. 12) 35 M. pass. intervallum statuitur. Stuck. p. 153. Olim apud Plin. legebatur MXXXV, mendose, ut iam vidit Casaubonus ad Strab. l. c. Sed mendosus est quoque Stuckianus numerus XXXV, qui respondet 280 circiter stadiis. Mallem LXXXV, id est 680 stad. Ceterum concinit Anon. B Pont. Eux. cum Arriano de intervallo a Cazeca ad Theodosiam. — De vicibus variis huius urbis, quam noster pro sua aetate ἐρήμην dicit, cf. Mannert. IV. pag. 303, 304. — Ait Tzshuckius ad Mel. II. not. exeg. pag. 15, hanc urbem esse Kaffa, etsi de eo dubitat Vossius ad Anonym. (p. 5 Huds.), quod Καφά a posterioribus a Theodosia distingui putat.

κοντα καὶ διακόσιοι· καὶ αὕτη παλαιὰ ἦν ἑλλὰς πόλις[6], ἰωνικὴ, Μιλησίων ἄποικος. καὶ μνήμη ἐστὶν αὐτῆς ἐν πολλοῖς γράμμασιν[7]. Ἐνθένδε εἰς λιμένα Σκυθοταύρων[8] ἔρημον, στάδιοι διακόσιοι· καὶ ἔνθεν εἰς Λαμπάδα[9] τῆς Ταυρικῆς, στάδιοι ἑξακόσιοι. Ἀπὸ δὲ Λαμπάδος εἰς Συμβόλου λιμένα[10], ταυρικὸν καὶ τοῦτον,

ducenta et octoginta: haec olim graecanica fuit, urbs ionica, Milesiorum colonia, et illius memoria multis literarum monumentis celebratur. Inde ad portum Scythotaurorum desertum, stadia ducenta. Hinc ad Lampada Tauricae (civitatem), stadia sexcenta. A Lampade ad Symboli portum, et illum quoque Tau-

Vid. Constant. de Admin. imp. c. 53. Cautior ait Mannertus, l. c. p. 303. extr. Kapha insidere aut in loco ipso Theodosiae, aut proxime adiacere. In Diario quodam Petropolitano (Zeitschrift, iul. mense 1825, p. 193), adfertur cuiusdam sententia iudicantis Theodosiam iam dirutam fuisse primo seculo post Chr. et Caffa non ipsissimum locum tenere. Gail.

6) Vulgo καὶ αὕτη πάλαι ἦν ἑλληνὶς, πόλις. Sic Stuck. et Hudson. Editio tamen Basil. p. 12 habet ἦν ἑλλάς, quod anteponit Vossius ad Anon. B, p. 143 Gronov. Ego quoque ἑλλάς anteponam, non quod tractus Theodosianus Hellas dicebatur, sed quia forma adiectiva est ἑλλάς, cuius modi permultas reperire est, et quia ed. Basil. cum Anonymo B hanc formam tuetur. Si vere Theodosia olim Hellas proprie dicta fuisset, vox πάλαι non me offenderet; sed, quum nunquam desiit Theodosia esse graecanicae stirpis, quamdiu habitata fuit, παλαιά anteposui, quod praebet Anonym. B, nedum cum Vossio Anonymum ex Arriano emendare voluerim. Facilis utriusque permutatio, et ipse Anon. B mox habet mendose (p. 11 Huds.) τῆς πάλαι pro τῆς παλαιᾶς ἐργασίας Arriani, 21, 1. Gail.

7) Anon. A. συγγράμμ.

8) λιμένα Σκυθοταύρων. Cf. Fragm. B Peripl. Pont. Eux. (p. 143, 144 ed. Gronov., p. 6 Huds.), ubi ipsissima haec verba reperiuntur. Quadrant ambo de intervallo. — Recte vidit Mannertus, IV. 303, minime quaerendum esse hunc locum in hod. Sudagh, quae nimis distaret a Theodosia, pro Arriani stadiasmo. Ego ponerem Scythotaurorum portum inter promont. Karadof et Meganome. Gail.

9) Vulgo Ἀλμίτιδα. Rescribit Vossius Λαμπάδα ad Anon. B Pont. Euxin. p. 144, ed. Gronov. — De numero ἑξακόσιοι concinit Anonym. — Ait Mannertus, IV. 303, respondere Lampada hodierno Jalta. In Gautterii Carte de la Mer Noire, reperio prom. Lioudagh, cui conveniet situs Lampadis. Supra ad septentrionem est quidem locus dictus Malaia-Lampada, qui Arriani Lampada referre videtur. Sed Arrianus et Anonymus numerant 600 stad. a Scythotaurorum portu ad Lampada, et 520 a Lampade ad Symbolorum portum; plus igitur distare debet Lampas a Scythotaurorum portu, quam a portu Symbolorum. Malaia-Lampada autem propior est ad septentrionem, quam ut intervallorum ratio servetur. Saepe locorum veterum nomen ad proximam sedem transiit. Cf. Indic. Gener. t. II. p. 587 med. Gail.

10) Συμβόλων λιμήν. Straboni VII. p. 475 Alm. Ait Strabo

σταδιοι εἴκοσι καὶ πεντακόσιοι. καὶ ἔνθεν ἐς Χεῤῥόνησον[11] τῆς Ταυρικῆς, ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. ἀπὸ δὲ Χεῤῥονήσου ἐς Κερκινῖτιν[12], στάδιοι ἑξακόσιοι, καὶ ἀπὸ Κερκινίτιδος ἐς Καλὸν

ricum, stadia quingenta et viginti, et inde ad Cherronesum Tauricae, centum et octoginta. A Cherroneso ad Cerciuitim, sta-

ibid., esse M. circiter stadia a Symbolorum portu ad Theodosiam; apud Arrianum 1320 colligo. — De intervallo a Lampade concinit Anonym. B: nam a Lampade ad Criu-Metopon 220 numerat, et inde ad Symbolorum portum 300. Gail.

11) Χεῤῥόνησον. Hod. Sebastopol. De stad. 180 concinit Anonym. B. — Habet noster sigillatim 2200 stad. a Panticapaeo ad Chersonesum, Anonym. B. 2185, cum emendatione Bastii, Epistola crititica, p. 19. — Ait Strabo, p. 474 Almel., a fluvio Tyra ad Chersonesum urbem, praeternavigationem esse 4400. Apud Arrianum 4070 stadia colligo a Chersoneso ad septentrionale ostium Danubii. Sed plus distat Danubius a Chersoneso, quam Tyras; et quum dixerit Strabo, p. 469 Alm., stadia 900 esse ab Istro ad Tyram, si ab Arriani stadiasmo 4070 haec 900 detraxerimus, supererunt stadia 3170, quod multum discrepat a Strabonis summa. Sed videtur Arrianus in hac sui Peripli parte multum errare. Gail.

12) Carcinitem sinum et urbem Carcinem memorat Mela II. 1. (§. 4.) Huds. Vulgo Κερκινῆτ. et mox Κερκινήτιδος. Stad. 600 a Cherson. ad Carcinitem ponunt noster et Anonym. B., sed 1000 circiter stadia sunt. — Danvillius, Tzschuckius et Mannertus IV. 108 et 248, Carcinitem collocant in septentrionali ora Carcinitidis sinus, ad ostium Hypaciris fluvii, auctoribus, ut putant, Herodot. IV. 55 et Mela, II. 1, §. 4. Plures putant esse hod. Goeslewe vel Gjueslew; cf. Tschuck. ad Mel. not exeg. p. 23. Mannertus IV. 114, vult esse hod. Mariupol. Sed minime hic locus cadit in seriem geographicam Arriani, qui a Chersoneso urbe 600 stad. numerat ad Cercinitim, et 700 a Cercinitide ad portum Calum. Videtur noster suam Cercinitidem ponere circa prom. hod. Tarkhan (cuius nomen corruptela ipsissima nominis prisci videtur: sed ab hoc agnoscendo nimis recedebant viri docti). — Neque omnino repugnant Arriano Herodoti verba de fl. Hypaciri, qui ἐκδιδοῖ κατὰ Καρκινῖτιν πόλιν. Mihi videtur ibi κατά fere adhiberi pro ἄντικρυς; neque aliter Melae verba intelligo: Cercine, quam duo flumina Gerrhos et Hypaciris, uno ostio effluentia, adtingunt. Non usurpatur adtingunt pro praeterlabuntur; sed idem ibi valet ac spectant. Hanc interpretationem meam utriusque auctoris adstruit Herodotus ipse scribendo Scythiam pertingere usque ad Carcinitim, et statim adiiciendo partes extremas Scythiae a Tauris habitari, fere quasi Atticae pars prom. Sunio vicina ab externis teneretur, vel Iapygiae prom. extremum, non ab Iapygiis, sed externis habitaretur. (Herod. IV. 99, 100.) Illud comparandi genus parum quadraret Tauricae, totam peninsulam amplectenti. Imo Strabo ipse Tauros incipientes facit, non ab isthmo, sed a Chersoneso urbe (pag. 474 B, Alm.). De quo vid.

λιμένα[13], σκυθικὸν καὶ τοῦτον, ἄλλοι ἑπτακόσιοι. Ἐκ δὲ Καλοῦ λιμένος ἐς Ταμυράκην[14], τριακόσιοι· ἔσω δὲ τῆς Ταμυρά-

dia sexcenta, et a Cerciniti ad Calum, portum quoque scythicum, alia septingenta. A Calo portu ad Tamyracam, trecenta.

nostra ad Scymn. Fragm. tom. II, pag. 394, 395. Gail.

13) De situ huius portus parum constat inter recentiores. Iudicat Gossellinus ad Strab. T. III. p. 59, a Ptolemaeo Calum extra Cherson. Tauric., et in obposito litore, collocari: sed Melae Calum esse intra prom. Parthenium (Eski-Bouroun) et Criu-Metopon, de sorte qu'il est fort difficile de savoir où il était. Tzschuckium (ad Mel. n. exeg. II. p. 17) non fugit duos eiusdem nominis portus intelligendos esse, sed situm septentrionalis Cali parum sensit. Strabonem nempe, sed perperam emendatum, secuti plerique, in errorem abrepti sunt. Habet geographus l. VII. p. 474 A, Alm. (t. II. p. 28 Cor.): Ἐκπλέοντι δ' ἐν ἀριστερᾷ πολίχνη, καὶ ἄλλος λιμὴν Χεῤῥονησιτῶν. Emendationem Casauboni, καὶ Καλὸς λιμήν, admisit cl. Corayus et comprobat Tzschuck. l. c. Calum portum vult Koehlerus, l. c. p. 616, esse hod. Akmétchit. Sed, quum aperte Cercinites prom. sit. hod. Tarkhan, et stadia 700 Arrianus et Anon. B numeraverint a Cercinite prom. ad Calum portum, ponendus est hic portus ad orientem hod. pointe de Sariboulatski, id est, iuxta Kourmat, eo potius, quod inde vere 300 stadiis sinus possit διήκειν in adversum prom. Tamyracem, Dromi partem orientalem. — Perturbatio locorum est ap. Ptolemaeum, apud quem orientale prom. Dromi, Cephalonesus, Calos portus, Tamyraea, Carcinites fl. Nempe Tamyraca pònenda erat ante Calum. — Quod adtinet ad alterum Calum Melae (Super eos [Tauricos] sinus portuosus et ideo Καλὸς λιμήν adpellatus, promontoriis duobus includitur. Alterum Criu-Metopon... Parthenium alterum), voluit Harduinus ad Plin. IV, 26, §. 12, eum in Symbolorum portu (Balaklava) reperire: minime. Nullus cogitavit ibi sinum totum, nec vero portum intelligendum esse. Cf. Tzschuck. ad Mel. II, not. exeg. pag. 17, et Mannert. IV, 247. Videtur hic portus collocandus iuxta isthmum et urbem Perecop, ut sint 700 stad. a Carcinitide Arriani (prom. Tarkhan), et 300 a Calo portu ad Tamyracen. De numero 700 concinit Anonym. B Pont. Eux. Gail.

14) Ταμυράκην. Inde desinit noster penetrare in sinum, et recto itinere obversum litus petit. Nunc igitur liceat mihi recedere a sententia eruditissimi viri, qui mihi saepissime in hoc opere facem praetulit perutilem. Sic Koehlerus loc. cit. pag. 616: ... Mais Tamyrace est un promontoire de la Chers. Taurique, qui n'a rien de commun avec la Course d'Achille. At ipsissimi Dromi pars est Tamyrace. Ostendi supra Tauricae adscribendum esse Calum portum, unde διήκει sinus Carcinites ἐς Ταμυριάκους, ut ait Anon. B; διήκειν autem adhibetur de transitu solummodo. Imo Strabo, p. 473 Alm. ait Achillis Dromum τελευτᾷν πρὸς ἄκραν Ταμυράκην. Quae dicendi forma non perducit nos extra Dromum, sed intelligenda est ut horatianum desinit in piscem mulier formosa superne. Scripsisset Strabo κατὰ ἄκραν, si obpositum litus exprimere voluisset. Cf. su-

κης[15] λίμνη ἐστὶν οὐ μεγάλη καὶ ἔνθεν εἰς τὰς ἐκροὰς τῆς λίμνης[16], ἄλλοι τριακόσιοι. Ἐκ δὲ τῶν ἐκροῶν τῆς λίμνης ἐς Ἠόνας[17], στάδιοι ὀγδοήκοντα καὶ τριακόσιοι· καὶ ἔνθεν ἐς ποταμὸν Βορυσθένην, πεντήκοντα καὶ ἑκατόν[18]. Κατὰ δὲ τὸν Βορυσθένην ἄνω πλέοντι, πόλις ἑλληνὶς, ὄνομα Ὀλβία[19], πεπόλισται. Ἀπὸ δὲ Βορυσθένους ἐπὶ νῆσον σμι[-21]κρὰν, ἐρή-

Intra Tamyracam palus est non admodum magna; et inde ad ostia paludis, trecenta alia. Ab ostiis paludis ad Eonas, stadia trecenta et octoginta; atque inde ad Borysthenem fluvium centum et quinquaginta. Per Borysthenem sursum naviganti urbs graeca, Olbia dicta, condita est. A Borysthene ad parvam quandam desertam nomineque carentem insulam, stadia sexa-

pra not. ad §. 19, 5. Adiicit tandem Anon. B, a Tamyrace παρήκειν Dromum, id est, continuo itinere. — Quae peninsula ap. Strab. habet ὕφορμον βλέποντα πρὸς τὴν ἤπειρον: doctiss. Koehlerus, suam minus felicem opinionem exsecutus, intelligit Calum portum, quem in Taurica cum Tamyrace collocat. Calum portum in eadem penins. repono, sed paullo ulterius ad orient. et septentr. Fateor me offendi, quod in litore arenoso et humili ὕφορμος et promontorium laudentur a Strabone. — Stadia 300 pariter (M. 40) ibi ponit Anon. B, quae revera reperiuntur ab hod. litore Kourmat ad obversum peninsulae promontorium. Gail.

15) Hoc est in interiore sinu Tamyraco. Stuck. p. 156. Koehler. l. c. p. 657, anceps est ubi Eonae collocandae sint, et Dromum Achillis iam ex orientali parte Eonas esse cogitat. Virum cl. abripuit falsus, quem voluit, situs Tamyraces in Tauricae litore, et impulit ad vertendum ἔσω δὲ τῆς Ταμυρ. λίμνη.., l'intérieur du golfe de Tamyraces est un lac... Iterum Koehl. p. 787: cela me paraît être le sens de ce passage, qui, traduit à la lettre, n'en a pas du tout; quasi haec palus eadem esset ac Carcinites sinus, obvius primum intrantibus. Ceterum cum viro docto clamandum est, obscurum esse hunc locum, imo agnosci lacunas locorum et intervallorum. Gail.

16) Suntne ostia proximae paludis? Quis non credat? At nullam reperio in tab. Gautterii aperturam in orientali parte Dromi Achillis. — Ceterum suspecti ibi numeri, imo aperte mendosi, quum 680 tantum stadia habeat noster ab orientali ad occidentale promontorium huius peninsulae, cui Anonymus B in duplici loco 1200 stad, M. 160 recte tribuit. Gail.

17) Hod. occidentalis pars insulae de Tendra. — Promontorium occidentale Dromi Achillis vocat Anonym. B: ἱερὸν ἄλσος τῆς Ἑκάτης. Gail.

18) Haec 150 stadia nos perducunt iuxta hod. Kilbourn. Cf. not. infra. Anonym. B Pont. Eux. 200 stadia numerat a Dromo Achillis ad Borysthenem. Gail.

19) Sic Strabo VII. pag. 470, Alm.: Πλεύσαντι δὲ τὸν Βορυσθένην σταδίους διακοσίους (Anon. B 240 stad.) ὁμώνυμος τῷ ποταμῷ πόλις· τί (rectius Cor. ἡ δ') δ' αὐτὴ καὶ Ὀλβία καλεῖται. Cf. Casaub. ad Strab. l. c. Gail.

μην καὶ ἀνώνυμον, στάδιοι ἑξήκοντα[1]. καὶ ἔνθεν εἰς Ὀδησσὸν[2], ὀγδοήκοντα. ἐν Ὀδησσῷ ὅρμος ναυσίν. Ἀπὸ δὲ Ὀδήσσοῦ ἔχεται Ἰστριανῶν λιμὴν[3]· στάδιοι ἐς αὐτὸν πεντήκοντα καὶ

ginta; et inde ad Odessum, ubi statio navibus, octoginta. Odesso proximus, stadiorum ducentorum et quinquaginta intervallo distans, Istrianorum portus. Huic proximus Isiacorum portus,

1) νῆσον ..... ἀνώνυμον, στάδιοι ἑξήκοντα. Concinit Anonym. B Pont. Eux. de stadiasmo. Iam vidit Casaubonus ad Strab. p. 470 Alm., eamdem hanc insulam esse, ac illam de qua Strabo: καὶ νῆσος πρὸ τοῦ στόματος τοῦ Βορυσθένους, ἔχουσα λιμένα. Cf. et p. 472 extr. Strabonis epitomator eam adpellat Borysthenem. — Eius primus meminit Strabo ll. cc. Mela II. 7, 2: Leuce, Borysthenis ostio obiecta, parva admodum, et quod ibi Achilles situs est, Achillea cognomine. (Nam recte vidit doct. Koehlerus in Remarques sur les ant. du B. Cimm. p. 15, et iterum in Mèm. de l'Ac. de Saint-Pétersb. tom. X. p. 549, hanc insulam vere intelligendam esse, diversam ab insula Istro obiecta, et illam Achilli pariter dicatam). Ptolemaeus eam primus vocat Borysthenim, III. c. 10; sic Strabonis Chrestom. p. 86 Huds., et p. 87, init. (non Βορυσθενὶς tamen, sed Βορυσθένης). Et tandem Marcianus Capella: Borysthenes, propter Achillis insulam eius sepulcro celebratam. Quae insula, cur deserta et nomine carens tandem fuerit, diserte aperit Koehlerus l. c. p. 550. De insula eadem uberius etiam vir doct. l. c. p. 629, 632, 633, et praesertim de adspectu physico, p. 627, 628. — Coniicit recte Gossellinus (ad Strab. gallic. vers. T. III. p. 52) hanc insulam esse hodiernam Berezan. [V. Koehler. l. l. p. 627: Beresanza, qui est d'après le témoignage d'Edrisi, le nom d'un bourg ou ville de la même contrée.] — Sed, si ita erit, nec mendosus fuerit Arriani et Anonymi numerus, coniiciendum est nostrum producere ostia Borysthenis usque ad hodiernum Otchakof. sicut ac Tanaim produxit usque ad Bosporum et Euxinum Pontum. Sin aliter, 360 stadia ad minimum numeranda fuissent ab ostio fluvii iuxta Kerson, ad insulam Berezan. Imo, quum 150 stadia tantum numeraverit noster ab Eonis ad Borysthenem, liquet hoc intervallum intelligendum esse ab extrema parte insulae Tendra ad Kilbourn. Quod sensit iam cl. Koehlerus l. c. p. 550, 551, sed non satis extra dubitationem habuit. Gail.

2) Forsan legendum Ὀρδησσὸν ex Ptolemaeo III. 5. Stuck. Ordessus Plinio IV. 12, 26 et Ptolem. III. 10. — Stad. 80; sic Anon. B, recte, iudice Koehlero, l. c. p. 662. Collocanda Arriani Odessus inter Adji-Hassan et lacum quemdam, parum recedentem occidentem versus: eam ponit Koehler. ad ostium fl. Téligoul. Multo occidentalior contra hodierna Odessa. Cf. Mannert. IV. 241. Quid igitur de hisce? Des fouilles faites à Odessa prouvent que le port étoit anciennement habité, et réfutent l'opinion du périple d'Arrien et de plusieurs autres, qui ont avancé qu'à la place de ce port se trouvaient autrefois la mer et une rade pour les vaisseaux (Bulletin des sciences historiq. octob. 1827, p. 308). Gail.

3) Quaerendus est in imo sinu

διακόσιοι. Ἐνθένδε ἔχεται Ἰσιακῶν λιμὴν[4]· στάδιοι ἐς αὐτὸν πεντήκοντα. καὶ ἔνθεν εἰς τὸ Ψιλὸν[5] καλούμενον στόμα τοῦ Ἴστρου, διακόσιοι καὶ χίλιοι[6]· τὰ δὲ ἐν μέσῳ, ἔρημα καὶ ἀνώνυμα[7]. Κατὰ τοῦτο μάλιστα τὸ στόμα[8], ἐπ' εὐθὺ πλέοντι ἀνέμῳ ἀπαρκτίᾳ ἰδίως τὸ πέλαγος[9], νῆσος πρόσκειται, ἥν τινα

stadiis quinquaginta distans. Inde ad Psilum, os Istri, mille et ducenta. Loca in medio deserta sunt, et nomine carent. In conspectu omnino huius ostii, [obvia] naviganti recta versus altum mare, secundum ventum aparctiam, adiacet insula, quam

ad septentrionrm hodiernâe Odessa. Hunc portum collocat Koehlerus iuxta hodiern. Odessa (in sua Carte d'une partie du Pont-Euxin, ad calc. laud. vol.), ubi Isiacorum portum reposuimus. Suspicor lapsum esse calami in doctiss. viri tabula. — Stadia totidem sigillatim Anonymus B. Gail.

4) Ἰσιακῶν λιμήν. Anon. B. mendose εἰς Ἰακῶ λιμένα. Stadia idem 90 pro 50 Arriani. — Collocari potest Isiacorum portus circa Odessa. Gail. De distantiae numero 250 Koehler l. l. p. 662: L'intervalle quoiqu'il paroisse trop grand, ne l'est peut-être pas dans la réalité, si l'on compte toutes les sinuosités de la côte que les navires des anciens étoient obligés de suivre dans leurs conrses.

5) Ψιλόν. Alii στενόν appellant. Huds.

6) διακόσιοι καὶ χίλιοι. Ab Isiacorum portu 1200 stad. habet Arrianus: apud auctorem Fragmenti supra laud., 1200 stadia sigillatim reperio. — Strabo, p. 469 B, Almel., stadia 900 ponit ab ore Psilo ad ostia Tyrae fluminis; haec numerum Arriani et Anonymi adstruunt, quum stadia 300 bene numerari possint a Tyra ad hod. Odessa, ubi Isiacorum portus videtur collocandus. — Os Psilum fort. hodierno Bouche Kilia. Gail.

7) Haec loca sunt apud Strabonem, 468 B, Alm. ἡ τῶν Γετῶν ἐρημία . . . . . πεδιὰς πᾶσα, καὶ ἄνυδρος. Quae sequuntur exscripsit ad verbum Anonymus B, p. 10 Huds., sed et alia aliunde sumsit. Coniicit Vossius ad loc. Anonymi, multa Arrianum mutuatum fuisse a Demetrio Calatiano, quamvis de auctore silet; Demetrio quidem Anonymus ipse ea tribuit, quae apud Arrianum hic reperiuntur. Gail.

8) Κατὰ τοῦτο . . . τὸ στόμα. Koehlerus l. c. p. 547: „Arrien „se trompe en plaçant l'île de „Leucé devant l'embouchure nom-„mée Psilon, puisqu'il aurait dû „la placer devant le Kalonsto-„ma.“ De situ huius insulae varia apud varios, et de auctoribus eam laudantibus, vid. l. c, p. 542—547; de magnitudine, forma et natura, vid. ibid. p. 600 sqq. et tab. geogr. ad calc. — Mendose ait Philostr. Heroic. p. 262 extr, distare illam a Thermodonte 2000 stadiis; sunt plura quam 5000, et fort. pro δισχιλίους leg. πεντακισχιλίους. Anon. B. τὸ Ψιλὸν στ. τοῦ Ἴστρου. Gail. Paulo post. Anon. B πρόκειται.

9) ἀπαρκτίᾳ ἰδίως τὸ πέλαγος. Anon. B in cod. et in edd. ἀπαρκτίαιανιωστὸ π. Vossius pro ἰδίως coniicit ὡς. Bast. Epist. cr. p. 28, lectionem ἐναντίως τῷ πελάγει refert, quam Abricantarum Episcopus in nota manuscripta

οἱ μὲν Ἀχιλλέως νῆσον, οἱ δὲ Δρόμον Ἀχιλλέως [10], οἱ δὲ Λευκὴν ἐπὶ τῆς χροιᾶς [11], ὀνομάζουσιν. ταύτην λέγεται Θέτις ἀνεῖ-

alii Achillis insulam, alii Dromon [Cursum] Achillis, alii Leucam [Albam] a colore adpellant. Hanc Thetis filio suo dedi-

vossianae editioni adposuerat. Has coniecturas haud immerito respuente Koehlero, l. c. not. 174, p. 733, cogitabam legi posse ἄνω ἐς τὸ π. Sed in vulgata lectione acquiescam, aut leg. ἰδίως ἐς τ.: nam H. Steph. in Thes. (col. 3536, ed. Lond.) ex Aristot., sed sine l. c., exhibet ἰδίως simillimum: ἰδίως καλεῖται βορέας. — Interdum πλεῖν simplex usurpatur pro comp. παραπλεῖν, ἀναπλεῖν, διαπλεῖν. Hanno, §. 6. t. I. p. 117: ἐπλεύσαμεν δώδεκα ἡμέρας, τὴν γῆν παραλεγόμενοι. Ibid. §. 2, p. 114 extr., substantivo πλοῦν utitur ratione simili: τήν τε λίμνην παραλλάξαντες (sic enim leg.) ὅσον ἡμέρας πλοῦν (pro παράπλουν). Habet noster πλέοντι τὸ πέλαγος. Sic Strabo, p. 470 (VII. c. 3, 17, Cor.): πλεύσαντι δὲ τὸν Βορυσθένη. Fateor epitomatorem in respondente loco, p. 86 Huds., exhibere ἀναπλεύσαντι; sed dubium utrum id reponendum sit apud Strab., an vere scripserit geographus πλεῖν pro ἀναπλεῖν. Anon. B Pont. Eux. p. 7 Huds.: ἐπ' εὐθείας πλέοντι τὸν ἰσθμὸν (pro διαπλέοντι. Vid. not. ad l.). Gail

10) οἱ δὲ Δρόμον Ἀχιλλέως. Ceteri scriptores [si Anon. B excipias. G.] Achillis insulam, Leucam dictam, ab Achillis Dromo separant. Huds. Viri docti plurimi, inter quos editores arrianei Peripli Pont. Eux., Stuck. Schol. p. 159, Hudsonus ad l., et insuper Valesius in Ammian. Marcell. l. 22, c. 8. Arriano quum exprobraverunt confusas Achillis insulam, Achillis Dromum, ins. Leucen, ostendit Koehlerus in Mém. sur la Course d'Achille, p. 547, 612 et 621, non Arriani ipsius, sed navigantium quorumdam opinionem ibi referri, et rectius Stephano Byz. (voc. Ἀχιλλ. Δρόμος, hanc perturbationem a Valesio (vid. Koehl. not. 175, p. 733) tributam fuisse. — Ceterum ait Strabo, p. 473 Alm. longitudinem huius Dromi esse 1000 circiter stadiorum. Valde discrepat Arrianus, quum 300 stadia a Tamyrace ad paludis ostia habeamus, 380 inde ad Eonas, quod 680 stadia tribuit longitudini huius peninsulae. 700 habet fragment. B Pont. Eux. De quo cf. Koehl. l. c. p. 618 sq. — Achillis Dromos, τὰ Ἀδαρὰ Constant. Porphyr. Admin. imp. lib. XLII. c. 113; Dandareon Geogr. Ravenn. l. V. c. 11; hodie Tandara, vel Tentra, ex proximis supra nominibus. Cf. Koehler. l. c. p. 617. Gail. — De Achille illo, a quo et insula Leuce et peninsula dicta Dromos, fuit appellata, vide Eustathium ad Dionys. vs. 336. Huds. Cf. laudatt. ad Scyl. t. I. p. 446. De Achillis in ins. Leuce habitatione cf. Eurip. Androm. 1238 ed. Matth., Iph. Taur. 422 Geogr. Ravenn. l. VI. c. 19 et doct. Koehler. l. c. p. 534 et 607. De variis causis huius adpellationis Λευκή, vide Koehler. eumdem, ibid. p. 557 et 607; de variis nominibus antiquis, ibid. p. 556, de recentioribus p. 611. Hod. Ilan Adassi. — De templo et hodiernis ruinis cf. ibid. p. 562, 563, et imprimis 602 sqq. Gail.

11) Lectionem fragmenti Pont. Eux. ἀπὸ τῆς χροιᾶς, laudat Vossius ad I. p. 154 Gronov.; sed non emendandum Arrianum pro-

ναι τῷ παιδί· καὶ ταύτην οἰκεῖν τὸν Ἀχιλλέα [12]. καὶ νεώς ἐστιν ἐν αὐτῇ τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ ξόανον τῆς παλαιᾶς ἐργασίας. Ἡ δὲ νῆσος ἀνθρώπων μὲν ἐρήμη [13] ἐστὶν, νέμεται δὲ αἰξὶν οὐ πολλαῖς· καὶ ταύτας ἀνατιθέναι λέγονται τῷ Ἀχιλλεῖ ὅσοι προσίσχουσιν. καὶ [14] ἄλλα πολλὰ ἀναθήματα ἀνάκειται ἐν τῷ νεῷ, φιάλαι καὶ δακτύλιοι, καὶ λίθοι τῶν πολυτελεστέρων. Ταῦτα σύμπαντα χαριστήρια τῷ Ἀχιλλεῖ ἀνάκειται, καὶ ἐπιγράμματα [15], τὰ μὲν ῥωμαϊκῶς, τὰ δὲ ἑλληνικῶς, πεποιημένα ἐν ἄλλῳ καὶ ἐν ἄλλῳ μέτρῳ, ἔπαινοι τοῦ Ἀχιλλέως. ἔστιν δὲ ἃ καὶ τοῦ Πατρόκλου [16]· καὶ γὰρ καὶ τὸν Πάτροκλον τιμῶσιν σὺν τῷ Ἀχιλλεῖ,

casse, eamque Achilles inhabitare fertur; in qua templum est Achillis, simulacrumque antiquo opere. Deserta est ab hominibus insula, eamque caprae non admodum multae depascuntur; quas qui illuc adpellunt, Achilli offerre dicuntur. Multa praeterea alia sacra dona in templo illo reposita cernuntur, ut phialae, annuli, gemmae pretiosissimae. Haec omnia donaria sunt Achilli consecrata; et inscriptiones [leguntur] graecae et latinae, variis metris, in Achillis laudem: sunt etiam nonnullae in Patroclum. Nam simul et Patroclum colunt cum Achille, qui Achilli

ponit, quamvis Hudsonus Vossio haec verba (sua potius) tradiderit: Forsan legendum ἀπὸ τῆς χροιᾶς, ut habetur in fragm. Pont. Eux. Ut ut est, utramque lectionem multa adstruunt. De ἐπί cum simili usu cf. Sylburgii Indic. ad Dionys. Antiq. rom. voc. ἐπί; Siebelis Symb. crit. p. 10 et Matthiae Gramm. gr. §. 584, pag. 856. Quum adhibetur ἀπό, sensus est sumendi ex aliquo; τὸ ἐπὶ contra idem fere valet ac gallice, se modeler sur quelqu'un, se componere ad similitudinem nominis alicuius. Τὸ ἐπὶ proprie erit dictum de rebus animatis, ἀπό de rebus inanimatis, quamvis haec analogia saepe violatur, ut in Dionys. Halicarn. Antiq. rom. II. p. 186 lin. 34 (t. II. p. 262 R.) ὄνομα δὲ κοινὸν ἅπαντες.... ἔσχον Κελέριοι .... ἐπὶ τῆς ὀξύτητος τῶν ὑπηρεσιῶν, et in Arriani loco hocce. Gail.

12) οἰκεῖν Ἀχιλλέα. Achillis et heroum animas illic obversari dicit Dionysius, v. 545. Huds.

13) ἀνθρώπων.... ἐρήμη. Restricte haec intelligenda sunt: de quo Koehlerus, l. c. p. 564: Si les anciens auteurs nous disent que l'île d'Achille était déserte et sans habitans, il ne s'ensuit pas que le temple n'ait eu ni prêtres, ni gardiens. Cf. ibid. p. 605 et 619. Gail.

14) καὶ γὰρ καὶ. Anon. B.

15) Cf. Philostr. Heroic. p. 250 —252, et Koehl. l. c. p. 574. Gail.

16) Πατρόκλου. Non unus aderat Patroclus, at simul Aiax uterque et Antilochus. Cf. Pausan. Laconic. c. 19. §. 11, et Koehler. l. c. p. 563. — τῷ Ἀχιλλεῖ χαρίζεσθαι. Eamdem ob causam Thessali Patroclum invocabant, . . . ὡς καὶ τοῦτο ἐς χάριν τῷ Ἀχιλλεῖ πράττοντες (Philostr. Heroic. p. 236 fin.). Gail.

ὅσοι τῷ Ἀχιλλεῖ χαρίζε[-22]σθαι ἐθέλουσιν. Ὄρνιθες δὲ πολλοὶ[1] αὐλίζονται ἐν τῇ νήσῳ, λάροι, καὶ αἴθυιαι, καὶ κορῶναι αἱ θαλάσσιοι, τὸ πλῆθος οὐ σταθμητοί· οὗτοι οἱ ὄρνιθες θεραπεύουσιν τοῦ Ἀχιλλέως τὸν νεών[2]. ἕωθεν ὁσημέραι καταπέτονται εἰς τὴν θάλασσαν· ἔπειτα ἀπὸ τῆς θαλάσσης βεβρεγμένοι τὰ πτερὰ, σπουδῇ αὖ εἰσπέτονται εἰς τὸν νεών, καὶ ῥαίνουσιν [τόν νεών][3]. Ἐπειδὰν δὲ καλῶς ἔχῃ, οἵδε ἐκκαλλύνουσιν αὖ τὸ ἔδαφος τοῖς πτεροῖς. Οἱ δὲ καὶ τάδε ἱστοροῦσιν· τῶν προσεσχηκότων τῇ νήσῳ, ἱερεῖα τοὺς μὲν ἐξεπίτηδες[4] πλέοντας ἐς αὐτὴν, ἐπὶ ταῖς ναυσὶν κομίζειν, καὶ τούτων τὰ μὲν καταθύειν, τὰ δὲ ἀφιέναι[5] τῷ Ἀχιλλεῖ· τοὺς δέ τινας ὑπὸ χειμῶνος ἐξαναγκασθέντας προσέχειν· καὶ τούτους παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ αἰτεῖν ἱερεῖον, χρωμένους ἐπὶ τῶν ἱερείων, εἰ λῷον σφίσιν καὶ ἄμεινον θῦσαι, ὅ τι περ αὐτοὶ τῇ γνώμῃ ἐπιλέξαιντο νεμόμενον, τιμὴν ἅμα καταβάλλοντες

placere cupiunt. Aves quoque innumerabiles, ut lari, mergi [sive fulicae], coturnices marinae, in insula illa degunt: hae aves templum Achillis curant. Mane singulis diebus ad mare volitant, indeque, alis aqua madefactis, ad templum iterum properando advolant, illudque adspergunt. Ubi autem id satis peractum fuerit, illae rursus alis pavimentum mundant. A nonnullis haec alia etiam traduntur: eorum qui ad insulam adpellunt, alios ex proposito ad illam navigantibus secum victimas immolandas in navibus portare, quarum alias mactant, alias [vivas] in Achillis honorem dimittunt: alios autem quosdam tempestate coaetos adpellere, eosque ab ipso deo victimam petere, oraculum illius interrogantes de victimis, expediatne, meliusque sit eam hostiam immolare, quam pascentem ipsi ad arbitrium delegerint;

1) De avibus ibi permultis vide Koehl. l. c. p. 557, 602 et laudatt. auctt. not. 251, 252, p. 739. *Λευκοὺς ὄρνιθας* hic collocat Philostr. Heroic. pag. 246 extr. Boiss. Gail.

2) *θεραπεύουσιν . . . τὸν νεών.* De simili avium erga templa quaedam veneratione cf. Koehl. l. c. p. 564, 565. Gail.

3) *καὶ ῥαίνουσι τὸν νεών.* Iteratione nimia ibi vocis *νεών* adducimur ad suspicandum haec esse glossam vel ex margine, vel ex lineae interstitio, adductam. Quae praeteriit omnino Borhekius in suo textu, nescio utrum ex proposito, an incaute. Forsan sistebat phrasis post *καὶ ῥαίνουσι*, quod implere voluit nescio quis. Coniici potest lectio *ῥαίνουσιν αὐτόν.* Gail.

4) *τοὺς μὲν ἐξεπίτηδες.* Ex proposito. Nam testatur Maxim. Tyr. Dissert. XV. p. 173, plerumque eos tantum illuc adpellere, qui sacrificandi gratia deveniebant. Cf. Koehl. l. c. pag. 567. Gail.

5) *τὰ δὲ ἀφιέναι.* Alios vero Achilli liberos dimittunt, Turnebo interprete. Huds.

τὴν ἀξίαν σφίσιν δοκοῦσαν. Εἰ δὲ ἀπαγορεύοι ὁ χρησμὸς (εἶναι γὰρ χρησμοὺς ἐν τῷ νεῷ), προσβάλλειν τῇ τιμῇ· εἰ δὲ ἔτι ἀπαγορεύοι, ἔτι προσβάλλειν· συγχωρήσαντος δὲ, γιγνώσκειν ὅτι ἀποχρῶσα ἡ τιμή ἐστιν. τὸ δὲ ἱερεῖον ἵστασθαι ἐπὶ τῷδε αὐτόματον, μηδὲ ἀποφεύγειν ἔτι. Καὶ τοῦτο δὴ πολὺ ἀνακεῖσθαι τὸ ἀργύριον τῷ ἥρῳ τὰς τιμὰς τῶν ἱερείων. Φαίνεσθαι δὲ ἐνύπνιον τὸν Ἀχιλλέα, τοῖς μὲν προσχοῦσι τῇ νήσῳ, τοῖς δὲ καὶ πλέουσιν, ἐπειδὰν [23] οὐ πόῤῥω αὐτῆς ἀπόσχωσιν[1], καὶ φράζειν ὅπου προσχεῖν τῆς νήσου ἄμεινον, καὶ ὅπου ὁρμίσασθαι. Οἱ δὲ καὶ ὕπαρ λέγουσιν φανῆναί σφισιν, ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ, ἢ ἐπ' ἄκρῳ τοῦ κέρως, τὸν Ἀχιλλέα, καθάπερ τοὺς Διοσκούρους. τοσόνδε μόνον τῶν Διοσκούρων μεῖον ἔχειν τὸν Ἀχιλλέα, ὅσον οἱ μὲν Διόσκουροι τοῖς πανταχοῦ πλωϊζομένοις ἐναργεῖς φαίνονται, καὶ φανέντες σωτῆρες γίνονται· ὁ δὲ τοῖς πελάζουσιν ἤδη τῇ νήσῳ. οἱ δὲ καὶ τὸν Πάτροκλόν σφισιν ὀφθῆναι ἐνύπνιον λέγουσιν. Τάδε μὲν ὑπὲρ τῆς νήσου τῆς τοῦ Ἀχιλλέως, ἀκοὴν ἀνέγραψα, τῶν ἢ αὐτῶν προσχόντων, ἢ ἄλλων πεπυσμένων· καί μοι δοκεῖ οὐκ ἄπιστα εἶναι. Ἀχιλλέα γὰρ ἐγὼ πείθομαι, εἴπέρ τινα καὶ ἄλλον, ἥρωα εἶναι, τῇ τε εὐγενείᾳ

pretium, quod illis iustum videtur, deponentes: quod si oraculum renuat (aiunt enim oracula in templo esse) pretio aliquid adiiciunt: si rursus abnuerit, insuper addere, donec, annuente illo, cognoscant sufficiens pretium esse; qua conditione stare sua sponte victimam, neque amplius aufugere: et sic magnam argenti copiam [perhibent] heroï, victimarum pretium, consecrari. In somnis Achillem (aiunt) adparere tum iis, qui insulam cursu petunt, tum navigantibus, si haud procul ab illa distent, atque significare quamnam insulae partem adpropinquare melius sit, et quo adpellendum. Nonnulli quoque non dubitant adfirmare ipsum Achillem etiam vigilantibus sibi adparuisse, ut solent Dioscuri, in mali sive antennae fastigio. Hoc solo volunt eum Dioscuris cedere, quod Dioscuri ubique navigantibus perspicui adpareant, et visi salutem adferant; at vero Achilles statim iis, qui ad hanc insulam accedunt. Nonnulli ipsum quoque Patroclum sibi in somnis visum esse aiunt. Atque haec quidem de Achillis insula refero audita, tum ab iis, qui ipsi illuc adpulerunt, tum ab aliis, qui res percunctati fuerant: quae mihi quidem fide digna videntur esse. Achillem enim, si quem alium, heroa fuisse facile mihi persuadeo, ob nobilitatem, et pulcritudinem, animi-

1) Vulg. ἀποσχῶσιν. Ἀπόσχ. Cod. quod vidit Bast.

τεκμαιρόμενος, καὶ τῷ κάλλει, καὶ τῇ ῥώμῃ τῆς ψυχῆς, καὶ τῷ νέον μεταλλάξαι ἐξ ἀνθρώπων, καὶ τῇ Ὁμήρου ἐπ' αὐτῷ ποιήσει, καὶ τῷ ἐρωτικὸν γενέσθαι καὶ φιλέταιρον, ὡς καὶ ἐπαποθανεῖν ἑλέσθαι τοῖς παιδικοῖς. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ψιλοῦ καλουμένου στόματος τοῦ Ἴστρου ἐς τὸ δεύτερον στόμα, στάδιοι ἑξήκοντα[2]. ἐνθένδε ἐπὶ τὸ Καλὸν καλούμενον στόμα, στάδιοι τεσσαράκοντα· καὶ ἀπὸ τοῦ Καλοῦ ἐπὶ τὸ Νάρακον[3], ὧδε ὀνομαζόμενον, στόμα τέταρτον τοῦ Ἴστρου, στάδιοι ἑξήκοντα. Ἐνθένδε ἐπὶ τὸ πέμπτον[4], εἴκοσι καὶ ἑκατόν, καὶ ἔνθεν εἰς Ἰστρίαν πόλιν[5], [24] στάδιοι πεντακόσιοι. ἐνθένδε εἰς Τομέαν[1] πόλιν, στάδιοι τρια-

que robur, et ideo quod iuvenis vitam cum morte commutarit, et ab Homero eelebratus fuerit, denique quod in amoribus atque amicitiis colendis ita fuerit constans, ut maluerit post amores suos mortem insuper obpetere. Ab ostio Istri Psilo vocato, ad secundum eiusdem ostium, stadia sexaginta. Hinc ad Calum adpellatum ostium, stadia quadraginta; et a Calo ad Naracum, sic nominatum, quartum Istri ostium, stadia sexaginta. Inde ad quintum, centum et viginti, et inde ad Istriam urbem, stadia

2) ἐς τὸ δεύτ. στ . . . ἑξήκοντα. De numero 60 concinit Anon. B. — Uterque inde ad os Calum 40 stadia, et ubique in sequentibus unus alterum firmat usque ad Odessum Haemo vicinam. Gail.

3) Lege Ἄρακον. Huds. Cf. Holsten. ad Steph. pag. 42. Habet quidem Anonym B, p. 11 Huds. Ἄρακον; sed emendat ibi Voss. in Νάρακον, quae lectio a pluribus adstruitur. Cf. Mannert. IV. 228. Gail.

4) ἐπὶ τὸ πέμπτον. Forsan genuina lectio erat ἐπὶ τὸ Ἱερὸν ὧδε ὀνομαζόμενον, στόμα πέμπτον . . . Aliquid forsan supra et excidit in ἐς τὸ δεύτερον στόμα. — Istrum πεντάστομον exprimit hic Arrianus, sicut in Anab. Alex. I. 3, p. 14 ed. Borh., Ephoro praeeunte apud Strab. 469 Alm. Strabo 300 stadia numerat a primo ad ultimum ostium, noster 280; ceterum ille 7 ostia numerat. Cf. Melam, II. 1, et ibi Tzschuck.; Ammian. Marcell. XXII. c. 8, etc. Dicuil. de Mens. orb. c. VI. 8. Hodie mutata prorsus locorum natura ob aggestus limi, nec congruunt veterum mensurae cum hodiernis intervallis ostiorum. Cf. Barbié du Bocage, in Sainte-Croix, Exam. critiq. des hist. d'Alex. p. 801 et Dureau Delamalle, Géogr. phys. p. 181. Gail. Cf. Kruse de Istri ostiis diss. Vratisl. 1820, 8.

5) Ptolem: Ἴστρος πόλις, Τόμοι, Καλλατία, Διονυσόπολις, Τιριστρία ἄκρα, Ὀδησσὸς, Μεσημβρία. Huds. De varietate nominis vide Mannertum, VII. 125, 126; de ortu civitatis, R. Roch. Colon. III, 314. Ab ore Psilo ad Istriam urbem habent Arrianus et fragm. B Pont. Eux. 500 stadia. Ceterum coniicit Mannertus Istriam fuisse iuxta hod. Kiustenza; ego collocarem ad meridiem hodiernae Kara-Kerman. Gail.

1) Quam civitatem non 300, ut noster et Anon. B, sed 250 stad. distantem ab Istria facit Strabo, pag. 491 Alm. Hodie Jegni Pangola, dicta quoque Tomiswar. Cf. Mannert. VII. 128. Forsan quaerenda haec civitas iuxta prom. Gustendji. Gail.

κόσιοι. Ἀπὸ δὲ Τομέας εἰς Καλλαντίαν[2] πόλιν, ἄλλοι τριακόσιοι· ὅρμος ναυσίν. ἐνθένδε ἐς Καρῶν λιμένα[3], ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν· καὶ ἡ γῆ ἐν κύκλῳ τοῦ λιμένος, Καρία κλήζεται. Ἀπὸ δὲ Καρῶν λιμένος ἐς Τετρισιάδα[4], στάδιοι εἴκοσι καὶ ἑκατον. ἐνθένδε εἰς Βίζον[5], χῶρον ἔρημον, στάδιοι ἑξήκοντα. Ἀπὸ δὲ Βίζον εἰς Διονυσόπολιν[6] στάδιοι ὀγδοήκοντα. ἐνθένδε εἰς Ὀδησσὸν[7], διακόσιοι· ὅρμος ναυσίν. ἐκ δὲ Ὀδησσοῦ ἐς τοῦ Αἵμου[8] τὰς ὑπωρείας, αἳ δὴ εἰς τὸν Πόντον καθήκουσιν στάδιοι τριακόσιοι ἑξήκοντα· καὶ δεῦρό ὅρμος ναυσίν. Ἐκ δὲ τοῦ Αἵμου

quingenta. Hinc ad Tomeas urbem stadia trecenta. A Tomea ad Callantiam urbem, ubi statio navibus, alia trecenta. Hinc ad Carum portum, centum et octoginta; et ipsa regio quae est circum portum illum, Caria adpellatur. A Carum portu ad Tetrisiada, stadia centum et viginti. Inde ad Bizum, locum desertum, stadia sexaginta. A Bizo ad Dionysopolim, stadia octoginta. Hinc ad Odessum, ubi statio navibus, ducenta. Ab Odesso usque ad radices Haemi montis, quae in Pontum usque proten-

2) Vulgo Κάλλαντραν. Vossius rescribit Καλλαντίαν, ad fragm. B. Pont. Eux. pag. 158 Gronov. Varietates nominis vide ap. Mannertum, VII, 129. De ethnico Καλλατιανοί, cf. nostr. ad Scylac. T. I. p. 442. Aiunt noster, et auctor fragmenti, a Tomeis ad Callantiam esse 300 stad.; Strabo (p. 491, B) 280 tantum. De situ hodierno censet Mannertus, VII. 130, Callantiam videri quaerendam in hod. Kollat, sed propiorem hunc locum esse Tomeis, pro dato intervallo. Ego ponerem Callantiam in mea tab. iuxta Mang- Kaliah. Gail.

3) Καρῶν λιμένα. Hod. Kavarna iuxta promont. Kelogra vel Calagriah, ait Mannert. VII. 130. Ego ponerem hunc portum ad septentrionem promont. Chabler-Saghi. De Carum huc adventu cf. Raoul-Rochette, Hist. des colon. III. 318. Gail.

4) Hanc urbem Mannertus, VII. 131, collocat prope ad meridiem hodiernae Varna, iuxta prom. Galata. Sed mihi videtur vir cl. has urbes nimis ad meridiem removere. Mox habemus nomina, quae aptius cum hodiernis nominibus quadrant, quam ut hanc congruentiam violemus. Tetrisiadem ego ponerem iuxta prom. Calagriah. Gail. — Antea κληΐζεται Bast. Vulg. κλήζεται.

5) Forsan Βιζώνη Strabonis, cuius magnam partem terrae motibus haustam esse dicit lib. VII. pag. 319. (p. 491 B. Alm.) Huds. Cf. Voss. ad fragm. B Pont. Eux. p. 159, Gronov. Ceterum Bizon fors. hod. Kavarna. Gail.

6) Διονυσόπολιν. Aliis Cruni. Hod. Dionysipoli, iuxta fl. Camtschi vel Kimfi, ait Mannert. VII, 132. Sed haec civitas fors. iuxta hod. Baldjick. Gail.

7) Ὀδησσόν. In sinu hodierno Emeneh eam collocat Mannertus, VII. 134. Ego ad hodiernam Varna redeo. Gail.

8) Αἵμου. Cf. Strab. VII. pag. 491 Alm. Haec latera montis Haemi ponenda esse coniicio in prom. hod. Emeneh. Ceterum non 360, sed 260 stadia numerat

εἰς Μεσημβρίαν[9] πόλιν, ἐνενήκοντα· ὅρμος ναυσίν. καὶ ἐκ Μεσημβρίας εἰς Ἀγχίαλον[10] πόλιν, στάδιοι ἑβδομήκοντα, καὶ ἐξ Ἀγχιάλου εἰς Ἀπολλωνίαν[11], ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. αὗται πᾶσαι αἱ πόλεις ἑλληνίδες εἰσὶν, ᾠκισμέναι ἐν τῇ Σκυθίᾳ, ἐν ἀριστερᾷ ἐσπλέοντι εἰς τὸν Πόντον. Ἐκ δὲ Ἀπολλωνίας ἐς Χεῤῥόνησον[12] στάδιοι ἑξήκοντα· ὅρμος ναυσίν. καὶ ἐκ Χεῤῥονήσου ἐς Αὐλαίου τεῖχος[13] πεντήκοντα καὶ διακόσιοι. Ἐνθένδε ἐς Θυνιάδα[14] ἀκτὴν, εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Ἀπὸ δὲ Θυνιάδος εἰς Σαλμυδησσὸν[15], στάδιοι διακόσιοι. τούτου τοῦ χωρίου μνήμην πεποίηται Ξενοφῶν[16] ὁ πρεσβύτερος, [25] καὶ μέχρι τούτου

duntur, stadia trecenta et sexaginta: ibi etiam statio navibus. Ab Haemo ad Mesembriam urbem, [ubi] statio navibus, nonaginta. A Mesembria ad Anchialum urbem, stadia septuaginta, et ab Anchialo ad Apolloniam, centum et octoginta. Hae omnes sunt urbes graecae, in Scythia sitae, [quae occurrunt] a sinistris in Pontum naviganti. Ab Apollonia ad Cherronesum [ubi] statio navibus, stadia sexaginta. A Cherroneso ad Aulaei moenia, ducenta et quinquaginta. Hinc ad Thyniada litus, centum et viginti. A Thyniade ad Salmydessum, stadia ducenta. Huius regionis Xenophon senior meminit, et hucusque Graecorum

Anonym. B, ab Odesso ad Haemum. Arriani numerum mavult Mannertus, VII, 134, cui adsentior. Vossius Anonymi lectionem anteponit. Ceterum ab ostio septentrionali Istri mire concinunt de numeris Arrianus et auctor fragmenti. Gail.

9) *Μεσημβρίαν*. Hod. Misseriria, iudice Mannerto, VII. 136. Hodiernum nomen Mesembri reperio in Gautterii Carte de la Mer Noire, non procul ad occid. prom. Emeneh. — Stad. 90 cum nostro Anonymus. Gail.

10) *Ἀγχιάλη* dicitur Straboni (VII. 491 fin.) Huds. Hod. Ahibuli. — Anonym. quoque 70 stadia. Gail.

11) A Calatide ad Apolloniam (ait Strabo, pag. 491. B, Alm.) esse stad. 1300. Arrianus autem singula intervalla recensens, stadia colligit 1420. Casaubon. ad. Strab. loc. cit. Apud Arrianum non 1420, sed 1340 stad. colligo a Calatide ad Apolloniam. Quae civitas quaerenda iuxta prom. hod. Saint-Nicolas. — Stad. 180 Anon. cum nostro. — De condita Apollonia a Milesiis v. Raoul-Rochette, Hist. des col. III, 386 sqq. Concinunt Arrianus et auctor fragmenti B de stadiasmo ab Anchialo ad Apolloniam. Gail.

12) *Χεῤῥόνησον*. Fors. hod. Sieboli. Mannerto VII. 146 videtur esse prom. Zaitan. — Anon. quoque stad. 60. Gail.

13) *Αὐλαίου τεῖχος*. Fors. hod. Athéboli. — Anon. et 250 stad. Gail.

14) *Θυνιάδα*. Fors. hod. prom. Kouri. Mannertus VII. 148 vult esse Kiada-Burun. — Sic 120 stad. Anon. B. Gail.

15) *Σαλμυδησσόν*. *Ἀλμυδησσός* plerisque Graecorum, nonnullis tamen *Σαλμυδισσός*. Huds. Salmydessus hod. Midiah. — Anon. sic 200 stad. Gail.

16) Anabas. VII. 5, 7. Huds.

λέγει τὴν στρατιὰν ἐλθεῖν τῶν Ἑλλήνων, ἧς αὐτὸς ἡγήσατο, ὅτε τὰ τελευταῖα σὺν Σεύθῃ τῷ Θρακὶ ἐστράτευσεν. καὶ περὶ τῆς ἀλιμενότητος [1] τοῦ χωρίου πολλὰ ἀνέγραψεν, ὅτι ἐνταῦθα ἐκπίπτει τὰ πλοῖα χειμῶνι βιαζόμενα· καὶ οἱ Θρᾷκες οἱ πρόσχωροι ὅτι ὑπὲρ τῶν ναυαγίων ἐν σφίσιν διαμάχονται. Ἀπὸ δὲ Σαλμυδησσοῦ εἰς Φρυγίαν [2] στάδιοι τριάκοντα καὶ τριακόσιοι. ἐνθένδε ἐπὶ Κυανέας [3], εἴκοσι καὶ τριακόσιοι. αὗται δὲ αἱ Κυανέαι εἰσὶν, ἃς λέγουσιν οἱ ποιηταὶ πλαγκτὰς πάλαι εἶναι· καὶ διὰ τούτων πρώτην ναῦν περᾶσαι τὴν Ἀργὼ, ἥ τις ἐς Κόλχους Ἰάσονα ἤγαγεν. Ἐκ δὲ Κυανέων ἐπὶ τὸ Ἱερὸν τοῦ Διὸς τοῦ Οὐρίου [4], ἵνα περ τὸ στόμα τοῦ Πόντου, στάδιοι τεσσαράκοντα.

exercitum penetrasse scribit, cui ipse praefuit, quum postremo cum Seutha Thrace militiam egit. Multis quoque idem describit, quantum importuosa sit haec regio, quod naves vi tempestatis eo eiectae pereunt; ac quomodo Thraces accolae pro naufragiorum reliquiis inter se digladientur. A Salmydesso ad Phrygiam, stadia trecenta et triginta; inde ad Cyaneas, trecenta et viginti. Hae sunt Cyaneae illae, quas poëtae olim tradunt vagas fuisse; per quas prima navis Argo transierit, quae Iasonem in Colchos perduxit. A Cyaneis ad Hieron Iovis Urii, ubi os Ponti, sta-

1) Cf. Scymn. vs. 725. Gail.

2) εἰς Φρυγίαν. Hic locus forsan iuxta hod. Kara-Bouroun. Ait Mannertus VII. 151 esse hod. Fillea, vel Filinu; illud quidem concinit cum nomine Philea, quod huic loco tribuit Scymnus, v. 722. Hic noster habet 330 stadia, auctor fragmenti 310 tantum. Ceterum ex Haemo concinunt ambo de stadiasmo. Gail.

3) Cf. Strab. VII. p. 492 B, Alm. De quibus copiose Tzschuckius ad Mel. II. not. exeg. 574—577. Sic ille ultima ait: Si recte retulerunt Ortellius et Ferrarius in lex. geogr. a nautis vocantur le Pavonare, ab incolis Jacarzes. — Stad. 320 Anonymus quoque. — A Thyniade ad Cyaneas sigillatim, stadia 850 numerat noster, sed 700 tantummodo Scymnus vs. 724 et Strabo, pag. 492 A. Gail. De Cyaneis petris v. Gyllii libros de Bosporo Thracio (Lugd. Bat. 1632) p. 247 sqq. Nostrum librum: Griechenland p. 1549 sq. 1622.

4) ἱερὸν τοῦ Διός. Cf. ad Scylac. T. II. p. 462. — Sic stad. 40 Anon. — Ab Hiero, vel Sacro, Istri ostio, ad fanum Iovis Urii, Anonymus B (cum meliori lectione Bastii) habet stad. 3640, M. 485⅓, Arrianus sigillatim 3760. — A Chersone ad fanum idem stadia 8900, M. 1186 Anon. B (etiam Bastio restitutus), Arrianus sigillatim 8110 (sed circa Dromum Achillis stad. 680 habet, ubi Anon. B. rectius 1200; haec et similia summam adferunt 8720 circiter stadiorum). — A Porthmia ad Urii fanum, Anon. B (iterum restitutus) 11100 stad., M. 1480, ponit, Arrianus sigill. 10370 (sed 10980 cum addit. supr.) Gail.

ἐνθένδε εἰς λιμένα Δάφνης[5], τῆς Μαινομένης καλουμένης, στάδιοι τεσσαράκοντα. ἀπὸ δὲ Δάφνης εἰς Βυζάντιον[6], ὀγδοήκοντα.

dia quadraginta. Inde ad portum Daphnes, quae Maenomena dicitur, stadia quadraginta: a Daphne Byzantium usque, octo-

5) λιμένα Δάφνης. A portu Syces distinguendus. Cf. Stuckii adnot. pag. 191. — Numerum 40 ab Urio fano ad Daphnen adstruunt Anon. B, quem Bastius, Epist. cr. p. 32, ad veram codicis lectionem revocavit, et Anon. C. Gail. Hunc locum respicit Gyllius l. l. p. 315 sqq. qui condendit, portum insanae Laurus esse eundem, quem Graeci Amaeam et Turci Beg-Koussi appellant. Praeterea adiecit p. 318: „Hoc unum scio, hunc sinum esse portum, quem Arrianus appellat Laurus insanae, ex eo, quod distat a Fano quadraginta stadia. Itaque oportet Dionysium errare, aut Arrianum. Nam Arrianus sinum Amycum et portum Laurus insanae eundem facit; Dionysius a sinu Amyco separat Laurum insanam intervallo interposito sinus Moucaporidis et promontorium Aëtorhêchi.“ Pag. 320 ostendit Gyllius, Dionysium prorsus erravisse. Conf. 321 sqq.

6) εἰς Βυζάντιον, ὀγδοήκοντα. A fano Iovis Urii ad Daphnen 40 stadia, inde ad Byzantium 80 numerat noster, id est, 120 a fano supra dicto ad Byzantium. Supra enim (p. 58 sq.) illud ipsissimum ait noster. Ait Strabo p. 186, 187 Almel., esse a Byzantio ad Borysthenem stad. 3800; apud Arrianum 5410 reperio. Sed forsan Strabo rectam vel rectiorem navigationem innuit, noster contra praeternavigationem. — De Byzantio luculenter tractat Mannertus VII, 154 sqq. Gail. Contendunt Strabo, p. 187 A, et Agathemerus sub fin., p. 61, Huds. totius Ponti Euxini ambitum esse 25000 stadiorum: Polyb. IV. 39 init. habet 22000 stad.; apud Arrianum 22715 collegi, sic:

A Bosporo Thracio ad Phasim	8585
(Conf. supputata in not. ad p. 47 sq.)	
A Phasi ad Sepastopolim	810
A Sebastopoli ad prom. Heracleum	1070
A prom. Heracleo ad Panticapaeum	1820
A Panticapaeo ad Chersonesum	2200
	14485.
A Chersoneso ad Istri os Psilum	4070
Ab ostio Psilo ad Apolloniam	2720
Ab Apollonia ad Byzantium	1440
	22715.

Auctor anonym. fragm. B Pont. Eux. sub fin. omnem circumvectionem Ponti ait esse 23587 stad.; totidem habet fragm. Anonymi C, qui stadia omittit, sed millia 3145 cum Anon. B ponit, id est, 23587: nam Anonymi C milliarium non respondet 8 stadiis, sed septem et dimidiae. Agathemerus (l. c. 3) 23083 stadia numerat, dum alibi 25000 habet, ut supra vidimus: et tandem Ammian. Marcell. lib. XXII. . . . ait: Omnis autem velut insularis circuitus litorea navigatio viginti tribus dimensa millibus stadiorum, ut Eratosthenes affirmat, et Hecataeus, et Pto-

Τάδε μὲν καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου[7] *τοῦ Κιμμερίου ἐπὶ Βόσπορον τὸν Θρᾴκιον καὶ πόλιν Βυζάντιον.*

ginta. Atque haec [sese offerunt] a Bosporo Cimmerio ad Bosporum Thracium, urbemque Byzantium.

lemaeus, aliique huiusmodi cognitionum scientissimi scitatores. Gail.

7) *Τάδε μὲν καὶ τὰ* ... Vulgo vertunt: haec sese offerunt in navigatione illa, quae est a Bosporo..; verum universam Ponti circumnavigationem resumere noster videtur. *Καί* innuit priorem dimidiam Ponti iam ante descriptam (asianam scilicet), ibi mente revocandam esse, cui posterior adiicitur a Bosp. Cimmerio ad Bosp. Thracium. Imo noster supra pag. 77 habet hisce respondentia: *Τάδε ΜΕΝ τὰ ἀπὸ Βυζαντίου.* Gail.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ (ἢ μᾶλλον ΑΝΟΝΥΜΟΥ) ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ[1],

Ἑκατέρων τε ἠπείρων, τῶν τε παρὰ τὴν Ἀσίαν τῶν τε παρὰ τὴν Εὐρώπην τόπων, οὕτως· Βιθυνίας τῆς πρὸς τῷ Πόντῳ περίπλους, Παφλαγονίας περίπλους, περίπλους τῶν δύο Πόντων, περίπλους τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μερῶν τοῦ Πόντου[2].

Τραϊανῷ Ἀδριανῷ Σεβαστῷ Ἀῤῥιανός.

Κατὰ τὸν Θρᾴκιον Βόσπορον[3] καὶ τὸ στόμα τοῦ Εὐξείνου

ARRIANI (seu Potius ANONYMI) PERIPLUS PONTI EUXINI,

et utriusque continentis, et locorum in ora Asiae et Europae iacentium, sic: Bithyniae ad Pontum periplus, Paphlagoniae periplus, duorum pontorum periplus, et partium in Europa iacentium periplus.

Traiano Adriano Augusto Arrianus.

IUXTA Thracium Bosporum et ostium Ponti Euxini, in dex-

1) ΠΕΡΙΠΛ. Εὐξείν. Πόντου. Hunc periplum, ex Scymno Chio, Arriano et Marciano Heracleota [ex Scymno, et Menippo potius. Cf. praef. nostr. in Arrian. Gail.] collectum, olim edere constituerat Holstenius, ut nos docet Lambecius in Commentariis, t. I. p. 107. Huds.

2) Πόντων τῶν δύο. Quae divisio geographica etiam reperitur apud Marcianum, p. 73 Huds., adserentem, se vivente, duplici eparchiae terminum esse Evarchum fluvium. At illud spectat ad veterem geographiam, Marciani et Anonymi aetate obsoletam, et ex Menippo manat, qui, titulo sui Peripli τῶν δύο Πόντων, hanc divisionem constituit, imo cui Stephanus Byz. (voc. Καππαδοκία) ipsissima tribuit verba a Marciano exscripta de Evarcho fluvio: . . . ὥς φησι Μένιππος, ἀπὸ Σινώπης εἰς Εὔαρχον ποτ. κ. τ. λ. De quo vide praefat. nostram in Arrianum. Gail. Vulg. male: Παφλαγονίας περίπλους, τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μερῶν Πόντων τῶν δύο περίπλους. Gailius τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μερῶν signis inclusit nota adiecta „haec non sine perturbatione ibi inserta sunt.“ Emendandum hunc titulum duxi e titulo, quem Codex Caesareus praebet, atque exhibui ad Arrianum, v. supra p. 36. Ex titulis satis apparet, auctorem peripli nostri anonymi Menippo integro sive Menippo qualem Marcianus edidit, usum esse.

3) Κατὰ τὸν Θρ. . . . . οὕτω πως ἔχει. Ex Marciano Heracleot.

Πόντου, ἐν τοῖς δεξιοῖς τῆς Ἀσίας μέρεσιν[4]*, ἅπερ ἐστὶ τοῦ Βιθυνῶν ἔθνους, κεῖται χωρίον λεγόμενον Ἱερὸν, ἐν ᾧ ναός ἐστι Διὸς Οὐρίου*[5] *προσαγορευομένου*[6]*. τοῦτο δὲ τὸ χωρίον ἀφετήριόν ἐστι τῶν εἰς τὸν Πόν[-2]τον πλεόντων*[1]*. Εἰσπλεύσαντι δὲ*[2] *εἰς τὸν Πόντον, δεξιᾷ δὲ τὴν Ἀσίαν ἔχοντι, καὶ περιπλέοντι τὸ λεγόμενον μέρος τοῦ Βιθυνῶν ἐθνοῦς, τὸ πρὸς τῷ Πόντῳ κειμένον, ὁ περίπλους οὕτω πως ἔχει. Τὸ Ἱερὸν τοῦ Διὸς τοῦ*[3] *Οὐρίου ἀπέχει ἀπὸ τοῦ*[4] *Βυζαντίου στάδια ρκ'*[5]*·*

tris partibus, quae Asiae sunt et Bithynorum gente tenentur, insidet locus Hieron adpellatus; in quo templum est Iovis Urii nuncupatum. Ex illo autem loco solvunt navigantes, ut in Pontum ingrediantur. In Pontum vero intranti, Asiamque a dextra habenti, et partem iam dictam Bithynorum provinciae, Ponto adiacentis, circumnaviganti, periplus in hunc fere modum se habet. Fanum Iovis Urii a Byzantio distat stadia cxx, id est, mi-

p. 69 ed. Oxon. Hic tamen nonnulla rectius se habent, quam in editis Marciani' Huds. — Illorum verborum quae exhibent et Arrianus et Marcianus et Anonymus A., fons est Menippus. Gail. Menippus, quem ex editione Marciani habemus, magis cum nostro Anonymo consentit, quam Arrianus. Sed quae deinceps sequuntur: *τὸ Ἱερὸν .... εἰς τὴν Προπ.* ex Arriani periplo desumta esse videntur. Deinde Arrianus: *ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ πλέοντι ἐν δεξιᾷ .... ἐννενήκοντα* habet, quae apud Anon. nostrum mutata legimus. In verbis autem: *ἀπὸ δὲ Ῥῆβα ἐπὶ Μέλαιναν ἄκραν στάδια ρν'*, in quibus noster Anonymus cum Menippo Marcianeo consentit, et valde Arrianus differt, utriusque fons esse videtur Menippus integer. Auctorem anonymum peripli Arriano una cum Menippo usum fuisse videmus ex eo quod Anonymus cum Arriano in verbis: *Τὸ Ἱερὸν τοῦ Διός.... εἰς τὴν Προποντίδα* consentit, deinde autem titulum *Βιθυνίας κ. τ. λ.* recepit, quem tantum apud Menippum reperimus. Reliquos titulos omisit noster Anonymus, qualem nunc habemus.

4) *ἐν τοῖς δεξιοῖς τῆς Ἀσ. μέρεσιν.* Cf. nostra ad Arr. p. 57 sq. Gail.

5) *Ἱερὸν . . . Διὸς Οὐρίου.* V. ad Arrianum p. 58.

6) Vulgo *προσαγορευόμενος,* [quod etiam Menippus habet] Arrian. mel. *οὕτω προσαγορευομένου.* Gail.

1) Arrian. *ἀφ. ἐστι τοῖς εἰς τὸν Πόντον πλεόντων.*

2) Arr. *τοῖς πλεύσασι δὲ.* V. ad Arrianum notata.

3) *τοῦ* ex Arr. reposui. Mox Arr. *διέχει.* Gail.

4) *τοῦ* apud Arr. deest. Gail.

5) *στάδια ρκ'.* Sic Arrianus. Quod autem sit semel intellectum, quotiescumque de stadiasmo Anonymi servatur silentium, cum Arriano concinit numerus. Gail.

γίνονται δὲ μίλια ις΄. καὶ ἔστι στενότατον τοῦτο[6] τὸ στόμα τοῦ Πόντου καλούμενον, καθότι εἰσβάλλει εἰς τὴν Προποντίδα[7].

Βιθυνίας τῆς πρὸς τῷ Πόντῳ περίπλους[8].

Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ Διὸς τοῦ Οὐρίου[9] πλέοντι ἐν τῇ δεξιᾷ εἰς Ῥῆβαν ποταμὸν, στάδια ϟ΄· γίνονται δὲ μίλια ιβ΄. Ἀπὸ δὲ Ῥῆβα ποταμοῦ εἰς Μέλαιναν, τὴν νῦν λεγομένην Καλίνακρον[10], στάδια ρν΄, μίλια κ΄. Ἀπὸ δὲ Καλίνακρου εἰς Ἀρτάνον[11], ποταμὸν καὶ χωρίον, στάδια ρν΄, μίλια κ΄. ἐνταῦθα ὅρμος ναυσὶ μικραῖς πρὸς ἱερῷ Ἀφροδίτης· παράκειται δὲ καὶ νησίον, ὅπερ σκεπάζει τὸν λιμένα[12]. Ἀπὸ δὲ Ἀρτάνου ποταμοῦ εἰς Ψιλλίδα[13] ποταμὸν καὶ χωρίον, στάδια ρν΄[14], μίλια κ΄· καὶ πλοῖα μικρὰ ὁρμίζοιτο ἂν πρὸς τῇ πέτρῃ τῇ ἀνεχούσῃ οὐ πόῤῥω ἀπὸ[15] τοῦ ποταμοῦ τῶν ἐκβολῶν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ψιλλίδος ποταμοῦ εἰς Κάλπης[16] λιμένα καὶ ποταμὸν, στάδια σκ΄, μίλια κη΄·

lia XVI. Atque ibi arctissimum Ponti os dictum, per quod in Propontidem labitur.

BITHYNIAE, QUA PONTO ADIACET, PERIPLUS.

A fano Iovis Urii secundum latus dextrum naviganti ad Rhebam fluvium, stadia sunt XC, id est, milia XII. A Rheba autem fluvio ad Melaenam, nunc Calinacron adpellatam, stadia CL, milia XX. A Calinacro ad Artanum fluvium et castellum, stad. CL, milia XX: ibi statio parvis navigiis, iuxta Veneris fanum: adiacet autem et iusula, quae protegit portum. Ab Artano fluvio ad Psillida fluvium et locum, stadia CL, milia XX, ubi exigua navigia commode adpellere possint ad petram non procul ab istius fluminis ostio imminentem. A Psillide fluvio ad Calpes portum et fluvium, stadia CCXX, milia XXVIII: hoc vero empo-

6) Arr. ταύτῃ.

7. 8) V. adn. 3 fin.

9) Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ. Ex Marciano p. 69. Huds. Imo ex Menippo et Arriano. Gail. Mox τοῦ in enunciatione Διὸς τοῦ Οὐρίου rec. Gailius ex Arriano.

10) Hoc nomen Calinacrum neque apud Menippum neque apud Arrianum legimus.

11) Ἀρτάνην Arriano. Ibi Anonymus χωρίον ponit, de quo silet Arrianus. Gail. Haec distantia excidit apud Menippum.

12) παράκειται δὲ . . . . τὸν λιμένα legitur apud Menippum. Arrianus hanc notitiam non habet.

13) De varietate formarum v. ad Arrian. p. 60.

14) Arr. ρν΄, Menipp. σϟ.

15) ἀπὸ reposui ex Arriano. Gail.

16) Vulgo Κάλπην λιμένα καὶ ποταμόν. Hinc suppleri debet locus Marciani ad imum p. 69. Huds. Confundit Anonymus portum et fluvium, ut in ipsissimo

τοῦτο τὸ ἐμπόριόν ἐστιν Ἡρακλεωτῶν. ὁ δὲ Κάλπης λιμὴν ὁποῖόν τι χωρίον ἐστὶν, καὶ ὁποῖος ὅρμος, καὶ ὅτι πηγὴ ἐν αὐτῷ [3] ψυχροῦ καὶ καθαροῦ ὕδατος, καὶ ὅτι ὗλαι πρὸς τῇ θαλάσσῃ ξύλων ναυπηγησίμων, καὶ αὗται ἔνθηροι, ταῦτα Ξενοφῶντι[1] τῷ πρεσβυτέρῳ λέλεκται. Ἀπὸ δὲ Κάλπης λιμένος εἰς Ῥόην[2], ἐν ᾗ ὅρμος ναυσὶ μικραῖς, στάδια κ', μίλια β'[3] L'ς'. Ἀπὸ δὲ Ῥόης εἰς Ἀπολλωνίαν, νῆσον μικρὰν, τὴν νῦν λεγομένην Δάφνην[4], ὀλίγον ἀπέχουσαν[5] ἀπὸ τῆς ἠπείρου, ἐν ᾗ λιμὴν ὑπὸ νή-

rium est Heracleotarum. Qualis autem locus sit portus Calpes, qualisque statio, et ibi fontem esse frigidae ac limpidae aquae, et sylvas mari vicinas, lignorum ad navès conficiendas, illasque feris abundare, satis Xenophon senior narravit. A Calpes vero portu ad Rhoen, in qua statio parvis navigiis, stadia xx, milia II. A Rhoe autem ad Apolloniadem, insulam exiguam, quae nunc Daphne adpellatur, non procul a continente remotam, ubi portus sub insula [absconditus], stadia xx, milia II⅔. Haec au-

loco sitos, et a Psillide distantes stad. 220. Arrianus Portum 210 tantum stad. a Psili distantem facit, et ulterius fluviolum Rhoen 20 stad. Infra tamen Anonymus meminit Rhoes fluvii, et exscribit Arriani verba: sed ex variis auctoribus videtur confuse sua congerere. Cf. ad p. 43, p. 71 sq., pag. 92. At Arrianus non scripsit esse fluvium homonymum Calpen, et insuper Rhoen. Silet de Rhoe Marcianus, qui fluvium Calpen laudaverit. Gail., qui *Κάλπης* scripsit. Cf. nos ad Marcianum et Menippum p. 167. Hoc loco iterum Menippus et Anonymus noster congruunt. Menippum Miller primus explevit ex Anonymo, sed scripsit *εἰς Κάλπας*. Ptol. V. 1. ostia fluvii *Κάλπα* commemorat. Nos tum quidem Milleri lectionem recepimus, sed hodie cum eo non consentimus, quamquam apud Stephanum legimus haec: *Κάλπαι πόλις Βιθυνῶν. Θεόπομπος ὀγδόῳ Ἑλληνικῶν. ἔστι καὶ λιμὴν Κάλπη . . . . τινὲς τούτους Καρπηιανοὺς ὡς Καλπεινούς φασι καὶ τὴν πόλιν Καρπήιαν.* et s. v. *Καρπήια. Κάλπαι* urbs erat, portus autem *Κάλπη*, et fluvius *Κάλπας*, utut *Ῥήβας*, appellabatur. Nescio an recte Menippum suppleamus, si ex Anonymo nostro omnia: *Ἀπὸ Ψιλλίου ποταμοῦ εἰς Κάλπην λιμένα καὶ ποταμὸν στάδια σκ'* recipiamus, cum mox apud Menippum sequantur haec: *τοῦτο δὲ τὸ ἐμπόριον ἐστιν Ἡρακλειοτῶν, καὶ ποταμὸν ἔχει καὶ λιμένα καλόν.* Anonymus enim tantum haec: *τοῦτο τὸ ἐμπόριόν ἐστιν Ἡρακλεωτῶν* habet. Qua re apparet, Anonymum nostrum et Menippum Marciani inter se differre, quamquam eandem rem commemorant. Fortasse scripsit Menippus, sive eius editor Marcianus, simpliciter: *ἀπὸ Ψιλ. π. εἰς Κάλπαν ποταμὸν στ. σκ'*, et mox scr. *ἀπὸ Κάλπα ποταμοῦ.*

1) Anabas. VI. 4 init. Huds.

2) *Ῥόην.* Cf. adnot. ad Arr. p. 61. 62.

3) *μίλια β'.* Supplendus erat fractus numerus, ex proximo. Gail. qui adiecit *L'ζ' ς'*, et mox legi vult *Ἀπολλωνιάδα.*

4) *Δάφνην.* Conf. ad Arrian. p. 62. Gail.

5) Arr. *διέχουσαν τῆς ἠπ.*

σῳ, στάδια κ', μίλια β' L'ς. αὕτη δὲ ἡ Ἀπολλωνιὰς νῆσος ἔχει ἐν αὐτῇ πόλιν λεγομένην Θυνιάδα [6], Ἡρακλεωτῶν ἄποικον. Ἀπὸ δὲ Ἀπολλωνιάδος νήσου, τῆς καὶ Δαφνουσίας, εἰς Χηλὰς [7], στάδια, κ', μίλια β' L'ς· αὕτη ἐστὶν ἡ λεγομένη Χηλαὶ Μηδιανῶν. Ἀπὸ δὲ Χηλῶν εἰς Σαγγάριον, ποταμὸν πλωτὸν, στάδια ρπ', μίλια κδ'. οὗτος ὁ ποταμὸς ἐκ τῆς ὑπὲρ Θύνων τε καὶ Φρυγίας [8] φερόμενος ἔξεισι διὰ τῆς Θυνιάδος [9]. Ἀπὸ δὲ Σαγγαρίου ποταμοῦ εἰς Ὕπιον ποταμὸν, στάδια ρπ', μίλια κδ'. οὗτος ὁ ποταμὸς ἔχει ἐπ' αὐτῷ μεσηγὺς πόλιν Προυσιάδα [10] λεγομένην. Ἀπὸ δὲ Ὑπίου ποταμοῦ εἰς Δίαν πόλιν, ἐν ᾗ καὶ ὅρμος ναυσὶ μικραῖς, στάδια ξ', μίλια η'. Ἀπὸ δὲ Δίας πόλεως εἰς Λιλεοῦν [11] ἐμπόριον, στάδια μ', μίλια ε'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Λιλεοῦ εἰς Ἐλαιοῦν [12] ἐμπόριον καὶ ποταμόν, στάδια ξ', μίλια η

tem Apollonias insula urbem, in se habet nomine Thyniadem, ab Heracleensibus conditam. Ab Apolloniade insula, quae nunc Daphnusia, ad Chelas, stadia XX, milia II⅔: haec urbs etiam dicta est Chelae Medianorum. A Chelis autem ad Sangarium, fluvium navigabilem, stad. CLXXX, milia XXIV: hic fluvius ex regionibus super Thynos Phrygasque iacentibus fluens, per Thyniam in Pontum se effundit. A Sangario fluvio ad Hypium fluvium stadia CLXXX, milia XXIV: hic fluvius ad medium sibi impositam habet urbem, quae Prusias adpellatur. Ab Hypio fluvio ad Diam civitatem, quae navium minorum statio est, stadia LX, milia VIII. A civitate Dia ad Lileum emporium stadia XL, milia V. A Lileo ad Eleum, emporium et fluvium, stadia LX, milia VIII. A Calete fluvio ad Lycum fluvium, stadia LXXX, mi-

6) Hanc Thyniada non novit Arrianus. Quam Rochettius, Hist. des col. III. 307 et 388, non Heracleae, sed Apolloniae coloniam esse iudicat, ex Strabone VII. p. 491, 492 Alm. Gail. Conf. Steph. Byz. s. v. *Θυνιάς*.

7) Vulgo *Χηλήν*. Rectius *Χηλάς*, ut mox infra, et apud Arrianum. Huds. Rec. Gail. *Χηλάς*.

8) *ὑπὲρ Θύνων τε*. Corrupte in ms. *ὑπερθίνου δὲ καὶ φρ.* Restituimus ex Scymni Chii Fragm. vs. 235 [vel potius ex Holsten. in Scymni Fragm. G.] Huds. Fort. *Φρύγων*. Gail. Plura quam Arrianus atque Menippus habet noster Anonymus.

9) *Θυνιάδος*. Ex Scymno malim *Θυνίας*, ut non de insula Thyniade, sed de Thynia Bithyniae ora maritima intelligatur. Huds.

10) *Προυσιάδα*. Omissam Arriano sic et *Δίαν πόλιν*. Gail. *Διὰν πόλιν* Menippus. *Διόσπολιν* Ptol. De fluvio Hypio v. ad Arr. p. 63, not. 17.

11) *Λίλλιον* Arrian. Hunc locum omisit Menippus.

12) *εἰς Ἐλαιοῦν*. Corrupte pro *Ἐλαῖον* Arriani pag. 63 et Marciani p. 70 Huds. Gail.

. . . Ἀπὸ δὲ Κάλητος[13] ποτατοῦ εἰς Λύκον ποταμὸν στάδια [4] π', μίλια ί L'ϛ'. Ἀπὸ δὲ Λύκου ποταμοῦ εἰς Ἡράκλειαν, πόλιν ἑλληνίδα δωρικὴν, Μεγαρέων ἄποικον, στάδια ιϑ'[1], μίλια β' L'γ'. Ἡράκλεια Βοιωτῶν κτίσις καὶ Μεγαρέων[2]· ἐντὸς δὲ ταύτην Κυανέων[3] κτίζουσιν ὁρμηθέντες ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, καθ' οὓς χρόνους ἐκράτησε Κῦρος Μηδίας. Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ[4] ἕως Ἡρακλείας στάδια ͵αφν'[5], μίλια σϛ' L'ϛ'· ἐπ' εὐθείας δὲ πλέοντι στάδια ͵ασ', μίλια ρξ'. Ἀπὸ δὲ Ἡρακλείας εἰς πόλιν Ἀπολλωνίαν, τὴν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐν τῷ Θρακίῳ ἔθνει, κατ' ἀντικρὺς κειμένην τῆς νῦν λεγομένης Σωζοπόλεως[6], στάδια ͵α'· γίlia x⅔. A Lyco fluvio ad Heracleam, urbem graecam doricam, Megarensium coloniam, stadia XIX, milia II⅔. Heracleam Boeoti et Megarenses condunt ultra Cyaneas, ex Graecia huc profecti, Cyro Medis imperante. A fano (Iovis Urii) ad urbem Heracleam, stadia fere MDL, milia CCVI²; in rectum vero naviganti, stadia MCC, milia CLX. Ab Heraclea ad Apolloniam, urbem europaeam in Thracum provincia, ex adverso urbi nunc Sozopoli

13) Hic liquet esse lacunam, sic fere supplendam ex Arriano: Ἀπὸ δὲ Ἐλαίου εἰς Κάλητα ποταμὸν, [s. ἄλλο ἐμπόριον om. ποταμὸν] στάδια ρκ', μίλια ιϛ'. Ἀπὸ δὲ Κάλητος . . . Gail. Ego sic scribendum esse puto: ἀπὸ δὲ Ἐλαιοῦ ποταμοῦ εἰς Κάλητα ἐμπόριον καὶ ποταμὸν στάδια ρκ', μίλια ιϛ'. Ἀπὸ δὲ Κάλ.

1) στάδια ιϑ'. Cf. ad Arrian. p. 64.

2) Haec, quae desunt in Periplo nostro Arriani, [neque ex Arriano, neque ex Menippo, sed ex Scymno] revera videntur (aliunde) manare, quum aliquid in supra dictis refingere videatur. Supra legimus conditam fuisse Heracleam a Megarensibus: en nunc conditam fuisse a Boeotis simul et Megarensibus. Auctor unus et idem non sic sibi contradicit. (Cf. ad pag. 43 et p. 92). Huiusmodi contraria, aut saltem diversa colligit noster de Amisi colonis pag. 72, de quo vid. adnot. ad l. — Quod adtinet ad colonias ipsas, cf. Pausan. V. 26 et laudatt. auctt. ap. Rochettium, Hist. des col. III. 301. — Mox vertit Hudsonus ἐντὸς . . . Κυανέων, intra Cyaneas, quod est vero contrarium. Habet vox ἐντός vim saepe quasi pactitiam: nunc ad orientem respectu Graeciae, interdum ad occidentem, ut Herodot. I. 28 et Strab. p. 753 B, Alm. Gail.

3) In ms. ἐντὸς δὲ ταύτης Κυανέον. Huds. habet ταύτην Κυανέω κτ. Rectius Holsten. in Scymni Fragm. 231. Gail.

4) Scilic. Διὸς Οὐρίου. Huds.

5) ͵αφν'. Cf. ad Arrian. p. 64.

6) τῆς νῦν λεγ. Σωζοπόλ. vulg. Σοζ. Verba sequentia habentur in Fragm. B Peripl. Pont. Eux. p. 14 (Huds.); praecedentia autem in Marciano Her. p. 70. Huds. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἡρακλείας εἰς πόλιν Ἀπολλ. . . . στ. α. Ex Menippo desumta esse videntur. Nos enim haec reperimus apud Menippum, qualis hodie exstat. Ex his videmus, quod significant Marciani verba p. 63: Μένιππος τε ὁ Περγαμηνὸς διάπλους γράψας. Verba

νονται μίλια ρλγ'. L'ς'. Ἀπὸ δὲ Ἡρακλείας πόλεως ἐπὶ τὸ Μητρῷον καλούμενον[7], τὸ νῦν λεγόμενον Αὐλία[8], στάδια π', μίλια ι' L'ς'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Μητρῴου εἰς Ποσείδειον, τὸ νῦν λεγόμενον τὰ Ποτίστεα, στάδια μ', μίλια ε'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ποσειδείου εἰς Τυνδαρίδας, τὸ νῦν λεγόμενον Κυρσαιτὰ, στάδια με', μίλια ς'. Ἀπὸ δὲ Τυνδαριδῶν[9] ἕως τοῦ Νυμφαίου στάδια με', μίλια ς'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Νυμφαίου εἰς τὸν Ὀξίναν ποταμὸν, στάδια λ', μίλια δ'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ὀξίνα εἰς Σανδαράκην, ἐν ᾗ ὅρμος ναυσὶ μικραῖς, στάδια μ'[10], μίλια ε'. Ἀπὸ δὲ Σανδαράκης εἰς Κρηνίδας, ἐν ᾗ ὅρμος ναυσὶ μικραῖς, στάδια κ'[11], μίλια β' L'ς'. Ἀπὸ δὲ Κρηνίδων εἰς Ψύλλαν [5][1] χωρίον, στάδια λ', μίλια δ'. Ἀπὸ δὲ Ψύλλης[2] εἰς Τίον, πόλιν ἑλληνίδα ἰωνικὴν, ἐπὶ θαλάσσῃ οἰκουμένην, Μιλησίων καὶ ταύτην ἄποικον, στάδια Ϟ'. μίλια ιβ'. Ἀπὸ δὲ Τίου εἰς Βιλλαῖον ποταμὸν, στά-

adpellatae, stadia M., id est, milia CXXXIII⅔. Ab urbe Heraclea ad Metroum [olim] dictum, quod nunc Aulia adpellatur, stadia LXXX, milia X⅔. A Metroo ad Posideum, nunc Potistea dictum, stadia XL, milia V. A Posideo ad Tyndaridas, nunc Cyrsaeta adpellatas, stadia XLV, milia VI. A Tyndaridis ad Nymphaeum, stadia XLV, milia VI. A Nymphaeo ad Oxinam fluvium, stadia XXX, milia IV. Ab Oxina ad Sandaracam, in qua statio parvarum navium, stadia XL, milia V. A Sandaraca ad Crenidas, ubi statio parvarum navium, stadia XX, milia II⅔. A Crenidibus ad Psillam castellum, stadia XXX, milia IV. A Psilla ad Tium, urbem Graecam Ionicam, in maris ora sitam, Milesiorum etiam coloniam, stadia XC, milia XII. A Tio ad Billaeum fluvium, sta-

autem τῆς νῦν λεγ. Σωζ. auctor nostri peripli ex altero periplo anonymo recepisse videtur eaque Menippo prorsus aliena sunt.

7) Ἀπὸ δὲ Ἡρακλ. . . . καλ. στ. π'. In Arriano p. 14. Huds. Locum Μητρῷον Menippus non habet. Distantiam autem locorum Heracleae urbis et Posidii indicat.

8) Fort. Αὐλαία. Gail.

9) Vulgo Τυνδαριδίνης. Lege Τυνδαριδῶν. — Mox stadia νε' Arriano 15. Huds. Cf. Arrian. p. 65. Gail. Locos inter Posidium et Oxinam ignorat Menippus.

10) Σανδαράκην . . . στάδια μ'. Ita in codice Herv. Marciani. In vulgatis στάδια λ'. In Arriano στάδια ἐνενήκοντα Ϟ'. Huds.

11) Κρηνίδας . . . στάδια κ'. Ita et Marciano, verum Arriano στάδια ἑξήκοντα. Huds. Vulgo Κρηνίδα. Gail. V. adn. ad Arrianum et Menippum.

1) Vulgo Ψίλλα. Ψύλλην, et mox Ψύλλης Arriano et Marciano. Huds. De stadiasmo v. adn. ad Arrian. p. 65 sq.

2) Ἀπὸ δὲ Ψίλλης [vel potius Ψύλλης]. Ex Arriano pag. 14. Huds.

δια κ'[3], μίλια β' L'ς'· οὗτος[4] ὁ Βιλλαῖος ποταμὸς, ὥς τινές φασιν, ὁρίζει Βιθυνίαν· τὰ δὲ ἐχόμενα Παφλαγονίας ἐστί. τινὲς δὲ νῦν τὸν Παρθένην[5] ποταμὸν ὅρον Βιθυνίας καὶ Παφλαγονίας εἶναι βούλονται. Ἀπὸ δὲ τοῦ Βιλλαίου ποταμοῦ εἰς Ψιλλίδα[6] ποταμὸν, τὸν νῦν λεγόμενον Παπάνιον, στάδια ξ', μίλια η'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ψιλλίδος ποταμοῦ, ἤτοι Παπανίου, εἰς Παρθένην πο-

dia xx, milia II⅔. Hic Billaeus fluvius, ut aiunt quidam, separat Bithyniam: quae vero finitima, Paphlagoniae sunt. Nunc autem nonnulli Parthenen fluvium Bithyniae et Paphlagoniae terminum esse statuunt. A Billaeo fluvio ad Psilidem fluvium, nunc Papanium dictum, stadia LX, milia VIII. A Psilide fluvio, seu Papanio, ad Parthenen fluvium, stadia LXX, milia IX⅓. Hic

3) Βιλλαῖον . . . στάδια κ'. V. adn. ad Arrian. p. 66.

4) οὗτος ὁ Βιλλαῖος ... [ἀπὸ δε τοῦ Βιλλ. praebet solus Menippus, qualis superest. Desiderantur haec apud Arrianum]. Cf. Marcianum. Huds. Vulgo Βιθυνίας.

5) τινὲς δὲ νῦν τὸν Παρθένην. Sic ait noster antiquiorem fuisse terminum Billaeum, recentiorem Parthenium. Iam Arriani aetate Parthenius erat terminus orientalis Bithyniae. Quem vide p. 66. Gail.

6) Ἀπὸ δὲ τοῦ Βιλλαίου . . . Ita et Arriano p. 14. Sed Marciano p. 71: ἀπὸ Τίου εἰς Ψίλλιον ποτ. στάδια ξ'. Huds. Fallitur Hudsonus dicendo: ita et Arriano, quod verum est tantum de stadiasmo a Tio ad Billaeum, at non de sequentibus. Hic emendandus noster ex Marciano, apud quem sunt 60 stad. a Tio ad Psillium, et inde 70 ad Parthenium, id est, 130 a Tio ad Parthenium. Illud apud Arrianum est 120 stadiorum: quae discrepantia parum lectorem offendit. Sed Anonymus sigillatim 150 stad. numerat a Tio ad Parthenium. Nempe cum Arriano 20 stad. numeravit a Tio ad Billaeum, et insuper inde 60 a Billaeo ad Psillidem, dum 40 tantum dicere debuisset; nam ex Marciano sumsit ille numerum 60, quem Marcianus non a Billaeo, sed a Tio profectus, adhibuerat. Confuse noster hic miscet Arriani et Marciani rem geographicam. Cf. nostra ad Arrian. p. 66. — Ψίλλιδα. Al. (Ψύλλην, Ψύλλαν ἐμπόριον, Arrianus pag. 65 sed non idem ac Ψίλλιδα Anonymi et Marciani G.), vel Ψίλην. Huds. Rescripsi Ψίλλ. cum duplici λλ, ex Marciano p. 71, Huds. Quis sit hic fluvius, Marciano etiam laudatus, nescio. Parum convenire videtur veterum stadiasmo hodiernum litus. Ad orientem Tii Arrianus et Anonymus collocant Billaeum fluvium, distantem 20 stad. Ad orientem Tii Marcianus Psillium fluvium collocat, 60 stadiis pistantem; sed de Billaeo tacet. Anonymus Billaeum cum Arriano, et Psillium cum Marciano laudat, sed confuse; vid. adnot. ad Arrian. pag. 65, 66. Mox Arrianus, 100 stad. post Billaeum, Parthenium collocat, nec alium fluvium inter Billaeum et Parthenium collocat. Marcianus Parthenium collocat 70 tantum stadiis ad orient. Psillii fluvii. Cui respondeat hic Psillius? Annon mutata fuit natura locorum? Ut ut est, non

ταμὸν, στάδια ο'[7], μίλια θ' L'γ'. οὗτος[8] ὁ Παρθένης πλωτός ἐστι, καταφέρων ῥεῖθρον ἡσυχώτατον. ἐν αὐτῷ δὲ λόγος Ἀρτέμιδος εἶναι λουτρὸν ἐπιφανέστατον. Ἀπὸ δὲ τοῦ Παρθενίου[9] εἰς Ἀμάστρην, τὴν καὶ Ἄμαστριν λεγομένην, πόλιν ἑλληνίδα, ἔχουσαν καὶ ποταμὸν, πρότερον λεγομένην[10] Σήσαμον, στάδια Ϟ', μίλια ιβ'. Ἀπὸ δὲ Ἡρακλείας εἰς Ἄμαστριν στάδια ψ'[11], μίλια Ϟ. ὧν δὲ τόπων ἄρξαι Φινέα[12] τοῦ τυρίου Φοίνικος· ὑστέροις δὲ χρόνοις κατελθεῖν ἐξ Ἰωνίας στόλον Μιλησίων, καὶ κτίσαι ταύτας[13] τὰς πόλεις, ἃς εἰς Ἄμαστριν ὕστερον συνήγα-

Parthenes navigabilis est, fluento decurrens valde tranquillo: ubi est (ut aiunt) Dianae balneum limpidissimum. A Parthenio fluvio ad Amastren, quae et Amastris dicitur, (urbem graecam, habentem fluvium, prius Sesamum adpellatam, stadia xc, milia xii. Ab Heraclea ad Amastrin, stadia dcc, milia xc. His in locis olim regnavit Phineus, tyrii Phoenicis filius: postea autem Milesii ex Ionia classe venientes, urbes [quatuor] condiderunt, quas in unam Amastrin serius coniunxit, quum ibi civitatem

reperio in tab. geogr. 100 stadia contineri posse a fluvio Billaeo iuxta Filios; nec intelligo 90 tantum numerari a Parthenio hodierno, fluente iuxta Bartin, ad Amastrin, hod. Amasserah. Nec video vestigia fluvii Psillii. Vulgo Ψίλιδα et mox Ψίλιδος. Gail. Hunc locum non habet Arrianus, solus autem Menippus Marcianeus.

7) στάδια ο'. Arriano στάδιοι ρ'. Huds. At non ait Hudsonus stadia 100 numerari Arriano a Billaeo ad Parthenium, Anonymo autem 70 a Psillide ad Parthenium. Gail.

8) Οὗτος ὁ Παρθένης usque ad ἀπὸ δὲ τοῦ Παρθ. desunt apud Arrianum [et Menippum]: quae Scymni fragmentis tribuit Holstenius 226 sqq. Gail.

9) Aut legendum Παρθένου, aut supra Παρθένιον in duplici loco. Gail. Παρθένιον hunc fluvium appellant Menippus et Arrianus, quod iam Huds. dicit. Cf. Steph. Byz. s. v. Παρθένιος.

10) Vulgo λεγόμενον Σήσ. Σήσαμος nonnullis insula, aliis urbs, verum Straboni ἀκρόπολις Ἀμάστρεως. Huds. Liquet nomen vetus, Σήσαμον, referendum esse ad civitatem ipsam, nec vero ad fluvium; nam si fluvii nomen antiquum auctor exprimere voluisset, recentiorem simul adhibuisset adpellationem. Ergo leg. λεγομένην, quo adstruitur quod conieci ad Scymn. Fragm. vs. 220. T. II. p. 407, 408. Gail. Conf. schol. ad Apoll. argon. II. 941, ex quibus apparet, urbem Amastrin olim Sesamum appellatam fuisse.

11) στάδια ψ'. Ab Heraclea ad Amastrim sigillatim non 700, sed 660, habet noster. Habet Arrianus sigillatim 690. Gail.

12) Φινέα. In his locis Phineum primum habitasse memorat Steph. Byzant. voc. Σήσαμος. Huds.

13) καὶ κτίσαι ταύτας.... Forsan ex Strabone p. 544 (p. 820 Alm.) legendum τέσσαρας πόλεις. Huds. Haec usque ad ἀπὸ δὲ Ἀμάστρ· desunt apud Arr. Rece-

γεν, ἐπὶ τὸν τόπον κτίσασα[14] ὁμώνυμον πόλιν Ἄμαστρις[15], ἡ Ὀξυάθρου[16] [6] μὲν ἱστορουμένη θυγάτηρ ὑπάρχουσα[1], ὡς ὁ λόγος, τοῦ Περσικοῦ, τοῦ δὲ Ἡρακλείας τοῦ Διονυσίου τοῦ τυράννου γενομένη γυνή. Ἀπὸ δὲ Ἀμάστριδος εἰς χηλὴν[2] Ἐρυθίνους στάδια ϟ', μίλια ιβ'. Ἀπὸ δὲ χηλῆς Ἐρυθίνων εἰς Κρώμναν[3] χωρίον, στάδια ϟ', μίλια ιβ', Ἀπὸ δὲ Κρώμνης χωρίου εἰς Κύτωρον στάδια ϟ', μίλια ιβ'[4]. Ἀπὸ δὲ Κυτώρου εἰς Αἰγιαλὸν[5] χωρίον,

sibi cognominem condidisset, Amastris (regina), Oxyathrae, ut fertur, persici filia, uxorque Dionysii, Heracleae tyranni. Ab Amastri ad molem Erythinos, stadia XC, milia XII. A mole Erythinis ad Cromnam castellum, stadia XC, milia XII. A Cromna castello a Cytorum, stadia XC, milia XII. A Cytoro ad Aegialum castellum, stadia LX, milia VIII. Ab Aegialo ad Climaca vicum,

pit Holsten. in Scymni fragm. 216—225. Gail. Huds. coniecit τέσσαρας scribendum pro ταύτας.

14) Sic Holsten. Vulgo κτίσας. Gail.

15) Vulgo Ἀμάστριδος. Rescripsi Ἄμαστρις, praeeunte Holsten. ad Scymn. 222. Gail.

16) ἡ Ὀξυάθρου. Praeter Strabonem (p. 820 Alm. T. II. p. 382 Cor.), etiam hanc historiam tangunt Memnon apud Photium (c. 5. pag. 710 med.), Diodorus Sic. (XVII. 34 init.), aliique. Huds.

1) θυγάτηρ ὑπάρχουσα. Vulgo ὑπάρχον. Holsten. ad Scymni Fragm. 223. rescripsit ὑπάρχουσ', sicut supra vs. 221. κτίσασ' pro vulgato κτίσας. Virum cl. secutus sum, non quod ex ὑπάρχον sensus non elici possit, sed quia τοῦ περσικοῦ mihi videretur melius pendere ab Ὀξυάθρου, nomine proprio, quam ab ὑπάρχον; nunquam praefectura fuit persicum imperium. Ne offendamur autem, quod τοῦ περσικοῦ tantum distet ab Ὀξυάθρου, et ὑπάρχουσα proximum sit τῷ ἱστορουμένῃ: locus est ex metrica oratione mutuatus. Gail. In uno urbis Amastris nummo habemus. Caput forte Amastrios cultu peregrino. ΑΜΑΣΤΡΙΟ. ΒΑΣΙΛΙΣΣ. Deinde mulierem sedentem capite turrito, quae d. Victoriolam tenet. In aliis nummis legimus ΑΜΑΣΤΡΙΕΩΝ.

2) Vulgo χαλὴν. Πόλιν legendum esse suspicarer, nisi quod mox iterum occurrat χαλῆς. Forsan χαλῆς (quod deest in lexicc. G.), dorice pro χηλῆς, quae apud Thucydidem, aliosque est portus, aut crepido portus. — Arriano στάδια ἑξήκοντα. Huds. Rectius Anon. Cf. nostra ad Arrian. p. 67 sq. Gail.

3) Vulgo Κρόμνα [et mox Κρόμνης]. Arrian. melius Κρώμναν p. . . . . Homer. Iliad. II. 855 Κρῶμναν. Stephan. Byz. Κρώμνα. Strabo, p. 820 Alm. Κρώμνα. — Arrianus stad. 60 pro 90 Anonymi. Vid. pag. 67. Gail. Menippus Κρῶμνα, qui tantum ab Amastri ad Cromnam distantiam indicat.

4) Post στάδια ϟ habet Arrianus p. 15 ὅρμος ναυσὶν ἐν Κυτώρῳ. καὶ ἀπὸ Κυτ. et Menippus adiecit: ἐνταῦθα σάλος; sed post haec lacuna offendit.

5) Αἰγιαλόν. Sic Homerus Iliad. II. 855. Steph. Byzant. ad voc., et Strabo, p. 820 Alm. Arrianus Αἰγιαλοί p. 68. Gail.

στάδια ξ', μίλια η'. Ἀπὸ δὲ Αἰγιαλοῦ εἰς Κλίμακα[6] κώμην, στάδια ν', μίλια ς' L'γ'. Ἀπὸ δὲ Κλίμακος εἰς Τιμολάϊον χωρίον, στάδια μ'[7], μίλια ε' L'γ'. Ἀπὸ δὲ Τιμολάϊου εἰς Θύμηνα[8], στάδια κ', μίλια β' L'ς'. Ἀπὸ δὲ Θυμήνων εἰς Κάραμβιν[9], ἀκρωτήριον ὑψηλὸν καὶ μέγα, στάδια ρκ', μίλια ις'. κατ' ἀντικρὺς[10] δὲ Καράμβεως ἐν τῇ Εὐρώπῃ κεῖται μέγιστον ἀκρωτήριον, ἀπότομον εἰς θάλασσαν ὑψηλὸν ὄρος, τὸ λεγόμενον Κριοῦ μέτωπον, ἀπέχον ἐκ Καράμβεως πλοῦν νυχθήμερον[11]. Ἀπὸ δὲ Καράμβεως εἰς πόλιν Καλλιστράτιν, τὴν καὶ Μαρσίλλαν [λεγομένην][12], στάδια κ', μίλια β' L'ς'. Ἀπὸ δὲ Καλλι-

stadia L, milia VI⅓. Ab Climace ad Timolaium castellum, stadia XL, milia V⅓. A Timolaio ad Thymena, stadia XX, milia II⅔. A Thymenis ad Carambin, promontorium altum et magnum, stadia CXX, milia XVI: Carambi autem promontorio ex adverso iacet in Europa promontorium maximum, mons valde eminens, praerupta habens in mare praecipitia, Criu-metopon adpellatum, a Carambi distans diei noctisque navigatione. A Carambi ad Callistratim urbem, quae et Marsilla dicitur, stadia XX, milia II⅔.

6) Vulgo *Κλήμακα*, et mox *Κλημάκων*.

7) *Τιμολάϊον*. Marciano *Τιμολαῖον*. Huds. Hunc locum Arrianus ignorat. Menippus Marcian. habet numerum horum locorum distantiae ξ', noster autem anonymus μ'. Pro vulg. *Τιμολαΐον* scr. *Τιμολάϊον*.

8) Vulgo *Θυμινά*. Arriano *Θύμηνα*, Ptolemaeo *Θύμαινα*. Mox vulgo *Θυμινῶν*.

9) *Κάραμβιν*. De stadiasmo ab Aegialo ad Carambim, cf. nostra ad Arrian. p. 111. 112. Gail. Quamquam noster Anonymus et Menippus verbis fere singulis, quibus usi sunt in locis Timolaio et Carambi describendis, concinunt, tamen differunt in numero; ille enim habet στ. ρκ', hic tantum στ. ρ', sed in hac re singulari consentiunt Anonymus noster et Arrianus. Arriano et Menippo usum esse Anonymum certum est.

10) *Κατ' ἀντικρὺς δέ*. Cf. Marcian. p. 72. Huds. In verbis fere *κατ' ἀντικρὺς . . . Κριοῦ μέτωπον* congruunt Menippus et Anonymus noster, si exceperis *ἀπότομον εἰς θάλασσαν ὑψελὸν ὄρος*, quae apud Menippum desideras, sicut quae sequuntur: *ἀπέχον ἐκ Καράμβεως πλοῦν νυχθήμερον*. Ex his colligas fortasse, Anonymum nostrum ex alio fonte ac Menippum hausisse, sive etiam Menippus ipse Marciano et Anonymo fons fuerit. Porro apud Anonymum Callistratis urbs appellatur, quem locum Menippus Marcian. *κώμην* significat.

11) Vulgo *πολυνυχθήμερον*. Lego *πλόον νυχθήμερον*. Huds.

12) Recepi *λεγομένην*, quod excidisse iam Gail. suspicabatur. Apud Menippum *Καλλιστρατία* locus dicitur. Hunc locum ignorat Arrianus, qui distantiam indicat horum locorum aliter atque Anonymus noster et Menippus Marcianus:

στρἀτιδος εἰς Ζεφύριον, στάδια μ', μίλια ε' L'γ'. Ἀπὸ δὲ Ζεφυρίου εἰς Γάριον[13] τόπον, στάδια λ', μίλια δ'. Ἀπὸ δὲ Γαρίου τόπου εἰς Ἀβώνου τεῖχος, πόλιν[14] [σμικρὰν, τὴν νῦν] λε-

A Callistrati ad Zephyrium, stadia XL, milia V $\frac{1}{3}$. A Zephyrio ad Garium locum, stadia XXX, milia IV. A Gario loco ad Aboni

Arrian.	
A Carambi	
//	//
ad Zephyrium st.	60
//	//
Aboni moenia	150
Aeginetam	150
Cinolim	60
	420

Anon.	
a Carambi	
ad Callistratiam st.	20
Zephyrium	40
Garium	30
Aboni moenia	120
Aegineten	120
Cinolim	60
	390

Menipp.	
a Carambi	
ad Callistratiam st.	20
//	//
Garium	80
Aboni moenia	120
Aegineten	160
Cinolim	60
	440

Anonymus noster, quod ex hac tabula apparet, plura habet quam Arrianus et Menippus, sed cum Menippo maxime consentit. Loca, quae Anonymus et Menippus Marcian. plus quam Arrianus indicant, Arriani tempore iam interiisse videntur. Illorum fons fortasse fuit Menippi periplus integer.

13) Γάριον. Omissum Arriano, laudatum Marciano pag. 72 init. Huds. Ζεφύριον solus Anonymus noster habet.

14) Vulgo Ἀβούνου τειχόπολιν, λεγομένην. Arrianus p. 69. Ἀβώνου τεῖχος, πόλιν σμικρὰν, . . . quam scripturam admisi, eó potius quod vox τειχόπολις caret in lexicis mihi cognitis. — Conieci τὸ νῦν ante λεγομένην; illud tantum (cf. p. 145 init.), vel ἤτοι τὴν λεγ. (cf. pag. 159, l. 4), vel τὴν νῦν, ut p. 141, l. 3 suadet usus Anonymi. Adhibet etiam formas ἤδη . . . λεγόμενον (§. 13 pag. 151 et fin. pag. 152), νῦν . . . λεγομένην (p. 11 init.), τὴν καὶ . . . λεγομένην (p. 146, l. 11, 12 et p. 14 fin.); sed cum participio post nomen loci posito. — Ibi de stadiasmo dato cf. p. 112 post med. Gail. De tempore, quo nomen Inopolis oriebatur, testes habemus nummos, quorum alter cum effigie imperatoris L. Veri, alter vero cum effigie Lucillae, inscripti sunt ΙΩΝΟΠΟΛΕΙΤΑΝ. V. Mionneti Descr. de médailles antiques T. II. p. 388. Reliqui autem sunt imperatorum Antonini et M. Aurelii, sed hi habent nomen ΑΒΩΝΟΥ ΤΕΙΧΟΥ vel ΑΒΩΝΟΤΕΙΧΕΙΤΩΝ. V. Eckhelii Doctr. num. P. I. Vol. II. p. 385 sqq. De oriundo nomine Ionopoli testis est Lucianus sub fine libelli Pseudomantis: narrat enim pluribus, impostorem Alexandrum ab imperatore postulasse, ut Aboni-tichos deinceps Ionopolis appellaretur. Hoc etiam impetravit. Qua re

γομένην Ἰωνόπολιν, στάδια ρκ', μίλια [7] ις'. ἐνταῦθα ὅρμος ναυσὶν οὐκ ἀσφαλής· σαλεύοιεν δὲ [1] ἀπαθεῖς, εἰ μὴ μέγας χειμὼν καταλάβοι. Ἀπὸ δὲ Ἰωνοπόλεως εἰς Αἰγινήτην [2], πολίχνιον καὶ ποταμὸν, στάδια ρκ', μίλια ις'. Ἀπὸ δὲ Αἰγινήτου εἰς Κίνωλιν κώμην, νῦν Κινώλην [3] λεγομένην, στάδια ξ', μίλια η'. ἐν Κινώλῃ σαλεύοιεν ἂν νῆες ὥρᾳ ἔτους· ἔχει δὲ καὶ ὕφορμον εἰς τὴν καλουμένην [4] Ἀντικίνωλιν [5]. Ἀπὸ δὲ

moenia, civitatem nunc Ionodolim dictam, stadia CXX, milia XVI: statio illic navibus non admodum tuta; ubi tamen, si non magna sit tempestas, a damno immunes commorari queant. Ab Ionopoli ad Aegineten, oppidulum et fluvium, stadia CXX, milia XVI. Ab Aeginete ad Cinolin vicum, qui nunc Cinole aepellatur, stadia LX, milia VIII, ubi naves aestate commodissime commorentur. Habet etiam recessum navibus in [insula] dicta Anticinoli. A

apparet, nomen Ionopolin iam tempore M. Antonini incepisse, sed L. Vero regnante nuumis incusum fuisse. Duravit deinceps hoc nomen per longum tempus, quod testantur aevi posterioris monumenta, ut in Novella XXIX. tit. 8. Forma nominis *Ἰουνόπολιν*, quam vulgo apud Menippum Marcian. in editione Hoeschelii et cod. Paris. legimus, est reiicienda, quod iam vidit Hudsonus. Scribi iussit auctoritate Luciani commotus *Ἰωνόπολιν*. Ex his apparet, neque Menippum neque Arrianum nomen Ionopolin cognovisse; Marcianus in edendo Menippo illud addidit, atque hac editione auctor anonymi peripli usus est.

1) Arrian. *ἀλλ' εὕδοιεν ἂν*, et mox *κατέχοι* pro *καταλάβοι*.

2) *Αἰγινήτην*. Arrian. pag. 69; vulgo *Αἰγινῆτιν*, quod emendavi. Gail. *Αἰγινήτου πόλιν* apud Menippum Marcian.

3) *Κίνωλιν* scripsit Gailius; vulgo *Κίμωλιν*. Strabo et Ptol. *Κίμωλις*. *Κίνωλις* Arrian, Menippus Marcian. Verbo *Κίμωλις* fortasse usus est Menippus, cum hanc formam apud Strabonem et Ptolemaeum inveniamus; Marcianus autem forma *Κίνωλις*, ex qua *Κίνωλης* oriebatur.

4) Vulgo *τὸν καλούμενον*, quod em. Gail. ex Menippo Marcian.

5) *Ἀντικίνωλιν*. Straboni *Ἀντικίμωλιν* Ex hoc loco patet, quomodo emendandus sit Marcianus p. 72. Huds. Mendose vulgo vertunt: Locus est, unde solvunt navigantes ad vicum Anticinolin. Respicit *εἰς* ad stationem reconditam, quae insulam versus obpositam petenda erat. Rectius sensit Mannert VI. III. p. 18. Interdum portum in obversis locis civitates habent, ut Tyrus insnlae *λιμένα ἀπὸ γῆς* (Scylac. T. I. p. 303 init. Cf. adnot.): Didymae urbi Strabo (pag. 257 C, Amstelod.) tribuit *ἐπίνειον* . . . *ἐν περαίᾳ τῆς ἠπείρου*. — De stadiasmo conf. pag. 69 et de proximo ad potamos, pag. 78. Gail. In Menippo Marcian. edendo Hoeschelius posuit post: *Κίνωλιν κώμην καὶ ποταμὸν* signum asterisci; Vossius autem supplevit post *ποταμὸν* stadia ξ', et haec recepit recte Miller. Hoeschelius haec: „Asteriscus ante *ἔχει* tolli potest, si verba seq. *ἔχει δὲ καὶ ὕφορμον* parenthesi includantur.“ Cum primo Menip-

Κινώλης εἰς Στεφάνην, κώμην καὶ λιμένα[6], στάδια ρπ', μίλια κδ'[7]. Ἀπὸ δὲ Στεφάνης εἰς Ποταμοὺς χωρίον, στάδια ρν', μίλια κ'. Ἀπὸ δὲ τῶν[8] Ποταμῶν εἰς Συριάδα Ἀκρουλεπτὴν στάδια ρκ'[9], μίλια ιη'. Ἀπὸ δὲ Συριάδος Ἀκρουλεπτῆς κόλπος ἐκδέχεται. εἰσπλεύσαντι δὲ αὐτὸν εἰς Ἁρμένην, κώμην καὶ λιμένα μέγαν, στάδια ξζ'[10], μίλια ι'· ἔστι δὲ παρὰ τὸν λιμένα ποταμός Ὀχθομανὴς[11] ὀνόματι[12]. Ἀπὸ δὲ Ἁρμένης εἰς Σινώπην, Μιλησίων ἄποικον, στάδια μ', μίλια ε' Ly'. κεῖται δὲ ἐπὶ

Cinole ad Stephanen vicum et portum, stadia CLXXX, milia XXIV. A Stephane ad Potamos (Fluvios) castellum, stadia CL, milia XX. A Potamis ad Syriada Acrulepten [promontorium], stadia C, milia XVIII. Syriada Acrulepten sinus excipit: penetranti in illum ad Harmenen, vicum et portum magnum, stadia LXVII, milia X: iuxta portum fluvius est nomine Ochthomanes. Ab Harmene ad Sinopen, Milesiorum coloniam, stadia XL, milia V ½. Ad extre-

pum ederem, adsentirer Hoeschelio, sed sine iure. Si autem post Ἀντικίνωλιν legeremus στάδια ξ', sicuti apud Menippum Marcian. vulgo habemus, valde erraremus. Hoc loco numerus plane expungendus est. Noster Anonymus verum nobis indicat, quod etiam apud Menippum distantia emendata ἀπὸ Ἀμάστριδος εἰς Σινώπην στάδιοι ανν' pro vulg. αψν' confirmat. Hic numerus repugnat duplicem numerum ξ'. Itaque iterum Menippo edendo sequebar nostrum Anonymum, quem alii neglexerunt, cum mendo ἄλλοι ἐξήκοντα apud Arrianum se falli passi sint.

6 Schol. ad Apoll. argon. II. 918: Στεφάνην, τὴν ἄκραν. — Pro λιμένα „forsan verius Arrianus et Anon. ὕφορμον scribere potuisset“ dicit Gail., cui vero non adsentior.

7) Menippus Marcian. εἰς Στεφάνην κώμην στάδια ρν' ὅρμος ἐνθάδε. Ἀπὸ δὲ Στεφάνης κ. τ. λ. Arrianus: ἐς Στεφάνην ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν· ὅρμος ναυσὶν ἀσφαλής. Ἀπὸ δὲ Στεφάνης κ. τ. λ.

8) Vulgo τοῦ, quod Gail. emendavit.

9) Ἀκρουλεπτήν. Scribe Ἄκραν λεπτήν. tam hic quam infra, ex Marciano et Arriano. Huds. In vulgata lectione acquiesco, quum corruptio nominis ibi propria videatur aetatis, qua vixit scriptor, vel epitomator huius fragmenti. Sic Ποτίστεα, nomen recentius veteris Ποσείδειον p. 4; Ἀμάστρη, olim Ἄμαστρις, p. 5; Κινώλη, olim Κίνωλις, p. 7; Εὔεχος, olim Εὔαρχος p. 8. — Supra Συριάδα reposui pro Συριάδος, analogiam, et Marcianum (p. 72 Huds.) ducem secutus. — Vulgo stadia ρ', quod recte ex Menippo et Arriano em. Gail.

10) στάδια ξζ'. Stadia ἑξήκοντα Arriano, στάδια ν' Marciano. Huds.

11) Ὀχθομανης. Ὀχοσβάνης Marciano. Huds. Hunc locum Arrianus ignorat. Scylax eundem p. 33 Ὀχέσαινος appellat.

12) Menippus rectius ὄνομα.

τῶν ἄκρων νησίον, ὃ καλεῖται Σκόπελος[13]. *ἔχει δὲ διέκπλουν τοῖς ἐλάττοσι πλοίοις· τὰ δὲ μείζονα περιπλεῖν δεῖ, καὶ οὕτω καταίρειν εἰς τὴν πόλιν. εἰσὶ δὲ τοῖς περιπλέουσι τὴν νῆσον πλείους ἄλλοι στάδιοι μ'*[14], *μίλια ε' L'γ'. Σινώπη δὲ ἐπώνυ*[-8]*μός ἐστι μιᾶς τῶν Ἀμαζόνων. πλησίον χωρίον ἦν ποτὲ μὲν*[1] *τὸ πρὶν ᾤκουν εὐγενεῖς ὄντες Σύριοι, μετὰ ταῦτα δὲ, ὡς λέγουσιν, Ἑλλήνων ὅσοι ἐπ' Ἀμαζόνων*[2] *διέβησαν· Αὐτόλυκός τε καὶ σὺν . . . . Δηλέων καὶ Φλόγιος*[3], *ὄντες Θετταλοί. ἔπειτα Ἀμβρῶν τῷ*[4] *γένει μιλήσιος· ὑπὸ Κιμμερίων οὗτος ἀναιρεῖσθαι δοκεῖ. μετὰ Κιμμερίους Κῷος, πάλιν δὲ Κριτίνης*[5], *οἱ γενόμενοι φυγάδες τῶν*[6] *Μιλησίων. οὗτοι δὲ συνοικίζουσιν αὐτὴν, ἡνίκα ὁ Κιμμερίων στρατὸς κατέδραμε τὴν Ἀσίαν.*

Ἀπὸ δὲ Σινώπης εἰς Εὔαρχον ποταμὸν, ἤδη Εὔηχον λε-

mitates iacet insula parva, Scopelus nominata, quae transitum quidem praebet minoribus navigiis: sed maiora [illam] circûmnavigare oportet, et hoc modo ad urbem adpellere. Insulam circumnavigantibus alia adhuc stadia sunt XL, milia V⅓. Sinope cognominis est uni Amazonum. Finitima erat olim regio, quam possidebant nobiles Syri, deinde Graeci, ut aiunt, quotquot huc Amazonas bello petentes venerant; Autolycus et cum ipso Deleon et Phlogius, Thessali origine: post hos Ambron, gente Milesius, qui a Cimmeriis interemtus creditur: post Cimmerios Cous, deinde et Critines, qui a Milesiis in exilium missi erant. Illi urbem condiderunt, quum Asiam vastaret Cimmeriorum exercitus.

A Sinope ad Evarchum fluvium, nunc Evechon adpellatum,

13) *Σκόπελος*. Marciano *Σκόπηλος*; ex quo desumpta sunt sequentia. Huds.

14) A verbis *κεῖται δὲ* usque ad *στάδιοι μ'* omnia leguntur apud Menippum, qualem habemus. Quae sequuntur apud Menippum, neque reperis ap. Anon. nostrum, neque apud Arrianum. Idem quae deinde Anonymus noster praebet, hic solus habet, praeter Scymnum v. 204 sqq.

1) *πλησίον χωρίον ἦν ποτὲ μὲν τὸ πρὶν* . . . Potius *ὧν πλησίον χώρ' ἦν ποτέ, ἣν τὸ πρὶν* . . . , ut (Holstenius) in Scymno Fragm. vs. 205. 206. Huds.

2) *ἐπ' Ἀμαζόνων*. *Ἐξ Ἀμ.* in ms. Huds.

3) Vulgo *Συνδιλεὼν*. Fort. *σὺν αὐτῷ Δηλέων* . . . Holst. *σὺν Δηλέωντι Φλόγεως*. Apollon. Rhod. II. 958: *Δηϊλέων τε καὶ Αὐτόλυκος Φλόγιός τε*. Valerio Flacco V. vs. 115: Autolycum, Phlogiumque et Deilonta. Huds.

4) In cod. *Ἀμβρώντας γένει*.

5) *Κριτίνης*. Hinc forsan emendandus Stephanus voc. *Σινώπη*. Huds.

6) Vulgo *τοῦ*.

γόμενον, στάδια π', μίλια ις' L'γ'. οὗτος ὁ Εὔαρχος πολλὴν[7] ὁρίζει Παφλαγονίαν καὶ τὴν ἐχομένην Καππαδοκίαν. οἱ παλαιοὶ[8] τὴν Καππαδοκίαν καθήκειν βούλονται μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου· τινὲς δὲ αὐτοὺς Λευκοσύρους ἐκάλεσαν[9]· νυνὶ δὲ μετὰ τὴν Παφλαγονίαν τὰ ἐχόμενα μέχρι τῶν βαρβαρικῶν ὁρίων ἰδίως Πόντος καλεῖται. διήρηται δὲ εἰς ἐπαρχίας δύο. Ἀπὸ δὲ Εὐάρχου ποταμοῦ εἰς Καροῦσαν[10], ἐμπόριον καὶ λιμένα[11] τοῖς ἀφ' ἑσπέρας ἀνέμοις, πρῶτον Πολίχνιον ὠνομασμένον, στάδια ο', μίλια θ' L'γ. Ἀπὸ δὲ Καρούσας εἰς Γουρζούβανθον[12] στάδια ξ', μίλια η'. Ἀπὸ δὲ Γουρζουβάνθου εἰς Γά[-9]ζουρον[1] χωρίον, ἤδη Καλίππους[2] λεγόμενον, στάδια ρν', μίλια κ'. Ἀπὸ δὲ Γαζούρου εἰς Ζάληκον, ποταμὸν καὶ κώμην ἀλίμενον, στάδια Ϟ[3], μίλια ιβ'. Ἀπὸ δὲ Ζαλήκου ποταμοῦ εἰς Ἅλυν ποταμὸν πλωτὸν,

stadia LXXX, milia XVI⅓: hic fluvius Evarchus Paphlagoniam et finitimam Cappadociam disterminat. Veteres enim Cappadociam porrectam esse volunt usque ad Euxinum Pontum: nonnulli illos [Cappadocas] Leucosyros adpellarunt. Nunc vero quae Paphlagoniam proxime excipiunt usque ad fines barbaricos, proprie Pontus vocantur; dividitur autem in duas praefecturas. Ab Evarcho fluvio ad Carusam emporium cum portu, olim Polichnion [Oppidulum] dictum, quod flantibus ventis occidentalibus adire licet, stadia LXX, milia IX⅓. A Carusa ad Gurzubanthum, stadia LX, milia VIII. A Gurzubantho ad Gazurum castellum, nunc Calippos adpellatum, stadia CL, milia XX. A Gazuro ad Zalecum, fluvium et vicum importuosum, stadia XC, milia XII. A Zaleco fluvio ad Halym, fluvium navigabilem, stadia CCX, milia

7) Πολλὴν vocem suspectam putavit Gailius.

8) Gailius scr. οἱ παλαιοὶ γὰρ τὴν.

9) Conf. schol. ad Apollon. argon. II. 946. 964.

10) Menippus et Anonymus noster a verbis ἀπὸ δὲ Σινώπης usque ad εἰς Καροῦσαν consentiunt.

11) εἰς Καροῦσαν ἐμπ. καὶ λ. In Marciano ἔχει δὲ καὶ λιμένα τοῖς . . . Huds.

12) Vulgo Γουρζουβάνθον. Hunc locum et Menippus et Arrianus ignorant. Hic distantiam urbis Sinopes et Carusae, et Zagorae indicat, ille consentit cum Anonymo nostro, excepto loco Gurzubantho, quem non novit.

1) Vulg. lectionem Γάζουρον, et mox Γαζούρου retinui. Gailius scripsit Ζάγωρον et mox Ζαγώρου.

2) Vulg. lectionem Καλίπποι tentavit Gail., coniiciens Καλίππον esse scribendum.

3) στάδια Ϟ. Noster 90 stadia numerat; Marcianus 120, apud quem ρν', 150 coniicit Hudsonus. Cf. nostra ad Arrian. p. 113 med. Gail.

στάδια σι' [4], μίλια κη'. οὗτος ὁ Ἅλυς ποταμὸς πάλαι μὲν ὅρος ἦν τῆς Κροίσου βασιλείας καὶ τῆς Περσῶν, νῦν δὲ ὑπὸ τῶν [5] Ῥωμαίων ἐπικράτειαν ῥέει [6], οὐκ ἀπὸ μεσημβρίας, ὡς λέγει Ἡρόδοτος, ἀλλ' ἀπὸ ἀνίσχοντος ἡλίου. καθότι δὲ εἰσβάλλει εἰς τὸν Πόντον, ὁρίζει τὰ Σινωπέων [7] καὶ Ἀμισηνῶν ἔργα [8]· τριακόσια [9] δὲ στάδια ἀπέχων τῆς Ἀμισοῦ, μεταξὺ Σύρων τε καὶ Παφλαγόνων φερόμενος εἰς τὸν Πόντον ἔξεισιν. Ἀπὸ δὲ Ἅλυος [10] ποταμοῦ εἰς τὸν Ναύσταθμον [11], ἐν ᾧ καὶ λίμνη ἐστὶ, στάδια μ' [12], μίλια ε' L'γ'. Ἀπὸ δὲ Ναυστάθμου λίμνης εἰς Κωνώπιον [13] λίμνην, στάδια ν', μίλια ς' L'ς'. Ἀπὸ δὲ Κωνωπίου

XXVIII. Hic fluvius Halys olim regni Croesi et Persarum terminus fuit, nunc vero sub Romanorum imperio fluit, non a meridie, ut Herodotus inquit, sed ab ortu solis: ubi autem in Pontum exit, Sinopensium et Amisenorum agros separat: trecentis vero stadiis ab Amiso distans, inter Syros et Paphlagonas fluens, in Pontum se exonerat. Ab Halyi fluvio ad Naustathmum, ubi et palus est, stadia XL, milia V $\frac{1}{3}$. A Naustathmo palude ad Conopium paludem, stadia L, milia VI $\frac{2}{3}$. A Conopio palude ad

4) Ἀπὸ δὲ Ζαλήκου .... πλωτὸν item Menippus habet, sed deinceps στάδια ρν'. Zalecum Arrianus non habet.

5) Fort. τὴν τῶν. Gail.

6) ἐπικράτειαν. In Arriano (p. 16 in.) ἐπικρατείᾳ, in quo etiam, ut et in Anonymi ms., ῥέει verbis praecedentibus iungitur, non sequentibus. Huds.

7) Vulgo Σινώπης. Lectionem Arrian. recepit Gailius.

8) οὗτος ὁ Ἅλυς .... καὶ Ἀμισηνῶν ἔργα ex Arriano, qualem nunc habemus, hausta sunt.

9) τριακόσια ... Unde habeat quae mox sequuntur, plane nescio. Huds. Menippus ipse fons Anonymi esse videtur; sed etiam Apollodori libri Ponticorum (οἱ τῶν Ποντικῶν), conf. schol. ad Apoll. argon. II. 159; sive Androni periplus Ponti (ὁ περίπλους τοῦ Πόντου), conf. ib. II. 946. 354, sive Asclepiadis libri Bithyniacorum (τὰ Βιθυνίακα) conf. ib. II. 789, sive Alexandri opus geogr. Ἀσία vel περὶ Πόντου Εὐξείνου cf. Steph. Byz.; sive Arr. periplus communis fons esse possunt.

10) ἀπὸ δὲ Ἅλυος. Cf. Marcianum, p. 74, et Arrianum pag. 16. Huds.

11) εἰς τὸν Ναύσταθμον. Recte noster scribit τόν, nec vero τήν: non tam enim urbs erat Naustathmus, quam navale. Marcian. p. 74 Huds.: ἀπό Ἅλυος ... εἰς λίμνην καὶ ... σάλον, ὃς καλεῖται Ναύσταθμος... — Mox Naustathmum et Conopium paludes vocat, quod paullulum ab Arriano recedit, sed non a Marciano: ἀπὸ Ναυστάθμου εἰς ἑτέραν λίμνην καλουμένην Κωνώπιον. — Apud nostrum καί exprimit esse paludem praeter navale ipsum, ναύσταθμον, proprio nomine insignitum. Gail.

12) στάδια μ'. Cf. ad Arrian. p. ...

13) Κωνώπιον. Vulgo Κωνώπειον [et mox Κωνωπείου]: scribendum foret Κωνωπεῖον, ut ap. Arrian., nisi Marciani lectio Κω-

λίμνης εἰς Εὐσήνην, τὴν καὶ Δαγάλην λεγομένην, στάδια ρκ', μίλια ις'. Ἀπὸ δὲ Εὐσήνης εἰς Ἀμισὸν[14] πόλιν στάδια ρξ', μίλια κά L's'. Ἀμισὸς, πόλις ἑλληνὶς, Ἀθηναίων[15] ἄποικος, ἐπὶ θαλάσσῃ οἰκεῖται, ἐν τῇ Λευκοσύρων γῇ[16] κειμένη[17], Φωκαέων ἀποικία. τέσσαρσι γὰρ πρότερον ἔτεσιν οἰκισθεῖσα τῆς Ἡρακλείας, ἔλαβεν ἰωνικὴν κτίσιν. κατὰ δὲ τὴν πόλιν ταύτην, τῆς Ἀσίας σχεδὸν στενότατος αὐχήν ἐστιν [10] εἰς Ἰσσικὸν κόλπον διήκων, τήν τε Ἀλεξάνδρου πόλιν, τῷ Μακεδόνι κτισθεῖσαν· ἡμερῶν δὲ ὁδὸν εἰς τὴν Κιλικίαν ἑπτὰ τῶν πασῶν ἔχει. τὸ τῆς Ἀσίας γὰρ λέγεται ἰσθμοδέστατον εἰς τὸν περὶ αὐτὸν ὄντα συνάγεσθαι μυχόν. ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἔοικεν ἀγνοεῖν λέγων ἐκ τῆς Κιλικίας [πέντε ἡμερῶν ὁδὸν εἰς τὸν Πόντον]. Πεντεκαίδεκα [ἔθνη ἔχει][1] ἡ χεῤῥόνησος· ὧν τρία μὲν ἑλληνικὰ, αἰολικὸν, εἶτ' ἰωνικὸν, καὶ δωρικὸν[2]. τὰ λοιπὰ δὲ τῶν μιγάδων χωρία βαρβαρά·

Eusenen, quae et Dagale adpellatur, stadia CXX, milia XVI. Ab Eusene ad Amisum urbem, stadia CLX, milia XXI⅔. Amisus, urbs graeca, Atheniensium colonia, ad mare sita est, in Leucosyrorum regione iacens, Phocaeensium [etiam] colonia: exstructa enim quadriennio ante Heracleam, ionica de gente originem traxit. Iuxta hanc civitatem Asia arctissimo collo constringitur pertinente usque ad Issicum sinum, urbemque Alexandriam, a Macedone conditam: hinc in Ciliciam non minus quam septem dierum est iter. Nam Asia fertur angustiis arctissimis ad Issici sinus recessum comprimi. Herodotus autem in errore versari videtur, quum dicit quinque dierum iter esse a Cilicia ad Pontum. Quindecim gentes habet haec peninsula: quarum tres graecanicae sunt, aeolica, ionica, atque dorica; ceterae barbarae

κήπιον, et Anonymi scriptura proparoxytona, ostenderent ad qualem formam noster ille recurrerit. — De stadiasmo cf. ad Arrian. p. 70. Gail.

14) Ἀμισός. Ait noster cum Arriano, pag. 16, Amisum esse Atheniensium coloniam: mox confuse adiicit Φωκαέων ἀποικία, sicut pag. 4, prioribus posteriora opposuit de Heracleae ortu (vid. not. ad loc. Cf. et ad p. 2 et 13). Haec nempe verba post οἰκεῖται, usque ad Φρύγες aliunde manant, et reposita sunt ab Holstenio inter Scymni Fragm. De cuius civitatis incrementis vid. Rochett. Hist. des col. III. 333, 334. Gail.

15) Vulgo Ἀθηνῶν. Gailius recepit lectionem Arrianeam.

16) Vulgo Λευκοσύρων. Hudson. Λευκοσύρῳ. In ms. Σελευκοσύρῳ γῇ, et mox Φωκέων. Locum restituimus ex Scymno [verius ex Holstenio. G.] Huds.

17) Haec, quibus carent Arrian. et Marcian., in Scymni fragm. transtulit Holsten. Gail.

1) Verba uncis inclusa sunt elapsa. Ea inseruit ex Herodoto Holstenius Scymni frggm. 194.

2) Vulgo Αἰολικῶν, εἶτ' Ἰωνικῶν, καὶ Δωρικῶν. Gallii emendationem recepimus.

Κίλικες μὲν οὖν, Λύκιοί τε, καὶ πρὸς τούτοις Μάκαρες, Μαριανδυνοί[3] τε παραθαλάσσιοι οἰκοῦσι, Παφλάγονές τε καὶ Παμφύλιοι· Χάλυβες[4] δὲ τὴν μεσόγαιαν, οἵ τε πλησίον Καππάδοκες, οἵ τε νεμόμενοι τὴν Πισιδικὴν, Λύδιοί τε, καὶ πρὸς τοῖσδε Μυσοὶ καὶ Φρύγες.

Ἀπὸ δὲ Ἀμισοῦ εἰς Λύκαστον ποταμὸν στάδια κ΄, μίλια β΄ L΄ς΄. Ἀπὸ δὲ τοῦ Λυκάστου ποταμοῦ εἰς κώμην καὶ ποταμὸν Χαδίσιον, στάδια μ΄, μίλια ε΄ L΄ς΄. Ἀπὸ δὲ Χαδισίου εἰς Ἀγκῶνος[6] λιμένα, ἐν ᾧ[7] καὶ Ἶρις ἐμβάλλει, στάδια ρ΄, μίλια ις΄. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἴρεως ποταμοῦ εἰς Ἡράκλειον[8], ἱερὸν καὶ ἀκρωτήριον, στάδια τξ΄[9], μίλια μη΄. ἐνταῦθα λιμὴν μέγας, ὁ λεγόμενος Λαμυρὼν[10], ὅρμος ναυσὶ καὶ ὑδροστόλος. Ἀπὸ δὲ Ἡρακλείου εἰς Θερμώδοντα, ποταμὸν ναυσίπορον, στάδια μ΄, μίλια ε΄ L΄γ΄. οὗτος ὁ Θερμώδων ἐστίν, ἐν ᾧπερ[11] [11] αἱ Ἀμαζόνες οἰκῆσαι

sunt promiscuae: Cilices quidem, Lyciique, et praeter hos Macares, Mariandynique loca tenent maritima, Paphlagonesque et Pamphylii; Chalybes autem mediterranea possident, hisque proximi Cappadoces, Pisidiaeque incolae, et Lydi, dein Mysi et Phryges.

Ab Amiso ad Lyastum fluvium, stadia XX, milia II⅔. A Lycasto fluvio pd vicum et fluvium Chadisium, stadia XL, milia V⅓. A Chadisio ad Anconis portum, ubi Iris in Pontum exoneratur, stadia C, milia XVI. Ab Iri fluvio ad Heracleum fanum et promontorium, stadia CCCLX, milia XLVIII: illic portus magnus, Lamyron adpellatus, statio navium, et aqua instructus. Ab Heracleo ad Thermodonta, fluvium navigabilem, stadia XL, milia V⅓. Hic Thermodon ille est, ubi Amazones habitasse dicuntur,

3) De Maryandinis conf. schol. ad Apoll. argon. II. 140.

4 De Chalybis conf. schol. ad Apoll. argon. II. 375.

5) Lycastum fluvium Arrianus non novit.

6) *εἰς Ἀγκῶνος λιμένα.* Arrian. pag. 16, *εἰς Ἀγκῶνα λιμένα.* Formam Anonymi optaverim: nam genitivus facile usurpatur in similibus: *Κάλπης λιμήν*, Xenoph. Anab. VI. 4, Arrian. Peripl. Eux. p. 13. Anon. A, p. 2, perperam *εἰς Κάλπην λιμένα*; *Ὕσσου λιμήν*, Arr. Peripl. Eux. p. 6 extr. (Anon. A, p. 22, male *Ὑσσὰν λιμένα*); *Συμβόλου λιμήν* Arrian. p. 20. *λιμένα Δάφνης*, Arrian. pag. 25. et Anon. B, p. 16 Huds.; at pessime noster saepius genitivum habet: *ὅρμος Δάφνου*, pag. 13 extr.; *εἰς Κορδύλων χωρίον*, p. 14. Gail.

7) Arrian. melius *ἵνα περ*, et mox *εἰσβάλλει*. Gail.

8) *Ἡράκλειον*. Ptolemaeo *Ἡρακλέως ἄκρον*; Arriano *Ἡράκλειος ὅρμος*. Huds.

9) Vulgo *ρζ΄*.

10) *Λαμυρών*. De quo nomine silent ceteri, quoad sciam. Gail.

11) Arrian. *ἵνα περ*.

λέγονται, ἔχουσαι[1] πρὸς τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ καὶ πόλιν Θεμίσκυραν λεγομένην. διαῤῥεῖ δὲ Θερμώδων ποταμὸς[2] . . . εἰς Βίρην ποταμὸν, στάδια ξ', μίλια η'. Ἀπὸ δὲ Βίρης ποταμοῦ εἰς Θοάριον[3] ποταμὸν, στάδια Ϟ', μίλια ιβ'. Ἀπὸ δὲ Θοαρίου ποταμοῦ εἰς Οἴνιον[4] ποταμὸν, ἐν ᾧ καὶ ἔφορμός ἐστι ναυσὶ, στάδια λ', μίλια δ'. Ἀπὸ δὲ Οἰνίου ποταμοῦ εἰς Φυγαμοῦντα[5] ποταμὸν στάδια μ', μίλια ε' L'ς'. Ἀπὸ δὲ Φυγαμοῦντος ποταμοῦ εἰς Ἀμηλητὸν τόπον, στάδια κ', μίλια β' L'ς'. Ἀπὸ δὲ Ἀμηλητοῦ τόπου εἰς Φαδισάνην[6], ἤτοι Φάδισσαν, στάδια ρλ', μίλια ιζ' L'ς'. ἐνταῦθα λιμὴν καὶ πόλις πλησίον, Πολεμώνιον λέγω. Ἀπὸ δὲ Φαδισάνης εἰς Πολεμώνιον πόλιν, στάδια ν'[7], μίλια ς'. Ἀπὸ δὲ Πολεμωνίου ἕως πλαγίων τοῦ Θερμώδοντος ποταμοῦ πρῶτον Χάλυβες ἔθνος ᾤκουν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Πολεμωνίου εἰς ἀκρωτήριον Ἰασώνιον καλούμενον, στάδια ρλ', μίλια ιζ' L'ς'. Ἀπὸ δὲ Ἰασωνίου εἰς Κιλίκων νῆσον, στάδια ιε', μίλια β'. Ἀπὸ δὲ Κιλίκων νήσου ἐπὶ τὸν Γένηπον[8] ποταμὸν, στάδια νε',

in urbe Themiscyra adpellata, ad ostia eius sita. Perfluit autem Thermodon hanc civitatem. A Thermodonte ad Biren fluvium, stadia LX, milia VIII. A Bire fluvio ad Thoarium fluvium, stadia XC, milia XII. A Thoario autem fluvio ad Oenium fluvium, in quo statio navibus, stadia XXX, milia IV. Ab Oenio fluvio ad Phigamunta fluvium, stadia XL, milia V $\frac{2}{3}$. A Phigamunte fluvio ad Ameletum locum, stadia XX, milia II $\frac{2}{3}$. Ab Ameleto loco ad Phadisanen, sive Phadissam, stadia CXXX, milia XVII $\frac{2}{3}$: illic portus et urbs non procul ab eo, Polemonium scilicet. A Phadisane ad Polemonium urbem, stadia L, milia VI. A Polemonio usque ad obliquum Thermodontis fluvii flexum, prius habitavit gens Chalybum. A Polemonio ad promontorium Iasonium adpellatum, stadia CXXX, milia XVII $\frac{2}{3}$. A Iasonio ad Cilicum insulam, stadia XV, milia II. A Cilicum insula ad Gene-

1) Vulgo ἔχοντες. Potius ἔχουσαι. Huds.

2) Apud Arrianum ἀπὸ δὲ Θερμώδοντος εἰς Βῆριν ποταμὸν στάδιοι ἐνενήκοντα. Huds. Suspectus locus, ubi lacuna fort. sic fere implenda: . . . λεγομένην, ἣν διαῤῥεῖ Θερμώδων ποταμός. Ἀπὸ δὲ τοῦ Θερμώδοντος εἰς Β. Gail. Βῆρις Arrian. Gailius Arriani formam praestare monet; sed non adsentior.

3) Arriano Θόαριν, dein στάδια ἑξήκοντα. Huds.

4) Arriano Οἰνόην. Huds.

5) Φυγαμοῦντα. Arriano Φιγ. Huds.

6) Vulgo Φαδισσάνην. Sed Arrian. Φαδισάν., et infra noster ipse Φαδισάνης. Gail.

7) στάδια ν'. Cf. ad Arrian. p. 7. Gail.

8) Forsan Γενήτην legendum ex Steph. Byzant. et Scylace. Huds.

μίλια ζ L ς'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Γενήπου ποταμοῦ εἰς Βοῶνα, ἀκρωτήριον καὶ χωρίον, στάδια κ'. μίλια β' L ς'. ἐνταῦθα λιμὴν πάντων ἀνέμων, καὶ ὅρμος ναυσίν. Ἀπὸ δὲ Βοῶνος εἰς Κοτύωρον[9] στάδια ϟ, μίλια ιβ'. ταύτης τῆς Κοτυώρου, ὡς πολεως, Ξενο[-12]φῶν ἐμνημόνευσε, καὶ λέγει Σινωπέων ἄποικον εἶναι· νῦν δὲ κώμη ἐστὶ, καὶ οὐδὲ αὐτὴ μεγάλη[1]. Ἀπὸ δὲ Κοτυώρου[2] ἕως πλησίον Πολεμώνιον[3] πρῶτον Τιβαρηνοὶ ᾤκουν, ἔθνος ὁμοχώριοι, πάνυ γελᾷν σπεύδοντες ἐκ παντὸς τρόπου, εὐδαιμονίαν[4] εἶναι ταύτην κεκρικότες. Ἀπὸ δὲ Κοτυώρου κόλπος ἐκδέχεται. εἰσπλεύσαντι δὲ αὐτὸν[5] εἰς Μελάνθιον ποταμὸν, στάδια ξ', μίλια η'. Ἀπὸ δὲ Κοτυώρου μὴ παραπλέοντι τὸν κόλπον, ἀλλ' ἐπ' εὐθείας διαπλέοντι[6] τὸ στόμα τοῦ κόλπου, εἰς Ἑρμωνάσσαν, χωρίον Τραπεζουσίων[7], στάδια τ', μίλια μ'. Ἀπὸ

pum flnvium, stadia LV, milia VII ⅔. A Genepo fluvio ad Boona, promontorium et castellum, stadia XX, milia II ⅔: illic portus ab omni vento (tutus), et statio navium. A Boone ad Cotyorum, stadia XC, milia XII. Huius Cotyori meminit Xenophon; quam urbem adpellat, et Sinopensium coloniam esse dicit: hodie vero pagus est, et ne is quidem magnus. A Cotyoro usque ad vicinum Polemonium prius habitarunt Tibareni, gens eiusdem regionis, qui risui modis omnibus studebant, in eo maximam felicitatem esse iudicantes. Cotyorum sinus excipit: illum autem intranti ad Melanthium fluvium, stadia LX, milia VIII. A Cotyoro, sinus anfractus non praeternaviganti, sed ostium eius recta transeunti, ad Hermonassam, Trapezuntium locum, stadia CCC, milia

9) Κοτύωρα Arr.

1) A verbis: ταύτης τῆς usque ad μεγάλη consentiunt Anonymus noster et Arrianus.

2) Haec in Scymni fragm. 177 translata. Gail.

3) Emend. Holstenii ἕως τοῦ πλησίον Πολεμωνίου rec. Gailius. Non retinui em. Holstenii, conf. infra ἕως πλησίον Κοτύωρον et ἕως Ὀφιοῦντα.

4) Huds. εὐδαιμωνίαν.

5) Sic rectius Holsten. Vulgo αὐτήν. Gail.

6) Vulgo διαπλέοντι, et mox παραπλ., inversione verborum facta. Gail.

7) Vulgo χῶραν Τραπεζουσίων. Χωρίον Τραπεζοῦντος dicitur Hermonassa apud Steph. Byz. Fortasse erat in ditione Trapezuntiorum, quod Ἑρμωνάσσης πλησίον ἡ Τραπεζοῦς, ut dicit Strabo XII. p. 825 A, Alm.) Huds. vel potius Berkel. ad Steph. l. l. Τραπεζουσίων. Ita, teste Stephano Byzant.. aeque ac Τραπεζουντίων. Huds. Rescripsi χωρίον, formam usitatiorem auctoris, a Stephano Byzant. comprobatam, et permutatam pariter, p. 124, ubi χώρα Ἀθῆναι aperte emendandum est ex proximo τοῦτο τοῦ χωρίου. Malui neutrum Τραπεζούσιον, quod forsan mutatum est in Τραπεζουσίων, post-

δὲ Μελανθίου ποταμοῦ εἰς Φαρμαντὸν[8] ποταμὸν, στάδια ρν, μίλια κ'. Ἀπὸ δὲ Φαρμαντοῦ ποταμοῦ εἰς Φαρμακίαν, ἤτοι τὴν λεγομένην Φαρνακίαν, στάδια ρκ', μίλια ις'. αὕτη ἡ Φαρνακία πάλαι μὲν Κέρασοῦς ἐκαλεῖτο, Σινωπέων καὶ αὕτη ἄποικος. . . . . . κτισθεῖσα ὑπ' αὐτῶν, . . . καθ' ἃς ἔρημος κειμένη [ἧς ἄντικρυς παρήκει][9] νῆσος Ἄρεως[10] λεγομένη. Ἀπὸ οὖν Φαρνακίας, τῆς καὶ πάλαι Κερασοῦντος[11], ἕως πλησίον Κοτύωρον[12] πρῶτον ᾤκουν ἔθνος οἱ λεγόμενοι Μοσυνοικοὶ, ἔθεσιν ὠμοῖς[13] ἔργοις βαρβαρικοῖς. φασὶ γὰρ ἐν ξυλίνοισιν ὑψηλοῖς τε [illegible] πύργοις ἐνοικεῖν πάντας, ἐν φανερῷ δὲ ἂν[14] ἕκαστα πράττειν· τὸν δὲ αὐτῶν βασιλέα δεδεμένον [13], πύργῳ[1] συγκεκλεισμένον τηρεῖν ἐπιμελῶς, τὴν ἀνωτάτω στέγην ἔχοντα· τοῖς φρουροῦσι δὲ αὐτὸν ἐπιμελὲς εἶναι, νομίμως ἵνα πάντα προσ-

XL. A Melanthio fluvio ad Pharmantum fluvium, stadia CL, milia XX. A Pharmanto fluvio ad Pharmaciam, sive Pharnaciam adpellatam, stadia CXX, milia XVI: haec Pharnacia olim Cerasus vocabatur, Sinopensium et ipsa colonia . . . . ab illis exstructa, . . . quarum in conspectu obtenditur insula deserta, Martis dicta. A Pharnacia, olim Cerasunte, usque ad vicinum Cotyorum prius Mosynoecorum, ut vocantur, gens habitavit; moribus feris, et rudi industria: nam ligneas et editissimas habitare turres feruntur, in aperto autem res quaslibet peragere: tum regem suum vinculis constrictum, turre clausum sedulo custodire, superiora domus occupantem: custodibus vero curae esse, ut cun-

quam lectio vitiosa χῶραν successisset in locum τοῦ χωρίου. Gail. Non adsentior Gailio scribenti Τραπεζούσιον.

8) Arriano Φαρματηνόν. Huds.

9) Lacunam suspicor esse ante κτισθεῖσα, quae verba ex alio auctore manant. Inde scilicet iterum Holsten. auxit Scymni Fragm. vss. 174—176, et 162—172.— καθ' ἃς ἔρημος. Quae verba pendent ex serie orationis alienae: iuncturae restituendae gratia, reposuit nescio quis, fort. supra lineam, ἧς ἄντικρυς παρήκει, quod iam coniieci ad Scymni Fragm. T. II. p. 405. Gail.

10) νῆσος Ἄρεως, vulgo Ἄρνεως. Rectius Holsten. Ἄρεως. Eadem est insula, quam laudatam iterum, Ἀρητιάδα νῆσον, pag. 122, et ἕως τῆς Ἀριστιάδος νήσου, pag. 123 videmus. Confuse ex pluribus libellis locos iteratos congessit epitomator. Gail.

11) Vulgo Κερασοῦς.

12) Gail. scr. ἕως τοῦ πλ. Κοτυώρου. Retinui vulg. lectionem.

13) Holstenius apud Scymn. Fragm. vs. 163: τοῖς ἔθεσι καὶ νόμοις καὶ ἔργοις βαρβαρικοῖς. Non absimile est quod de illis narrat Strabo, p. 549, ut et Pomponius Mela lib. I. cap. ult. Huds.

14) Holsten. reposuit δ' ἀεὶ, metro convenientius, et fort. genuinam lectionem. Gail.

1) Holst. ἐν πύργῳ τε.

τάττῃ[2] ποιεῖν· ἂν δὲ παραβαίῃ, κόλασιν αὐτοῦ λαμβάνειν φασὶ μεγίστην, μὴ διδόντας τροφήν. Ἀπὸ δὲ Φαρνακίας εἰς τὴν Ἀρητιάδα[3] νῆσον, ἔχουσαν ὕφορμον τοῖς ἀφ' ἑσπέρας ἀνέμοις, στάδια ν', μίλια δ'. αὕτη ἡ Ἀρητιὰς νῆσος λέγεται Ἄρεως[4], ἤτοι Ἀρεώνησος. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἀρητιάδος νήσου εἰς Ζεφύριον χωρίον, στάδια ρκ', μίλια ις'· ἐνταῦθα ὅρμος ναυσίν[5]. Ἀπὸ δὲ Ζεφυρίου χωρίον εἰς Τρίπολιν στάδια ϟ', μίλια ιβ'. Ἀπὸ δὲ Τριπόλεως εἰς Ἀργυρὰ[6] στάδια κ', μίλια β' L'γ'. Ἀπὸ δὲ τῶν Ἀργυρῶν εἰς Φιλοκάλειαν στάδια ϟ', μίλια ιβ'. Ἀπὸ δὲ Φιλοκαλείας εἰς Κόραλλα στάδια ρ', μίλια ιγ' L'γ'. Ἀπὸ δὲ Κοράλλων εἰς Κερασοῦντα, πόλιν καὶ ποταμὸν, στάδια ξ', μίλια η'. Ἀπὸ δὲ Κερασοῦντος εἰς Ἱερὸν ὄρος, ἐν ᾧ καὶ πόλις καὶ ὕφορμος, στάδια ϟ', μίλια ιβ'. Ἀπὸ δὲ Ἱεροῦ ὄρους εἰς Κορδύλην χωρίον, ἐν ᾧ καὶ ὅρμος ἐστὶ, στάδια με', μίλια ε' L'γ'. Ἀπὸ δὲ Κορδύλης εἰς Ἑρμύσην[7], ἐν ᾗ δεῦρο ὅρμος[8], στάδια με', μίλια ε' L'γ'. Ἀπὸ δὲ Ἑρμύσης εἰς πόλιν Τραπεζοῦντα, ἐν ᾗ ὅρμος λεγόμενος Δαφνοῦς[9], στάδια ξ', μίλια η'. Τραπεζοῦς, πόλις

cta legitime fieri iubeat; si contra a recto aberraverit, poenam ab illo repeti aiunt maximam, cibo nempe denegato. A Pharnacia ad Aretiada insulam, ubi abdita statio est navibus per ventos occiduos devenientibus, stadia L, milia IV: haec Aretias dicitur Martis insula, sive Areonesus. Ab Aretiade insula ad Zephyrium castellum, stadia CXX, milia XVI; ibi statio navium. A Zephyrio castello ad Tripolin, stadia XC, milia XII. A Tripoli ad Argyra, stadia XX, milia II⅓. Ab Argyris ad Philocaleam, stadia XC, milia XII. A Philocalea ad Coralla, stadia C, milia XIII⅓. A Corallis ad Cerasuntem, urbem et fluvium, stadia LX, milia VIII. A Cerasunte ad Hieron (Sacrum) montem, ubi et urbs et statio recondita, stadia XC, milia XII. A Sacro monte ad Cordylam castellum, ubi et statio navium, stadia XLV, milia V⅓. A Cordyla ad Ermysen, ubi statio navium, stadia XLV, milia V⅓. Ab Ermyse ad Trapezuntem civitatem, ubi statio Daphnus adpellata, stadia LX, milia VIII. Trapezus, urbs

2) Vulgo προστάττει.
3) Ἀρητιάδα. Ita lego. In mss. Ἀρτιάδα; in Arriano Ἀῤῥηντιάδα. Huds. At v. p. 75 sq.
4) Ἄρεως. Ita ex Stephano Byzant. In ms. Ἄρδους. Huds.
5) Vulgo ναυσί. Arrian. melius ναυσίν. Gail.
6) Arriano Ἀργύρια. [pag. 76]. Huds.
7) Arriano Ἑρμώνασσαν. Huds. Arrian. 40 stad. pro 45, forsan ex lapsu calami. Gail.
8) Arrian. καὶ δεῦρο ὅρμος.
9) Vulgo Δάφνου. Gail. Conf. p. 77, not. 15.

ἑλληνὶς, Σινωπέων ἄποικος, ἐπὶ θαλάσσῃ[10] ᾠκισμένη. Ἀπὸ οὖν Τραπεζοῦντος ἕως τῆς Ἀρητιάδος[11] νήσου, [14] .... ἤτε[1] καὶ πάλαι Κερασοῦντος, πρῶτον ᾤκουν ἔθνος οἱ λεγόμενοι Μάκρωνες[2], ἤτοι Μακροκέφαλοι. Ἀπὸ δὲ Τραπεζοῦντος[3] εἰς Ὕσσον[4] λιμένα, τὴν νῦν λεγομένην Σουσάρμια[5], στάδια ρπ', μίλια κδ'. Ἀπὸ δὲ Σουσαρμίων[6] εἰς Ὀφιοῦντα[7] ποταμὸν, ἐν ᾧ σάλος σύμμετρος[8] ναυσὶ, στάδια Ϟ', μίλια ιβ'. οὗτος ὁ Ὀφιοῦς ποταμὸς διορίζει τὴν Κόλχων χώραν ἀπὸ τῆς Θιανιτικῆς[9]. ἀπὸ οὖν Ὀφιοῦντος ποταμοῦ τὰ ἔθνη τῶν δύο-Πόντων ἐστί· τὰ δὲ ἐχόμενα, βαρβάρων διαφόρων ἐστὶν ἐθνῶν. Ἀπὸ

graeca, Sinopensium colonia, in ora maris condita. A Trapezunte usque ad insulam Aretiadem, olim Cerasuntem dictam, prius habitarunt Macrones, sive Macrocephali. A Trapezunte ad Hyssi portum, (urbem) nunc Susarmia adpellatam, stadia CLXXX, milia XXIV. A Susarmiis ad Ophiunta fluvium, in quo salum modicum navibus, stadia XC, milia XII. Hic Ophius fluvius Colchorum regionem separat a Thianitica. Ab Ophiunte fluvio sunt gentes duorum Pontorum, quibus finitimae sunt variae gentes bar-

10) Gailius scr. θαλάττῃ; vulgo θαλάσσης.

11) Vulgo Ἀριστιάδος. Eadem insula est, ac supra p. 121 et 122, laudata. Interdum sua noster ex pluribus locis confuse mutuatur et congerit. Cf. ad p. 105, 107, 117. Gail.

1) Suspectus locus, ubi lac. fort. sic implenda: ... νήσου, καὶ τῆς Φαρνακίας, τῆς καὶ .... Gail.

2) Vulgo Ἄκρωνες [et mox Ἀκροκέφαλοι]. Forsan Macrones, sive Macrocephali. Huds. Procul dubio. Vide nostra, T. I. p. 456. Gail.

3) Τραπεζοῦντος lego: in ms. Τραπεζουντίων, Huds.

4) Ὕσσον. Ita lego, quod in ms. sit Ὕσσον λιμ.; in Arriano Ὕσσον λιμ. Post λιμένα etiam adiicienda videntur καὶ πόλιν, obsequentia τὴν νῦν λεγομένην. Huds.

5) In ms. uno loco Σουσάρμια, in altero Σουσάρμα. Huds. Fort. epitomator, qui nomen recentius Σουσάρμια adiecit, in mente πόλιν habuit, quae vox non erat in exscribendo libro. Gail.

6) Huds. Σουσάρμια.

7) Ὀφιοῦντα. Ὄφις ποταμός dicitur Arriano. Huds.

8) σάλος σύμμετρος ναυσί, ubi coniicere liceret συμμέτροις, ut σύμμετρα πλοῖα, Stadiasm. §. 105. T. II. p. 456. Sed, quum scripserit noster pag. 124 extr.: οὐ πολλὰς ναῦς δέχεσθαι; et iterum ibid. supra: ἔχει σάλον σύμμετρον ναυσίν, liquet Anonymum nostrum ad stationis magnitudinem respicere, dum auctor Anonym. Stadiasmi respicit ad magnitudinem navium. Cf. Tom. II. p. 415 init. Gail.

9) Θιανιτικῆς. Arriano Θιαννικῆς, pro quo Τυαννικῆς malit Stuckius. Huds.

δὲ Ὀφιοῦντος ποταμοῦ εἰς Ψυχρὸν λεγόμενον ποταμὸν, στάδια λ', μίλια δ'. Ἀπὸ δὲ Ψυχροῦ ποταμοῦ εἰς Καλὸν ποταμὸν, τὸν νῦν λεγόμενον Καλὴν παρεμβολὴν[10], στάδια λ', μίλια δ'. Ἀπὸ δὲ Καλῆς παρεμβολῆς εἰς τὸν Ῥίζιον λεγόμενον, ποταμὸν[11] καὶ λιμένα, ςτάδια ρκ', μίλια ις'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ῥιζίου εἰς Ἀσκούρναν[12] ποταμὸν, στάδια λ', μίλια δ'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀσκούρνα ποταμοῦ εἰς Ἀδινῆον, ἤδη λεγόμενον Ἀδιηνὸν[13] ποταμὸν, στάδια ξ', μίλια η'· ἔχει σάλον[14] σύμμετρον ναυσίν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀδινήου ποταμοῦ εἰς Κόρδυλα[15] χωρίον, στάδια ρ', μίλια ιγ' L'γ'. Ἀπὸ δὲ Κορδύλων εἰς Ἀθήνας χωρίον, στάδια π', μίλια ι' L'ς'· ἐνταῦθα ὅρμος ναυσίν. ἔστι γὰρ[16] ἐν Πόντῳ τῷ Εὐξείνῳ χωρίον Ἀθῆναι λεγόμενον, ἐν [15] ᾧ καὶ Ἀθηνᾶς ἱερόν ἐστιν ἑλληνικὸν, ὅθεν μοι δοκεῖ καὶ τὸ ὄνομα εἶναι τούτου τοῦ χωρίου· καὶ φρούριόν τί ἐστιν ἠρεμημένον[1]· ὁ δὲ ὅρμος οἷος ὥρᾳ ἔτους δέχεσθαι οὐ πολλὰς ναῦς, καὶ σκέπην ταύταις παρέχειν ἀπὸ νότου ἀνέμου, καὶ αὐτοῦ τοῦ εὔρου. σῶ-

barae. Ab Ophiunte fluvio ad fluvium Psychrum (Frigidum) dictum, stadia XXX, milia IV. A Psychro fluvio ad Calum (Pulchrum) fluvium, qui nunc Pulchrum Castrum vocatur, stadia XXX, milia IV. A Pulchro Castro ad Rhizium vocatum, fluvium et portum, stadia CXX, milia XVI. A Rhizio ad Ascurnam fluvium, stadia XXX, milia IV. Ab Ascurna fluvio ad Adineum, nunc Adienum adpellatum, stadia LX, milia VIII: habet et salum modicum navibus. Ab Adineo fluvio ad Cordyla castellum, stadia C, milia XIII ⅓. A Cordylis ad Athenas castellum, stadia LXXX, milia X⅔, ubi statio navium. Est enim in Ponto Euxino locus Athenae adpellatus, ubi Minervae fanum graecum exstat, a quo locus ille nomen accepisse videtur; et castellum plane desertum: statio aestate paucarum navium capax, quas ab impetu noti ipsiusque euri potes protegere: immo et naves eo adpellentes a borea

10) Vulgo Καλὴ παρεμβολή.

11) Vulgo ποτὲ καὶ λιμ. Si servandum malueris voculam ποτέ, coniiciendum erit ἔχοντα ποτὲ; sed ποταμὸν optaverim. Gail. cui adsentior scr. ποταμὸν καὶ λιμένα.

12) Ἀσκούρναν. Ἄσκουρον Arriano. Huds.

13) Ἀδινῆον. Quum in Arriano sit Ἀδίηνος, mallem Ἀδιηνὸν, ἤδη λεγόμενον Ἀδινῆον etc.... et dein ἀπὸ τοῦ δὲ Ἀδινηοῦ ... Huds.

14) ἔχει σάλον. Ista alterius sunt, non Arriani, usque ad ἔστι γὰρ ἐν τῷ πόντῳ ..., quae mutuatur ab Arriano, p. 4. Huds.

15) Vulgo Κορδύλων.

16) ἔστι γὰρ ... Locum hunc ex Arriano profert Stephanus Byzant. voc. Ἀθῆναι. Huds. Mox scr. Gailius Πόντῳ τῷ Εὐξ. pro Π. Εὐξ. Deinceps vulgo χώρα Ἀθ. λεγομένη.

1) Arr. ἠμελημένον.

ζοιτο δ' ἂν καὶ ἀπὸ τοῦ βοῤῥᾶ τὰ ὁρμοῦντα πλοῖα[2], ἀλλ' οὐ τοῦ γε ἀπαρκτίου, οὐδὲ τοῦ θρασκίου μὲν ἐν τῷ Πόντῳ, σκίρωνος δὲ ἐν τῇ Ἑλλάδι καλουμένου. Ἀπὸ δὲ Ἀθηνῶν εἰς Ζάγατιν ποταμὸν, στάδια ζ'[3]. Ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Πρυτάνην[4] ποταμὸν, στάδια μ', μίλια ε' L'γ'· ἐν τούτῳ καὶ τοῦ[5] Ἀγχιάλου βασίλειά ἐστιν. Ἀπὸ δὲ Πρυτάνου ποταμοῦ εἰς Ἀρμένην τόπον, στάδια κδ', μίλια γ' L'γ'. Ἀπὸ δὲ Ἀρμένου τόπου εἰς Πυξίτην ποταμὸν, στάδια ξς', μίλια η' L'ς'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Πυξίτου ποταμοῦ εἰς Ἄρχαβιν[6] ποταμὸν, στάδια Ϟ', μίλια ιά. Ἀπὸ δὲ Ἀρχάβεως ποταμοῦ εἰς Ἄψαρον ποταμὸν, στάδια ξ', μίλια η'. Ὁ δὲ Ἄψαρος τὸ χωρίον λέγουσιν, ὅτι Ἄψυρτος ἐκαλεῖτο πάλαι[7]· ἐνταῦθα γὰρ τὸν Ἄψυρτον ὑπὸ τῆς Μηδείας ἀποθανεῖν· καὶ τάφος Ἀψύρτου δείκνυται. ἔπειτα διεφθάρη[8] τὸ ὄνομα ὑπὸ τῶν περιοίκων βαρβάρων, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ διέφθαρται, ὁπότε καὶ τὰ Τύανα τὰ[9] ἐν τοῖς Καππαδόκαις Θόανα λέγουσιν ὅτι οὕτως[10] ὠνομάζετο ἐπὶ Θόαντι τῷ βασιλεῖ τῶν Ταύρων[11]

tutae; at non ab aparctia, neque eo vento qui in Ponto thrascias, in Graecia sciron adpellatur. Ab Athenis ad Zagatin fluvium, stadia VII. Ab Athenis ad Prytanen fluvium, stadia XL, milia V⅓: quem iuxta (insidet) Anchiali regia. A Prytane fluvio ad Armenen locum, stadia XXIV, milia III⅓. Ab Armene loco ad Pyxiten fluvium, stadia LXVI, milia VIII⅔. A Pyxite fluvio ad Archabin fluvium, stadia XC, milia XI. Ab Archabi fluvio ad Apsarum fluvium, stadia LX, milia VIII. Apsarum autem castellum aiunt olim Apsyrtum fuisse adpellatum; Apsyrtum nempe ibi ad Medea occisum, cuius ibidem sepulcrum ostenditur: postea corruptum est nomen, sicuti in multis aliis fieri consuevit, a vicinis barbaris. Sic quoque Tyana, urbs Cappadociae, Thoana fuit adpellata, a Thoante rege; qui in Oreste atque Pylade per-

2) Vulgo ὁρμοῦντα τὰ πλοῖα. Arriani lectionem reposui. Gail.

3) Deest mil. numerus, quum 7 stadia ne miliarium quidem unum implerent. Gail.

4) Πρυτάνην. Πρύτανιν Arriano, a quo, p. 6 et 7 desumpta sunt fere omnia quae sequuntur. Huds.

5) Arrian. τά.

6) Ἄρχαβιν. Ita ex Arriano rescripsi. In ms. Ἀρχάβην. Huds. Vulgo Ἀρχάβιν.

7) Arrian: πάλαι ποτέ. Steph. Byz. s. v. Ἀψυρτίδες haec: ἔστι καὶ τόπος ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ Ἄψαρος, Ἄψυρτος πρότερον λεγόμενος.

8) Arrian. melius διαφθαρῆναι.

9) Reposui τὰ ex Arriano. Gail.

10) Revocavi οὕτως ex Arriano. Gail.

11) Arrianus suppeditavit τῶν Ταύρων. Gail.

ὃς, τοὺς ἀμφ' Ὀρέστην καὶ Πυλάδην διώκων, ἄχρι τῆςδε τῆς χώρας ἐλθεῖν φημίζεται, καὶ ἐνταῦθα νόσῳ [16] ἀποθανεῖν. Ἀπὸ οὖν Ἀρχάβεως ποταμοῦ ἕως[1] Ὀφιοῦντα ποταμὸν πρῶτον ᾤκουν ἔθνος οἱ λεγόμενοι Ἐκεχειριεῖς[2], νῦν δὲ οἰκοῦσι Μαχελῶνες[3] καὶ Ἡνίοχοι[4].

sequendis, ad illum usque locum pervenisse dicitur, ibique morbo interiisse. Ab Archabi autem fluvio usque ad Ophiunta fluvium prius incoluerunt Ecechiries; nunc autem habitant Machelones et Heniochi.

1) vulgo mendose ἕως. Gail., qui scr. εἰς.

2) Ita ex Scylace rescripsi. Gail. in ms. Ἐκχειριεῖς. Huds.

3) Arrian. Μαχέλωνες.

4) Ita lego ex Arriano. Gail. In ms. Ἠβίοχοι Huds.

ΠΟΝΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ

ΚΑΙ ΜΑΙΩΤΙΔΟΣ ΛΙΜΝΗΣ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ.

PERILLUSTRI ET INCOMPARABILI VIRO

CLAUDIO SALMASIO,

EQUITI, CONSISTORIANO DOMITI, &c.

Reputanti mihi, Vir nobilissime, utrum imperfectum hunc foetum, ineuntis adolescentiae primis formatum annis, luce donarem; non sine ingenuo pudore incessit audacia, ut damnatis tenebris, levidense illud opusculum, illustri tuo nomini inscriptum irem. Ita enim par erat, ut primitiae iuventae nostrae, primo, si pateris, virorum cederent; quo favorem, si forte aliquem mereantur, inde mutuarent. Addebat animos Scylax, auctor, propter antiquitatem, non infimae apud te auctoritatis. Illi et adiunxi periplum Ponti Euxini; quem beneficio tuo primus reipublicae literariae dono, et iam tibi reddo; cuius sub nomine haec prodire non tantum nos libentes, sed et ipsi, si superstites essent, gloriarentur auctores. Accipe igitur luculentissimi amoris et obsequii levissimum pignus, et meliora a nobis quotidie exspecta.

Tuus Isaacus Vossius.

ISAACI VOSSII

DE AUCTORE PERIPLI PONTI EUXINI PRAEFATIO.

. . . . . Sufficiant haec pauca de Scylace Caryandeno, et veniamus ad alterum autorem Ponti Euxini. Primus illum e bibliotheca palatina exscripsit, iam ante annos plurimos, vir in omni doctrina summus, Claudius Salmasius. Quis vero sit auctor eius Peripli, nullis potui coniecturis assequi. Quin tamen sit fragmentum περίπλου τῆς ὅλης οἰκουμένης, neutiquam ambigendum. Non esse admodum antiquum, hoc evincit, quod urbium, portuum, fluviorumque, antiquis nominibus recentiores plerumque subdiderit appellationes: ut, cum Apolloniam, Sozopolin[1]; Portum Daphnes, Sosthenem[2]; Borysthenem, Danaprim[3] vocat[4]; quae vocabula veteribus ignota fuere. Recentiorum quoque morem in eo sequitur, quod stadia VII½ componat cum miliari romano. Quae diversitas inde evenit, quod Graecorum recentiorum pedes geometrici illos veterum decima sexta sui parte longitudine anteirent. Toto hoc fragmento nihil non ex Scymno Chio, et Arriani epitome Ponti Euxini, desumptum est. Scripsit Scymnus Chius περιήγησιν Europae, Asiae, Libyae, libris tribus, versibus comicis. Ex eo fragmentum edidit doctissimus Hoeschelius. Falsum vero titulum praefert Marciani Heracleotae. Constat hoc ex Stephano et aliis, qui loca aliquot ex Scymno citant. Marciani vero Heracleotae esse non potest. Vixit enim ille multis post Ptolomaeum aetatibus; cuius compendium composuit, quod hodieque magna ex parte exstat. Chius vero ille Scymnus sub Nicomede floruit, cui opus suum inscripsit. Quam multa autem de-

1) Pag. 14 med. Huds. — 2) Pag. 16 Huds. — 3) Pag. 7 et 8 med. Huds.; p. 9 init.; p. 16 med. — 4) Et Theudosiam, Ardabda, p. 5 extr. Huds.; Istrum, Danubim, p. 11 Huds. extr. Sic corruptas adhibet nominum veterum formas, ut Χερσών, Χερσῶνος, bis p. 7 Huds.; p. 10 init.; p. 16 med.: et τῇ Ἀλανικῇ ἤτοι τῇ Ταυρικῇ διαλέκτῳ, p. 5. extr. (sic et Anon. A. Cf. p. 113 not. 9.). De quo vid. tamen Dodwelli diss. §. 8 sq. Gail.

sint in Scymno, argumento est Europa, quae nec ipsa absoluta est. Quare praeter reliquum Europae, tota Asia, et Africa, desiderantur. Defectus tamen ille in Europa ex hoc Ponti Periplo, quem edo, suppleri potest. Caetera vero hic noster auctor ex Arriani hausit compendio. Compendium voco, quia revera sit[1]. Multo enim locupletior fuit ille periplus, quam est hodie. Citat ex eo loca quaedam Eustathius in commentariis ad Dionysium, quae hodie tamen apud eum non reperiuntur. Unde non dubito, quin multum imminutum sit scriptum illud. Quod ipsum videre est apud Marcianum Heracleotam, Ptolomaei epitomatorem. Multa enim ex eo habet Stephanus, quae in eo non inveniuntur. Sed de eo nos alias pluribus, ut spero. ad Ptolomaeum nostrum, quem propediem, Deo volente, habebis, Lector.

1) Cf. praefat. nostr. in Arrian. Gail.

HENRICI DODWELLI

DISSERTATIO

de auctore Anonymo peripli euxini maris, etc.

§. 1. Scymni Chii iambos an noster confuderit, incertum est.

In hoc opere luculentum habemns exemplum commissorum inter se periplorum; nec tamen pro recepto illiusmodi scriptorum more, ut quo loco desierat unus auctor, inde incipiant quae ex alio auctore excerpsit operis universi collector. Hic etiam de locis iisdem diversorum, quos excerpsit, auctorum sententiam seorsim refert, quod fecit etiam saepe Plinius. Scymnum imprimis excerpsit Chium; tum etiam Arrianum; et tertium denique, qui, post Arrianum, stadia Graecorum cum miliaribus contulerit Romanorum, et quidem ipsis plerunque auctorum, quos excerpsit, verbis. Scymni certe Chii verba tam accurata fide repraesentavit, ut iamborum vestigia etiamnum appareant, ut facile vir maximus Is. Vossius illos in pristinam formam redegerit. Verba enim Scymni fere numerat, ne quidem ordine verborum admodum mutato. Nescio an iamborum formam in suo, quo est usus, Scymni codice ipse repererit, aut iambice scripsisse crediderit. Nam in ipso quoque Scymno iamdiu versuum lineas invicem confudisse librarios, e codicibus Scymni constat Hoeschelianis. Nec enim in illis quicquam invenit Scaliger, quod versuum suspicionem faceret, praeter Scymni verba se metro comico scribere profitentis, et metrum verborum, sonosque versibus congruos; ne dicam iam figuras a pedestri oratione alienas. Versus autem, tam in codice palatino quam gallicano, confuse et permixte exaratos esse ipse agnovit

Hoeschelius. Itaque iam aliquantisper versibus confundendis assueverant librarii, praesertim iuniores, in operis forma, versibus, ut credebant, parum congrui; eoque magis est cur hoc de nostro verum fuisse suspicemur, si fuerit adeo, quam volebat cl. Vossius, nuperus. Veteribus enim frequentiores erant etiam in re geographica versus, quam ut hoc fallere potuerit veteres etiam librarios. Erat enim apud Graecos celeberrimus hoc nomine Dionysius, apud Latinos Germanicus et Festus Avienus. Itaque num in nostrum haec suspicio conveniat, a tempore potissimum, quo vixit, iudicandum est.

§. 2. Arriano, quem in multis sequitur noster, proinde iunior Anonymus.

Etiam Arrianum a nostro expilatum esse censuit idem cl. Vossius; imo nihil esse quod non ex eorum altero desumserit, vel Scymno scilicet, vel Arriano: non tamen satis, quod volebat, etiam probavit. Stadia quidem in suo Maris Euxini Periplo dedit Arrianus; non item romana miliaria: haec ergo saltem noster aliunde. Ita certe nisi Ῥωμαικὰ γράμματα viderit noster, quorum ipse meminit Arrianus[1]. Illa enim Romanorum moribus accommodanda, proinde miliaribus potius, quam stadiis, designanda erant. Ita ex utroque scripto, tam stadia discere potuit, quam miliaria; sed incertum est num illa emanarint in publicum, quae principis causa, et pro Romanorum more patrio, lingua proinde etiam romana erant concipienda. Utque emanassent, graecus tamen erat nostri Peripli auctor, nec solent Graeci, etiam de rebus romanis, alios, quam suae linguae scriptores, advocare. Ut porro maior fuisset nostri, quam civium eius solebat esse, diligentia; non tamen efficiet illa, ut miliaria romana omnia accipere potuerit ab Arriano; nec enim de aliis, quam provinciae suae, Arriani scripta, vel romana, meminisse verisimile est. Alibi romanarum literarum a se scriptarum ne quidem ipse me-

1) Arrian. Peripl. Mar. Euxin. p. 6. 10.

minit Arrianus; nec de aliis quam provinciae suae negotiis praefecturae munus exigebat, ut principem certiorem faceret. Parte ergo Peripli sui longe maxima, quae erat extra Pontum Cappadocium, aliunde miliariá hauserit oportet, quam ex Arriano. Ne quidem illud certum esse hactenus evictum est, an ea quoque ipsa, quae habet cum Arriano communia, ipsi tamen debuerit Arriano. Quae enim erant extra provinciam Arriani; quae ne quidem iter attigerint, quo in provinciam ipse pervenerit; quae ne quidem iter illud, quo Hadriano ipsi iter erat in Bosporum, quae ex indicibus proculdubio didicit certissimis: haec aliunde Arrianum ipsum, quam e decessorum scriptis, didicisse verisimile non est. Et quidem ad partem Maris Euxini reliquam spectant potissimum quae hic communia legimus cum Arriano. Haec ergo nostrum Arriano debuisse necesse non est, cum ex Arriani auctoribus eadem haurire potuerit, quod ipse fecit Arrianus. Habet praeterea noster multa quoque loca, quae frustra quis quaesierit in Arriano. Haec ergo quomodo potuit accipere ab Arriano, quae ne quidem ipse complexus fuerat Arrianus?

§. 3. Periplus Euxini Maris ab Arriano scriptus non est (ut cl. Vossio videbatur) mutilus.

Neutiquam sane si talis olim fuerit Periplus Arriani, qualem nunc habemus. Censuit autem vir praestantissimus (cf. supr. p. 129) hodiernum, quem habemus, Periplum epitomen esse tantummodo, minimamque partem eorum complecti, quae ipse scripserit Arrianus. Hoc inde colligit, quod ex Arriano multa suo ad Dionysium commentario profert Eustathius, quae tamen nullo legimus illius Periplo. Sed vero Periplum Arriani nullum ibi, quod meminerim, saltem de nomine, appellat Eustathius. Quae autem habet omnia, ea istiusmodi sunt, ut in nullo fortasse Periplo, sed in historiis (quas multas illum scripsisse supra probavimus) ea scribere potuerit Arrianus. Hucusque ergo nihil est, quo vel Arriano ipso iunior noster fuisse vincatur. Vincunt autem certe nostri auctoris illa

de Halmydesso verba: *Τούτου τοῦ χωρίου μνήμην ποιεῖ Ξενοφῶν ὁ πρεσβύτερος*[1]. Haec enim auctorum, quorum fidem secutus est Arrianus, verba non sunt, sed ipsius potius Arriani, in propria etiam persona loquentis, quem Xenophontem Socraticum propterea seniorem vocasse probavimus (ut p. 18 extr. p. 61 H.), quod iunioris Xenophontis ipse nomen affectarit. Hinc ergo certum est Arriano iuniorem fuisse nostrum Anonymum, et proinde verisimilius erit, quae habet ipse cum Arriano communia, ea illum ab Arriano potius sumsisse, quam ab auctoribus Arriani.

§. 4. Romana, quae adhibet noster, miliaria, a veterum Romanorum miliarium forma plane aliena.

Alteri autem, et recentiori, quam fuerit vel Arrianus, auctori debuit noster quae habet omnia de romanis sui temporis miliaribus, quae cum stadiis septenis componit et dimidio. Maior enim miliaris modus receptus est apud veteres, et florente republica, stadiorum octonorum. Hic enim certe modus respondebat examussim proportioni antiquissimae pedis graeci atque romani: qua scilicet pedes graeci DC stadium conficiebant, iidemque pedibus romanis DCXXV pares erant, passibusque CXXV. Sic enim futurum erat, ut stadia istiusmodi octona passus implerent romanos mille. Et quidem modum hunc auctorum esse accuratissimorum, et sibi invicem maxime consentientium, docet, adversus Lipsium, vir geographiae veteris peritissimus Philippus Cluverius[2]. Facit autem ne de eo dubitare liceat, Strabo, qui hunc modum observatum esse testatur in via Egnatia, lapidibusque illius viae miliaribus ab Apollonia ad Macedoniam. Erat enim via illa, *βεβηματισμένη κατὰ μίλιον*[3], ut docet ibidem Strabo. *Βηματισμὸς* ille pedum designatio erat, teste Hesychio. Quis autem dubitet stadii graeci mensuram fuisse accuratissimam in ipsa Graecia, et romani etiam miliaris in via militari ro-

1) Peripl. Anonym. Mar. Eux. p. 15. Huds. — 2) Cluver. Germ. antiq. prooem. lib. I. — 3) Strab. lib. VII. p. 322 (p. 496 extr. Alm.).

mana? Alium dedit modum Polybius, et maiorem, monente ibidem Strabone, sed ante Caii Gracchi tribunatum, qui anno demum varroniano DCXXXI° primus vias publicas per Italiam lapidibus designavit, ut in eius vita tradit Plutarchus (§. 7); aliquot nimirum annis postquam historiae suae manum ultimam imposuerat Polybius. Caeterum ab illis usque Caii Gracchi temporibus nullus dubitandi locus est, quin idem fuerit ubique miliaris romani modus in viis publicis militaribus, nec alius proinde ab eo quem in Egnatia via descripsit Strabo: imo modum illum Polybianum non alium fuisse revera ab hoc omnium receptissimo mox ostendemus. Idem praeterea colligitur ex itinerariorum latinorum miliaribus, si conferantur cum Graecorum stadiasmis in iisdem locorum intervallis. Veteris ergo Romae non alium fuisse miliaris modum est sane verisimillimum: nec alium agnoscunt ab illo usque Gracchi saeculo scriptores romani etiam iuniores. Certe Columella, Plinius et Gellius, pro hoc miliaris modo, stadium CXXV passuum faciunt.

§. 5. Miliaria illa e Graecorum iuniorum ratiociniis nata. Et quo demum progressu.

Graecis, fateor, alius placuit miliaris romani modus, idem cum eo, quem sequitur nostri auctor Peripli, septenorum cum dimidio stadiorum. Ita Suidas, qui receptum quoque miliaris modum suis miscet collectaneis. Ex illo ergo ne quidem id colligere licet, quae fuerit vel saeculo suo, vel auctoris, quem excerpsit, receptissima sententia. Sed unicum illum minoris miliaris modum agnoscit Photius, quasi nullus alius fuisset, ubi vixit Photius, in oriente exploratus. Sic enim habent illius verba, non tamen (quod sciam) in Bibliotheca, ut volebat Cluverius[1], sed in lexico ms°: *Στάδιον ὁ τόπος τοῦ ἀγῶνος, καὶ μέρος τι τοῦ μιλίου λεγομένου. ἑπτὰ γὰρ ἥμισυ στάδια ποιοῦσι μίλιον*[1]. Itaque ante aetatem Photii obsolevisse verisimile est antiquioris miliaris usum, siquis tamen unquam fuerit

1) Cluver. Germ. antiq. prooem.

in oriente. Nam, ut e nostro constat Peripli auctore, non solum Constantinopoli, sed in locis Constantinopoli vicinis (quae tamen Romanis olim non paruerint), hic idem obtinuit miliaris romani modus. Ego rem totam (si quidem coniecturae venia sit) ita habuisse suspicor: primus antiquissimusque miliaris modus is erat, quem dixi (p. 133); ut scilicet stadium pedes graecos complecteretur DC, latinos DCXXV. Hi pedes octies multiplicati, facient in miliari pedes graecos 4800, latinos 5000. Detracti e pedibus romanis pedes graeci reliquos facient pedes 200, qui graecis tertiam stadii partem explebant accuratissime. Inde factum ut praeter octonos stadios, tertiam praeterea stadii partem miliari romano tribuerint Polybius et Eratosthenes. Sic enim de Polybio testatur Strabo[2], de Eratosthene autem Iulianus architectus apud Harmenopolum[3]. Nam post bellum cum Pyrrho, pacem inibant cum Ptolemaeo Philadelpho Romani: inde evenit, ut Eratostheni aliquatenus innotuerit miliare romanum. Non tamen propterea diversus erat modus miliaris romani etiam antiquioribus illis Eratosthenis temporibus et Polybii; octonos enim in miliari romano stadios supponit utraque illa supputatio, e cuius discrepantia nati pedes illi 200, quos pro tertia stadii parte habebant Eratosthenes atque Polybius. Propterea scilicet redundare pedes illos in romano miliari censebant, quod is pedum numerus redundarit in octo stadiis, si pro modo pedis romani metirentur. Nec interim cogitabant minorem fuisse pedis mensuram, qua factum, ut maior pedum numerus apud Romanos idem conficeret, quod minor conficiebat apud Graecos; nec minoris formae pedes romanos 200 tantundem valere, quod 200 pedes graecos, qui stadii

1) Cf. Bast. Epist. crit. p. 21, et Appendic. ad calc. p. 4, 5, inserta mox in not. ad Anon. huncce. Gail. — 2) Strab. p. 322 (p. 497 A, Alm.). — 3) De quo cf. mox Osann. in praef. ad Fragm. Anon. C. Gail. Cf. Uckert: über die Art der Griechen u. Römer die Entfern. zu bestimmen u. über das Stadium. Weimar 1813, 8. Lelewel, über die Längenmaasse der Alten, in dessen kleineren Schrr. etc. deutsch von K. Neu. Leipz. 1836, 8. p. 101 sqq.; dessen Pytheas deutsch von Hoffmann p. 73 sqq.

graeci tertiam partem revera conficiebant. Contra vidit Plutarchus hosce ducentos pedes, si pro calculo graeco (qui maior erat) supputentur, deficere potius, quam redundare apud Romanos: quod scilicet pedes romani 4800, pedes graecos 4800 non aequarent, nisi alii praeterea pedes 200 adderentur, pro modo scilicet romano; proinde octo stadiis minorem censuit modum miliaris romani. Ipse, licet in alterum extremum errarit, quam Polybius, pari tamen erroris usus est occasione, quod nec ipse pedum graecorum romanorumque discrimen observarit. Pedes enim romanos numeravit graeco tamen pedum numero, ut in miliari integro a iusta stadiorum octo mensura deficeret. Inde autem iuniorum errorem natum crediderim, minorem miliaris romani quam octo stadiorum mensuram statuentium: his nempe, ut opinor, gradibus. Qui primi observabant pedes romanos 4800, a iusto pedum graecorum 4800 modo, qui mille passus explebant, deficere, illos necesse erat, ut plusquam tertia stadii parte contractiora miliaria fecerint, quam fecerint decessores graeci, qui partem tertiam stadii ultra stadios octonos ad miliaria romana explenda necessariam fecissent. Erat enim et pars illa stadii detruncanda, et pars illa praeterea quae deerat ad stadia octona absolvenda. Defectum illum si parem ipsi cum decessorum excessu statuissent, sic partibus stadii tertiis duabus breviora fecissent miliaria: sed nihil erat necesse ut ita facerent. Nec enim pedes romani 200 ad tertiam stadii partem assurgebant; erant enim pares graecis pedibus tantummodo 180. Duplicentur ergo; pedes conficient duntaxat 360: sed in miliari romano non alios pedes censeri oportere manifestum erat, quam romanos. Pars autem dimidia stadii romani pedes complectebatur romanos 312½: supererunt pedes 47½, qui certe negligendi erant pro more, quem sequitur noster, supputandi per partes assis romani. Pars enim assis minima, uncia, seu XIIa, si vel graeco exemplo censeatur, pedes explet 50; si romano, pedes 52 et duodecimam praeterea pedis partem. Sic stadii parte dimidia breviora fecerint miliaria, quam fecissent veteres, qui stadia 8⅓ pro modo habuerant

omani miliaris. Cum autem paulatim hic veterum error memoria hominum intercidisset, modus autem Romanoum exploratissimus is esset, ut stadia integra octona singulis miliaribus assignarentur, proclive erat, ut emendaionem illam miliari romano, suis temporibus recepto, accommodarent iuniores Graeci, et proinde stadia illa octona limidio stadio mutilarent. Hoc ego ad Graecos retulerim Constantinopolitanos. Graecam enim huius erroris origiiem produnt huius miliaris auctores, non alii, ut opinor, quam Graeci omnes. Produnt ipsi errores non aliunde iati, quam e Graecorum veterum ratiociniis de rebus roianis, et proinde sibi parum exploratis. Alioqui fateor, ie quidem Graecis penitus ignota fuisse Romanorum miliaria, postquam etiam ipsi in Romanorum ditionem conessissent. Hoc ex ipso discimus Evangelio S. Matth. V. 11. Nam et in publicis imperii rationariis, et in publicis aetatorum itinerariis, iam assueverant Romanorum miliaibus etiam provinciae, sed procul dubio veris octonorumque stadiorum. Novus autem ille falsusque miliaris molus vix potuit ab aliis esse, praeterquam a Graecis; et a Graecis, ut puto, constantinopolitanae ditionis.

§. 6. Et quidem, ut videtur, Constantinopolitanorum: sed paulo ante nomen ipsum Constantinopolis.

Novae enim Romae nomen sibi vendicabat Constantiopolis, urbisque romanae etiam iura omnia, imperatorem roprium, proprium sibi consulem, proprium senatum, roprium sibi pariter (pro Romae exemplo) urbis praeectum: inde Romanos se, urbisque praefecturam Romaiam appellabant. Occidentalis Romae incolas ne quidem Romanorum, sed Latinorum duntaxat nomine dignabantur. Proinde et mores etiam romanos affectabant, quo magis Romani viderentur; in his etiam hunc, de quo agimus, iliarium; verum ita plane, ut decuit graecae stirpis ciitatem. Linguam enim retinebant etiamnum urbis Byzannae, et cum lingua, gentis suae etiam errores. Sed forıam miliaris publicam mutare antea non poterant, quam

imperii potestate potirentur. Nec in eam, quam hic observatam legimus, mutaturi erant principes, qui in Roma veteri imperii sedem possidebant; nempe romanarum consuetudinum peritiores, quam ut a primaeva romani miliaris forma tantopere aberrarent. Itaque post tempora Constantini necesse est nostrum hunc vixisse scriptorem, si quidem nostra illa procedant ratiocinia: nisi forte hanc eandem miliaris formam in orientem introduxerint, non Constantinopolitani, sed Nicomedienses, cum imperii etiam augustei, et quidem primarii, sedem in Nicomedia poneret Diocletianus. Sic potuit noster tum scripsisse, dum Byzantii nomen adhuc retineret, quae postea Constantinopolis appellata est. Et sane Byzantii appellationem adhibet etiam ipse, nulla mutatae vel levissima significatione. Quod sane esset cur in urbe tam insigni merito miraremur, si post imperii sedem eo translatam ipse vixisset; ea potissimum de causa, quod in aliis urbibus obscurioribus, sui tamen saeculi, pariter ac antiqua, nomina sedulo observarit. Cur itaque hoc idem non observaret in urbe omnium praecipua? Est ergo haec auctoris nostri aetas potius fortassis anteferenda; vel forte potius illius, cuius fidem est secutus, ut mox ostendemus.

§. 7. Proinde huius Peripli auctor esse non potuit Alypius, cuius meminit Iulianus Apostata.

Pugnabit autem illa, quo minus verum esse possit, quod sum aliquando suspicatus, ut nostri operis auctor fuerit Alypius Caesarii frater, de quo ita Iulianus Apostata, Epist. XXX: *Ἤδη μὲν ἐτύγχανον ἀνειμένος τῆς νόσου, τὴν γεωγραφίαν ὅτε ἀπέστειλας. οὐ μὴν ἔλαττον διὰ τοῦτο ἡδέως ἐδεξάμην τὸ παρὰ σοῦ πινάκιον ἀποσταλέν. Ἔχει γὰρ καὶ τὰ διαγράμματα τῶν πρόσθεν βέλτιον, καὶ κατεμούσωσας αὐτὸ, προσθεὶς τοὺς ἰάμβους, οὐ μάχην ἀείδοντας τὴν Βουπάλιον, κατὰ τὸν Κυρηναῖον ποιητὴν, ἀλλ' οἵους ἡ καλὴ Σαπφὼ βούλεται τοῖς ὕμνοις* (Heyler. *νόμοις*. G.) *ἁρμόττειν*. Quod equidem opere quasi musivo variegatum fuerit hoc Alypii opus geographicum, alternis, oratione

ıta et iambis tessellatum, in eo sane similis erat no-
e illa etiam Alypii Geographia. Sed ab ipso fuisse
ntur Alypio iambi illi, quorum nomine Alypium tantis
at praeconiis infelix imperator: nihil enim ad Alypii
lis fecissent iambi alieni. Et πινάκιον complectebatur
pii Geographia, tabellam nempe geographicam cum
rammatibus, quae technicae potius geographiae erant,
n historicae; et in tabulis praecipue locum, ut vide-
, habebant. Noster totus historicus est, nec quicquam
et, quo geopraphiae artificium excoleretur. Non ob-
ergo quo minus haec vera fuerit auctoris aetas.

8. Locorum eorundem nomina diversis linguis poterant sibi invicem fuisse coaeva.

Sed non esse admodum antiquum nostrum illud credi-
cl. Vossius evincere, quod antiquis nominibus recentio-
subdiderit appellationes. Sed nullo testimonio confir-
rit, hac (quam dedimus) aetate appellationem aliquam
tori coaevam fuisse recentiorem: nonnullae certe pote-
t admodum fuisse antiquae, ipsisque receptissimis apud
ecos nominibus coaevae. Theodosiam[1] ait taurica
lecto vel alanica Ἀρδαύδα appellatam, quod idem valet
si graece diceretur Ἑπτάθεος. Antiquum illud fuisse
ien, etiam alanicum, exinde constat, quod a gentilium
rum septenario aliquo, forte planetarum, emanarit:
etiam, quod in confinio illam Bosporianorum Tauro-
ıque sitam, fuisse testetur Strabo[2]. Recte ergo tau-
dialecto nomen illi fuerit assignandum, etiam a prima
is origine, quo vicinis innotuerit; et aliud a graeco,
erat vicinorum lingua etiam alia. Sic enim hodieque
erimus in provinciis multarum linguarum etiam loco-
eorundem multa esse nomina. Ita in Flandria no-
a belgica sunt atque gallica; et in Wallia, nomina
iter anglica et britannica, quorum unum alteri non suc-
it, sed simul ambo apud suae linguae participes usur-

1) Peripl. Mar. Euxin. p. 5. Huds. — 2) Strab. p. 309 (pag. init. Alm.).

pantur. Sic etiam urbem, quam cives ipsi Olbiam, finitimi Borysthenem[1] appellarunt, etiam a temporibus Herodoti[2]: eadem, ni fallor, causa est Borysthenis fluvii, quem noster Danaprin suo tempore appellatum esse scribit, Iornandes Danubium vocatum esse testatur, in qua voce Danapris vestigia agnoscit ipse Vossius. Itaque iam diu ante Iornandem innotuerat nomine illo Borysthenes: nec quicquam habet quo, suo etiam tempore, nomen illud novum fuisse innuat. Idem addit Iornandes, a quibus Borysthenes ita fuerit appellatus; nempe ab accolis. Proinde etiamnum apud peregrinos Borysthenis nomen notius fuisse, ni fallor, indicat: ita eodem tempore fluvius, qui Graecis Borysthenes, idem Danapris apud accolas audiebat. Erat enim sane graecum nomen Borysthenes, ut e vocis fine manifestum est: proinde ipsa urbs Olbia, eadem a Graecis Borysthenes vocata, testibus hoc ipso nostri Peripli auctore[3] et Herodoto[4]. Quomodo ita, ni vox fuisset graeca Borysthenes? Hoc si verum, potuit nomen Danapris lingua accolarum decantato apud Graecos nomini vel coaevum fuisse, vel etiam fortassis antiquius. Nec enim est quod dubitemus quin nomen fluvius antea habuerit apud accolas, quam Graecis ipsis innotesceret. Sunt porro apud nostrum varia locorum eorundem nomina, quae antiqua omnia fuisse veteres agnoscunt. Ita portus idem Athenaeon et Scythotaurorum (pag. 5. 6. 7): ita Tauricum (Eubuli portum G.), vel Symbulon (p. 6): ita urbs Cytae et Cydeacae (p. 5): ita Carae et Careae (p. 18): ita in vetustissimis nominibus Dionysopolis (p. 13), quae noster hic recensuit, pro more suo, accurate.

§. 9. Daphne Sosthenii ad discrimen Daphnes Antiochenae: antiquior ipsa Daphne Sergii, suburbio Constantinopolis.

Sed de portu *Δαφνης τῆς μαινομένης*, addit noster, *τὸν νῦν λεγομενον Σωσθένην*. Hoc exemplis illis accensset

1) Steph. *Βορυσθένης*. — 2) Herodot. IV, 17. Cf. Koehler: Remarques sur les antiquités du Bosphore, p. 13. Gail. — 3) Pag. 8. Huds. — 4) Herodot. l. c.

Vossius, e quibus collegit nostrum non admodum fuisse iquum: sed quo demum tempore nomen portus ille non Sosthenis acceperit, de hoc nihil observavit vir ceerrimus. Sed *μαινομένης Δάφνης* nomine portum illum ıpliciter designavit Arrianus, quasi aliud nullum, quo appellaretur, haberet exploratum. Vel inde mihi su-icta est emendatio cl. Harduini[1], qua Plinio ipsi Sosthe- huius mentionem inseruit, Plinio, ut opinor, incogniti. Bosporo (inquit Plinius[1]) sinus Casthenes. Vet. cod.: osthenes: reponit Harduinus Sosthenes. Sed cuius non ignoravit Arrianus, non est quod credamus Plinio sse exploratum. Utcunque tamen alienus est hic Plinii ius a portu Sosthenis. De sinu loquitur Plinius; noster portu: et in Asiae ora ponit noster portum, quem Soıeni tribuit; Plinius Casthenem suum in ora europaea. cunque tamen Sosthenii etiam huius meminit Nicepho- patriarcha ad ann. aerae christ. DCCXVII: inde *Σωσθέ-ον* in nostro etiam reponendum, uti etiam ex Leontio holastico[3]. Itaque ante annum illum 717 iam ita reptum est recentius illud Sosthenii nomen, ut antiquius *[illegible] μαινομένης* in desuetudinem abierit. Adhuc alianto erat, ni fallor, antiquius: nam praeter hunc Daph- portum, qui ad dextram erat navigantibus in Euxim, et propterea in ora asiana, erat et alia ad sinistram ıphne suburbium in ora europaea, *ὃ λέγεται Σέργιον*, init Stephanus[4]. Facile intelligimus quam necessarium erit ambas illas Daphnas in eiusdem Bospori Thracii is ambabus sitas invicem distinguere. Quod factum artramur duobus hisce cognominibus virorum, ut videtur, :cultorum, Sergii et Sosthenii. Erat autem nostra, quae sthenii nomen accepit, multo quam altera fuerit, antiior: nostra temporum etiam mythicorum; alterius men- nulla, quod sciam, apud veteres. Imo ne quidem esse tuit suburbii; urbis nimirum vel Byzantinae, vel Con-

1) Harduin. (Adn. ad Plin. tom. I. p. 811. — 2) Plin. N. H. , 11. — 4) Antholog. graec. lib. IV. cap. 25. — 4) Steph. *Δά-η.* Et ex eo Eustath. ad Dionys. vs. 816.

stantinopolitanae: potius, existimo, Constantinopolitanae. Sergii opus illud fuisse indicat, ut puto, nomen Σέργιον. Tantundem enim valet ac ἔργον Σέργιον (nisi forte potius scribendum Σεργίειον), ut Sosthenis etiam opus appellabatur Σωσθένειον. Delicias autem et amoenitates praecipue quaerebant veteres in suburbanis laxius habitatis, et proinde loca secessibus idonea facilius suppeditantibus, lucis nimirum, porticibus, piscinis, gymnasiis, atque ambulacris. Hoc ipso voluptatis nomine nescio quicquamne fuerit celebrius (dicam an infamius?) Daphne Antiochena, cuius exemplo Sergium existimo hoc suum suburbanum condidisse, et propterea Daphnen appellasse; hominem nimirum, ut ex ipso constat nomine, romanum: proinde Constantinopolis civem, quae hoc ipso novae Romae nomine gloriabatur, non autem Byzantii, cum urbs illa a Severo excisa, Perintho deinceps (quae eadem Heraclea erat) subiiceretur, ut aegre admodum deinceps vel civitatis illustris, nedum romanae, dignitatem tueretur. Itaque si ad huius Daphnes discrimen, alia illa Daphne asiana Sosthenii nomen acceperit, ita recentius fuerit urbe Constantinopolitana nomen quoque Sosthenii, quod non ferunt nostrae rationes. Fieri tamen potest, ut ad Antiochenae Daphnes discrimen portus ille Sosthenii nomen acceperit: sic omnia respondebunt satis accurate. Erat enim Sosthenis illa Daphne multo antiquior Antiochena, ut recentioribus suis temporibus nomen Sosthenii accipere potuerit, cum iam celebris esset Daphne etiam Antiochena, ut ab ea internosceretur. Et vicissim illa Antiochena Daphne antiquior suburbio Constantinopolitano: imo ipso Diocletiani imperio, cui propinquum nos fecimus huius Peripli auctorem. Hoc certum est ipsum quoque illum Sergium suburbani Constantinopolitani anctorem, antiquiorem fuisse Sergio illo, cuius meminit, Iustiniani M. imperio exeunte, Agathias[1]. Sergii enim, qui suburbanum condidit, meminit ipse Stephanus, cuius epitomator ipse Hermolaus floruit sub Iustiniano.

1) Agath. lib. IV. pag. 141 [p. 273.ed. Niebuhr.].

§. 10. Aulaei teichi, novum nomen Therae, post Arrianum, sed ante tabulas Peutingerianas. Apolloniae nomen apud Marcianum Heracleotam. Eadem Sozopolis, tempore forte Constantini.

Αὐλαίου τεῖχος τὸ λεγόμενον Θήρας χωρίον. Ita noster (p. 15): et quidem *Αὐλαίου τείχους* in suo quoque Maris Euxini Periplo (p. 24) meminit etiam Arrianus, eousque, ut videtur, veteri adhuc nomine designari soliti: et Theras mentionem in Tabulis Peutingerianis occurrere recte observavit maximus Vossius. Medio ergo tempore inter Arrianum auctoremque tabularum Peutingerianarum nova illa obtinuit appellatio, quae potuit adeo satis fuisse antiqua. Superest tandem Apollonia, cuius coaevum sibi nomen Sozopolin memorat Anonymus. Sub Apolloniae nomine de hac urbe loquuntur Scylax, Strabo, Mela, Plinius, Arrianus, Marcianus etiam Heracleota: imo ipse quoque Stephanus, quo loco numerat cognomines Apollonias. Nec tamen inde constat, an illo quoque Stephani saeculo nomen illa mutarit Apollonia. Auctorem enim, tum alibi saepissime, tum hoc praesertim in loco, excerpsit Stephanus, qui ex professo in unum collegerat corpus urbes sibi invicem cognomines: utilissimo sane consilio, ut vitarentur errores in historia frequentissimi pariter ac facillimi, cum propter nominis similitudinem ipse confundantur: eodemque consilio, quo etiam illi usi sunt, qui viros pariter cognomines recensebant, quos excerpsit Laertius. Satis enim erat, quocunque, demum saeculo vixisset auctor, si vel olim nomen urbs habuisset de quo agebat, ut reliquis eiusdem nominis urbibus accenseretur. Utcunque tamen, post tempora saltem Marciani, nomen vetus urbs illa, de qua agimus, retinuit Apolloniae: Sozopolin illam esse geographo Nubiensi, uti etiam nostro saeculo observavit ipse Vossius. Est autem forma illa vocis quidem graecae, pro barbarorum autem iuniorum pronuntiatione in barbaricam degenerantis; cum nempe lingua etiam graeca, propter barbarorum incursiones, in illis quoque partibus iam non esset amplius vernacula. Itaque cum scriberet etiam Nubiensis, iam graeci nominis usum cor-

ruperant vicini, graecaeque linguae imperiti, barbari: Graecis nimirum pulsis, vel barbarorum mores diutina consuetudine deficientibus. Atqui Graecorum erat nomen illius urbis etiam posterius Sozopolis, etiamnum sua lingua suisque moribus utentium: itaque, ut Marciano Heracleota recentius, sic multo tamen antiquius geographo Nubiensi. Illius nominis urbem legimus in Pamphylia, temporibus[1] etiam imperii graecoromani recentissimis. Si coniecturis ex historia petitis augurari liceat, vix crediderim diu post Marcianum sui iuris in illa Euxini Maris ora fuisse Graecos. Nam a temporibus Claudii (qui successit Gallieno) secundi, molesti erant in omni illa ora Scythae, aliique barbari; ita quidem ut vel romani imperii fines aegre admodum tuerentur principes illius saeculi bellicosissimi. Multa gessit in illos, atque admodum praeclara, ipse Claudius: et tamen Daciam, quae illis obnoxia erat, Transdanubianam, quasi quae defendi non possit, dimisit Aurelianus, princeps invictissimus et victoriosissimus; sic[2] enim illum, nec immerito, appellant cippi. Inde factum, ut Illyricum provinciam fecerit Diocletianus Caesaream, et quidem Caesaris bellicosissimi, cui fuerit ad ripam Danubii cum gentibus barbaris luctandum; sic enim loquitur Lactantius[3]: sed et Constantinum[4] ipsum exercuerint his iisdem partibus Sauromatae et Gothi. Qui non illos modo, verum etiam Scythas[5] ipsos volentes in suam ditionem recepit. Tum ergo liberum erat Graecis, in suas sedes restitutis, Apolloniam alio deinceps, sed graeco etiam et ipso, Sozopolis nomine designare. Omine certe auspicatissimo, ut Servatori potius quam Apollini, beneficium illud referrent acceptum. Et sane novi, quasi e postliminio, initii novum illud fuisse videtur Graecorum, in eadem civitate, nomen. Tum etiam commodissime romano-

1) Nicet. Choniat. Ioann. Commen. p. 10. Et in Alex. p. 169. — 2) Gruter. CCLXXVI, 4. — 3) Lactant. de Mort. persecutor. cap. 19. — 4) Euseb. lib. IV. Vit. Constantin. cap. 5, 6; Socrat. lib. I. cap. 14; Theodoret. lib. I. Eccl. hist. cap. 8. — 5) Euseb. lib. I. Vit. Constantin. cap. 4, et alii.

rum miliarium modum (qualis in hoc opere supponitur) in his etiam Scytharum et Ponti Euxini oris statuerimus, cum huius orae incolae universi imperium agnoscerent romanum. Nec sane tempus magis congruum, ut puto, reperiemus: nondum enim nomen forte mutaverat Byzantium. Hanc Constantini victoriam ad annum imperii XXIIm retulit Theophanes, et ex eo Cedrenus: forte ex ipsis Eusebii Graecis. Ad ann. Constantini XXV victoriam eandem refert latinus Eusebius, interprete S. Hieronymo: et tamen pontem lapideum, quo Danubium traiecerit, ad ann. imperii XXIII statuit auctor Chronici Paschalis; et quidem illo ipso anno his ipsis partibus fuisse Constantinum e codice colligitur Theodosiano: acceditque proxime ad sententiam Theophanis et Cedreni. Haec si vera sint, ita urbis Constantinopolitanae saltem Encoeniis, quibus nomen mutavit, antiquiora fuissent illa, de quibus agimus, Constantini gesta in barbaros. Non me quidem fugit, ne quidem ipsis Coustantinopolitanis, constare suae urbis origines: nempe, ut videtur, quod epocham urbis suae, post multos demum, quam conderetur, annos numerare coeperint. Est autem receptissima illa, apud optimos chronologos sententia, quae urbis iam conditae dedicationem statuit Symmacho et Gallicano coss. anno aerae christ. 330, cum in feriam IIm, indictionemque IIIm incideret dies urbis natalis maii XI, auctore Chronici Paschalis et Idatio: sic fuerit belli in barbaros initium initio dedicatae urbis antiquius. Conveniet enim dedicatio illa anno Constantini XXIVo: sed sequenti anno Constantini XXV victoriam in Gothos ponit Eusebius. Servorum autem Sarmatarum rebellionem, qua effectum est ut in ditionem Romanorum venirent Scythae, facit idem adhuc triennio recentiorem. Apponit enim anno Constantini XXVIII, qui exibat anno aerae nostrae christianae 334, eodemque anno ponit etiam Idatius. Et quidem ita loquuntur plerique, ut victoriarum illarum saltem finem faciant urbe Constantinopolitana recentiorem. Hoc si tempore scripserit noster, erit sane cur miremur nullam hic occurrere mentionem novi nominis urbis Constantinopolitanae.

§. 11. Potuit hic noster Byzantii nomen usurpare, etiam postquam condita esset Constantinopolis.

Alioqui autem tam recenti tantarum victoriarum memoria, erat sane opportunissimum, ut nova harum civitatum nomina, quae novae illae victoriae patefecissent, auctor nostri Peripli graecus civibus suis graecis ipse similiter aperiret. Erat enim, ut videtur, ipse huius expeditionis comes, vel forte a comitibus accepit, quae hic cum aliis communicanda censuit: ab illis certe, qui regionem ipsi obierant, nisi ipse hoc idem fecerit. Inde linguarum huius regionis vernacularum peritia, Alanicae atque Tauricae, quam raram admodum legimus in huius saeculi scriptoribus: inde et nomina locorum barbara a graecis admodum diversa, quae fuerant in usu exterorum receptissima. Haec enim nomina linguarum parum celebrium aegre fere quispiam praeterquam in vicinia audierit. Ita nomina locorum wallica rarus est in Anglia, Walliae non finitima, qui habeat explorata. Huic ergo tempori optime conveniunt auctoris nostri, quae occurrunt, ut opinor, temporis notae. Nihil habet certe quo tam serus esse vincatur, quam volebat celeberrimus Vossius: ne quidem loci nomen, cuius origo recentiori saeculo certo asseri possit, in eo reperimus. Hoc unum tamen, ut dixi, obstat, quod Byzantii nomen, non Constantinopolis, in urbe regia usurparit. Non quidem quasi nomen illud a prima novae urbis fundatione, saltem ab Encoeniis, non fuerit assignatum: cognominem enim ipsi Constantino fuisse, ipse, qui tum vixit, testatur Eusebius[1]; et multa Constantini edicta legimus Constantinopoli signata in codicibus. Sed Graecis fortasse magis placuit nomen urbis antiquum Byzantium; et certum est nomen ipsum Byzantii satis esse frequens apud recentiores etiam sophistas, Historiae Byzantinae scriptores. Dedita enim opera sermonem saeculi non sui usurpant illi antiquorum aemuli. *Λέξεις* praecipue veteris florentisque Graeciae adhibent, quibus tot suppetebant purioris aevi lexica. Sic observavi ipse in Luciano, *λέξεων* veterum superstitiosissimo cultore, raro magistra-

1) Euseb. Vit. Constant. lib. III. cap. 47.

tus romanos vocibus coaevae Luciano Graeciae designari, ὑπατικοῦ, ἀνθυπάτου, sed veteris Graeciae, quae romanos dominos nondum agnoverat, ἁρμοστοῦ, στρατηγοῦ, etc. Similiter fecit in rectoribus ecclesiae christianae, quos nec ipsos nominibus denotavit graecis ecclesiasticis, sed Graeciae illius quae Christi vel nomen ipsum nondum audiverat. Erat porro in recentioribus Graeciae scriptoribus affectatio illa, potius quam aemulatio Graeciae antiquioris insignissima. Μηδισμὸν appellabant antiqui rhetores, si quis Persis faveret, antiquae Graeciae universae hostibus infensissimis: nec immerito, quod Cyrus maternum genus a Medis deduxerat, et reges proinde Cyro oriundi. Eandemque vocem usurpant Graeci etiam iuniores de Persis, qui tertio demum aerae christianae saeculo Parthorum successionem interruperunt, nihil quicquam habentibus cum Medis, vel cum ipso etiam Cyro, commune. Inde Persarum Turcarumque nomen confundit Nicetas Choniates: et mensium etiam nomina attica adhibent Constantinopolitani iuniores, cum tamen certum esset Constantinopoli, quae nova erat Roma, non alios fuisse in vulgari usu menses, quam romanos. Inde tanta illa iuniorum dissensio, cum menses atticos committunt cum romanis, quod, ne quidem apud iuniorum saeculorum eruditos in confesso esset, quis mensis atticus vetus, cui mensi constantinopolitano recentiori responderet. Hos ergo nihil est cur miremur si nomen barbarum Constantinopolis neglexerint, Graeciae veteris vocabulariis prorsus incognitum. Magis autem est cur miremur idem facere nostrum, qui professione geographus est: his enim a vulgo potius, quam a veteribus, norma capienda erat. Illud ergo loci nomen magis probandum, non quod a classicis auctoribus, sed quod a vulgo, magis usurpatum erat; sic enim fieret, ut de quo loco ageretur, lectores facilius intelligerent. Procedit autem haec ratio pariter in historia ac in geographia, si quidem perspicuitatem magis, quam veterum superstitiosam imitationem, auctores illi ob oculos habuissent: et tamen historicos illam neglexisse constat. Procedit quidem; eo tamen magis in nostro procedere videbitur, quod mutatorum no-

minum ipse tam cautum se praebuerit monitórem. Nec porro fieri potuit, ut urbis constantinopolitanae novum nomen eum latere potuerit, qui sub ditione scripserit imperii orientalis, post urbem illam denuo a Constantino restauratam: non potuit sane. Quid si autem sua haec noster vetustiori auctori accepta retulerit, qui tum vixerit, cum in Nicomedia sedem imperii augustei statuisset Diocletianus, et tamen antea quam nomen mutasset Byzantium? Sic potuit urbem eo potius nomine, quod in auctore, cuius fidem est secutus, repererat, appellare, quam novo illo, quod suo demum saeculo notius erat receptiusque. Cur autem saltem novi nominis lectorem hic non monuit, ut in Borysthene, portu Daphnes, Aulaeotiche, Apollonia? Potuit in causa esse novi huius nominis ipsa celebritas, maior certe, quam ut lectorem illius ignarum supponere posset; eoque maior, quo novi nominis originem auctor propius attigisset. Tum enim non potuit (ne quidem apud vulgus) nomen vetus obsolevisse Byzantii. Ita ne quidem indocto lectori obscurum fuisset, quae esset urbs, quam in auctore suo Byzantium appellatam repererat. Eandem etiam fuisse, quae tum Constantinopolis nomine veniebat vulgo, id quoque tum notius esse potuit, quam ut de eo lector fuerit monendus. Longe autem abest, ut eadem fuerit earum urbium causa quarum mutata nomina noster observavit. Illae enim, quantumvis stirpe graecae, commercium tamen, ante Constantinum, vel nullum habebant cum Graecis, vel rarum admodum et ignobile; ut facile proinde nescirent Graeci nuperas, si quae unquam contingerent, in illis civitatibus, rerum conversiones; praesertim cum rari admodum fuerint apud illas domestici historici, nec exteris nota monumenta, his maxime, de quibus agimus, temporibus. Sic facile nesciri poterant hae nominum mutationes, dum alienae essent urbes illae ab imperio romano: nesciri non poterant in urbe orientalis imperii primaria. Hanc ergo aetatem huic scripto commodissime assignabimus, qua nec in oblivionem venire potuerit nomen antiquum Byzantii, nec vicissim Graecos latere potuerit novum nomen Constantinopolis.

FRID. IAC. BASTIUS

DE PERIPLI AUCTORE ANONYMO. EXCERPTUM EX EIUSDEM EPISTOLA CRITICA P. 2 sqq.

Codex Antonini Liberalis et Parthenii in eorum numero est, qui olim ex bibliotheca Palatina Electorali, quae Heidelbergae erat, in Vaticanum, nuper in Galliam, ut cimelia bibliothecae parisiensis augerent, translati sunt. Scriptus est in membrana et omnino e praestantissimis codicibus graecis, quos umquam vidi. Literarum forma tam in textu quam in parvo notarum in margine adscriptarum numero est elegantissima et propius abest in scholiis marginalibus quam in textu a quadrata; quod scholiorum, quorum litterae tantum non omnes maiusculae sunt, lectionem non parum impeditam reddit. „Nonnihil me torsi“ inquit Guilielmus Xylander (ad Phlegontem Trallianum p. 317) „in legendis scholiis ob rarissimam et obscurissimam characterum ab usitatioribus discrepantiam“. Scriptum esse codicem puto ineunte seculo decimo: nam docente Parquoio (Parquoy), viro in dignoscendis antiquis codicibus versatissimo, animadverti similitudinem characterum, quae intercedit inter hunc et eum codicem, qui inter veteres huius bibliothecae millesimus octingentesimus septimus est, Platonis opera continens. Atque licet mihi eiusdem similitudinis causa provocare ad eiusdem philosophi opera manuscripta, quae exstant in bibliotheca vindobonensi sub Nro 54, cuius codicis character animo meo eo clarius obversatur, quod primus fuit inter manuscriptos graecos, quem a principio ad finem perspexi et cum aliis contuli.

Sed redeamus ad codicem nostrum, non magis antiquitate omnibus notis externis probata, quam interna ratione praestantissimum. Varia quae continet opera, non ipsa solum cura sunt dignissima et maxima ex parte accuratissime scripta aut correcta, sed pleraque non exstant nisi in hoc uno codice, qui propterea fons est plurium editionum.

Antequam vero ad scopum huius epistolae primarium pervenio, non alienum fore puto, si singularum partium

eius indicem Tibi proponam, illo, quem Fridericus Sylburgius in catalogo manuscriptorum graecorum bibliothecae palatinae inserto a N. Miegio Monumentis pietatis et litterariis virorum in re publica et litteraria illustrium selectis. Francof. 1701. 4. exhibuit, exactiorem et paullo ampliorem. Cf. de hoc libro Niclasii praefat. ad Geopon. p. x.

Codex num. 398 insignitus constabat olim 331 foliis quartanis, quorum tria priora perdita sunt ante longum, ut videtur, tempus. Continet haec XIX opera.

I. Periplus Ponti Euxini et Paludis Maeotidis auctore anonymo. Hoc opus in hoc solo codice repertum ab initio mutilatum est. Descriptum est a Salmasio, cum codex adhuc Heidelbergae habitaret [1], et inspectum a Luca Holstenio, postquam Romam translatus erat. Apographon Salmasii [2] venit in manus Isaaci Vossii, a quo primum editum est cum Scylace Caryandensi Amstelod. 1639. 4., iterumque a Iac. Gronovio in Geographicis antiquis. Lugd. Batav. 1697. 4. et in Geographiae veteris Scriptoribus minoribus. Oxoniae. 1698. 8. Vol. I. in fine.

Auctor anonymus multis locis exscripsit opus metricum, cuius iam Isaacus Vossius magnum numerum versuum verisimiliter ad περιήγησιν Scymni Chii pertinentium restituere conatus est. Alio tempore post editionem Vossii a. 1684. Theodor. Rycquius in lucem emisit Lugd. Bat. (apud Iac. Hackium) Notas et castigationes posthumas Lucae Holstenii in Stephanum Byzantium, subiungens (p. 374—388) „Scymni Chii fragmenta περιηγήσεως hactenus non edita cum versione latinâ Lucae Holstenii.“ In praefatione fol. 4. ab init. dicit: „Unde haec fragmenta deprompta fuerint, et quâ auctoritate Scymni Chii nomen ferant, cum saepius ab amicis Romae quaesierim, nemo dicere valuit.“ Constant vero haec fragmenta maxima ex parte locis auctoris anonymi. Iacobus Gronovius (in Dedicatione Geographicorum antiquorum) ex hac similitudine censet,

1) Vid. Is. Casauboni epistolae ed. Almelov. p. 301. — 2) Vid. Claudii Salmasii epistolae. p. 276.

ersus hos non ex manuscripto aliquo esse desumtos, sed b ipso Holstenio ad textum anonymi compositos, more ere Isaaci Vossii. Quam tamen opinionem reiicit Dodrellus, vir doctus acerrimique iudicii (ad Geogr. min. vol. I. p. 102. 5.), omnia fragmenta Scymni Chii reperta esse ı codice aliquo a veritate propius abesse iudicans, his uctus rationibus:

1. Lucas Holstenius, homo spectatae fidei, adfert in otis ad vitam Pythagorae a Porphyrio scriptam versus liquot ex his fragmentis ut ineditos Scymni Chii; eum ero versus, quos re vera ipse fecisset, pro versibus Scymi vendidisse, non est credibile.

2. Gronovii suspicio pertinere nequit ad 75 versus osteriores, quorum ne vestigium quidem apud Geograhum anonymum exstat.

3. Ordo fragmentorum diversus est ab ordine Peripli; ccuratissime vero congruit cum dispositione περιηγήσεως, uantum ex prima, quam habemus, parte cernere licet. ,Scymnus ipse, inquit, a freto orsus Gaditano sinistrorum oras legit, respondetque hic idem ordo in Ponto etiam Euxino, quâ quidem Scymni περιήγησιν e Codicibus habemus manuscriptis . . . . Contrarius ordo est in auctore 'eripli anonymo, qui oris dextrorsum lectis ad fretum rogreditur, etiam in Euxino Ponto, Gaditanum." Cum utem ordo fragmentorum conveniat cum parte altera περιηγήσεως, ad veritatem proxime accedit, universa fragenta deberi codici manuscripto a Luca Holstenio forasse in bibliotheca aliqua reperto.

Ex mea opinione Dodwellus sese non fefelicisset, si ei ontigissent argumenta ad iudicium ferendum sufficientia. Cum igitur post eius disquisitionem non alia, quantum ciam, instituta sit, me gratum Tibi, Amice Doctissime, acturum esse spero, dum Tibi rationes proponam, quibus uctus contendam, Holstenium ipsum fragmenta haec ex ibris orationis solutae manuscriptis, quos consulendi data psi est copia, in versus redegisse.

1. Versus, quos laudat in Observationibus ad vitam 'ythagorae (Romae 1630) p. 117 ducti sunt, ut 161 prio-

res fragmentorum, ex nostro Periplo. Ceterum a. 1630 omnino erant inediti; nam editio Vossii non prodiit ante annum 1639. Pro certo affirmare possum, Holstenium cognovisse nostrum codicem. Is enim ex eo descripsit typisque submisit commentationem Arriani de venatione, quae locum Periplo nostro proximum obtinet. Praeterea Scymni fragmenta offerunt, ut deinde apparebit, omnes bonae notae lectiones manuscripti, a quibus editio Vossii haud raro differt, et exceptis quibusdam minutiis, veluti transpositionibus vel elisionibus ad versum constituendum necessariis, nihil ibi reperitur, quod non idem exstet in auctore anonymo. Vid. quae dicturus sum ad p. 4. l. 25, et Holstenii castigat. posthum. p. 335 in voce Ὑλέα. Non sine causa igitur credo, Holstenium duxisse haec fragmenta ex nostro codice, nec dubito, quin illa ad hunc unum codicem numeris sint accommodata. Cuicunque enim paullo familiarior est codicum antiquiorum notitia, is vix a se impetrare poterit, ut credat, versus 161, qui apud auctorem solutae orationis hinc inde latent, in alio manuscripto metro ita inclusos reperiri, ut neque aliquid grave omissum, neque additum deprehendatur.

Scymni autem Chii nomine Holstenius hos versus sine dubio propterea inscripsit, quod anonymus plures adfert e principio περιηγήσεως, quare ceteros eiusdem esse auctoris autumavit. Ceterum περιήγησιν, ab Hoeschelio editam et repetitam ab Erasmo Vindingio, non ab origine metricam fuisse nec Scymni nomine insignitam constat. Vid. Dodwellum l. c. Vol. I. p. 158. Attributa erat in codice msto, ex quo ab Hoeschelio in lucem emissa est, Marciano Heracleensi[1], sub cuius nomine Scymnum latere non nisi

1) Commentarii liter. (Journal des Savans) a. 1789. mense Apr. continent commentationem bonae frugis plenissimam auct. de Sancta-Cruce (de Sainte-Croix) de nova editione Geographorum minorum. Cuius commentationis auctor doctissimus p. 679 ex epistola inedita Lucae Holstenii ad Peirescium haec adfert: „Anonymi poetae περιήγησις ad Nicomedem, Bithyniae regem, iambico carmine scripta, cui ineptissime Marciani Heracleotae nomen praefixere, quod sine certo nomine in manuscripto Marciani περίπλῳ

aliis auctoribus hoc nomine, ubi περιηγήσεως mentionem faciunt, utentibus didicimus. (Vid. Dodwellum Vol. II. 94.) Deinde ad eam, quae nunc est, formam adornandum opus erat, ut numeri in codice non bene servati restituerentur. Holstenius igitur in minoribus fragmentis em egit, quod Hoeschelius in maioribus; neutrique quicquam vitio dandum est, nisi quod composuerunt magnum numerum versuum malorum.

2. Versus 75 posteriores non anonymo nostro, qui orum ne minimum quidem vestigium exhibet, deberi, manifestum est. — Unde vero desumti sunt? Dodwellus a. 1698. eos ab Holstenio ita descriptos esse e codice aliquo, sunt editi a Rycquio, arbitrabatur; nec mirum est, eum o tempore non aliter sensisse. Sed post annum 1712 ad num omnes[1] ducti haberi potuissent, si cui id in men-

biungeretur etc." Cum autem epistolam Holstenii postea Bredovius Epistolis Paris. p. 9-26 ederet, adiungo quae ille deinceps dicit anonymo poeta. Sunt autem: „probum hoc purissimae antiquitis opusculum et frugis maximae, sed quod deplorandum, vix arta totius operis pars nobis superest; totum enim internum mare escripserat. Sed solatur dolorem meum, quod ducentos et amius versus repererim hactenus non editos, in descriptione Ponti uxini, quae falso Arriani nomen praefert: de qua infra XIV. loco ribam prolixius: quibus auctior haec περιήγησις nostra opera odibit. taceo enim, quod pessime habita fuerit, mendis obsita, imperita distinctione confusa. miraberis tantum errorum relictum isse a Scaligero, Casaubono et Hoeschelio. nam Morelliana edio [quae a. 1606 prodiit, et Scymni opus sub titulo Marciani habet, sicuti Vindingii editio a. 1662 in lucem emissa Havniae] inta plane est, nec versio ullius precii. nosti hominis ingenium. sceperam eius versionem emendandam: . . . . . . huic opusculo urimum me studii ac curae impendisse prae caeteris omnibus faor. auctoris nomen nulla coniectura assequi potui, quamvis varie sc sine fructu ingenium torserim. Si quid felicius divinare possis, aximam promerebere gratiam; maiorem tamen, si integrius exemar alicunde protuleris. necdum enim totum in rebus humanis esse aiisse puto."

1) Verba πέντε ἡμερῶν ὁδὸν Εἰς Πόντον (v. 193 et 194.) uncis clusa sunt. Quod ostendit, illa non esse ab Holstenio inventa pud anonymum, ubi omnino desiderantur. Vid. Geogr. min. Vol. I. p. 10. Addidit ea ex Herodoto, quem auctor ipse nominat.

tem venisset, ex alio codice Holstenii, quem edere constituerat in collectione fragmentorum geographicorum, quae non prodiit (Vid. Fabric. Bibl. gr. Vol. IV. p. 664. ed. Harlesii), quem denique tamen Hudsonus publici iuris fecit tertio volumine Geographorum minorum. Si Dodwellus, qui a. 1711 in vivis esse desiit, non ignorasset hunc anonymum, de manuscripto, quod perhibet, sententiam certe mutasset et fortasse quod Gronovius coniectura quodammodo vaga adsumserat, argumentis probare studuisset.

8. Post ea, quae hactenus dixi, ordo, qui alius in Periplo, alius in περιηγήσει Hoeschelii est, ne minimam quidem difficultatem parare potest. Holstenius differentiam hanc animadvertens Scymni Chii opus totum edere, eique fragmenta subiungere constituerat. (Vid. Fabricium l. c. p. 668.) Debebat igitur ordinem peripli multum immutare et illi, quem auctor ubique secutus est, accommodare. Sed quare nihil de his omnibus dixit? Explicasset sine dubio rem, si editionem perfecisset aut certe fragmenta haec ipse in lucem emisisset. Sed impressa sunt, ut supra vidimus, post mortem eius; Rycquius autem nihil recepit nisi textum graecum et versionem latinam; praefatio et notae, si unquam scriptae sunt, aut perierunt aut fortasse in bibliotheca aliqua cum materia, ex qua Holstenius syllogen illam construere voluit, adhuc sepultae iacent.

Periplo nostro cum fragmentis Scymni curate comparato sententiae meae aliquid obstare videatur, quod ipse indicabo. Holstenio si volupe fuisset, dixerit aliquis, hos versus facere, sine dubio loca anonymi omnia numeris accommodasset, in quibus id facili negotio fieri poterat. Sed exstat locus p. 14. l. 1 sqq., qui sine ulla mutatione in versus duci potest hunc in modum:

Αἶμος μέγιστόν ἐστιν ὑπὲρ αὐτὴν ὄρος,
Τῷ Κίλικι Ταύρῳ τὸ μέγεθος προςεμφερής
Τῇ τε κατὰ μῆκος τῶν τόπων παρεκτάσει·
Ἀπὸ γὰρ Κροβύζων, τῶν τε Ποντικῶν ὀρῶν
Ἄχρι τῶν Ἀδριατικῶν διεκβάλλει τόπων [1]

1) Retinui hunc versum non admodum elegantem, quod talem

Hi versus iam a Vossio in notis p. 88 (ed. a. 1639.) udati non exstant inter fragmenta a Rycquio edita. Quod-vero Holstenius, dicat forte quis, anonymi codicem le-sset, versus illi eum fugere non potuissent, cognitos ro collectioni suae sine dubio inseruisset; quod cum non cerit, sequitur, ut fragmenta sua non ex hoc periplo, d ex alio quodam manuscripto, cui versus illi deerant, ansscripserit. Ad quam obiectionem equidem haec habeo iae respondeam: Holstenius hos versus, quos quisque imo intuitu agnoscit, et ipse sine dubio animadvertit, d cum Scymni ordinem sequeretur, illos intra fragmenta cipere non potuit. Agunt enim de monte Haemo, de io auctor loquitur in fine fragmenti maioris, editi ab oeschelio. Reperiuntur versus posteriores huius frag-enti apud anonymum nostrum et adeo completiores, quam manuscripto Hoeschelii. Itaque opus erat, ne quid ex vina arte, in nostro periplo dissimulata, perderetur, ver-s de monte Haemo non fragmentis minoribus, sed parti ϱιηγήσεως praecipuae inserere; nec dubitandum est, quin serti essent, si Holstenius plenam, quam animo conce-rat, Scymni Chii editionem perfecisset.

Sed satis de fragmentis huius Geographi. Hoc unum men addendum est, sententiam meam Holstenii epistola ipra a me commemorata, nuper interius cognita, extra nnem dubitationem poni. Ita enim ille ad amicum suum

offert in msto et quod re vera ignoratur, Scymnus bonosne ver-s an malos fecerit; nam omnes, quos habemus, et quorum plu-na pars, ut supra dixi, incondita est, non tam ab ipso, quam editoribus profecti sunt. Proinde mihi certe licebit non priores cere, quam isti fecerunt, et admittit metrum comicum saepius rsus non ad amussim elaboratos i. e. iambos senarios paullo li-riores, ut Heynius V. Cl. dicit, de versibus Scymni loquens. pollod. t. I. p. 405.) Versu meo non contenti eum facili negotio endare poterunt reciso articulo et facta transpositione; qua li-ntia editores saepe usi sunt:

Ἀδριατικῶν ἄχρις διεκβάλλει τόπων.

ca similia, in quibus ἄχρι genitivo, quem regit, postponitur ex-nt passim, v. c. apud Libanium Vol. IV. p. 538 ed. Reiske τῆς ικίας .... ἐκβάντα τοὺς ὅρους, ὧν ἄχρι παιδεύεσθαι ῥάδιον.

Nicol. Peirescium (Cf. Sainte-Croix in Comment. literar. l. I. p. p. 680): „Vix quarta totius operis (περιηγήσεως) pars nobis superest. Totum enim internum mare descripserat, sed solatur dolorem meum, quod ducentos et amplius versus repererim hactenus non editos, in descriptione Ponti Euxini, quae falso Arriani nomen praefert, de qua infra XIV. loco scribam prolixius: quibus auctior haec περιήγησις nostra opera prodibit.“ Incommodum est, quod tota epistola Holstenii, quae Carpentoractae Meminorum in bibliotheca publica adversatur, dum haec scribo, inedita est. Fortasse Bredovio meo, cuius Parisiis nuper commorantis cum voluptate recordor, mox continget, ut eam in adspectum lucemque protrahat.

Periplus Anonymi minori cura, quam cetera omnia, quae manuscriptum tanti pretii nostrum complectitur, opera, descriptus est. Cum vitiosae lectiones Salmasii in omnibus editionibus repetitae sint, emendationes, quas ex manuscripto hausi, Tecum communicandas haud gravatim accipies. Videbis, tantum abesse, ut versentur in minutiis, ut etiam geographiae antiquae aliquid subsidii afferre possint. Uti illis licebit Clarissimo Bredovio in nova, quam parat, editione Geographorum minorum, quae viris doctis eo gratior et acceptior erit, quo rarior liber est vel in ipsa Anglia.

LUCAS HOLSTENIUS

DE FRAGMENTO PERIPLI. EXCERPTUM EX EIUSDEM EPISTOLA AD PEIRESCIUM, NO. XIV [1].

„Alia descriptio Ponti Euxini, confecta ex tribus antiquis auctoribus, Arriano scilicet, Anonymo Periegete Iambico, de quo supra loco VII. et Marciano seu potius

1) Haec consilio hoc loco exhibui ex Bredovii Epistolis Paris. p. 16. De auctore peripli huius conf. Dodwelli diss. §. 7.

enippo, quem Marcianus transcripsit. ex horum fragmen- invicem coniunctis quasi emblematis tessellatum hoc ius concinnatum, forte a Constantino Porphyrogeneta; iius coniecturae rationes nuper tibi exposui. Posterio- m partem primo in Palatino codice reperi a Bosporo immerio Byzantium usque, dein primam ab eodem Bos- oro usque ad Phasin in alio Msto Vaticano. eo nomine atissimum mihi fuit inventum, quod CCXL versus Ano- ymi illius poetae nobis conservati fuerint: eoque vehe- entius desidero integrum exemplar alicunde protrahi, quo imnum illud resarciatur. Posteriorem illam partem Cl. almasius passim citat nomine περίπλου paludis Maeotidis rriani, cum nihil nisi ostium in transitu tangat, et re- entior sit non Arriano solum, sed Marciano quoque He- icleota."

ΠΟΝΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΚΑΙ ΜΑΙΩΤΙΔΟΣ ΛΙΜΝΗΣ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ.

. . . .

. . . .

. . . .

[Pag. 1. Huds.]

[δε] σμοῦ τε πάθος[1] τόδ' ἐποψόμενοι.

Ἔπειτα καταλέγουσιν, ὅσην χώραν ἐπῆλθον,

τῇ μεν διδυμον χθονος Εὐρώπης

μέγαν ἠδ' Ἀσίας[2] τέρμονα Φάσιν

PONTI EUXINI ET MAEOTIDIS PALUDIS PERIPLUS.

. . . .

. . . .

. . . . . vinculorumque hosce dolores visendi gratia. Deinde commemorant, quantam regionem peragrarint; qua duplicis [regionis], Europae et Asiae, latius porrectum terminum, Pha-

1) Ex Arriani Periplo haec suppleri possunt; unde ea, et multa huius opusculi alia, sunt hausta. Omnia enim fere fragmenti huius auctor ex Scymno Chio et Arriano, accepit. Sed de eo iam nos in Prolegomenis. Voss. Cf. Arriani locum p. 20. Huds. supr. p. 82, ubi Vossius legi vult τῇ μὲν . . . ἠδ' Ἀσίας τέρμονά φασιν. Gail. Esse utroque loco (Scymni Fragm. et libello hocce) eundem auctorem, et eum Scymnum, intelligendum, post ea quae Bastius (Lettre crit. p. 4—27) [cf. t. II. p. 308—314. G.] disseruit, collata Holstenii epistola in Bredovii Epp. Paris. p. 13 et 16, nemo infitias ibit. Marxius (in Ephor. Fragm. p. 192). Legimus in Arriano, l. c.: Λέγουσιν γοῦν αὐτῷ (τῷ Αἰσχύλῳ) οἱ Τιτᾶνες πρὸς τὸν Προμηθέα, ὅτι ἥκομεν κ. τ. λ. Codex palatinus habet αυτοι (sic), quod Sigismundus Gelenius bene mutavit in αὐτῷ, apud illum. Videatur de hoc casus tertii usu Toupius ad Longin. (ed. 1778), p. 296. Aelianus de Nat. anim. l. IV. cap. 45. Θαυμάσαι λόγον ἄξιόν φησιν Εὔδημος· καὶ τῷ γε τῷ ἀνδρὶ ὁ λόγος οὗτός ἐστι. In linguam latinam qui transtulit, non expressit verba τῷ γε ἀνδρὶ τῷδε. Bastius in Epist. crit. ad Boisson. p. 12, ed. Lips. 1809. Gail. Versus adornavi, qui peripli fragmento, quale superest, praemissi sunt. Priores editores hoc prorsus neglexerunt.

2) Edd. τῇ μὲν . . . ἠδ' Ἀσίας. Cod. πῇ μὲν . . πῇ δ' Ἀσ. Sic in ed. Basil. Gelenii, ubi verius Bast. vidit. in cod. πῇ μὲν . . . ῃ δ' (sic, quo in ἠδ' traducimur, ut ait Bast. l. c. p. 12). Quam lectionem praetuli, ut sententiae accommodatiorem: sic apud Arrianum reponere debuissem, et Vossii versionem fere admittere: ubi geminum Europae et Asiae terminum esse aiunt magnum Phasin. At πῇ non vero ubi,

ταμόν [3]. Τῆς δὲ λίμνης τῆς Μαιώτιδος [4] περίπλους ἐν κύ-
ῳ, λέγεται σταδίων ἀμφὶ τῶν ,θ, μίλια ασ' [5]. ἡ δὲ Μαιῶτις
ίνη λέγεται εἰς ἥμισυ εἶναι τοῦ Πόντου [6]. Τὸν δὲ Τάναιν
ταμὸν, ὅς ἐστι τῆς Ἀσίας ὅρος, τέμνων τὴν [2] ἤπειρον ἑκα-

ι fluvium [deveniunt]. Paludis autem Maeotidis ambitus dici-
r esse stadiorum circiter 9000, millium MCC. Maeotis palus
tatur dimidia fere esse Ponti. Tanaim vero fluvium, qui ter-
nus est Asiae, secans utrumque continentem in partes duas,

d qua ἐπῆλθον Titanes ad Pha-
ι: δίδυμον a substantivo τέρ-
να, ad regiones ipsas retuli:
γαν, non tam ad magnitudi-
m fluvii ipsius, quam ad lon-
tudinem finium respicere cen-
i: et tandem ἠδέ cum Vossio
Bastio, ut copulativam admi-
; nam τῇ δὲ, vel πῇ δὲ, quod
ii in textum admiserunt, ut
iori τῇ μὲν, vel πῇ μὲν, re-
onderet, minime huic contra-
um est, quam linea una intelligenda sit, Europam simul et Asiam dividens. — Φάσιν servavi, nec vero Φᾶσιν, accentum metricum, ut videtur. Cf. supr. pag. 82. Gail. ubi conf. Hermannum.

3) Φᾶσιν ποταμόν. Ms. addit ποταμόν. Salmasius, verisimiliter consilio, omittit hoc verbum, quia neque in Arriano invenitur, neque convenit orationi poëticae. Bothius, vir. cl., sic versus digerit (Fragm. Aeschyl. p. 584):

Πέταμαι (pro πῇ μὲν) δίδυμον χθονὸς Εὐρώπης
Μέγαν ἠδ' Ἀσίας τέρμωνα Φᾶσιν. Bast.

4) λίμνης τῆς Μαιώτ. Scriptura
ιdicis, τῆς δὲ λίμνης τῆς Μαιώ-
δος, sine ulla dubitatione re-
pienda est. Graece enim dici-
r, aut ἡ Μαιῶτις λίμνη, aut ἡ
μνη ἡ Μαιῶτις. Utrumque recte
ιbet, idemque significat. Ean-
m medicinam exspectant innu-
erabiles scriptorum graecorum
ci, ubi cum posterior constru-
io usurpata esset, articulus sub-
antivum sequens, per scriba-
m negligentiam excidit. Conf.
ιae dedit amicissimus Schaefer,
elet. crit. p. I. p. 8 sq. Bast.
dd. Epist. crit. p. 92. In Ae-
ιno, N. A. XIV. c. 29. Codex
Π recte legit τῇ μὲν ὥρᾳ τῇ
ιμερίῳ. V. Epist. crit. p. 109.
erodotus IV. c. 41. ἐν τῇ ἀκτῇ
έρῃ, intolerabili vitio, quod
iror in editionem Reizianam
repisse. Aliae recte habent ἐν
ῇ ἀκτῇ τῇ ἑτέρῃ. Dionys. Halic. Aniquit. rom. IV. c. 34. t. II. p. 272, ὁ δῆμος Ῥωμαίων. Bene Cod. Vat. ὁ δῆμος Ῥωμαίων. Schaefer.

5) Videmus milliarium Anonymi B, ut prioris, continere stadia 7 et dimidiam. Cf. Bastium infra, p. 254—255. Gail.

6) εἰς ἥμισυ ε. τ. Πόντου] Dele praepositionem, aut lege ὡς ἥμισυ. Scylax (t. I. p. 283 extr.)... λέγεται ἥμισυ εἶναι ...; unde fortassis hausit. Vossius. Dissentio. εἰς verbo numerali adiunctum significat circiter, ferme, propemodum. Arrianus [supr. pag. 6, Huds.]: ἀπέχει Ἴσσου λιμένος ἐς ἐνενήκοντα σταδίους μάλιστα. P. 10: διέχει τοῦ Χώβου σταδίους ἐς δέκα καὶ διακοσίους μάλιστα. Aelianus N. A. V. 3. p. 143: ἀφίησι δὲ ἕκαστον ζῷον εἰς κοτύλας δέκα. Libanius vol. IV. pag. 632: εἴ τῳ τις ὑμῶν οἰκέτης (pro-

τέραν δίχα, πρῶτοι νέμονται [αὐτὸν] Σαρμάται[1], ... δισχίλια στάδια ἐπέχοντα, γινόμενα μίλια σν'. Εἶτα μετὰ τοὺς Σαρ-

primi accolunt Sarmatae, per regionem 2000 stadiis, id est, CCL millibus, patentem. Post Sarmatas gens est Maeotarum, qui

ximum verbum deest in codice parisiensi n. 3017): δύναιτο φέρειν δέκα τῆς ἡμέρας δραχμὰς, ὑπὸ δὲ ἀργίας εἰς ἥμισυ φέροι, τοῦτον οὐκ ἂν κ. τ. λ. Reiskius in adnotatione quaerit: „εἰς num delendum est." Minime: εἰς significat circiter. Cf. Fischer. ad Weller. 2, p. 156. [Conf. Matth. Gr. p. 558, f. G.] Bast. Non assentimur, εἰς hoc loco esse adverbium, quam quidem vim non magis quam Latinorum ad habere potest. Εἰς ἥμισυ explicandum est ad dimidium, ita ut auctor dixerit, paludem Maeotidem ad dimidium exaequare Pontum.

1) Edd. ἑκατέρᾳ, cod. ἑκάτερα. Melius Holsten. in fragm. Scymn. 136 ἑκατέραν. Τὸν δὲ Τάναιν... πρῶτοι νέμονται αὐτὸν Σ. Phrasis perturbata, ubi νέμονται duplicem regit accusat. Τάναιν et αὐτόν. Forsan genuina lectio similis erat huicce: Τὸν δὲ Τάναιν ποτάμὸν πρῶτοι νέμονται Σαρμάται· εἶτα μετὰ τοὺς Σ. Poetica et paululum redundantia, ni fallor, imo praecedentibus contraria de terminis Europae et Asiae, verba aliunde auctor mutuatus est, vel ex Scymno, vel ex Scylace nostro (T. I. p. 284), at fort. ex fonte communi, ὅς ἐστι τ. Ἀσ. ὅρος, τέμνων τὴν ἤπειρον ἑκατέραν δίχα. Quibus quum interruptam seriem orationis nescio quis crederet, mox αὐτόν inseruit. Similes insertiones notavimus ad Anon. A, p. 3; p. 6, 2; p. 15, 1; p. 22. Vossius infra suspecta iudicat δισχίλια ἐπέχοντα, γιν. μίλια σν'. Eo magis mihi suspecta, aut potius aliunde cum perturbatione inserta videntur, quod Sarmatarum regioni stadia 2000, id est, millia 250, interpolatio tribuat, sed stadia intelligendo, quorum octo milliario uni respondent, dum Anonymus uterque A. et B. ubique stadiis 7 tantum et dimidio milliarium impleant. Sin aliter legendum foret μίλια σξς' (266⅔). Cf. mox pag. 254, et Dodwell. supr. p. 185—100. Hic stadiorum usus forsan ad Ephorum, vel Hecataeum, aut Demetrium Calatianum, vel ad auctorem quemlibet antiquum, nos revocat, quos Scymnus saepius exscribebat. Anonymus noster B, modo Scymnum, modo alios prosae orationis scriptores secutus est, unde ortae discrepantiae. — De Tanaide, Asiae termino, cf. Ammian. Marcell. XXX, 2, praeter ter Scylacem, et quos laudat Tzschuck. ad Mel. I. 1, p. 6. — Delendum αὐτὸν cum Holsten. Fragm. 137. Gail. — Πρῶτοι... Σαρμάται. Emenda Συρμάται. Eos hic recenset Scylax (T. I, p. 284, l. 4; at forsan diversa manus ab ea, quae mox p. 285 init. scripsit: Πρῶτον ἔθνος . . . Σαυρομάται, fort. ex Ephoro, cui Anon. noster hanc adpellationem tribuit §. 1. p. 206. Conf. nostra T. II. p. 402. G.). Vide quoque Stephanum, qui sic legit. Est autem ea Sauromatarum natio (procul dubio, Συρμάται, Σαυρομάται, Σαρμάται, sunt varietates nominis vicissim usurpatae. Συρμάται germanae formae fort. proprior est; sed seriores epitomatores ad arbitrium varias adhibuerunt. Ab anonymo igitur emendando abstinendum est. G.) Quae sequuntur, valde

μάτας, Μαιωτῶν γένος Ἰαζαματῶν [2] λεγόμενον, ὡς Δημήτριος εἴρηκεν, ἐφ' οἷς καὶ Μαιῶτις λίμνη λέγεται. ὡς δὲ Ἔφορος λέγει, Σαυροματῶν λέγεται ἔθνος. τούτοις δὲ ἐπιμεμῖχθαι τὰς Ἀμάζονας τοῖς Σαυρομάταις λέγουσιν, ἐλθούσας ποτὲ ἀπὸ τῆς περὶ τὸν Θερμώδοντα [3] γενομένης μάχης· ἐφ' οἷς ἐπεκλήθησαν οἱ Σαυρομάται Γυναικοκρατούμενοι [4]. Εἶτα ἔστι Φαναγόρου πόλις [5], Κῆποι πόλις. Εἶτα ἔστιν Ἑρμώνασσα, Φαναγο-

Iazamatae adpellantur, teste Demetrio; a quibus palus Maeotis nomen duxit: Sauromatarum vero gens vocatur, si Ephoro credamus. Cum illis dicunt coisse Amazones, quum olim huc venissent a praelio circa Thermodontem commisso; unde vocati sunt Sauromatae Gynaecocratumeni. Deinceps est urbs Phanagori, Cepi civitas. [Deinde est Hermonassa et Phanagoria,

mihi suspecta sunt. Vossius. Et mihi prorsus; vide supra. Ἐπέχοντα pendet a voce quadam, quae cum aliis in textum nostrum non transposita fuit. Recte igitur Vossius adiicit: Deest aliquid. Gail.

2) Vulgo Ἰαξαματῶν. Codex habet Ἰαζαμάτων, uti legimus in fragmentis Scymni Chii, v. 140. [De scriptura vocis cf. Tzschuck. ad Mel. not. crit. I. p. 640 sqq. G.] Vid. Stephanus Byzantinus de voce Ἰαζαβάται. Literulae ξ et ζ interdum commutatae sunt a librariis. Pseudo-Plutarchus, de Fluminibus, cap. 20. 5, 1 ed. Wyttenbachii: ἑαυτὸν ἔβαλεν εἰς ποταμὸν Ζαράνδαν. Codex praebet Ξαράνδαν, quod praestat. Bast. ep. crit. p. 13.

3) Vulgo Θερμώδοντα ποταμόν. Proximum verbum desideratur et in codice et in Fragmentis Scymni, vs. 145. Bast.

4) Voss., Gronov., et codex, ut videtur, γυναικρατύμενοι. Huds. cum Holstenio in Fragm. γυναικόκρ. Sic et Scylax. Gail.

5) Εἶτα ἔστι Φαναγόρου πόλις. Haec, ut et caetera ferme omnia, ex Scymni Chii Periplo, qui comicis conceptus erat versibus, in suam περιήγησιν transtulit noster auctor. Sic autem reducenda sunt ea in senarios:

Εἶτ' ἔστι Φαναγόρου πόλις, Κῆποι πόλις.
Εἶτ' ἔστιν Ἑρμώνασσα, Φαναγόρειά τε,
Ἣν Τηΐους λέγουσιν οἰκῆσαί ποτε.
Καὶ Σινδικὸς λιμὴν ἔχων οἰκήτορας
Ἕλληνας ἀπὸ ἐγγὺς ἥκοντας τόπων.
Ταύτας περιέχει τὰς πόλεις διακειμένας
Ἡ νῆσος, κατὰ τὴν Μαιῶτιν ἄχρι Βοσπόρου
Χώραν ἀπολαμβάνουσα πολλὴν πεδιάδα,
Ἥτις τὰ μὲν τοῖς τε ἕλεσιν, τοῖς τε ποταμοῖς
Ἀδιάβατος, τενάγεσί τε τοῖς ἐν τῷ πέραν
Αδε τῇ θαλάσσῃ, τῇδε λίμνῃ . . . .
Τὸ δὲ στόμα ἐκπλέοντα Κιμμερὶς πόλις,
Ἀπὸ Κιμμερίων μὲν βαρβάρων κεκλημένη.
Κτίσις δὲ τυράννων οὖσα τῶν ἐν Βοσπόρῳ.
Κῆπος δ' ἀποικισθεῖσα διὰ Μιλησίων.

Phanagori πόλιν hic distinguit [minime. Vid. mox Gail.] a Phanagoria insula, quam Phanagoras Tejus, cum Persas fugeret, deduxit. Rescripsimus itaque, Ἣν Τηίους λέγουσιν οἰκῆσαί ποτε. Non Τίους, ut antea. Miror vero, Sindicam appellare insulam, cum revera sit peninsula. Sed nihil novi, saepissime insulas cum pene insulis confundi. Multis id iam ante probarunt viri docti: neque id tantum apud Graecos, sed etiam apud Latinos obtinet. Sic Trapezunta, et Pityunta, insulas adpellat Ammianus Marcellinus, lib. XXII. Ipsam quin etiam Sindicam insulam vocat. Locum, qui est libro dicto, adscribam: „Longo exinde intervallo bene est insula, quam incolunt. Sindi ignobiles, post heriles in Asia casus coniugiis potiti dominorum et rebus." Sed legendum, pene est insula, non bene. Sequentia vero in senarios ita digere, et emenda:

.... Μαιώτιδος
Λίμνης τὸ Παντικάπαιόν ἐστιν ἔσχατον
Τοῖς Βοσπόρου βασιλεῦσιν ὠνομασμένην [sic. G.]
Ἄνω δὲ τούτων ἐστὶ Σκυθικὴ Βάρβαρος·
Πρὸς τήν τ' ἀοίκητον συνορίζουσ' ἐστὶ γῆν,
Καὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἀγνοουμένην.
Πρώτους δὲ παρὰ τὸν Ἴστρον εἶναι Κάρπιδας
Εἴρηκεν Ἔφορος. Εἶτ' ἀν' Ἀρωτῆρα πρόσω
Νευρούς τε μέχρι γῆς πάλιν ἐρήμου διὰ πάγων.
Πρὸς ἀνατολὰς δ' ἐκβάντι τὸν Βορυσθένην
Τοὺς λεγομένην Ὕλαιαν οἰκοῦντας Σκύθας·
Εἶναι δὲ Γεωργοὺς ἐχομένους τοὺς τῶν ἄνω·
Ἔπειτα πάλιν ἔρημον ἐπὶ πολὺν τόπον·
Ὑπὲρ δὲ αὐτὴν Ἀνδροφάγων Σκυθῶν ἔθνος.
Ἐπέκεινα πάλιν ἔρημον εἶναι ἐχομένην·
Τὸν Παντικάπην διαβάντι Λιμναίων ἔθνος,
Ἕτερά τε πλείονα οὐ διωνομασμένα,
Νομαδικὰ δὲ καλούμενα, εὐσεβῆ πάνυ·
Ὧν οὐδεὶς ἐμψύχων, ἀδικῆσαί ποτ' ἄν·
Οἰκοφόρα δ' ὡς εἴρηκε, καὶ σιτούμενα
Γάλακτι, ταῖς Σκυθικαῖς τε ἱππημολγίαις.
Ζῶσιν δὲ τήν τε κτῆσιν ἀναδεδειχότες
Κοινὴν ἁπάντων τήνδ' ὅλην τῶν οὐσίαν.
Καὶ τὸν σοφὸν δ' Ἀνάχαρσιν ἐκ τῶν Νομαδικῶν
Φησὶν γενέσθαι τοῦ σφόδρ' εὐσεβεστάτων.

Haec omnia ad verbum noster περιηγήτης ex Scymno Chio; iste vero ex Herodoto, apud quem libro IV eadem leguntur. Sed non ille eius, unde hausit, nomen suppressit: siquidem in prologo ad regem Bithyniae Nicomedem, inter eos, unde sua depromsit, etiam Herodotum recenset. Carpidas autem, quorum hic meminit, alii non norunt. Carpos hic locant historici; et dubito, an sint iidem. Diversos puto esse ab his Καρπιανοὺς, quos Ptolomaeus describit μεταξὺ Πευκίνων καὶ Βαστέρνων. Longiuscule enim illi absunt ab ostiis Istri. Forte sunt Κάρπιοι Ptolomaeo (III, 10) in Moesia inferiori. Τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ ἀρκτικωτάτου στόματος τοῦ Ἴστρου παράλιον, μέχρι τῶν τοῦ Βορυσθένους ποταμοῦ ἐκβολῶν, καὶ τὴν ἐντὸς χώραν μέχρι τοῦ Γερασοῦ ποταμοῦ κατέχουσι μὲν Κάρπιοι ὑπὸ τοὺς Τυραγγέτας. Βιτολάγγαι δὲ ὑπὲρ τοὺς Πευκίνους. Sic scribendum. Cave autem hic confundas Peucinos, qui in Peuce insula, cum illis Sarmatiae,

ια⁶ τε, ἣν Τηΐους λέγουσιν οἰκῆσαί ποτε. καὶ Σινδικὸς λιμὴν, ων οἰκήτορας Ἕλληνας ἀπὸ τῶν ἐγγὺς ἥκοντας τόπων, ταύτας εριέχει τὰς πόλεις διακειμένας ἡ νῆσος⁷, κατὰ τὴν Μαιῶτιν ἄχρι

uam Teios quondam habitasse ferunt]; et Sindicus portus, graeos habens incolas, qui istuc a proximis locis confluxerunt. Has rbes [Phanagoriam et Cepos], inter se [satis] distantes, contiet insula, regionem Maeotidi contiguam, vastam et campestrem,

ui ad Peucem montem, iuxta asternas. Sed ignoti mihi videntur fuisse Carpi ad Danuium, hoc saltem nomine, aevo ntiquiori. Et praeterea Herootus, unde omnia haec petita unt, non meminit eorum. Renendam itaque arbitror lectioem vulgatam; nisi pro Κάρπιας, mavelis Καλπίδας. Καλπίαι vero sunt, quos Herodotus, lela, Plinius, Calipidas vocant. Saepissime enim litterae mediae, metri gratia, auferuntur. Sic apud Dionysium Periegeten, Σάμαται pro Σαρμάται: et apud Valer. Flaccum, lib. VI, Baternae pro Basternis, et alia huiusmodi. Potest etiam legi Καλλίπιδας. Inter Hypanim et Istrum, ab omnibus collocantur Callipidae. Licentius in carmine ad Augustinum:

Hexampeosque lacus fugiens Hypaneius amnis
Callipidum scythicas resonat spumosus ad undas.

ic restitue. Reliqua vero, quae equuntur, confer cum Herodoto. 'oss. In his versibus est quod ttendas, lector. Nam Vossius eptimum ita constituit versum: Ι νῆσος κατὰ τὴν Μαιῶτιν ἄχρι οσπόρου, quum in contextu edat νῆσος, κατὰ τὴν Μαιῶτιν ἄχρι οῦ Βοσπόρου. Unde longe pruentius eiicietur primus ille articulus Ἡ, quam genitivus τοῦ, l modo gradus colligas. Nonum a ampliat: Ἥτις τὰ μὲν τοῖς τε λεσιν, τοῖς τε ποταμοῖς, quum in odice exstet, ἥτις τὰ μὲν τοῖς λεσι, καὶ τοῖς ποταμοῖς, in quius exstat versus numerosissiius. Sed magis miror sequenm versum, Ἄνω δὲ τούτων ἐστι κυθικὴ Βάρβαρος, ut ille ausus st digerere, quum in ms. legaur Ἄνωθεν δὲ τούτων ἡ Σκυθικὴ όλις, ubi manifeste patet transositionem innui faciendam una tera dempta, Ἄνωθε τούτων ἥδε κυθικὴ Βάρβαρος. Certe verum ἐστι fatue geminatur et coula audacter interponitur, ubi non requiritur. Gronov. Iterum ibi noster ex plurimis auctoribus sua hausit. Phanagori urbem a Phanagoria distinguere videtur, dum verba ex diversis auctoribus congerit, et eumdem locum bis cum duplici adpellatione laudat. Suspicor ex Ephoro fluxisse haec: Εἶτα ἐστι Φαναγόρου πόλις, Κῆποι πόλις, καὶ Σινδικὸς λιμήν . . .: eosdem locos tantum memorat Scylax noster, p. 285, fort. ex Ephoro; et simul ex alio, fort. Scymno, Anonymus adiecit cum perturbatione: Εἶτα ἐστιν Ἑρμώνασσα, Φαναγορία τε . . . οἰκῆσαί ποτε. Gail.

6) Φαναγορία. Sic Strabo, p. 757 Alm. De variis nominis formis vid. Tzschuck. ad Mel. exeg. I. 19, 15. Gail.

7) ταύτας περιέχει . . . . ἡ νῆσος. De qua insula vid. Strabon. p. 756 extr. et p. 757 init. Almel. At insula illa Phanagoriam (vel Phanagori urbem) et Cepos tantum continet, ut liquet ex Strabone, sed non Hermonas-

τοῦ Βοσπόρου χώραν ἀπολαμβάνουσα πολλὴν πεδιάδα[8] ἥτις τὰ μὲν τοῖς ἕλεσι, καὶ τοῖς ποταμοῖς ἀδιάβατος, τενάγεσί τε τοῖς ἐν τῷ πέραν[9], τὰ δὲ τῇ θαλάσσῃ τῇ τε λίμνῃ γίνεται[11]. Τὸ δὲ στόμα ἐκπλέοντι[12] Κιμμερὶς[13] πόλις, ἀπὸ Κιμμερίων μὲν

usque ad Bosporum comprehendens: cuius insulae partes nonnullae paludibus et fluviis imperviae sunt [locisque coenosis, ex adverso iacentibus], quaedam vero mari et lacu. Egredienti vero os offert se Cimmeris urbs, a Cimmeriis barbaris adpellata, et

sam et Sindicum portum. Suspicor igitur verba ταύτας περιέχει, ab auctore quodam fluxisse, qui ea adhibuerat de Phanagoria atque Cepis; et confuse ibi reposita fuisse post laudatas alias civitates, Hermonassam et Sindicum portum. — Supra διακειμένας, quam vocem versio vetus omittit, intellexi ceu ἀποκειμένας. Gail.

8) πεδιάδα. Vulgo vertunt planitiem. At vox est adiectiva πεδιάς, de quo silent lexica, et non satis constat inter viros doctos. Herodot. IV. 23 et 47: ἥ τε γὰρ γῆ ἐοῦσα πεδιάς.... Plurima verba in ας-αδος, ις-ιδος, desinentia, sunt adiectiva, ut ἐν τῇ θεσπρωτίδι ἠπείρῳ, Pausan. IX. 36, pag. 783 init., Sylb.; θεσπρώτιδα Δωδώναν, Pindar. Fragm. XIII. p. 87 Heyn.; ἄμπυκα δρομάδα, Sophocl. Philoct. 676 Erf.; Τραχινίαν τε δεράδα, ib. 490; τὴν Εὐβοΐδα γῆν Eustath. ad Dionys. 476, p. 191, ed. Bernh.; Minerva πολιάς, Soph. Philoct. 134; Eurip. Med. 132, ἔκλυον δὲ βοὰν τᾶς δυστάνου κολχίδος; ib. 2, Κυανέας ξυμπληγάδας; ibid. 981, τὸν ἀΐδα κόσμον; Harpyiae πτωκάδες (quae formidinem incutiunt; lectio servanda, iudice patre venerando, in Essai sur les désin. p. XVII. Sic τοκὰς λέαινα, sensu activo, Eurip. Med. 184.) Soph. Philoct. 1079. — Vertit Vossius: usque regionem Bosporanorum, vastam comprehendens planitiem, quasi legeret ἄχρι τῆς τοῦ Β. χώρας, quia nempe redundare χώραν crederet, et πεδιάδα substantivum esse vellet. Gail.

9) τενάγεσί τε τοῖς ἐν τῷ πέραν. Haec, nescio unde, inserta sunt, et includenda erant in secunda phrasis parte: prior enim interiores regionis tractus respicit, posterior maria et lacus, quibus ora insulae adluebatur; et insuper τενάγεσι κ. τ. λ., male succedunt post ἀδιάβατος, qui τοῖς ἕλεσι et ποταμοῖς supra quasi involvit. Saltem scribendum erat . . . τὰ μὲν . . . ἀδιάβατος, τὰ δὲ τῇ θαλάσσῃ τενάγεσί τε τοῖς ἐν τῷ πέραν, τῇ τε λίμνῃ. Gail.

10) Vulgo ἅδε τῇ θ., τῇδε λ. Codex servavit versum plane eundem, qui legitur in Fragm. Scymni, 861: ἃ δὲ τῇ θαλάσσῃ τῇ τε λίμνῃ γίνεται. Bast. Reposui τὰ δὲ τῇ θ., oppositum praecedenti τὰ μὲν. — Priscam lectionem τῇδε λίμνῃ, vertit Vossius: et supradicta palude. Credidit vir cl. hanc λίμνην quasi subintelligi in ἕλεσι, vel in τενάγεσι τοῖς ἐν τῷ πέραν: at monstravimus haec verba esse suspecta: λίμνη illa est Κοροκονδαμῖτις Strabonis, p. 756 extr. Alm., vel Maeotis palus, si θαλάσσῃ mare proprium, Euxinum, λίμνῃ inclusam magis Maeotidem, exprimere voluerit. Gail.

11) γίνεται reposuit Bast., quod deest in edd.

12) Vulgo ἐκπλέοντα. Malim ἐκπλέοντι. Huds. Sic Holsten. in Scymni Fragm. 148. Gail.

13) τὸ Κιμμερικὸν Straboni, p.

βαρβάρων κεκλημένη, κτίσις δὲ τυράννων οὖσα τῶν ἐν Βοσπόρῳ· Κῆπός τε[14] ἀποικισθεῖσα διὰ Μιλησίων. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ [3] τῆς[1] Ἀσίας μέρει. Τῆς δὲ Εὐρώπης, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ στόματος τῆς Μαιώτιδος λίμνης, τὸ Παντικάπαιόν ἐστιν[2] ἔσχατον, τοῦ Βοσπόρου βασίλειον[3] ἐπωνομασμένον. Ἄνωθεν δὲ τούτων[4] ἡ Σκυθικὴ βάρβαρος πρὸς τὴν ἀοίκητον συνορίζουσά[5] ἐστι γῆν καὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι ἀγνοουμένην. Πρώτους δὲ παρὰ τὸν Ἴστρον εἶναι Κάρπιδας εἴρηκεν Ἔφορος· εἶτ' αὖ Ἀροτῆρας[6] πρόσω,

colonia tyrannorum in Bosporo regnantium; atque Cepus a Milesiis condita: et haec quidem loca sunt in parte Asiae. At in Europa, in ipso ore Maeotidis paludis, insidet Panticapaeum ultimum, Bospori regia cognominatum. Supra haec est Scythia barbara, usque ad inhabitabilem terram conterminam porrecta, omnibusque Graecis ignotam. Primos ad Istrum habitare Carpidas Ephorus tradidit: deinde Aroteras ulterius, Neurosque ad

746 init. Alm. Quae civitas in tabulis geographicis saepius omittitur. Suspicatur Mannertus, IV. 326, eam exstitisse ubi ruinae reperiuntur fere in medio peninsulae: at eam collocat Plinius in ultimo ostio [Et tamen geographi veteres laxius has dicendi formas adhibebant. Noster ipse ponit Cimmerium quasi extra fretum, et mox Porthmium, fere in Maeotide sitam, etiam in ore freti collocat: iterum contra „in ore ipso Maeotidis paludis," ἐπ' αὐτοῦ τοῦ στόματος τῆς Μ., Panticapaeum reponit, quod vere ab ore illo satis distabat. Sic Plinii in ultimo ostio forsan non examussim intelligamus oportet.] (VI. 6); Anon. noster: τὸ στόμα ἐκπλέοντι, id est, os egresso Maeotidem versus; cf. T. II. p. 377. Et tandem Strabo l. c. eam facit distantem ab Achilleo pago 20 stadiis. Insidebat hic pagus ad exitum parvulae ibi peninsulae cuiusdam meridionalem. Ergo Cimmericum collocari potest ad sept. et orientem Achillei pagi et in eadem peninsula. — κτίσις τυράννων. Cf. ad Scym. Fragm. vs. 150. T. II. p. 403, 404. Gail.

14) Vulgo Κῆπος δέ. Κῆπος τε cod. — Ibi etiam, neglecta serie rerum sibi propria, auctor iterum laudat Cepos, nunc Cepum numero singulari, quasi hinc et inde verba aliquot decerperet. — Plinius VI. 6, cum nostro testatur Cepos coloniam esse Milesiorum. ἀποικισθεῖσα composit. poetice pro simplici, sed exquisitiore sensu hic carens. Gail.

1) Voss. et Huds. ἐν τῷ Ἀσίας. Gronov. et cod. τῷ τῆς. Gail.

2) Sic Bast. ex cod. Vulgo Παντικάπαιον ἐστὶν. Gail.

3) Sic ego cum Holsten. in Scymni Fragm. 98: vid. ibi varr. lectt. Vulgo ἔσχατον τῶν Β. βασιλέων. Voss. τοῖς Β. βασιλεῦσιν ὠνομ. Gail.

4) ανωθεν δὲ τούτων. Haec abrupte posita, ex alio auctore manant, Ephoro scilicet, qui ipse ex Herodoto fortasse sumserat. Cf. Schweigh. ad Herod. IV. 18. p. 180. Gail.

5) Vulgo συνορίζουσαν ἐστὶν γῆν. Voss. et Holsten. συνορίζουσ' ἐστὶ γῆν. Huds.

6) Vulgo Ἀρωτῆρα πρόσω. Edit Vossius Ἀρωτῆρα, quum in chi-

Νευρούς τε[7] μέχρι γῆς πάλιν ἐρήμου διὰ πάγων. πρὸς ἀνατολὰς δὲ ἐκβάντι τὸν[8] Βορυσθένην ποταμὸν, τοὺς τὴν λεγομένην Ὑλαίαν[9] οἰκοῦντας Σκύθας· εἶναι δὲ Γεωργοὺς ἐχομένους τούτων[10] ἄνω· ἔπειτα πάλιν ἔρημον ἐπὶ πολὺν τόπον. Ὑπὲρ δὲ αὐτὴν Ἀνδροφάγων Σκυθῶν ἔθνος[11]. ἐπέκεινα πάλιν ἔρημον εἶναι ἐχομένην. Τὸν Παντικάπην διαβάντι Λιμναίων ἔθνος[12], ἕτερά τε πλείονα οὐ διωνομασμένα, Νομαδικὰ δὲ ἐπικαλούμενα,[13] εὐσεβῆ πάνυ· ὧν οὐδεὶς ἔμψυχον[14] ἀδικῆσαι ποτ' ἄν. οἰ-

regionem iterum desertam ob glaciem. Versus orientem vero transgresso Borysthenem, obvios esse Scythas, qui Hylaeam vocatam inhabitant: supra hos autem iuxta habitare Georgos: deinde rursus desertum [patere] in magna spatia. Quod supra Scytharum Androphagorum natio: et iterum excipiunt solitudines. Panticapen transgresso offert se Limnaeorum gens, aliaeque permultae, nominibus haud distinctae, sed Nomadicae [generatim] adpellatae, religiosae admodum: quarum nemo animatum aliquid

rographo suo notaverit ὑπρόσω: unde erat corrigendum Ἀροτῆρας πρόσω. Gronov. Vulgo ἀν' Ἀρωτῆρα. Cod. εἶτ' ἐναρωτῆρας [sic] πρόσω νευρού τάστε [sic] μέχρι γῆς. Bast.

7) Vulgo Νευρούτας τε. Leg. Νευρούς τε. Voss. Sic Herodot. IV. 17 et pass. Gail.

8) ἐκβάντι τὸν Βορ. Herodot. IV. 18: ἄταρ διαβάντι τὸν Β.

9) Vulgo ὕβλαν. Leg. Ὑλαίαν. Voss. Ex Herodoti Ὑλαίη, IV. 18, 54, 55, 76. Gail.

10) ἐχομένους τούτων. Vulgo τοὺς τῶν. Legitur in codice τους (sic). Semper animadverti, librarium accuratissimum locis, quibus errorem inesse crederet, verbis non addidisse accentus. In nostro loco nullum exstat dubium, quin Holstenius (fragm. v. 107) restituerit verba, dum reciperet ἐχομένους τούτων ἄνω. Ultimum vocabulum significat a mari remotiores (vid. notam Valckenaeri ad Herodotum IV. 18, p. 289, et Reiske ad Constantin. Porphyrog. cerem. p 119). Obiter animadverto, huic loco inniti posse coniecturam excellentissimi huius critici, qui loco verborum Herodoti, ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνθρωποι, lectionem ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνω οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοὶ proponit. Credo hanc coniecturam satis esse probabilem, etsi verba ἄνθρωποι Σκύθαι γεωργοὶ, per se loquendi usum non offendunt. Hanno p. 2: παρὰ δ' αὐτὸν, Νομάδες ἄνθρωποι Λιξῖται, βοσκήματ' ἔνεμον. Bast.

11) Herodotus IV. 18: Ἀνδροφάγοι, ἔθνος ἐὸν ἴδιον, καὶ οὐδαμῶς σκυθικόν. Gail.

12) Λιμναίων. Eo magis liquet Limnaeos illos non habitare Maeotidis oram, quod adcolas fluvii Panticapes eos faciat noster. De quibus regionibus vide I. B. Gailii Atlas, pl. 5. Gail. Cf. Steph. Byz. Λίμναι.

13) Vulgo δὲ καλ. Codex: νο- κ μαδιὰ (sic) δὲ ἐπικαλούμενα. Proxima vox adest quoque in Fragm. 113. Bast.

14) Vulgo ἐμφύχων. Verba manuscripta non differunt. Constructio tamen verbi ἀδικεῖν cum genitivo plane inusitata est. Bast. οὐδέν legerat Holsten.

ιφόρα δὲ, ὥς εἴρηκε[15], καὶ σιτούμενα γάλακτι[16] σκυθικαῖς ιπομολγίαις.[17] ζῶσι δὲ τήν τε κτῆσιν[18] ἀναδεδειχότες κοινὴν πάντων, τὴν θ' ὅλην[19] οὐσίαν. καὶ τὸν σοφὸν δὲ Ἀνάχαρσιν ι τῶν Νομαδικῶν φησὶ γενέσθαι τῶν σφόδρα εὐσεβεστάτων,

nquam laeserit. Portant hae suas domos, ut tradidit [Ephorus lem], et scythicis equarum mulctibus victitant. Vivunt autem ossessione et bonis communibus omnes inter se. Quin et saientem Anacharsin tradit natum esse apud Nomadicos illos, qui

15) οἰκοφόρα, ὡς εἴρηκε] φερέικοι ἐόντες, Herodot. IV. 46. — las gentes non ita religiosas, ὑσεβῆ, depingit Herodotus, l. c., ed σοφωτάτας, id est, cautas et allidas, quod per solitudines hotem latere didicerint. Hic conıse ait noster eadem ac Heroot. IV. 23, de Argyppaeis, quos ὐδεὶς ἀδικέει ἀνθρώπων· ἱροὶ ἀρ λέγ. Haec verba forsan deorta sunt in οὐδεὶς ἐμψύχων ἀδικῆσαι ποτέ. Neque lacte tantum esci solitos ait Herodot., sed et nassis quibusdam; πρόβατα γάρ φι οὐ πολλά ἐστι. Gail.

16) Voci γάλακτι possunt proimae per adpositionem iungi; at uspecta est γάλακτι, fort. glossa equentium. Gail.

17) ἱππομολγίαις. Vulgo ἱππημ. Vocem ἱππημολγία non reperimus in vocabulariis. Quaeritur, codicis lectio [ἱππομ. et fragm. Hymn. 116] an possit defendi. Multis eiusmodi in compositionibus nunc litteram ο, nunc η adhiberi licet. Incidi in locum memoratu dignissimum operis ineliti Apollonii Dyscoli περὶ ἐπιῤῥημάτων hunc: „Ἔστι πρὸς τοῦτο φάναι, ὡς πλείστη μετάθεσίς „ἐστι τοῦ ο εἰς τὸ η κατὰ τὴν Ἰάδα διάλεκτον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ „κατὰ τὸ κοινὸν ἔθος. παρὰ τὴν „βάλανον βαλανηφόρος. παρὰ τὸ „κάλαθος καλαθοποιὸς, ἀλλὰ καὶ „καλαθηφόρος· παρὰ τὸ ἔλαφος „ἐλαφοκτόνος Ἄρτεμις, ἀλλὰ καὶ „ἐλαφηβόλος· στεφανοποιὸς, ἀλλὰ „καὶ στεφανηφόρος. Ἴωνες δὲ καὶ „τοὺς ὁρκιοτόμους φασὶ, καὶ τοὺς „αἱμοπόνας αἱμηπότας." Neque ὑλησκόπος et ὑλοσκόπος analogiae repugnat; ὑλισκόπος a Iacobsio (Anim. in anthol. gr. T. IX. pag. 147), aliisque repudiatur. Oppiani quoque ἀμαλητόμος (Cyneg. I, 522), ex nulla parte offendit contra consuetudinem loquendi, etsi lexicographi non aliam vocis ἄμαλλα cum altera iunctionem huic similem afferunt. Secundi vero loci vox si a litera vocali incipit, res aliter sese habet. Dicitur κακήγορος, νεφεληγερέτης, nec κακόγορος, νεφελογερέτης. Iure in Callimacho, in Del. 52, ἀντιμοιβὸν, ut analogiae repugnans, Ernestius repudiavit, eiusque loco ἀντημοιβὸν scripsit. Nec minus falsum est περιμοιβῆ in Manethone, cuius emendatio petenda est ex Dorvill ad Charit. pag. 651. ed. Beck. Schneiderus in dubium vocat verbi ἱππομολγὸς veritatem; equidem vero illud damnare non audeo, mihi enim non procul abesse a veritate videtur, Graecos dixisse μέλγω et ἀμέλγω, quod cernas in voce μολγός. Cf. Hesychius, v. μολγὸς, et Scholiastes Aristophanis ad Equit. v. 959. Bast. ep. crit. p. 17.

18) Vulgo κτίσιν. Vossii correctio κτῆσιν, confirmatur codice et Fragm. 117. Bast.

19) Vulgo τήν τε ὅλην. Codex θ' ὅλην. Bast.

καὶ κατοικῆσαί τινας εἰς τὴν Ἀσίαν ἐλθόντας[20], οὓς δὴ [4] καὶ Σάβακας[1] καλοῦσιν. εὐσημότατον δὲ εἶναί φησιν τὸ τῶν Σαυ-

maxime religiosi habentur: et quosdam, quum in Asiam transiissent, ibi sedem tenuisse, quos vocant Sabacas. Maxime vero

20) Forxan ἐλθόντα. Huds. Procul dubio rescribebat etiam Hudsonus supra κατοικίσαι, quod requirit Vossii interpretatio: et quosdam, quum in Asiam rediisset, deduxisse .... Gail.

1) Sabacum nullus meminit. Forte sunt, quos Procopius Σαγίνας, vel Σαγίδας (variant codices) appellat. Nam Hunnis et Maeotidi proximos facit libro IV Gothicarum rerum. Ὕπερθεν δὲ Σαγίνας, Οὐννικὰ ἔθνη πολλὰ ἵδρυνται. Τὸ δ' ἐντεῦθεν Ὕλαια μὲν ἡ χώρα ὠνόμασται. Sic scribendum. Quae sequuntur, in senarios cogenda, et emendanda sunt:

.... εὐσημότατον δ' εἶναί φασιν
Τὸ τῶν Σαυρομάτων, καὶ Γελώνων, καὶ τρίτον
Τὸ τῶν Ἀγαθύρσων ἐπικαλούμενον γένος.
Ἀπὸ δὲ τῶν Μαιωτῶν λαβοῦσα τοὔνομα
Μαιῶτις ἑξῆς ἐστὶ λίμνη κειμένη
Εἰς ἣν ὁ Τάναϊς ....
Ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ λαβὼν τὸ ῥεῦμ' Ἀράξεως
Ἐπιμισγέσθω ἑκάτεως ἐφοτιεις ....
Ὡς δ' Ἔφορος ἱστόρηκεν, ἐκ λίμνης τινὸς,
Ἧς τὸ πέρας ἐστὶν ἄφραστον· Ἔξεισι δὲ
Δίστομον ἔχων τὸ ῥεῖθρον εἰς τὴν λεγομένην
Μαιῶτιν, ἐς τὸν Κιμμερικόντε Βόσπορον.

Agathyrsos hic λιμναίους, sive Maeoticos, facit Scymnus. Mire de iis dissentiunt geographi. Quidam in Thracia ad Haemum montem collocant; plures vero, inter quos et Ptolomaeus, in Sarmatia Europaea, ad Oceanum Hyperboreum. Marcianus Heracl. (p. 56 Huds.) in περίπλῳ Sarmatiae: Ἑξῆς ἐστιν ὠκεανὸς συνάπτων τῇ ὑπερβορείῳ καὶ ἀγνώστῳ γῇ. παροικοῦσι τὸν Χέσυνον ποταμὸν οἱ Ἀγάθυρσοι τὸ ἔθνος τῆς ἐν Εὐρώπῃ Σαρματίας ὄντες. Sic corrigendum. Pessime hunc locum Marciani legit Stephanus Byzantinus in Ethnicis. Namque pro οἱ Ἀγάθυρσοι, vitiosum secutus codicem, habet Σιαγάθυρσοι, vel Σιαγατουργοί. Σιαγάθουργοί, ἔθνος περὶ οὗ φησὶ Μαρκιανὸς ἐν περίπλῳ Σαρματίας. Sed sexcenties ἐθνικογράφον in similibus lapsum esse, quod depravatis usus fuerit codicibus, alibi videbimus. Correximus etiam:

Ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ λαβὼν τὸ ῥεῦμ' Ἀράξεως.

Idque Aristotelis auctoritate factum a nobis. Is namque in Meteorologicis (l. c. 13, p. 545 ed. 1619) docet, veterum nonnullos credidisse, Tanaim flumen ex Araxe profluere: Ἐν μὲν οὖν τῇ Ἀσίᾳ πλεῖστοί τε ἐκ τοῦ Παρνίσου καλουμένου φαίνονται ῥέοντες ὄρους καὶ μέγιστοι ποταμοί. τοῦτο δὲ ὁμολογεῖται πάντων εἶναι μέγιστον ὄρος τῶν πρὸς τὴν ἕω τὴν χειμερινήν. Ὑπερβάντι γὰρ ἤδη τοῦτο φαίνεται ἡ ἔξω θάλαττα, ἧς τὸ πέρας οὐ δῆλον τοῖς ἐντεῦθεν. ἐκ μὲν οὖν τούτου ῥέουσιν ἄλλοι τε ποταμοί, καὶ ὁ Βάκτρος, καὶ ὁ Χοάσπης, καὶ ὁ Ἀράξης. τούτου δὲ Τάναϊς ἀποσχίζε-

ται μέρος ὢν, εἰς τὴν Μαιῶτιν λίμνην. Sic scribendus ille locus. Παρνισὸς Dionysio περιηγήτῃ, et aliis, dicitur Paropamisus. Frustra Olympiodorus Parnassum in Asia quaerit. Inepte idem Orpheus in Argonauticis (vs. 752 ed. Herm.).

ἔνθα δ' Ἀράξεω ῥεῦμα μεγαβρεμέτου ποταμοῖο,
ἐξ οὗ Θερμώδων, Φᾶσις, Τάναΐς τε ῥέουσιν.

Nugatur, more suo, poeta ille. Sed pergamus,

. . . . ἐξίησι δὲ
Δίστομον ἔχων τὸ ῥεῖθρον, ...

Recte hic Tanain δίστομον vocat, ut alii omnes. Ne fallant Troades Senecae Tragici, cuius in exordio statim Tanais septem ora habere dicitur:

. . . . Columen eversum occidit
Pollentis Asiae, coelitum egregius labor.
Ad cuius arma venit, et qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit;
Et qui renatum primus excipiens diem,
Tepidum rubenti Tigrin immiscet freto.

Sic legendum ex ms. Sed nemo unquam Graecorum tam imperitus fuit, ut Tanain ἑπτάστομον esse proderet: error iste solum est Romanorum. Quod iam Acron in commentario ad Horatium videtur subodoratus fuisse. Romani namque solent saepe confundere Tanain et Istrum; testis eius rei etiam est Seneca, in Quaestionibus natural. lib. VI: Hinc qui medius inter pacata, et hostilia, fluit, Danubius, ac Rhenus, alter Sarmaticos impetus cohibens, et Europam Asiamque disterminans; alter Germanos, avidam gentem belli, repellens. Non sollicitanda est haec lectio, quod tamen quidam faciunt. Danubium etiam Tanain vocet Tibullus, lib. IV ad Messallam, cum inquit:

Quaque Hebrus, Tanaisque, Getas rigat, atque Sigynos.

Sic emendandus hic versus. Getae enim, et Sigyni, ad Istrum sunt, non Tanain. Noli audire alios, qui Mosonos substituunt: nam immensum quantum ab Istro et Tanai distant. Ineptissimi vero, qui Morinos cogitarunt, qui tantum absunt, quantum Hypanis Veneto distat ab Eridano. Mirabitur forsan aliquis, quod hic inquiat, in Bosporum Cimmerium exonerari Tanain; et quod infra os Maeotidis paludis idem faciat ac os Tanaidis, cum tamen tam vastum intersit spatium. Sane idipsum quoque inquit Arrianus in περίπλῳ Ponti p. 75. Hunc locum frustra emendare aggressi sunt viri docti. Plutarchus iunior in fragmento de fluminibus Criu-metopon ad Tanain collocat: Παράκειται δὲ τῷ Ταναΐδι (rescribit Letronnius τῇ Ταυρικῇ. G.) ὄρος τῇ διαλέκτῳ τῶν ἐνοικούντων προσαγορευόμενον Βριξάβα, ὅπερ μεθερμηνευόμενόν ἐστιν Κριοῦ μέτωπον. Alibi quoque similia occurrunt exempla ubi urbes Bosporanae, Tanaiticae dicuntur. Ratio eius rei est, quod Bosporus Cimmerius etiam Tanais appellatus fuerit. Ostendit hoc Procopius lib. IV. de Gothis: Τάναϊν δὲ καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι καὶ τὴν ἐκβολὴν ταύτην ἐκ λίμνης ἀρξαμένην τῆς Μαιώτιδος, ἄχρι ἐς τὸν Εὔξεινον Πόντον. Ammianus Marcellinus hoc fretum appellat angustias Panticapes, a Panticapaeo urbe,

ρομάτων, καὶ Γελώνων, καὶ τρίτον τὸ τῶν Ἀγαθύρσων [2] ἐπικαλούμενον γένος. Ἀπὸ δὲ τῶν Μαιωτῶν λαβοῦσα τὸ ὄνομα Μαιῶτις ἑξῆς ἔστιν λίμνη κειμένη, εἰς ἣν ὁ Τάναϊς, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ λαβὼν τὸ ῥεῦμα Ἀράξεως, ἐπιμίσγεται, ὡς Ἑκαταῖος [3] εἶφ' οὑρετριεύς· ὡς δὲ Ἔφορος ἱστόρηκεν, ἐκ λίμνης τινὸς, ἧς τὸ πέρας ἐστὶν ἄφραστον [4]. ἔξεισι δὲ δίστομον ἔχων τὸ ῥεῖθρον,

celebre inquit esse Sauromatarum, et Gelonorum, et tertium quod Agathyrsorum nuncupatur genus. Deinde est Maeotis palus, quae a Maeotis nomen id sortita est: in quam Tanais, ex Araxe flumine profluens, exoneratur, ut ait Hecataeus Eretrius, ut vero prodidit Ephorus, e palude quadam, cuius terminus in-

non minus ibi clara, quam Cimmerium. Utrumque enim dicitur, Παντικάπη, et Παντικάπαιον sive Παντικάπαια. Verba eius sunt lib. XXII: Prope palus est Maeotis amplissimi circumgressus: ex cuius uberrimis venis, per Panticapes angustias, undarum magnitudo prorumpit in Pontum. Male vulgo legitur, per patares angustias. Voss. — Σάκας pro Σάβακας reponit Holsten. Huds. Ait Herodotus VII. 64, Scythas omnes a Persis Sacas vocari: immo Sacas gentem Caspio mari vicinam laudat III. 93. Procul dubio haud absimiles sunt Sabaces a Sacis, et optima videtur Holstenii emendatio, saltem ad sensum. Gail.

2) Sic codex et Fragm. Vulgo Ἀγαθυρσῶν. Conf. Lettre à M. Osann p. 12.

3) ἐπιμίσγεται, ὡς Ἑκατ. Sic emend. Buttmann. ap. Niebuhr. opusc. T. I. p. 397 sq. Vulgo ῥεῦμα ῥάξεως ἐπιμισγέσθω ἑκατέως ἐφοτιεῖς. Non videntur mihi haec verba esse desperata adeo, ut non appareat, quo auctor dirigat. Nam in media voce sedet manifeste ἑκατέρως, quo notari vult duobus ostiis devolvi in Maeotida, unde δίστομον appellari constat ex hoc fragmento et nota Vossii. Lege igitur ἐπιμίσγεσθ' οὕτω ἑκατέρως ἐπαφιείς. Haesit quoque in his Holstenius. Gronov. Toupius, Emend. in Hesych. vol. IV. p. 5, hanc edit coniecturam:

Ἐπιμίσγεθ' ὡς Ἑκαταῖος μέν γ' ἐφιστορεῖ,
ὡς δ' Ἔφορος . . . Bast.

Emendationem cl. Buttmanni admisi; cf. Letronnium, in Journal des savans, févr. 1829, p. 113. Gail.

4) Salmasius et Holstenius rationes habuere retinendi verbum ἄφραστον, contra correctionem librarii ἄφραστον (ὁ superscr.), i. e. ἀόρατον. Signum • verbo superscriptum per integrum codicem errorem indicat, et saepissime litteram eam, cui superiacet, esse reiiciendam. [Cf. p. 267 extr., 269, 270 et 273 med. G.]. Ἀόρατον sola explicatio est vocis ἄφραστον, quae, derivata a verbo φράζομαι, animadverto (vid. quae infra dicentur de Anton. Liber. c. II), significat: non animadversum et interdum, improvisum, ex gr. Euripid. Hippol. v. 820. Vid. Heathius et Valckenaerius. Interpres Apollonii Rhodii (II, 224), explicat per ἀνεπίγνωστος, ἀπρο-

εἰς τὴν λεγομένην Μαιῶτιν, ἐς τὸν Κιμμερικόν τε Βόσπορον. τὸ δὲ στόμα τῆς λίμνης λέγεται Βόσπορος. Ἀπὸ δὲ Πορθμίου[5] χωρίου, ἤτοι τοῦ στομίου[6] τῆς Μαιώτιδος λίμνης, εἰς πολίχνιον Μυρμηκίονα[7] λεγόμενον, στάδια ξ', μίλια η'[8]. Ἀπὸ δὲ

cognitus est. Exit autem cum bifido fluento in dictam Maeotim atque Bosporum Cimmerium: os huius paludis adpellatur Bosporus. A Porthmio oppido, sive ab ore Maeotidis paludis, usque oppidulum Myrmecium dictum, stadia 60, millia VIII. A Myr-

ὁρατος, ἄδηλος. Bast. ep. crit. p. 18.

5) Stephanus: Πορθμία, καὶ Πορθμίον, κώμη ἐπὶ τῷ στόματι τῆς Μαιώτιδος λίμνης. Voss. Mox meminit noster Πορθμίτιδος, mutata nominis forma. Gail.

6) Vulgo στόματος. Cod. στόματος i. e. στομίου. Bast.

7) πολίχνιον. Haec est lectio codicis, quae non derelinquenda. Minus cognita minusque forsan casta est lectio πολύχνιον, cuius exempla obviam mihi fuere. Eudocia, p. 153: ἐν Ἀφίδναις πολυχνίῳ τῶν Ἀθηνῶν. Ibid. p. 399: Μύρινα πολύχνιον Τροίας. Utrumque locum Villoison., qui alias ea, quorum pravitas patet, corrigere solet, ad codicem expressit. Phavorinus, V. Μύρινα, item dat πολύχνιον et πολύχνη. Tzetzes vero (ad Lycophr. 243), quem ille transcripsit, consuetam vocem πολίχνη. Cf. quoque Phavorin. v. Κύλλα, πολύχνιον ἦν Τρωϊκόν κ. τ. λ. Bast. Μυρμηκίονα. Alii Μυρμηκίον, et Μυρμηκίαν, vocant; non Μυρμηκίονα. Viginti a Panticape stadiis situm esse, tradit Strabo. Voss. Recte Mannertus IV. 309, ait Myrmecium esse non ipsissimum Jeni-Kaleh, sed iacere ad sud-ouest hodierni loci Jeni-Kaleh. Non intervalla in Fragmento nostro data, et cum tabula geogr. Gautterii collata, illud omnino poscunt. Sunt enim 25 tantum stadia a Myrmecio ad Panticapaeum; imo Strabo p. 310, viginti tantum numerat. Sunt 60 a Myrmecio ad Porthmium, id est, ad os septentrionale freti. — Hic Myrmecium non est urbs, sed tantum oppidulum, de quo silet Arrianus. Gail.

8) στάδιοι ξ' μίλια η'. Codex plerumque fert στα^{δ}, quo tam στάδιοι, quam στάδια, notari potest. Priorem formam huic praepono; vox enim ista quoties ad omnes litteras integra exprimitur, genere gaudet masculino. Pag. 8. l. 12. cum restitutione Bastii. G.: οἱ προειρημένοι στάδιοι. ibid. l. 4. ἐπὶ σταδίους ͵ας', μίλια ρξ'. Pag. 10. l. 5. σταδίους ͵δυκ', μίλια φπθ' γ'. [Et insuper pag. 7 fin. noster scribit εἰσὶν στάδιοι τ': si formam στάδια adhibuisset, fort. haberemus ἔστι στάδια. Sic sub fin. fragmenti: Ὁμοῦ γίνονται ὁ πᾶς περίπλους . . . στάδιοι (στάδια posceret γίνεται). Habet tamen noster, p. 22: ἐφ' ἑπτακόσια στάδια.] Eiusmodi abbreviationes, in quibus lectori syllabas finales explendi potestas datur, multis erroribus ansam praebuere. In Eudocia, pag. 223, textus, quem Villoison. recepit, hic est: κρατῆρές εἰσι δύο, ὧν ὁ ἕτερός ἐστι τὴν περίμετρον τριστάδα. Stupeo Villoisonum, doctum hunc palaeographum, tam malam construere potuisse lectionem; nam τριστάδα prorsus est vox nihili. Codex praebet τριστά^{δ}, quod le-

τοῦ Μυρμηκίονος εἰς[9] Παντικάπαιον, πόλιν ἐπίσημον Βοσπόρου, στάδια κε', μίλια γ', γ. ἔχει δὲ καὶ λιμένα μέγαν καὶ νεώρια. Ἐπ' εὐθείας[10] δὲ πλέοντι ἀπὸ Βοσπόρου ἐπὶ τὸ στόμα τῆς Μαιώτιδος λίμνης, ἤτοι τοῦ Ταναέως[11], στάδια ξ', μίλια η'. Ἀπὸ δὲ Παντικαπαίου πόλεως εἰς Τυριστάκην[12] πόλιν, στάδια ξ', μίλια η'. Ἀπὸ δὲ Τυριστάκης πόλεως εἰς Νυμφαῖον[13] πόλιν, στάδια κε', μίλια γ', γ'. [5] Ἀπὸ δὲ τοῦ Νυμφαίου εἰς Ἄκρας κώμιον, στάδια ξε', μίλια η' L'ς'[1]. Ἀπὸ δὲ Ἄκρας εἰς

mecio vero usque Panticapaeum, civitatem inclytam ad Bosporum, stadia 25, millia III⅓: habet et illa portum magnum, atque navalia. Recta autem naviganti a Bosporo, ad os Maeotidis paludis, sive Tanaidis, stadia 60, millia VIII. A Panticapaeo urbe ad Tyristacen urbem, stadia 60, millia VIII. A Tyristace civitate ad Nymphaeum civitatem, stadia 25, millia III⅓. A Nymphaeo vero ad Acras vicum, stadia 65, millia VIII⅔. Ab Acra

gendum esse τριστάδιος contextus docet. Sic quoque legimus in Apollonii Rhodii scholiaste III. 41, quem Eudocia reddidit. Bast.

9) Vulgo μέχρι εἰς. Cod. om. μέχρι. Bast.

10) ἐπ' εὐθείας ... Haec, usque ad ἀπὸ δέ, non ex eodem fonte sumta videntur. Ceterum Arrianus postquam ad Panticapaeum devenit, adiicit haec: ἐνθένδε ἐπὶ Τάναϊν ποταμόν (id est, ad os Paludis) ἑξήκοντα. Gail.

11) Vulgo Τάνεως. Pro Ταναΐδος. Voss. Cod. Ταναέως. De Bosporo conf. schol. ad Apoll. argon. II. 168. De Tanaide, eodem ac ore Paludis, vide supra Vossii adnot. p. 169. Gail.

12) Vulgo ἀπὸ δὲ Παντικαπαίου πόλεως εἰς Νυμφαῖον .. Salmasius praeteriit integrum versum. Legendum est, uti in codice manuscripto invenimus: ἀπὸ δὲ Παντικαπαίου πόλεως εἰς Τυριστάκην πόλιν, στάδιοι ξ', μίλια η'. ἀπὸ δὲ Τυριστάκης πόλεως εἰς Νυμφαῖον πόλιν κ. τ. λ. Animadversio Vossii (mox pag. 260) docet, hunc interpretem similem suspexisse omissionem, quamvis intervallum, quod fecit linearum, non bene conveniat verbis manuscripti. — Pro Τυριστάκη alii auctores scribunt Τυριτάκη. Plin. Hist. nat. lib. VI. cap. 4 (T. II. p. 546, ed. Franz.) Oppida in ripis habuit complura celeberrima, Tyndarida, Circaeum, Cygnum, etc. Primum legebant pro Tyndarida, Tyritacen; relicta vero est haec lectio, quia huius urbis, ut dicit Harduinus, in hoc tractu nullum apud ceteros scriptores vestigium. Vid. porro Holstenii Castigat. posth. in Steph. Byz. p. 332, v. Τυριτακίτη. Invenimus ibi haec: Apud Ptolemaeum corrupte Τυρικτάνη, apud Anonymum Τυριστάκη. Geographi usque ad hodiernum diem non sufferrer si laboraverint in detegendo hoc anonymo. Bast.

13) Νυμφαῖον. Circa hodiernum Kamuich, sed paullo remotior ad meridiem. Mannertus IV. 307, Nymphaeum collocat, ubi hodie Paulowskische Schanze. Gail.

1) Ἄκρας κώμιον. Erat Acra

Κύτας πόλιν, τὴν πρῴην λεγομένην Κυδεάκαι[2], στάδια λ', μίλια δ'. Ἀπὸ οὖν Ἀθηναιῶνος[3] μέχρι Κυτῶν[4] Σκύθαι κατοικοῦσιν· μετὰ δὲ ταῦτα[5] Βόσπορος ὁ Κιμμερικός ἐστιν. Ἀπὸ δὲ Κυτῶν ἐς Κιμμερικὸν[6] πόλιν, στάδια ξ', μίλια η'. ἐνταῦθα

autem ad Cytas urbem, quae olim Cytaea dicebatur, stadia 30, millia IV. Ab Athenaeone autem usque Cytas Scythae habitant. Inde Bosporus Cimmerius sequitur. A Cytis vero ad Cimmericum urbem, stadia 60, millia VIII: ibi est statio navium, quam

Panticapaeorum vicus, oppositus Corocondamae. Testis Strabo, lib. XI. (p. 756 C, Alm.). In tabulis Peutingerianis male Acria. Voss. De situ hodierno obscuriora tradit Mannertus IV. 306. Ego suspicor hoc promontorium non esse hod. Takli, sed aliud paullo remotius ad septentrionem. Gail. στάδιοι ξε', μίλια ηL'ϛ'. Ad rationem numerorum fractorum graecorum intellectu faciliorem reddendam adfero, quae in nobilissimi Delambrii de Arithmetica Graecorum commentatione egregia ac philologis valde commendanda, p. 580 [Continetur hic libellus in fine Operum Archimedis in linguam francogallicam translatorum, affixo commentario, auct. F. Peyrard, 4°, Paris 1807. B.], leguntur: „Lineola in dextra superiorisque numeri parte posita, hunc denominatorem indicat numeri fracti, cuius numerator unitas erat. Sic est γ' = $\frac{1}{3}$; δ' = $\frac{1}{4}$; ξ'δ = $\frac{1}{64}$. Numerus fractus $\frac{1}{2}$ proprium habebat signum: (vel < vel (' vel L'. Quando numerator uno erat maior, denominator locum eundem obtinuit, quem apud nos exponentes. Sic 15^{64} notat $\frac{15}{64}$ vel ιε ξδ; $\frac{7}{121}$ scribebatur ζρκα." Modus, quo codex noster atque editio numerum fractum $\frac{2}{3}$ exprimunt, diversus est. Scribitur enim $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{6}$ i. e. $\frac{4}{6}=\frac{2}{3}$. Huius quoque scribendi rationis doctissimus Delambrius, p. 589, mentionem facit, de multiplicatione graeca disserens: „Videmus, inquit, Graecos amasse numeros fractos, quibus numerator est unitas: pro $\frac{4}{6}$ = $\frac{3}{6}+\frac{1}{6}$ scribebant $\frac{1}{2}+\frac{1}{6}$." Bast.

2) Κυδεάκαι. Nescio, num legendum sit, τὴν πρῴην λεγομένην Κύδαιαν; sic sane Scylax. Alii tamen omnes Κύταιαν vocant. Ptolomaeo est Κύταιον. Sed is eam perperam in mediterraneis ponit, contra quem omnes alii. Apud Plinium lib. IV. cap. 12. scribendum est: Ultra fuere oppida, Cytae, Zephyrium, Acra, Nymphaeum, Dia. Voss. Hanc civitatem collocarem ad occidentem promontorii Takli, fort. Zephyrii (Plin.). Illud suadet noster, qui mox ait a Cytis incipere Bosporum; insidet ergo haec civitas iuxta promont., unde litus deflectitur et fretum incipit. Gail.

3) ἀπὸ οὖν Ἀθηναιῶνος ... Haec paullulum rumpunt seriem orationis; ut ut est, de terminis hic Taurorum et Scytharum, cf. nostra ad Scymn. Fragm, vs. 90. T. II. p. 396. Gail.

4) μέχρι Κυτῶν. Ἄχρι τῶν Κυτῶν. Holsten.

5) Locum sic constituit Holsten.: μετὰ ταῦτα Βόσπορος Ὁ Κιμμέριός ἐστι καὶ Κιμμερικὸν πόλις. Ἐνταῦθα ναυσὶν ὅρμος τοῖς ἀφ' ἑσπέρας Ἔστιν ἀνέμοις· ἐν τῇ θαλάττῃ δ' ἀντικρύς. Huds.

6) Vulgo Κιμμερικῶν. Malim, εἰς Κιμμερίων πόλιν. Infra etiam

ὅρμος ναυσὶ, τοῖς ἀφ' ἑσπέρας ἀνέμοις. ἄντικρυς[7] δὲ ἐν τῇ θαλάσσῃ νῆσοι πετρώδεις[8], οὐ πάνυ μεγάλαι δύο, ἀπέχουσαι[9] ὀλίγον τῆς ἠπείρου. Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ στομίου τῆς Μαιώτιδος λίμνης ἕως τοῦ Κιμμερικοῦ, στάδια τ'[10], μίλια μ'. Ἀπὸ δὲ Παντικαπαίου πόλεως ἕως Κιμμερικοῦ, στάδια σμ', μίλια λβ'[11].

ventis ab occidente spirantibus petunt. In maris parte obposita [sunt] insulae binae, saxosae, non admodum magnae, neque multum a continente distantes. Ab ore Maeotidis paludis usque Cimmerium, stadia circiter 300, millia XL. A Panticapaeo urbe ad Cimmericum, stadia 240, millia XXXII. A Cimmerico ad vi-

aliquoties *Κιμμερικὸν* vocat, quam alii *Κιμμέριον*. Ptolomaeus hanc quoque mediterraneam facit: nescio qua ratione. Cave autem confundas id oppidum cum altero (mihi ignoto. G.) eiusdem nominis, quod *ἐν τῇ περαίᾳ* atque itidem in ore Bospori. Voss. Quod oppidum ibi plane ignoro: in Chersoneso etiam erat Cimmerium quoddam alterum Ptolomaei, de quo vid. Mannert. IV. 311. — Quae civitas videtur collocanda iuxta hodiernum Stabache, et promont. Karak. Doct. Koehlerus (Mém. de l'Acad. de St. Pétersb. T. IX. p. 666) vituperat Mannertum (IV. 304—305), quod Cimmericum civitatem Anonymi posuerit ubi hod. Eski-Krim: Je présume (ait vir cl.) que cet auteur n'a pas indiqué exactement la distance de Panticapaeum à Cimmerium, lorsqu'il l'a évaluée à 250 stades (50 verstes, dum 55 vere sunt), non plus que celle de Cazéka à Cimmer., en la faisant de 180 stades (35 verstes; verius 41.)

7) Codex ita distinguit: quam interpunctionem Holstenius quoque Fragm. 93, retinuit. Vulgo: *ναυσὶ τοῖς ἀφ' ἑσπέρας* (cod. prave: *ἑσπέραν*. Cf. p. 226) *ἀνέμοις ἄντικρυς. Ἐν δὲ τῇ θ.* Bast.

8) *νῆσοι πετρώδεις*. Quarum una est hodierna Iechankaleh. Vid. tab. geogr. Gautterii. Gail.

9) Vulgo *ἀπέχουσιν ὀλίγον τῆς ἠπείρου. ἀπὸ μεν* .... Lege, uti codex et fragmenta Scymni habent: *ἀπέχουσαι ὀλίγον τῆς ἠπείρου. ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ στομίου.* Vox *ὁμοῦ* eodem sensu redit [pag. 7; p. 10 et 16]. Vide etiam Peripl. Pont. Euxin. ab alio auctore anonymo [supr. pag. 4]: *ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἕως Ἡρακλείας κ. τ. λ.* et Agathemerum, Geogr. min. vol. II. p. 8 et 9 (Huds.) Bast. Mox vulgo *ἀπὸ μὲν στομίου.* Vulgo *ὁμοῦ* deest.

10) *στάδιοι τ'.* Stadia 300 non sunt ab ore meridionali freti, id est, a Myrmecio ad Cimmerium urbem, sed 240 tantum, quod sigillatim numeri adstruunt: a Porthmio, id est, a septentrionali ore, 300 st. vere sunt. Gail.

11) *ἀπὸ δὲ Παντ. πόλεως ἕως Κιμμ.* Lego *πόλεως ἕως Κιμμ.* Voss. Vulgo *πόλεως Κιμμ.* et deest *ἕως*, quod rec. Gail. Mox vulgo *στάδια σμ', μιλία αμ'.* Hunc locum esse corruptum apparet. Cum septem stadia et dimidium milliare romanum expleant, 240 stadia aequare nequeunt milliaria 1040. Legendum, uti in cod. (et cum Vossio. G.) *στάδιοι σμ', μίλια λβ'.* Bast. Suidas: *στάδιον· ὁ τόπος τοῦ ἀγῶνος, καὶ μέρος τι τοῦ λεγομένου μιλίου. ἑπτὰ γὰρ ἥμισυ στάδια ποιοῦσι μίλιον.* Unde emendandus schol. Luciani vol. I. pag. 500 Reitz.:

Ἀπὸ δὲ Κιμμερικοῦ εἰς κώμην Καζέκας[12] **ἐπὶ θαλάσσῃ ᾠκισμέ-**

cum Cazecam, mari adsitum, stadia 480, millia xxiv. A Ca-

σταδίον· ὁ τ. τ. ἁ. καὶ μ. τι τοῦ μιλίον. ζ' γὰρ καὶ ς' στάδια ποιοῦσι μίλιον. Bipontinus editor, nimio scribendi compendiorum odio flagrans, excudi iussit (T. III. p. 41 et 383), καὶ στ' (sic) στάδια. De quo sic Hemsterh. ad l. „καὶ ς', quae deleri volebat M. du Soul, intelligenda sunt καὶ ἥμισυ· persimilis est ac paene eadem notae forma, qua Graeci dimidium significant." Vide quoque I. C. Schweighaeuseri Epist. ad Millinum de locis quibusdam Theophrasti, Suidae et Arriani, Paris. 1803. p. 13. Inter signa numeri fracti ½, supra (p. 173) adducta ex egregio Delambrii libello, quem in philologorum usum latine versum pervellem, nullum video quod cum ς' facilius confundere potuerint librarii. In mente habuit Hemsterhusius notam s'' vel $_{\omega}$, quae saepissime occurrit in libris scriptis Syncelli. Notam hanc et nonnullas alias, quibus partes indicantur, accurate repraesentavit Montefalconius, Analect. graec. T. I. p. 319, in fronte Rationarii antiqui Augusti Caesaris etc. Conferatur etiam Ducangius, Glossar. med. et infim. graecit. Append. p. 8, v. 42; p. 12, v. 13; et p. 22, v. 25 et 26. Ceterum idem, quo scholium illud Luciani corruptum est, error, quod vehementer miror, reperitur etiam in scholiis ad Platonis Critiam, ubi p. 211, ed. Ruhnk.. haec legas: Στάδιόν ἐστι μέρος τι μιλιοῦ ἕβδομον τεσσαρεσκαιδέκατον· τὸ γὰρ μίλιόν ἐστι ζς' στάδια. Praeclarus codex Paris. 1807, unde hoc scholium sumtum est, recte habet Z̄ $_{\omega}$, h. e. ἑπτὰ καὶ ἥμισυ. Itaque stadium aequat $\frac{2}{15}$ τοῦ μιλίου Sed cum hac ratione quomodo verba quae praecedunt, ἕβδομον τεσσαρεσκαιδέκατον, conciliari possint, me ignorare fateor. Numerus quidem τεσσαρεσκαιδέκατον, quem librarius codicis 1807 sic plene scripsit, corruptus videtur: nisi profectus est a glossatore, qui τι illud scholiastae interpretari vellet. Vid. de stadiis et milliaribus Dodwell. (supr. p. 187 G.) Bast. Stadia 240 vere sunt a Panticapaeo ad Cimmericum, quamvis contrarium scripserit mox Vossius ad §. 9. pag. 260. Gail.

12) κώμην Καζέκας. Arrianus [p. 76], legit κ. Καζέκα: sed verior est altera lectio. Sic Acram vicum, Ἄκρας κώμιον vocat; et ita passim. [Interdum, sed corrupte, Anonymi ambo huiusmodi genitivos usurpant. Cf. ad Anon. A, §. 15. I. p. 174. Nihili igitur est forma corrupta recentioris aetatis ad deligendam genuinam. Gail.] Ex Arriano hic locus emendandus est. Is enim intervallum inter Panticapaeum, et Cazeca vicum, taxat stadiorum 380. [Minimé: sed 420, quod requirit Anonymi textus ipse: 60 a Pantic. ad Tyrist.; 25 ad Nymph.; 65 ad Acram; 30 ad Cytas; 60 ad Cimm; 180 ad Cazecam: id est, summatim 420. Iterum 240 st. habet supra a Panticap. ad Cimm., quibus cum stad. 180 ad Cazecam, adimplent 420. Gail.] Nostri itaque auctoris verbis sic emendenda: Ἀπὸ δὲ Π. πόλεως ἕως Κ. στάδια σμ', μίλια λβ'. 700 igitur stadia a Panticapaeo ad Theudosiam. Ita et Arrianus. Plinius tamen XXXV. P. M. a Theudosia illam abesse tradit. Sed mss. exhibebant XXXVII. P. M. Totus ergo locus ita concipiendus est: Restat longe vali-

νην, στάδια ϱπ', μίλια κδ'. Ἀπὸ δὲ Καζέκας εἰς Θευδοσίαν[13], πόλιν ἔρημον, ἔχουσαν καὶ λιμένα, στάδια σπ', μίλια λζ', γ'· καὶ αὕτη παλαιά ἦν ἑλλὰς πόλις[14], τῶν Μιλησίων ἄποικος, καὶ μνήμη αὐτῆς ἐστὶν ἐν πολλοῖς συγγράμμασιν[15]. νῦν δὲ λέγεται ἡ Θευδοσία τῇ ἀλανικῇ ἤτοι τῇ ταυρικῇ διαλέκτῳ Ἀρδάβδα[16], τουτέστιν ἑπτάθεος. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ Θευδοσίᾳ λέγεταί ποτε [6] καὶ φυγάδας ἐκ τοῦ[1] Βοσπόρου οἰκῆσαι. Ἀπὸ δὲ Θευδοσίας εἰς Ἀθηναιῶνα[2] λιμένα, ἤτοι Σκυθοταύρων[3] λιμένα ἔρημον,

zeca ad Theudosiam, urbem desertam, instructam portu, stadia 280, millia XXXVII ⅓. Haec antiqua civitas graeca erat, Milesiorum colonia, multis passim literarum monumentis celebrata: nunc autem Theudosia alanica sive Taurorum dialecto adpellatur Arđauda, id est, Heptatheos [sive, septem habens deos]. In hac Theudosia dicuntur aliquando Bosporanorum exsules habitasse. A Theudosia ad Athenaeona portum, sive Scy-

dissimum in ipso Bospori introitu, Panticapaeum Milesiorum, a Theodosia mill. LXXXII pass. A Cimmerio vero oppido, trans fretum sito, mill. quinque, ut diximus, pass. Haec ibi latitudo Asiam ab Europa separat, etc. Tantundem enim, mill. LXXXVII, et stadia 700. Strabo (pag. 476, Alm.), alios secutus, 530 stadia ponit inter Theodosiam et Panticapaeum. Voss. — De situ urbis vid. p. 83.

13) Θευδοσίαν. Habet noster cum Scylace formam antiquiorem, Arrianus contra Θεοδοσίαν. Cf. Raoul-Rochette, Antiquit. du Bosph. Cimmer. p. 30. De stadiasmo vide nostra ad Arrian. p. 83 sq. Gail.

14) παλαιὰ ἦν ἑλλάς. Malim legere, ut habet Arrianus, καὶ αὕτη πάλαι ἦν ἑλλὰς, πόλις Ἰωνικὴ, Μιλησίων ἄποικος. Quamvis Stuckius ediderit, ἑλληνίς. Male. Tractus enim Theudosianus Hellas dicebatur. Unde Maeotin paludem ἐν τῇ Ἑλλάδι ponit Hesychius: Μαιῶτις λίμνη, ἐν τῇ Ἑλλάδι. Mox pro συγγράμμασιν, Arrianus habet γράμμασιν. Voss.

15) Arrian. γράμμασιν.

16) Ἀρδάβδα. Non legi alibi Theodosiam adpellari Ardaudam, alanica sive taurica lingua. Capha vocari creditur; sed male. Distinguunt enim τὴν Καφᾶ Graeci posteriores, a Theudosia. Voss. Vulgo Ἀρδαύδα. Codex Ἀρδάβδα, sicuti (p. 8), Σαβία pro Σαυία. Bast.

1) Cod. ἐκ τῶν.

2) Ἀθηναιῶνα. Athenaeonem ac Scythotaurorum portum eundem facit. Meminit huius Arrianus. Errat, qui putat eundem esse ac Ctenuntem. Plinius multos hic loci Taurorum esse portus testatur lib. IV. 12. Promontorium Criumetopon adversum Carambico Asiae promontorio, per medium Euxinum percurrens CCLXX M. P. intervallo. Quae maxime ratio scythici arcus formam efficit. Ab eo Taurorum portus multi, et lacus. Sic enim scribendus ille locus, ni fallor. Auctor quippe compendii Straboniis, illud intervallum inter Criumetopon et Carambim, taxat stadiorum 2200, lib. VII: Τὸ δίαρμα τὸ μεταξὺ Καράμβιδος καὶ Κριοῦ μετώπου στάδιοι β', σ'. Ipse tamen Strabo (lib. II. p. 186 Alm.)

στάδια σ', μίλια κϛ', L' γ' [4]. ἐνταῦθα ὅρμος ναυσὶν ἄκλυστος [5]. Ἀπὸ οὖν Ἀθηναιῶνος λιμένος, ἤτοι Σκυθοταύρων, εἰς Λαμπάδα [6], στάδια χ', μίλια π'. ἐνταῦθα ὅρμος ναυσίν. Ἀπὸ δὲ Λαμπάδος εἰς τὸ Κριοῦ μέτωπον, ἀκρωτήριον τῆς Ταυρικῆς, ὑψηλὸν ὄρος [7], στάδια σκ', μίλια κθ', γ'. ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ [8] τῆς

thotaurorum portum desertum, stadia 200, millia XXVI $\frac{2}{3}$: ibi navium statio tranquilla. Ab Athenaeone portu sive Scythotaurorum, ad Lampada, stadia 600, millia LXXX; illic statio navium. A Lampade ad Criu-metopon, arduum Tauricae promontorium, stadia 220, millia XXIX $\frac{1}{3}$. In hanc partem Tauricae dicunt non-

habet stadia 2500. Sed (p. 475) corrigens seipsum, inquit, a Chersoneso urbe Tauricae, quae multo inde longius abest, ad Carambim non plura esse stadia, quam bis mille et quingenta. Multo vero pauciora a Criumetopo ad Carambim; nimirum 2200, ut habet epitomator eius: quae sunt millia CCLXXV. Ammianus Marcellinus, lib. XXII, forte e Strabone, ponit bis mille et quingenta stadia inter haec duo promontoria. Voss.

3) Σκυθοταύρων. Hic semel adnotasse sufficiat, nostrum codicem, uti codex celeber Marcianus Homeri, eiusmodi verba ita scribere, σκυθο‿ταύρων, χερσό‿νησον, ἰσθμο‿ειδῆς κ. τ. λ. Signum copulae secundam inter et tertiam syllabam, quo hodie non utimur, veteres nominabant ὑφέν. Qua de re vid. Villoisonii Anecdota gr. T. II. p. 108 et Prolegom. in Homer. ab init. Bast.

4) στάδια σ', μίλια κϛ' L'γ'. Leg. κϛ' L'ϛ'. Voss.

5) Coniecissem ἄκλειστος, nisi poeticae voces abundarent apud nostrum, qualis est ἄκλυστος, iterum usurpata p. 179. Gail.

6) Λαμπάδα. Meminit huius loci etiam Arrian. (p. 84): Ἐνθένδε εἰς λιμένα Σκυθοταύρων ἔρημον, στάδιοι διακόσιοι· καὶ ἔνθεν εἰς Ἁλμίτιδα τῆς Ταυρικῆς, στάδιοι ἑξακόσιοι. Ἀπὸ δὲ Λαμπάδος εἰς Συμβόλου λιμένα, Ταυρικὸν καὶ τοῦτον, στάδιοι εἴκοσι καὶ πεντακόσιοι. Non cohaerere haec facile quivis videt. Non enim addidit, quot stadia inter Halmitidem et Lampada sint. Halmyrin tamen lacum putat commentator Arriani, quam in ostiis Danubii Plinius recenset. Inepte. Quidam Σαπρὰν λίμνην, quae in Maeotin exit, augurantur. Sed haec in cervice peninsulae, illa vero in fronte. Lege itaque Λαμπάδα, non Ἁλμίτιδα. Voss. Paullo post vulgo Λαμπάδων.

7) Illud ὄρος forsan delendum [minime. Cf. Anon. A. p. 110 de Carambi. Gail.] εἴκοσι καὶ ἑκατόν substituit Holsten. Huds. Recte numerat noster 220 stad. ad Criu-Metopon. Vid. p. 84 sq. Gail.

8) ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ. Hos Scymni versus ita ordina:

Ἐν Ταυρικῇ λέγουσιν ἀφικέσθαι ποτὲ
Κλαπεῖσαν Ἰφιγένειαν ἐκ τῆς Αὐλίδος.
Εἰσὶν δὲ τοῖς μὲν ὄχλοις οἱ Ταῦροι συχνοί,
Βίον δ' ἐνόριον νομάδα τ' ἐξηλωκότες,

Ταυρικῆς τινὲς λέγουσιν ἀφικέσθαι ποτὲ κλαπεῖσαν τὴν [9] Ἰφιγέ-

nulli pervenisse aliquando Iphigeniam ex Aulide raptam. Pluri-

Τήν τ' ὠμότητα βάρβαροί τε καὶ φονεῖς
. . . ἱλασκόμενοίτε τοῖς ἀσεβήμασι.
Ἡ Ταυρικὴ δὲ χεῤῥόνησος λεγομένη
Τούτοις συνάπτει, πόλιν ἔχουσ' Ἑλληνίδα
Ἣν Ἡρακλεῶται Δήλιοίτε ἀπῴκισαν·
Τοῖς Ἡρακλεώταις γενομένου χρησμοῦ τινὸς
Τοῖς τὴν Ἀσίαν ἔχουσιν εὐθὺ Κυανέων
Ἅμα Δηλίοις τὴν χεῤῥόνησον οἰκίσαι.

De Taurorum feritate et vita, vide cum alios, tum Strabonem. Omnes enim hae nationes, et eae quae in Tauricam migrarunt, et Achaei, et Heniochi, quamvis graecae, ἐκβαρβαρωθῆναι ἱστοροῦσι τῷ χρόνῳ, τοῖς ἤθεσιν τοῖς τοῦ πλησίον. Nemo nescit infestas adpellentibus aras deae tauricae. Ἀνθρωποφάγους tamen nemo dixit, nisi Aristoteles, Polit. lib. VIII. cap. IV: Πολλὰ δ' ἐστὶ τῶν ἐθνῶν, ἃ πρὸς τὸ κτείνειν, καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωποφαγίαν εὐχερῶς ἔχει, καθάπερ τῷ περὶ τὸν Πόντον Ἀχαιοί τε καὶ Ἡνίοχοι, καὶ τῶν ἠπειρωτικῶν ἐθνῶν ἕτερα. Sed scribendum ἀνθρωποσφαγίαν. Sequitur:

Ἡ Ταυρικὴ δὲ Χεῤῥόνησος λεγομένη, etc.

Cave hoc de tota accipias Taurica. Loquitur hic de urbe eius peninsulae, cui Chersonesi nomen inditum. Meminit huius urbis Stephanus, et in Taurica ponit. Mox etiam aliam recenset ad Carciniten sinum, quae tamen eadem est: Ἔστι καὶ ἄλλη πρὸς τὴν Κορονῖτιν πόλις. Sic lege. Male vir doctus Κόρινθον emendat. Coronitis sinus quis sit, infra docet auctor noster. Addit, hanc esse Heracleotarum et Deliorum coloniam. De Deliis non legi; de Heracleensibus, Plinius IV. 12: Iugum ipsum Scythotauri tenent: clauduntur ab occidente Cherroneso, ab ortu Scythis Satarchis. In ora a Carcinite oppida Taphrae, in ipsis angustiis peninsulae. Mox Heraclea Cherronesus libertate a Romanis donatum. In vet. cod. cuius lectiones debeo viro illustri, cl. Salmasio, legebatur, ab occidente Cherronesonea. Unde fac: Iugum ipsum Scythotauri tenent; clauditur ab occidente Cherroneso, ea ab ortu Scythis Satarchis. Chersonesiorum enim peninsulam claudunt ab ortu Satarchae: ubi et Satarchen civitatem recenset Ptolomaeus. Ad Isthmum ponuntur a Stephano. In Maeotidem vergentia obtinere inquit Satarchas Pomponius; quod idem est. Nam et Pontum, et Maeotida, spectant angustiae. Nullo autem modo in orientali latere Chersonesi Scythicae tolerari possunt, quod graecae tenent coloniae. Aliter hunc locum Hermolaus Barbarus legit. Quem refellit multis vir itidem summus, Ferdinandus Pintianus. Sed falsus est uterque. Sequentia vero Plinii verba sic corrige: In ora a Carcine oppida, Taphrae, in ipsis angustiis peninsulae: mox Heracleae Cherronesus, libertate a Romanis donatum. Nullo modo vulgata lectio ferri potest. Voss. Hic notandus usus dativi poeticus post ἀφικέσθαι; sed pendet potius a κλαπεῖσαν. Gail.

9) Sic cod. Vulgo deest τήν.

νειαν ἐκ τῆς Αὐλίδος. εἰσὶν δὲ τοῖς ὄχλοις οἱ Ταῦροι συχνοὶ, βίον δὲ ἐνόρειον[10], νομάδα τε ἐζηλωκότες· τὴν δὲ[11] ὠμότητα βάρβαροί τε καὶ φονεῖς, ἱλασκόμενοι τὰ θεῖα[12] τοῖς ἀσεβήμασι. Ἡ ταυρικὴ δὲ Χεῤῥόνησος λεγομένη τούτοις συνάπτει, πόλιν ἔχουσα ἑλληνίδα, ἣν Ἡρακλεῶται Δήλιοί τε ἀπῴκισαν, τοῖς Ἡρακλεώταις γενομένου χρησμοῦ τινὸς τοῖς τὴν Ἀσίαν οἰκοῦσιν ἐντὸς Κυανέων[13], ἅμα Δηλίοις Χεῤῥόνησον οἰκίσαι. Ἀπὸ δὲ Κριοῦ μετώπου εἰς Εὐβούλου λιμένα, ταυρικὸν καὶ τοῦτον, ἤτοι Σύμβουλον[14] λεγόμενον, στάδια τ', μίλια μ'· ἐνταῦθα λιμὴν ἄκλυστος. Ἀπὸ δὲ Συμβούλου λιμένος εἰς Χεῤῥόνησον πόλιν, ἤτοι Χερσόνησον τῆς Ταυρικῆς, ἄποικον Ἡρακλεωτῶν τῶν [7] ἐν τῷ Πόντῳ, στάδια ρπ'[1], μίλια κδ'. ἐνταῦθα ὅρμος καὶ λιμένες καλοί. Ἔχει δὲ παράπλουν τὰ ὅρια τῆς ταυρικῆς Χεῤῥο-

rum autem multitudine abundant Tauri, vitae montanae et pastoritiae dediti, crudelitate barbari et homicidae, atque deos placare impio cultu studentes. Contermina his est Chersonesus Taurica, urbem habens graecam, quam Heracleenses et Delii condiderunt, reddito Heracleensibus oraculo, Asiàm intra [id est, ultra] Cyaneas habitantibus, ut Chersonesum una cum Deliis conderent. A Criu-metopo ad Eubuli portum etiam tauricum, sive Symbulon dictum, stadia 300, millia XL: portus ibi tranquillus. A Symbuli portu ad Cherronesum urbem, sive Chersonesum Tauricae, coloniam Heracleensium, in Ponto habitantium, stadia 180, millia XXIV: ibi statio portusque pulchri. Praeter-

10) Vulgo ἐνόριον. Verba βίον ἐνόριον ad sensum recte transferuntur per vitam montanam; verum ἐνόριος non significat montanus, sed qui intra fines, intra terminos est. Scribendum est ἐνόρειον. Similia verbi ὄρος (mons) composita sunt ὑπόρειος et παρόρειος. Bast.

11) Sic cod. Vulgo τήν τε.

12) Ἱλασκόμενοι τὰ θεῖα τοῖς ἀσεβήμασιν. Holsten. Ex cod. Conf. fragm. Scymn. 88.

13) ἐντὸς Κυανέων. Legendum puto: εὐθὺ vel ἐκτὸς Κ., non ἐν τοῖς. Voss. Vulgo ἐν τοῖς Κ. et ante ἔχουσι pro οἰκοῦσιν. Cod. et fragm. οἰκοῦσιν. Bast. Paullo post vulgo οἰκῆσαι. — Verum τὴν Ἀσίαν οἰκοῦσιν (cum codice) ἐντὸς Κ. malit Holsten. Huds. Recte ἐντὸς. Sic Anon. A, p. 105: ἐντὸς δὲ τ. Κυανέων... Vid. p. 169. Scribit noster τοῖς ... οἰκοῦσιν ἐντὸς Κ., ut mox: Ἡρακλεωτῶν τῶν ἐν τῷ Πόντῳ. Gail.

14) Συμβόλων, et Συμβούλων λιμὴν aliis dicitur. Fallitur itaque vir magnus, ad Strabonem, cum alterum tantum dici arbitratur. Omnia autem haec loca alio ordine recenset Ptolomaeus. Sed plurimum is a caeteris omnibus abit. Voss.

1) στάδια ρπ'. Totidem Arrianus p. 85 a Symb. portu ad Cherson. Gail.

νήσου ἀπὸ Ἀθηναιῶνος λιμένος μέχρι Καλοῦ λιμένος², στάδια

vectio autem terminorum tauricae Chersonesi, ab Athenaeone

2) *μέχρι Καλοῦ λιμένος.* Sequens numerus corruptus est. Ita enim scribendum: *μέχρι Καλοῦ λιμένος, στάδια ͵βχ, μίλια τμϛ'. L'. ϛ.* Tota autem hoc fragmento series stadiorum falsa erit, nisi ita sit, ut hic constitui:

		ARRIANI STADIASMI.	
A Porthmiu oppido. ad			
Myrmecium	60		
Panticapaeum	25	A Panticapaeo ad	
Tyritacem.	35 (imo 60. G.)		
Nymphaeum	25		
Acram vicum	65		
Cytas	30		
Cimmerium	60		
Cazecam	180	Cazecam . . . ? . . .	420
Theudosiam	280	Theudosiam	280
Scythotauron	200	Scythotauron portum	200
Lampada	600	Lampada	600
Criumetopon	220		
Symbulon portus	300	Symboli portum	520
Chersoneson	180	Chersonesum	180
Carcinitin	600	Carcinitin	600
Portum pulchrum	700	Portum pulchrum	700

A Porthmiu igitur oppido Chersonem sive Chersonesum, sunt stadia 2260 (at 2285 cum restitutione Bastii de Tyristace. G.): a Scythotauroon portu, ad portum Pulchrum, 2600. Etiam hoc verum erit, quod supra ait, a Porthmitide ad Cimmerium esse stadia 300 (325. G.). Omnino itaque superius legendum: *Ἀπὸ δὲ Παντικαπαίου εἰς Τυριτάκην πόλιν, στάδια λέ, μίλια, δ', L'. ϛ'. Ἀπὸ δὲ Τυριτάκης πόλεως εἰς Νυμφαῖον πόλιν, στάδια κέ, μίλια γ' γ'.* (Vid. supr. p. 252. G.). Tyritacen urbem Ptolomaeus, et alii: hiç recensent. Stephanus, *Τυριτάκη, πόλις Πόντου. Τὸ ἐθνικὸν Τυριτακαῖος, καὶ Τυριτακηνὸς τῷ συνήθει τύπῳ.* Hoc vero esse non potest, quod inquiat, a Panticapaeo ad Cimmerium esse stadia CCXLI (imo, ita est. G.), et quod Arrianus a Panticapaeo ad Cazecam, numeret stadia CCCCXX. Non a Panticapaeo, sed a Myrmecio esse tot stadia, dicendum ipsis fuerat [Minime. Vide pag. 255. Gail.,] Voss. Vulgo: stad. *͵βχ, μίλια μβ L'γ'* (id est, stad. 2600, M. 42⅓, aperte mendose in secundo numero). Codex, teste Bastio, stad. *βχ', μιλία τμβL'γ'* (id est, stadia 2600, M. 342⅓, melius, sed mendose etiam). „In margine, ait Bastius, reperitur alia lectio *στάδιοι ͵βχ'* (fortasse *͵βτ* B.) *μίλια τϛL'ϛ'*, id est, st. 2300, sive milliaria 306⅔“ Illud autem minuit summam numeri, iam minorem vero. In Vossii scriptura *μίλια τμϛ'L'ϛ'*, acquiesco (stad. 2600, M. 346), quod in mentem scriptoris redire videtur, et a scriptura codicis recedit tantum mutando finalem *β'* in *ϛ'*. — Stadia 2600 ab Athenaeone nos non ulterius deducunt, quam ad Carcinitem urbem et promont. hod. Tarkhan. Ad Calum portum 3300 nume-

βχ', μίλια τμβ' 𐅵' γ'. Ἀπὸ δὲ κώμης τῆς Πορθμίτιδος[3] τῆς ἐν τῷ τέλει τῆς Εὐρώπης, τῆς ἐν τῷ στομίῳ τῆς Μαιώτιδος λίμνης, ἤτοι τοῦ Τανάεως[4], κειμένης, ἕως Χερσῶνος, στάδια βσξ', μίλια τβ', γ'. Ὁμοῦ ἀπὸ Βοσπόρου, ἤτοι Παντικαπαίου[5], ἕως πόλεως Χερσῶνος, στάδια βσ', μίλια σλγ, γ'. Ἀπὸ δὲ Χερσῶνος εἰς Κορονῖτιν, ἤτοι Κερκινῖτιν[6] λεγομένην, στά-

portu, usque portum Pulchrum, stadiorum est 2600, millium CCCXLVI $\frac{2}{3}$. Ab oppido vero Porthmitide, quod est in terminis Europae, in ore nimirum Maeotidis paludis, sive Tanaidis, usque Chersonem, stadia 2260, millia CCCII $\frac{1}{3}$. A Bosporo, sive Panticapaeo, usque Chersonem urbem, stadia circiter 2200, mil-

randa erant, At quum a Chersoneso urbe ad Carcinitem stadia 600 male posuerint Arrianus et Anon., dum 1200 circiter scribere debuissent, error ille solus impedit quin stadiasmus Anonymi ab Athenaeone ad Calum portum concinat cum natura locorum. — Dicendi forma τὰ ὅρια τῆς τ. χ. ἔχει παράπλουν, paullulum singularis. — Rumpitur series itineris usque ad ἀπὸ δὲ Καλοῦ λ. κόλπος ἐκδέχεται, ut in transcursu varia intervalla exprimantur. — ἀπὸ Ἀθηναιῶνος. De terminis Tauricae regionis cf. nostra ad Scymn. Fragm. vs. 90. T. II. p. 396. Gail.

3) Πορθμίτιδος. Sequentia verba sic scribe: ἤτοι τοῦ Ταναΐδος κειμένης ἕως Χερσῶνος, στάδια βσξ'. μίλια, τα' γ'. Supra Πορθμίον [verius Πόρθμιον χ. p. 171. Gail.], χωρίον adpellat, quod hic Πορθμίτιδα. Voss. Haec ἀπὸ δὲ κ. Π. ex alio fonte manare videntur, ut resumerentur varia intervalla. Proditur diversus auctor forma Πορθμίτις, dum supra p. 171. Πόρθμιον exhibeatur. Idem concludi potest ex forma gen. Τανάεως, quam supra reperimus p. 171. fin. iterum in loco, ubi similem interpolationem conieci. Sic Χερσῶνος nunc, dum Χεῤῥόνησον πόλιν supra habemus.

Notandum etiam dicendi genus ἐν τῷ τέλει τῆς Εὐρώπης. Veteres Graeci scribebant τέλος τοῦ βίου, sed non τέλος τῆς χώρας. Sic Anon C. §. 3:.. τῆς ἐν τέλει τῆς Εὐρώπ. Ceterum habet Herodotus IV. 12, formam Πορθμήϊα, Steph. Πόρθμια. Gail.

4) Vulgo Τάνεως. Codex: ταvάεως. Nec non p. 4 [p. 211], legi videtur τανάεως; quamvis littera α litterae ν inscripta, ad dimidiam sit deleta. Bast.

5) Panticapaeum iam Demosthenis aetate Bosporus adpellata erat, sed a Graecis tantummodo; at serius, et Procopii aetate, secunda adpellatio sola remansit. Cf. Raoul-Rochette, Antiq. du Bosph. Cimm. p. 158—161. — Ibi stadiasmus 2200 falsus est, sed forsan non mendose scriptus. Sic autem a Panticapaeo ad Calum portum 3500 stadia forent, dum supra vidimus ex Arriano et Anonymo, esse 2600 stadia. Gail.

6) Vulgo Κορονίτην ἤτοι Κερκινίτην. Arriano Κερκινῆτις. Aliis Carcinites, a Carcine oppido. Voss. Etiam vidit Tzschuck. Not. crit. ad Mel. II. pag. 29 rescribendum esse Κερκινῖτιν ob proximum Κερκινίτιδος. — Concinit Arrianus de stadiasmo 600, et de numero sequenti. Gail.

δια χ', μίλια π'. Ἀπὸ δὲ Κορονίτιδος, ἤτοι Κερκινίτιδος, εἰς Καλὸν λιμένα σκυθικὸν[7] Χερσωνίτιδος, στάδια ψ', μίλια ϟγ', γ'. Ἀπὸ οὖν Καλοῦ λιμένος μέχρι τοῦ Ἴστρου[8] ποταμοῦ, ἤτοι Δανάπρεως[9] καλουμένου, πάλιν Σκύθαι κατοικοῦσιν. Ἀπὸ δὲ Καλοῦ λιμένος κόλπος ἐκδέχεται καλούμενος Καρκινίτης[10], διήκων ἐς Ταμυράκην· ἔστιν δὲ ὁ κόλπος στάδια ͵βσν', μίλια τ'. μὴ περιπλέοντι τοίνυν αὐτὸν, ἀλλ' ἐπ' εὐθείας διαπλέοντι[11] τὸν

lia CCXCIII ⅓. A Chersone ad Coronitim, sive Cercinitim, stadia 600, millia LXXX. A Coronitide, sive Cercinitide, ad Pulchrum portum scythicum Chersonitidis, stadia 700, millia XCIII ⅓. A portu Pulchro usque Istrum flumen, sive Danaprin, rursus habitant Scythae. A Pulchro portu sinus excipit adpellatus Carcinites, cuius os pertingit usque Tamyracam. Sinus est, stadiorum 2250, millium CCC: eum autem si non circumnaviges, sed

7) *Καλὸν λιμένα.* De situ huius portus vide ad Arrian. supr. p. 124, 125. — Quibus olim inclusa terminis haec Chersonesus fuerit, vide T. II. p. 394, 395 et supr. pag. 126. Gail. — Vulgo *σκυθικοῦ*. Cod. *σκυθικὸν*.

8) Similes Thraciae et Scythiae terminos habent Herodot. IV. 99, Scylax T. I. p. 282 et alii. Cf. Tzschuckius ad Mel. II. exeg. p. 64. Gail.

9) *ἤτοι Δανάπρεως.* Hoc falsum. Non enim Danapris est Ister, sed Borysthenes. Docet hoc ipse autor infra. Delendum igitur *ἤτοι Δανάπρεως*. Hodie etiamnum adpellatur Danambre. Plerumque coniungitur cum Danastro a veteribus. Is est Hypanis, qui eodem cum Borysthene ostio in Pontum profluit. Vir doctus tamen in notis chronologicis ad Nicephori patriarchae Historiam, Tyram esse arbitratur. Sed male. Hoc quoque tempore, ab accolis dicitur Denistrus. Arabibus Hypanis similiter est Dinest: Borysthenes vero Danabres. Male itaque in Iornandis Geticis, cap. 5 legitur: Borysthenem ab accolis Danubium vocari. Scribendum enim Danubrum. Voss.

10) *κόλπος ἐκδέχετ. κ. Καρκιν.* Paullulum lectorem offendit, quod Anonymus hunc sinum a Calo portu (circa hod. Kourmat) incipientem fecerit, et extra Carcinitem sinum urbem eiusdem nominis reliquerit. Ab urbe ipsa (circa hod. C. Tarkhan) Strabo incipere sinum intelligit, quum p. 473 Alm., stadia 1000 (recte) ei tribuit ad septentrionem. Sed aliter rem componit noster. Haec sinus apertura vere *διήκει* ad Tamyracem 300 stadiis rectae navigationis. Stadia 2250 et M. 300 circumnavigationis equidem reperio a Calo portu ad Tamyr.; sed penetrando sinus partem remotam ad septentr. et occid. Tamyraces. — *ἐκδέχεται.* Sic noster infra et Anon. A, p. 113. Gail. — Paullo post deest *ἐς* in cod. — *Ταμυράκην.* Vulgo *Ταμυριάκους*. Alii omnes [Arrian. p. 86; Steph. Byz. ad voc.; Ptolem. Gail.] hoc promontorium vocant, *Ταμυράκην*. Omnino sic legendum. Statim post similiter lege: *Ἀπὸ δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου Ταμυράκης.* Et sic quoque infra, pro *Ταμυριάκης*. Voss.

11) Vulgo *πλέοντι τὸν ἰσθμὸν*. *Πλέειν* etiam Graecis dicuntur, qui terra iter faciunt. Unde *πλοῦς*

ἰσθμὸν, εἰσὶν στάδια τ', μίλια μ'. ἔσω δὲ Ταμυράκης[12] ἔστιν λίμνη οὐ μεγάλη. Ἀπὸ δὲ τοῦ [8] ἀκρωτηρίου Ταμυράκης παρήκει ὁ Ἀχίλλειος δρόμος[1], ὅπερ ἐστὶν ἠών[2], τουτέστιν αἰγιαλὸς σφόδρα μακρὰ, καὶ στενὴ, διήκουσα τὸν πόρον[3] ἐπὶ σταδίους ασ'[4], μίλια ρξ' · τὸ δὲ πλάτος ἔχουσα τετράπλεθρον[5] τὰ δὲ ἄκρα αὐτῆς νησίζοντα[6] ἔχει. ἀφέστηκεν δὲ τῆς ἠπείρου στά-

recta per isthmum iter facias, sunt stadia 300, millia XL. Intra Tamyracam est palus non magna. A Tamyrace promontorio Achilleus cursus, qui est litus admodum longum, et arctum, pertingens in traiectu ad stadia 1200, millia CLX: latitudinem vero habet iugerum quatuor. Extremitates eius paene redduntur insulae. Abest autem a continente stadiis 60, millibus VIII. In

pro itinere terrestri. Hesychius: πλοῦς τῆς νεὼς τὸ περίγραφον, μέχρι οὗ τὸν φόρτον λαβεῖν ὀφείλει· ἀλλὰ καὶ τὴν πεζὴν ὁδὸν, πλοῦν ἔλεγον. Sed non ita hic capiendum. Loquitur quippe de ore sinus Carcinitidis, quod distenditur stadiis CCC. Ἰσθμοὺς Graeci vocant non tantum terras inter duo maria coarctatas, sed etiam maris angustias, quod πορθμὸν dicunt. De hoc nos alibi loquemur. [Fort. ad Ptolem. cogitabat. Gail.]. Voss. Suspectus locus. Aut legendum, aut intelligendum διαπλέοντι τὸν ἰσθμ. (Conf. ad Arrian. pag. 129, 130.) In simillimo loco Anonymo A, p. 158 habet: μὴ παραπλέοντι τὸν κόλπον, ἀλλ' ἐπ' εὐθείας διαπλέοντι τὸ στόμα τοῦ κόλπου . .|. Sic enim legendum. — Ceterum de πλέειν cum sensu itineris pedestris, cf. Gataker. Advers. misc. p. 365 et Letronnium, Prolegom. in Dicuil. de Mens. orb. p. 12. — Stadia 300 et M. 40 vere reperio in arctiori sinus apertura. Gail.

12) Vulgo Ταμυριάκης, mox Ταμυριάκους.

1) Ἀχίλλειος δρόμος. Tamyracen hic vocat orientale huius insulae promontorium. Alterum vero, ἱερὸν ἄλσος τῆς Ἑκάτης, quod omnino idem est, ac illud, quod alii quoque nominant, ἱερὸν ἄλσος Ἀχιλλέως. Atqui in continente sunt haec promontoria, non in insula. Tanta autem est longitudo Achilleae, quantum inter sese distant haec promontoria. Nam praetenditur iis. Sed de hoc, ut spero, ad Ptolomaeum dicemus. Voss.

2) ὅπερ ἐστὶν ἠών. Huius Ἠόνος nomen proprium tribuit Arrianus, pag. 87, occidentali promontorio huius peninsulae. . . ἐς Ἠόνας. Gail.

3) Respicit πόρος ad iter solitum quoddam navigantium. Erat Dromus Achillis gallice, parallèle au chemin de cotoiement. Gail.

4 σταδίους ασ'. Non 1200, sed 680 mendose Arrianus: cf. p. 127. Strabo VII. p. 473 A, ait esse eius longitudinem 1000 stadiorum. Gail.

5) τετράπλεθρον. Strabo l. c.: πλάτος δὲ τὸ μέγιστον, δυοῖν σταδίων· ἐλάχιστον τέσσαρα πλέθρων. Gail.

6) τὰ δὲ ἄκρα . . . νησίζοντα. Distinguit doctiss. Koehlerus l. c. p. 616 ἄκρα, quod de ipsis Dromi extremis intelligit, a proximo infra ἀκρωτήρια, quo vicina utrinque promont. Kinbourn et Sariboulatski (ut opinor) designari vult. Sed Anon. ipse adiicit infra: ἀπὸ Ταμυρ . . . ἐπὶ τὸ ἕτερον ἀκρωτ. τοῦ Ἀχιλλ. Δρόμου. — νησίζειν ibi est insulas

δια ξ'[7], μίλια η'. Κατὰ μέσην δὲ αὐτῆς αὐχὴν ἰσθμοειδὴς, τουτέστιν στενώδης, τῇ ἠπείρῳ ἤτοι τῇ γῇ συνάπτει, ἐπὶ στάδια μ'[8], μίλια ε', γ', διήκων τὸ μῆκος. Ἀπο Ταμυράκης[9] τοίνυν παραπλεύσαντι τὸν προειρημένον δρόμον, ἐπὶ τὸ ἕτερον ἀκρωτήριον τοῦ Ἀχιλλέως δρόμου, ὃ καλεῖται ἱερὸν ἄλσος τῆς Ἑκάτης, εἰσὶν οἱ προειρημένοι στάδιοι ασ', μίλια ρξ'. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἱεροῦ ἄλσους τῆς Ἑκάτης εἰς Βορυσθένην[10], ποταμὸν ναυσίπορον, τὸν νῦν Δανάπριν λεγόμενον, στάδια σ'[11], μίλια κς', L' ς'. Οὗτος ὁ Βορυσθένης ποταμὸς[12] πάντων ἐστὶν χρειωδέστατος, κήτη μεγάλα

medio vero eius cervix, isthmo similis, id est, angusta, continenti sive terrae iungitur; latitudine patens ad stadia 40, millia v⅓. Porro a Tamyrace praeternaviganti iam dictum cursum usque aliud promontorium cursus Achillis, quod dicitur sacer Hecates lucus, stadia sunt iam dicta 1200, millia CLX. A sacro Hecates lucu ad Borysthenem, fluvium navigabilem, qui nunc Danapris adpellatur, stadia 200, millia XXVI⅔. Hic Borysthenes fluvius omnium utilissimus est, magnis abundans plurimisque pis-

imitari, nec vero esse insula, sicut fluvius quidam Herodoti I. 184, qui ἐπελάγιζε, nec ipse pelagus erat. Cf., Wyttenb. Bibl. crit. X. et Letronn. ad Dicuil. p. 89. Gail.

7) Totidem Strabo l. l.

8) Totidem Strabo p. 473 A. Ceterum male hic Vossius vertit, cuius longitudo ad stadia 40; scribendum erat latitudo. Gail.

9) Vulgo Ταμυριάκης.

10) Vulgo ἄλσος τῆς Ἑκάτης, εἰς Βορυσθένην ποταμόν. Hic locus negligentia Salmasii, quem ὁμοιοτέλευτον integram lineam praetermittere induxit, corruptus, ad exemplum codicis supplendus est. Bast., qui quidem οἱ προειρ. στάδια legit, sed στάδιοι legere debebat, sicut post eum fecit. Gail.

11) Non 200, sed 150 st. habet Arrianus. Gail.

12) οὗτος ὁ Βορυσθένης ποταμός. Hactenus ex Arriano, et aliis. Quae sequuntur, ex Scymno Chio similiter exscripsit. Habes eius senarios:

. . . . Βορυσθένης
Ὁ ποταμὸς πάντων ἐστὶν χρειωδέστατος,
Κήτη μεγάλα καὶ πολλὰ, καὶ καρποὺς φέρων
Τοὺς φυομένους, νομάς τε τοῖς βοσκήμασιν.
Ῥεῖν δ' αὐτὸν ἐπὶ μὲν ἡμερῶν λέγουσι πλοῦν
Ὡς τεσσαράκοντα πλωτόν. Εἰς δὲ τοὺς ἄνω
Τόπους ἄπλωτός ἐστι καὶ οὐ περάσιμος.
Ὑπὸ χιόνος γὰρ καὶ πάγων ἐξείργεται.
Ἐπὶ δὲ ταῖς καθ' Ὕπανίν τε καὶ Βορυσθένην
Ταῖς τῶν δυσὶ ποταμῶν . . . συμβολαῖς
Ἐστὶν κτισθεῖσα πόλις πρότερον μὲν Ὀλβία
Σαυία καλουμένη
Μετὰ ταῦθ' ὑφ' Ἑλλήνων πάλιν Βορυσθένης
Κληθεῖσα.
Ταύτην δὲ κατὰ τὴν Μηδικὴν ἐπαρχίαν
Μιλήσιοι κτίζουσιν.

καὶ πολλὰ, καὶ καρποὺς φέρων τοὺς φυομένους, νομάς τε τοῖς βοσκήμασιν· ῥεῖν δ' αὐτὸν ἐπὶ μὲν ἡμερῶν λέγουσιν πλοῦν ὡς τεσσαράκοντα πλωτόν. εἰς δὲ τοὺς ἄνω τόπους ἄπλωτός ἐστιν, καὶ οὐ περάσιμος· ὑπὸ χιόνος γὰρ καὶ πάγων ἐξείργεται. Ἐπὶ δὲ ταῖς καθ' Ὕπανιν[13] καὶ Βορυσθένην ταῖς τῶν δυοῖν[14] ποταμῶν συμβολαῖς ἐστιν κτισθεῖσα πόλις, πρότερον μὲν Ὀλβία Σαβία[15] καλουμένη, μετὰ δὲ ταῦτα ὑφ' Ἑλλήνων πάλιν Βορυσθένης κλη[-9]θεῖσα. ταύτην δὲ κατὰ τὴν μηδικὴν ἐπαρχίαν Μιλήσιοι κτίζουσιν· διακοσίων δὲ καὶ τεσσαράκοντα σταδίων τὸν

cibus, frugumque copia, atque laetis pascuis. Dicunt autem illum navigabilem {quadraginta fere dierum navigatione currere: superiori vero parte navigari nequit, neque transmitti, quod nives et gelu impediant. Ubi vero Hypanis et Borysthenes fluvii iunguntur, urbs condita est, quae prius Olbia Savia dicebatur: deinceps autem a Graecis Borysthenes adpellata est. Hanc Milesii, sub Medorum imperio, condiderunt: du-

Olbiam Miletopolin etiam appellari, inquit Plinius. Eadem et Borysthenes, ut ex omnibus constat. Martianus Capella: Ab Histro ad Oceanum bis decies centum millium passuum est: in latitudine millibus quadringentis usque ad Sarmatiae solitudines. Nec procul fluvius, lacus, oppidum, sub uno cuncta nomine Borysthenes, propter Achillis insulam eius sepulchro celebratam. Ita legendum. Male Borysthenem urbem ab Olbia diversam esse tradit Pomponius Mela. Inepte quidam Borysthenem antea Hellespontum vocatum fuisse putant: ideo forte, quod apud Hesychium legerint, *Βορυσθένης, ὁ Ἑλλήσποντος*, Sed Hellespontus, antequam Helle in eo demersa esset, Borysthenis nomen obtinebat, non autem Borysthenes Hellesponti. Docet hoc Stephani epitomator: *Βορυσθένης πόλις καὶ ποταμὸς τοῦ Πόντου, παρὰ τὴν Μαιῶτιν λίμνην, καὶ Τάναϊν τὸν ποταμόν. Οὕτω καὶ ὁ Ἑλλήσποντος πρὸ τῆς Ἕλλης ἐκαλεῖτο.* Non recte vero Stephanus Borysthenem, *παρὰ τὴν Μαιῶτιν, καὶ Τάναϊν*, collocat. Voss.

13) Vulgo *Ὑπάνην*. Cum Vossio rescribit ex cod. Bast. *ὕπανιν*, probante Creuzero in Hist. Graec. Fragm. p. 59. Gail. In margine manuscripti hoc occurrit scholion: *φασί τινες κατὰ τὸν Ὕπανιν ποταμὸν γίνεσθαι ζῶον καλούμε (l. καλούμενον) ἐπιβάλλον, ὅπερ αὐθημερὸν τήν τε γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν ὑφίσταται.* Noscimus ex Aristotele et praeterea e Cicerone, animalcula ista ad fluvium Hypanim, quorum id Nestor quasi putandum, quod vivit per unum integrum diem. Veteres appellabant hocce insectum *ἐφήμερον, μονήμερον* vel *ἡμερόβιον*. Vid. Schneiderum ad Aelianum, N. A. II. 4. pag. 42. Verbum *ἐπιβάλλον* aliquamdiu corruptum putavi, quia solemus, quae non intelligimus, depravata habere; in manuscripto vero repetitur in Antigono Carystio, cap. 92, ubi in margine legitur: *περὶ τοῦ καλουμένου ἐπιβάλλοντος ζώου, ὃ μίαν ἡμέραν ζῇ.* Bast.

14. Vulgo *τῶν δυσί*; fort. *ταῖς δύσι τῶν π.* Gail.

15) Vulgo *Σαυία*.

αναπλουν απο τῆς θαλασσης ἔχει, τῷ ποταμῷ[1] Βορυσθένει, τῷ νῦν καλουμένῳ Δανάπρει, μίλια λβ΄. Ἀπὸ δὲ Βορυσθένους[2] ποταμοῦ ἐπὶ νῆσον μικροτάτην, ἔρημον καὶ ἀνώνυμον, στάδια ξ΄, μίλια η΄. Ἀπὸ δὲ νήσου μικροτάτης[3], ἐρήμου καὶ ἀνωνύμου, εἰς Ὀδησσὸν[4] στάδια π΄, μίλια ι΄, β΄. Ἀπὸ δὲ Ὀδησσοῦ εἰς Σκοπέλους χωρίον, στάδια ρξ΄, μίλια κά, γ΄. Ἀπὸ δὲ Σκοπέλων εἰς Ἰστριανῶν λιμένα, στάδια Ϟ΄, μίλια ιβ΄. Ἀπὸ δὲ Ἰστριανῶν λιμένος εἰς Ἰσιακῶν[5] λιμένα, στάδια Ϟ΄, μίλια ιβ΄. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰσιακῶν λιμένος ἐπὶ τὸ Νικωνιον χωρίον, στάδια τ΄, μίλια μ΄. Ἀπὸ δὲ τοῦ Νικωνίου χωρίου εἰς Τύραν ποταμὸν ναυσίπορον, στάδια λ΄, μίλια δ΄. οὗτος ὁ Τύρας[6] ποταμὸς, βα-

centisque et quadraginta stadiis, milliaribus XXXII, a mari sursum naviganti per fluvium Borysthenem, qui nunc Danapris adpellatur. A Borysthene fluvio, ad insulam parvam admodum, desertam, et absque nomine, stadia 60, millia VIII. Ab exigua hac insula, deserta, et sine nomine, ad Odessum, stadia 80, millia X$\frac{2}{7}$. Ab Odesso ad Scopulorum oppidum, stadia 160, millia XXI$\frac{1}{7}$. A Scopulis ad Istrianorum portum, stadia 90, millia XII. Ab Istrianorum portu, usque ad Isiacorum portum, stadia 90, millia XII. Ab Isiacorum portu ad oppidum Niconium, stadia 300, millia XL. A Niconio oppido ad Tyram, fluvium na-

1) Vossius ἔχει. Τῷ. π. Quum sic haec discerpat Vossius, non mirum est post vocem Δανάπρει ab eodem apponi asteriscum, et postremum quem posui dativum ab eodem verti hinc ad fluvium. Quis talia fando? Debent omnia coniungi, et procedit sententia, ducentisque et quadraginta stadiis a mari sursum navigando abest per fluvium Borysthenem, qui nunc Danapris appellatur, millia XXXII. Certe non dissimili ratione intellexit Holstenius. Gronov. Bastius ad codicem post ἔχει posuit comma. Paulo post stadiorum numerus excidit.

2) ἀπὸ δὲ Βορυσθένους. Ex Arriano p. ubi v.

3) Vulgo νησίον. Νησίον introductum est a primo editore. Codex habet ά. δὲ νήσου μικροτάτου. Vid. d'Orville ad Charitonem p. 413 ed. Lips. Bast.

4) Infra meminit urbis Odessi. Ad Tyram vero nemo Odessum esse dixit. Omnino igitur rescribendum est, Ὀρδησσὸν, ex Herodoto, Plinio et Ptolomaeo. Quamvis etiam Ὀδησσὸν habeat Arrianus, unde hic noster. Voss.

5) Hic et paullo post vulgo εἰς Ἰακῶ λ. Arrianus, habet Ἰσιακῶν λιμένα [quod admisi. Gail.] Voss.

6) οὗτος ὁ Τύρας. Quinque iterum senarii:

. . . . Τύρας
Ποταμὸς, βαθὺς τε ὤν, εὐβότανος ταῖς νομαῖς
Τῶν ἰχθύων, διάθεσιν ἐμπόροις ἔχων,
Ταῖς ὁλκάσιν τε ναυσὶν ἀνάπλουν ἀσφαλῆ.
Ὁμώνυμος δὲ τῷ ποταμῷ κεῖται πόλις.
Ἡ λεγομένη Τύρας ἄποικος Μιλησίων. Voss.

θὺς τε ὢν, εὔβοτος[7] ταῖς νομαῖς, τῶν ἰχθύων ἐστὶν διαθεσιν ἐμπόροις[8] ἔχων, ταῖς ὁλκάσι τε ναυσὶν ἀνάπλουν ἀσφαλῆ. Ὁμώνυμος δὲ τῷ ποταμῷ κεῖται πόλις Τύρας λεγομένη, ἄποικος Μιλησίων.[9] Ὁμοῦ ἀπὸ Βορυσθένους ποταμοῦ ἕως Τυρα ποταμοῦ, στάδια ωι', μίλια ρη'. ἀπὸ δὲ Χερσῶνος ἕως Τυρα πο-

vigabilem, stadia 30, millia IV. Hic fluvius profundus, pinguisque ad alendas pecudes, venditionem piscium mercatoribus praebet, et navibus onerariis adverso amne navigationem tutam. Eiusdem autem nominis urbs Tyras dicta, flumini adsita est,

7) εὔβοτος. Vulgo καὶ εὐβότανος τ. ν. τ. ἰχθύων ἐστὶν, διάθεσιν . . . Vossius: . . profundus est, piscium pabulo satis exhibens herbarum, mutatione mercium mercatoribus commodus. Vides idem contingere Vossio, quod Holstenio, quasi fluvius notabiliter laudandus sit, quod piscium pabulo satis exhibeat herbarum, quum hic laudetur ut εὐβότανος ταῖς νομαῖς pecudum, et commodam insuper mercaturae piscium copiam praebeat, ut docui ad Harpocrationem p. 52. Gronov. In ms. deest καὶ; idem habet ευβοτανος, accentu in syllaba ευ posito (et literis αν duplici puncto superposito insignitis. Vid. Bast. supra p. 250 G.) Sic demum apparet, scriptum illud esse pro εὔβοτος, quod multo praestat. Plutarchus, Camill. cap. 16: θρέμμασιν εὔβοτος (χώρα) καὶ κατάῤῥυτος ποταμοῖς. Strab. p. 563 Alm.: καὶ βουσὶ καὶ ποιμέσιν (leg. ποίμναισιν cum Valcken. ad Phoeniss. p. 90 [et Corayo, Strab. T. II. p. 115 init.]) εὐβοτωτάτην. Libanius epist. 18. p. 6 Wolf.: νῆσος . . . εὔβοτος καὶ πολύοινος. Bast.

8) Articulus τοῖς ante ἐμπόροις desideratur in codice et fragmentis. Post has igitur mutationes versus illi sic componi possunt:

. . . . Τύρας
Ποταμὸς βαθὺς τ' ὢν εὔβοτός ἐστι ταῖς νομαῖς
Τῶν ἰχθύων, διάθεσιν ἐμπόροις ἔχων.

Iacobus Gronovius coniungit in animadversionibus ad Harpocrationem, p. 53 ἰχθύων et διάθεσιν, atque vertit νομὰς per pascua pecudum. Adferre potuisset ad hanc explicationem corroborandam, ea, quae dixit auctor de Borysthene fluvio, (supra p. 218), καρποὺς φέρων Τοὺς φυομένους, νομάς τε τοῖς βοσκήμασι. Vid. Herodot. IV. (c. 53). Vox autem εὐβότανος in hanc interpretationem eum induxit. Ista cum in codice mutetur in εὔβοτος, ea sola, quae de voce διάθεσις dicit, vera habenda sunt. Merito censet, hoc verbum non significare latinum situs (quemadmodum Holstenius transtulit), sed venditionem, exportationem. Tyras flumen, inquit auctor, quod profundum est, piscibus lauta offert alimenta, et mercatoribus faciliorem reddit mercium exportationem. Ἔχειν positum est pro παρέχειν. Vid. de hac significatione Dukerus ad Thucyd. vol. II. pag. 423 ed. Bipont., et Abreschius, Animadv. in Aeschyl vol. II. p. 272 sq. Bast.

9) Τυρας, ἄποικος γενομένη Μιλησίων. Holsten.

ταμοῦ στάδια [10] ͵δρί; μίλια φμή [1]. Ἀρτεμίδωρος δὲ ὁ γεωγράφος ἀπὸ πόλεως Χερσῶνος μέχρι Τύρα ποταμοῦ, σὺν τῷ περίπλῳ τοῦ Καρκινίτου κόλπου, γράφει σταδίους ͵δυκ́ [2], μίλια φπθ', γ'. Ἀπὸ δὲ Τύρα ποταμοῦ ἐπὶ τὸν Νεοπτολέμου [3], στάδια ρκ́, μίλια ις'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Νεοπτολέμου ἐπὶ Κρημνίσκους [4] στάδια ρκ́, μίλια ις'. Ἀρτεμίδωρος δὲ ὁ γεωγράφος ἀπὸ Τύρα ποταμοῦ ἕως τῶν Κρημνίσκων εἶναι λέγει σταδίους υπ́ [5], μίλια ξδ'. Ἀπὸ δὲ τῶν Κρημνίσκων ἐπὶ τὰ Ἀντιφίλου [6], στάδια τλ́, μίλια μδ'. Ἀπὸ δὲ Ἀντιφίλου εἰς Ψιλὸν καλούμενον στόμα τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ, στάδια τ', μίλια μ'. οὗτοι Θρᾷκες καὶ Βέ

Milesiorum colonia. A Borysthene fluvio ad Tyram flumen, stadia 810, milliaria CVIII: a Chersone vero usque ad Tyram flumen, stadia 4110, milliaria DXXXXVIII. Artemidorus vero geographus ab urbe Chersone, usque Tyram flumen, una cum circumvectione Carcinitis sinus, numerat stadia 4420, millia IↃLXXXIX ⅓. A Tyra flumine ad Neoptolemi turrim, stadia 120, millia XVI. A Neoptolemi turri ad Cremniscos, stadia 120, millia XVI. Artemidorus vero geographus a Tyra flumine usque Cremniscos inquit esse stadia 480, millia LXIV. A Cremniscis ad Antiphilum, stadia 330, millia XLIV. Ab Antiphilo ad Istri fluminis ostium,

1) Vulgo ὅμον ἀπὸ Βορυσθένους ποταμοῦ ἕως Τύρα π. στάδια ͵δρκ́, μίλια φή. η'. Locus corruptissimus. A Borysthene enim ad Tyram non plus numeravit, quam stadia IↃ CCCX. Voss. Bastius autem restituit veram lectionem e codice, ubi numerus, ͵δρκ scriptus est pro ͵δρι, et μίλια φμη.

2) σταδίους δυκ́. Artemidorus a Chersoneso ad Tyram habet 4420 stadia. Arrianus sigillatim 3240 innuit; 2820 scilicet a Chersoneso ad Istrianorum portum, et quum sileat Arrianus de Tyra, si fragmenti stadiasmum mutuati fuerimus, ab Istrianorum portu ad Tyram, 420 stadia, summam habebimus 3240 stadiorum. Auctor autem ipse fragmenti sigillatim numerat 3310, quod parum recedit ab Arriano; sed multum recedit Artemidorus ab aliis. Gail.

3) ἀπὸ τοῦ Νεοπτολέμου. Strabo VII. (p. 469 Alm.). Ἐπὶ δὲ τῷ στόματι τοῦ Τύρα πύργος ἐστὶν, Νεοπτολέμου καλούμενος, καὶ κώμη Ἑρμώνακτος λεγομένη. Quomodo abest igitur stad. CXX ab Tyra fluvio ea turris? Voss. Codex ἐπὶ τὰ Νεοπτολέμου στ. Editt. ἐπὶ τοῦ Ν. στ. Gailius coniecit ex Strab. l. l. adiiciendum esse post Νεοπτ. πύργον, et paullo post ἀπὸ δὲ τοῦ Ν. πύργον pro τοῦ Ν. ἐπὶ. Sed dubito an recte, si ἐπὶ τὰ Ἀντιφίλου et ἀπὸ δε Ἀντιλφλου, quae mox sequuntur, conferamus.

4) Plinius lib. IV. cap. 12: Verum ab Istro oppida Cremniscae, Polium, montes Macrocremni, etc. Sic mss. Voss.

5) σταδίους υπ́. Artemidorus stadia numerat 480, ubi noster 240. Gail. Vulgo στάδια.

6) ἐπὶ τὰ Ἀ. et ἀπὸ δε Ἀ. mendosam esse lectionem atque adiiciendum esse πύργον, supra dixit Gail.

στάρναι ἐπήλυδες. Κατὰ τοῦτο[7] μάλιστα τὸ Ψιλὸν στόμα τοῦ Ἴστρου ἐπ' εὐθὺ πλέοντι ἀνέμῳ ἀπαρκτίᾳ ἰδίως ἐς τὸ[8] πέλαγος νῆσος πρόκειται, ἥντινα οἱ μὲν Ἀχιλλέως νῆσον, οἱ δὲ δρόμον Ἀχιλλέως, οἱ δὲ Λευκὴν ἀπὸ τῆς χροιᾶς[9] ὀνομάζουσιν. ἔχει δὲ πλῆθος[10] χειρόηθες ὀρνέων, θέαν τε[11] ἱεροπρεπῆ τοῖς ἀφικνουμένοις. οὐ δυνατὸν δέ ἐστιν ἀπὸ ταύτης χώραν ἰδεῖν[12], καίπερ ἀπεχούσης αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἠπείρου σταδία υ', μίλια νγ', γ'. Ὡς δὴ συγγράφει Δημήτριος[13], ταυτὴν τὴν νῆσον λέγεται Θέτις ἀνεῖναι [11] τῷ παιδὶ, καὶ ταύτην οἰκεῖν τὸν Ἀχιλλέα, καὶ ναός ἐστιν ἐν αὐτῇ τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ ξόανον ἤτοι ἄγαλμα[1] τῆς παλαιᾶς[2] ἐργασίας. Ἡ δὲ νῆσος ἀνθρώπων μὲν

quod Psilon dicitur, stadia 300, millia XL. Hi sunt Thraces, et Bastarnae advenae. Huic autem Istri ostio, Psilo, navigantibus recta cum flante aparctia altum versus mare, adiacet insula, quam hi quidem Achillis insulam, illi cursum Achillis, alii Leucen a colore adpellant. Habet multitudinem avium mansuefactarum, et venerandum eo venientibus adspectum praebet. Ex ea terra videri nequit, quamvis haec a continenti abest stadiis 400, milliaribus LIII⅓. Ut vero inquit Demetrius, hanc insulam dicunt Thetim filio suo concessisse, eamque inhabitare Achillem, cuius in ea est templum, et simulacrum vetustissimi operis. Rari

7) Ex Arriano p. 89 desumpta sunt.

8) Vulgo ἀπαρκτιαιανιωστὸ πέλαγος. Forte scribendum ἀνέμῳ ἀπαρκτίᾳ ὡς τὸ πέλαγος. Sed apud Arrianum est ἰδίως τὸ πέλαγος. Voss. Optanda Arriani lectio. V. supra p. 89. Gail. Bastius vero alius docti viri coniecturam: ἀπαρκτίᾳ ἐναντίως τῷ πελάγει profert. — Paullo post Arrian. πρόσκειται.

9) ἀπὸ τῆς χροιᾶς. Recte Arrianus, ἐπὶ τῆς χροιᾶς. Voss.

10) Ἔχει δὲ πλῆθος. Duo senarii:

Ἔχει δὲ πλῆθος χειρόηθες ὀρνέων,
Θεάν τε ἱεροπρεπῆ τοῖς ἀφικουμένοις. Voss.

De multitudine avium et adspectu huius insulae v. Koehlerum in Mém. de l'Acad. de St. Pétersb. T. X. p. 557. Hanc vocat θεουδέα νῆσον. Quint. Smyrn. Paralip. lib. III. 775. Gail.

11) Vulgo θεάν τε. Cod. θέαν τε.

12) χώρα ibi pro ἤπειρος, paullo insolentius. Gail.

13) Δημήτριος. Quin Demetrium Callantianum intelligat, nullum dubium. Ex hoc enim hausit multa Scymnus. Sed ex Callantiano etiam hausisse videtur Arrianus, quamvis in epitome eius, quae hodieque exstat, nomen id nusquam apparet. Voss.

1) Vulgo ξόανον τῆς πάλαι ἐργασίας. Codex: ξόανον ἤτοι ἄγαλμα τῆς π. ἐ. Salmasius fortasse vocem ἄγαλμα omisit, ut glossam ad verbum ξόανον. Neque reperitur in Arriano, unde hic locus petitus. Bast.

2) Vulgo τῆς πάλαι ἐργ. Lectionem Arrian. recepit Gail.

ἐρήμη ἐστίν· νέμεται δὲ αἶξιν οὐ πολλαῖς, καὶ ταύτας μὲν ἀνατιθέναι λέγονται τῷ Ἀχιλλεῖ ὅσοι ἀεὶ προσίσχουσιν. καὶ γὰρ καὶ ἄλλα πολλὰ ἀναθήματα ἀνάκειται [3] ἐν τῷ ναῷ, φιάλαι, δακτύλιοι καὶ λίθοι τῶν πολυτελεστέρων [4]. Ταῦτα ξύμπαντα χαριστήρια τῷ Ἀχιλλεῖ ἀνάκειται, καὶ ἐπιγράμματα [5], τὰ μὲν ῥωμαικῶς, τὰ δὲ ἑλληνικῶς, πεποιημένα ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ μέτρῳ, ἔπαινοι τοῦ Ἀχιλλέως. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ψιλοῦ καλουμένου στόματος τοῦ Ἴστρου εἰς δεύτερον στόμιον, στάδια ξ', μίλια η'. Ἀπὸ δὲ τοῦ δευτέρου στομίου ἐπὶ τὸ Καλὸν στόμιον, στάδια μ', μίλια ε', γ'. Ἀπὸ δὲ τοῦ Καλοῦ στομίου ἐπὶ τὸν Νάρακον [6], (ὡς ὀνομάζουσι στόμιον· τέταρτον τοῦ Ἴστρου) στάδια ξ', μίλια η'.

autem in hac insula sunt homines, eamque caprae non admodum multae depascuntur, quas, qui illuc vicissim adpellunt, Achilli offerre dicuntur. Multa praeterea alia dona in hoc templo reposita sunt, ut phialae, annuli, gemmae pretiosissimae. Omnia haec donaria Achilli dedicata snnt; et inscriptiones, partim romano, partim graeco sermone condita, alio alioque versuum genere, in laudem Achillis. Ab ostio Istri, quod Psilon adpellatur, ad secundum eius ostium, stadio 60, millia VIII. A secundo ostio ad Pulchrum ostium, stadia 40, millia V½. A Pulchro ostio ad Naracum (ita adpellant quartum Istri ostium, stadia 60,

3) Sic Bast. Vulgo ἀνάκεινται.

4) Vulgo καὶ δακτύλοι δακτύλιοι καὶ λίθοι τῶν πολυτελῶν καὶ πολυτελεστέρων. Locus conspurcatissimus. Corrige ex Arriano: ἀνάκεινται ἐν τῷ ναῷ φιάλαι, καὶ δακτύλιοι, καὶ λίθοι τῶν πολυτελεστέρων. Margini adscripta fuerant haec vocabula, pro variante lectione; unde duplex lectio in textum irrepsit. Voss. Haec quoque verba fluxerunt ex Arriano, cuius auctoritate Vossius ea correxerat. Codex opinionem Vossii confirmat. Vox δάκτυλοι ibi non legitur, et duo puncta, quibus inclusa sunt verba πολυτελῶν καὶ (sic: λίθοι τῶν. πολυτελῶν καὶ. πολυτελ.), indicant ea esse delenda. Hic reiiciendi modus in aliis quoque codicibus manuscriptis observatur, omnino in iis, qui cum elegantia quadam scripti sunt. Reiskius ad Constant. Porphyrog. Cerem p. 45 haec habet: „Καθὼς προείρηται, „ἀκτολογοῦσι τὰ μέρη. Verba „haec delenda sunt. In ipsis „quidem conspiciuntur membra„nis, fateor, sed librarius pri„mae syllabae κα duo puncta, et „ultimae syllabae ρη item duo „puncta superscripserat, indica„turus ea omnia, quae istis qua„tuor punctis intercepta essent, „perperam scripta et delenda „esse. Nolebat nempe litura co„dicis elegantiam corrumpere." Bast.

5) Vulgo Ἀχιλλεῖ καὶ ἀνάκειται, καὶ ἐπιγεγραμμένα. Legendum est, duce Arriano 2. p. 79): Ἀχιλλεῖ ἀνάκειται, καὶ ἐπιγράμματα. Bast.

6) Vulgo ἐπὶ τὸν Ἄρακον. Lego, ἐπὶ τὸ Νάρακον. Et statim post, ἀπὸ δὲ Ναράκον. Voss. Vide Holstenii notas ad Steph.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Ναράκου ἐπὶ Ἱερὸν λεγόμενον, στόμιον πέμπτον τοῦ Ἴστρου, στάδια ρκ', μίλια ις'. Ἐντεῦθεν τὰ μέρη Θρᾴκης τῆς εἰς τὸν Πόντον καθηκούσης ἐκδέχεται, καὶ ὅροι τῶν Θρᾳκῶν [7]. τὰ δὲ πρότερα πάντα βάρβαρά ἐστιν ἔθνη. Οὗτος ὁ Ἴστρος [8] ποταμὸς, ὁ καὶ Δανοῦβις λεγόμενος [9], κατέρχεται ἀπο τῶν ἑσπερίων τόπων, τὴν ἐκβολὴν πέντε στόμασι ποιούμενος· δυσὶ δὲ περισχιζόμενος, καὶ εἰς [12] τὸν Ἀδρίαν ῥεῖ [1]. Ἀμέλει

millia VIII. A Naraco ad quintum Istri ostium, quod Sacrum dicitur, stadia 120, milliaria XVI. Deinde excipiunt partes Thraciae in Pontum vergentes, et Thracum limites. Gentes autem supra dictae sunt barbarae omnes. Hic Ister fluvius, qui et Danubius vocatur, ab occiduis venit plagis, et per quinque ostia exoneratur: ubi diffinditur, binis in Adriam ostiis effluit. Usque

Byzant. pag. 32. Huds. Vossii lectionem rec. Gail. Paullo post vulg. lect. est ἀπὸ δὲ Ἀράκοντοῦ praebet codex.

7) Edd. Θρακῶν. Codex lectionem correctiorem exhibet τῶν θραικῶν i. e. Θρᾳκῶν. Gail.

8) Vulgo οὗτος Ἴστρος ποταμός. Scymni Chii senarii:

Ἴστρος ποταμὸς, ὅ τε Δάνουβις καλούμενος,
Κατέρχεται μὲν ἀπὸ τῶν Ἑσπερίων τόπων,
Τὴν ἐκβολὴν πέντε στόμασι ποιούμενος,
Δυσὶν δὲ περισχιζόμενος εἰς τὸν Ἀδρίαν.
Ἀμέλει δὲ ἄχρι τῆς Κελτικᾶς γινώσκεται,
Καὶ τῷ θέρει τὸν πάντα διαμένων χρόνον·
Χειμῶνι μὲν γὰρ αὔξεται πληρούμενος,
Τοῖς γενομένοις ὄμβροις,
Καὶ ἀπὸ τῆς χιόνος, ὥς φασι τὰς ἐπιῤῥύσεις
Τῶν τηκομένων τε λαμβάνων ἀεὶ πάγων.
Ἐν τῷ δὲ θέρει τὸ ῥεῖθρον ὡσαύτως ἴσον.
Ἔχει δὲ καὶ νήσους ἐν αὐτῷ κειμένας,
Πολλάς τε καὶ μεγάλας τοῖς μεγέθεσιν, ὡς λόγος,
Ὧν ἡ μεταξὺ τῆς θαλάσσης κειμένη,
Καὶ τῶν στομάτων, οὐκ ἔστιν ἐλάττων τῆς Ῥόδου
Πεύκη λέγεται αὕτη διὰ πλῆθος ὧν ἔχει
Πευκῶν. Εἶτ' εὐθὺ μετ' αὐτὴν πελαγία κειμένη
Ἀχιλλέως νῆσος. Voss.

Codex οὗτος ὁ Ἴστρος.

9) Sic codex. Vulgo λεγόμενος.

1) περισχιζόμενος. Δυσὶ δὲ σχιζόμενος. Holsten. Huetius vertit: bifariam dividitur et in Adriam effluit. In Vossii versione diffundetur legis pro diffinditur. Quem typographi errorem Gronovius et Hudsonus recepere. Holstenius mutavit περισχιζόμενος in σχιζόμενος. Versum ita reddere potuisset:

Δυσὶ δὴ περισχιζόμενος ἐς Ἀδρίαν ῥέει. Bast.

δὲ ἄχρι τῆς Κελτικῆς[2] γινώσκεται, καὶ τῷ θέρει τὸν πάντα διαμένων χρόνον· χειμῶνι μὲν γὰρ αὔξεται πληρούμενος τοῖς γινομένοις ὄμβροισι[3] καὶ ἀπὸ τῆς χιόνος, ὥς φασιν, τὰς ἐπιῤῥύσεις, τῶν τε τηκομένων λαμβάνων ἀεὶ πάγων. Ἐν δὲ τῷ θέρει τὸ ῥεῖθρον ἔξεισιν ὡσαύτως ἴσον. ἔχει δὲ καὶ νήσους ἐν αὐτῷ κειμένας πολλάς τε καὶ μεγάλας τοῖς μεγέθεσιν, ὡς λόγος· ὧν ἡ μεταξὺ τῆς θαλάσσης κειμένη, καὶ τῶν στομάτων, ἐστὶν οὐκ ἐλάττων μὲν τῆς[4] Ῥόδου νήσου. Πεύκη δὲ λέγεται αὕτη, διὰ τὸ πλῆθος ὧν ἔχει πευκῶν. Εἶθ' οὕτως[5] μετ' αὐτὴν πελαγία κειμένη ἡ προειρημένη τοῦ Ἀχιλλέως νῆσος. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ στομίου τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ εἰς πόλιν [καὶ ποταμὸν, καὶ][6] Ἴστρον, στάδια φ', μίλια ξς', L' ς'. αὕτη ἡ πόλις Ἴστρος

ad Celticam denique cognoscitur, et aetate omni tempore sibi similis permanet; hyeme quidem augetur, impleturque ex imbribus; e nive, ut inquiunt, et glacie liquefacta, incrementa accipiens. Aestate vero undas evolvit aequales semper. Habet insulas in se sitas multas et magnas, ut fama est, quarum quae mari et fluvii ostiis includitur, non minor est Rhodo insula: adpellatur vero Peuce, ob multitudinem quam fert picearum. Vicina huic in pelago est Achillis Insula; iam supra memorata. A Sacro ostio Istri ad civitatem Istrum, stadia 500, milliaria LXVI$\frac{2}{3}$:

2) ἀμέλει δὲ ἄχρι τῆς Κελτικῆς. Holstenius omisit articulum, ut ederet versum perperam fictum:

Haec sunt verba codicis nostri.

Ἀμέλει δὲ ἄχρι Κελτικῆς γινώσκεται.

Legendum potius censeo:

Ἀμέλει δὲ ἄχρι τῆς Κελτικῆς γινώσκεται.

Bast.

3) ὄμβροις. Codex: ὄμβροισι; Scymni fragmenta (v. 34): ὀμβρίοισι, quod vero refutandum. Ὄμβρος est verbum substantivum, ὄμβριος adiectivum, cuius loco nec non ὀμβριμαῖος dicitur, inprimis in locutione, quae lexicographis non innotuit, ὕδωρ ὀμβριμαῖον, aqua pluvialis. Herodian. Epimerism. mss. Ὄμβρος, ὄμβριος, ὀμβριμαῖος, ὀμβριμαῖον ὕδωρ. Bast.

4) Vulgo omittitur μὲν, quod praebet codex.

5) εἶθ' οὕτως. Forte εἶτ' εὐθύ. Huds. Fors. εἶτ' ἰδίως κατ' αὐτὴν κ. τ. λ. Gail.

6) εἰς πόλιν καὶ ποταμὸν καὶ Ἴστρον. Diversa est haec urbs a portu Istrianorum, quem supra recensuit. Alii Histriopolin, vel Histropolin, vocant. Antonini itinerarium sive Aethici potius:

Historio	M. P. XXV.
Tomos	M. P. XXXVI.
Calatin	M. P. XXX.

ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἔλαβεν τὸ ὄνομα· καὶ ταύτην τὴν πόλιν Μιλήσιοι κτίζουσιν, ἡνίκα Σκυθῶν εἰς τὴν Ἀσίαν στράτευμα διέβη βαρβάρων τὸ Κιμμερίους διώκον ἐκ τῆς Βοσπόρου. Ἀπὸ δὲ Ἴστρου πόλεως εἰς Τομέαν πόλιν 7, ἔχουσαν ὕφορμον 8, στάδια τ', μίλια μ' · Τομέοι ἄποικοι 9 γινόμενοι Μιλησίων, ὑπὸ Σκυ-

haec urbs Ister a fluvio nomen accepit; et eam urbem condiderunt Milesii, quum Scytharum barbarorum exercitus in Asiam transiit, Cimmerios Bosporanos persequens. Ab Istro urbe ad Tomeam urbem, statione abdita instructam, stadia 300, millia-ria XL. Tomi, Milesiorum colonia, a Scythis undique cingun-

Ita mss. Salmasii. Sed omnino legendum Histriopolin, non Historio. Sic est in tabulis Peutingerii. Arrianus vocat Ἰστρίαν πόλιν: nihil tamen mutandum. Nam ita scripsisse palam est ex Stephano, in voce Ἴστρος. Sequuntur iam versus Scymni de hac urbe:

Μιλήσιοι κτίζουσιν, ἡνίκα Σκυθῶν
Εἰς τὴν Ἀσίαν στράτευμα διέβη Βαρβάρων
Τὸ Κιμμερίους διώκον ἐκ τῆς Βοσπόρου.

Et statim de Tomis:

Τομέοι ἄποικος γενομένη Μιλησίων
Ὑπὸ Σκυθῶν μὲν ἦν κύκλῳ οἰκουμένη.
De Callati: . . . . Κάλλατις
Ἡρακλεωτῶν ἄποικον κατὰ χρησμὸν πάλαι
Γενομένη· ἔκτισαν δὲ ταύτην ἡνίκα
Τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν Ἀμύντας παρέλαβεν.

Arrianus vocat hanc urbem Κάλλαντραν. Sed scribe Καλλαντίαν. Nam dicitur Καλλατία et Καλλαντία. Unde Demetrius, Callatianus et Callantianus (Diodor. 19, 73. 20, 25. G.) dicitur. Solet enim ν litera saepe interseri in eiusmodi vocabulis, ut Amisus, Aminsus, Arybas, Arymbas, Ateas, Anteas. Voss. εἰς πόλιν καὶ ποταμὸν Ἴστρον. Huds. Valde suspicor καὶ ποταμόν, καί, pravum esse scholion, eo potius quod, fluvio ipso iterum ac iterum cum quinque ostiis suis laudato, auctor genuinus non tum hunc fluvium laudavisset, quum eius ostia transivimus. Ister enim, sive Istria civitas in fluvio ipso non insidebat: de quo vid. pag. 133. Gail. Verba καὶ ποταμόν, καί includit, ut suspecta, Gailius, et recte ut videtur. Stephanus enim Byz. s. v. Ἴστρος urbem indicat: πόλις Ἴστρος ἐν τῷ Πόντῳ. Signa [ ] itaque retinui.

7) Τομέαν πόλιν. Vulgo Τομέων. Habet Arrian. εἰς Τομέας, ἀπὸ Τομέας. Leg. εἰς Τομέαν ex Anon. et ex sequenti ἀπὸ Τομέας.

8) Sic cod. Vulgo ὑφόρμους. In codicis margine: περὶ πόλεως Τομέας. Bast.

9) Τομέοι ἄποικοι. Legendum cum Vossio ἄποικος γενομένη..., aut cum Holstenio ἄποικοι γενόμενοι, et dein ἐν κύκλῳ οἰκούμενοι. Huds. Incolas Stephanus Byz. Τομίτας vocat. Suspectum est Τομέοι, Tomitani. Potius crederem aliam hanc esse urbis

θῶν ἐν κύκλῳ οἰκούμενοι[10]. Ἀπὸ δὲ Τομέων εἰς Κάλατιν πόλιν, ἐν ᾗ ὅρμος ναυσὶ, στάδια τ΄, μίλια μ΄. Κάλατις Ἡρακλεωτῶν ἀποικία κατὰ χρησμὸν γενομένη. ἔκτισαν δὲ ταύτην, ἡνίκα τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν Ἀμύντας παρέλαβεν. Ἀπὸ δὲ Καλάτιδος εἰς Καρῶν λιμένα, [13] στάδια ρπ΄[1], μίλια κδ΄. καὶ ἡ γῆ ἐν κύκλῳ τοῦ λιμένος, Καρία κλῄζεται[2]· νῦν δὲ αἱ Κάριαι[3]

tur. A Tomis ad Calatin urbem, in qua statio navium, stadia 300, milliaria XL. Calatis vero est Heracleotarum colonia monitu oraculi deducta: condiderunt autem illam, quum Macedonum regnum Amyntas ordiretur. A Calatide ad Carum portum, stadia 180, milliaria XXIV. Regio autem, quae circum est portum, Caria vocatur: nunc vero Cariae adpellantur Careae. A

adpellationem, ut p. 161 de Phanagoria, et de Caria. Gail.

10) Vulgo ἣν κύκλῳ οἰκουμένη. Cod. ηνκύκλω [?] οἰκούμενα. Bastius cum Holstenio (Scym. fragm. 20) correxit ἐν κύκλῳ οἰκούμενον.

1) Vulgo στάδια ρκ΄. Rescribe ρπ΄. Voss.

2) Vulgo κατακλύζεται. Nullo haec sensu. Vera lectio est Καρία κλῄζεται. V. Arrian. Voss.

3) Vulgo Αἴκαραι. Lege αἱ Κάριαι. Portus Caria est Pomponio. Verba eius: In littoribus Istro proxima est Istropolis; deinde a Milesiis deducta Calatis, et Tritonice, et portus Caria, et Tiristris promontorium. Atqui Calatin omnes dicunt Heracleotarum coloniam, non Milesiorum. Hoc iam viderunt viri summi; qui tamen expedire se hoc loco nequiverunt. Praeterea quid hic Tritonice? quae sane nusquam terrarum est, nedum in Thracia. Scribo: In litoribus Istro proxima est Istropolis. Tomos deinde a Milesiis deducta, Calatis, et Stratonice, et portus Caria, et Tiristris promontorium. Hic et verus ordo geographicus, et vera lectio. Tomos, sive Tomi, Milesiorum colonia. Docent hoc, cum alii, tum etiam hic noster. Stratonices, sive Stratonis urbis meminit tabula Peutingeri.

Salsovia.

Ad Stoma.......	M. P. LX.	Callatis.......	M. P. XXII.
Histropolis	M. P. LX.	Tiristria......	M. P. XXIV.
Tomos	M. P. LX.	Byzone	M. P. XII.
Stratonis........	M. P. XII.	Dionysopoli..	M. P. XII.

Sic legendus totus is locus. Ad Stoma, hoc est, ad os Danubii. Haec apud Aethicum corruptissima sunt. Ita vero restituenda:

Salsovia.

Salmyridem.......	M. P. IX.	Tomos.........	M. P. XXXVI.
Vallem Domitianam	M. P. XVII.	Callatin	M. P. XXX.
Ad Stoma.........	M. P. XXVI.	Tiristriam.....	M. P. XVIII.
Istriopolin........	M. P. XXV.	Dionysopolin ..	M. P. XXIV.

Voss.

Verba praecedentia ab Arriano, vel ex fonte communi hausit Anonymus: sequentia, νῦν δὲ αἱ Κάριαι l. Καρέαι, aperte ex alio

λέγονται Καρέαι. Ἀπὸ δὲ Καρῶν λιμένος εἰς Τετρισιάδα[4], ἤτοι Τίριζαν ἄκραν[5] λεγομένην, ἔχουσαν καὶ ὕφορμον τοῖς ἀφ' ἑσπέρας[6] ἀνέμοις, νῦν λεγομένην Ἄκραν, στάδια ρκ', μίλια ις'. Ἀπὸ δὲ Τετρισιάδος[7] ἤτοι Ἄκρας εἰς Βιζώνην[8] πολίχνιον, ἐν ᾧ σάλος, στάδια ξ', μίλια η'. τοῦτο τὸ πολίχνιον τίνες μὲν φασιν βαρβάρων, τίνες δὲ ἄποικον γεγονέναι Μεσημβρίας. Ἀπὸ δὲ Βιζώνης[9] εἰς Διονυσόπολιν, στάδια π', μίλια ι', L' ς'· αὕτη ἡ Διονυσόπολις[10] πρῶτον ὠνομάζετο Κρουνοὶ διὰ τὰς τῶν

Carum portu ad Tetrisiadem, sive Tirizam dictum promontorium, instructum abdito recessu, quem petunt ventis ab occidente flantibus, nunc Acram vocatum, stadia 120, milliaria XVI. A Tetrisiade, sive Acra, ad Bizonen oppidulum, in quo salum, stadia 60, millia VIII. Id oppidulum nonnulli, barbarorum, quidam vero Mesembriae esse coloniam aiunt. A Bizone ad Dionysopolin, stadia 80, millia X⅔: haec urbs antea Cruni adpellaba-

auctore recentiore, quum nomen serius Καρέαι adferatur, et forma singularis Καρία Arriani, in Κάριαι mutata, confuse alteri adpellationi succedat. Gail. αἱ καραι male Codex. Bast.

4) Vulgo Τετρισιάδαν. Scribe, Τετρισιάδα, ut Arrianus (pag. 95), et ipse infra. Aliis hoc promontorium est, Tiristria, sive Tiristris. Voss.

5) Codex τιριζανακρος [?] λεγόμενον. Vulgaris lectio retinenda est cum Gailio.

6) Codex et hic et p. 14 habet ἀφ' ἑσπέραν. Bast.

7) Codex praebet: ἀπὸ δὲ τετρισιάδος, quo indicatur librarium syllabam τε deleri maluisse. Bast.

8) Βιζώνην. Male apud Arrianum Βίζον et Βίζον legitur, pro Βιζώνην et Βιζώνης. Hic vero statim, pro Βύζωνος, lege Βιζώνης. De hac sequuntur versus Scymni Chii:

Τοῦτο τὸ πολίχνιον τίνες φασὶ Βαρβάρων,
Τίνες δ' ἄποικον γεγονέναι Μεσημβρίας. Voss.

9) V. antea Vossium. Cod. Βιζῶνος; edd. Βυζῶνος.

10) αὕτη ἡ Διονυσ. Versus Scymni ita constitue:

Ἡ Διονυσόπολις πρῶτον ὠνομάζετο
Κρουνοί, διὰ τὰς τῶν ὑδάτων ἐγγὺς ἐκρύσεις·
Διονυσιακοῦ δὲ προσπεσόντος ὕστερον
Ἐκ τῆς θαλάττης τοῖς τόποις ἀγάλματος,
Διονυσόπολιν κληθῆναι πάλιν. Ἐν μεθορίοις
Κροβύζων δὲ Σκυθῶν τε χώρας κειμένη
Μιγάδας Ἕλληνας οἰκητὰς ἔχει . . . .

Pro Ματιόπολις, scribe Μαρτιανόπολις, vel potius Μαρκιανόπολις. Ne autem credas esse Scymni Chii hunc versum: Ἔπειτα μετωνομάσθη Μαρκιανόπολις. Marcianopolis enim dicta est a Marciana, Traiani uxore. Scymnus vero iam diu ante, nimirum sub

ἐγγὺς ὑδάτων ἐκρύσεις· ἔπειτα δὲ μετωνομάσθη Ματιόπολις· ὕστερον δὲ, Διονυσιακοῦ ἀγάλματος προσπεσόντος ἐκ τῆς θαλάσσης τοῖς τόποις, Διονυσόπολιν λέγουσι κληθῆναι πάλιν[11]. ἐν μεθορίοις δὲ τῆς[12] Κροβύζων καὶ Σκυθῶν χώρας κειμένη, μιγάδας Ἕλληνας οἰκητὰς ἔχει. Ἀπὸ δὲ Διονυσοπόλεως εἰς Ὀδησσὸν πόλιν, ἐν ᾗ ὅρμος ναυσὶ, στάδια σ'[13], μίλια κς', L' ς'. Ὀδησσὸν κτίζουσι Μιλήσιοι, ὅτε Ἀστυάγης ἦρχε τῆς Μηδίας. ἐν κύκλῳ δὲ αὐτῆς[14] ἔχει Κροβύζους[15] Θρᾷκας. Ἀπὸ δὲ Ὀδησσοῦ εἰς τοῦ Αἵμου τὰς ὑπωρείας, αἳ δὴ εἰς τὸν Πόντον καθήκουσιν, ἐν αἷς ὅρμος ναυσὶ, στάδια σξ'[16], μίλια λδ, L' ς'. Αἱ-

tur, ob vicinas aquarum scaturigines: deinceps vero dicta est Matiopolis. Tandem vero, quum e mari adpulsa eo fuisset Bacchi statua, Dionysopolis vocata est. In confiniis vero Crobyzorum et Scytharum regionis sita est, [et incolas habet [graecos aliis mixtos. A Dionysopoli ad Odessum urbem, in qua statio navium, stadia 200, milliaria XXVI⅔. Odessum condidere Milesii, quo tempore Astyages regnabat in Media: cingunt illam Crobyzi Thraces. Ab Odesso ad Haemi montis radices, quae usque in Pontum pertingunt, in quibus statio navium, stadia 260,

Nicomede, floruit. Falsum praeterea Dionysopolin Marcianopolin dictam. Diversae sunt eae urbes, et multum inter sese distant. Docet hoc Ammianus; docet et Aethicus, qui Pseudantonimus, Dionysopolin sive Crunos esse inter Callatin et Odissum: Marcianopolin vero inter Odissum et Anchialon. Sed luculentissimum est testimonium Stephani, qui ubi hunc locum Scymni exscribit, nullam Marcianopolis facit mentionem: Διονύσου πόλις ἐν τῷ Πόντῳ, ἡ πρότερον Κρουνοὶ ἀπὸ τῆς τῶν ὑδάτων καταῤῥοῆς, Διονυσιακοῦ δὲ προσπεσόντος ὕστερον ἐκ τῆς θαλάττης τοῖς τόποις ἀγάλματος, οὕτως ἐκλήθη. Hoc nemo, nisi stolidus, negaverit. Voss. Vid. Stephan. in Διονύσου πόλις. Huds.

11) Huetius transmutavit πάλιν in φασίν. Legendum est, sicuti in manuscripto et fragmentis legitur: Διονυσόπολιν λέγουσι κληθῆναι πάλιν. Bast. Vulgo Διονυσ. κληθῆναι omisso λέγουσι.

12) δὲ τῆς. Vulgo τοῖς. In codice et fragmentis (v. 10) legitur τῆς Κροβ., sensusque ita melior redditur. Bast.

13) Vulgo στάδια σμ'. Repone στάδια σ', μίλια κ. τ. λ, [ex Arr. p. 88]. Voss.

14) Αὕτη ex Holstenio. Huds.

15) Vulgo Κροβύζης. Lege Κροβύζους. Versus vero sic disponendi:

.... Ὀδησσὸν κτίζουσι πρὶν
Μιλήσιοι, Ἀστυάγης ὅτ' ἦρχε Μηδίας·
Κύκλῳ δ' αὐτῆς ἔχει Κροβύζους Θρήϊκας. Voss.

16) στάδιοι σξ'. Omnino sic legendum. Arrianus habet stadios τριακοσίους καὶ ἑξήκοντα, ab Odesso ad Haemi montis promontorium. Sed sine dubio altera lectio verior est. Nam et

μος [14] μέγιστόν ἐστιν ὑπὲρ αὐτὴν ὄρος, τῷ[1] Κίλικι Ταύρῳ τὸ μέγεθος προσεμφερὴς, τῇ τε κατὰ μῆκος τῶν τόπων παρεκτάσει. Ἀπὸ γὰρ Κροβύζων, τῶν τε Ποντικῶν ὅρων[2], ἄχρι τῶν ἀδριατικῶν διεκβάλλει τόπων. Ἀπὸ δὲ τοῦ Αἵμου εἰς Μεσημβρίαν[3] πόλιν, στάδια Ϟ, μίλια ιβ΄. αὕτη ἡ Μεσημβρία πόλις παρὰ τὴν ὑπώρειαν[4] τοῦ καλουμένου Αἵμου κειμένη, τῇ Θρᾳκίᾳ τε καὶ τῇ[5] Γετικῇ συνορίζει γῇ. Καλχηδόνιοι δὲ ταύτην καὶ Μεγαρεῖς ᾤκισαν[6], ὅτε ἐπὶ Σκύθας Δαρεῖος ἐστρατεύετο[7].

milliaria XXXIV $\frac{2}{3}$. Haemus excelsissimus est mons, imminens huic [urbi Odesso], non absimilis Tauro Ciliciae [monti] magnitudine, et latitudine per locos illos patente: a Crobyzis enim, et finibus Ponticis, usque ad Adriaticos excurrit tractus. Ab Haemo ad Mesembriam urbem, stadia 90, millia XII. Haec Mesembria urbs ad radices montis dicti Haemi sita est, Thraciae Geticaeque telluri contermina: Chalcedonii et Megarenses hanc condiderunt, Dario in Scythas movente. A Mesembria ad An-

Nubes Geographus ab نس, id est Haemo, usque ad امن بو quae est Crunus, sive Dionysopolis, non plura quam L millia passuum recenset. De Haemo monte sequuntur versus Scymni:

Αἶμος μέγιστόν ἐστιν ὑπὲρ αὐτὴν ὄρος
Τῷ Κίλικι Ταύρῳ τὸ μέγεθος προσεμφερὴς,
Τῇ τε κατὰ μῆκος τῶν τόπων παρεκτάσει·
Ἀπὸ γὰρ Κροβύζων, τῶν τε Ποντικῶν ὀρῶν,
Ἄχρι τῶν Ἀδριατικῶν διεκβάλλει τόπων. Voss.

1) Vulgo τὸ Κίλικι Τ. τῷ Cod. Gronov.; τὸ Voss. et Huds.

2) Vulgo ὀρῶν. Letronnius in not. ms. ὅρων, quod admisi: nam Haemus non extenditur ex Ponticis montibus, quum montes illi Pontici Haemus sint. Gail. Cf. Strab. VII. p. 313. 318. 319 323. IX. p. 440. Liv. XL. 21. 22.

3 Hic finit fragmentum illud Scymni, quod editum est sub falso nomine Marciani Heracleotae. Quaecunque igitur praecesserunt, hactenus sunt inedita. Versus eius de Mesembria sic corrige:

Περὶ τὴν ὑπώρειαν δὲ τοῦ καλουμένου
Αἵμου πόλις ἐστὶ λεγομένη Μεσημβρία,
Τῇ Θρᾳκίᾳ Γετικῇ τε συνορίζουσα γῇ.
Χαλκηδόνιοι δὲ ταύτην Μεγαρεῖς τ᾽ ᾤκισαν,
Ὅτ᾽ ἐπὶ Σκύθας Δαρεῖος ἐστρατεύσατο. Voss.

4) Scymnus περιήγ. v. 737, unde hic locus descriptus est, dicit: περὶ τὴν ὑπώρειαν. Anonymi lectio magis placet. Antoninus Lib. 22: ᾤκει . . . παρὰ τὴν ὑπώρειαν τῆς Ὄθρυος.

5) Artic. deest in cod. Mox cod. καρχηδόνιοι.

6) Vulgo ᾤκησαν.

7) Sic cod. Sed edd. ἐπεστρατ. Mox cod. ἀφ᾽ ἑσπέραν.

Ἀπὸ δὲ Μεσημβρίας εἰς Ἀγχίαλον πόλιν, ἔχουσαν καὶ λιμένα τοῖς ἀφ' ἑσπέρας ἀνέμοις, στάδια ό, μίλια θ', γ'. Ἀπὸ δὲ Ἀγχιάλου εἰς Ἀπολλωνίαν πόλιν, τὴν νῦν Σωζόπολιν[8] λεγομένην, ἔχουσαν καὶ λιμένας μεγάλους δύο, στάδια ρπ', μίλια κδ'. ταύτην τὴν Ἀπολλωνίαν[9] πόλιν κτίζουσιν εἰς τοὺς τόπους ἐλθόντες οἱ Μιλήσιοι πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν τῆς Κύρου βασιλείας. πλείστας γὰρ ἀποικίας ἐξ Ἰωνίας ἔστειλαν εἰς τὸν Πόντον, ὃν πρὶν Ἄξενον[10] λεγόμενον διὰ τὰς ἐπιθέσεις τῶν βαρβάρων, προσηγορίας ἐποίησαν Εὐξείνου τυχεῖν. Αὗται πᾶσαι αἱ πόλεις ἑλληνίδες εἰσὶν ᾠκισμέναι ἐν τῇ Σκυθίᾳ ἐν ἀριστερᾷ ἐσπλέοντι εἰς τὸν Πόντον. Ἀπὸ δὲ Ἀπολλωνίας, τῆς καὶ Σωζοπόλεως, εἰς Χεῤῥονήσον, ἐν ᾗ ὅρμος ναυσὶ, στάδια ξ', μίλια η'. Ἀπὸ δὲ Χεῤῥόνησον εἰς Αὐλαίου τεῖχος τὸ[11] λεγόμενον Θήρας [15] χωρίον, ἐν ᾧ καὶ ὕφορμος,

chialum, urbem iustructam portu, quem ventis ab occidente spirantibus petunt, stadia 70, milliaria IX $\frac{1}{3}$. Ab Anchialo ad Apolloniam urbem, nunc Sozopolin dictam, binis magnis portubus instructam, stadia 180, milliaria XXIV. Hanc Apolloniam urbem condiderunt Milesii, quum in haec loca devenissent, annis ante Cyri regnum quinquaginta. Plurimas enim colonias ex Ionia deduxerunt in Pontum: cui prius Axeno [inhospitali], propter barbarorum irruptiones, dicto, cognomentum Euxini [hospitalis] imposuerunt. Omnes hae civitates sunt graecae, conditae in Scythia, Pontum intrantibus ad sinistram sitae. Ab Apollonia, quae et Sozopolis, ad Chersonesum, in qua statio navibus, stadia 60, millia VIII. A Chersoneso ad Castellum Aulaei, quod et

8) Σωζόπολιν. Nubaeo Geographo Apollonia est Sexopolis. Et sic etiamnunc appellatur. Versus Scymni de Apollonia ita lege:

Μεθ' ἣν δὲ πρότερον ἔτεσι πεντήκοντά που
Κτίζουσι τῆς Κύρου βασιλείας τὴν πόλιν
Εἰς τοὺς τόπους ἐλθόντες οἱ Μιλήσιοι.
Πλείστας ἀποικίας γὰρ ἐξ Ἰωνίας
Ἔστειλαν εἰς τὸν Πόντον, ὃν πρὶν ἄξενον
Διὰ τὰς ἐπιθέσεις λεγόμενον τῶν Βαρβάρων,
Προσηγορίας ἐποίησαν Εὐξείνου τυχεῖν. Voss.

9) Ex Scymn. Perieg. 730 sqq.

10) ὃν πρὶν Ἄξενον. [Sic codex ut apud Scymnum 734.] Vulgo τόν. Ita edidit Vossius, non ex auctoritate autographi Salmasiani, sed sua incuria, aut si quid tunc aliud ei adfuit. Nam ipse in chirographo suo scripsit ὃν πρὶν Ἄξενον. Quae scriptura quum prorsus desideretur, non cunctatus fui eam restituere. Quid quaeris? quum poëtizat Vossius, verum retinet. Gronov.

11) Sic edd. Codex: ἐν ᾧι i. e. ᾧ. Bast.

1) V. Arrianum p. 83. Θήρας autem χωρίον, meminerunt tabu-

στάδια σν', μίλια λγ', γ'· ἐντεῦθεν τὰ μέρη τῶν Βυζαντίων ἐκδέχεται· τὰ δὲ πρότερα Θράκης [2] τῆς εἰς τὸν Πόντον καθηκούσης τοῦ ἐν τῷ εὐρωπαίῳ μέρει τοῦ Πόντου περίπλου. Ἀπὸ δὲ Θηρῶν χωρίου ἤτοι λεγομένου Αὐλαίου τείχους [3], εἰς Θυνιάδα ἀκρωτῆρα [4], ἐν ᾧ καὶ ὅρμος ναυσὶ, στάδια ρκ', μίλια ις'. Θυνιὰς, εὐλίμενος ἄκρα τῆς Ἀστικῆς [5] Θράκης ὑπάρχουσα. Ἀπὸ δὲ Θυνιάδος εἰς Ἁλμυδησσὸν στάδια σ', μίλια κς', L' ς'. τούτου τοῦ χωρίου μνήμην ποιεῖται [6] Ξενοφῶν ὁ πρεσβύτερος, καὶ μέχρι τούτου λέγει τὴν στρατείαν ἐλθεῖν τῶν Ἑλλήνων, ἧς αὐτὸς ἡγήσατο, ὅτε τὰ τελευταῖα σὺν Σεύθῃ τῷ Θρακὶ ἐστράτευσεν· καὶ περὶ τῆς ἀλιμενότητος τοῦ χωρίου πολλὰ ἀνέγραψεν, ὅτι ἐνταῦθα

Theras [Venationis] adpellatur oppidum, in quo etiam statio abdita, stadia 250, millia XXXIII⅓. Deinde tractus byzantini excipiunt: superiora vero sunt Thraciae ad Pontum pertingentis, quae in europaea parte est ponticae circumnavigationis. A Theris oppido, sive Castello Aulaei dicto, ad Thyniadem promontorium, in quo statio navium, stadia 120, millia XVI. Thynias promontorium, quod commodum habet adpulsum, Thraciae Asticae est. A Thyniade ad Halmydessum, stadia 200, milliaria XXVI⅔. Huius loci meminit Xenophon maior, et tradit Graecorum exercitum, cui ipse praeerat, postremo cum Seuthe Thrace militantem, huc usque processisse: deque importunitate eius tra-

lae Peutingerianae. Voss. Pro τὸ coniecit Gailius ἤτοι.

2) τὰ δὲ πρότερα Θράκης . . . Locus corruptus. Voss. Minime. Solent geographi genitivos huiusmodi adglomerare. Anonym. C, sub fin., ὁ πᾶς περίπλους τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τῶν τε δεξιῶν τῶν τε παρὰ τὴν Ἀσίαν μερῶν τοῦ Πόντου κ. τ. λ. Idem paullo supra: . . τῷ παράπλῳ τῆς Ποντικῆς τῶν τῆς Ἀσίας μερῶν. Reposui tantum μέρει pro μέρος. Gail.

3) Vulgo: εἰς τὸ λεγόμενον Αὐλ. τεῖχος. Lego: ἀπὸ δὲ Θηρῶν χωρίου, τὸ λεγόμενον Αὐλαίου τεῖχος, εἰς Θυνιάδα etc. Statim post lege:

Εἶτ' εὐλίμενος ἄκρα συνάπτει Θυνιὰς,
Τῆς Ἀστικῆς Θρᾴκης ὑπάρχουσ' ἐσχάτη. Voss.

Quid sibi vult τὸ λεγόμενον in medio abrupte positum? Aliter locum composui, ad versionem ipsam Vossii latinam. Gail.

4) Vulgo ἀκρωτήριον κ. ᾧ. ἐν. ᾗ. Codex εἰς θυνιάδα ἀκρωτῆρα.. ἐν ᾗ. Vox ἀκρωτῆρα fortasse non malae notae est, quamvis ignota. Bast.

5) Ἀττικῆς in ed. Hoeschelii [et in cod. ipso.] Huds. Haec verba: Θυνιὰς εὐλίμενος... ὑπάρχουσα, mihi videntur ex alio libro hausta, et ideo inserta (quamvis superiora repetant), quod aliquid novi inesset in τῆς Ἀστικῆς ὑπαρχοῦσα. Gail.

6) Sic cod. Editt. ποιεῖ. Arr. πεποίηται.

ἐκπίπτει τὰ πλοῖα χειμῶνι βιαζόμενα, καὶ οἱ Θρᾷκες οἱ πρόσχωροι ὅτι ὑπὲρ τῶν ναυαγίων ἐν σφίσιν διαμάχονται. οὗτος δ' ὁ Ἁλμυδησσὸς[7] αἰγιαλὸς, ἐφ' ἑπτακόσια στάδια τεναγώδης ἄγαν, καὶ δυσπροσόρμιστος[8], ἀλίμενός τε παντελῶς παρατέταται ταῖς ναυσὶν ἐχθρότατος τόπος. Ἀπὸ δὲ Ἁλμυδησσοῦ εἰς Φρυγίαν[9] τὴν καὶ λεγομένην Φιλίαν, καὶ Βυζαντίων χωρίον, καὶ ἀκρωτήριον, στάδια τι', μίλια μα', γ'. Ἀπὸ δὲ Φρυγίας, ἤτοι[10] τῆς Φιλέας, ἐς Κυανέας ἤτοι Κύλας[11], στάδια τκ', μίλια μβ', L' ς'. αὗται δὲ αἱ Κυανέαι εἰσὶν[12], ἃς λέγουσιν οἱ ποιηταὶ πλαγκτὰς πάλαι εἶναι, καὶ διὰ τούτων [16] *πρώτην ναῦν περάσαι τὴν*

ctus multa prodidit, quod navigia tempestate adacta eo eiiciantur, ac contermini Thraces de naufragii tabulis inter sese decertent: litus id halmydessium ad septingenta extenditur stadia, estque admodum coenosum, aditu difficile, penitusque importuosum, navibus locus inimicissimus. Ab Halmydesso ad Phrygiam, quae etiam Philia dicitur, Byzantiorum oppidum et promontorium, stadia 310, milliaria XLI ½. A Phrygia, quae et Philea, ad Cyaneas sive Cylas, stadia 320, milliaria XLII ⅔. Hae sunt Cyaneae, quas poetae quondam erraticas fuisse inquiunt, per

7) Scymnus Chius:

Εἶτ' αἰγιαλός τις Ἁλμυδησσὸς λεγόμενος
Ἐφ' ἑπτακόσια στάδια τεναγώδης ἄγαν,
Καὶ δυσπρόσορμος ἀλίμενός τε παντελῶς
Παρατέταται ταῖς ναυσὶν ἐχθρότατος τόπος.

Ita corrige. Voss. Vulgo *Ἁλμυδισσός*, et mox *Ἁλμυδισσοῦ*.

8) Vulgo *δυσπρόσορμος*. Librarius noster, ut est accuratus cum in accentibus dispensandis rarissime peccet, atque syllaba *ορ* versus finem faciat, opinari possimus, illum *δυσπροσόρμιστος*, scribere in animo habuisse, syllabam vero *ιστ* negligentia oppressam esse. Nihilominus autem forma *δυσπρόσορμος*, etsi alias occurrere non videatur, non in dubium vocari debet, cum analogiae linguae sit adaptata. Simili modo dicebant Graeci *δύσορμος* et *δυσόρμιστος*. Bast.

9) Scymni Chii versum lege sic:

Βυζαντίων χώρα Φίλιας καλουμένη.

Male pro eo Phrygiam reponit Ferdinandus Vallisoletensis apud Pomponium, Arriani auctoritate. Idem enim est utrumque, ut ex hoc loco apparet. Voss.

10) *ἤτοι* cum Gailio recepi.

11) *ἐς Κυανέας ἤτοι Κύλας*. Margo codicis haec addit: *Περὶ τῶν Κυανέων ἤτοι Πλαγκτῶν*. V. Lennepium ad Phalaridem, p. 53. Bast.

12) Vulgo *αὗται δὲ αἱ Κυανέαι, ἃς λέγουσιν*. Duce codice restituas sic: *α. δὲ αἱ Κ. εἰσὶν, ἃς λέγουσιν*. Ita quoque Vossius transfert: Haec sunt Cyaneae, quas etc. Bast.

Ἀργὼ, ἥτις εἰς Κόλχους Ἰάσονα[1] ἤγαγεν. Ἀπὸ δὲ Κυανέων εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς Οὐρίου, ἵναπερ τὸ[2] στόμα τοῦ Πόντου, στάδια μ', μίλια ε', γ'. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἱεροῦ εἰς λιμένα Δάφνης τῆς Μαινομένης τὸν νῦν λεγόμενον Σωσθένην[3], στάδια μ', μίλια ε', γ'. Ἀπὸ δὲ Σωσθένους εἰς τὸ Βυζάντιον στάδια π', μίλια ι', L' ς' Τάδε[4] καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου καλουμένου ἐπὶ Βόσπορον τὸν Θρᾴκιον καὶ Βυζάντιον. Ὁμοῦ[5] ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ στόματος τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ, ἕως τοῦ ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, ἤτοι στόματος τοῦ Πόντου, στάδια ͵γχμ', μίλια ͵υπε' γ'[6]. Ἀπὸ δὲ Βορυσθένους ποταμοῦ, τοῦ καὶ Δα-

quas etiam primam navem Argo, quae Iasonem ad Colchos perduxit, transiisse aiunt. A Cyaneis ad fanum Iovis Urii, ubi est os Ponti, stadia 40, millia v⅓. A fano hoc ad portum Daphnes Insanientis, qui nunc Sosthenes dicitur, stadia 40, millia v⅓. A Sosthene ad Byzantium stadia sunt circiter 80, milliaria x⅔. Haec vero sunt inter Bosporum, Cimmerium dictum, et Bosporum Thracium, ac Byzantium. A Sacro Istri ostio, usque ad fanum Iovis Urii, id est, ad os Ponti, stadia circiter 3640, milliaria ccccLXXX⅓. A Borysthene fluvio, qui et Danapris dicitur,

1) Edd. τὸν Ἰάσονα. Articulus in cod. et apud Arrian. deest. Bast.

2) Vulgo ἐν ᾧ τό. Ut Arrianus p. 85. Voss. Cum Gailio Vossii em. recepi: ἵναπερ τό.

3) Σωσθένην. Aliis quoque Σωσθένειον dicitur hic locus. Vide Arrianum, qui in numero stadiorum discrepat. Voss. Hic locus unicus et memorabilis, si inspexeris haesitationem Harduini ad Plinium in Addendis ad Tomum primum, p. 811, ubi ad confirmationem huius nominis citat Nicephorum ex Ortelii indicio, dissimulato doctore, quum egregius sit hic Peripli auctor, Gronov. Hic locus arcessitus est ex Arriani Periplo: etsi Vossius adnotat, hunc auctorem a nostro in stadiorum numero differre. Discrimen illud tantummodo est in editionibus; Salmasius enim versum praeteriit integrum et dimidium. Nam ita sese habet locus in manuscripto: ἀπὸ δὲ τοῦ ἱεροῦ εἰς λιμένα Δάφνης τῆς μαινομένης τὸν νῦν λεγόμενον Σωσθένην, σπάδια μ', μίλια ε γ' (stadia XL, milliaria V⅓), ἀπὸ δὲ τοῦ Σωσθένους εἰς τὸ Βυζάντιον, στάδια π', μίλια ι L' ς'. Bast.

4) Vulgo τὰ δέ. Melius Arrianum codicemque sequimur, legentes τάδε καὶ τά. Bast.

5) Vulgo ὁ μὲν ἀπὸ. Verba ὁ μὲν carent sensu. Mutanda sunt secundum codicem in ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ στ. Vid. quae dicta sunt ad p. 5. l. 13. Bast.

6) Vulgo στάδια ͵γχ', μίλια ͵υπε'. γ'. Emenda, στάδια ͵γχμ', μίλια ͵υπε'. γ'. Statim lege, ἕως τοῦ ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου στάδια ͵εχ', μίλια ͵ψμς'. L' ς'. ἀπὸ δὲ Χερσῶνος ἕως τοῦ ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, στάδια, ͵ηρν', μίλια ͵απς'. L'. ς'. Voss. Lege, uti codex exhibet, στάδια ͵γχμ', μίλια ͵υπεγ', stadia III, MDCXXXX, milliaria CCCCLXXXV ⅓. Bast.

νάπρεως καλουμένου, ἕως τοῦ ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, στάδια ͵εχ, μίλια ͵ψμϛ, L' ϛ'[7]. Ἀπὸ δὲ Χερσῶνος ἕως τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, στάδια ͵η϶, μίλια ͵αωπϛ, L' ϛ'[8]. Ἀπὸ δὲ τῆς Πορθμίας κώμης, τῆς ἐν τῷ τέλει τῆς Εὐρώπης, τοῦ Πόντου μερῶν τῆς ἐν τῷ στομίῳ τῆς[9] Μαιώτιδος λίμνης κειμένης, ἤτοι Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου καλουμένου, ἕως τοῦ ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, στάδια μ.αρ'[10], μίλια ͵αυπ. Λέγεται δὲ τῆς Εὐρώπης ὁ παράπλους[11] ἴσος εἶναι τῷ περίπλῳ[12] τῆς Ποντικῆς τῶν τῆς Ἀσίας μερῶν. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου ἕως Ἀμισσοῦ, στάδια ͵δχξ, [17] μίλια ͵χκα', γ'[1]. Ἀπὸ δὲ Ἀμισσοῦ ἕως τοῦ Φάσεως ποταμοῦ, στάδια ͵γωβ, μίλια ͵φζ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Φάσεως ποταμοῦ[2] ἕως τοῦ στομίου τῆς Μαιώτιδος λίμνης, ἤτοι

usque ad fanum Iovis Urii, stadia 5600, millia DCCXLVI $\frac{2}{3}$. A Chersone usque ad fanum Iovis Urii, stadia 8900, milliaria MCLXXXVI $\frac{2}{3}$. A Porthmia vico, qui in termino Europae ad Pontum in ostio Maeotidis paludis, sive Bospori dicti Cimmerii, insidet, usque ad fanum Iovis Urii, stadia 11100, millia MCCCCLXXX. Europae vero praetervectio dicitur aequalis esse praetervectioni ponticae, quae in Asiae partibus. A fano Iovis Urii usque ad Amisum, stadia 4660, milliaria DCXXI $\frac{1}{3}$. Ab Amiso usque ad Phasin fluvium, stadia 3802, milliaria DVII. A Phasi fluvio usque ad ostium Maeotidis paludis, sive vicum Achilleum, stadia

7) Vulgo στάδια ͵εχ', μίλια . . Codex στάδια ͵εχ, μίλια ψμ L' ϛ; sed cum Vossio legendum est, μίλια ͵ψμϛ' L' ϛ'. Bast. Noster stadia 5600 habet, rectius quam 5670 Anon. C. Gail.

8) Vulgo στάδια ͵ην, μίλια ͵απϛ' L'ϛ'. Codex: στάδια ͵ην' (lege ͵η϶' i. e. 8900), μίλια ͵αρπϛ' L' ϛ'. Bast.

9) Deest τῆς in editt.

10) Vulgo στάδια ͵αρ'. Editores non tentarunt huius loci correctionem, quamvis, corruptus quin sit, non dubitandum. Secundum codicem verba sic restituenda sunt: στάδια ͵α. ρ, μίλια ͵αυπ', i. e. stadia XI. MC, milliaria MCCCCLXXX. Bast.

11) Forte: λέγεται δὲ τῆς Εὐρώπης τῆς Ποντικῆς ὁ παράπλους, etc. Voss.

12) Edd. et cod. παράπλῳ. Bast. corr. περίπλῳ. In codicis margine legitur, σημείωσαι ὅτι ὁ περίπλους (sic lege, nec παράπλους, quod in textu conspicitur) ἴσος ἐστὶ τῶν τε Ἀσιανῶν καὶ Εὐρωπαίων τοῦ Πόντου μερῶν, et postea (ad p. 234. l. 13. G.), τῶν τοῦ περίπλου τοῦ Πόντου σταδίων ἐπισυναγωγή. Bast.

1) ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ . . . ἕως Ἀμίσσου. Ceteri Ἀμισοῦ. Habet noster 4660 stadia ad Amisum, quod parum recedit ab Arriano (sigillatim 4810). Marcianus p. 74 Huds., mendose habet στάδιοι ͵αφκ' (1520 stad.). Leg. ͵δχξ cum Osanno p. 293. Gail.

2) ἀπὸ δὲ Ἀμισσοῦ ἕως Φάσεως ποταμοῦ ἕως τοῦ στομίου. Sic

Ἀχιλλείου κώμης, στάδια ͵δκέ [3], μίλια φλς', L' ς'. Ὡς γίνεσθαι ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, ἕως τοῦ στομίου τῆς Μαιώτιδος, στάδια ͵αβυπζ' [4], μίλια ͵αχξέ. Ὁμοῦ γίνονται [5] ὁ πᾶς περίπλους τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τῶν τε δεξιῶν τῶν τε παρὰ τὴν Ἀσίαν μερῶν τοῦ Πόντου, καὶ ἀριστερῶν δὲ τῶν παρὰ τὴν Εὐρώπην μερῶν τοῦ Πόντου [6], ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, στάδια βγ [7] ͵φπζ', μίλια ͵γρμέ. Ἔστι δὲ καὶ ὁ περίπλους τῆς Μαιώτιδος λίμνης στάδια ͵θ [8], μίλια ͵ασ'.

4025, milliaria DXXXVI $\frac{2}{3}$. Adeo ut a fano Iovis Urii usque ad ostium Maeotidis, stadia fiant 12487, milliaria MDCLXV. Tota autem circumvectio Ponti Euxini, quique ad dexteram secundum Asiae ponticae partes, et qui ad sinistram secundum Europam, a fano Iovis Urii, usque ad id ipsum fanum Iovis Urii, stadia 23587, milliaria IIIMCXLV. Est vero et circumvectio paludis Maeotidis, stadiorum 9000, millium CIↃCC.

vulgo. Codex recte legit et addit, ἀπὸ δὲ Ἀμισσοῦ ἕως τοῦ Φάσεως ποταμοῦ στάδια ͵γωβ', μίλια ͵φζ' (stadia III. MDCCCII, milliaria DVII. Milliaria 507, accuratissime rem si spectas, non aequant stadia 3820, sed 3802 et dimidium; facilius credam, auctorem scripsisse στάδιοι ͵γωβ β', librarios autem omisisse ultimum β'), ἀπὸ δὲ τοῦ Φάσεως ποταμοῦ ἕως τοῦ στομίου κ. τ. λ. Bast.

3) στάδια ͵δκέ. A Phasi ad ostium Maeotidis numerat noster 4025 stadia. Cf. adnot. ad Anon. C. infra qui Anonymi B numerum adstruit. Arrianus sigillatim 3700 tantum. Gail.

4) στάδια ͵αβυπζ'. Pro stadiis 12487 Anonymi, Arrianus sigillatim habet 12285 a Bosporo Thracio ad Bosporum Cimmericum. Gail.

5) Potius γίνεται ex Anon. C. Gail.

6) Sic cod. et Anon. C. Vulgo desunt τοῦ Πόντου.

7) στάδια ͵βγ' ͵φπζ'. Noster non multum recedit ab Arriani summa. Cf. nostra ad Arrian. p. 98. Gail.

8) στάδια ͵θ. Illud iterum ad init. fragmenti. Concinit Arrianus. Cf. nostra ad Arrian. p. 83. Gail.

EXCERPTA

ex F. Osanni, Prof. eloq., Disputatione, Gissae a. MDCCCXXIX. edita, de fragmento peripli graeco e codice Hafniensi deprompto.

. . . . Sumpsi fragmentum geographicum Graece scriptum, quod si neque exacta neque nova rerum tractatarum expositione excellit, inde tamen commentationis nonnihil fortasse nanciscitur, quod e codice manuscripto nunc primum, ut videtur, in lucem emittatur . . . . Fragmentum illud, de quo dixi, in quo Periplus Ponti Euxini continetur, servatur in codice Bibliothecae Regiae Hafniensis forma quarta scripto, 1985 numerato, ex quo custos eius O. Blochius, humanissimus litterarum antiquarum cultor, meum in usum transcripsit. Praeterea Codex complecitur Demetrii Chrysolorae, Libanii et aliorum epistolas, Pselli opuscula quaedam et alia[1]. Iam age apo-

1) In folio codicis penaltimo, teste Blochio, haec leguntur: Τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα συμψηφιζόμενα πάντα ὁμοῦ συμπεσοῦνται [melius legit postea vir doctus in cod. συμποσοῦνται, quod mecum amice communicavit cl. Osannus; de qua voce vid. Steph. Thesaur. Londin. col. 7876, B. Gail.] εἰς ἀριθμὸν ,γϡϟθ, h. e. 3999. Ex litteris, quas F. Osannus, V. A., nuperrime benigne mecum communicavit, adiungo haec: „Legendum συμποσοῦνται', quod reapse in Codice legi, Olaus Bloshius Hafniensis ille, cuius humanitati fragmentum illud debeo, per litteras d. VIII Aug. 1829 mihi significavit. Vocem, hoc uno quod sciam loco repertam, Lexicis adde. Frequentior est simplicis, ποσόω, usus: Theophrasti loco, quem Schneiderus Lex. affert, adde Incerti de magnitudine et forma terrae opusculum ap. Siebenkees. ad Strab. T. I. p. XXVIII. et Herennium ap. Kopp. ad Damasc. de princ. p. 398.

spasmatium illud, si pauca excipias, quae sine cunctatione corrigenda videbantur, tot verbis exhibeamus, quot codex refert [1].

Apparet hoc fragmento, quod infimae aetati adscribendum, ante Iustiniani imperium conscriptum esse vix poterit, excerpta contineri ex geographorum veterum libris nonnullis, ac quidem esse ea duplicis argumenti et rationis. Priori enim parte, quae de circuitu terrae in universum agit, exponitur magnitudo terrae ad Eratosthenis computandi rationem, eo ipso testis loco laudato [2], posteriori, in qua a verbis *τοῦ Πόντου ὁ περίμετρος* ad finem usque comprehenditur descriptio Ponti Euxini, et adiacentium terrarum, distantiae singulorum locorum peculiariter tractantur, quae ab Eratosthene non sumptae, sed aliunde adsutae videntur. Quae vero posteriori parte exponuntur, ea cum Eratosthene nihil commune habere, ex eo videtur certo colligi posse, quod iuxta stadiorum accuratam descriptionem simul mentio fiat mensurae milliariae, quae abest a parte Eratosthenica, et iure. Nam ut Eratosthenem negem in Geographia sua distantiis lo-

[1 Inde sequitur textus fragmenti. Gail.] — [2) Differt autem Strabo II. p. 133 dicens: *Ὑποθεμένους ὥσπερ ἐκεῖνος* (*Ἵππαρχος*), *εἶναι τὸ μέγεθος τῆς γῆς σταδίων εἴποσι πέντε μυριάδων καὶ δισχιλίων, ὡς καὶ Ἐρατοσθένης ἀποδίδωσιν.* Cf. Cleomed. II. 1, p. 83 de Hipparchi computatione terrae magnitudinis, haec: *τὸν δὲ Ἵππαρχόν φασι καὶ Χιλιοκαιπεντηκονταπλασιόνα τῆς γῆς ὄντα αὐτὸν ἐπιδεικνύναι.* p. 80 extr. de Eratosthene locum a Letronnio V. Cl. emendatum habemus: *ἐπεὶ οὖν ἡ γῆ πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδων καὶ σταδίων δισχιλίων* (*β'*). V. etiam Letronnii dissertationem: Ueber die Erdmessungen der alexandrinischen Mathematiker, quam germanice reddidi Lips. 1838, p. 95 sqq. 110 sqq. Eratosthenis numerum terrae magnitudinis praebet etiam Marciani liber p. 6 ed. Huds. p. 35 ed. nostr., ubi v. nostram not. 1), ubi olim *σταδίους κε' καὶ ϑσ'* legebatur, et Miller retinuit, quod emendandum erat. V. deinde Schol., quod primus edidit Miller, et nos una cum Marciano p. XXI sq., atque alium locum, quem Haasins ex Heronis libro *περὶ διόπτρας* edidit, et nos p. XXII. praefat. ad Marcianum recepimus. Terrae magnitudinem significat locus quidam fragmenti A. Conf. Uckerti Geographie der Griechen und Römer. Vol. I. P. II. pag. 42.]

corum designandis milliaria mensura usum esse, multis iisque gravissimis argumentis adducor, tanto magis hic licet in transcursu percensendis, quanto minus hac de re adhuc dubitatum esse videatur[1], quum praesertim Iuliani architecti accedere videatur testimonium, Eratosthenem dicentis hoc modulo usum esse. Primum qua aetate vixerit Eratosthenes, reputanti id mirum videri debet, graecum hominem, popularibus suis geographiam explicantem, iuxta stadiorum mensuram per totam Graeciam et ultra cognitam et usurpatam, non abstinuisse a metiendi genere peregrino, quod illa aetate paucissimis hominibus iisque tantum in Graeciae tractibus cognitum esset, quos tum Romani tenerent subactos. Quorum igitur bono Eratosthenem putaveris mensuras ad millia passuum exegisse, quum suorum nemo, ubi ratio ad stadia computabatur, de distantia locorum dubitare posset? Neque Graecorum antiquorum scriptorum moris fuisse videtur, peregrinum usum suum facere, ubi eo opus non esset. Gravius vero hoc est. Unde, quaeso, Eratosthenes mensuram milliarium accepit? Nonne a Romanis? Ita ne? Sero vero apud Romanos locorum distantiae mille passuum signis sive milliariis distinguebantur, quamquam nolim negare, mensuram spatii ad mille passuum longitudinem vulgaris vitae in usum apud Romanos iam ante exactam fuisse. Indubitatum vero est, milliariorum computationem haud prius usu communi recepi potuisse, quam viae stratae essent, eaeque ex more Romanorum lapidibus milliaribus ad millesimum quemque passum collocatis distinctae essent. Quod antiquis tem-

1) Danvillii commentationem: Sur le mille romain in Mém. de l'Acad. des inscript. T. XLVIII. ed. 8vo, inspicere haud licuit. Videtur tamen aliquid huius rei suboluisse Dodwello, cuius verba Diss. de Periplo anonymo Euxini maris, p. 161 [v. supra p. 135 sq.] haec sunt: „Inde factum, ut praeter octonos stadios, tertiam praeterea stadii partem milliari romano tribuerint Polybius et Eratosthenes. Sic enim de Polybio testarur Strabo, de Eratosthene autem Julianus architectus apud Harmenopulum. Nam post bellum cum Pyrrho pacem inibant cum Ptolemaeo Philadelpho Romani. Inde evenit ut Eratostheni aliquatenus innotuerit milliare romanum."

poribus raro, certe multum post Eratosthenis aetatem institutum traditur, a C. Graccho, de quo haec leguntur apud Plutarchum[1]: πρὸς δὲ τούτοις διαμετρήσας κατὰ μίλιον ὁδὸν πᾶσαν (τὸ δὲ μίλιον ὀκτὼ σταδίων ὀλίγον ἀποδεῖ) κίονας λιθίνους σημεῖα τοῦ μέτρου κατέστησεν. ἄλλους δὲ λίθους ἔλαττον ἀπέχοντας ἀλλήλων ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ διέθηκεν, ὡς εἴη ῥᾳδίως τοῖς ἵππους ἔχουσιν ἐπιβαίνειν ἐπ' αὐτῶν, ἀναβολέως μὴ δεομένοις. Neque sententiae meae quod nonnulli adversari fortasse putent, apud Polybium iam reperiri illud metri genus, revera adversatur, sed ipsum, quod contendo, etiam magis demonstratum dat. Primum enim Polybius rarissime ea mensura utitur, omnia plerumque ad stadia revocans. Binis tantum apud Polybium locis, nisi memoria fallor, eius mensurae mentio fit, et quidem in fragmentis apud Strabonem[2]. Deinde novam rem fuisse Polybii aetate vias per milliaria distinguere, luculenter ipse prodit[3]: ἀπὸ δὲ ταύτης εἰσὶν ἐπὶ τὸν Ἴβηρα ποταμὸν, ἑξακόσιοι στάδιοι πρὸς δισχιλίοις. ἀπὸ δὲ τούτου πάλιν εἰς Ἐμπορεῖον, χίλιοι σὺν ἑξακοσίοις. καὶ μὴν ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν τοῦ Ῥοδανοῦ διάβασιν, περὶ χιλίους ἑξακοσίους· ταῦτα γὰρ νῦν βεβημάτισται καὶ σεσημείωται κατὰ σταδίους ὀκτὼ διὰ Ῥωμαίων ἐπιμελῶς. Res in Eratosthene eo conficitur, quod a serioribus scriptoribus, ubi Eratosthenicas rationes ad stadia exactas afferunt, simul addi solet, quantum spatii ad mensuram romanam hinc efficiatur: unde certo colligitur, ab Eratosthene additum non fuisse milliarium modulum. Unum testem Plinium affero, qui[4]: „Universum autem", inquit, „hunc circuitum Eratosthenes, in omnium quidem litterarum subtilitate, et in hac utique praeter ceteros solers, quem cunctis probari video, ducentorum quinquaginta duorum millium stadium protulit; quae mensura romana computatione efficit trecenties quindecies centena millia pass." Non audiendus igitur videtur in tanto argnmentorum con-

1) Vit. C. Gracchi 7. — 2) Vide XXXIV. II 8. 12, 3 seq. — 3) III. 39, 6. — 3) H. N. II. 112 fin. Similis locus reperitur apud Vitruv. I. 6.

sensu Iulianus Ascalonites ille aetatis incertae architectus, qui quidem, teste Constantino Harmenopulo[1], quot stadia ex Eratosthenis mensura milliarium romanum comprehenderit, refert, sed non tantam habere potest auctoritatem, ut, quum alia omnia repugneut, ei uni prae ceteris fidem tribuas. Nec dubium esse potest, quin Iulianus ille, ubi de stadiorum et milliariorum ratione ad Eratosthenem et Strabonem facta loquatur, aliud quidquam docere voluerit, quam quot stadia Eratosthenica vel Strabonica milliarium aequaverint. Neque denique latet, cur Eratosthenem serioris aetatis scriptores mensura milliaria usum tradant. Etenim romani geographi, utpote Romanis scribentes, non poterant non ea mensurae ratione uti, quae iis, quibus opera destinabant legenda, cognita esset. Quod igitur ab Eratosthene ad stadiasmum descriptum erat, nunc per millia passuum exigendum videbatur. Ex quo scriptorum genere, ut unum afferam, Plinius est, qui ut alibi plerumque milliaria mensura utitur, ita passim mensuras Eratosthenicas ad milliaria romana computatas affert[2].

Sed in viam redeo. Et primum quidem ex ordine de Eratosthenis parte seorsum dicendum est. Apparet illo fragmenti nostri loco non ipsa Eratosthenis verba, sed vim eorum exhiberi. Neque dubium esse potest, qua parte trium Eratosthenis de geographia librorum locum olim obtinuerint. Ex Strabone enim constat de generali operis Eratosthenici divisione: unde certo colligitur, quae nostro fragmento legantur, ea in libro secundo olim exposita fuisse, quo geographiae mathematicae, quam vulgo dicunt, explanandae Eratosthenes maxime operam dedit[3], et de circumferentia terrae, re ipsa postulante, copiose

1) Promptuar. iur. II. tit. 4. p. 115: *τὸ μίλιον κατὰ μὲν Ἐρατοσθένην καὶ Στράβωνα τοὺς γεωγράφους ἔχει σταδίους η′ καὶ γ′ ἤτοι ὀργυιὰς ͵ωλϛ′.* — 2) Vide VI. 28. Quae ibi affertur ratio Eratosthenica, eiusdem auctoris nomine apud Strabonem XVI. p. 765 (T. VI. p. 380 Tzschuck.) recurrit, et per stadia quidem distributa, dum Plinius milliaria tantum enumerat. Adde Plin. VI. 33. — 3) Vide Eratosthenis Geographicorum fragmenta, ed. Seidel. Gottingae, 1789. p. 44.

egit[1]. Et primum quidem in fragmento nostro discernitur universam inter et habitatam terram, et hoc ex auctoritate geographorum antiquorum, universo terrae orbi aliam magnitudinem, habitabili eius parti aliam adscribentium[2]. Ex Eratosthenis mensura circuitus terrae amplectebatur 250000, vel si alios testes audimus, 252000 stadia[3] [stadia 259200 numerat Eratosth. apud Marcian. p. 6, ubi Hudsoni vid. emend. G.]: quae computationis differentia tam exigua est, ut in censum vix veniat, quum praesertim meminimus, ex numerorum notis antiquis saepe male intellectis innumeras mensurarum discrepantias natas esse, quae non scriptorum errori sed librariorum potius vitio et oscitantiae adscribendae sunt. Nec maioris vix est momenti ea mensurae differentia, qua fragmenti nostri auctor ab Eratosthenis calculo vulgari discedit. In numero enim consignato μυριάδες διςχίλιαι τριάκοντα πέντε, h. e. 200035, vix dubito quin mendum insit. A circuitu terrae universae noster ad magnitudinem habitatae terrae progrediens*), fines eius ita circumscribit, ut longitudinem spatii Gangem inter et Gades, sive ortum solis inter et occasum, 8308 stadia, latitudinem a mari Aethiopico usque ad Tanaim fluvium, quae Artemidori ratio fuisse videtur[4], hoc est a meridie usque ad septentrionem 3500 stadia interiacere ponat. Qui dimensionum numeri utrique rursus, neque si per se spectes, neque si cum traditis Eratosthenicarum mensurarum numeris conferas, ullo modo coeunt. Neque iidem sunt termini longitudinis vel latitudinis, quos Eratosthenem constituisse alii tradunt, de quorum fide non est quod dubitemus. Latitudo enim spatii ab aequatore usque ad Thulen ex Eratosthenis mensura complectitur stadia 46400, longitudo ab Indo usque ad terminos Europae extremos, ultra Herculis columnas, stadia 78000[5]. De nostri iam

1) V. Strab. I. pag. 62 (T. I. pag. 167 seq. ed. Tzschuck.). — 4) Strab. XVII. p. 824 (T. VI. p. 636 ed. Tzschuck.). — 5) Vide Uckerti Geographie der Griechen u. Römer. vol. I. P. II. p. 42.

[*) Conf. fragm. A. a Millero primum editum, quod nos infra adiecimus.] — 4) Plin. II. 112. — 5) Vide Uckert. l. c. vol. I. P. II. p. 221. 325. [v. nos ad Agathemerum, lib. I. 4.]

rationibus quid iudicandum sit, dictu difficile. Ut concedamus calculorum discrepantiam oscitantiae librariorum tribui posse: tamen, nisi quae Eratosthenis ex auctoritate tradantur, geographi huius nomen prorsus mentiri statuamus, scriptorem nostrum patet aut e spurcissimo fonte sua hausisse, aut munus ennaratoris negligentissime sustinuisse. Neque plane convenit distantia Euphratem inter et Tigridem, a nostro ad tria millia stadiorum computata, cum Eratosthenis calculo, qualem Strabo refert, de Mesopotamia loquens[1]: τὸ μὲν οὖν μέγιστον, ὃ ἀφίστανται (Euphrates et Tigris), διάστημα ἀπ' ἀλλήλων, τὸ πρὸς τοῖς ὄρεσίν ἐστι. τοῦτο δ' ἂν εἴη τὸ αὐτὸ, ὅπερ εἴρηκεν Ἐρατοσθένης, τὸ ἀπὸ Θαψάκου, καθ' ὃ ἦν τὸ ζεῦγμα τοῦ Εὐφράτου τὸ παλαιὸν ἐπὶ τὴν τοῦ Τίγριος διάβασιν, καθ' ἣν διέβη Ἀλέξανδρος αὐτὸν, δισχιλίων τετρακοσίων· τὸ δ' ἐλάχιστον μικρῷ πλέον τῶν διακοσίων κατὰ Σελεύκειάν που καὶ Βαβυλῶνα. Sed haec discrepantia non tanta est, ut scriptori serio irascamur, quum praesertim quaeri possit, an quae mensura ab uno Strabone tradatur, omni vitii suspicione libera sit. Quidquid harum discrepantiarum est, satisfecisse me arbitratus sum, si diligenter notarem, ut, si tanti videretur, ab aliis accuratius examinarentur.

Transeo nunc ad alteram fragmenti partem, quae, ut supra dictum, nullo auctoris nomine insignita, singulorum locorum Ponti Euxini distantias exhibet. Quae pars ex aliquo maris huius Periplo antiquo transcripta esse videtur. Quae sententia tanto veri est similior, quanto maiorem ea fragmenti pars cognationem habet cum anonymi auctoris Periplo Ponti Euxini [quem loco tertio edidimus] item mutilo, e quo fragmentum nostrum conflatum paene dicerem, si rerum in utroque tractatarum ordo et ratio conspirarent. Nihilo tamen minus tanta inter utrumque intercedit necessitudo, ut operae pretium esse videatur, alterum scriptorem alteri ita conferre, ut quantum alteruter ex mutua hac comparatione adiuvetur, clare perspi-

1) XVI. p. 746 (T. VI. p. 286, ed. Tzschuck.) Cf. Bernhard. Eratosth. p. 91.

ciatur. Verborum enim contextus in utroque scriptore librariorum vel in Periplo editorum quoque culpa admodum depravatus est: minus tamen vel parum Periplus, siquidem eius verbis restituendis ea adminicula adhibueris, quae Bastius larga manu nuper praebuit. Codicem enim Parisinum, quo solo Periplus ille adhuc repertus est, Bastius Epistola critica ad Boissonadium[1], secundis post Salmasium, qui primus inspexerat, curis quam diligentissime excussit, quo factum ut maxima pars vitiorum, quibus vulgatae adhuc editiones deturpabantur, nunc feliciter sublata sit. Eam igitur verborum formam, quam Bastii cura comparare nunc licet, age ante accurate hic describamus, quam ad utriusque scriptoris comparationem progrediamur *).

Primarius locus, a quo mensurae distantiarum Ponti in fragmento nostro computantur, emporium est illud celeberrimum in ipsis faucibus Bospori Thracii situm[2], a Iove Urio, non sine causa ibi culto appellatum pleno nomine Ἱερὸν τοῦ Διὸς Οὐρίου, vulgo in ore nautarum simpliciter τὸ Ἱερὸν[3], vel etiam Ἱερὸν χωρίον[4]: de quo sacro loco, a nautis titulis votivis propter navigationes secundis velis transactas celebrato, copiose nuper monui[5]. Quae

1) Pag. 3 seq.

*) Deinde dicit Osannus, V. Cl., „En ipsa verba, quae nostris exadverso collocentur, dignissima": Ἀπὸ δὲ τοῦ ἱεροῦ etc. Ἔστι δὲ καὶ ὁ περίπλους τῆς Μαιώτιδος λίμνης στάδιοι ,θ, μίλια ασ'. Sed haec consulto hoc loco omisi, v. ea p. 201 usque p. 203.

2) Vid. Mela 19. Cic. II. Verr. 4. 57. — 3) Strab. XII. p. 548 (p. 85. T. V. ed. Tzsch.) et passim. — 4) V. Polyb. IV. 52: Menippi Peripl. p. 69, ed. Oxon. — 5) Syllog. inscript. p. 228. Apposui ibi Ciceronis locum de hoc templo insignem et simul vexatissimum, de quo oblata hac occasione pauca libet addere. Leguntur ibi haec II. Verr. IV. 57, 129: „Quid? ex aede Iosis religiosissimum simulacrum Iovis Imperatoris, quem Graeci Οὔριον [Graecis litteris quod nomen scribendum l. c. monueram, nunc video ab Orellio probatum esse] nominant, pulcherrime factum, nonne abstulisti? Quibus mox Cicero addit: Iovem autem Imperatorem quanto honore in suo templo fuisse arbitramini? Hinc colligere potestis, si recordari volueritis, quanta religione fuerit eadem spe-

statim ex hoc loco ducuntur computationes, ad loca adiacentia et mercaturae factitandae aptissima pertinent, Byzantium et Sosthenium. Quod hic Sosthenium vocatur, auctori Peripli audit Σωσθένης, non sine vitio, ut videtur. Bis enim occurrit nomen illud apud nostrum et adiectiva

cie atque forma signum illud, quod ex Macedonia captum in Capitolio posuerat Flaminius. Etenim tria ferebantur in orbe terrarum signa Iovis Imperatoris uno in genere pulcherrime facta: unum illud Macedonicum, quod in Capitolio vidimus; alterum in Ponti ore et angustiis; tertium, quod Syracusis ante Verrem praetorem fuit." In quo loco editores magnopere haeserunt, neque iniuria: quo modo enim Iuppiter Imperator idem esse posset, qui a Graecis Οὔριος nominaretur, explicari posse non videbatur. Quare in romani epitheti locum subitituebant Imbricitorem, Impuberem, Imberbem, et nescio quid aliud, quum tamen repetita mentio eiusdem nominis Imperator a quovis mutandi conamine oevocare debuisset, quum praeterea ne ulla quidem mutandi ratio aliqua veri specie se commendaret. Retinuit post alios nuper Orellius, de explicatione nominis haud curiosus. Quam potero brevissime quod sentio dicam, post tot tantorumque virorum tentamina sententiam pronuntiare quam periculosum sit, haud ignarus. Primum quaeritur, quis et qualis apud Romanos fuerit Iuppiter Imperator: quod facile e numis perspicitur, in quibus exhibetur Iuppiter sedens d. fulmen, s. hastam, cum epigraphe IMPERATOR. V. Raschii Lex. rei num. T. II. P. II. pag. 659 seq. Talis igitur formae Iovem Cicero, quum Imperatorem vocaret, non potuit non ob oculos habere. Iam facile videtur ad divinandum, cur Imperatorem Cicero Iovem Urium vocarit: non ut graecum epitheton Οὔριον latine redderet, sed ut, quali forma et specie Iovis Urii simulacrum fuisset, adiecta Imperatoris explicatione declararet. In nominum igitur cognatione non quaerenda Ciceronis comparatio, sed in formarum similitudine. Et quid tandem obest, quo minus Iovis Urii signum eiusdem formae fuisse dicamus, qua constat apud Romanos Iovem Imperatorem exhibitum esse! Qua specie Iovi Urio ut terrarum mariumque gubernatori, nulla videtur aptior esse potuisse. Memini Levezovium de Iove Imperatore nuper peculiarem libellum edidisse, Ciceronisque locum tractasse, quem librum adhuc conspicere non contigit. Ex litteris Osanni iam commemoratis legas. „Adhuc explicationis huius non piguit, a Zumptio licet ad Ciceronis locum impugnatae, non suis quidem, sed alienis armis. Quam enim speciem Iovis superatoris fuisse arbitratus essem, eam ait Zumptius veram esse negasse Levezovium l. l. p. 13, cuius et nunc doleo inspicere non posse argumentatio-

forma rei aptior nomine proprio Sosthenis[1]. Praeterea qui hoc nomine certe valde novo hunc locum ex antiquis appellarit, novi equidem neminem: ne novit quidem Stephanus Byz., unde tam in nostri fragmenti quam in auctoris Peripli Euxini coniecturam facere licet[2]. Et raro

nem. Quod vero ex Raschio adstruxeram, id aliis quoque numis ab eodem allatis comprobatur, l. c. p. 884, ubi ex Pedrusii Mus. Farnes. V. Tab. 17, 2 Commodi imp. numus laudatur sic descriptus: „IOVI IMP etc. Commodus velatus sacra facit supra aram ignitam Iovi ex adverso stanti d. hastae innixo, s. fulmen gerenti, et pedem laevum gradui arae imponenti.“ Quid? quod in Amastris Paphlagonicae numis imperatoriis Iuppiter hastatus Hauscum epigraphe *ΖΕΥϹ ϹΤΡΑΤΗΓΟϹ* exhibetur, Romanorum Iovis Imperatoris, ut puto, non sine affectatione. Proprium igitur hasta huius Iovis insigne, cuius de vi et potestate nullum est dubium. De Zumptiana vero nominis interpretatione, qua Iuppiter imperator antiquitus is vocatus sit, qui itineris sive expeditionis faustae dux sit, etymo eius nominis adeo sustentanda, quippe derivando ab endo sive in et πιρᾶν, penes acutiores iudicium esto: mihi quidem, alia ut mittam, ideo displicet, quod vis nominis imperator antiquo tempore, quatenus id nunc pervestigari potest, alia omnino fuit. Nam duces exercituum, ut Mureti verbis ad Tac. Ann. I, 9 utar, antiquitus re bene gesta, gaudio et impetu victoris exercitus imperatores conclamabantur; quae Iovis hastati speciei optime conveniunt, non vero ei, qui iter licet fausto auspicio confecerit. Neque magis sese commendat quod nuper Zehlickius ad explicandum illud epitheton excogitavit, quantum id cognoscere licet ex iis, quae ex eius scripto quodam scholastico allata sunt in Zeitschr. f, d. Alterth. 1839. p. 1008: qui ut οὔριος cum potestate nominis imperator aliquo modo conciliaret, notionem eines anordnenden, also gebietenden Juppiters, ut ipsius verba referam, in utroque inesse statuit, quae quo modo cum vocis οὔριος significatione propria conspiret, ego quidem non perspicio. Ceterum de saci, huius Iovi οὐρίῳ in Ponto dicati situ et regione Clarkio nemo uberius exposuit, Travels T. I. p. 680 ed. 4to. T. II. p. 439 ed. 8vo.

1) Idem sensisse nunc video Dodwellum Diss. de Periplo anonymo, [quem loco tertio edidimus [§. 9], qui praeterea admonet, illud portus nomen memorari a Nicephoro Patriarcha ad annum Chr. 717 et a Leontio scholastico in Anthol. Planud. p. 712. n. 284 ed. Iacobs. Anthol. Pal. T. II. De cuius poetae aetate accurate non liquet. — 2) Quibus argumentis nisus Uckertus, cuius iudi-

omnino huius emporii, Byzantium inter et templum Iovis Urii siti, mentio apud geographos fit, apud Strabonem, si bene memini, desiderata. Stephanus antiquo Daphnae nomine v. *Δάφνη* his verbis quamvis aperte vitiosis, quae in ordinem redigere nihil nunc attinet, commemorat: *ἔστι καὶ λιμὴν Δάφνη, φαινομένη ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου, ἐν δεξιᾷ ἀναπλέοντι. ἔστι καὶ προάστειον Δάφνη ἐν τῷ στόματι τοῦ Πόντου, ἐν ἀριστερᾷ, ἐπὶ τὴν ἀνάπλουν ἀνιοῦσιν, ὃ λέγεται Σέργιον.* Quocum fere consentit Eusthatius[1]: *λέγει .'. . καὶ λιμένα Δάφνην ἐν τῷ στόματι τοῦ Πόντου, ἐν δεξιᾷ ἀναπλέοντι· καὶ προάστειον δὲ αὐτόθι ποῦ ἐν ἀριστερᾷ ἐπὶ τὸν ἀνάπλουν ἀνιοῦσιν.* Suburbium igitur Daphnae Sergium appellatum, ab emporio Daphne discernitur: quare dubitari nequit, apud Stephanum legendum esse *προάστειον Δάφνης*, nisi videatur *Δάφνη* potius ut glossema plane delendum esse. Ceterum proprium et plenum emporii nomen id fuisse videtur, quo auctor Peripli Ponti Euxini appellat, *Δάφνη ἡ μαινομένη*, et quo recurrit in Arriani Periplo Ponti Euxini fine[2], in distantiis Byzantii, Daphnae et templi Iovis Urii cum nostro et auctore Peripli Ponti

cium in rebus geographicis maximi semper feci et facio, nuper Periplo Ponti Euxini aetatem multo antiquiorem adsignaverit, fateor me plane ignorare. Viri eruditissimi sententiam breviter pronuntiatam loc. cit. vol. I. P. I. p. 156 ipsius auctoris verbis liceat repetere: „In dieselbe Zeit (Scymni Chii) mag auch die uns erhaltene Umschiffung des Pontus Euxinus und der Maeotis gehören, wenigstens dem Inhalte nach; zum Theil finden sich darin dieselben Angaben, die bei Scymnus vorkommen." Ut concedamus inesse quaedam in hoc fragmento posse, quae seriori aetate adscripta sint, tamen tanta appellationum et rerum noviciarum copia in eo reperitur, ut non possim non Dodwello plane adstipulari, qui Periplum seculo multo recentiori tribuit. Dodwelli vero coniectura, ad Diocletiani imperium Periplum referentis, an plane probanda sit, nunc non quaero: immo serioris aetatis Periplum esse suspicor. Neque nunc exploraverim viri sagacissimi, Koehleri puto, sententiam, qui Periplo, qualis hodie feratur, nihil aliud quam antiquiorem contractum Periplum contineri contendit in libro Petropoli ann. 1808 vulgato: Mémoire sur quatre médailles du Bosphore Cimmérien, p. XXII.

1) Ad Dionys. Perieg. p. 118. — 2) Pag. 25. ed. Hudson.

Euxini plane convenientis. In chartis geographicis iis, quae ad manus sunt, desideratur Daphne.

Porro refertur distantia eiusdem templi ad Istrum usque, et ad illud quidem eius ostium, quod Sacrum, passim etiam Peuce a cognomine insula[1] appellatum, a Bosporo Thracio ascendenti proximum est. Neque hoc sine iusta causa. Prope hoc enim Istri ostium suspicor emporium illud situm fuisse, quod Istriae nomine Arrianus profert atque iuxta quintum Istri fluvii ostium collocat[2]. Alii Istrum, alii Istriopolin vocant[3].

Iam age describamus accurate singulorum locorum distantias, et ita quidem, ut simul ex adverso ponamus eorundem locorum mensuras ab auctore Peripli Ponti Euxini traditas.

Ponti Circuitus in fragmento traditus.

	stadia.	millia	
I. A Byzantio ad Sosthenium	80	10 ½	millia 16.
II. A Sosthenio ad Sacrum Iovis Urii	40	5 ½	
III. A Sacro Iovis Urii ad Istri os sacrum	3640	485 ½	
IV. A Sacro Iovis Urii ad Borysthenem sive Danaprin	5670	746 ½	
V. A Sacro Iovis Urii ad Porthmiam	1100	480	
VI. A Sacro Iovis Urii ad Amisum	4660	621 ⅓	
VII. Ab Amiso ad Phasin fluvium	3820	507	
VIII. A Phaside ad os Paludis Maeotidis. . .	1487	665 ½	
IX. Periplus Ponti Euxini a Sacro Iovis Urii		3145	
X. Periplus Paludis Maeotidis		3003	

Ponti Circuitus ab Auctore Peripli Ponti Euxini traditus.

	stadia.	millia.
I. A Sosthenio ad Byzantium	80	10 ⅔
II. A Sacro Iovis Urii ad Sosthenium	40	5 ⅓
III. Ab Istri ostio sacro ad Sacrum Iovis Urii	3640	485 ⅓
IV. A Borysthene sive Danapri ad Sacrum Iovis Urii	5600	746 ⅔

1) Cf. Wernsdorf ad Priscian. Perieg. 290 et Avieni Perieg. 439, ubi etiam de Istri ostiis agitur: adde Phav. h. v. — 2) Pag. 24. 3) V. Steph. Byz. v. Ἴστρος, ibique Berkel.

		stadia.	millia.
V.	A Porthmia ad Sacrum Iovis Urii . . .	11100	1480
VI.	A Sacro Iovis Urii ad Amisum	4660	621 ⅓
VII.	Ab Amiso ad Phasin fluvium	3802	507
VIII.	A Phaside ad os Paludis Maeotidis . .	4025	536 ⅔
IX.	Periplus Ponti Euxini a Sacro Iovis Urii	23587	3245
X.	Periplus Paludis Maeotidis	9000	1200

Anteaquam hae earundem distantiarum differentiae inter se comparentur, et, si fieri potest, componantur, necessario praemonendum, in subducendis calculis eo magis utendum nobis vulgari plurimisque probata ea ratione fuisse, ex qua stadia septem et dimidium milliarium romanum aequent, quo ipse nostri fragmenti auctor hanc computandi rationem ad calcem diligentius apposuerit. Et hanc ipsam rationem seriori tempore usitatissimam fuisse, demonstravit Dodwellus[1]. Praeterea etiam hoc praefandum, in emendanda numerorum ratione nos non tam religiosos fuisse, ut numerorum, quos fractos appellare solent, magnam curam haberemus, vel, ubi milliariorum numeri et stadia aliquantum discreparent, omnia ad eandem normam redigere numerorumque notas corrigere tentaremus. Cautela enim quaedam in his adhibenda videbatur, ne, dum correctoris munus sustineremus, ea mutaremus, quae auctor ipse accuratissimae rationis minime studiosus negligenter posuerit. Iam unumquemque horum calculorum, sicubi opus videtur, sigillatim consideremus.

I et II. Utriusque scriptoris dimensiones confirmat Arrianus, qui [supr. p. 97] narrat: ἐνϑένδε (a Sacro Iovis Urii) εἰς λιμένα Δάφνης τῆς μαινομένης, καλουμένης, στάδιοι τεσσαράκοντα· ἀπὸ δὲ Δάφνης εἰς Βυζάντιον ὀγδοήκοντα. Idem alio loco, p. 12, a Byzantio usque ad templum Iovis Urii refert numerarii 120 stadia: recte, quum in hac navigatione non possit non tangi Daphnen sive Sosthenium.

III. Convenit in utroque numerus milliariorum, non item stadiorum: quamquam, teste Bastio, l. c. p. 33 co-

1) Dissert. de Periplo Anon. [altero loco posito] Ponti Euxini, p. 160 sqq. Huds. [supr. p. 185—190.]

dex Peripli idem quod vulgatur. Manifestum est auctori Peripli ,εχο' reddendum esse pro εχ'. [Minime: cf. mox p. 303. Gail.].

IV. Dubitari non potest, Nostro eundem stadiorum numerum restituendum esse, qui nunc post codicem accurate inspectum in Periplo revocatus est. Ac quum noster forma στάδια utatur, facile perspicitur priorem notam ᾳ, quae desideratur, a littera finali praecedentis vocis στάδια interceptam esse. Eodem modo depravatus est milliariorum numerus, nota ᾳ propter praecedens μίλια pariter decurtatus.

V. Ab hac distantiae computatione, in qua nostri consentiunt, mirum quantum distat Marcianus[1] dicens: ἀπὸ δὲ Ἱεροῦ εἰς Ἀμισὸν εἰσὶ στάδιοι ᾳφκ' h. e. 1520. Sed si maiusculis litteris numeri illius notas scriptas cogites, haud diu cunctabere, quin Marciano reddas ,ΔΧΞ' pro ΑΦΚ'.

VI. Cum Peripli auctore milliariorum numerus apud nostrum plane consentit, ita ut non haesitem stadiorum quoque numerum ad Peripli computationem unice veram corrigere, quum praesertim ,γωβ' et ,γωκ' facile commutari potuerit. A qua distantiae mensura aliquantum differt Strabo[2], Amiso Trapezuntem usque numerans stadia 2200, et ab hac inde urbe ad Phasin 1400, unde conficiuntur 3600, ὥσθ' οἱ σύμπαντες, ut idem pergit, ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ μέχρι Φάσιδος περὶ ὀκτακισχιλίους σταδίους εἰσὶν, ἢ μικρῷ πλείους ἢ ἐλάττους. Propius vero ad nostram distantiarum computationem Arrianus accedit, 3775 stadia exhibens[3].

1) Peripl. p. 74 ed. Huds. — 2) XII. p. 548 (T. V. p. 84 sq. ed. Tzsch.) — 3) Pag. 16 seq. Cf. Plin. VI. Operae pretium esse videtur totam Arriani rationem hic exponere.

Amiso ad Anconem stadia	160
Inde ad Heracleum	360
Inde ad Thermodontem fluvium	40
Inde ad Berim fluvium	90
Inde ad Thoarim fluvium	60
Inde ad Oenoen	30
Inde ad Phigamuntem fluvium	40
Inde ad Rhadisanam	150

A Phaside ad Amisum navigationem tridui aut bidui esse, Strabo auctor est[1].

Inde ad Polemonium stadia	10
Inde ad Iasonium promontorium	130
Inde ad Cilicum insulam	15
Inde ad Boonem	75
Inde ad Cotyora	90
Inde ad Melanthium fluvium	60
Indo ad Pharmatenum fluvium	150
Inde ad Pharmaceam	120
Inde ad Arrhentiadem insulam	30
Inde ad Zephyrium	120
Inde ad Tripolin	90
Inde ad Argyria	20
Inde ad Philocaleam	90
Inde ad Coralla	100
Inde ad Sacrum montem	150
Inde ad Cordylam	40
Inde ad Hermonassam	45
Inde ad Trapezuntem	60
	2325

His iunge quae idem alio loco refert p. 6 sq.

Trapezunte ad Issum portum stadia	180
Inde ad Ophin	90
Inde ad Psychrum	30
Inde ad Calum fluvium	30
Inde ad Rhizium fluvium	120
Inde ad Ascurum fluvium	30
Inde ad Adienum fluvium	60
Inde ad Athenas	180
Inde ad Prytanin	40
Inde ad Pyxiten fluvium	90
Inde ad Archabim	90
Inde ad Apsarum	60
Inde ad Acampsin	15
Inde ad Bathyn fluvium	75
Inde ad Acinasin	90
Inde ad Isin	90
Inde ad Mogrum	90
Inde ad Phasin fluvium	90
	1450
Superiora	2325
Ab Amiso ad Phasin stadia	3775

1) XI. p. 498 (T. IV. p. 401 ed. Tzsch).

VII. Magnopere a nostro auctor Peripli discrepat, et ita quidem, ut in nostri calculo mendum inesse grave merito suspiceris. Magis ad veritatem accedit ratio auctoris Peripli, quandoquidem huius distantiae calculus ab Arriano ad stadia 3420 [3700 reperio. G.] refertur, cui eam ob causam maior fides habenda est, quod singulorum locorum interiacentium distantias accurate describat[1]. Neque tamen ipse milliariorum et studiorum numerus in Periplo plane convenit, ita ut tam nostro quam Peripli auctori librarii vim fecisse putandi sint. [Cf. nostra p. 304. G.]

VIII. Stadiorum numerum noster omisit, ex auctore Peripli supplendum: recte enim ibi numerantur 23587 (vel potius 23587½) stadia.

IX. Rursus omissa sunt stadia, et qui millium nume-

1) Numerat Arrianus, p. 10 sq.:

A Phaside ad Charientem fluvium stadia	90
Inde ad Chobum fluvium	90
Inde ad Singamen fluvium	110
Inde ad Tarsyram fluvium	120
Inde ad Hippum fluvium	150
Inde ad Astelephum	30
Inde ad Dioscuriadem sive Sebastopolin	120
A Phaside ad Dioscuriadem stadia . .	710

Inde pergit idem p. 18 seq.:

Ad portum Pityuntem stadia	350
Inde ad Niticam	150
Inde ad Abascum fluvium	90
Inde ad Borgyn	120
Inde ad Nesim	60
Inde ad Masaeticam	90
Inde ad Achaeuntem fluvium	60
Inde ad promontorium Heracleum . . .	150
Inde ad veterem Lazicen	120
Inde ad veterem Achaiam	150
Inde ad Pagram	350
Inde ad Sacrum portum	180
Inde ad Sindicam	300
Inde ed Panticapaeum	540
A Dioscuriade ad Panticapaeum stadia .	2710
A Phaside ad Dioscuriadem	710
A Phaside ad Panticapaeum	3420

rus exhibetur, aperte falsus est. Cum auctore enim Peripli, qui in exordio libri eundem calculum iam attulerat, plane consentit Arrianus [1], ita ut de horum calculo dubitare nefas sit. Quae vero in nostro vitii causa fuerit, me prorsus latet.

His calculis iam subductis, placet eas distantiarum mensuras apponere, quae, quantum ex utroque nostro scriptore colliguntur, ad veritátem proxime accedere videantur.

Ponti Euxini circuitus, ex fragmento Hafniensi et auctore Peripli descsiptus.

	stadia.	millia.	
A Byzantio ad Sosthenium	80	10 ½	millia 16.
A Sosthenio ad Sacrum Iovis Urii	40	5 ½	
A Sacro Iovis Urii ad Istri os sacrum . . .	3640	485 ½	
A Sacro Iovis Urii ad Borysthenen sive Daprim	5670	746 ½	
A Sacro Iovis Urii ad Porthmiam	11000	1480	
A Sacro Iovis Urii ad Amisum.	4660	621 ⅓	
Ab Amiso ad Phasin fluvium	3802	507	
A Phaside ad os Paludis Maeotidis	non liquet accurate.		
[Vid. pag. 304. G.]			
Periplus Ponti Euxini a Sacro Iovis Urii. .	23587	3145	
Periplus Paludis Maeotidis	9000	1200	

1) Pag. 20. Huds.

ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ.

Ἀναμέτρησις τῆς οἰκουμένης πάσης κατὰ σύνοψιν.

ΧΡΗ' γινώσκειν ὅτι πάσης τῆς γῆς ὁ περίμετρος[1] στάδιά ἐστι, μυριάδες δισχίλιαι τριάκοντα πέντε[2]· μῆκος δὲ τῆς ἡμετέρας οἰκουμένης ἀπὸ στόματος Γάγγου ἕως Γαδείρων, στάδια ὀκτακισχίλια τριακόσια ὀκτώ[3]· τὸ δὲ πλάτος ἀπὸ τῆς Αἰθιοπικῆς θαλάσσης ἕως τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ, στάδια τρισχίλια πεντακόσια· τὸ δὲ μεταξὺ Εὐφράτου καὶ Τίγριδος ποταμοῦ, ὃ κα-

ANONYMI AMBITUS PONTI.

Mensura totius habitatae terrae summatim data.

SCIAMUS oportet totius orbis ambitum esse stadiorum 200035; longitudinem autem nostrae habitatae terrae a Gangis ostio usque Gades, stadiorum 8308; et latitudinem ab Aethiopico mari ad Tanaim fluvium, stadiorum 3500. Intervallum ab Euphrate ad Tigrim, quod vocatur Mesopotamia, 3000 stadiis constat.

1) Ὁ περίμετρος. Recentissimae aetati adscribendum esse scriptorem nostrum, ex ipso huius vocabuli usu demonstrari potest, qui a graecitate priorum seculorum prorsus abhorret. In Leonis Diaconi Hist. VIII. 1 exstat τῶν γείσων αὐτὸς σχηματίσας τὸν περίμετρον, ubi editor clarissimus τὴν sive τὸ περίμετρον scribi malebat. Quo minus nostro simili medendi ratione succurrendum arbitrer, me retinet inferior locus, quo item ὁ περίμετρος recurrit. Nec quidquam mutare ausim in Leone. Osann. Ὁ περίμετρος στάδιά ἐστι . . . Sic Anon. B, p. 182: ἔστιν δὲ ὁ κόλπος στάδιοι . . . Id. sub fin . . , ὁ πᾶς περίπλους τοῦ Εὐξ. . . . στάδιοι κ. τ. λ. Et sic iterum in ultimis verbis. Scylax contra, T. I. p. 282: ὁ σύμπας περίπλους . . . ὀκτὼ ἡμερῶν κ. τ. λ. Anon. B, sub fin. περίπλους . . . δισμυρίων. Cf. Strab. p. 187 A, Alm.; sic et alii scribendi forma usitatiori. Gail.

2) μυριάδες δισχίλιαι τριάκοντα πέντε. Id est 200035 stadiorum. Vide supra Osannum, p. 209 et inprimis Ukert. Geogr. Gr. et Rom. I, 2, 42 sqq. Gail.

3) στ. ὀκτακισχίλια τριακόσια ὀκτώ· Vid. supra p. 286. Sic et de proximo numero. Gail. Scribendum videtur στ. μ. ὀκτακισχ. τριακ πεντε, et mox στ. μ. τρισχ. πεντακ. Littera μ. (i. e. 10,000) saepe excidit librariorum culpa. Cf. nos ad Agathem. I. 4.

λεῖται Μεσοπόταμον [4], διάστημα ἔχει σταδίων τρισχιλίων. Ταύτην τὴν ἀναμέτρησιν πεποίηκεν Ἐρατοσθένης [5], ὁ τῶν ἀρχαίων μαθητικώτατος.

Τοῦ Πόντου ὁ περίμετρος ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου εἰς τὸ Σωσθένιον [6], στάδια ὀγδοήκοντα, μίλια δέκα καὶ ἥμισυ. ἀπὸ δὲ τοῦ Σωσθενίου εἰς τὸ Ἱερὸν, στάδια τεσσαράκοντα [7], μίλια πέντε ἥμισυ· τὸ πᾶν μίλια δεκαέξ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου, ἤτοι στόματος τοῦ Πόντου, ἕως τοῦ ἱεροῦ στόματος τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ, στάδια τρισχίλια ἑξακόσια τεσσαράκοντα, μίλια τετρακόσια ὀγδοήκοντα πέντε ἥμισυ.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου ἕως Βορυσθένους [8] ποτα-

Quam supputationem fecit Eratosthenes, inter veteres mathematicae doctrinae peritissimus.

Ponti ambitus a Byzantio ad Sosthenium, est stadiorum 80, millium x½: a Sosthenio ad Fanum, stadia 40, millia v½; summatim millia xvi. A Fano Iovis Urii, sive ore Ponti, ad Sacrum ostium Istri fluvii, stadia 3640, millia 485½.

A Fano Iovis Urii ad Borysthenem fluvium, Danaprim etiam

4) Hanc nominis formam alibi non inveni: vix adducor ut sanam credam. Videtur librarius scribere voluisse Μεσοποτάμιον, quamvis et hoc praeter usum dictum sit. Osann.

5) Ex litteris, quas Osannus, Vir doctissimus, nuperrime mecum communicavit, adiicio: „De ratione Eratosthenis ambitum terrae computandi conf. Scholion Basilii minoris et Heronis locum apud Hoffmannum ad Marcian. Heracl. p. XXI. XXII. Philopon. ad Aristot. met. T. I. p. 138 ed. Ideler., et quae nuper hac de re disputavit Fuhr, diss. de Pythea pag. 125." V. nos supra ad in. Osanni dissertationis.

6) Σωσθένιον. Anonymus B, p. 201, Σωσθένης. Alii [melius. Gail.] Σωσθένειον; cf. Dodwell. supr. p. 142. De quo portu silet Mannertus. — σταδ. ὀγδοήκοντα. Totidem Arr. p. 98 et Anon. B, p. 201, not. 3), qui milliaria x⅔ accuratius exhibet, quam noster X½. — Mox noster cum aliis 40 stad. ad Fanum Iovis Urii; sed Anon. B rectius mill. V⅓, quam V½ Anon. C. Gail.

7) σταδ. ἑξακόσ. τεσσ. A Fano Iovis ad Sacrum os Istri concinit Anon. B, pag. 201. — Mox etiam de milliaribus Anon. C, ἥμισυ, quod ubique adhibet pro ½ vel ⅓. Diligentius alter mill. 485⅓. Gail.

8) Apographum Blochii fert Βοσφόρου, quod sine cunctatione corrigendum fuit, comprobante auctore Peripli Ponti Euxini, in mensura distantiae septuaginta tantum stadiis a nostro discrepans. Item mox eodem duce scribendum fuit Δανάπρεως pro Ἀνάπρεως, quod codex offert. Quando hoc nomen in Borysthenis locum substitutum sit, ignoro: certum vero est, valde recenti aetati id adscribendum esse. Neque novit Stephanus Byzant. Primus, quem noverim isto nomine usum, Jornandes est, qui Getic. 5,

μοῦ, τοῦ καὶ Δανάπρεως καλουμένου, στάδια πεντακισχίλια ἑξακόσια ἑβδομήκοντα[9], μίλια ἑπτακόσια τεσσαρακονταέξ ἥμισυ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου ἕως Πορθμίας[10] πόλεως, τῆς ἐν τέλει τῆς Εὐρώπης τῶν τοῦ Πόντου[11] μερῶν τῆς Μαιώτιδος λίμνης, ἤτοι Βοσπόρου[12], τοῦ Κιμμερίου καλουμένου, στάδια μύρια χίλια ἑκατόν[13], μίλια χίλια τετρακόσια ὀγδοήκοντα[14]. Λέγεται δὲ τῆς Εὐρώπης ὁ περίπλους ἴσος εἶναι τῷ περίπλῳ[15] τῆς Ποντικῆς τῶν τῆς Ἀσίας μερῶν.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου ἕως Ἀμισοῦ[16], στάδια

dictum, stadia 5670 [verius 5600. G.], milliaria 746½. A Fano Iovis Urii ad Porthmiam civitatem, insidentem litori Pontico in Europae finibus et iuxta Maeotidem paludem sive Bosporum Cimmerium dictum, stadia 11100, millia MCCCCLXXX. Europae Periplum parem ease dicunt Periplo Ponticorum Asiae litorum.

A Fano Iovis Urii ad Amisum, stadia 4660, milliaria 621½.

ait vocari Borysthenem ab accolis Danubrum, uti legendum est ex sententia Vossii (supra p. 182); Dodwell. (supra p. 140). Praeterea nomen inveni Fragmento anonymi scriptoris, quod e codice regio Paris. seculi X. Hasius descripsit in notis ad Leonem Diaconum pag. 254 (p. 496, ed. Bonnens.). Osann. Numerat noster stadia 5670, mill. 746½. Anonym. B sub fin. stadia 5600, mill. 746⅔, rectius: nam milliaria 746 utriusque efficiunt stadia tantum 5595, quod fracto numero perducitur ad 5600. — Omittit noster intervallum a Fano Iovis Urii ad Chersonem, quod Anon. B ait esse stadia 8900, milliaria 1186⅔. Scripsisset noster: Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ Διὸς Οὐρίου ἕως Χερσῶνος στάδια ὀκτακισχίλια πεντακόσια, μίλια χίλια ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἓξ ἥμισυ. Gail.

9) Numerus ἑβδομήκοντα fort. delenda. Gail. Sed nescio quo iure.

10) Cod. Προθμίας. Recte Πορθμίας κώμης auctor Peripli laudati [Anon. B, p. 202 init. G.]. Step. Byz. Πορθμία καὶ Πορθμίον, κώμη ἐπὶ τῷ στόματι τῆς Μαιώτιδος λίμνης. (Cf. nostra pag. 181 extr. Gail) Hanc urbem Strabo non novit: neque reperio in chartis geographicis signatam. Osann.

11) τῆς ἑ. τ. τῆς Εὐρώπης τῶν τοῦ ... De quibus genitivis agglomeratis vid. supra ad alterum anonymum. Gail.

12) Cod. Βοσποϱίου.

13) στάδια χίλια ἑκατόν. A Iovis Urii Fano ad Porthmiam habet vulgo Anon. B, p. 202, milliaria 1480, noster 480, unde germana lectio 1480 in utroque firmatur. Milliaria 1480 efficiunt stadia 11100, quod fere exhibet codex Anonymi B, et innuit Anon. C. desinens in χίλια ἑκατόν. Cf. supra Osann. p. 217. Gail.

14) Vulgo στάδια χίλια ἑκατόν, μίλια τετρακ.

15) Cod. τοῦ περίπλου Osann.

16) Cod. Ἀμισοῦς, ut etiam mox. Osann. A Fano Iovis ad Amisum stadia 4660, mill. 621½, totidem Anon. B. — Ab Amiso ad Fanum noster stadia 3820, mill. 507; Anon. B, p. 202, stadia 3802, mill. 507, rectius.

τετρακισχίλια ἑξακόσια ἑξήκοντα, μίλια ἑξακόσια εἰκοσιὲν ἥμισυ. Ἀπὸ δὲ Ἀμισοῦ ἕως τοῦ Φάσεως[17] ποταμοῦ, στάδια τρισχίλια ὀκτακόσια εἴκοσι[18], μίλια πεντακόσια ἑπτά. Ἀπὸ δὲ τοῦ Φάσεως ποταμοῦ ἕως τοῦ στόματος τῆς Μαιώτιδος λίμνης, ...[19], στάδια [μύρια δισ]χίλια τετρακόσια ὀγδοήκοντα ἑπτά, μίλια [χίλια][20] ἑξακόσια ἑξήκοντα πέντε ἥμισυ.

Ὁμοῦ γίνεται ὁ [21] περίπλους τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τῶν τε παρὰ τὴν Ἀσίαν μερῶν τοῦ Πόντου, ἀριστερῶν[22] δὲ τῶν παρὰ τὴν Εὐρώπην μερῶν τοῦ Πόντου, ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ [Διὸς Οὐρίου, στάδια δισμύρια τρισχίλια πεντακόσια ὀγδοήκοντα ἑπτὰ][23], μίλια τρισχίλια ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε. Ἔστι δὲ καὶ ὁ περίπλους τῆς Μαιώτιδος λίμνης, [στάδια ἐνναχισχίλια][24], μίλια τρισχίλια τρία[25].

Ab Amiso ad Phasim fluvium, stadia 3820 [verius 3802. G.], millia DVII. A Phasi fluvio ad os Maeotidis paludis [stadia 4025, milliaria DXXXVI $\frac{1}{2}$. A Fano Iovis Urii usque ad os Maeotidis paludis], stadia 12487, milliaria MDCLXV.

Circumvectio tota Euxini Ponti, tum iuxta Asianas ad dextram [intrantibus] huius maris partes, tum iuxta europaeas ad sinistram, a Fano Iovis Urii, sunt circiter stadia 23587, milliaria IIIMCXLV. Est etiam periplus Maeotidis paludis [stadiorum 9000], millium MCC.

17) Memorabili lectionis vitio codex hic et infra Βάφεως. Osann.

18) Mendose. Rectius ... ὀκτακόσια δύο. Gail.

19) A Phasi ad os Maeotidis habet noster stadia 1487, mill. 665 $\frac{1}{2}$; Anonymus B, p. 234, stadia 4025, mill. 536 $\frac{2}{3}$, quod recte habet. Mox autem deest apud Anon. C, intervallum a Fano Iovis Urii ad os Maeotidis, quod ait Anon. B esse stadiorum 12487, millium 1665. Liquet numerum supra Anonymi C, stad. 1487, mill. 665, quamvis corruptum, nihil aliud esse quam genuinum, stad. 12487, mill. 1665, a Bosporo Thracio ad Maeotidem. Ergo legendum: Ἀπὸ δὲ τοῦ Φάσεως ποταμοῦ ἕως τοῦ στόματος τῆς Μαιώτιδος λίμνης, στάδια τετρακισχίλια εἴκοσι πέντε, μίλια πεντακόσια τριακονταὲξ ἥμισυ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ Διός Οὐρίου ἕως τοῦ στόματος τῆς Μαιώτιδος λίμνης, στάδια μύρια δισχίλια τετρακόσια ὀγδοήκοντα ἑπτά, μίλια χίλια ἑξακόσια ἑξήκοντα πέντε (delendum ἥμισυ). Ceterum ex eodem fonte Anonymus uterque numeros illos summatim datos sumserunt. Gail.

20) Inserui supra μύρια δισ[χίλια], et nunc χίλια. Gail.

21) Anon. B, ὁ πᾶς π. Gail.

22) Anon B καὶ ἀριστ. Gail.

23) Haec [uncis inclusa] inserui ex Anon. B, p. 203. Gail.

24) Locum implevi ex Anon. B. verbis ultimis. Gail.

25) Mendose. Leg. μίλια χίλια διακόσια. Gail.

Περὶ τοῦ σταδίου. Τὸ στάδιον πήχεις ἔχει τετρακοσίους, πόδας ὀκτακοσίους, ὀργυιὰς ἑκατὸν τριάκοντα τρεῖς[26] *ἥμισυ.*

Περὶ τοῦ μίλιου. Τὸ μίλιον ἔχει στάδια ἑπτὰ ἥμισυ, πήχεις τρισχιλίους, πόδας ἑξακισχιλίους.

Περὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἅπας ἔχει ὥρας ὀκτακισχιλίας ἑπτακοσίας [?] *ἕξ, ἡμέρας τριακοσίας ἑξήκοντα πέντε καὶ τέταρτον.*

De stadio. Stadium continet 400 cubitus, 800 pedes, ulnas 133 ½.

De milliario. Milliarium continet stadia septem et dimidium, cubitus 3000, pedes 6000.

De anno. Annus totus continet horas 8706, dies 365 ¼.

26) Cod. *τριακοντρεῖς.* Osann.

ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΥ*)

ΤΟΥ 'ΟΡΘΩΝΟΣ

τῆς γεωγραφίας ὑποτυπώσεων ἐν ἐπιτομῇ βίβλια δύο.

LUCAS HOLSTENIUS

DE AGATHEMERI GEOGRAPHIA.

Locus, ex eiusdem de suo Syntagmate Geographorum Graecorum epistola ad Peirescium a. CIↃIↃCXXVIII. data, excerptus.

„'Αγαθημέρου τοῦ "Ορθωνος γεωγραφίας ὑποτύπωσις. cuius fragmentum mihi Londini ex Cl. Casauboni bibliotheca suppeditavit Patricius Iunius Regius bibliothecarius. sed integrum postea descripsi ex tribus regiis Codicibus Lutetiae. Est egregium opusculum et ex optimis antiquis auctoribus confectum, quibus nunc caremus. puto vixisse ante DCC vel DCCC annos: cum Damascenus integra aliquot capita inde transcripserit in libros de orthodoxa fide.

*) 'Αγαθημέρου. Ita edidi, non 'Αγαθημέρους, quod vulgabatur [ed. Tennulii], quia sive primus casus fuit 'Αγαθήμερος sive 'Αγαθημέρης, illa certe terminatio requiritur; tum quia sic intelligo in codice Viennensi Caesareo exstare, ubi etiam inscriptio ipsa sic concipitur, 'Αγαθημέρου· τοῦ "Ορθωνος γεωγραφίας ὑποτύπωσις. Facessat igitur 'Αγαθημέρους. Gronov. 'Αγαθημέρου in Cod. Savil. Huds. Gronovii sententiam Holstenius confirmat. Post tituli verba ἐν ἐπιτομῇ adiecit Tennulius post Godefr. Vendelinum, quod ex eiusdem Prolegomenis apparet, Πρὸς Φίλωνα, quae deinde Gronovius ceterique retinuerunt, sed reiiciendum est.

emendavi id nuper ad Palatinum et Altempsianum exemplar. Incipit: 'Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος ἀκουστὴς Θαλέω πρῶτος ἐτόλμησε τὴν οἰκουμένην ἐν πίνακι γράψαι. finit Λέσβου περίμετρος αρ'. est XVIII foliorum graecolat. in 4to."

TENNULII
PROLEGOMENA,
quae ipse notis suis praemisit.

Mansit omnis intra Balticum sinum et fluvium Nigrum rudis navigationum antiquitas, reliquam pervasti Mundi plagam rata nec fruges sustinere, nec homines ferre. Atlanticum tantum quod aspectum procul littora legentibus; Aethiopicum ut immensum, ita humanae experientiae intentatum, inagitanda remis vastitas; Pacificum ne nomen auditum: Sacrae istae aquae, nec velis violandae, propriae numinibus, secretae sanctioribus animabus ac siderum cubilia. Mare Rubrum ultimus terrarum finis, et in eius littore signa figentibus, quod vincerent, deesse credebatur, natura se in plurima secula noscendam servante, et operiente Belgicarum divitiarum causam, Magnetis efficaciam, quae esset rectura pelagi cursus. Quibus honoratior visa militia terrestris, gravabantur undas, in quibus fortuna, quanquam sit hodieque campi Domina, magis dominaretur quam virtus, victor bonusque ab ignavo vinceretur, anima eriperetur et extingueretur, remigum lacerti et magistri clavum regentis ars victoriam magis praestaret, quam frequentibus militiis induratus et discriminibus exercitatus miles. Hic timor ignorantiam, ignorantia fabulas, fabulae latratus Scyllae, monstra Charybdis et coetum Symplegadum pepererunt. Hinc Ophir et ultimam Thulen, omnium ingeniis licet decantatas insulas, toties quaesivimus in orbe, ut non in re sed in verbo esse videantur. Hinc proiecto in Colchos et Phasidis ripam Iasoni traiectus vel Pontus Euxinus dedit fidem immortalitatis; hodieque ipsa

Argo inter sideralem cursum relata ostentat Palladium opus in flammiferis campis. Improbitas Eudoxi, omnem Africam a se ambitam mentiti, ludibrium debuit omnibus seculis, et tristem notam sustinuit; Hanonius memoratus, quanqaam apud celeberrimos viros fidelioris diligentiae titulum meruerit, a veteribus tamen et recentioribus fuit falsi postulatus: Nec feliciore fato Agathemerin lectum iri haud falso speraveris, utpote qui a librariis, male subsequentibus scriptum, exceptus, parum sibi saepe constet in numeris.

Verum intererat mortalitatis, ne quid periret ex antiquitate, quae semper proxime accedit ad Deos, ne dicam, quod verbum sui avunculi fuisse Plinius Iunior scribit: „nullum esse librum tam malum, ut non aliqua parte prodesset." Quis sit, quae docuerit Agathemer, ut sciatis, operae erit audire summum virum Godefridum Vendelinum, qui autorem edere constituerat, nisi fato fuisset occupatus; is ita scribit: „Libelli duo sunt, Geographiae veteris compendia, si non alia commendatione gratiosi, at sane de antiquitatis veneratione commendabiles; praeterquam quod multa sunt in illis, quorum primi nobis Doctores adveniunt: Quale est illud Asiae, quale Libyae, quale Europae ipsius ἔτυμον; quale est, quod hinc patientius aliquanto Artemidori iacturam toleramus; cuius velut compendium prior libellus complectitur. Forte caput quartum totidem prope verbis conceptum est apud Plinium, et relatum in Artemidorum. Caput quintum iam citra ambages eundem autorem praefert. Dierum magnitudines et parallelorum enarratio quin Artemidori sint, dubitari non debet, si animum intendimus. Etenim Theopompus Gnidius Artemidori pater fuit Strabone teste; isque et apud Caesarem Dictatorem plurimum autoritate valuit, et ad Strabonis aevum vixit, multis annis puta sub Augusto, *Καθ' ἡμᾶς*, inquit, *Θεόπομπος ὁ Καίσαρος τοῦ θεοῦ φίλος τῶν μεγάλα δυναμένων, καὶ υἱὸς Ἀρτεμίδωρος*, ut necesse sit Artemidori claritatem incidere in Augusti ferme extrema, et omnino circa natalem Christi; quo tempore, secundum ea quae in Loxia meo demonstravi, maxima Solis

obliquitas gradus 23 minuta 49 non excessit; et vero tantam omnes isti Paralleli et dierum magnitudines largiuntur. Tota ergo illorum structura et ratio ad illud tempus pertinet, quo floruit Artemidorus, et ab eodem illo se conditam tantum non elata voce clamat."

„Ad auctoris nomen quod attinet; marmoris sub Vespasiano exarati exemplar. apud Gruterum pag. 240 et p. 241 duos exhibet isthoc ferme nomine; legitur enim L. AELIUS AGATHEMER. itemque C. PAPIRIUS AGATHEMER. Alterum exaratum Man. Acilio Glabrione M. Valerio Homulo Coss. anno nostro 152 apud eundem Gruterum p. 1077 sic habet: C. IULIUS AGATHEMERUS. moxque C. VATRONIUS AGATHEMER. Haec suadent ut *Ἀγαθήμερος* ex vero vocitetur; quomodo EUHEMERUS est *ΕΥΗΜΕΡΟΣ*, unde item illic A. CURTIUS EUHEMER. Inflexio tamen *Ἀγαθημέρους* iubet ut sit *Ἀγαθημέρης*. Usus alteruterius vocabuli penes arbitrium esto eligentis. In Arundellianis p. 34 legimus *Γ. ΑΙΛ. ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΝ ΕΦΕΣΙΟΝ* Commodianis temporibus, et pag. 40 marmore XI. legitur *ΕΠΙ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΓΑΘΗΜ*...... et pag. 49 marmore XXVIII. epitaphium est CL. Agathemeri."

Aevum utrumque videor deprehendisse. Primum enim in Parallelis suis, quanquam de Artemidoro mutuatis, obliquitatemque solis grad. 23 minut. 49 identidem profitentibus, eandem tamen exserte statuit 23—45, quantam facit Tropici distantiam ab Aequatore; ut proin debeat vixisse per annum nostrum 210 circa, 220 post mortem Severi, prout Loxias meus hoc manifestat facillimo calculo. Deinde autem Libri II. c. 4 facta mentione Albionis illustri eam notâ insignitam protruduit, *ἐν ᾗ τὰ στρατόπεδα ἵδρυται*, Vallum Severi tunc recens anno nostro 210 exstructum indicat magnificatque, ad antiquiora isto maioraque miracula semper alibi mutus, quod profecto notandum. Et nescio quid vir doctus viderit, qui nuper admodum Plethonis ac Gazae seculo vixisse arbitratus est, quibus utrisque exemplar nostrum se probat vel de conspectu ipso vetustius. Nam alioquin Constantinopoleos nullam fieri men-

tionem toto hoc scripto antiquitatis ultimae satis idoneus character est. Atque adeo *'Αγαθημέρης τοῦ "Ορθωνος* an non sit illius C. VATRONII AGATHEMERI filius? ut *"Ορθωνος* nomen Vatronium repraesentet in tanta vulgi loquentis incuria et vocabulorum corruptione?

Antiquitatem aliunde suffultam odoror ex eo, quod in Bibliothecis aliis lego exstare Agathemir Hypotyposes Geographicas, easdem dubio procul, quas hoc opus continet. In nomine enim isto nescio quid Arabicum audire videor; quasi iam olim etiam hunc verterint ex Graeco Arabes. Et habui ego schedion quoddam vetustum, in quo inter alia legebatur lemma, Geographiae Agathenoris libri duo, singulorumque capita subnotabantur; de quo illa prioris libri mea dispunxi, quae in Chiffletiano codice nulla sunt; secundi enim totidem ipsa comparent.

Scriptio tota est ad morem geniumque illius aevi, quo Florus, Iustinus, Solinus, Africanus, aliique suas *Χρηστομαθείας* in compendia congerebant; et autores, optimos licet, certo tamen alias perituros, in parte servabant.

Addidi titulo *Πρὸς Φίλωνα*, quem lib. I. cap. 6 vocat *ἄριστον*, quod videam nomen hoc agnoscere illum tanquam olim discipuli, et grandaevum iam se quodammodo insinuare; quo verisimilius mihi fit de patre VARRONIO illo, quem divinabam."

Haec sunt, in quibus vir summus nobis facem praeluxit; optandum erat, ut vel ille maculas omnes et perpetuas mendas emaculasset, vel nos pluribus exemplaribus fuissemus ornati, quo tutius industriam periclitaremur. Sed quid tentasse nocebit?

HENRICI DODWELLI

DISSERTATIO DE AGATHEMERO.

§. I. Calculus Wendelini de Tropici distantia ab Aequatore aetate Artemidori alia quam fuerit aetate Agathemeri, etiam recte positus, non tamen sufficit ad aetatem Agathemeri eo (quem volebat V. Cl.) situ statuendam.

De Agathemero nonnulla diximus superioris voluminis Diss. VII. §. 9. cum de Marciano ageremus Heracleota. De tempore illius nihil esse necesse cur quippiam adderemus, si processissent Cl. Wendelini rationes Astronomicae. Certiores utique futurae, quam quae oppugnari possent rationibus Philologicis. Videamus ergo an exspectationi respondeant. Ita autem habent: In Parallelis: (inquit) suis (quanquam de Artemidoro mutuatis, obliquitatemque Solis grad. 23 minut. 49 identidem profitentibus) eandem tamen exserte statuit 23—45′, quantam facit Tropici distantiam ab Aequatore; ut proin debeat vixisse per annum nostrum 210. [circa] vel 220. [post] mortem Severi, prout Loxias meus hoc manifestat facillimo calculo. Sic ille. Equidem Loxiam Viri Cl. consulere non possum. Nescio unquamne ediderit. Hoc tamen vult, si recte mentem illius capio, discrimen quatuor minutorum, pro illius calculo per decennia posito, respondere spatio medio inter mortem Severi (quae anno Aerae Christianae (non 210. sed) 211. contigit, et 220. Severo iam per annos aliquot defuncto) aetatemque Artemidori, quam in Olympiadem 169. confert Marcianus noster Heracleota, nempe intervallo annorum 310. vel 320. praeter propter. Ut proinde illo ipso decennio, cuius initium inciderit in annum Septimio Severo Augusto fatalem, scripsisse necesse fuerit Agathemerum. Sed nec hypotheseων harum Astronomicarum, nec Instrumentorum Mathematicorum illius Saeculi,

tantam fuisse certitudinem, me monuit Cl. Gregorius Professor Savilianus meritissimus, ut tantillae minutorum ἀκριβείας fidem, à tanta annorum intercapidine, praestet. Idque verissimum esse docuit e Ricciolio, qui Observationes de Tropico Veterum Astronomicas omnes collegit. Nec enim illae sibi in pari annorum intervallo parem sibi invicem proportionem servant, qua tamen proportione nititur Viri Cl. omnis Argumentatio. His, inquam, antiquioribus, de quibus loquimur, Saeculis. Tantum abest ut minutorum numerus idem locum habere non possit in annis paulo pluribus, vel paulo paucioribus. Imo minorem fuisse, quam volebat Cl. Wendelinus, testis est ipse Ptolemaeus. En verba: [1] Ἐκ δὴ τῶν τοιούτων παρατηρήσεων, καὶ μάλιστα τῶν περὶ τὰς τροπὰς αὐτὰς ἡμῖν ἀνακρινομένων, ἐπὶ πλείονας περιόδους τὰ ἴσα καὶ τὰ αὐτὰ τμήματα τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου, καὶ κατὰ τὰς θερινὰς τροπὰς, καὶ κατὰ τὰς χειμερινὰς τῆς σημειώσεως, ὡς ἐπίπαν ἀπὸ τοῦ κατὰ κορυφὴν ἀπολαμβανούσης σημείου κατελαβόμεθα τὴν ἀπὸ τοῦ βορειοτάτου πέρατος ἐπὶ τὸ νοτιώτατον περιφέρειαν, ἥτις ἐστὶν ἡ μεταξὺ τῶν τροπικῶν τμημάτων, πάντοτε γινομένην $\overline{\mu\ \xi}$. καὶ μείζονος ἢ διμοίρου τμήματος, ἐλάσσονος δὲ ἡμίσους τετάρτου. Δι' οὗ συνάγεται σχεδὸν ὁ αὐτὸς λόγος τῷ τοῦ Ἐρατοσθένους, ᾧ καὶ ὁ Ἵππαρχος συνεχρήσατο. Γίνεται γὰρ τοιούτων ἡ μεταξὺ τῶν τροπικῶν $\overline{\iota\ \alpha}$ ἔγγιστα οἵων ἐστὶν ὁ μεσημβρινὸς $\overline{\pi\ \gamma}$. Hinc sane manifestum est, nullam fuisse inter Eratosthenem, et accuratiorem Eratosthene Hipparchum, atque Ptolemaeum, insignem in Tropici a Zodiaco obliquitate discrepantiam, qua quidem iudicari posset e coaevis illorum temporum Observationibus, quae tamen trecentorum, et quod excurrebat, annorum spatio satis futura erat insignis pro accuratioribus iuniorum Observationibus. Itaque vetustiorum fides suspecta habenda erit, nisi iunioribus potius fidem derogemus, quod aegre credimus facturum fuisse ipsum Wendelinum. Quod si a temporibus usque Eratosthenis tantilla fuerit ad Ptolemaeum usque in Tropici obliquitate

1) Μεγ Συντ. L. I. c. 14. p. 47. 18.

discrepantia, cum tamen Artemidoro antiquior fuerit Eratosthenes; adhuc minorem fuisse consentaneum erat pro breviori spatio ab aetate Artemidori. Hinc saltem elicimus quam fuerit usque ad Ptolemaeum rude, in hac saltem parte, studium Astronomiae. Inde colligimus, ut veros haberemus Artemidori de Tropici obliquitate numeros, non tamen magni faciendos fore ad constituendam aetatem Agathemeri, ut credidit Cl. Wendelinus. Hoc satis est ad vim Argumenti declinandam.

§. 2. Non erant revera Artemidori illae, quas illi tribuebat Wendelinus, de Tropici obliquitate, rationes.

Caeterum ego rationem plane nullam video, cur de loco Tropici, aut Paralleli per Syenem, Auctorem Agathemero nostro fuisse Vir Cl. censuerit Artemidorum; aut cur Artemidori alias fuisse crediderit Wendelinus ipse rationes, quam fuerint illae Ptolemaei. Artemidori quae fuerit, de Tropici obliquitate, sententia nemo prodidit, quod quidem sciam, antiquiorum. Neminem certe reperit Ricciolus; Neminem ipse Ptolemaeus; Neminem ipse etiam Agathemerus. Has autem, quas Artemidoro tribuebat Wendelinus, rationes eidem assignari non posse, exinde colligimus, quod tam diversas a suis rationes nesciverit ipse Ptolemaeus. Ille decessorum suorum omnium peritissimos, ut ex illius loco modo prolato constat, Eratosthenem credidit et Hipparchun. Artemidorum illis antelaturus, si accuratiores fecisset Observationes. Illos ergo excolendos suscepit, non Artemidorum. Sed nec Instrumenta Astronomica se antiquiora novit post illos excogitata, quibus rem Astronomicam promovere potuerit Artemidorus, nedum ab ipso excogitata Artemidoro. Addidit et ipse Instrumenta nova, nec tamen eousque progressus est, quo progressum tanto Ptolemaeo antiquiorem Artemidorum credebat Wendelinus, ut Anomaliam aliquam notabilem in Tropici ab Aequatore declinatione deprehenderet. Undequaque incredibile et Artemidori hanc fuisse sententiam, quam illi tribuebat Wendelinus. Nulla fretus facti teste, sed nec ulla rei ipsius verisimilitudine.

§. 3. Nec vera erat Artemidori Geographi aetas quam putabat Wendelinus.

Et quidem multi sunt Cl. Wendelini de suo Artemidoro errores. „Theopompus, inquit, Cnidius Artemidori pater fuit Strabone teste; isque et apud Caesarem Dictatorem plurimum Auctoritate, et ad Strabonis aevum vixit, multis annis puta sub Augusto, *Καθ' ἡμᾶς δὲ* (inquit) *Θεόπομπος, ὁ Καίσαρος τοῦ θεοῦ φίλος τῶν μεγάλα δυναμένων, καὶ υἱὸς Ἀρτεμίδορως*. Ut necesse sit Artemidori claritatem incidere in Augusti ferme extrema, et omnino circa natalem Christi. Quo tempore, secundum ea quae in Loxia meo demonstravi, maxima Solis obliquitas gradus 23. minuta 49. non excessit; et vero tantam omnes illi Paralleli et dierum magnitudines largiuntur. Tota ergo illorum structura et ratio ad illud tempus pertinet, quo floruit Artemidorus, et ab eodem illo se conditam tantum non elata voce clamat.“ Haec si vera, inter finem Augusti finemque Severi quatuor fuerit minutorum discrepantia in Tropici obliquitate, quod nullae ferunt veterum rationes a Ricciolo collectae. Sed causae meae non interest ut hic erraverit Cl. Wendelinus. Itane res necne habeat, videant Astronomi. Si autem spatio a fine Augusti ad finem Severi recte conveniat nota illa, fieri non potuit ut convenerit eadem spatio ab aetate Artemidori. Aetatem enim Artemidori, (quanquam fugerit Wendelinum), docuit Marcianus Heracleota, et quidem illius, de quo loquimur, Artemidori Geographi. Illam enim assignat Ol. 69, quae in annum U. C. Varronianum incidit 650. Saeculo integro ante mortem Augusti, quae anno Varroniano contigit 767. Alius autem erat a Geographo Artemidorus ille Theopompi filius Cnidius, cum Ephesum omnes Geographi patriam agnoscant, non Cnidum. Nec scriptis celebrem illum Artemidorum innuit fuisse Strabo [1]. Imo potius Scriptoribus opponit eadem patria oriundis, Eudoxo, Ctesiae, Agatharchidae. Eodemque potius nomine insignem innuit, quo et

1) Strab. Geogr. L. XIV. p. 656.

illius pater Theopompus, Caesaris nimirum amicitia. Contra Straboni non coaevum fuisse Artemidorum Geographum colligi poterat exinde, quod Artemidorum toties excolendum susceperit Strabo, nunquam tamen illum ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς recensuerit, ut facit in aliis Strabo ipse frequentissime, ut fecit etiam in Marino Ptolemaeus. Imo certum est, cum Artemidorum testem advocaverit antiquior paulo Strabone Diodorus [1]. Et quidem tanquam scriptorem memoria sua superiorem, qui ea de Aegypto tradiderit quae, etiam ipse, cum in Aegypto versaretur, vera esse repererit. Fallunt ergo omnia quae de suo habet Artemidoro Cl. Wendelinus. Imo hinc suspectae reddentur Loxiae rationes omnes si factis conveniunt in Historia falsissimis. Nisi forte alia aliqua, quam nescimus, ratione hypothesibus suis prospexerit Vir Astronomiae nomine celeberrimus.

§. 4. Imo Ptolemaei rationes fuisse credebat Agathemerus, quas Artemidoro tribuebat Wendelinus. Sic spatium designabant medium inter Ptolemaeum et Agathemerum, contra quam volebat Cl. Wendelinus.

Videamus autem quo tandem haec collegerit ratiociniorum circuitu. Testem ipse alium neminem praefert praeter Agathemerum, ut vidimus, et quidem Capite de Parallelis, L. I. c. 8. Ibi autem Artemidori ne meminit quidem. Ptolemaeum autem, eumque solum obtendit consilii sui, in illo saltem Capite, universi ducem, ipse Agathemerus. Verba illius in hanc sententiam disertiora sunt quam ut facilem, etiam errori, occasionem praebere possent. Sic enim habent: *Εἰδέναι δέ σε θέλω καὶ τοῦτο ὡς οἰκουμένη εἴκοσι καὶ τρισὶ παραλλήλοις μερίζεται, ὡς παρὰ τοῦ Τεχνικοῦ Πτολεμαίου μανθάνομεν.* Numerus praeterea Parallelorum idem est in Agathemero qui in Ptolemaeo. Conveniunt etiam examussim cum Ptolemaeo quae habet in Parallelis aliis omnibus Agathemerus, tam praecedentibus, quam sequentibus. Cur, quaeso, alium in medio Syenes atque Tropici Aestivalis Parallelo Auctorem illi

1) Diod. L. III. 11.

fuisse credemus, quem tamen ipse ne quidem mentione fuerit dignatus? cum Ptolemaeum ipse doctorem diserte agnovisset? Spectabat certe capitis huius argumentum ad Geographiam, non historicam, sed technicam. In Technica autem nullum agnoscit Agathemerus aemulum Ptolemaei, quem ille solum *Τεχνικοῦ* elogio ornat, non hic modo, verumetiam c. 6. non item Artemidorum. Sed nec ulla apparet in Agathemero ratio exempli adeó singularis. Errorem nullum, vel in Tropico Ptolemaei perstringit, cur alius fuerit, in ea saltem causa, Ptolemaeo anteferendus, nedum Artemidorus. Nec Artemidorum mentione dedignatur, cum illum revera sequitur, ut e L. I. c. 5. manifestum est. Potiori utique ratione hic certe memorandum, ne fraus Lectori fieret, cum Ptolemaei se in hoc ipso capite discipulum professus esset. Faciunt haec, ut non aliam quam Ptolemaei sententiam ab Agathemero designatam existimem, quocunque demum errore, seu suo, seu alieno, a vera Ptolemaei sententia aberrarit. Sic autem concidet Wendelini omnis argumentatio, seu vere Agathemerus, seu perperam, sententiam Ptolemaei explicarit. Fiet enim ita, ut ad spatium illud spectarit testimonium Agathemeri, quod a Ptolemaeo fluxit ad suum usque saeculum, quo ipse scripsit Agathemerus. A Pio scilicet ad finem Severi, pro sententia ipsius Wendelini. Hoc paulo maius erat quam 70. annorum, ut ab initio Pii processerit supputatio. Itaque tam brevi spatio quatuor minutis propius ad Aequatorem Tropicus accesserit, si quidem recte Wendelinus. Plane contra sententiam ipsius Ptolemaei, qui Tropicum credidit immobilem. Ita ni sensisset Ptolemaeus, non potuisset Tropicum cum Syene committere, quam immobilem esse ne quidem dubitare potuit ipse Wendelinus. Ita et Veteres illos omnes sensisse necesse est, qui Tropici situm cum Syene similiter eundem fecerint, quod fecit paulo ante Ptolemaeum etiam Plinius. His certe omnibus incognitam illam sententiam fuisse verisimillimum est, quam suo tribuebat Artemidoro Cl. Wendelinus. Imo illis omnibus, qui ante sententiam illam vixerunt, quae motum trepidationis, quam appellant, octa-

vae Sphaerae assignabat, quae sane sententia Ptolemaeo multo recentior erat. Hinc etiam incredibile probatur tam diversam fuisse, in hac saltem causa, a sententia Ptolemaei sententiam Artemidori, ut volebat Wendelinus. Nullam autem ab Eratosthenis aetate obliquitatis discrepantiam agnovit saltem Ptolemaeus, uti iam ostendimus. Nedum tantam illam minutorum quatuor quantam facit Wendelinus. Hanc certe plurium fuisse Saeculorum, quam quae inter Eratosthenem et Ptolemaeum intercesserunt, docent collatae in unum a Ricciolo, de motu trepidationis, iuniorum Observationes.

§. 5. Duos e Ptolemaeo numeros elicuit Wendelinus, non qui tantundem valerent, sed plane invicem diversos.

Nec sane rationem habebat aliam Cl. Wendelinus, cur Artemidoro has assereret, quas diximus, rationes nisi quod alienas a Ptolemaeo, ipsoque antiquiores existimaret; et veterum nemo fuisset, quo usus esset in superioribus frequentius, quam Artemidoro. Quo minus scilicet Ptolemaeo concederentur, obstare autumabat discrepantiam illam, quam putabat manifestam inter illas rationesque Ptolemaei veras. Nos contra iam probavimus, has quoque Ptolemaei veras credidisse saltem Agathemerum. Dedimus etiam, dum de Marciano ageremus, rationem, qua sibi invicem ipsique Ptolemaeo conciliarentur, quae Wendelino videbantur adeo sibi contrariae. Hinc autem efficietur, nullum fuisse intervallum illud, quo tamen solo nititur Viri Cl. argumentatio. Ostendimus nimirum eodem recidere numeros Agathemeri $\overline{\kappa\gamma}$. ∠″. δ′. et Ptolemaei $\overline{\kappa\gamma}$. ∠″. γ′. si δ′. Agathemero quartam gradus partem designarit, tres autem eiusdem partes duodecimas nota γ′ intellexerit Ptolemaeus. Non tamen ille Ptolemaei mos est, ut uncias numeret, sed proportionem potius quam servabat ad integrum. Itaque non tres unciae, sed tertia gradus pars min. 15. intelligenda est. Et alia quaerenda ratio est, qua sibi Ptolemaeus concilietur. Veram Ptolemaei sententiam fuisse probavi μόιρ. $\overline{\kappa\gamma}$. ∠″. γ′. Dedimus ibi Ptolemaei

duos in hanc sententiam locos. Est et tertius in Canonibus eiusdem πϱοχείϱοις ineditis. Et tamen minuta duntaxat 15. quartam gradus unius partem recte censebat Agathemerus. Partes gradus quotas, non autem uncias, numeraverant Ptolemaeo antiquiores Astronomi. Ne longius abeamus, ecce praebet ipse Ptolemaeus, dum vetustiorum numeros ipse recenset. Ita Hipparchus. Ita post Hipparchum Marinus, ipso teste Ptolemaeo[1]: Ὁ διὰ Ὀκήλεως παϱάλληλος ἐξῆϱται μοίϱας ια'. καὶ δύο πέμπτα. Παϱαδίδοσι δὲ ὑπὸ τοῦ Ἱππάϱχου τῆς μικϱᾶς ἄϱκτου ὁ νοτιώτατος, ἔσχατος δὲ τῆς οὐϱᾶς ἀστὴϱ ἀπέχειν τοῦ πόλου μοίϱας ιβ', καὶ δύο πέμπτα. Habet et alia in hanc sententiam exempla. Maiores itaque imitatus est, seu ipse Agathemerus, seu Auctor illius, quicunque demum is fuerit, Graecus, qui Ptolemaei numeros more Astronomorum Ptolemaeo antiquiorum recepto designarit. Nam et illi quoque non uncias numerabant, sed quotarum partium numeris partes designabant duntaxat unciales. Accuratior autem erat calculus Ptolemaei, qui numeros Astronomicos a partibus integri quintis ad partes eiusdem provexisset duodecimas. Nondum tamen satis accuratus, quod partem gradus quinque minutis minorem designare non possit, quae pars erat gradus duodecima. Proinde aliunde Ptolemaei sententiam quaerendam censuit, ubi illam accuratus explicaverat, quam per calculum licuerat Romanum. Is erat locus e[2] Μεγάλῃ Συντάξει a nobis iam descriptus, quo latitudinem inter Tropicos ita describit: πάντοτε γινομένην μ̅ ζ̅ καὶ μείζονος ἢ διμοίϱου τμήματος, ἐλάσσονος δὲ ἡμίσους τετάϱτου. Docet vox ipsa πάντοτε, nullam adhuc fuisse de motu trepidationis suspicionem, ut credebat Wendelinus. Reliqua Ptolemaei verba spatium explicant, quo Meridiani gradus 47. superarit spatium a Tropicis interceptum. Hoc gradu dimidio et quarta gradus unius parte, seu (quod tantundem valet) tribus unius gradus quadrantibus, minus esse docet. Hinc intelligimus minuta 45. non explevisse, pro mente Ptolemaei. Addit autem viceversa partes duas gra-

1) Ptolem. Geogr. L. I. c. 7. — 2) Magn. Constr. L. I. c. 11.

dus unius tertias superare, quae minuta conficiunt 40. Medio ergo loco aliquo inter grad. 47. 40′. et grad. 47. 45′. constituenda erit Tropicorum ab invicem distantia, pro mente Ptolemaei. Propius adhuc ut accedamus, efficiet quod postea subiungit Ptolemaeus, easdem fere (σχεδὸν) suas fuisse rationes cum rationibus Eratosthenis et Hipparchi, quas ait eandem servare proportionem, quam servabant 11 ad 83. Sic enim dividi solebat meridianus aetate Eratosthenis et Hipparchi, non, ut postea, in gradus 360. sed tantummodo 83. Has partes 11. circuli qui per partes dividebatur 83. ad grad. 47. 42′. 40″. redigit Erasmus Osualdus Schrekhenfuchsius[1], pro nostra hodierna partitione, qua Circuli in gradus distribui solent 360. Hinc etiam intelligimus, recte Nos, et, pro ipsius Ptolemaei mente, sententiam illius de Tropici obliquitate explicasse. Iisdem enim limitibus sic quoque continebitur spatium inter Tropicos, quibus continendum esse probavimus, pro sententia Ptolemaei. Ut scilicet 48. gradus partes tertias duas superarit, nec tamen tres eiusdem quadrantes expleverit. Ita singulorum Tropicorum obliquitas ab Aequatore erit graduum 23. 5′. 20″, qua quidem patitur Eclipticae eccentriticas, cuius nulla hic habetur ratio. Et quidem hunc ipsum numerum, etiam in[2] *Μεγάλῃ Συντάξει* agnoscit ipse Ptolemaeus. Ne dubitemus quin illius sententiam fidelissime explicuerimus. Convenit praeterea cum illius numeris $\overline{\varkappa\,\gamma}$. ϟ″. γ′. satis accurate. Nam pars gradus tertia minutorum 20. plane necessaria est, ut ad minutorum numerum surgeretur 51.

§. 6. Verba Ptolemaei in *Μεγ. Συντ.* quae erroris ansam praebebant Agathemero.

Unde ergo factum, ut, cum Ptolemaeum sequi decrevisset Agathemerus, ab illius tamen sententia tantopere aberrarit? Crediderim, quod verba illa in animo habuerit, quibus spatium inter Tropicos *ἡμίσους τετάρτου ἔλασσον* agnoverat. Hinc enim secuturum existimabat singulorum

1) Ad Ptol. Alm. L. I. c. 11. — 2) L. II. c. 6. p. 30. 38. Graec.

Tropicorum ab Aequatore spatium inter grad. 23. 45'. esse contrahendum. Non scilicet animadvertebat ad quadragesimi octavi gradus tres quadrantes retulisse Ptolemaeum, quibus ab invicem distarent Circuli Tropicorum, quod ad singulorum Tropicorum spatium ab Aequatore retulerit ipse Agathemerus. Sed nec illud animadvertebat, fieri non potuisse, ut quadragesimi octavi gradus duas tertias superarent numeri a Ptolemaeo positi, nec tamen tres eiusdem quadrantes attigerit spatii a se mutuo interpositi, nisi singuli ab Aequatore praeter gradus 24i. partem mediam, tertiam praeterea gradus eiusdem partem implevissent. Hoc enim si fecissent, fieri non potuit quin, gradui medio addita parte tertia (quae triens erat, certe quadrante maior) gradus 24i. quadrantem tertiam superarent, quam tamen non superasse monuerat Ptolemaeus. Satis haec fuissent, si quidem expensa fuissent, ad reprimendum Agathemerum, ne de singulorum Tropicorum spatiis Ptolemaeum intelligeret. Et tamen, viceversa, verba Ptolemaei tam diserta de tertia gradus quadrante non impleta, cum, per errorem ad Tropicum Syenes singularem ab Agathemero referrentur, satis erant in eam sententiam speciosa, ut pro triente quadrantem potius reponendum existimaret Agathemerus. Proclivior autem erroris occasio erat, si e *Μεγάλῃ* potius *Συντάξει*, quam ex Opere Ptolemaei Geographico sententiam Ptolemaei hauserit Agathemerus. Nam in Opere Geographico saepius, et in Canonibus *προχείροις μοίρ. κγ. ∠″. γ′.* scripsit Ptolemaeus. Imo in illo ipso Capite de Parallelis, unde sua accepturum Agathemerum verisimillimum erat, si quidem e Ptolemaei Geographia accepisset. Non ita tamen in *Μεγάλῃ Συντάξει.* Non saltem ubi agebat ex professo de Parallelis.

§. 7. Vidit tamen Agathemerus Ptolemaei Geographiam, qua aliam diversamque ab ea, quam sibi tribuerat Agathemerus, sententiam agnoverat ipse Ptolemaeus. Iunior ipse proinde Ptolemaei etiam Geographia.

Credideram me notam temporis hoc in loco deprehendisse, quo scripserit Agathemerus. Medii scilicet inter

Ptolemaei Magnam Constructionem eiusdemque Geographiam. Proinde post annum Pii saltem 2m. quousque Observationes in Magna Constructione perduxit Ptolemaeus. Nam post Constructionem Geographiae manum admovisse Ptolemaeum observavit ante nos Maginus, probavitque e Libri Constructionis II. fine, quo Geographiam postea scribendam pollicetur, et e Geographiae L. VIII. c. 2. quo Μαθηματικῆς Συντάξεως a se antea editae mentionem fecit ipse Ptolemaeus. Sic Pii Imperio scripserit Agathemerus, si quidem scripserit, nondum edita Geographia. Utcunque tamen, licet e Magna Constructione sumpserit erroris fortassis occasionem, in qua sententiam suam de Tropici obliquitate Ptolemaeus accuratissime explicaverat; vidit tamen certe Agathemerus Ptolemaei etiam Geographiam, imitatusque est secundas illius melioresque in Geographia, de eodem Argumento, cogitationes. Parallelos in Geographia XXIII. numerat Ptolemaeus Meridionalem unum, tum Aequinoctionalem ipsum, denique a parte Aequinoctii Boreali XXI. Sic item Agathemerus, ad Thulem usque, pro hoc exemplo Ptolemaei. Multo autem plures in Constructione Magna numeraverat ipse Ptolemaeus. Aequinoctialem praeterea Parallelum primum numeravit in Constructione Ptolemaeus. Exclusit autem in Geographia, exclusitque similiter et noster Agathemerus. Paucioribus etiam locorum insignium nominibus Parallelorum situm descripsit Ptolemaeus in Geographia quam in Magna Constructione. Sed Geographiae exemplum per omnia imitatur Agathemerus. Loca in Geographia omissa nulla habet omnino. Sed nec ea ipsa, quae cum Geographia communia habet, alio recenset, quam quo in Geographia situ recensebantur, Agathemerus. Parallelum porro Geographiae et Agathemeri XIIIm. (quem XIVm. censet in Constructione Magna Ptolemaeus) alia tamen urbe Massilia designavit in Magna Constructione. In Geographia idem Byzantio designat Ptolemaeus, Geographiamque rursus imitatur Agathemerus. Sed et XIVm. habet Ptolemaeus in Magna Constructione Parallelum, per Istri fontes, omissum penitus in Geographia, et a nostro pro-

inde praetermissum, ut ex illius constat numeris, Agathemero. Haec certe omnia Parallelos Ptolemaei ab illius Geographia, potius quam e Magna Constructione, Agathemerum accepisse vincunt. Vel inde manifestum erit, post Ptolemaei etiam Geographiam scripsisse Agathemerum. Vix potuit ergo nescire alios fuisse suos in Syene numeros, quos ille pro Ptolemaicis Lectori propinavit, a veris numeris Ptolemaei. Itaque consulto, deditaque opera fecit, ut Ptolemaei numeros ex ipso emendaret Ptolemaeo, pro illa (quam verissimam existimabat) sententia Ptolemaei. Observaverat nimirum in numeris Parallelorum in Geographia descriptis nullum occurrere partium sexagesimarum, sed omnes partium, pro assis Romani calculo, proportionalium. In Magnae Constructionis codicibus Parallelorum hodiernis alios aliosque numeros observamus, nunc partium sexagesimarum, nunc vero uncialium. Vix certe pro mente ipsius Ptolemaei. Nam in Tabulis Parallelorum librariorum fraudi, vel neglectui, minus obnoxiis, non alii occurrunt numeri quam partium sexagesimarum, quae etiam in Textu ipso occurrunt frequentissime. Hos ergo ab ipsius Ptolemaei manu fuisse verisimillimum est. Ita certe se res habet in hoc, de quo agimus, exemplo Syenes. Eam enim a circulo Aequinoctiali μοίϱ. $\overline{\kappa\ \gamma}$. να΄. distare censet in Constructione Magna Ptolemaeus. Idem fecit in Geographia, qua licuit per numeros unciales. Tantundem enim valent μοίϱ. $\overline{\kappa\ \gamma}$. ∠″. γ΄. quod μοίϱ. $\overline{\kappa\ \gamma}$. ν΄. Nec enim ad unciam vel unicam surgunt minuta singula. Hos autem utrosque numeros tribus unius gradus quadrantibus maiores esse facile vidit Agathemerus. Proinde alienos existimabat ab ea, quam ipse veram deprehendisse videbatur, sententia Ptolemaei. Itaque ut ageret quam liberalissime, tres novi gradus quadrantes integras Syene, ductoque per Syenen Parallelo assignavit, ne longius discederet, quam necesse esset, ab illis ipsis numeris, quos in utroque Ptolemaei Opere repererat. Exstabat ergo utrumque Ptolemaei Opus, cum posterioris illum, quem credebat, errorem e prioris loco illo, quem dixi, emendandum crederet Agathemerus. Sic fiet, ut ante

Antonini Pii Imperium saltem affectum scribere ne quidem potuerit Agathemerus, cum antea Geographiam non ediderit Ptolemaeus. Quanto postea scripserit, non docent Astronomicae Wendelini rationes. Nec enim credebat ipse tanto iuniorem Ptolemaeo Agathemerum, quanto iuniorem fuisse necesse erat, si quatuor minutis propius ad Aequatorem accessisset Tropicus aetate Agathemeri quam aetate Ptolemaei. Sic enim fieret ut ne quidem mortem Severi prope attingere potuerit Agathemerus, quod tamen verum credebat Wendelinus. Idem certe spatium a Ptolemaeo esse non potuit, quod ab Artemidoro ipso potius arcessendum existimavit.

§. 8. Non multo iuniorem fuisse Ptolemaeo, quod exinde colligitur, quod tum novum fuerit apud Graecos nomen Hispania cum scriberet Agathemerus, quod tum primum Graecis innotescere coepit, cum scriberet Ptolemaeus.

Aliter ergo exploranda erit aetas Agathemeri. Ptolemaeo iuniorem fuisse manifestum est, quem ille *τεχνικον* appellat L. I. c. 8. Sic enim appellari solebant apud Veteres scientiarum quarumcunque peritissimi artifices, qui documenta sua ad Canones certissimos redegerant. Sic enim *τέχνας* legimus *Ῥητορικάς* et *Γραμματικάς*, de quibus multa erant Veterum scripta, qui ab illis *τέχναις τεχνικοί* passim audiebant. Geographiam, fateor, *τεχνικῶς* excoluerat Ptolemaeo antiquior Hipparchus. Et tamen ipsam illam Geographiae *τέχνην* novo invento linearum meridianarum sphaericarum, qua licuit in plano, ornavit ipse Ptolemaeus. Merito proinde iure quodam sibi proprio *Τεχνικοῦ* appellatione insigniendus. Quanto autem iunior Ptolemaeo fuerit aliunde indagandum est. Sic ergo de Hispania Agathemerus: *Ἰβηρίαν τὴν νῦν Ἱσπανίαν*, L. I. c. 2. p. 5. Iterum: *Ἱσπανίας τρεῖς, ἃς Ἰβηρίας πρότερον ἐκάλουν*, L. II. c. 4. p. 36. Alibi nomen Hispaniae solius usurpat, omisso penitus alio illo nomine Iberiae. *Ἐθνῶν* (inquit) *τῆς Εὐρώπης μεγίστη ἐστὶν Ἱσπανία τε καὶ Ιταλία*, L. II. c. 7. p. 46. Postea: *Ἰνδούβαλδα τῆς Ἱσπανίας*, c. 9. p. 47. Scripsit ergo cum Graecis etiam in usu familiari esse coe-

pisset nomen Hispaniae. Graecis enim tum frequentissimum fuisse docent loca nomen solius Hispaniae memorantia omisso nomine Iberiae. Nuper autem coepisse innuunt loca illa alia quibus monendum censuit Lectorem illam a se intelligi Hispaniam, quae paulo antea notior apud suos fuisset sub nomine Iberiae. Nec enim opus fuerat ea cautela cum iam alio nomine non veniret quam Hispaniae. Cuius autem temporis nota haec fuerit, non aliunde discendum erit quam e Graecis. Ipsum enim nomen Hispaniae apud Latinos antiquissimum fuisse constat. Imo Iberiae appellationem pariter Latinis ignotam quam viceversa Graecis illa fuerit Hispaniae. Non aliter certe quam Iberiam appellat Polybius. Nec aliter paulo iunior Polybio Scylax. Nec aliter proximus utrique noster Scymnus Chius [1]. Sic item Strabo, et Strabonis Auctores Graeci ad unum omnes. Sic etiam paulo senior Strabone Diodorus. Sic etiam paulo iunior Iosephus, B. Iud. II. κεφ. κή. p. 806. Sic etiam Plutarchus, quoties pro Graecorum suorum stylo loquitur, perpetuo. Nam cum Hispaniam appellat, monet se facere pro stylo Romanorum, in Catone Maiore p. 341. Ἔλαχε τῶν ἐπαρχῶν ἣν ἐντὸς Ἱσπανίαν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν. Hoc ipso innuens alienum esse a sermone Graecorum. Pro eodem exemplo Appianus Historiam suam de rebus in Hispania gestis Iberica inscripsit. Idem tamen Hispaniae nomen apud nonnullos obtinuisse refert: Τῆς Ἱσπανίας νῦν ὑπὸ τινῶν ἀντὶ Ἰβηρίας λεγομένης. Nuper itaque apud suos Graecos irrepserat, cum nondum multi illius usui assuevissent. Par ille fere Ptolemaeo. Nam sub Traiano se et Hadriano fuisse testatur Appianus. Sic tamen ille ut post mortem Hadriani superstes fuerit, sub Antonino proinde Pio. Imo ultra Pium, sub Marco, a quo Iuridici in locum Proconsulum, per Italiae regiones ab Hadriano constitutorum, suffecti sunt. Nam tum desierant illi Proconsules cum illa scriberet Appianus. Scripsit ergo, ut videtur, post Ptolemaeum. Primus igitur erat Ptolemaeus eorum, quorum tempus exploratum habemus, qui nostro

1) Scymn. v. 265. 657.

praeiverit Agathemero in hoc novo nomine Hispaniae, et forma novitatem illius designante. Sic enim ille: *Τῆς Ἱσπανίας, κατὰ δὲ Ἕλληνας Ἰβηρίας, τρεῖς ἐπαρχίαι* etc. L. II. Hispaniae tamen nomen agnoscit ipse Ptolemaeus. Sic item Marcianus, nisi quod nomen Graecis notius Iberiae ipse pro norma habeat: *Ἰβηρία, ἥτις καὶ Ἱσπανία καλεῖται,* etc. nostro Agathemero paulo fortasse senior. Sic item Stephanus Ethnicographus, qui sub utroque titulo regionem illam in suo Lexico complexus est, quod tum Graecos repererit, qui utroque illam nomine designarint. Nec enim mox in desuetudinem abiit apud illos nomen Iberiae cum novum Hispaniae nomen illis innotesceret, quod veteri nomini Iberiae assuevissent maiores eorum Graeci, e quorum scriptis sua accepissent. Adhuc enim Iberiae nomen retinent Scriptores celeberrimi Pausanias, atque Dion Cassius, Senator ipse Romanus, et collega in Consulatu Imperatoris Alexandri, et Zosimus, ne alios memorem minorum gentium, qui idem fecerint, Scriptores. Fateor equidem in Graeco Auctore his temporibus antiquiori legi hodie nomen *Ἱσπανίας* I. Maccab. VIII. 3. Ita quidem pro lectione Codicis Vaticani. Sed in illo ipso loco *Σπανίας* nomen reponit Codex Alexandrinus. Rectiusque, ut ex his, quae diximus, apparet. Est enim usus vocis *Σπανίας* apud Graecos etiam antiquior usu vocis *Ἱσπανίας*. Sic enim vocem a Romanis inter se habitantibus acceptam corruperant coloniarum Romanarum in Oriente incolae Graeci. Strabonis locum, qui huc faciat, profert Athenaeus[1]: *Γράφει δ' οὖν ὁ Στράβων* (inquit) *οὕτως· Ἐν Σπανίᾳ πρὸς τῇ Ἀκυτανίᾳ πόλις Πομπέλων, ὡς ἂν εἴποι τὶς, Πομπειούπολις, ἐν ᾗ πέρναι διάφοροι συντίθενται ταῖς Κιβυρικαῖς* [l. *Κανταβρικαῖς*] *ἐνάμιλλοι.* Sic plane loquitur Athenaeus, quasi fuissent Strabonis ipsa verba. Nulla tamen illius habemus in Strabone hodierno vestigia. Sed nec in Strabonis hodierno Epitomatore, e quibus constare possit, num etiam olim verbum illud in Strabone reperire potuerit Athenaeus. Sed Strabone antiquior est testis de nomine *Σπανίας* Arte-

1) Athen. L. XIV. c. 21. p. 567.

midorus. Verba sunt Constantini Porphyrogenneti: Ἀρτεμίδωρος δὲ (inquit) ἐν τῇ β'. τῶν Γεωγραφουμένων οὕτω διαιρεῖσθαι φησίν· Ἀπὸ δὲ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν ἕως τῶν κατὰ Γάδειρα τόπων ἐνδοτέρω καὶ συνωνύμως Ἰβηρία τε καὶ Σπανία καλεῖται, de Administr. Imp. c. 23. p. 43. 54. Et dubium nullum est de Σπανίας mentione in Apostolo Rom. XV. 24. 28. qui his, de quibus modo agimus, temporibus antiquior erat. Huius nominis corruptio erat in nomine Πανίας, quam et Stephanus agnoscit et antiquior Stephano Sosthenes, si fides nostro habenda sit in Nilo Plutarcho. Ab hoc Sosthene Hermogenem accepisse idem in Europa auctor est. Sic erit Sosthene iunior Hermogenes. Hic si Hermogenes sit quem occidit Domitianus, quem testem advocavit primo in Apionem Libro Iosephus; sic utroque antiquiorem Sosthenem fuisse necesse erit, Auctorem fabulae de nomine Paniae. Quae cum Spaniae vocis depravatio sit; adhuc erit antiquior usus vocis Spaniae, etiam apud Graecos vocis depravatores. Veri tamen nominis Hispaniae usum apud illos temporibus Ptolemaei novum fuisse vincunt, ni fallor, testimonia a nobis modo prolata. Fecit, ni fallor, ut Graecis serius innotuerit nomen Hispanorum, quod aliud interim haberent, etiam Graeci nomen, quo ab Asiae Iberibus internoscerentur, Celtiberorum. Itaque nec multo iunior Ptolemaeo esse potuit Agathemerus, qui sua adhuc aetate novum nomen fuisse monet, quod novum erat aetate Ptolemaei.

§. 9. Item colligitur e nomine Galliae tum adhuc novo apud Graecos cum scriberet Agathemerus, pro veteribus regionis eiusdem apud Graecos nominibus Celticae vel Galatiae.

Simile et aliud habemus Argumentum de nomine Galliae tum demum Graecis suis innotescenti pro veteri, quo Graecis antiquioribus innotuerat regio illa, nomine Galatiae. Sic enim ille: Τῶν δὲ Γαλλιῶν, ἃς πρότερον Γαλατίας ἔλεγον, L. II. c. 4. Hoc autem nomen novum fuisse aetate Ptolemaei exinde colligimus, quod ipsum illud Γαλλίας nomen non agnoverit ipse Ptolemaeus, sed Κελτογα-

λατίας, quo fuerit ab Hispania internoscenda, quae etiam ipsa Κελτιβηρία, et Scythia Κελτοσκυθία, cum Κελτική simpliciter audiret sola Germania. Pro illa nimirum veteri partitione, cuius meminit Ephorus, quae Provincias Occidentales ad unum omnes Celtarum nomine complectebatur. Erat praeterea alia quoque illius nominis ratio, ut a Galatia internosceretur Asiatica; quae quanquam a Celtis incoleretur, non tamen Celticae ambitu contineri potuit, qua quidem Celticae nomine, apud Veteres, plaga tantummodo intelligi solebat Occidentalis. Utroque nomine utitur Marcianus Heracleota: Ἡ καλουμένη Κελτογαλατία διήκει μὲν, inquit, ἐπὶ πλεῖστον καὶ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν. Διῄρηται δὲ εἰς ἐπαρχίας δέ, Γαλλίαν Ἀκυτανίαν, καὶ Γαλλίαν Λουγδουνησίαν, καὶ Γαλλίαν Βελγικὴν, καὶ Ναρβωνησίαν, p. 46. Habet etiam vocem ipsam Γαλλίας Appianus, qui vixit quidem cum Ptolemaeo, sed post Ptolemaeum scripsit. Sic ergo ille[1]: Οἰκοῦσι δ᾽ αὐτοῦ (πρὸς μὲν ἕω Κελτοὶ ὅσοι Γαλάται τε καὶ Γάλλοι νῦν προσαγορεύονται. Serius tamen apud Graecos in desuetudinem abiere vetera Galliae nomina, etiam cum innotuisset nomen verum Galliae. Citius autem quam in Galatia Asiatica Graecis undique cincta, in qua nulli erant qui vetus gentis Occidentalis nomen redintegrarent praeter colonias Romanas. Sed et illa quoque in scriptoribus Romanis non tantum Graeco Galatiae nomine insignitur dum Historiam illius Graecis acceptam referunt, verumetiam Latino nomine, Gallo-Graeciae. Et quidem a temporibus scriptorum Romanorum antiquissimis. Utcunque tamen ex hac Galliae in Scriptore Graeco mentione, quasi tum nuper Graecis cognitae, noster Agathemerus eodem Saeculo vixisse videtur, quo et Ptolemaeus, et Appianus, et Marcianus Heracleota, qui de hoc eodem nomine similiter loquuntur quasi nuper invento. Graecum enim fuisse nostrum exinde colligo, non modo quod Graecos imitatus fuerit in nominibus olim apud Romanos notissimis; verumetiam quod in Parallelis e Ptolemaei Geographia descriptis Parallelum διὰ Ῥώμης similiter omiserit,

1) Appian. Hispan. p. 421. 422

ut omiserat ipse in Geographia Ptolemaeus. Correxit, uti vidimus, in situ Syenes ex ipso Ptolemaeo Ptolemaeum. Poterat similiter supplevisse Ptolemaeum in situ Romae, pro ipsius sententia Ptolemaei, e Ptolemaei Tab. VI. Libr. Geograph. III. et VIII. Et quidem Clima Vm. *διὰ Ῥώμης* recenset[1] Martianus Capella. E sententia Graecorum Astronomorum. Auctor enim erat Climatum Ptolemaeo antiquior Hipparchus, qui Climata octo tantummodo agnoscebat, quorum Vm. illud fuerit *διὰ Ῥώμης*. Nec enim circulos latitudinis Parallelos omnes Parallelis habebat. Nec latuit haec Climatum distinctio Agathemerum, qua ab aliis Parallelis internoscebantur. Et tamen Romae mentionem praetermittit, praetermissam scilicet a Ptolemaeo. Et quidem dedita opera, ut ostendunt Climatum numeri ab eo recensitorum. Non ita si homo fuisset Romanus, cui nota fuissent locorum nomina antiqua Romana. Vix ita si dum vixisset cum communis esset civium Romani Imperii ingenuorum omnium patria ipsa Roma (ut loquitur Censorinus), quod factum tandem sub Caracalla. Hinc itaque illum Caracalla antiquiorem fuisse colligimus.

§. 10. Aliae notae temporis Ptolemaeo iunioris, sed ab eo tamen non admodum remoti.

Sunt et alia in nostro Agathemero, quae rerum statum eundem arguant, dum scriberet Agathemerus, qui fuerat etiam scribente Ptolemaeo. Insulam Palaesimundi Salicam appellat etiam Agathemerus L. II. c. 6. 8. Ut Ptolemaeus, ut etiam Marcianus Heracleota. Sic item de illa quasi nuper explorata loquitur Agathemerus. Nam et mores Populi, et terrae proventus explicat, quod alienum erat ab illius consuetudine in terris pridem cognitis. Sic etiam de Parallelo Meridionali gradibus ab Aequatore 16. 25′. subiungit Agathemerus: *οὗ νοτιώτερον οὐδὲν ἐγνωρίσθη παρ᾽ ἀνθρώπων.* Plane pro sententia Ptolemaei, tam in Magna Constructione quam in Geographia. Inde constat inter aetatem Ptolemaei atque Agathemeri nullos pro-

1) De nupt. Philolog. L. VIII. p. 296.

gressus in Meridionali Geographia fecisse navigatores. Tum quoque in Romana Africa duae erant Mauritaniae (Caesareensis scilicet et Tingitana) et Africa proprie sic dicta, nempe Proconsularis, p. 40. Et Mysiae superioris pars erat Macedonia, p. 39. Haec quoque similiter Ptolemaeus. Et tamen singulare illud ad Marcianum de Agathemero observavi, quod Danubii nomen ad Vindobonam usque nec ulterius protulerit, quo ipse Menippum Auctorem habere potuerit, Ptolemaeo iuniorem, vel etiam fortasse Protagoram. Vel inde intelligimus non ita Ptolemaeum excerpsisse Agathemerum ut alii solebant excerptores, sed cum iudicio atque delectu, ut et alios quoque fuerit secutus cum meliora docere viderentur. Idque praeterea colligitur ex eo quod modo observabamus, e Ptolemaeo illum de Tropici obliquitate ipsum correxisse Ptolemaeum. Hinc enim sequitur, temporis, quae occurrunt, notas non ad Ptolemaei tempora, sed Agathemeri, esse referendas, ut eaedem fuerint plerunque Provinciae aetate Agathemeri atque Ptolemaei. Contra faciunt Excerptores incauti, ut internoscere non liceat aetatem Auctoris atque Excerptoris.

§. 11. Marciano etiam Heracleota iunior fuisse videtur Agathemerus.

Haec autem, quae diximus, aetatem indicant non admodum dissitam. Erat profecto, ut alibi ostendimus, iunior Ptolemaeo Menippus, et vicissim Menippo iunior Agathemerus. Menippum autem ad finem Marci, vel initium Commodi referendum esse probavimus. Sic fiet ut Commodo ne quidem antiquior esse potuerit Agathemerus. Medium vero existimabamus inter Menippum atque Marcianum Heracleotam Menippi breviatorem. Quod scilicet Menippi meminerit, non meminerit Marciani. Iam contra video similiter Menippi meminisse, Marcianumque similiter reticuisse Constantinum Imperatorem Porphyrogennetum, qui tamen multis vixit Saeculis post Marcianum. Nec enim obstabant istiusmodi compendia, quo minus Aucto-

rum primorum nomina ferrent eorundem Scripta in compendium redacta. Sic enim Stephani, non Hermolai, habet Lexicon Ethnicographi, etiam cum utrumque in manibus hominum versaretur. Sic advocatur ab Eustathio, facta saepius Epitomes diserta mentione. Sic etiam Artemidori testimonia profert ipse Stephanus, saepe etiam ex Epitome, praetermisso tamen nomine Marciani. Aliter factum esse fateor in Iustini Trogo, qui suo potius quam Auctoris nomine compendium suum edidit, et suo, ut videtur, stylo. Non ita Marcianus. Sic enim ille[1] de suis compendiis: *Τὴν ἔκδοσιν τῶν τριῶν βιβλίων* [loquitur ibi de Menippo] *ἐποιησάμην, οὐκ ἀφελόμενος τῆς προσηγορίας τὸν πατέρα τούτων, οὐδὲ εἰς ἐμαυτὸν μεταστήσας τοὺς ἀλλοτρίους πόνους, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ πᾶσι πεφροντισμένως ἐπεξελθόντος Ἀρτεμιδώρου· ἀλλὰ τὰς μὲν ἐκείνων προσηγορίας ἐπιγράφας τοῖς βιβλίοις, ὡς ἂν μηδὲν εἰς τοὺς λογίους ἁμαρτάνειν δοκοίην θεούς, τὰς δὲ τούτων ἐπιτομὰς καὶ διορθώσεις τῶν ἐμαυτοῦ ποιησάμενος πόνων ἐναργὲς γνώρισμα, ὥστε τοὺς ἐντυγχάνοντας μηδὲν μήτε τῶν παρ᾽ ἐκείνων συγγραφέντων, μήτε τῶν παρ᾽ ἡμῶν προστεθέντων, ἢ διορθώσεως ἐπιμελοῦς ἀξιολόγων ἀγνοῆσαι.* Proinde Argumentum nullum est, ut Marciano quis antiquior existimetur, siquis e Marciani compendiis testimonia advocaverit, omisso tamen nomine ipsius Marciani. Contra sunt quae suadent potius Artemidori atque Menippi compendia ob oculos nostro fuisse Agathemero quam Menippum ipsum, ipsumve Artemidorum. Verba sunt Agathemeri: *Λοιπὸν δὲ ἐροῦμεν τῶν καθ᾽ ἡμᾶς νήσων τὰς περιμέτρους λαβόντες παρ᾽ Ἀρτεμιδώρου καὶ Μενίππου καὶ ἑτέρων ἀξιοπίστων*, L. 1. c. 5. Iunxit similiter cum Artemidoro Menippum, ut fecerat in suo Compendiorum Corpore Marcianus. Eodemque exemplo primas detulit Artemidoro. Sic enim fecerat ipse quoque Marcianus. Addidit et alios *ἀξιοπίστους*, quo etiam in numero censet postea Timosthenem. Nec aliter Marcianus, *προσθεὶς καὶ ἐξ ἑτέρων παλαιῶν τὰ ἐλλείποντα.* Verba sunt illius de Artemidoro a se in compendium redacto, p. 65.

1) Pag. 66.

Similiter de Menippo: τὰ ἐλλείποντα πλεῖστα ὄντα προσθείς, p. 66. Habet praeterea Marcianus ipsos illos Auctores, p. 63, quos ἀξιοπίστους censet Agathemerus. Et locum in illis habet vel praecipuum Timosthenes, ut apud Agathemerum. Vix itaque est cur dubitemus, quin hos ipsos Marciani Auctores, quibus Artemidorum ille suum atque Menippum suppleverat atque interpolaverat, intellexerit Agathemerus. Nominaturus utique ni fuissent in illa, qua usus est, Marciani collectione notissimi. Id quoque observandum, quod de Insulis praecipue Artemidorum et Menippum excerpserit Agathemerus. Hoc enim nomine illos commendaverat praecipue illorum breviator Marcianus. Scripserat enim Timosthenes Ptolemaei secundi, Philadelphi scilicet, ἀρχικυβερνήτης Marciano, Straboni ναύαρχος, classis nempe praefectus, περὶ νήσων, pag. 64, quem librum integrum in usus suos transcripserat Eratosthenes. Sed non uno nomine imperfectum fuisse queritur Marcianus. Nam et Tyrrhenicum mare integrum non absolverat, nec in ora Lybiae ultra Carthaginem progressus fuerat. Fretum autem Gaditanum non attigerat, proinde nescius orarum omnium ibi sitarum, seu mare exterum, seu interius spectantium, quas tamen nondum patefecerant Romanae victoriae. Hunc eius defectum supplevisse docet Artemidorum, qui et insulam Gaditanam viderat, et partes aliquas maris exterioris, et oras alias nondum a Timosthene lustratas. Hunc itaque Periplum Artemidori σαφέστατον et ἀκριβέστατον maris mediterranei censebat Marcianus p. 65. Supplevit item Menippus, qui Periplum maris interioris integrum in unum corpus congesserat. Et tamen viceversa deerant in quibus fuerit e Timosthene vicissim supplendus interpolandusque Artemidorus. In locis nimirum a Timosthene accuratius lustratis, aliisque veterum, minus tamen in ora freti Gaditani, quam fuerit Artemidorus, accuratis. Haec illa erant Marciani ἐξ ἑτέρων παλαιῶν ἐλλείποντα, quorum unus et praecipuus erat Timosthenes, ut constat etiam ex Agathemero. Proinde interpolatum illum pariter ac breviatum a Marciano Artemidorum usurpavit Agathemerus. Nec aliunde habuit quae

L. II. c. 8. de maximis tradit Insulis, quam ex hac ipsa collectione, quam de Insulis censebat accuratissimam. Conferat Lector Marciani p. 9. Nec puto facile dubitabit. Marciano itaque iuniorem fuisse necesse est, a quo tot mutuo accepit Agathemerus.

§. 12. Tam Marciani sententia, quam Agathemeri, Ptolemaeus, in Artis Geographicae peritia, Artemidoro anteponendus erat.]

Ita profecto de Insulis eos Auctores secutus est Agathemerus quos accuratissimos censuit ipse Marcianus. Sed ipsum Artemidorum artis Geographicae nomine ne quidem celebravit Marcianus. *Τῆς μὲν ἀκριβοῦς γεωγραφίας λείπεται* p. 65. De Menippo paulo liberalius: *Ἱστορικήν τινα καὶ Γεωγραφικὴν ἐποιήσατο τὴν ἐπαγγελίαν.* De suo utriusque compendio non admodum magnifice: *ὡς μετρίαν μὲν γεωγραφίαν, τελεώτατον δὲ περίπλουν ἀπεργάζεσθαι.* Contra Geographiae laudem Marcianus Ptolemaeo tribuit et Protagorae, praecipue vero Ptolemaeo. Sic ille: *ὧν τὴν ἴδησιν, ἐφ' ὅσον ἐφικτὸν ἀνθρώποις, ἡ τῶν πολλῶν σπουδὴ καὶ φιλομαθία, σαφῆ κατέστησεν ἐκ τῆς γεωγραφίας τοῦ θειοτάτου καὶ σοφωτάτου Πτολεμαίου, ἔκ τε τῆς Πρωταγόρου τῶν σταδίων ἀναμετρήσεως ἣν ταῖς τῆς Γεωγραφίας βίβλοις προστέθεικεν.* p. 2. Hoc ergo nomine Ptolemaeum Eratostheni anteponit: *Πτολεμαῖος δὲ ὁ θειότατος τῇ μὲν πείρᾳ καὶ ἀληθεῖ παδεύσει πρεσβύτερος, τοῖς δὲ χρόνοις Ἐρατοσθένους νεώτερος.* p. 6. Sic itaque accuratissimum illum Artemidori sui periplum novis e Ptolemaeo et Protagora excerptis excoluit Marcianus: *ἐκ τῆς τοῦ θειοτάτου Πτολεμαίου γεωγραφίας, καὶ προσέτιγε τῶν Πρωταγόρου καὶ ἑτέρων παλαιῶν ἀνδρῶν ἐξελόντες.* p. 35. Hinc intelligimus exemplo Marciani Agathemerum *Τεχνικοῦ* elogio ornasse Ptolemaeum, quod artis geographicae palmam omnibus praeripuerit. Intelligimus praeterea perperam a Wendelino Parallelos Agathemeri potius Artemidoro, cuius non meminit Agathemerus, quam Ptolemaeo, cuius ne quidem nomen reticuerit, assignari. Nec enim verisimile est, Artemidori sententia Parallelos staturum fuisse Marcianum, cum Ptolemaei de iisdem sententiam exploratam haberet,

quem in Artis Geographicae peritia tanto anteferendum censuit Artemidoro. Multo adhuc minus hoc de Agathemero verisimile est, qui tantum tribuit, uti vidimus, ipsi Marciano; eiusdemque exemplum aemulatus est in ornando similibus praeconiis Ptolemaeo.

§. 13. Quod Ptolemaeum θειότατον appellarit Marcianus, pro temporis nota habendum non est. Mortui fuisse videntur tam Ptolemaeus quam Protagoras, cum scriberet Agathemerus.

Caeterum, qui iunior erat Marcinao, videamus quanto iuniorem Ptolemaeo fuisse necesse sit. Elogium certe θειοτάτου, quo Ptolemaeum celebrat Marcianus, eum non amplius in vivis fuisse innuit, cum scriberet Marcianus. Idem enim, ni fallor, valet quod ὁ μακαρίτης, quod non de aliis, quam defunctis, usurpatur. Sunt quidem istiusmodi Epitheta, σοφωτάτου, θειοτάτου. etc. satis frequentia apud Malelam etiam in hominibus privatis. Proinde ante Constantinum Porphyrogennetum Imperatorem, qui Malelae nonnulla in suas retulerat Eclogas Historicas, ut nos docet Valesius. Adeoque ante decimum a Christo nato Saeculum. Vocis autem θειοτάτου de hominibus usus tum quoque rarior est. Aetate Ptolemaei Imperatores Θεῖοι appellabantur raro θειοτάτοι. Aegre tamen ante mortem, ut voci Latinae Divorum responderet. Eumque honorem per Senatusconsultum adepti sunt, quo in Divorum numerum referebantur, et ritibus Consecrationis. Etiam de hominibus quocunque nomine numini charis vox eadem usurpabatur. Praecipue vero de Philosophis θεουργικοῖς, qui locum saepe habebant in larariis: de Orpheo, de Pythagora, de Iamblicho, et similibus. Θεῖοι tamen Ptolemaei Saeculo audiebant, et proximis a Ptolemaeo Saeculis frequentius audiebant, quam θειότατοι. Fieri potest ut Pythagoreus ipse fuerit Ptolemaeus. Favebant enim Pythagorae Mathematicarum artium egregio excultori Mathematici. Certe Archimedem ei Sectae addictum testatur, si recte memini, Plutarchus. Potuit ergo et Ptolemaeus hoc θεουργίας nomine censeri Θεῖος. Potius vero fortasse iure quodam proprio scientiae, quam profitebatur,

Astronomicae *Θείου* nomen est adeptus, quae prae aliis ad Divinitatis quandam cognationem accedere crederetur. Hoc enim innuit Epigramma in illum Graecum. Erat enim semper proclive vulgus ad Divinos honores illis tribuendos, qui qualemcunque coelorum astrorumque peritiam callebant, quasi Deorum commercio quodam usi fuissent, qui regionem a Diis habitatam haberent exploratam. Neque vero id in ea Astrologia duntaxat admiserunt, quam Iudiciariam appellamus; sed et in ea quae simpliciori minusque ambitioso nomine venire solet Astronomiae. Ita Sulpicii sapientia prope Divina, teste Livio [1], visa est Romanis, qui primus docuit Eclipses Lunares, naturali ordine statis temporibus fieri, et sciri ante et praedici posse. Similiter de Hipparcho huius artis egregio excultore Plinius [2]: Nunquam (inquit) satis laudatus, ut quo nemo magis approbaverit cognationem cum homine siderum, animasque nostras partem esse coeli. De eo iterum et praedicto Sulpicio Gallo ita [3]: Viri ingentes, supraque mortalium naturam tantorum numinum lege deprehensa, et misera hominum mente absoluta. Faciunt haec ne elogium illud *θειοτάτου* Marciani de Ptolemaeo immani illi Arabum licentiae imputandum censerem, qui homines quantumvis immerentes encomiis tamen ornare solent supra modum magnificis. Quod quidem si fuisset verum, efficeret ut iunior esset saltem Hegia Marcianus, cum iam victoriae Arabum ad Graeciam usque penetrassent, et mores eorum nativamque styli simplicitatem corrupissent, quod quidem, cum scriberet Malela, contigisse manifestum est. Hinc enim constat exemplis Ptolemaeo ipso antiquioribus, nihil esse quod miremur aetate Ptolemaei istiusmodi praeconia de homine astronomicis studiis claro. Utcunque tamen e praedictis Marciani verbis illud saltem facile colligimus, medios fuisse Protagoram et Marcianum inter Ptolemaeum nostrique aetatem Agathemeri. Et quidem ita ut Protagora iunior ipse fuerit Marcianus, tertiusque adeo saltem fuerit a Ptolemaeo Agathemerus. Sed cum Mar-

1) L. IX. c. 37. — 2) L. II. c. 26. — 3) c. 12.

ciani non meminerit Agathemerus, probabile erit, vivente etiamnum Marciano haec scripsisse Agathemerum. Supponit enim omnibus exploratum fuisse, quis Corporis collector fuisset geographici a se advocati. Sic paulo quidem postea scripserit Agathemerus, eadem tamen aetate qua etiam ipse Marcianus. Utcunque tamen, medios inter Ptolemaeum atque Agathemerum, tam Menippum, quam Protagoram, e vivis excessisse verisimillimum est, cum manum Operi suo admoveret Agathemerus. Ut altero proinde sua elucubrarit Agathemerus Saeculo, quam quo vixerit ipse Ptolemaeus. Plus illa fortasse verba designare videbuntur, quae proxime post mentionem Ptolemaei atque Protagorae sequuntur apud Marcianum: *καὶ ἑτέρων παλαιῶν ἀνδρῶν.* Quasi nimirum viris *παλαιοῖς* Ptolemaeum et Protagoram accensuisset Marcianus, quod innuere videtur vox *ἑτέρων.* Potuit tamen vox illa referri ad vocem potius *ἀνδρῶν*, quam *παλαιῶν.* Sic illos revera iuniores fuisse supposuerit quos propterea alios censet a testibus vere *παλαιοῖς.* Potuit praeterea unius quoque Saeculi spatium satis esse ut viri superiori Saeculo defuncti revera *παλαιοὶ* haberentur. Et quidem ita Marcianum intelligendum existimo.

§. 14. Scripsit Agathemerus medio aliquo tempore inter Septimium Severum atque Gallienum.

Daciam certe ita describit Agathemerus L. II. c. 4, ut alia illa esse non possit ab ea quam in Provinciae formam redegit, victo Decebalo, Traianus, quod tamen nondum observaveramus in Diss. de Marciano. Sic nempe de illa Agathemerus: *Καὶ ἔστιν ὑπὸ μὲν τὰ δυτικώτατα τῆς Σαρματίας ἐπὶ Νότον κατιοῦσα μετὰ τοὺς Ἰάζυγας τοὺς Μετανάστας ἡ ΔΑΚΙΑ, ὁριζομένη καὶ αὕτη τῷ Ἴστρῳ· ὑπὸ δὲ τὰ λοιπὰ καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑποβέβληται ἡ κάτω Μυσία,* L. II. c. 4. p. 38. Postea: *Ὑπόκειται δὲ καὶ τῇ Δακίᾳ μετὰ τὸν Ἴστρον ἡ ἄνω Μυσία.* E verbis *μετὰ τὸν Ἴστρον*, Daciam totam Transdanubianam fuisse colligimus, plane talem qualis fuit illa Traiani. Situs idem Daciae est se-

cundum[1] Ptolemaeum, in nona Europae Tabula. Nam etiam ibi Septentrionalem limitem habet Sarmatiam Europeam, Occidentalem Iazygas similiter Metanastas, Meridionalem Danubium, uti etiam Orientalem. Eadem ergo Dacia est Ptolemaei atque Agathemeri. Nec alia illa a Provincia Traiani. Fines hosce multavit Aurelianus, de quo ita Vopiscus[2]: Quum vastatum Illyricum ac Moesiam deperditam videret, provinciam trans Danubium Daciam a Traiano constitutam, sublato exercitu et Provincialibus reliquit, desperans eam posse retineri: abductosque ex ea populos in Moesiam collocavit, appellavitque suam Daciam, quae nunc duas Moesias dividit. Mediam autem inter duas Moesias provinciam nullam agnoscit Agathemerus. Imo contiguas ambas agnoscit. Sic enim habet: ἡ ἄνω Μυσία, συνάπτουσα πρὸς μὲν ἀνατολὰς τῇ κάτω Μυσίᾳ. Manifestum ergo est Traiani Daciam esse, de qua loquitur Agathemerus, non autem Aureliani, quae tota erat Cisdanubiana, mediaque inter Moesias. Hinc certo colligimus, anno Aerae nostrae Christianae 275. iuniorem non esse Agathemerum, quo cecidit Aurelianus. Antiquior esse potuit, et fuisse verisimillimum est. Civitas certe Byzantina ita vastata est a militibus Gallieni, ut prorsus nemo superesset; ut nulla postea vetus familia apud Byzantios inveniretur, nisi siquis perigrinatione vel militia occupatus evasisset, qui antiquitatem generis nobilitatemve repraesentaret, tum quoque cum illa commentaretur Trebellius Pollio in Gallienis duobus. Byzantii sic meminit Agathemerus[3], quasi nihil novum tolerantis. Erat tamen et aliud eiusdem urbis excidium, post tertium Septimii Severi annum, quod partibus favisset Nigrianis. Medio ergo aliquo tempore inter Excidium sub Severo, vastationemque sub Gallieno, scripserit oportet Agathemerus, cum iam iustam Urbis magnitudinem rudera Urbis Byzantinae quasi e postliminio accepissent.

1) Ptol. Geogr. L. III. c. 7. 8. — 2) Vopisc. Aurelian [39.] — 3) Agathem. L. II. c. 14. p. 60.

§. 15. Erat, cum scriberet Agathemerus, in Romanorum possessione Babylonia. Non autem per victorias Traiani, sed Sept. Severi.

Est et alia temporis nota contractior. Laudat Agathemerus Europam a frugibus aërisque temperie et aquarum copia, frugumque inde oriundarum ubertate, prae aliis Mundi ἠπείροις, Asia nimirum atque Libya. Addit deinde, siqua essent et in aliis continentibus, quae cum Europa aliquatenus contendi posse viderentur, ea esse τῆς ὅλης Ἀσίας σχεδόν τι τὰ ὑπὸ Ῥωμαίοις μόνα· τῆς δὲ Λιβύης τὰ περὶ τὴν θάλασσαν. L. II. c. 7. p. 45. Hinc sane intelligimus, tum, cum scribebat Agathemerus, in Romanorum potestate fuisse regiones Asiae feracissimas in Romani Imperii confinio sitas. Certe Babyloniam, quae hoc nomine omnium celeberrima erat. Vetat nempe vox μόνα ne auctorem nostrum aliter intelligamus. Neque vero cum Persis rem gessit Aurelianus, sed cum Zenobia. Spectant ergo illius victoriae ad provincias a Zenobia ipsa possessas, et a marito illius Odenatho in potestatem suam redactas, in quibus nullam fuisse verisimile est, quae ad Persas nuper pertinuerit, cum ipso illo in Aurelianum bello Zenobiae partibus faverent Persae, et copias Heracliani in Persas a Gallieno missas interceperit Zenobia. Nec sane res Odenathi in Persas gestas legimus, praeterquam in Oriente, et Syria, et Mesopotamia. Non in Chaldaea, nedum in Babylonia, vel in partibus Babylonia magis Meridionalibus. Sed nec a Valeriano, nec a Philippo, nec a Gordiano tertio, nec ab Alexandro Severo, nec ab alio ullo Principe illo iuniore ad Aurelianum usque eorum, qui bellum gesserunt in Oriente. Postea autem Agathemeri aetatem non quaerendam esse probavimus, cum iam e Romanorum iure migrasset Dacia illa Transdanubiana, amissa etiam antea sub Gallieno. Proinde quaerendum antea sub quibus Imperatoribus in Romanorum possessione fuerit Babylonia. Primus, ni fallor, illam Romanis obnoxiam fecit Traianus, ut in Praelectionibus[1]

1) Prael. IV. ad Sp. Adrian. n. 10.

nostris Camdenianis ostendimus ex Eutropio et Rufo Festo. Addit Rufus Festus Imperii Romani limitem Orientalem ab eo supra ripas Tigridis fuisse institutum. Numerat ille porro inter provincias Romanas ab eodem acquisitas etiam Arabiam. Mediam illam scilicet Arabiam inter Palaestinam et Chaldaeam atque Babyloniam, quae plane necessaria erat ad provincias illas in officio continendas. Et sane res a Traiano in Atrenos gestas recenset etiam Dio in illa ipsa, ut videtur, Arabia. Suffragantur etiam Traiani numi BABYLONIA et DE CALDAEIS inscripti, quorum mentio non modo apud Scaligerum, verumetiam Mediobarbum. Nec harum alterutram legimus inter provincias, quas dimiserit Hadrianus, a Traiano tum primum subactas. Nec tamen scio liceatne proinde colligere non fuisse dimissas. Rem autem ita se habuisse suspicor. Armatas enim provincias illas fuisse necesse est (si quidem placuisset illas sub Romanorum ditione continere), cum fuerint limitaneae. Sed ne quidem inter provincias a Traiano tum primum acquisitas Chaldaeam legimus vel Babyloniam. Inde colligimus, brevi admodum tempore in Romanorum fide mansisse, quod locum earum in provinciarum dispositione nullum reperiamus. Multo autem adhuc minus praesidia Romanorum in illis, aut rem bello gestam aliquam legimus, paulo post Traianum, qua saltem intelligi possit ibi fuisse praesidia. Legiones Imperii omnes recenset Tacitus[1], quibus Imperii fines in officio continerentur, quarum tamen nullam unquam memorat in Chaldaea vel Babylonia. Recenset etiam iunior Tacito Dio, nec veteres modo legiones, verum etiam novas, ad suam usque memoriam, earumque stativa. Sed nec ille stativa aliqua agnoscit in Chaldaea vel Babylonia. Haec ratio esse potuit cur nomina earum inter provincias Traiani non compareant, e quibus praesidia, cum dimitterentur, deduxerit Hadrianus, quod nulla fuerint his in provinciis praesidia deducenda, vel in loca tutiora transferenda. Mediam quidem inter illas atque Palaestinam

1) Tacit. Annal. L. IV.

provinciam Arabiam provinciis a Traiano constitutis accensent numi et Eutropius. Ea autem, si limitanea fuerit, excluserit oportet extra Romani Imperii fines Chaldaeam atque Babyloniam. Inde quoque Tigridem his partibus limitem non diutinum fuisse colligimus. Cum vero nulla essent, vel in Arabia, praesidia, fieri vix potuit ut Babyloniam tenuerint Romani. Nec post Traianum usque ad Severum vestigia ulla praesidiorum in Arabia Romanorum reperimus. Tam longe abest ut in Babylonia reperiamus. Inde nihil in finibus novatum colligimus, praeterquam ab ipso Hadriano, usque ad Imperium Marci et Veri. Tum enim rebellasse dicitur Vologesus. Tum autem extra Romanorum fines Babyloniam fuisse innuit Capitolinus in vita Veri c. 7. vel potius, ut credo, Spartianus, qui belli illius eventum ita describit. Duces autem (inquit) confecerunt Parthicum bellum Statius Priscus, et Avidius Cassius, et Martius Verus per quadriennium, ita ut Babylonem et Mediam pervenirent, et Armeniam vendicarent. Hic sane opponi videmus pervenire et vendicare. Ita scilicet ut vendicare tantundem valeat quod possidere. Proinde Babylonem pro expeditionis termino habet, externo scilicet (quo utique positi non fuerint), pariter ac Mediam. Erat ergo penes Parthos, nec nuper illo demum bello a Parthis capta, quam fuerint Romani duces vendicaturi, ut cladis paulo antea acceptae ignominiam abolerent. Plane, ut videtur, ab initio Hadriani. Hinc ergo manifestum est de illa Traiani victoria, qua in Romanorum potestatem venerit Babylonia, ne quidem intelligi posse Agathemerum, qui iunior erat Ptolemceo, qui tamen ipse Marci Verique Imperium attigerit. Novam ergo Romanorum victoriam supponit Agathemerus, recentiorem Traiano, imo etiam Ptolemaeo, qua effectum fuerit ut in Romanorum ditionem redierit, quasi quodam postliminii iure, Babylonia. Talis autem nulla fuit ante Septimium Severum, quo iunior proinde vincitur Agathemerus. Recepta enim a Traiano Babylonia e Romanorum potestate iterum migravit, cedente Hadriano. Provinciis ab Hadriano restitutis Assyriam accenset Rufus Festus, e quibus Hadrianus

sponte propria reduxerit exercitus. Illius autem nomine venire solebat ipsa Babylonia. Strabo[1]: *καλοῦσι δ' οὕτω τὴν Βαβυλωνίαν, καὶ πολλὴν τῆς κύκλῳ γῆς, ἧς ἐν μέρει καὶ ἡ Ἀτουρία ἐστίν.* Ea Assyriae vetus erat appellatio, nec alio retulerim verba Rufi Festi de Assyria: quae inter Tigridem atque Euphratem sita in riguis amnibus instar Aegypti foecundatur. Babyloniam enim cum Aegypto hoc ipso riguorum nomine confert ipse Strabo, L. XI. p. 502. Urbemque ipsam Babyloniam pro Assyriae metropoli olim habitam, idem testis est, L. XVI. p. 743. Sic locum intelligimus Spartiani, vel potius Capitolini, in vit. Caracallae c. 6. Dehinc per Cadusios fines et Babylonios ingressus, tumultuarie cum Parthorum satrapis manum contulit. Fines enim hoc in loco alii intelligi non possunt Babyloniae, quam qui Assyriae. Hinc ergo manifestum est tum in Assyriae parte saltem illa, quae Babylonia proprie sic dicta audiebat, imperasse Romanos, cum scriberet Agathemerus. Post Hadriani tamen mortem atque Ptolemaei, et Marci proinde initium. Faciunt hae notae ne ad Traiani victorias referri potuerint verba, quae dixi, Agathemeri. Hanc enim certe, de qua loquimur, ab Euphrate clausam, una cum Mesopotamia, Babyloniam, regionum Asiaticarum omnium feracissimam iam olim Parthis cesserat Hadrianus, cum et Assyriam cederet, et finem Imperii Romani agnosceret Euphratem. Mesopotamiae illam Babyloniam accenset Isidorus Characenus, quem Luciano antiquiorem fuisse probavimus. Non alia, ut videtur, causa, quam quod communibus Euphratis Tigridisque limitibus ambae continerentur. Eandem tamen in Romanorum possessione fuisse supponit, cum ipse scriberet, Agathemerus.

§. 16. Babyloniam in formam provinciae Romanae redegit Sept. Severus ann. Christ. 201. quo fuerit proinde iunior Agathemerus.

Novum autem, post Marci collegam Verum, cum Parthis bellum usque ad Septimii Severi tempora nullum le-

1) Strab. L. XVI. init. p. 736.

gimus. Defecit paulo postea Avidius Cassius in Oriente, cui pars fuerat in superiori bello sane magna. Hoc occiso res in Occidente gessit Marcus. Pacata autem tempora habebat Commodus. Eo exstincto civile erat in Oriente bellum inter Nigrum et Severum. Hoc bello profligato Severus circa Arabiam plura gessit, Parthis etiam in ditionem redactis, necnon etiam Adiabenus: qui quidem omnes cum Pescennio senserant. Verba sunt auctoris de vit. Severi c. 9, qui vulgo Spartianus fuisse creditur. Hinc sane colligimus prius hoc Severi cum Parthis bellum pro appendice habendum esse belli eiusdem civilis in Pescennium Nigrum, eoque proinde nuper exstincto esse susceptum. Conveniunt notae T. III. Severi, annoque Epochae nostrae Christianae 195. Sed nondum redacta est in provinciae Romanae formam Babylonia, ut recte Romani iuris censeri posset, qualem censet Agathemerus. Hoc secundo demum bello effectum docet Zosimus, exstincto etiam Albino, cum solus esset in Imperio, et sine aemulo, Severus [1]. *Ἐφόδῳ*, inquit, *μιᾷ Κτησιφῶντα εἷλε καὶ Βαβυλῶνα.* Tum etiam Arabas Scenitas vicisse, idem ait Zosimus. Addit enim: *Διαδραμὼν δὲ τοὺς Σκηνίτας Ἄραβας, καὶ πᾶσαν Ἀραβίαν καταστρεψάμενος.* Quae ita ille qui Spartianus fuisse creditur: Persarum [2] Regem Abgarum subegit. Arabas in deditionem accepit. Adiabenos in tributarios coegit. Sic autem Dio Xiphilini: *τήν τε Σελεύκειαν καὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐκλειφθείσας ἔλαβε· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τὴν Κτησιφῶντα ἑλών, ἐκείνην τε πᾶσαν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκε, φόνον τε ἀνθρώπων πλεῖστον εἰργάσατο.* Tum deinde expeditionem illius in Atrenos Arabas. Sic Victor Schotti optimus de Caesaribus: auxit Imperium, subacto Persarum Rege Agario. Neque minus in Arabas: simul adortus ut est, in ditionem redegit, provinciae modo. Adiabena quoque, ni terrarum macies despectaretur, in tributarios concessisset. Verum hoc de terra Adiabenes macilenta. Non item de tota Adiabene. Eadem enim illa quae Assyria, pariterque Babylonem complectabatur, ut

1) Zosim. L. I. p. 10. Ed. Oxon. — 2) Spart. Sever. c. 19.

ex Ammiano constat Marcellino L. XXIII. c. 6. Rufus Festus ita: Parthos strenue vicit, Adiabenos delevit, Arabas interiores obtinuit, et Arabiam provinciam fecit. Nec aliter in Chronicis Eusebius atque Cassiodorus, ne alios minorum gentium scriptores congeram. Sufficiunt haec ad probandum, secundo demum Severi in Parthos, uti dixi, bello haec omnia esse imputanda. Tum legiones Parthicas duas Mesopotamiae praesidio datas a Severo agnoscit Dio[1], unde intelligimus firmam illam fuisse Severi possessionem. Annum ipsum, annique tempestatem, qua haec patraverit Severus, docet receptus Spartianus. Nempe Caracallae annum aetatis XIIIm. qui anno sequenti togam accepit a patre virilem aetatis anno XIVo. debitam, ut in Praelectionibus[2] ostendimus, unaque iniit in Syria cum Patre Consulatum. Hae notae anni sunt Epochae Christianae 202. ut superiori proinde anno 201. haec omnia gesserit Severus, aestate iam exeunte, et tempore prope hyemali, ut idem inquit Spartianus. Hoc ergo anno iuniorem oportet fuisse Agathemerum, quem tamen Aureliano antiquiorem probavimus *). Sic terminos quosdam lucrati fuerimus, quibus fuerit concludendus. Videamus ergo quousque perseveraverit illa Severi dispositio, quae Babyloniam inter provincias Romanas numerabat.

§. 17. Permansit eadem in potestate Romanorum usque ad Macrinum, ann. Ch. 217. Inde ad ann. 230. scribere ne quidem potuit Agathemerus.

Fecit perpetua Severi felicitas, ut ad illius exitum fines illi illibati permanserint. Nec sane aliter par fuis-

1) Dio L. LV. — 2) Spart. Sev. c. 16. — [*) Agathemerum circa Septimii Severi tempora vixisse Sainte-Croix in: Mémoire sur une nouvelle édition des geographes mineurs, inserta ephem. Journal des Savans 1783, no. XIV. eo potissimum probat, quod meminit monumenti seu muri per transversam insulam Britanniam ducti, de quo Spartian. in Script. hist. august. T. I. p. 613. Vid. Agathemer. lib. II. 4. p. 39, ubi leguntur haec: ἡ δ' Ἀλουίων, ἐν ᾗ καὶ τὰ στρατόπεδα ἵδρυται, μεγίστη τέ ἐστι καὶ ἐπιμηκεστάτη. Hamberger vero, Zuverlässige Nachrichten Vol. I. p. 433 ponit Agathemeri aetatem post annum 193 a. Chr.]

set Getae cum fratre Imperium, cum Asiam illi Aegyptumque adsignarent amici, nisi Mesopotamia quoque et Assyria et regiones illae Asiae florentissimae ad sortem illius accessissent. Sic enim visum docet Herodianus L. IV. Imo ad finem usque Caracallae idem erat ab Oriente limes, Tigris nempe, non Euphrates. Manifestum hoc est ex illius ingressu in Parthyenem per Cadusios fines et Babylonios, Spart. c. 6. Nec enim nisi per limitem Tigridem in Parthorum ditionem, quae inde coeperit, patebat ingressus. Manifestum est praeterea ex eiusdem Caracallae in Mesopotamia hibernis, in quibus etiam interfectus est. Ita quidem, si limitem illum sub Macrino non imminuerit Artabanus, facili ad pacem ubi de caede Caracallae rescivisset. Postea caede illum violavit Artabani intersector Artaxerxes sub Alexandro Severo. Tum Mesopotamiae minabatur Artaxerxes, teste Dione, qui scripsit, antea quam minas exsequeretur Artaxerxes, secundo nempe suo Consulatu, Aerae nostrae Christianae anno 229. Exsecutum vero docet Herodianus, cuius illa verba sunt: *οὐχ ἡσυχάζει, οὐδ' ἐντὸς Τίγριδος ποταμοῦ μένει, ἀλλὰ τὰς ὄχθας ὑπερβαίνων καὶ τοὺς τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὅρους, Μεσοποταμίαν τε κατατρέχει, καὶ Σύροις ἀπειλεῖ,* L. VI. [2]. Hucusque ergo ripas aliquas Imperii Romani fines fuisse docet, quos cum transgrederetur Artaxerxes, Belli illati reus habebatur. Convenit quod postea habet idem Herodianus, ubi de Expeditione Alexandri in Persas ita loquitur: *παρασκευαζομένου τε τοῦ Ἀλεξάνδρου· καὶ διαβῆναι τοὺς ποταμοὺς, εἴς τε τὴν βάρβαρον γῆν τὸν στρατὸν διαγαγεῖν.* Si quidem fluvii intelligantur Euphrates et Tigris, hic sane innuitur, post Tigridem initium esse terrae Barbarae, seu non Romanae. Sed dubito sane annon potius de Iure Romanorum, a praedicto Severi anno, quam de possessione auctor intelligendus sit. Cur dubitem faciunt verba Principis ipsius Alexandri in oratione ad Senatum. Haec nimirum: Terras [1] Interamnanas, Mesopotamiae scilicet, neglectas ab impura illa bellua recepimus. Sic lo-

1) Lampr. init. Alexandr. c. 56.

qui videtur quasi a tempore Elagabali provincias Mesopotamenas amissas ipse denuo Romanis asseruisset. Hoc enim certe designat vox recipere. Suspicio ergo mihi est, dimissam a Macrino Mesopotamiam, quam neglexisse potius, amissam nempe antea, quam ipse amisisse dicitur Elagabalus. Duras quidem conditiones pacis ab irato Artabano, propter perfidiam Caracallae, postulatas a Macrino consentiunt auctores, quarum una fuerit, ut Mesopotamia penitus cederetur, *Μεσοποταμίας παντελῶς ἐκστῆναι*, secundum Dionem. Et certe causa erit cur duras etiam conditiones Macrinus admitteret, quod durior fuerit eiusdem in praeliis cum Artabano gestus eventus. Utque provincias illas cessisset, erat nihilominus et alia causa cur insaniam Caracallae poenis lueret pecuniariis, propter damna Parthorum Transtigritanis Satrapiis a Caracalla illata. Imo ut mollior aequiorque, caede Caracallae cognita, fuisset Artabanus: Babyloniam certe Tigridi Parthorumque ditioni conterminam retinere potuit. Sic enim fuerit ut Mesopotamia non cessisset *παντελῶς*, quod primo postulaverat Artabanus. Laxiori enim vocis significatione (qua Provincias omnes inter Euphratem Tigridemque sitas complectitur nomen Romanum Interamnanae vel Graecum Mesopotamiae) communi illo vocis ambitu contineri potuit ipsa quoque Babylonia. Imo ita rem fuisse innuit particula *παντελῶς*, si quidem ulla sit relicta penes Romanos pars saltem laxioris illius Mesopotamiae. Imo praeter Babyloniam, alias quoque extra Aboram provincias Cistigritanas Parthorum fuisse, saltem tempore Gordiani, mox ostendemus. Potuit ergo secundus ille post Euphratem fluvius, qui Romanas provincias terminabat, non Tigris fuisse, sed Aboras. Sed ne quidem Babylonia extra terminos Romanos esse potuit, cum Asiae totius loca non alia *εὐδαιμονίας* et *εὐετηρίας* nomine laudarentur quam illa ferme sola quae Romanos dominos agnoscerent, quod tamen illo, quo scribebat ipse, tempore verum fuisse testatur Agathemerus. Nec sane diu perstitisse dispositionem, de qua agimus, Severi, exinde suspicio est, quod provincias Mesopotamenas, siquas fortasse ullas, raras tamen

admodum legimus, vel provinciarum Praefectos, in bonae fidei seu numis, seu inscriptionibus, seu libris, hoc saltem spatio medio inter Septimium Severum atque Aurelianum. Haec ergo si vera sint, post annum aer. Christ. 217. quo coepit Macrinus, usque ad annum eiusdem Aerae 230, quo denuo Mesopotamiam Romano iuri reddidit Imperator Alexander, Geographiam suam scribere ne quidem potuit Agathemerus. Videamus iam num vel postea licuerit, usque ad aetatem Aureliani.

§. 18. Sed nec postea usque ad Aurelianum. Medio aliquo anno inter ann. Chr. 201. et 217. scripsit Agathemerus.

Redegit ergo Mesopotamiam, ut vidimus, Alexander Augustus. Addit Herodianus de Persis: *ἐτῶν γοῦν τριῶν ἢ τεττάρων ἡσύχασαν, οὐδ' ἐν ὅπλοις ἐγένοντο· ἅπερ μανθάνων ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ οὗτος ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ διέτριβεν,* L. VI. [6]. Ad annum scilicet 234. quo redierit ex Oriente, triumpharitque de Persis. Quod certe Herodiani testimonium eo maioris faciendum est, quo parcior est in victoria Alexandri laudibus efferenda; quem victum, potius quam victorem, arbitratur. Tum vero securum illum a novo Persarum motu tam reditus illius quam etiam triumphus ostendit. Recusavit certe Parthicum nomen Septimius Severus etiam victor, ne Parthos lacesseret, teste vitae Severi auctore c. 9, qui Spartianus fuisse creditur. Multo magis recusaturus erat Alexander, si victus ipse rediisset, ut vult Herodianus. Hoc ipso quoque metu, ne lacesseret, si adeo fuisset, quam vult idem, meticulosus. Sed nec discessu Alexandri, nec triumpho irritatus Artaxerxes est ad novum quid audendum, quo ab Occidente Alexander in Orientem revocaretur. Proximo enim ab Alexandri caede anno, Christi 236. sic loquitur apud eundem Herodianum Maximinus: *Πέρσαι τε οἱ πάλαι Μεσοποταμίαν κατατρέχοντες, νῦν ἡσυχάζουσιν, ἀγαπητῶς ἔχοντες τὰ ἑαυτῶν.* L. VII. [8]. Et tamen civilium cum Maximino bellorum occasionem captavit idem, quem vicerat Alexander, Artaxerxes, quem iterum Romanorum Provinciarum

limites irrupisse probavimus in Isidoro Characeno, §. 10. Crediderim eo spectare Capitolini verba in Maximo et Balbino illa: Et quum iam paratum esset, ut contra Parthos Maximus proficisceretur, Balbinus contra Germanos, puer autem Gordianus Romae remaneret, etc. c. 13. Non opus est ut moneam Parthorum Persarumque nomina in illius saeculi scriptoribus invicem frequentissime confundi. Est autem annus ille Christi 238, quo, caesis Maximo et Balbino, solus supererat Gordianus ille tertius. Tum occupatam ab Artaxerxe crediderim Antiochiam, cui obviam iturus fuerit, si per seditionem licuisset, Maximus Pupienus. Ibidem monui eo referenda esse Capitolini[1] eiusdem de tertio Gordiano verba alia: Et post Artaxerxem Antiochiam recepit. Erat ergo ab eo usque tempore in Persarum potestate multo magis Mesopotamia. Postea cum Sapore Artaxerxis filio nova auso rem gessit Gordianus, sub COSS. anni aer. Christ. 242, teste Capitolino c. 26. Tum rursus Persas non Syria modo repulit, verumetiam toto Oriente, c. 27. Orientis nomine complectabatur Regnum Odenathi, ni fallor, atque Zenobiae, in quo erat Mesopotamia. Dubito enim an Orientis nomen hoc sensu usurpatum antiquius sit Odenatho. Post Gordianum rursus Mesopotamiam occupavit Sapores, capto Valeriano, ann. Christ. 260. Mox amisit opera Odenathi, si tamen Odenathi victoria Romanis imputanda sit, quod Odenathum Augusti titulo ornarit Gallienus. Haec brevis est historia Transeuphratensium victoriarum ab Alexandro usque ad Aurelianum. Nec tamen ad earum aliquam verba Agathemeri crediderim esse referenda. Mesopotamia tantummodo in illis recepta esse dicitur. Nec verba alia de illis occurrunt, quibus discamus, quae fuerit vocis illius significatio; an latior illa, quae Babyloniam etiam suo ambitu complectitur; an arctior illa potius qua a Babylonia secernitur, qualis describitur a Ptolemaeo. Occurrunt potius, cur arctior intelligatur. Nuspiam Babyloniam ab illis receptam legimus, ut de Traiano et Severo. Nuspiam

1) Capitol. de Gord. tert. c. 26.

Tigridem limitem, ut cum vere Babyloniam possiderent Romani. Nuspiam res gestas in Arabas Atrenos illis finitimos praeterquam ab iisdem Augustis, Traiano, inquam, et Severo. Est potius e contra cur reliquos ultra Mesópotamiam proprie sic dictam progressos arbitremur. Gordianum certe haud longe a Romanis finibus interfectum testatur Eutropius. Corpus eius prope fines Romani Persicique Imperii positum Victor Epitomator. Nempe apud Circeium castrum in finibus Persidis, auctore Capitolino[1]. Situm autem Circeii ad confluxum Aborae Euphratisque ponunt[2] Zosimus et Procopius. Addit Procopius[3] τοῖς Ἀσσυρίων ὁρίοις fuisse conterminum. Inde manifestum est Aboram fluvium Mesopotamiae limitem fuisse communem et Assyriae. Et Assyriam omnem Persarum fuisse, in qua iam probavimus fuisse Babyloniam. Totum certe Orientem a Gordiano Romanae reipublicae factum docet Capitolinus ibidem c. 27. Quae omnis Mesopotamia est ab Odenatho restituta, qui Orientis dominus erat, teste Trebellio Pollione[4] in duobus Gallienis. Hic ergo fluvius Aboras limes tum habebatur Mesopotamiae totiusque Orientis, qui Babyloniam exclusit, Persarumque in possessione reliquit. Vix enim est cur dubitemus, quin de illius aetatis limite sit sermo. Et quidem de limite legitimo. Ita quidem paulo ante Agathemerum Ptolemaeus Mesopotamiam describit, ut aliam ab ea provinciam faciat Babyloniam. Haec si vera, medio aliquo anno scripserit Agathemerus inter ann. Christ. 201, quo Babyloniam in fidem Romanorum recepit Severus, annumque eiusdem Epochae 217, quo Parthis illam reddidit Macrinus.

§. 19. Italiae terminus a Varo saltem ad Massiliam prolatus memoria Agathemeri, qualem supponit Solinus, ut quidem ipse iunior anno Christ. 230.

Firmant ea, quae dixi, verba Agathemeri alia de novis nuperque constitutis Italiae limitibus. Maris Ligustici fines

1) Cap. Gord. tert. c. 34. — 2) Zosim. L. III. — 3) Procop. Persic. L. II. — 4) Treb. Poll. Gall. duob. c. 12.

statuit ad principium Italiae. *Εἶτα κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς νῦν* (inquit) *'Ιταλίας Λιγυστικὸν ἐκδέχεται πέλαγος*, L. II. c. 14. p. 59. Alios plane suae quam qui olim fuerint Italiae fuisse innuit limites. Ponit autem mare Ligusticum proximo loco post sinum Gallicum, quem verbis proxime praecedentibus *μετὰ Μασσαλίαν καὶ Ναρβῶνα* concludit. Tantundem autem valet hoc loco *μετὰ* quod p. 58. *μεταξύ*. Ibi enim *Γαλατικὸν κόλπον* illum censet, qui erat *μεταξὺ Ναρβῶνος καὶ Μασσαλίας*. Ita scilicet ut terminus sinus Gallici ab Italia remotior coeperit a Narbone Galliae Narbonensis capite, propior autem a Massilia. Sic a Massilia coeperit Agathemeri Italia. Antiquae fuerat Liguriae hic idem fere limes. Eam enim a Rhodano exorditur Scylax. Imo Massiliam ipsam ponit in Liguria. Et quidem regionem Massiliensium *Λιγυστικὴν* agnoscit Strabo[1]. *Καλοῦσιν δὲ τοὺς Σάλυας οἱ μὲν παλαιοὶ τῶν Ἑλλήνων Λίγυας, καὶ τὴν χώραν ἣν ἔχουσιν οἱ Μασσαλιῶται Λιγυστικήν*. Sic ergo de sinu Gallico loquitur Strabo, fere ut Agathemerus[2], *καὶ ἐν αὐτῷ Μασσαλία τε καὶ Ναρβὼν ἵδρυνται πόλεις ἐπιφανέσταται*. Ab hac ergo regionis Ligusticae antiquissima significatione maris Ligustici appellationem emanasse verisimillimum est. Id nempe in animo habebat Princeps, quicunque demum is fuerit, qui Agathemeri memoria hos quoque Ligures Italiae, iurisque adeo Italici, participes fecerit, ut Ligurum omnium iura communia forent, a quibus exclusi fuerant Celto-Ligures, dum limes Italiae Varus versus mare inferum agnosceretur. Hunc autem limitem supponunt haec Solini[3] verba: At ex altera parte per Ligurum oram in Narbonensem Provinciam pergit, (loquitur de Italia) in qua Phocenses quondam fugati Persarum adventu, Massiliam urbem, Olympiade quadragesima quinta, condiderunt: C. Marius Bello Cimbrico factis manu fossis incitavit mare, perniciosamque ferventis Rhodani navigationem temporavit, etc. Liguriam hic integram includit ambitu Italiae, ut proinde

1) Strab. L. IV. p. 203. — 2) Strab. L. II. p. 128. — 3) Solin. Polyhist. c. 8.

quousque se Liguria porrexisset, eousque etiam Italiae appellationem extendendam esse colligeret. Hoc nempe, ut dixi, consilio, ut non solos Ligures, verumetiam Celto-Ligures complecteretur. Terminos autem Liguriae ad Massiliam ipsumque Rhodanum promovet, Auctoribus, quos modo dixi, Scylace et Strabone. Non ita paulo antiquior Agathemero Ptolemaeus. Varum ille perpetuo pro limite habet Italiae. Plane pro sententia vetustiorum. Conveniunt haec cum aetate Solini a nobis constituta accuratissime. Scripsit ille cum in Hierichuntis possessione esset Artaxerxes. Et quidem ipse ut videtur, non autem filius illius Sapores. Antea certe, quam Syriam attigisset Alexander Augustus. Pulsus enim Syria atque Mesopotamia Artaxerxes aegre potuit, si vel aegre, Hierichuntem in sua potestate retinere. Sic nota erit haec anni aerae Christianae 229. vel 230, quo scribere oportuerit Solinum. Horum ergo annorum altero, non Varum iam, sed Rhodanum Italiae limitem supponit Solinus. Plane qualem supponit Agathemerus. Nuperam certe Artaxerxis victoriam arguit, quod Parthorum ditionem omnem Parthiae nomine complectatur Solinus [1], cum tamen rerum non iam amplius Parthi potirentur, sed Persae. Quod scilicet nondum novo Persiae nomini assuevissent, qui veterum Persarum memoria penitus exstincta vixerint. Cum etiam tandem assuevissent, tum receptum, ut Persarum nomine etiam Parthi apud iuniores hac memoria scriptores intelligerentur. Arguit praeterea fortasse, quod propter Babylonem dicit [2], et Assyrios et Mesopotamios in Babyloniae nomen transiisse. Morem enim illum fuisse sub Parthis noster docet Isidorus Characenus, cuius Satrapia prima *Μεσοποταμίας καὶ Βαβυλωνίας* communi titulo insignitur. Redierit ergo is idem harum provinciarum status, ut, cum scriberet Solinus, illae rursus ambae in unam eandemque Satrapiam coaluerint. Denique et illud Romanorum possessionem brevem fuisse vincit, quod milliarium Romanorum usus nullus plane sit in scriptoribus harum regionum domesti-

1) Solin. c. 59. — 2) Solin. c. 60.

cis in designandis patriarum suarum intervallis. Haec nos paulo, quam in superiori volumine fecimus, accuratiora. Ad quae proinde exigi cupimus quaecunque ibi de Agathemero tradidimus, aut de Marciano etiam Heracleota.

§. 20. Milliaris Romani modus apud Agathemerum frequentissimus est stadiorum septenorum cum dimidio.

Caeterum in Operae Geographico multum interest ut recte intelligantur spatiorum mensurae quibus locorum distantiae ab invicem designantur. Maxime in Agathemero, qui intervalla eadem modis tamen non iisdem metitur, sed, pro diversarum gentium consuetudine, admodum diversis. Esset quidem cur illi frequentius hoc nomine gratularemur, si liceret per Librarios. Sed frequentes admodum sunt in hodierno Agathemeri codice numerorum alterorum lacunae. Nec aliunde supplendae, quam e numerorum integrorum consensu. Stadiorum unus erat modus. Non item maiorum mensurarum e stadiorum certo circuitu oriundarum. Romanorum milliarium duplicem formam apud Orientales in Isidoro Characeno supra observavimus: aliam stadiorum octonorum, quae Schoenis[1] atque Parasangis stadiorum quadragenorum responderit; aliam vero stadiorum septenorum cum dimidio, e Schoenis Parasangisque ortam stadiorum tricenorum et sexagenorum. Suntque sane haec milliaria in nostro Agathemero longe omnium frequentissima. L. II. c. 14, p. 55 stadia 2400. tantundem valere censentur quod millia passuum 320. Ibidem p. 56. stadia 52500 cum milliaribus conferuntur 7000. Rursus stadia 30000 milliaria valent 4000. Iterum p. 58. stadia 120 conficiunt milliaria 16. Haec accurate, pro illo milliaris Romani modo qui singulis milliaribus stadia concessit septena cum semisse. Illud vero omnium accuratissimum est quod p. 56 stadia 10000 cum milliaribus contendit 1333, et tertia praeterea milliaris parte. Pars enim tertia milliaris (pro illa milliaris Romani norma quae stadiis septenis dimidioque conflatur) stadia complebit bina cum dimidio,

1) Diss. de Isid. Ch. §. 14.

quae stadiis addita 9997½ ad milliaria istiusmodi 1333 implenda necessariis, praedictum Agathemeri numerum implebunt accuratissime. Favent praetereae alii eiusdem numeri, qua quidem licuit per calculorum rotunditatem. L. II. c. 13, p. 54. Stadia 32500. milliaria sunt 4333. Et quidem milliaria 4333. (septenorum, cum dimido stadiorum) stadia implebunt 32498½. Ut milliare ne unum quidem redundare potuerit aut deficere, sed Fractio tantummodo, milliaris Vi. Ea, si in milliarium numero hunc in modum suppleatur ,δτλγ'. ε', sic numerus constabit accuratissime. Fractionis autem istiusmodi exemplum dedimus ex Agathemero cap. sequenti p. 56. Utcunque tamen alium aliquem Romani milliaris modum Agathemero ne quidem esse potuisse manifestum est ab eo, quem diximus. P. 58. stadia 5000 efficiunt milliaria 667. Desunt hic, ad milliarium numerum absolvendum, stadia duo cum semisse, quae pars erat milliaris, de quo loquimur tantummodo tertia, p. 58. Stadia itidem 1000. milliaria sunt 133. Desunt et hic duo stadia cum dimidio, quae in superiori exemplo redundabant, nec poterant integro stadiorum milliariumque calculo circumscribi. Simile et aliud habemus exemplum p. 106. Ibi enim stadia 4000 cum milliaribus 533. Deest enim etiam ibi tertia huiusmodi minoris milliaris pars, stadia nempe 2½ ad numerum illum stadiorum absolvendum. Par etiam illud est L. II. c. 14. p. 55, quo stadia 5000 cum milliaribus 733 paria censentur. Desunt etiam his milliaribus stad. 2½ ut rotundus stadiorum numerus penitus expleatur. Milliaria enim 733. per 7½ multiplicata stadiorum numerum conficient tantummodo 5497½. Habet etiam Agathemerus exempla in quibus duabus unius milliaris partibus tertiis, nempe stadiis integris 5 stadiorum numerum ab Agathemero traditum superat numerus e milliarium divisione illa, quam dixi, collectus. Sic p. 55. stadia 8200 respondent milliaribus 1094. secundum Agathemerum. Quae tamen milliaria, ita, uti dixi, divisa stadia conficient 8205. Sic etiam ibidem p. 55. stadia 2500 cum milliaribus 334. componit Agathemerus, quae tamen milliaria recte divisa stadia conficient 2505. Est ergo illa in his numeris invi-

cem conferendis norma Agathemeri, ut, in numeris etiam rotundis, non aliarum partium rationem habeat, seu deficientium, seu etiam redundantium, quam tertiarum. Ut nihil sit proinde cur dubitemus, quin calculum, recte, pro illius sententia, posuerimus. Neque vero tertiarum in milliaribus partium solus rationem habebat Agathemerus. Multa passim exempla illius occurrunt in Anonymo Peripli Euxini auctore, dum et ipse, pariter ac noster, cum Graecorum stadiis Romana contendit milliaria. Etiam ex Artemidoro unum, quem noster in Insularum stadiometria ducem agnoscit Agathemerus. Si tamen milliarium numeri, qui stadiis responderint, etiam ipsi emanarint ab Artemidoro. Propria autem erat haec milliarium in partes tertias distributio illius milliaris quod e septenis cum dimidio stadiis conflabatur. Nam in milliaribus stadiorum octonorum vere Romanis partes istiusmodi tertiae nullae erant, quae quidem stadiis paribus designari possent.

§. 21. Emendatur locus Agathemeri.

Est autem fateor Agathemeri locus, qui cum neutra milliaris Romani norma convenit. Sic habet: *Τοῦ δὲ Πόντου ἀπὸ Τόμων ἐπὶ τὰς τοῦ Φάσιδος ἐκβολὰς μῆκος μὲν στάδια ς΄. μίλια ωκγ΄*, L. II. c. 14. p. 55. Sic quidem octona assignantur singulis milliaribus stadia; in milliaribus 823 stadia erunt 6584. Sin alius ille septenorum cum dimidio stadiorum in milliari modus agnoscatur; ita quoque erunt in milliaribus 823. stadia 6172½. Discrimen erit non integrorum modo stadiorum, et ne quidem tertiarum milliaris partium, quae ferenda iam ostendimus: sed integrorum etiam milliarium, plane alienum ab exemplo Agathemeri. Sed in milliarium numero auxit certe Agathemerum iunior aliquis Agathemero vel studiosus, vel librarius. Scripsit enim ipse ω΄, nec praeterea quicquam. Ita secum conveniet accuratissime. Sunt enim in milliaribus septenorum et dimidii stadiorum octingentis stadia in universum sex millia, ut nihil plane deficiat redundetve. Et milliaris illius usum omni illa Maris Euxini ora fuisse

multis constat exemplis e praedicti Anonymi Periplo superiori nostro Geographorum minusculorum volumine edito. Coloniis enim ex Asia oriundis praecipue incolebatur, quae olim in suis quaeque patriis Parasangis assuevissent triginta vel sexaginta stadiorum. Nec enim in alia milliaria converti poterant Parasangae, quam in illa quae stadiis septenis cum dimidio constarent singula. Hic ergo milliaris modus in auctore nostro longe omnium frequentissimus est.

§. 22. Milliaris Romani stadiorum octonorum exemplum in Agathemero unicum. Terrae habitabilis initium ab ostio Tanaidis, pro sententia Agathemeri.

Est tamen viceversa in eodem Romani quoque vetustissimique milliaris exemplum. Sed unicum, ut opinor, et plane singulare. Locus est non uno nomine insignis, cuius proinde verba repraesentanda duxi. Sic ergo de orbis habitabilis latitudine noster Agathemerus: *Λοιπὸν οὖν καταλείπονται οἰκήσιμοι ὑπὸ τὴν εὔκρατον πεπτωκότες στάδιοι δισμύριοι καὶ θ'. ἅπερ ἐστὶ μίλια μὲν ΓΧΚΕ, σχοῖνοι δὲ ἐκ σταδίων λ'. μικρῷ πλέον ἐννεακόσιοι*, L. II. c. 1. p. 34. Numerus hic milliarium octies repetitus stadiorum illum ipsum numerum praebebit, quem designavit Agathemerus. Hinc ergo colligimus Latinis haec debuisse Agathemerum, vel Romani saltem Imperii partem occidentalem incolentibus, quibus usus erat illorum verorum antiquissimorumque milliarium. Nempe Eratosthenem hoc in loco secutus erat, cui, pro singulis in meridionali linea Coelesti gradibus, septingenta numerabantur in terra stadia; non autem accuratissimum suum, quem et *τεχνικὸν* appellat, Ptolemaeum, qui longe rectius, pro Coeli gradibus singulis, stadia censebat tantummodo quingentena. Vel Artemidorum potius, qui ab ostio Tanaidis gradus latitudinis, in meridiano tamen Eratosthenis Alexandrino, terrae habitabilis tum exploratae initium auspicabatur. Artemidorus ulteriora incomperta existimavit, teste Plinio [1]. Sic et

1) Plin. N. H. II. 108.

noster: *Τὰ ἄνω τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ταναΐδος ἀγνοεῖται εἰς Βοῤῥᾶν*, L. I. c. 4. p. 11. Dubia enim erant quae de Thule retulerat Pytheas, et Britannia, Saeculo Eratosthenis et Artemidori. Non item illo quo ipse scribebat Agathemerus, qui Romanas agnoscit in Britannia etiam legiones. Proinde ex auctorum suorum sententia, potius quam sua haec verba refert Agathemerus. Situm huius limitis docet Ptolemaeus, cui XXIus Parallelus est gr. 54. 4'. ab Aequinoctio. *Καὶ γράφεται*, inquit, *διὰ τῶν τοῦ Ταναΐδος ἐκβολῶν*. Hoc idem exordium fuisse Agathemero ostendunt illius verba in hoc ipso, de quo agimus, capite. Sic enim habet: *Καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀρκτικοῦ πόλου μέχρι τοῦ Ἀρκτικοῦ κύκλου τριάκοντα καὶ ἓξ τμήματα πάντα ἐστὶν ἀοίκητα διὰ κρύος. Στάδιοι δ' εἰσὶν οὗτοι δισμύριοι καὶ ε' καὶ σ'.* Rotundos numerat a Polo gradus, qui in illum ipsum desinunt, quem dixi, Parallelum ostii Tanaïdis, pro situ quem dedi e Ptolemaeo. Inde ergo initium *οἰκησίμου* pro his, in quibus versamur, rationibus. Graduum a Polo Arctico numerum sincerum esse vincit, quod illi stadiorum numerus adeo accurate respondeat, si nempe septingena gradibus singulis assignentur stadia, pro falsa illa, quam dixi, veterum sententia. Circulum ergo Arcticum non fixum aliquem intelligit, pro more recentiorum; sed localem, pro suo loci cuiusque situ. Sic enim in omnibus Meridiani gradibus, illum loci Arcticum appellarunt veteres, qui proprium loci Horizontem attigit, ut docuit magnus Scaliger. Proinde ab ostio Tanaidis incipit vera Agathemeri *οἰκήσιμος* stadiorum, ut ait, 29000. Hoc autem numero nullum esse errorem, probat numerus Romanorum, cum quo confertur, milliarium 3625. Probant etiam praecedentia in quibus idem intervallum dicitur fuisse *τρισμυρίων σταδίων, χιλίων ἔλαττον*. Initium ergo tenemus terrae *οἰκησίμου*, pro sententia Agathemeri. Finem nondum constituendum arbitramur dum alterum terrae *ἀοικήτου* limitem, pro eiusdem sententia, eruerimus. Initium illius *ἀοικήτου* ab ipso Aequinoctio arcessere videtur Agathemerus. Verba eius

1) *Μεγ. Συντ.* II. 6. p. 31.

in hanc sententiam haec sunt: *'Αοίκητα δέ ἐστι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ 'Ισημερινοῦ ἐπὶ σταδίους η΄. ͵η ἀρχὴν τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ὑποτιθέμεθα, καθάπερ κατ' ἄρκτους τὰ μετὰ τὸν ἀρκτικὸν εὐθέως κύκλον*, p. 34. Stadia 8000 (si singulis gradibus quingena assignentur) ad gradum pertingent Meridionalis ab Aequinoctio Latitudinis 16m. 25′, qui Parallelo *διὰ Μερόης* respondet ex adverso quem gradui Latitudinis Septentrionalis $\overline{16}$. 25, assignat Agathemerus, Ptolemaeus autem in Magno Constr. $\overline{16}$. 27′, in Geographia autem gr. $\overline{16}$. 25′, si quidem Graeca Erasmi sequamur, quae rectius hoc in loco se habent quam recentiora Bertii. Conveniunt enim examussim cum nostro quoque Agathemero. Conveniunt etiam Latina Magini, qui ducem non alium agnovit quam Erasmum. Imo ipse quoque Bertius L. I. c. 10. quamvis gr. $\overline{16}$. 30′. repraesentarit L. I. c. 23. Hoc enim profecto situ Prasum Promontorium, et Agisymba Aethiopum, qui limites omnium Meridionalissimi habebantur, quosque alii Tropico Hiberno assignabant, statuit auctor Agathemeri Ptolemaeus. Geogr. I. 10. Hoc tamen tantummodo discrimine, quod stadia ab Aequinoctio 8200 eousque numeret Ptolemaeus, quae 8000 tantummodo agnovit Agathemerus, si saltem haec, quae dixi, recte se habeant pro vera sententia Agathemeri. Facilis autem est illius quoque discriminis ratio. Ea nimirum, quod numeri duntaxat rotundi rationem habuerit Agathemerus, Ptolemaeus autem, accuratior, ne quidem minuta neglexerit redundantia, quae, pro praedicto recentiorum calculo, a stadiis ducentis non longe discesserint. Hoc itaque volebat, nisi fallor, Agathemerus (si sincera sit illius hodierna lectio) spatium quoque illud *οἰκουμένης* Meridionale ad Prasum Promontorium atque Agisymbae, (pro limite etiam arctiori quo fuerat conclusum a Ptolemaeo) fide niti sublesta, ut proinde fuerit *ἀοικήτῳ* rectius assignandum, et Septentrionalium de Thule, aliorumque ultra ostium Tanaidis locorum, fabulis accensendum. Cur vero suspectos habuerit hos ab Aequinoctio Meridionales limites Agathemerus, ratio esse potuit, quod nec Veteribus innotuissent, nec certo aliquo Astronomiae charactere

insigniti essent. Nihil de illis Strabo. Sed nec Strabone recentiores usque ad Marinum, qui memoria Ptolemaei vixit recentissima. Inde factum, ut quingena tantummodo stadia singulis Coelestis Meridionalis circuli gradibus assignarint horum limitum primi inventores, non autem, ut antiquiores, septingenta. Propterea scilicet, quod iuniorum Astronomorum industria et peritia multo tum accuratior fuerit ars ipsa Geographica. Hoc ergo spatium *ἀοίκητον* existimabat Agathemerus, quod Promontorii Regionisque nominibus contenti, gentium ea loca incolentium memoriam nullam prodiderint horum litorum primi navigatores. Haec ratio erat, cur ab ipso Aequinoctio *οἰκουμένης* suae exordium arcessiverit Agathemerus. Quod nempe gentes Meridionales nullas haberet exploratas. Sic tamen intelligendus est, ut, in capite de Parallelis, Parallelorum ordinem duxerit ab Aequinoctio. Hoc enim verissimum est, et pro hypothesibus auctoris maximi Hipparchi ita faciendum docet Strabo [1]. Proinde Hipparchi fidem in eo secutus est Agathemerus. Non tamen ideo existimandum est, *οἰκουμένης* fines (illius nempe quam vero credidit *οἰκουμένην*) ad Aequinoctium usque protraxisse Agathemerum. Torrida illa erat, quae inter duos Tropicos interiacebat, Zona, quam prorsus incultam crediderant Geographi vetustissimi. Postea compertum navigari posse, habitari tamen eousque potuisse quo patebant itinera maritima, nondum credebant veteres. Et tamen partem huius Zonae aliquam incolis frequentatam didicerunt nostro Agathemero antiquiores. Certe usque ad Meroem, quam primo suo Climati (qua a Parallelis vulgo recensitis Climata distinguenda censuit) assignavit Agathemerus. Etiam ultra Meroem pertingit stadiorum numerus, quo ipse metitur *οἰκήσιμον*. Nempe a gradu Latitudinis $\overline{54}$ post gradus a Polo Arctico $\overline{36}$. Stadia enim 29000 per 700 divisa, pro calculo Veterum, gradus complebunt $\overline{41}$, et stadia praeterea 300, quae fere dimidium gradum faciunt. Additi superioribus Zonae frigidae gradibus hi terrae cultae

1) Strab. L. II. p. 132.

gradus ad gradum pertingent a Polo Arctico 77½ seu Latitudinis ab Aequatore 12½. qui gradus est infra Meroem 4us, propiusque accedit ad Aequatorem, quo 3m. suum Parallelum statuit Agathemerus. Sed locum nullum sub illo Parallelo ponit is idem Agathemerus ab hominibus habitatum, unde censeri potuerit *οἰκήσιμος*. Sinum autem Analiticum eodem Latitudinis gradu statuit Ptolemaeus. Nescio tamen illumne in animo habuerit Agathemerus, nullo habitationis nomine insignem.

§. 28. De terrae habitabilis fine emendatur explicaturque locus Agathemeri.

Videamus ergo ecqua alia ratione terrae *οἰκησίμου* limitem ultimum elicere liceat pro illorum saltem auctorum sententia, quos sequitur Agathemerus, rectene illos, an secus, ipse intellexerit Agathemerus. Verba illius, quae huc spectare existimamus, haec sunt: *Ἀοίκητα δέ ἐστι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ ἐπὶ σταδίους ή, ἣ ἀρχὴν τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ὑποτιθέμεθα, καθάπερ κατ' ἄρκτους τὰ μετὰ τὸν Ἀρκτικὸν εὐθέως κύκλον.* p. 34. Ego autem non de Aequinoctio haec, sed de Tropico et quidem Aestivo haec statuisse credo auctores Agathemeri, et proinde pro *Ἰσημερινοῦ* rescribendum *Τροπικοῦ*. Sic itaque illos interpretor, ut post stadia a Syene 8000 finis fuerit *οἰκησίμου*, et nova inde coeperit *ἀοίκητος* illi respondens quae a Polo Arctico arcessita in gradum a Polo 36m desierit, unde inierit *οἰκήσιμος*. Nam in Syene Tropicum Aestivum ipse ponit Agathemerus I. 8. p. 30. Erat ergo hic Parallelus *ἀρχὴ οἰκησίμου*, qua calculus processit ab Aequinoctio, ut gradus a Polo Arctico 36us *ἀρχή* erat eiusdem alia, a Polo ipso supputantibus. Hic erat Parallelus *διὰ τῆς Κινναμωφόρου*, quam cultam ab hominibus probabat ipsum illud Cinnamoni commercium celeberrimum. Hunc Australem *τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης* limitem agnoscit Strabo[1]. *Ὁ δὲ Γεωγράφος*, inquit, *ἐπισκοπεῖ ταύτην μόνην τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην. Αὕτη δ' ἀφορίζεται πέρασι, νοτίῳ μὲν, τῷ διὰ*

1) Strab. L. II. p. 132.

τῆς Κινναμωφόρου παραλλήλῳ· βορείῳ δὲ διὰ τῆς Ἰέρνης. Haec ille pro sententia vetustiorum, Eratosthenis et Hipparchi. Borealem illum terrae habitatae terminum ab Agathemero reiectum fuisse vidimus. Australem placuisse vix est cur dubitemus. Nam a Syene ad Meroëm stadia numerat ibidem Strabo 5000. Inde autem ad Cinnamomiferam 3000. Nempe in universum a Syene ad Cinnamomiferam 8000. Et quidem pro sententia Hipparchi. Inde manifestum est non alium Agathemero fuisse auctorem in illo ipso stadiorum octies millium numero ab Aestivo Tropico ad οἰκησίμου finem, novae autem ἀοικήτου exordium. Frustra itaque hanc lectionem sollicitabat vir sane eruditus. Imo nullum illi numero errorem subesse docent Strabonis alia quae sequuntur. Monet enim, ex iisdem Hipparchi' rationibus, Cinnamomiferae οἴκησιν ἐγγυτάτω μέσην τοῦ τε Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ θερινοῦ Τροπικοῦ τοῦ κατὰ Συηνήν. Quod sane, pro his, in quibus versamur, hypothesibus, verissimum est. Nam a Cinnamomifera ad Aequinoctium idem stadia numerat 8800 pro mente eiusdem Hipparchi. Discrimen illud stadiorum octingentorum in causa erat cur addiderit vocem ἐγγυτάτω. Conveniunt porro ambo illi numeri (qui simul iuncti stadia 16800 conficiunt) rationibus eiusdem Hipparchi de Zodiaci obliquitate. Conficiunt enim gradus 24, si per septingena tribuantur. Rotundo nempe numero, ad quem proxime accessit pro calculo Hipparchi, qui auctior erat quam ferrent rationes iuniorum. Ne vero aliquem hoc numero errorem subesse suspicemur, idem facit aliis in locis Strabo. Cinnamomiferam alibi temperatae plagae finem censet, eodemque plane agnoscit, quo nos, situ. Sic ille[1]: Πάλιν δ' ἐπεὶ τὴν Κινναμωμοφόρον, ἐσχάτην ἴσμεν οἰκουμένην πρὸς μεσημβρίαν καὶ καθ' Ἵππαρχον. αὐτὸν ὁ δι' αὐτῆς παράλληλος, ἀρχὴ τῆς εὐκράτου τῆς οἰκουμένης ἐστὶ, καὶ διέχει τοῦ Ἰσημερινοῦ περὶ ὀκτακισχιλίους δὲ ὀκτακοσίους σταδίους. Ibidem numerum eundem exhibet stadiorum 25200 ab hoc torridae Zonae initio ad Parallelum per Borysthenem, quem Aga-

1) L. II. p. 72.

themerus ad ostium Tanaidis. Ibidem numerat a Borysthene ad Aequinoctium stadia 34000. Hic item numerus reliquis Agathemeri numeris 29000 et 8800 adiunctus absolvit stadia 63000, qui integer est numerus totius quadrantis a Polo Arctico ad Aequinoctium, si per gradus 90 dividantur stadia, ut iam dixi, septingena. Hinc etiam manifestum est in nostro quoque Agathemero pro *τρισμυρίους καὶ ͵ε* reponendum *τρισμυρίους καὶ ͵δ*. Et quidem hic etiam auctore Hipparcho, ut docet ibidem Strabo[1]. Idem rursus a Syene ad Meroëm stadia censet 5000 a Meroë ad loca *οὐκέτι οἰκήσιμα διὰ καῦμα* stadia 3000, quae etiam tribuit Parallelo *διὰ τῆς Κινναμωμοφόρου*, et proinde a Syene ad *ὅρους τῆς οἰκουμένης* stadia in universum 8000. Inde porro ad Aequinoctium stadia 8800, et proinde a Syene ad Aequinoctium stadia 16800. Haec certe omnia accuratissime pro sententia Agathemeri. Vix itaque est cur dubitemus, quin hunc Hipparchi calculum, hoc saltem in loco, per omnia secutus fuerit Agathemerus. Unicum enim locum opponit Magnus[2] Casaubonus, qui tot locis adeo invicem consentientibus temere opponendus non est. Ibi scilicet a Syene Aestivoque ad Meroëm usque Tropico stadia recensentur 10000. Accedentibus deinde stadiis a Meroë ad Cinnamomiferam (quae 3000 fuisse diximus) 13000 omnia fuisse colligit. Indeporro addit spatii inter Tropicos universi partem esse plusquam dimidiam *οἰκήσιμον*. Quod verum esse non potuit, pro ea, quam Agathemero tribuendam ostendimus, sententia, quae a Cinnamomifera ad Aequinoctium stadia supputabat non plura 8800. Sed vera illa tanta sententiarum discrepantia esse vix potest in loco quem itineribus tam pedestribus, quam maritimis pervium agnoscit ipse Strabo. *Πλεῖταί τε γὰρ* (inquit) *καὶ ὁδεύεται*. Innuit nimirum, ni fallor, utriusque viae receptos fuisse Paraplos receptasque Periodos, sive Itineraria. Utcunque tamen ad Agathemeri, in qua versamur, causam nihil prorsus facere, satis iam, ut opinor, ostendimus. Romanis autem haec nostrum debuisse necesse est,

1) L. II. p. 114. — 2) Strab. L. II. p. 95.

qui Romani milliaris formam veram hoc uno in loco sequitur. Et vetustiores, qui stadia septingena unius gradus ambitu amplectebantur, imitari solent, quos hodie habemus, scriptores Romani. Nec satis commode alium gradus modum, qui septingentorum stadiorum fuerit in prioribus terrae habitatae partibus, agnoscemus; in posterioribus alium stadiorum tantummodo quingentorum. Nec sane incomperta erat, etiam vetustioribus, Regio illa Cinnamomifera, quam culti Orbis ultimam censuit Agathemerus, ut iam e Strabone vidimus. Imo Sesostridis ibi monumenta et cippos Inscriptionesque suo quoque etiamnum tempore superfuisse refert Strabo [1]. Proinde non est cur recentiorem illum gradus modum, qui stadia complectebatur duntaxat 500, his in locis obtinuisse opinemur, cuius inventorem Posidonium Philosophum Pompeio Magno coaevum fuisse perhibet idem Strabo [2].

§. 24. Schaeni modus unicus hoc Agathemeri Saeculo in usu fuisse videtur, stadiorum tricenorum, uti etiam Ptolemaei et Marini et Isidori etiam Characeni, reliquis, ut videtur, antiquatis.

Porro observatu dignum est, quod Orbis culti Latitudinem etiam Schoenis designari. Et quidem unius tantummodo generis, stadiorum tricenorum. Nam in stadiis 29000 Schoenos numerat istiusmodi paulo plures 900. Verba sunt: *Σχοῖνοι δὲ ἐκ σταδίων λ'. μικρῷ πλέον ἐννεακόσιοι.* p. 35. Dividantur stadia 29000 et Schoeni prodibunt 966, quorum singuli stadiis constabunt 30. Debebat hoc, ut et alia quoque sua pleraque Scriptoribus, ut videtur, Orientalibus et Parthicis, apud quos Schoenorum usum frequentissimum fuisse, in nostro iam observavimus Isidoro. Una ergo innuit noster Agathemerus, alios quoque in Oriente receptos fuisse Schoenorum modos, et hunc tamen, qui stadia triginta capiebat, omnium fuisse receptissimum. Simile et aliud in Ptolemaeo legimus exemplum, sed Marini, qui et coaevus erat Ptolemaeo, et tamen aetate Ptolemaeo [3] paulo maior. Spatium ille a transitu Euphratis

1) Strab. L. XVII. p. 790. M 2) Strab. L. II. p. 95. — 3) ap. Ptol. Geogr. L. II.

ad turrim lapideam Schoenis conclusit 876, stadiis autem 26280. Hoc idem spatium ad Schoenos duntaxat 8000, stadia autem 24000 contraxit ipse Ptolemaeus[1]. Modum Schoeni utrobique eundem observavit, quem dixi, stadiorum 30, ne de lectione aliqua possit esse suspicio. Haec Parthici Imperii latitudo erat dum limes illius ab Occidente esset Euphrates. Nec sane dum lineam illam eandem persequebatur. Marinus ut terrae cultae Longitudinem ab Occidente ad Orientem usque designaret; Schoenorum tamen ne uspiam meminit praeterquam in hoc spatio quo Parthicum Imperium metiebatur. Inde colligimus ab Euphrate ad turim lapideam duntaxat in usu fuise Schoenos. Non item ultra Euphratem versus Occidentem, sed nec versus Orientem ultra turrim lapideam. Prorsus inutilis fuisset Arti Geographicae, ad gradus Longitudinis invicem conferendos, omnis illa spatiorum designatio per Schoenos, si quidem alius fuisset aliusque Schoeni modus, et quidem duplo maior. Nec sane adhibendam fore credibile est, his praesertim recentioribus accuratioribusque Marini atque Ptolemaei temporibus, quibus, propter ipsa viarum publicarum divertigia, spatia recepta contrahenda videbantur, et quidem intra limites longe, quam si recta processissent, arctiores. Maior enim discrepantia futura erat in Schoenis quam in viarum illis divertigiis. Sic ergo se rem habuisse verisimillimum est in Schoenis Parthicis de quibus agit noster Isidorus. Nec sane aliter vel Itinerarii vicem praestare poterant Isidori Mansiones, si tam incerti fuissent, cum ipse scriberet, quam olim, Schoeni. Praesertim, cum ne semel quidem Lectorem monuerit de aliqua Schoeni discrepantia. Sed vero, ubi copiosior est Schoenorum numerus, ibi de mansionum paucitate monendum censuit. Hac nempe, ut videtur, causa, ut Lector intelligeret, nullas ibi fuisse, ubi commode pernoctari posset, mansiones, ut proinde sub dio, vel in tentoriis, pernoctandum esset. Caeterum ubi frequentes occurrunt mansiones, ibi nullam legimus plusquam Schoenorum sex,

1) Ptol. Geogr. I. 12.

quae gradus militaris iter fere diurnum est, quale describitur a Vegetio, pro hoc Schoeni modo, qui stadiis respondet 30. Proclive autem erat, ut hunc potius modum, quam alium quemvis, deligendum censerent, ad quem reliqui omnes redigerentur, cum iam constaret, necesse esse ut ad unum aliquem certumque modum omnes redigerentur. Erat enim hic Parasangae modus apud Persas antiquissimus receptissimusque, ut supra iam in Isidoro[1] probavimus. Imo alium nullum fuisse olim docuit Herodotus. Eiusdem ergo modi Schoenum in illius locum successisse consentaneum erat, quem ne quidem apud Aegyptios exemplo caruisse ibidem evicimus. Imo a Pelusio ad Memphim non alium fuisse receptum fatetur ipse Strabo. In illa nimirum Aegypti parte, in qua sedem Regiam habebant Ptolemaei, urbem nempe Alexandrinam. Quis autem dubitet, quin, cum de concordia ageretur, Regiae Urbis exemplo parere oportuerit reliquos Aegypti nomos? Ita se rem habuisse ex alio colligimus exemplo Marini atque Ptolemaei, qui Schoenis non aliis quam stadiorum tricenorum Orbis habitabilis Latitudinem metiuntur, a Meridie scilicet ad Septentrionem. Huius enim lineae rigor (ut pro Grammaticorum sermone loquamur) per Aegyptum, minoremque, quam appellant, Asiam ducta, ad alterutrius exemplum Schoenis metiendus erat, in quibus locum vel praecipuum habebant Schoeni stadiorum tricenorum. Itaque non alios fuisse Schoenos arbitror, quibus mansiones suas emensus est Isidorus, et rari adeo exempli tum fuisse alios, vel forte penitus in desuetudinem abiisse. Nec puto facile repertum iri auctorem Isidoro iuniorem, qui alterius modi Schoenos quasi etiamnum usurpatos memorarit.

1) De Isid. Characen. §. 12.

ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΥ
ΤΟΥ ΟΡΘΩΝΟΣ
Τῆς Γεωγραφίας ὑποτυπώσεων ἐν ἐπιτομῇ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦ. α΄.
Περὶ τῆς τῶν παλαιῶν Γεωγραφίας[1].

Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος, ἀκουστὴς Θάλεω[2], πρῶτος ἐτόλ-

AGATHEMERI
ORTHONIS FILII
Geographiae expositionum in epitome redactae
LIBER PRIMUS.

CAPUT I.
De veterum Geographia.

Anaximander Milesius, Thaletis auditor, sustinuit omnium

1) Et hoc lemma est Vendelini, de schedii fide repraesentatum. Nam ut modo dixit, prior libellus in MS. est ἀκέφαλος. Tennul. qui ipse scripsit ἀκεφάλαιος. Conf. Holstenii notitiam libro praemissam, qui Vendelini auctoritatem confirmat.

2) Anaximander invenit Gnomonem et Sphaeram, Plin. lib. VII. 56 [57. 78.] in Astrologia, et statuit, teste Theone Smyrnaeo: terram in sublimi pendentem, [Diogene] Laërtio: Manere medio loco, centri instar constitutam circa mundi medium. Praedixit et Lacedaemoniis terrae motum [Cic. de div. I. 50. Plin. hist. nat. II. 81,]. Tennul. Anaximander, philosophiae ionicae disciplinae addictus, naturam ipsam perscrutari studuit. Neque Thaletis Discipulum, neque eius successorem fuisse in docenda philosophia docuit H. Ritter, v. Gruberi et Erschii Encyclopaediam Vol. IV. p. 4. Cf. Diogen. Laert. I. 13. 14. 122. Simplic. in Aristot. phys. fol. 6; de coelo fol. 151. Suidas s. v. Strabo I. p. 7. Post Pherecydem primus fuit Anaximander, qui oratione soluta in describenda natura usus est, Themist. or. 20. Itaque Plinius eum appellat Milesium Physicum, II. 81: cf. II. 78. XVIII. 57. — Notitiam, quam Tennulius proposuit ex Theone Smyrnaeo, non invenies in eiusdem libro, qui solus editus prostat.

μησε τὴν οἰκουμένην ἐν πίνακι γρά[-2]ψαι[1]. Μεθ' ὃν Ἑκα-

primus situm orbis terrarum in tabula pingere. Post quem He-

Fortasse est Theonis Smyrn. liber περὶ ἀστρονομίας, qui adhuc ineditus latet in Bibl. Scorialensi, et Parisiis servatur in Bibl. Regia. Hunc libellum transcripsit Ianus Bake, V. Cl. V. de Gelderi Prolegom. ad Theonem Smyrn. p. XXXV sqq. In hoc enim libro citantur Adrasti et Platonis, rarius Eratosthenis, Archimedis et Dicaearchi nomina; deinde integri trium poetarum Alexandri Aetoli, Ibyci et Arati versiculi exhibentur; nec deest Pythagorae, Hipparchi, utriusque commentatoris in Aristotelem, nempe Eudoxi et Calippi, porro ipsius Aristotelis, Menechmi, Derbyllidis, Eudemi, Oinopidis, Thaletis, Anaximandri, Anaximenis', Thrasylli commemoratio. Totus liber exit in relatione sententiarum Sereni philosophi. Ceterum liber triginta et duobus capitibus absolvitur. Utinam Backius hunc librum Theonis edat!

1) Eadem testatur in vita eius [Diogenes] Laertius [II. 1:] γῆς καὶ θαλάσσης περίμετρον πρῶτος ἔγραψε [, ἀλλὰ καὶ σφαῖραν κατεσκεύασε]. Atqui Homerus, ut nullam Philosophiae partem intactam reliquerat, teste Strabone [I. p. 7] de Geographia disputavit ante Anaximandrum; sed aliud agens; praeterea nullas mappas Geographicas pinxit, ut Anaximander. Tennul. qui Strabonis notitiam, quam apud illum de Homero l. l. legimus, non recte intellexit. Homerus enim non de Geographia disputavit in singulari libro, sed Strabo ad poetae carmina respicit, ubi multae regiones et populi appellantur. Groskurdius in notis, quae ad versionem Strabonis libri germanicam addidit, σφαῖραν esse „ein Erdglobus“ dicit; sed errasse videtur, et verbum illud potius ad veterum astrologiam esse referendum, si conferas Plinii (h. nat. XVIII. 57) verba haec: Occasum matutinum Vergiliarum Hesiodus (nam huius quoque nomine exstat Astrologia) tradidit fieri, quum aequinoctium autumni conficeretur: Thales vigesimo quinto die ab aequinoctio, Anaximander vigesimo nono: Euctemon XLVIII. Deinde alio loco (II. 6): Circulorum quoque coeli ratio in terrae mentione aptius dicetur, quando ad eam tota pertinet, Signiferi modo inventionibus non dilatis. Obliquitatem eius intellexisse, hoc est, rerum fores aperuisse, Anaximander Milesius traditur primus, Olympiade quinquagesima octava. Signa deinde in eo Cleostratus, et prima Arietis ac Sagittarii. Sphaeram ipsam ante multo Atlas. Nunc relicto mundi ipsius corpore, reliqua inter coelum terrasque tractentur. Ex his colligo, astronomiae rationem in describenda vel depingenda terra respexisse Anaximandrum. Itaque Uckerti sententiae adsentiri nequeo, quam in libro: Untersuchungen über die Geographie des Hekataeus und Damastes. Weimar. 1814, p. 28 de Anaximandri imagine terrae proposuit, dicens: „Er war auch, so weit unsere Nachrichten reichen, der erste unter den Griechen, welcher die Erde auf einer Fläche bildlich darstellte. Seine Ansichten mochten jedoch nicht sehr von dem abweichen, was die Homerische Geographie gab; daher auch Strabo den Ionischen Sänger erhebt, indem er angiebt (l. l. Diog. Laert.

ταῖος ὁ Μιλήσιος, ἀνὴρ πολυπλανής, διηκρίβωσεν, ὥστε θαυμασθῆναι τὸ πρᾶγμα[2]. Ἑλλάνικος γὰρ Λέσβιος ἀνὴρ πολυΐστωρ ἀπλάστως[3] παρέδωκε τὴν ἱστορίαν.

cataeus Milesius, vir multae peregrinationis, idem argumentum tam accurate tractavit, ut in admirationem venerit. Nam Hellanicus Lesbius, vir doctissimus, sine tabula historiam tradidit.

l. l. Eustath. ad Dionys.): „ihm wären so treffliche Männer und so ausgezeichnete Philosophen gefolgt, wie Anaximander in seiner Welttafel, und Hekataeus in seiner Beschreibung, was auch selbst Eratosthenes zugeben müsse." Anaximanders Zeitgenosse Pherekydes wich darin besonders von ihm ab, dass er den Okeanos nicht mehr für einen Strom, sondern für ein Meer erklärte. (Schol. ad Apollon. Rhod. IV. 1396. Athen. XI, 6)." Strabo non dicit, Anaximandrum et Hecataeum secutos esse Homerum re, sed dicit, potius tempore eum secutos esse. Conf. Strab. II. p. 78 et p. 68, ubi de tabulis vetustis (οἱ ἀρχαῖοι πίνακες) agit, quas Eratosthenes correxit. — Creuzer ad: Historicorum Graecorum antiq. fragmenta p. 10. haec dicit: „Ad illud ἐν πίνακι γράψαι laudat Abrah. Gronovius in notis mscr. (adscriptis margini exempli Geographicorum antiq., quo ego utor) hunc Luciani locum Contempl. πόλεις καὶ ὄρη ἐν γραφαῖς ὁρᾶν. Quod Propertius IV. 3, 35 sic declarat: pictos ediscere mundos." H. Ritter de Anaximandri philosophiae doctrina l. l. haec docet: „Die Erde scheint er sich walzenförmig gedacht zu haben (Plutarch. apud Euseb. praepar. evang. l. 8; Diogen. Laert. II. 1): in der Mitte [der Himmelskugel] ruhig schwebend wird sie durch den gleichmässigen Abstand [von dem umschliessenden Himmelgewölbe] gehalten (Aristot. de coelo 2, 13. Plin. h. nat. II. 44. Simpl. de coelo fol. 126)." — Ceterum ex Plinii loco h. nat. IV. 20 non temere fortasse colliges, si dicas, Anaximandrum tabulae suae geographicae addidisse notitiam terrarum verbis descriptam. Plinius enim dicit, Anaximandrum Cretae insulae nomen ab Hesperidis filia derivasse.

2) De Hecataeo conf. Strab. I. p. 7, qui idem fere ac Agathemer dicit. Creuzerus V. Cl. l. l. eandem rem tractavit, et Klausenius ad Hecataei fragmenta p. 13 haec disputavit: „Περίοδος γῆς, Descriptio orbis terrarum, etiam περιήγησις vocata, duos continebat libros, quorum prior, περιήγησις Εὐρώπης, omnes, quae Hecataeo innotuerant, Europae regiones et populos cum omnibus maris Aegaei insulis praeter paucas quasdam Asiae litore tam prope adiacentes, ut ab eius descriptione divelli non possent, exhibebat, alter Asiam cum Aegypto et Libya. Borealem enim orbis terrarum partem communi Europae nomine designavit scriptor, australem Asiam dixit: fines utriusque statuens in Caucasio iugo, ultra quod Persarum ditio, quae omnem comprehendebat Asiam praeter Libyae partem occidentalem et australem, non pertinebat." et p. 17, sq. de Hecataei ratione, quam in describenda terra secutus est, haec: „Populum primo commemorabat, id quidem locutione admodum simplici — deinde urbes, aeque simpliciter — interdum breviter addit, ex quanam gente oriundi sint inco-

lae — passim brevem de historia urbis notam spargit — ethnicum civium cuiusque urbis vocabulum saepissime videtur vel directo addidisse, vel eo in descriptione urbis usus esse — saepius etiam principem urbis deum commemoravit — semper fere operam dedit, ut originem vel conditorem urbis cognosceret atque annotaret.“ Sed Callimachus (apud Athenaeum. L. II. 27, p. 70. conf. IX. p. 410) et Arrianus (de exped. Alex. V. 6, 7) suspicati sunt, opus Hecataei geographicum non genuinum esse, sed Strabo cum Eratosthene aliisque (Steph. Byz. Strabo XII. p. 550) idem ei tribuebant. V. Uckerti disquisitionem huius rei accuratissimam, quam Klausenius inspicere neglexit, l. l. pag. 5 et p. 12 sqq., tamen de Hecataei tabula, in qua terrae imago incisa fuit, conf. Uckertum l. l. p. 33, Creuzerum l. l. p. 10 inprimisque F. Osannum in ephem.: Zeitschrift für die Alterthumswissenschaft a. 1839, no. 8, ubi V. Cl. optimeque meritus de litteris editionem Hecataei fragmentorum recensuit, quae collegit Klausenius. Circa Olymp. LXX. 1 (= 500 ante Chr.) Aristagoras Milesius, auctore Herodoto V. 49, tabulam aeri incisam, in qua Asia descripta fuit, secum portavit, cum Spartam veniret. Fortasse illa tabula ad Hecataei tabulam terrae adornata erat, quod etiam Dahlmannio (in libro: Herodot etc. pag. 114) visum est. Transscribo huc Strabonis locum l. p. 7, ubi ille Eratosthenem impugnavit; dicens: *Ἀλλὰ πρὸς Ἐρατοσθένη μὲν αὖθις ἐροῦμεν διὰ πλειόνων· ἐν οἷς καὶ περὶ τοῦ ποιητοῦ πάλιν ἔσται λόγος. Νυνὶ δὲ ὅτι μὲν Ὅμηρος τῆς γεωγραφίας ἦρξεν, ἀρκείτω τὰ λεχθέντα. Φανεροὶ δὲ καὶ οἱ ἐπακολουθήσαντες αὐτῷ ἄνδρες ἀξιόλογοι, καὶ οἰκεῖοι φιλοσοφίας· ὧν τοὺς πρώτους μεθ' Ὅμηρον, δύο φησὶν Ἐρατοσθένης· Ἀναξίμανδρόν τε, Θαλοῦ γεγονότα γνώριμον καὶ πολίτην, καὶ Ἑκαταῖον τὸν Μιλήσιον· τὸν μὲν οὖν, ἐκδοῦναι πρῶτον γεωγραφικὸν πίνακα· τὸν δὲ Ἑκαταῖον καταλιπεῖν γράμμα, πιστούμενον ἐκείνου εἶναι ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ γραφῆς.* Ingenium operis Hecataei respicientes genuinum esse iudicabant, quorum auctoritate nisus est Strabo, et recte sine dubio iudicabant. Herodotus quidem (V. 36) Hecataeum Milesium commemorat, sed nihil de eiusdem tabula geogr. dicit. Creuzerus l. l. p. 9 haec dicit: „Haec Eratosthenis si legas, credideris solam orbis terrarum descriptionem exhibuisse Hecataeum..., atque Eratosthenem solum audiendum esse probare studet Sevin Mém. de l'Acad. des Inscr. T. VI. p. 483, qui etiam Agathemeri iudicium hoc nomine vituperat.... Mannert Geogr. graec. et rom. Vol. I. p. 11 tribuit Hecataeo cum emendatam tabulam ab Anaximandro conditam, tum descriptionem eiusdem verbis comprehensam. Nec ego dubitandum censeo, quin ei utrumque tribuendum sit, si Agathemeri quidem sequaris sententiam.“ Admodum breviter Klausenius haec dicit p. 25 sq.: „Ab ipso Hecataeo talem confectam esse tabulam non directo traditur, sed primo ab Anaximandro hoc esse susceptum. Neque ab Anaximandro honorem illum abrogabimus, id tamen nemini dubium esse potest, quin consuetudine uterque iunctus fuerit et hac Anaximandri tabula usus sit Hecataeus, locos a sese spectatos in ea consignaverit totumque hoc opus in libro descripserit: idemque postea Aristagorae tradiderit, qui talem Lacedaemoniis tabulam ostendit, in cuius consilio insignem fuisse Hecataeum scimus.“ Sed quod ad tabulam ab Hecataeo emendatam pertinet, iudicat F. Osannns, Vir antiquitatis rerum peritissimus, l. l. no. 8 sic: „Ueber Letzteres

Εἶτα Δαμάστης ὁ Σιγειεὺς[4] *τὰ πλεῖστα*[5] *ἐκ τῶν Ἑκαταίου*

Deinde Damastes Sigeeus, qui plurima ex Hecataeo de-

erklärt sich weder Creuzer noch Klausen näher, obwohl es der Mühe werth ist, darnach weiter zu fragen. Jetzt nur die Vermuthung, dass dies nichts anders als eben der in Fragmenten auf uns gekommene, in Rede stehende Periodos der Erde sei, welcher als Erklärungsschrift zu jener verbesserten Erdtafel angesehen werden konnte, eigentlich aber die Hauptsache selbst war, welche zu besserer Uebersicht von jener Erdtafel begleitet war." Aristagorae tabulam eandem esse, quam Hecataeus confecerit, iam Abr. Gronovius (in disp. ad Fabr. Bibl. graec. Vol. IV. p. 615 sqq. ed. Harles.) suspicatus est. Qua in re assentientem deinde nactus et Virum eruditissimum Saintecroix Examen crit. des hist. d'Alexandre p. 662 ed. alt. Hecataei tabulam emendasse dicitur Dicaearchus philosophus peripateticus, v. Dodwellium de Dicaearchus §. 6. V. Cic. epp. ad Attic. VI. 2, qui Dicaearchi tabulas distincte commemorat.

3) *Ἀπλάστως παρέδωκε.* Ita ut vides, putavi interpretandum illud adverbium, quod ab alio: minus concinne, ab alio: citra fucum ullum aut figmentum reddi videbam. Agit enim de orbe per tabulas exhibendo, quod duo priores fecisse ait; hunc postremum non lineis per tabulas ductis, sed sine illis situm orbis scribendo monstravit. Gronov. Verbum *ἀπλάστως* simpliciter significat hoc loco: ohne Bild, i. e ohne Erdbild. Agathemer tacite Hellanicum cum Hecataeo comparat, sive ad Hecataeum aliosque antiquiores viros respicit, qui tabulam terrae facerunt; quare dicit Agathemer, Hecataeum huc non pertinere, nullam enim addidit terrarum tabulam historiae, quam conscripsit. Aliam interpretationem statuit Stallbaumius, V. Cl., quam mecum communicavit. Sententia eius haec est: Agathemer Hellanicum fontem esse dicit, ex qua narrationem de Hecataei tabula hauserit. Quare *ἀπλάστως* nostro: unumwunden interpretatus est. Tennulius vertebat: quanquam alias doctissimus, minus concinne ista tradidit; Gronovius autem: quanquam doctissimus, absque colore et tabula ista tradidit.

4) In MS. erat *Κητιεύς*. *Κιτιεὺς* coniecit et Vendelinus. *Κίτιον* ut scribit Ptolemaeus, est civitas Cypri; vicina Amathunti, maximorum virorum patria. Strabo lib. XIV. locutus de hoc Citio: *Ἔχει δὲ λιμένα κλειστόν· ἐντεῦθέν ἐστι Ζήνων τε ὁ τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως ἀρχηγέτης, καὶ Ἀπολλώνιος ἰατρός.* Urbs ea portum habet, qui claudi potest. Haec patria fuit Zenonis, Stoicorum Principis et Apollonii Medici. Est et Citium oppidum Macedoniae, ut observavit *ὁ πολιτικώτατος* Menagius in amoenit. Iur. cap. 13. Verum ab utroque vocabulo venit non *Κιττιοὺς*, sed *Κιτιεὺς*. Stephanus hic mutilus nihil nos iuvat: Suidae autem legitur *Σιγιεὺς*, et Hellanici antiqui (quem ab Hellanico Grammatico Ptolemaei Aristarchei praeceptore distinxit ignoratus suis temporibus Ioannes Ionsius) auditor asseritur Herodoto *σύγχρονος*. Dionysius Halicarn. lib. de Thucyd. Charact. vocat quoque *Σιγιέα*, et tradit ante tempora Peloponnesiaca vixisse cum Xenomede Chio, et Xantho Lydo. Ergo natus est in Troadis promontorio, ut Vossius divinus in Hist. Graec. notavit ex Rufo Avieno: Quin et Damastes nobili natus Sige. Tennul. Vulgo *ὁ*

μεταγράψας περίπλουν [6] ἔγραψεν. Ἑξῆς Δημόκριτος [7] καὶ Εὔδοξος [8] καὶ ἄλλοι τινὲς τῆς γῆς περιόδους καὶ περίπλους ἐπραγματεύσαντο

scripsit, circumnavigationem composuit. Mox Democritus et Eudoxus aliique nonnulli terrae circuitiones ac circumnavigationes composuerunt.

Κιττιεύς. Creuzer (Histor. graec. fragm. p. 9) auctoritate Gronovii commotus scripsit Σιγειεύς. Cf. quoque Uckertum l. l. p. 26. Damastes Sigeensis non est confundendus cum alio Damaste, qui Democriti frater erat. Damastes fons fuit, ex quo Hellanicus hausit. Steph. Byz. s. v. Ὑπερβόρεοι Damastis opus περὶ ἐθνῶν appellat.

5) τὰ ἐκ edidit Tennulius. Gronovius haec: „τὰ πλεῖστα. Sic supplevi ex MS. quum male posterius esset omissum."

6) Περίπλουν. Suidas tradit eum scripsisse gentium et urbium catalogum (quod opus citatur a Valer. Max. lib. VIII. 13) de rebus etiam in Graecia gestis, de parentibus et maioribus eorum, qui ad Troiam militarunt, libros duos; de Poetis ac Sophistis et alia multa. Mirum est a Strabone lib. I. carpi Eratosthenem, quod Damastae autoritate nitatur, cum ipse Strabo lib. XIII. [p. 583] Plutarchus in Camillo, Plinius lib. VII. 56. Dionysius Hal. lib. I. Damastem hunc in testimonium adducant. Tennul.

7) Abderita fuit Democritus. Conf. Hippocratis epistolas, A. Gell. X. 17, Steph. Byz. s. v. Ἄβδηρα. . . . ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Δημόκριτός ἐστιν ὁ φιλόσοφος. Cf. K. F. Hermanni Versuch einer urkundl. Geschichte von Abdera in ephem. schol. univ. sect. II. no. 63. Auctore Diogene Laertio IX. . . . alii Democritum Milesium esse dicebant

8) Eudoxus librum αἱ περιόδοι sive ἡ γῆς περίοδος et multis libris constantem composuit. V. nos ad Marcianum et Menippum p. 158. Huc spectant proxime Strabonis locus I. p. 1: τῆς τοῦ φιλοσόφου πραγματείας εἶναι νομίζομεν εἴπερ ἄλλην τινά, καὶ τὴν γεωγραφικήν, ἣν νῦν προῃρήμεθα ἐπισκοπεῖν. Ὅτι δ' οὐ νομίζομεν, ἐκ πολλῶν δῆλον. Οἵ τε γὰρ πρῶτοι θαῤῥήσαντες αὐτῆς ἅψασθαι, τοιοῦτοί τινες ὑπῆρξαν Ὅμηρός τε καὶ Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος, καὶ Ἑκαταῖος ὁ πολίτης αὐτοῦ, καθὼς καὶ Ἐρατοσθένης φησί· καὶ Δημόκριτος δε, καὶ Εὔδοξος, καὶ Δικαίαρχος, καὶ Ἔφορος, καὶ ἄλλοι πλείους· ἔτι δὲ οἱ μετὰ τούτους Ἐρατοσθένης τε καὶ Πολύβιος, καὶ Ποσειδώνιος, ἄνδρες φιλόσοφοι. Deinde etiam Eustathii locus ad Dionysium Perieg. init., ubi dicitur haec: Πρὸ δέ γε τοῦ ἔργου ὀλίγα σοι προθετέον τινά, δι' ὧν τήν τε τοῦ Διονυσίου διάθεσιν παραδείξομέν σοι, καὶ τὸ τῆς περιηγήσεως πρᾶγμα σεμνυνοῦμεν καὶ γνώριμον σαφηνιοῦμεν, καὶ τί μὲν αὐτὴ δύναται παραστησόμεθα, τίς δὲ ἡ τῆς γεωγραφίας πρόθεσις, τίς δὲ αν ἡ τῆς χωρογραφίας βούλησις, καὶ εἴτι δὲ ἄλλο πρὸ τοῦ ἔργου καίριον. σοφίσαιτο δ' ἄν τις τὸ τὰ σεμνὰ τῆς περιηγήσεως ἐν λόγῳ βραχεῖ ῥητορικώτερον ὄνυχι τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἐμπεριγράφειν τοῖς μὲν ἐν παροιμίαις λαλήσασιν ὡς ἀδύνατον κατακραχθῆναι πεπίστευται· τοῖς δέ γε σοφιστευσαμένοις τὴν περιήγησιν εἰς πμᾶγμα τετόλμηται, καὶ ὡς οὐκ ἀδύνατον ἀπελήλεγκται, πιασαμένοις τὴν παροιμίαν, καὶ τεχνασαμένοις τῷ ἀδυνάτῳ δύναμιν. ἢ γὰρ οὕτω μικροῦ πεποιήκασιν,

Οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ τὴν οἰκουμένην ἔγραφον στρογγύλην, μέσην δὲ κεῖσθαι[9] τὴν Ἑλλάδα, καὶ ταύτης Δελφούς, τὸν ὀμφαλὸν[10] γὰρ ἔχειν τῆς γῆς. Πρῶτος δὲ Δημόκριτος πολύπειρος ἀνὴρ συνεῖδεν[11], ὅτι προμήκης ἐστὶν ἡ γῆ, ἡμιόλιον τὸ μῆκος τοῦ πλάτους ἔχουσα. Συνήνεσε τούτῳ καὶ Δικαίαρχος ὁ Περιπατητικός[12]. Εὔδοξος[13] δὲ τὸ μῆκος διπλοῦν τοῦ πλάτους· ὁ δὲ Ἐρατοσθένης πλεῖον τοῦ διπλοῦ[14]. Κράτης δὲ

Veteres ergo orbem habitabilem effigiarunt rotundum, mediam vero sitam esse Graeciam, et eius Delphos; obtinere enim umbilicum terrarum. Sed Democritus, cuius multa scientiae experimenta exstant, primus affirmavit terram esse oblongam, ita ut longitudo ad latitudinem habeat rationem sesquialteram. Cui sententiae etiam Dicaearchus Peripateticus accessit. Eudoxus autem dixit longitudinem ad latitudinem esse in ratione dupla; sed Eratosthenes in majore quam dupla. Crates semicirculo as-

ὅσοι τὴν τῆς οἰκουμένης πινακογραφίαν μεμελετήκασιν, ὀνυχιαίῳ που τάχα τινὶ διαστήματι τὴν ἀπείρονα περικλείσαντες, καὶ τὸ τοῦ κατὰ γῆν πληρώματος ἀπερίληπτον ἐπιπέδῳ βραχυτάτῳ καὶ οὕτω μικροδιαστάτῳ ἐμπεριγράφαντες. οὗ δὴ Τολμήματος κατάρξαι μὲν ἱστόρηται Ἀναξίμανδρος, Ἑκαταῖος δὲ μετ' αὐτὸν τῇ αὐτῇ τόλμῃ ἐπιβαλεῖν, μετὰ δὲ Δημόκριτος μαθητευσάμενος Θάλητι, καὶ τέταρτος Εὔδοξος. Scholia ad Dionysium Perieg. init. praebent haec: Τίνες πρότερον ἐν πίνακι τὴν οἰκουμένην ἔγραψαν· πρῶτος Ἀναξίμανδρος· δεύτερος Μιλήσιος Ἑκαταῖος· τρίτος Δημόκριτος Θαλοῦ μαθητής· τέταρτος Εὔδοξος. οὗτοι οἱ μὲν στρογγυλοειδῆ ἔγραψαν, Δημόκριτος προμήκη, Κράτης ἡμικύκλιον . . . . . τραπεζοειδῆ· ἄλλοι δὲ εὐροειδῆ.

9) Vulgo μέσην διηγεῖσθαι. Gronovius autem dicit: „Legendum opinor μέσην δὲ κεῖσθαι, quum in vulgato nulla sit sententia."

10) Plutarcho et Claudiano testibus veteres finxerunt, Iovem, cum esset medium et umbilicum terrae deprensurus, duas aquilas paris velocitatis emisisse, alteram ab oriente, alteram ab occidente, iussisseque, ut illae recta et e diametro convolarent. Illae igitur cum in Delphos sibi occurrissent, docuerunt Iovem, Delphos esse umbilicum terrae. Eurip. Orest. 331; Ion. 5. 462. Sophocl. Oedip. tyr. 488. Tennul.

11) συνῆδεν Tennul. recepit, atque annotavit: „In MS. legebatur συνεῖδεν. Quod tolerari non potest." Retinui vocem in MSS. exstantem, cui vicina sunt συνῇδεν vel συνῆκεν, sed nulla mutandi necessitas. Gronov. De Democrito conf. Aristot. de coelo II. 13; meteor. II. 7. Euseb. praep. evang. XV. 56. Schol. ad Apollon. Rhod. IV. 269. Plutarch. de placit. philos. III. 10. 13. Senec. nat. quaestt. VII. 3. Macrob. in somn. Scip. I. 19. V. Uckerti librum: Geographie d. Griechen u. Römer. Vol. I. P. II. p. 27. 37. 213 inprimisque p. 99 sq.

12) Vid. Osanni V. doct. Beiträge zur Litteratur Vol. II.

13) Cfr. L. Idelerum de Eudoxo in Abhandll. der Berlin. Akad. edit. a. 1831 et 1832, pag. 189 sqq. et 49 sqq. et Uckertum Geogr. Vol I. P. II. p. 112 sqq. 218.

14) De Eratosthene v. Ucker-

ὡς ἡμικύκλιον· Ἵππαρχος δὲ τραπεζοειδῆ[15]. Ἄλλοι οὐροειδῆ. Ποσειδώνιος δὲ ὁ Στωϊκὸς [σφενδονο[-3]ειδῆ καὶ μεσοπλατὸν ἀπὸ Νότου εἰς Βοῤῥᾶν, στενὴν πρὸς ἕω καὶ δύσιν· τὰ πρὸς Εὖρον δ' ὁμοίως πλατύτερα πρὸς τὴν Ἰνδικήν[1].

Ὅροι ἠπείρων· Εὐρώπης μὲν καὶ Λιβύης αἱ Ἡρακλέους στῆλαι· Λιβύης δὲ καὶ Ἀσίας ὁ Νεῖλος, οἱ δὲ Ἰσθμὸν τὸν ἀπὸ Σαρβωνίδος[2] λίμνης καὶ Ἀραβίου κόλπου. Ἀσίας δὲ καὶ Εὐρώπης οἱ μὲν ἀρχαῖοι (λέγουσι) Φᾶσιν[3] ποταμὸν καὶ τὸν ἕως

simulavit: Hipparchus similem mensae: alii caudae belluinae, Posidonius Stoicus fundae tradidit, cuius media latitudo ab Austro in Boream pateat, angustior pars circa orientem et occidentem procedat, sic tamen ut latior sit, qua India pertinet ad Eurum.

Termini continentium sunt: Europae quidem atque Africae columnae Herculis: Africae et Asiae Nilus, vel, ut alii volunt, Isthmus ille a palude Sarbonide et sinu Arabico: Asiae vero et Europae terminum antiqui dixerunt Phasin fluvium, et Isthmum,

tum l. l. Vol. I. P. I. p. 136 sqq. P. II. p. 133 sqq. 192 sqq. 219 sqq. et Gf. Bernhardy Eratosthenica. Berol. 1822, 8.

15) De Hipparcho v. Uckertum l. l. Vol. I. P. I. p. 148. P. II. p. 46 sqq. 136 sq. 163. 193.

1) Σφενδόνῃ εἰοικυῖα, dicit Dionysius Perieg. [7]. Huds. Rob. Stephanus correxit εἰκυῖα, quod plerique codd. praebent. V. etiam Eustath. ad Hom. Iliad. p. 690. Strab. II. p. 98. 102. De Posidonio, Eratosthene, Hipparcho aliisque conf. Letronnii disquisitionem germanice per me redditam: Ueber die Erdmessungen der alexandrin. Mathematiker, una cum Lelewelii libro de Pythea editam Lips. 1838, p. 79 sqq. et Lelewelii librum ipsum pag. 66 sqq. et Uckertum l. l. Vol. I. P. II. p. 204 sqq. — Ad verbum στενὴν adnotavit Hudsonus: Hoc firmat lectionem Codd. MSS. Dionysii, qui v. 6. pro εὐρυτέρη habent ὀξυτέρη.

2) Ptolemaeus et Plinius vocant Sirbonem. Si autem iste isthmus est terminus Africae et Asiae, certe sinus Arabicus non omnis debebitur Asiae, sed ex parte Africae cedet. Tennul. Aut hic Σερβωνίδος legendum, ut apud Dionysium Perieg. 253, aut illic Σαρβωνίδος reponendum. Huds.

3) Inepti librarii omiserant λέγουσι, quod necessario supplendum est. Nisi ob similitudinem perierit φησίν. Tennul. — Ad verbum Φᾶσιν haec: Quare veteres, et in his Herodotus et Aeschylus, Asiae et Europae terminum statuerint Phasin, rationem reddit Procopius IV. hist. Goth. Quae ratio sane elegans videri posset, nisi Phasis in septentrionem assurgeret ultra gradum quadragesimum quintum; Fretum autem Gaditanum in meridiem deprimeretur ad gradum trigesimum sextum. Tennul. De tribus continentibus v. Uckerti disquitionem l. l. et conf. Marciani periplum pag. 37 sqq. ed. nostr. et Dionys. Per. 7 sqq., ad eum Eustathium.

Κασπίας Ἰσθμὸν, τὸν ἀπὸ Σάρβω[4]. οἱ δὲ ὕστερον νεώτεροι Μαιῶτιν λίμνην καὶ Τάναϊν ποταμόν.

Ἐκλήθησαν δὲ Ἤπειροι ἄπειροί τινες οὖσαι δι' ἄγνοιαν. Ἀσία δὲ ἀπὸ τοῦ ἄσσον εἶναι[5] τοῖς ἀπ' Εὐρώπης ἀπιοῦσι καὶ πεζῇ, καὶ νήσοις στιχηδὸν κειμέναις, ὧν Εὔβοια, Ἄνδρος, Τῆνος, Μύκονος, Ἰκαρία, Σάμος, Μυκάλη[6]. Ἡ δὲ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ Εὔρου ὠνομάσθη[7]. Λιβύη ὑφ' Ἑλλήνων ἦν ἄγνωστος πάνυ· ἀπὸ δὲ ἔθνους ἐπισήμου Φοινικῶς ὠνομάσθησαν [4] λέοντες[1]. Ὠκεανὸς δὲ διὰ τὸ ὠκέως ἀνύειν κύκλῳ τὴν γῆν[2].

qui a Sarbo ad mare Caspium extenditur; postea autem recentiores Maeotidem paludem et fluvium Tanain.

Continentes autem appellantur (Graeca voce) quasi infinitae, ob ignorationem. Asia dicta est ab ἄσσον, quod propinqua sit ex Europa in illam euntibus, sive terrestri itinere, sive navali secundum insulas ordine sitas, quales sunt Euboea, Andros, Tenos, Myconos, Icaria, Samos, Mycale. Europa dicta est ab Euro. Lybia Graecis plane latebat, sed a populo nobili inter Phoenices, et significat leones. Oceanus dictus ab aestuum terras undique pulsantium concitatione.

4) τὸν ἀπὸ Σαρβώ. Mirifica Isthmi descriptio, quasi unus ille foret. Ego has tres voces non reperi in MSto, et videntur prorsus alienae. Gronov. Isthmus, quo Asia et Europa disiunguntur, commemoratur in schol. ad Dionys. Per. v. 167: πλησίον γάρ εἰσιν οἱ Κιμμέριοι κείμενοι περὶ τὸν ἰσθμόν, οὗ ἐστιν ὁ Ταῦρος, ἰσθμὸν δὲ τὸν κατ' ἐνίους διαιροῦντα τῆς Εὐρώπης τὴν Ἀσίαν.

5) In MS. erat ἰέναι. Herodotus IV. 45 tres continentes ait induisse nomine mulieres. Europam cunctatur deducere a Tyria, Agenoris filia Europa, cum illa ex Phoenicia in Cretam, ex Creta transierit in Africam: quae tamen denominatio pluribus placuit. Tennul. De nominis Asiae origine v. Uckertum I. I. Vol. I. P. II. p. 210 sqq. Conf. Eustath. ad Dionys. Perieg. ad v. 175. 270 et Steph. Byz. v. Ἀσία. Schol. ad Apollon. Rhod. I. 444. II. 777. Schol. ad Dionys. Perieg. 270.

6) Hic non est Mons, sed insula, ut et apud Plin. V. 31 ponitur inter insulas ante Asiam in ora Ioniae Mycalen, Trogilias, Tropsilon.

7) De origine Europae nominis v. Eustath. ad Dionys. Per. v. 270. 271. 274.

1) In MS. Φοίνικως restitui poterat Φοίνικος integro sensu. Tennul. — λέοντες. In MS. quod Vendelino notatum iam erat, exstabat πλέοντες spurium. Nam Libyam totidem istis literis לביאים exprimi videmus, quae leones nobis repraesentant, non navigantes. Tennul. — Φοινικῶς ὠνομάσθησαν λέοντες. Id videtur quidem nimis doctum, quam ut ab Agathemero potuerit sciri. Unde quum in MSto invenissem Φοίνικες ἐπωνομάσθησαν πλέοντες, quorum ultimum habuit quoque codex Chiffletianus, non potui aliter censere, quin haec esset vera lectio, hoc sensu: Libya autem plane ab Graecis igno-

Δικαίαρχος δὲ ὁρίζει τὴν γῆν οὐχ ὕδασιν, ἀλλὰ τομῇ εὐθείᾳ ἀκράτῳ, ἀπὸ στηλῶν διὰ Σαρδοῦς, Σικελίας, Πελοποννήσου[3] *Καρίας, Λυκίας, Παμφυλίας, Κιλικίας καὶ Ταύρου, ἑξῆς ἕως Ἰμάου ὄρους. Τῶν τοίνυν τόπων τὸ μὲν Βόρειον, τὸ δὲ Νότιον ὀνομάζει*[4].

Tandem Dicaearchus definit orbem terrarum non aquis, sed ductu lineae cuiusdam simpliciter rectae, a columnis Herculis per Sardiniam, Siciliam, Peloponnesum, Ioniam, Cariam, Lyciam, Pamphyliam, Ciliciam, et Taurum, et inde usque ad Imaum actae: secundum quam alias orbis partes Boreales, alias Australes nominat.

rabatur: sed ab populo nobili Phoenices vel Poeni cognominabantur navigantes, vel navigationibus dediti, vel propter navigationes, quas eodem modo studiose exercebant, ut Phoenices in Syria; ab qua vitae similitudine ait ab Graecis vocatos primo fuisse Africae incolas etiam Phoenices vel Poenos. In voce *Λιβύη* sedere significationem leonis, idque in sermone Phoenicio nequivit scire Agathemerus. Gronov.

2) *Ὠκέως*. Rara origo Oceani, cum deducatur omnibus ab *Ὠγήν* vel *Ὠγῆνος*. Clemens Alex. lib. 6. Stromat. *Ζὰς ποιεῖ φάρος μέγα τε καὶ καλὸν, καὶ ἐν αὐτῷ ποικίλλει γῆν καὶ Ὠγῆνον καὶ Ὠγήνου δώματα.* hoc est, Oceanum et eius sinus. Hesychius: *Ὠγὴν, Ὠκεανός*. Celeberrimo Bochartus huius originem refert ad Phoeniam חוג Og. Interpretatur: mare ambitus. Vel Graecam *ἀμφιτρίτην*. Tennul. V. nos ad Marcianum p. 26 sqq., ubi adde Schol. ad Odyss. γ, 1 et schol. ad Dionys. Perieg. 1. — *Κύκλῳ*. Plerique: circulum addunt Oceano. Orpheus in hymno Iovis et Iunonis:

Τὸν κύκλον ἀκαμάτου καλλιῤῥόου Ὠκεανοῖο,
Ὃς γαῖαν δίνῃσι πέριξ ἔχει ἀμφιελίξας.

Strab. II. p. 100. *Ἡ οἰκουμένη κύκλῳ περιῤῥεῖται τῷ ὠκεανῷ*. Tennul.

3) *Ἰωνίας*. Haec quidem vox perquam dubia est. Nec enim illa sic iacet, ut ab Peloponneso recte possit linea eam transire ita ut tendat versus Cariam utique ipsam mari Graeco et Peloponneso obversam. Nec est in MS. Regio. Gronov. Post verbum *Πελοπ.* omnes editiones habent *Ἰωνίας*, quod tamen auctoritate codicis regii omisi. Etiam Uckertus, V. doctiss., l. l. Vol. I. P. II. p. 217, ubi de Dicaearchi linea disserit, Ioniam non commemorat.

4) Conf. Strab. II. p. 104. 105. 106.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ Ἀνέμων [5].

Ἄνεμοι δὲ πνέουσιν ἀπὸ μὲν Ἰσημερινῆς ἀνατολῆς Ἀπηλιώτης· ἀπὸ δὲ Ἰσημερινῆς δύσεως Ζέφυρος, ἀπὸ δὲ μεσημβρίας Νότος, ἀπὸ δὲ ἄρκτου Ἀπαρκτίας. Ἀπὸ δὲ τροπῆς θερινῆς Καικίας. Ἑξῆς δὲ ἀπ' Ἰσημερινῆς ἀνατολῆς Ἀπηλιώτης, καὶ [6] *ἀπὸ χειμερινῆς Εὖρος.*

Δυσμικοὶ δὲ ἀπὸ μὲν δύσεως χειμερινῆς Λίψ, καὶ ἑξῆς πά-

CAPUT II.

De Ventis.

Venti autem flant ab Aequinoctiali ortu Apeliotes, ab occasu Aequinoctiali Zephyrus; a meridie Notus, a Septentrione Aparctias: ab aestivi Tropici ortu Caecias; dein ab ortu Aequinoctiali Apeliotes, ab hiberno denique Eurus.

Rursum ab occasu hiberno Libs, deinde ab occasu aequinoc-

5) Ioannes Damascenus, orthodoxa fides, lib. II. cap. κς'. haec habet: *Ἄνεμοι πνέουσιν ἀπ' ἀνατολῆς θερινῆς, καικίας, ὁ καὶ μεσέσης. ἀπὸ ἀνατολῆς χειμερινῆς, εὖρος. ἀπὸ δύσεως χειμερινῆς, λίψ. ἀπὸ δύσεως ἰσημερινῆς, ζέφυρος. ἀπὸ δύσεως θερινῆς, ἀργέστης, ἤτοι ὀλυμπίας, ὁ καὶ ἰάπυξ, καὶ ἀργέστης. εἶτα νόθος, καὶ ἀπαρκτίας, ἀντιπνέοντες ἀλλήλοις. ἔστι δε μέσος ἀπαρκτίου καὶ καικίου, βορέας. εὔρου δὲ καὶ νότου μέσος, φοῖνιξ, ὁ καλουμένος εὐρόντος. μέσος δὲ νότου καὶ λιβὸς, λιβόνοτος, ὁ καὶ λευκόνοτος· μέσος δὲ ἀπαρκτίου καὶ ἀργέστου, θρασκίας ἤτοι κέρκιος ὑπὸ περιοίκων ὀνομαζόμενος. ἔθνη δὲ οἰκεῖ τὰ πέρατα, κατ' ἀπηλιώτην, βακτηριανοί. κατ' εὖρον, ἰνδικοί. κατὰ φοίνικα, ἐρυθρὰ θάλασσα, καὶ αἰθιοπία. κατὰ λιβόνοτον, οἱ ὑπὲρ σύρτιν γαράμαντες. κατὰ λίβα, αἰθίοπες, καὶ οἱ δυσμικοὶ ὑπέρμαυροι. κατὰ ζέφυρον, στῆλαι, καὶ ἀρχαὶ λιβύης καὶ εὐρώτης· κατὰ ἀργέστην, ἰβηρία, ἡ νῦν ἱσπανία· κατὰ δὲ θρασκίαν, κελτοὶ καὶ τὰ ὅμορα. κατὰ ἀπαρκτίαν, οἱ ὑπὲρ τὴν θράκην σκύθαι. κατὰ βοῤῥᾶν, πόντος, μαιῶτις, καὶ σαρμάται. κατὰ καικίαν, κασπία θάλασσά, καὶ σάκαι.* Omnis quisque vidit, Ioannem Damasc. Agathemeri libro sive potius eiusdem fonte usum fuisse, attamen Ioannes Dam. nonnulla mutasse videtur. — V. Plin. h. nat. II. 45. 46 Senec. quaestt. nat. V. 16. Strabo docet I. p. 28, Aristotelem, Timosthenem et Bionem eos viros fuisse, qui ex Posidonii sententia accuratissime de ventis scripserunt. Fortasse itaque non errabis, si coniicias, Aristotelem esse Agathemeri fontem. V. Aristot. meteor. II. 6. et conf. Agathem. ipsum II. 12. Galeni commentar. in lib. Hippocr. de hum., Gell. noct. Attic. II. 22. Uckerti librum l. I. Vol. I. P. II. p. 171 sqq., qui tamen Ioannem Dam. neglexit, et Krusii Hellas Vol. I.

6) Verba *ἀπ' Ἰσημ. ἀν. Ἀπηλ. καὶ* delendo existimavit Bernardus ὁ *μακαρίτης*. Huds., qui eadem uncis inclusit.

λιν ἀπὸ δύσεως Ἰσημερινῆς Ζέφυρος, ἀπὸ δὲ δύσεως θερινῆς Ἀργέστης ἤτοι Ὀλυμπίας[7]. εἶτα Νότος καὶ Ἀπαρκτίας ἀντιπνέοντες· γίνονται οὖν ὀκτώ.

[5] Τιμοσθένης δὲ, ὁ γράψας τοὺς περίπλους[1], δώδεκά φησι, προστιθεὶς μέσον Ἀπαρκτίου καὶ Καικίου Βορέαν, Εὔρου δὲ καὶ Νότου Φοίνικα τὸν καὶ Εὐρόνοτον, μέσον δὲ Νότου καὶ Λιβὸς τὸν Λευκόνοτον ἤτοι Λιβόνοτον, μέσον δὲ Ἀπαρκτίου καὶ Ἀργέστου Θρασκίαν, ἤτοι Κίρκιον[2] ὑπὸ τῶν περιοίκων. Ἔθνη δὲ οἰκεῖν τὰ πέρατα[3] κατ' Ἀπηλιώτην Βακτριανοὺς, κατ'

tiali Zephyrus, ab occasu vero aestivo Argestes, alias Olympias dictus. Tandem Notus et Aparctias adversi flant; ita ut sint octo.

Timosthenes autem, qui conscripsit circumnavigationes, tradit duodecim ventos, inter Aparctiam et Caeciam medium ponens Boream, inter Eurum et Notum Phoenicem, qui et Euronotus, inter Notum et Libem Leuconotum, qui alias Libonotus, inter Aparctiam et Argesten Trascian, quem accolae etiam Circium appellant. Gentes autem habitare limites, Bactrianos quidem sub

7) Hunc ventum et Aristoteles tradit ab occasu solstitiali flare. Hesychius vero fingit ab Olympo monte spirantem: Ὀλυμπίου πνοαί, ὀλύμπιος ἄνεμός ἐστιν ὁ ἀπὸ Ὀλύμπου πνέων Ζέφυρος. Tennul.

1) Timosthenes saepe laudatur in schol. ad Apoll. Rhod. ad II. 297. 517. 526. 532. IV. 1712, et a Stephano s. v. Ἀλεξάνδρεια, Ἀπία, Ἀρτάκη, et a Plinio. Scripsit enim libros decem de Insulis atque portubus, vid. Strab. II. p. 92. IX. p. 421, Menipp. p. 159 ed. nostr., quorum epitomen uno libro comprehensum ipse edidit. Steph. s. v. Ἀγάθη commemorat Timosthenis auctoritatem ἐν τῷ σταδιασμῷ; in scholiis ad Apoll. Rhod. III. 847 commemoratur Τιμοσθένης ἐν τῷ Ἐξηγητικῷ. Uckertus V. Cl. l. l. Vol. I. P. I. p. 134 sq. postremum opus non indicat: sicuti Agathemeri περίπλους ibi neglexit.

2) Huic vento Augustus, cum in Galliis moraretur, templum vovit et fecit, tanquam salubris aeris causae. Tennul.

3) Timosthenis haec ventorum metatio convenit tantum horizonti Alexandrino; quod in transitu monuisse non est inutile. Fuit autem Timosthenes praefectus classibus Alexandrinis Philadelphi. Strabo lib. IX. p. 421. Hunc ante Eratosthenem vixisse et ab eodem compilatum tradit autor epitomes Artemidori Ephesii [p. 159 ed. nostr.]. Tennul. Gosselin libro: Recherches sur la Géographie system. et positive des anciens, T. IV. (Paris 1813, 4.) p. 407 sq. de Timosthenis rosa ventorum dicit haec: „Il est vraisemblable que la Rose de douze Vents, d'après Timosthènes, avoit été tracée à-peu-près pour la même latitude, [que la rose de huit vents,] quoiqu'on n'en trouve pas de preuve positive: mais pour celle-ci, la chose paroît évidemment énoncée dans un passage d'Agathémère (I. 2), où il est dit que Timosthènes, chef des flottes de Ptolémée Phi-

Εὖρον Ἰνδοὺς, κατὰ Φοίνικα Ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ Αἰθιοπίαν, κατὰ Νότον τὴν ὑπὲρ Αἴγυπτον Αἰθιοπίαν. κατὰ Λευκόνοτον τοὺς ὑπὲρ Σύρτεις Γαράμαντας, κατὰ Λίβα Αἰθίοπας καὶ δυσμικοὺς ὑπὲρ Μαυρούς· κατὰ Ζέφυρον Στήλας καὶ ἀρχὰς Λιβύης καὶ Εὐρώπης, κατ' Ἀργέστην Ἰβηρίαν τὴν νῦν Ἱσπανίαν[4]· *κατὰ δὲ Θρασκίαν τοὺς ὑπὲρ Θράκην Σκύθας*[5]· *κατὰ δὲ Βοῤῥᾶν Πόντον*[6], *Μαιῶτιν, Σαυρόματας· κατὰ Καικίαν Κασπίαν θάλασσαν καὶ Σάκας.*

Apeliote, Indos sub Euro, sub Phoenice mare Rubrum et Aethiopiam; sub Noto Aethiopiam ultra Aegyptum. Ad Leuconotum Garamantas, qui supra Syrtes colunt, ad Libem Aethiopas et occidentales supra Mauros; ad Zephyrum vero columnas Herculis et initia Africae et Europae, ad Argestem Iberiam, quae nunc Hispania; ad Thrasciam Scythas supra Thraciam; ad Boream Pontum, Maeotin ac Sauromatas; ad Caeciam denique Mare Caspium et Sacas.

ladelphe, en indiquant sur la Rose des vents l'emplacement des différents contrées de la terre, fixoit les Colonnes d'Hercule, c'est-à-dire, le détroit de Gibraltar, droit au couchant. Cette indication suffit pour faire voir que Tennulius s'est trompé quand il a cru que la Rose des Grecs d'Alexandrie étoit tracée pour la latitude de cette ville, puisqu'on avoit reconnu depuis longtemps, qu' Alexandrie étoit beaucoup plus méridionale que le détroit des Colonnes. Cette Rose ne pouvoit donc être faite que pour le trente-sixième degré de latitude, qui est en même temps le parallèle du Détroit et celui de Rhodes. Ce paralèlle étoit d'ailleurs tellement distingué parmi les astronomes et les géographes, que c'est à lui que se rapportent la plupart des observations antérieures à la fondation de l'école d'Alexandrie; et Dicaearque (Agathem. l. 1) l'avoit indiqué comme étant le diaphragme qui divisoit la longueur entière de la Méditerranée et de l'Asie. Aussi, pendant cinq siècles, servit-il de base, avec le méridien de Rhodes, à la construction de toutes les cartes, comme on le voit dans Strabon, dans Ptolémée et dans d'autres auteurs. Il n'est donc pas étonnant que les navigateurs se soient réunis pour fixer à l'intersection de ces deux lignes, le centre des Roses dont ils se servoient. Cette disposition avoit encore un avantage plus réel, et qu'en auroit vainement cherché dans toute autre combinaison de ce genre. Pour le temps dont nous parlons, les amplitudes ortives et occases, au trente-sixième degré de latitude, étoient, le jour du solstice d'été, de 29° 59' 40'', ou de trente degrés en nombres ronds; ce qui divisoit le cercle de l'horizon en douze parties égales de trente degrés chacune, et donnoit une très-grande facilité pour la construction des Roses."

4) Sunt enim et Iberi ad Pontum, coloni Iberorum in Hispania. Socratis histor. eccles. l. 20. Tennul. Conf. librum nostrum: Die Iberer im Westen u. Osten, Leipz. 1838, et Graslin, de l'Ibérie. Paris 1838.

5) Thrascias est Circius, qui

[6] ΚΕΦ. γ'.

Περίπλους θαλασσῶν[1]

Ἔστι δὲ ἡ μεγάλη Σύρτις σταδίων ͵ε, ἡ δὲ μικρὰ σταδίων ͵αχ', τὸ δὲ στόμα τοῦ Ἀδρίου, ὃ καλοῦσι τινὲς Ἰώνιον πέλαγος,

CAPUT III.

Circumnavigatio marium.

Syrtis autem maior quinque millibus stadiorum ambitur, minor mille et sexcenta continet. Fauces vero maris Adriatici,

ad Horizontem Romanum venit ex Galliis. Tennul.

6) Pontus in horizonte Alexandrino premitur non Borea, sed Aparctia; qui ventus quoniam hic omittitur, puto subesse mendum. Tennul.

1) Hoc caput tertium (quod hinc exordiebatur Vendelinus) totum videtur desumptum ex Timosthene, vel qui Timosthenem expressit Artemidoro: ita in Aegyptum et Canopum identidem collineat. Paret sane capite V. (quod citra controversiam est Artemidori) Timosthenem illic, ubi Siciliam metitur Artemidorus, auctorem laudari. Ita Timosthenem Artemidorus, Artemidorum Agathemeres noster exscribit. Tennul. Totum fere caput reperies apud Ioannem Damasc. in eiusdem libro de orthodoxa fide lib. II. cap. X. sed addidi c. IX. περὶ ὑδάτων partem posteriorem. Dicit enim Ioannes Damasc.: Deus collegit aquam, deinde pergit: ἐντεῦθεν αἱ δύο θάλασσαι, αἱ τὴν αἴγυπτον περιέχουσαι (μέση γὰρ αὕτη τῶν δύο κεῖται θαλασσῶν) συνέστησαν διάφορα πελάγη, καὶ ὄρη, καὶ νήσους, καὶ ἀγκῶνας, καὶ λιμένας ἔχουσαι. καὶ κόλπους διαφόρους περιέχουσαι, αἰγιαλούς τε καὶ ἀκτάς. αἰγιαλὸς γὰρ, ὁ ψαμμώδης λέγεται. [ἀκτὴ] δὲ ἡ πετρώδης καὶ ἀγχιβαθέως ἐν τῇ ἀρχῇ βάθος [ἔχουσα. ὁ]μοίως καὶ ὁ κατὰ τὴν ἀνατολὴν, ἥ τις λέγεται ἰνδική. καὶ ἡ βορειvὴ, ἥ τις λέγεται κασπία. καὶ αἱ λίμναι δὲ ἐνθεῦθεν συνήχθησαν. ἔστιν οὖν ὁ μὲν ὠκεανὸς, οἷόν τις ποταμὸς κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν. περὶ οὗ εἰρηκέναι μοι δοκεῖ ἡ θεία γραφὴ, ὅτι ποταμὸς ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ παραδείσου, πότιμον καὶ γλυκὺ ὕδωρ ἔχων. οὗτος χορηγεῖ τὸ ὕδωρ ταῖς θαλάσσαις. ὅπερ ἐν ταῖς θαλάσσαις χρόνιζον, καὶ ἑστὼς ἀκίνητον πικρὸν γίνεται, τοῦ ἡλίου ἀεὶ τὸ λεπτότορον ἀνιμωμένου καὶ τῶν σιφώνων. ὅθεν καὶ τὰ νέφη συνίστανται, καὶ οἱ ὄμβροι γίνονται, διὰ τῆς διηθήσεως γλυκαινομένου τοῦ ὕδατος. οὗτος καὶ εἰς τέσσαρας ἀρχὰς, ἤτοι εἰς τέσσαρας ποταμοὺς διαιρεῖται. ὄνομα τὸ ἑνὶ φεισὼν, τουτέστι γάγγης ὁ ἰνδικός. καὶ ὄνομα τῷ δευτέρῳ γειὼν, οὗτος ἐστὶν ὁ νεῖλος, ὁ ἀπὸ αἰθιοπίας εἰς αἴγυπτον κατερχόμενος. καὶ ὄνομα τῷ τρίτῳ, τίγρης. καὶ ὄνομα τῷ τετάρτῳ, εὐφράτης. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι πλεῖστοι καὶ μέγιστοι ποταμοὶ ὧν οἱ μὲν εἰς τῶν θάλασσαν κένουνται οἱ δὲ ἐν τῇ γῇ ἀνηλίσκονται . . . etc. Cap. X. Ἀναδέχεται τὸ αἰγαῖον πέλαγος, ἑλλήσποντος, λήγων εἰς ἄβυδον καὶ σηστόν. εἶτα ἡ προποντὶς, λήγουσα εἰς χαλκεδόνα καὶ βυζάντιον. ἔνθα τὰ στενὰ, ἀφ' ὧν ὁ πόντος ἄρχεται. εἶτα ἡ μαιῶτις λίμνη, πάλιν δὲ ἀπ' ἀρχῆς εὐρώπης καὶ λιβύης ἰβηρικὸν, τὸ ἀπὸ ϛηλῶν εἰς πυρήνην τὸ ὄρος.

ἔχει διάπλουν σταδίων ͵αψ΄, ἀπὸ ἄκρας Ἰαπυγίας ἐπὶ Κεραύνια ὄρη τῆς Ἠπείρου.

Διαδέχεται τὸ Αἰγαῖον Ἑλλήσποντος, λήγων εἰς Ἄβυδον καὶ Σηστόν, εἶτα ἡ Προποντὶς λήγει εἰς Χαλκηδόνα καὶ Βυζάντιον, ἔνθα τὰ στενὰ, ἀφ' ὧν ὁ Πόντος ἄρχεται. Εἶτα ἡ Μαιῶτις λίμνη.

Πάλιν δὲ ἀπ' ἀρχῆς Εὐρώπης καὶ Λιβύης, Ἰβηρικὸν τὸ ἀπὸ Στηλῶν εἰς Πυρήνην τὸ ὄρος, Λιγυστικὸν δὲ τὸ ἕως τῶν τῆς

quod nonnulli vocant Ionium pelagus, patent in latitudinem 1700 stadia, a promontorio Iapygiae ad montes Ceraunios Epiri.

Aegaeum mare sequitur Hellespontus ad Abydum et Sestum desinens: mox Propontis usque ad Chalcedonem et Byzantium patens, ubi angustiae, a quibus Pontus incipit, post quem iacet Palus Maeotis.

Rursum si incipias a confiniis Africae et Europae, erit Ibericum mare, quod a Columnis pertinet ad montem Pyrenaeum,

λιγυστικὸν δὲ, τὸ ἕως τῶν τῆς τυῤῥηνίας περάτων. σαρδόνιον δὲ, τὸ ὑπὲρ τὴν σαρδὼ, νεῦον πρὸς τὴν λιβύην κάτω. τυῤῥηνικὸν δὲ, τὸ μέχρι σικελίας λῆγον, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν τῆς λιγυστικῆς ἄκρων. εἶτα λιβυκὸν, εἶτα κρητικὸν, καὶ σικελικὸν, καὶ ἰώνιον, καὶ ἀδριανὸν, τὸ ἀνακεχυμένον ἐκ τοῦ σικελικοῦ πελάγους, ὃν καλοῦσι κορινθιακὸν κόλπον ἤτοι ἀλκυονίδα θάλασσαν. τὸ δὲ σουνίῳ καὶ σκυλλαίῳ περιεχόμενον πέλαγος, σαρωνικὸν εἶτα μυρτῷον καὶ ἰκάριον πέλαγος, ἐν ᾧ καὶ αἱ κυκλάδες. εἶτα καρπάθιον, καὶ παμφύλιον, καὶ αἰγύπτιον. ὑπὲρ δὲ τὸ ἰκάριον ἑξῆς ἀναχεῖται τὸ αἰγαῖον. ἔστι δὲ ὁ τῆς εὐρώπης παράπλους, ἀπὸ ταναΐδος ποταμοῦ ἐκβολῶν, ἕως ἡρακλέους στηλῶν, στάδια ϛθψθ΄. τῆς δὲ λιβύης ἀπὸ τίγγεως μέχρι στόματος κανωβικοῦ, στάδια βθσνβ. τῆς δὲ ἀσίας ἀπὸ κανώβου, ἕως ταναΐδος ποταμοῦ μετὰ τῶν κόλπων ὁ παράπλους, στάδια δρια. ὁμοῦ παράλιος σὺν κόλποις τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης, στάδια ιγθοβ. Nescio an Agathemer et Ioannes Damasc. ex eodem fonte hauserint, quae apud eos legimus. Eratosthenis computationem magnitudinis Syrtis maioris reddit Agathemer; Strabo enim habet haec II. p. 123: Τῶν δε Σύρτεων ἡ μὲν ἐλάττων ἐστὶν ὅσον χιλίων καὶ ἑξακοσίων σταδίων τὴν περίμετρον . . . . τῆς δὲ μεγάλης Σύρτεως φησὶν Ἐρατοσθένης τὸν κύκλον εἶναι πεντακισχιλίων, τὸ δὲ βάθος χιλίων ὀκτακοσίων, ἀφ' Ἑσπερίδων εἰς Αὐτόμαλα καὶ τὸ τῆς Κυρηναίας μεθόριον πρὸς τὴν ἄλλην γῆν τὴν ταύτῃ Λιβύην. ἄλλοι δὲ τὸν περίπλουν τετρακισχιλίων σταδίων εἶπον· τὸ δὲ βάθος χιλίων καὶ πεντακοσίων, ὅσον καὶ τὸ πλάτος τοῦ στόματος. Atque XVII. p. 834: Συνεχὴς δ' ἐστὶν ἡ μικρὰ Σύρτις, ἣν καὶ Λωτοφαγῖτιν Σύρτιν λέγουσιν. Ἔστι δ' ὁ μὲν κύκλος τοῦ κόλπου τούτου σταδίων χιλίων ἑξακοσίων· τὸ δὲ πλάτος τοῦ στόματος ἑξακοσίων. et p. 835: ἡ δὲ μεγάλη Σύρτις τὸν μὲν κύκλον ἔχει σταδίων [τρισχιλίων ἐνναχοσίων τριάκοντά που· τὴν δ' ἐπὶ τὸν μυχὸν διάμετρον χιλίων πεντακοσίων· τοσοῦτον δέ που καὶ τὸ τοῦ στόματος πλάτος. Videtur hoc caput principio non integrum, sed ex Eratosthene, sive ex Timosthene, quem ille exscripsit, haustum esse.

Τυῤῥηνίας περάτων. Σαρδῷον δὲ τὸ ὑπὲρ Σαρδὼ, νεῦον πρὸς Λιβύην κάτω. Τυῤῥηνικὸν δὲ τὸ μέχρι Σικελίας ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν Λιγυστικῆς ἄκρων. εἶτα Λιβυκὸν, εἶτα Κρητικὸν καὶ Σικελικὸν, καὶ Ἰώνιον, καὶ Ἀδριατικὸν[2] *ἀνακεχυμένον ἐκ τοῦ Σικελικοῦ πελάγους, ὃν* [7] *καλοῦσι Κορινθιακὸν κόλπον, ἤτοι Ἀλκυονίδα θάλασσαν.*

Τὸ Σουνίῳ καὶ Σκυλαίῳ[1] *περιεχόμενον*[2] *πέλαγος Σαρωνικὸν, εἶτα Μυρτῷον καὶ Ἰκάριον, ἐν ᾧ αἱ Κυκλάδες, εἶτα Καρπάθιον καὶ Παμφύλιον καὶ Αἰγύπτιον· ὑπὲρ δὲ τὸ Ἰκάριον ἑξῆς ἀνακεῖται*[3] *τὸ Αἰγαῖον.*

Ἔστι δὲ ὁ τῆς Εὐρώπης παράπλους, ἀπὸ Ταναΐδος ποτα-

inde Ligusticum ad fines usque Hetruriae. Huic adiacet Sardoum supra Sardiniam versus Africam inferne vergens. Tyrrhenum ab extrema Liguria porrigitur usque ad Siciliam. Deinde sequitur Libycum, Creticum et Siculum, tum et Ionium cum Adriatico; quod ipsum a Siculo mari refunditur. Postea se offert Corinthiacus sinus, qui et Alcyonium mare vocatur.

Inter Sunium et Scyllaeum promontoria iacet Saronicum pelagus; hinc sequitur Myrtoum et Icarium, quod continet insulas Cycladas: inde transitur in Carpathium, Pamphylium atque Aegyptium; super autem Icarium statim est Aegaeum.

Europae autem ab ostiis Tanais fluvii ad columnas Herculis

2) Vitiose legebatur *Ἀδρίαν τὸν*. Tanta fuit librarii vel ignorantia vel supinitas. Tennul. Scripsit quidem Gronov.: „*καὶ Ἀδρίαν τὸν ἀνακεχυμένον* retinui, quum exstaret in Ms. Chifletii, quum proculdubio scripsisset ita Agathemerus, ut patet vel ex initio huius capitis: *τὸ δὲ στόμα τοῦ Ἀδρίου, ὃ καλοῦσί τινες Ἴωνιον πέλαγος*, vel ex capite V. *εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τῷ Ἀδρίᾳ νῆσοι.*“ sed in eiusdem textu legimus: *καὶ Ἀδριατικὸν ἀνακ.* Dubito quin Gronovius recte de hac reiudicaverit. Conf. enim Steph. Byz. s. v. *Ἀδρία: . . . κόλπος Ἀδρίας* et *τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος*. At hic non est Strabonis usus loquendi, qui semper *ὁ Ἀδρίας* utitur, et quidem p. 123. dicit: *ὁ δ' Ἰώνιος κόλπος μέρος ἐστὶ τοῦ νῦν Ἀδρίου λεγομένου.* Etiam Polybius habet *ὁ Ἀδρίας; ὁ Ἀδρίας κόλπος*, sed quoque: *ὁ Ἀδριατικὸς μυχός*. V. nostrum librum: Griechenland und [die Griechen p. 1387. sq., ubi de maribus agimus.

1) Apud Ptolomaeum legitur *Σκύλλιον ἄκρον*. Verum, ut ex Strabone aliisque constat, vocari debet hoc Hermionae vicinum Promontorium *Σκύλλαιον*, a Scylla Nisi filia, quam a Minoë, quod ei, deperdita ipsius amore, Nisaeam prodidisset, in mare demersam, fluctibus eo eiectam ibique sepultam ferunt. Tennul.

2) Melius in Ms. altero *περιεχόμενον*. Gronov., quod recepimus. Vulgo *περιερχόμενον*.

3) Nisi scripsit *ἀναχεῖται*. Gronov.

οὗ ἐκβολῶν ἕως Ἡρακλείων στηλῶν, σταδίων ἓξ καὶ ͵θψθ' [4]· ἧς δὲ Λιβύης ἀπὸ Τίγγιος ἕως στόματος Κανωβικοῦ σταδίων υριάδων δύο καὶ ͵θσνβ'. τῆς δὲ Ἀσίας, ἀπὸ Κανώβου ἕως ᾽αναΐδος ποταμοῦ μετὰ τῶν κόλπων, ὁ παράπλους σταδίων υριάδων δ' καὶ ριά. ὁμοῦ παράλιος σὺν κόλποις τῆς καθ' ἡμᾶς ἰκουμένης σταδίων μυριάδων ιγ' καὶ ͵θοβ', οὐ συμμετρουμέ-νης [5] τῆς Μαιώτιδος λίμνης, ἧς περίμετρος σταδίων ͵θ. τὸ δὲ τόμα ὁ Κιμμέριος Βόσπορος σταδίων οη'.

Ὁ δὲ Πόντος σταδίων δισμυρίων ͵γπγ' [6], ὁ δὲ Θράκιος Βόσπορος τὰ στενὰ, ὅπη Δαρεῖος [8] ἔζευξεν ἐπὶ Σκύθας τὴν σχεδίαν [1], σταδίων ς' [2].

praeternavigatio stadiorum est 69709. Africae vero ab oppido Tingi usque ad ostium Nili Canobicum stadiorum 29252. Asiae omnis a Canobo ad Tanain fluvium praeternavigatio stadiorum 40111, sinubus una comprehensis: Ita ut littoralis omnis ora universi nostri orbis conficiat summam stadiorum 139072: si tamen Maeotis palus, cuius ambitus est stadiorum 9000, non connumeretur. Eius ostium vocatur Bosporus Cimmerius, longus stadia 78.

Euxinus vero Pontus ambitur stadiis 23083. Thracius Bosporus, angustiae, quas Darius ponte iunxit subitario aggrediens Scythas, stadiorum sex.

4) In his numeris latere mendum non dubium est: puto legendum *μυριάδων ἓξ καὶ ψθ'*. Tennul. Aliam computationem praebet Marcianus p. 38 ed. nostr., ubi tamen lectio non certa videtur esse, si Agathemerum conferas. Attamen utriusque computatio, si singulas dimensiones computes, non adeo differt, ut non videas, utrumque ex eodem fonte hausisse. Signa numerorum in codd. sunt saepissime perverse interpretata. Ex Plinio videmus, hoc loco Agathemerum Artemidoro usum fuisse. Ille enim dicit IV. 37: Longitudinem eius Artemidorus atque Isidorus a Tanai usque Gades bis et octuagies centena et quatuordecim M. prodiderunt. Ex Artemidoro hauserunt quoque Marcianus Capella de nuptiis philol. lib. VI. et Dicuilius cap. V. V. nostram collectionem fragmentorum Artemidori, p. 276.

5) Lege *οὐ συμμετρουμένης*. Sic invenies 60709, 29252, 40111 conficere dictam summam 139072. Tennul. Si particula *οὐ* recte inseratur, de qua re non dubitem, tum prorsus reiicienda est Tennulii coniectura, quam praecedenti annotatione proposuit. Conf. Plin. h. not. V. 9. 47.

6) *δυσμυρίων ͵γπγ'* in MS. Non hic describit traiectum, qui est a Maeotidis exitu ad ostia Ponti, sed Ponti ambitum. Ergo exprimendum fuisset *δισμυρίων ͵επγ'* stadia, inquam, 25083, vero proxima, ut in fine libri II. Agathemeres docet. Tennul.

1) *σχεδίαν*. Subintellige *γέφυραν*. Sic loquitur Herodotus de ponte Bosporum hunc committente IV. 88. 89. Iustinus meminit tan-

Ἡ δὲ Περσικὴ Θάλασσα κυκλοτερὴς οὖσα, συνάγουσα τὸ στόμα ἄκρῳ Καρμανίας καὶ Ἀραβίας, περίμετρον ἔχει μυριάδων δύο σταδίων. Ἔστι δὲ τὸ μεταξὺ Ἀραβίας καὶ Καρμανίας στόμα[3] σταδίων υ'.

Ἡ δὲ Ὑρκανία, ἤτοι Κασπία θάλασσα, μηνοειδὴς οὖσα, κατὰ δέ τινας καὶ προμήκης, ἐστὶ σταδίων δισμυρίων δισχιλίων· τοῦ δὲ στόματος ἔχει τὸ δίαρμα σταδίους δ'[4].

Mare Persicum, quod est rotundum, ostium suum contrahens promontorio Carmaniae et Arabiae, habet circuitum stadiorum 20000. Ostium vero ipsum inter Arabiam et Carmaniam patet stadia 400.

Hyrcanum vero, quod et Caspium mare, lunato flexu sinuatum, et ut aliis placet, oblongum, extenditur in stadia 22000; ostium vero traiicitur stadiis quatuor.

tum Istri a Dario ponte iuncti lib. II. 5. Idque omnes de Dario testantur. Quid dicemus de Cyro, quem nostri homines negant traiecisse Bosporum, affirmantem Ammianum Marcellinum falli accusant Lib. XXIII: Cyrum Bospori fretum cum multitudiue fabulosa transgressum, ad internecionem delevit Tomyris regina Scytharum, ultrix accerrima filiorum. Clamant haec a nullo alio esse memoriae mandata. Atqui Philostratus in Heroicis fol. 677: Ἐλάσας γὰρ Κῦρος ὑπὲρ ποταμὸν Ἴστρον, ἐπὶ Μασσαγέτας τε καὶ Ἰσσηδόνας, τὰ δὲ ἔθνη ταῦτα Σκύθαι, ἀπέθανέ τε ὑπὸ γυναικὸς, ἢ τούτων ἦρχε τῶν βαρβάρων. Ut Amazonum Patria dubia est apud auctores, sic de regno Tomyris certatur; nisi velimus Cyprum Bosporo Thracio Istroque traiectis circuisse. Pontum per Bosporum Cimmerium, et ita in Scythiam Asiaticam regyrasse. Tennul.

2) Longitudo Bospori est cxx stadiorum, Latitudo (ut Herodotus reliquit IV. 85) qnatuor stadiorum; vel teste Plinio IV. 12: CCCCC passuum. Imo ipse autor infra II. 14. Itaque numerus δ' vertit in ς' Tennulius. V. nostrum librum: Griechenland und die Griechen p. 1390. 1391. 1537. 1544. 59.

3) Sic malim legere, quam hyperbaton illud, quod erat τὸ μεταξὺ στόμα Ἀραβίας καὶ Καρμανίας retinere. Tennul. De magnitudine maris persici conf. Strabo XV. p. 727. XVI. p. 766 in., qui Eratosthenis sententiam exhibet, et Nearchi paraplum ab Arianno enarratum p. 22, et Plin. h. nat. VI. 28: Persicum introitum V mill. passuum latitudinis, alii quatuor fecerunt. Ab eo ad intimum sinum recto cursu XI. XXV. mill. propemodum constat esse, et situm eius humani capitis effigie. Os maris designat Strabo XV. p. 727 sic: τὸ δὲ στόμα τοῦ Περσικοῦ κόλπου οὐ μεῖζον διάρματος ἡμερησίου. Eodem modo XVI. p. 766. Arr. peripl. mar. erythr.; p. 20: μέσος αὐτὸς ὁ διάπλους τοῦ στόματος ὡς σταδίους ἑξακοσίους, δι' οὗ μέγιστος καὶ πλατύτατος εἰς τοὺς ἐσωτάτους τόπους ὁ Περσικὸς κόλπος ἀναχεῖται.

4) De mare Caspio sive Hyrcanio cf. Herodot. I. 203: ἡ δὲ Κασπίη ἐστὶ ἑτέρη ἐπ' ἑαυτῆς ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόον εἰρεσίῃ

Ὁ δὲ Ἀράβιος κόλπος, στενὸς ὢν καὶ προμήκης, ἄρχεται ἀφ' Ἡρώων πόλεως[5] παρὰ τὴν Τρωγλοδυτικὴν ἕως τῆς Πτολεμαΐδος, τῆς ἐπὶ θῆρας, σταδίων ͵θ τὸ μῆκος[6].

Arabicus sinus, qui est angustus et oblongus, initium capit ab Heroum oppido, praeterit oram Troglodyticam, usque ad oppidum Ptolemaidem ad venationes; habet stadiorum 9000 longitudinem.

χρεωμένῳ πεντεκαίδεκα ἡμερέων· εὖρος δὲ τῇ εὐρυτάτῃ ἐστι αὐτὴ ἑωϋτῆς ὀκτὼ ἡμερέων. Aristot. meteorol. II. 1: ἡ δὲ Ὑρκανία καὶ Κασπία etc. Strab. XI. p. 492. 507. II. p. 74. VII. p. 294. et Plin. h. nat. VI. 15. Uterque, qui Eratosthenis mensiones prodit, hoc mare Oceani scythici sinum appellat. Cf. Eduard. Eichwaldii librum: Alte Geographie des Kaspischen Meeres (Berol. 1838, 8.) p. 8. sqq., et p. 52 sqq., ubi dicuntur haec: „Gerade wegen dieser grossen Ausbreitung des Aralsees nach Nordost mochte er für eine Fortsetzung des Kaspischen Meeres gelten, dessen Nordende in einer früheren Epoche der Erde da, wo die Mungodscharischen Bergkuppen durch eine Thalfläche an den Ustürt gränzen, mit jenen Binnenseen der Kirgisensteppe zusammenhängen konnte: alles dieses mochte wohl Ursache gewesen seyn, dass im hohen Alterthume weder der Aralsee, noch das Kaspische Meer als selbstständige Seen, sondern vielmehr als Busen des nördlichen Ozeans erschienen." Müller, der Ugrische Volksstamm P. I. p. 195 sqq.

5) Ἡρώων πόλεως reposui, non quomodo legebatur, ποταμοῦ. Quis enim unquam fluvium illic legit aut vidit huius nominis? Scimus oppidum esse in extremo recessu sinus Arabici, Plin. V. 11. VI. 29. Mela III. 9. Strabo XVI. [p. 767. 768. 776. XVII. pag. 803. 804. 809.] et Sues hodie vocatur. Itaque facessat illud ποταμοῦ vitiosissimum, quales etiam sunt qui sequuntur numeri stadiorum multi, quibus corrigendis maius et otium et operae pretium debeatur. Tennul.

6) Plin. VI. 29 uno vocabulo enunciat: Epitheras. Strabo etiam addit Elephantos Lib. XVI. p. 768. Tennul. Arrian. peripl. mar. erythr. p. 2. ed. Huds.: Πτολεμαῒς ἡ τῶν θηρῶν λεγομένη, iterum ib.: μετὰ δὲ τὴν Πτολεμαΐδα τὴν τῶν θηρῶν. conf. Strabo XVI. p. 770: ἡ Πτολεμαῒς πρὸς τῇ θήρᾳ τῶν ἐλεφάντων, κτίσμα Εὐμήδους τοῦ πεμφθέντος ἐπὶ τὴν θήραν ὑπὸ τοῦ Φιλαδέλφου. Haec Strabo ex Artemidoro. — σταδ. ͵θ. Idem numerus est apud Strabonem dicto loco. Tennul. — Ex strabone XVI. p. 769, ubi dicit: τὰ μὲν δὴ τοῦ Ἐρατοσθένους περὶ τῆς Ἀραβίας τοιαῦτα, videmus, ab Agathemero oraelongitutidem ex Eratosthene desumptam esse, si conferamus Strabonem XVI. p. 768: Τοῦ δ' Ἀραβίου κόλπου, τὸ μὲν [μέρος] παρὰ τὴν Ἀραβίαν πλευρὰν ἀρχομένοις ἀπὸ τοῦ Ἐλανίτου μυχοῦ, καθάπερ οἱ περὶ Ἀλέξανδρον ἀνεγραψαν καὶ Ἀναξικράτη, μυρίων καὶ τετρακισχιλίων σταδίων ἐστίν· εἴρηται δὲ ἐπὶ πλέον. Τὸ δὲ κατὰ τὴν Τρωγλοδυτικήν, ὅπερ ἐστιν ἐν δεξιᾷ ἀποπλέουσιν ἀπὸ Ἡρώων πόλεως μέχρι μὲν Πτολεμαΐδος καὶ τῆς τῶν ἐλεφάντων θήρας ἐνναχισχίλιοι πρὸς μεσημβρίαν στάδιοι, καὶ μικρὸν ἐπὶ τὴν ἕω·

Τὰ δὲ κατὰ Δείρην στενὰ σταδίων ξ[7]· ἔνθεν ἑξῆς πλοῦς σταδίων ͵ςφ'· τὸ δὲ λοιπὸν οὐ πλεῖται παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἕως Ὠκεανοῦ σταδίων η'. τὸ δὲ παρὰ τὴν Ἀραβίαν πλευρὰν ἀπ' Ἐλανίτου[8] μυχοῦ σταδίων μυριάδων ͵Δ. αὐτὴ δὲ

Huius sinus fauces ad oppidum Diren latae stadia 60: inde deinceps navigatur stadiis 6500. Reliquum vero non navigatur praeter rubrum mare usque ad oceanum per octo millia stadiorum. Id vero latus, quod Arabiae praetenditur a recessu Elani-

7) Δείρην. Ita et Strabo vocat, verum accentum in ultima ponit. Ptolemaeus: Δήρη πόλις ἐν ἄκρᾳ. Tennul. — στ. ξ'. Arrianus [peripl. mar. erythr. p. 14 ed. Huds.] et Strabo conveniunt cum auctore, sed Plinius VI. 29. ponit 4500 passus, cum deberent ad auctoris calculum esse 7500, ut ex Chifletiano cod. ad. marginem ibi notatum. Tennul. Etiam hanc notitiam Agathemer ex Eratosthene sumsit, quod confirmat Strabo IX. p. 769 l. l., et verbis his: τὰ δὲ κατὰ Δειρὴν στενὰ συνάγεται εἰς σταδίους ἑξήκοντα· οὐ μὴν ταῦτά γε καλεῖται νυνὶ στενά· ἀλλὰ προσπλεύσασιν ἀπωτέρω, καθὸ τὸ μὲν δίαρμά ἐστι τὸ μεταξὺ τῶν ἠπείρων διακοσίων που σταδίων. ἓξ δὲ νῆσοι συνεχεῖς ἀλλήλαις τὸ δίαρμα ἐκπληροῦσαι, στενοὺς τελέως διάπλους ἀπολείπουσι· δι' ὧν σχεδίαις τὰ φορτία κομίζουσι δεῦρο κἀκεῖσε, καὶ λέγουσι ταῦτα στενά. Μετὰ δὲ τάς νήσους ὁ ἑξῆς πλοῦς ἐγκολπίζουσι παρὰ τὴν σμυρνοφόρον .... ὅσον πεντακισχιλίων σταδίων· πέραν δὲ ταύτης οὐδένα ἀφῖχθαί φασι μέχρι νῦν. Postrema notitia πέραν δὲ etc. certissime confirmat, si Agathemeri verba: τὸ δὲ λοιπὸν οὐ πλεῖται conferas, Agathemerum Eratosthene et non Artemidoro, qui multo progressit, usum fuisse. V. nostrum librum: Die Iberer im Westen und Osten; Artemidorus der Geograph (Lips. 1838, 8) p. 194 sqq., Gossellin, über die Kenntniss der Alten von der West- und Ostküste Afrika's, in Bredovii Untersuchungen über einzelne Gegenstände der alten Geschichte, Geographie uud Chronologie P. II. pag. 169. sqq. Nos ad Marcian. p. 45 sqq. Artemidori narrationem de his regionibus v. apud Strab. XVI. pag. 769 sqq.

8) Ptolemaeo est Ἐλανείτης κόλπος. Tennul. Aliis dicitur Αἰλανίτης. Huds. Strabo XVI. p. 777 ὁ Ἐλανίτης μυχός; Diodor III. 43: κόλπος Λαιανίτης, ubi alii codd. Ἀλαϊνίτης habent; Plin. h. nat. prodidit VI. 28 haec: Irrumpit deinde et in hac parte geminum mare in terras, quod Rubrum dixere nostri, Graeci Erythraeum .... Sed in duos dividitur sinus. Is qui ab oriente est, Persicus adpellatur, XXV. M. passuum circuitu, ut Eratosthenes tradit. Ex adverso est Arabia, cuius XII mill. pass. est longitudo. Rursus altero ambitur sinu Arabico nominato. Deinde 32 haec: Sinus intimus, in quo Leanitae, qui nomen ei dedere. Regia eorum Agra et in sinu Laeana, vel ut alii Aelana. Nam et ipsum sinum nostri Aelaniticum scripsere, alii Aelenaticum, Artemidorus Aleniticum, Iuba Laeniticum. Circuitus Arabiae a Charace Laeana colligere proditur quadragies septies centena LXX. M. Iuba paulo minus LXI putat. Latissima est a septemtrione inter oppida Heroum et Characem. Deinde 33 haec: Nunc

ἡ Ἀραβία εἰς τὴν Ἐρυθρὰν κα[-9]θήκει καὶ μεμήκυται ἐπὶ σταδίων μυρίων δισχιλίων[1].

ΚΕΦ. δ΄.

Περὶ μήκους καὶ πλάτους τῆς οἰκουμένης[2].

Μῆκος δὲ τῆς οἰκουμένης ἀπὸ Γάγγου εἰς τὰ Γάδειρα στα-

tico, est stadiorum 14000. Porro ipsa Arabia ad rubrum mare exporrigitur, et extenditur per longitudinem 12000 stadiorum.

CAPUT IV.

De longitudine et latitudine orbis habitati.

Longitudo vero orbis terrarum concipitur a fluvio Gange ad

reliquam oram Arabiae contrariam pesequemur. Timothenes totum sinum quatridui navigatione in longitudinem taxavit, bidui in latitudinem, angustias VII mill. D. passus. Eratosthenes ab ostio XIII mill. in quamque partem. Artemidorus Arabiae latere XVII quinquaginta mill. Troglodytico vero XI. XXXVII. D. pass. Ptolemaïda usque. Agrippa XVII. XXII. mill. passuum, sine differentiis laterum. Plerique latitudinem CCCCLXXV. prodiderunt, faucesque hiberno orienti obversas, alii VI. mill. alii XII. mill. passuum patere. Sinus autem ita se habet. A sinu Aelanitico alter sinus, quem Arabes Aeant vocant, in quo Heroum oppidum est.

1) Strabo ex Eratosthene prodit XVI. p. 767: . . . Ἐρατοσθένης . . . φησὶ δὲ περὶ της προσαρκτίου καὶ ἐρήμης, ἥτις ἐστὶ μεταξὺ τῆς τε εὐδίμονος Ἀραβίας, καὶ τῆς Κοιλοσύρων παὶ Ἰουδαίων, μέχρι τοῦ Ἀραβίου κόλπου· διότι ἀπὸ Ἡρώων πόλεως, ἥ τίς ἐστι πρὸς τῷ Νείλῳ μυχὸς τοῦ Ἀραβίου κόλπου, πρὸς μὲν τὴν Ναβαταίαν πέτραν εἰς Βαβυλῶνα πεντακισχίλιοι ἑξακόσιοι· πᾶσα μὲν πρὸς ἀνατολὰς θερινάς, διὰ δὲ τῶν παρακειμένων Ἀραβίων ἐθνῶν Ναβαταίων τε καὶ Χαυλοταίων καὶ Ἀγραίων· ὑπὲρ δὲ τούτων ἡ Εὐδαίμων ἐστιν, ἐπὶ μυρίους καὶ δισχιλίους ἐκκειμένη σταδίους πρὸς νότον, μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ πελάγους. Differre quidem Strabonem et Agathemerum inter se videntur, sed ex eodem fonte, ex Eratosthene, uterque hausit, quod Arabiae mensura affirmat. Strabo enim Atlanticum oceanum appellavit totum pro parte, cf. etiam I. p. 5. 6. XV. p. 639.

2) Titulum hunc non iniuria capiti huic quarto praefixnm Plinius [II. 108, 112, 242, sq.] docet, qui eundem libri sui penultimo inscripsit, et de Artemidoro te expressisse prodidit, quae ibi totidem paene verbis retulit, nisi quia ille milliaribus Romanis stadia Graecanica permutavit. Tennul. Unde constat Agathemerum exscripsisse Artemidorum, aut ex Artemidori γεωγραφουμένοις Epitomen fecisse. Huds. Nunc in libro Agathemeri, qualem fortasse non integrum habemus, Artemidori nomen capite quarto non appellatur, sicuti ca-

δίων μυριάδων ς' καὶ ηφμέ[3] · οὕτως. Ἀπὸ μὲν Γάγγου ποταμοῦ ἕως Μυριάνδρου τῆς ἐν Ἰσσικῷ κόλπῳ σταδίων μυριάδων δ' καὶ ͵αψκέ[4] · οὕτως.

Gades esse stadiorum 68549 hoc modo. A Gange ad Myriandrum in sinu Issico positam, sunt stadia 41725: quae summa sic colligitur.

pite quinto, ubi Artemidori atque Menippi nomina legimus. Fortasse Artemidorus Eratosthene usus est.

3) Stadia haec sunt millia passum 856$8\frac{5}{8}$. Hinc tu mihi Plinium corrige, apud quem: octuagies quinquies centena septuaginta octo M. ut Artemidoro autori placet. Rescribe: sexaginta et octo M. Tennul. V. Cl. Harduinum ad Plin. II. 108. Huds. Sed hic numerus 68549, si 41725 et 26820, atque iterum 68545 et 3932 computas, falsus videtur, et corrigendus μ. ς' καὶ ηφμέ.

4) μυριάδων δ' καὶ ͵αψκέ. Ita lege. Immanis error erat in MS. μυριάδων ς' καὶ etc. Nam 61725 stadia iam abirint in millia passuum Romana 7716 minimo minus; prae quibus Plinius non plura exhibet quam 5215, ita ut legerit non ς' sed δ' stadia inquam 41725: quod cum Geographia hodierna non male congruit. Sic igitur vertas licet, quando et sequentes numeri huc invitant, utcunque. Tennul. Recte quidem hunc distantiae totius numerum correxit Tennulius; ita enim etiam singuli numeri, qui sequuntur, cum illo congrunnt. Hi enim, quales nunc sunt, efficiunt 41725 stadia. Hae singulae distantiae ap. Plin. II. 108, 112 non leguntur, Plinius enim illas ibi omisit, sed alio loco ex Eratosthene et Artemidoro aliisque tradidit, v. lib. VI. 21. 22. 23. Strabo autem eas ex Eratosthene haustas tradidit, quem ceteris geographis in describendis his regionibus praefert. Strabo I. p. 64 dicit haec: Ἐρατοσθένης . . . . φησὶ δ' οὖν, τὸ μὲν τῆς Ἰνδικῆς μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ τὸ στενώτατον, σταδίων μυρίων ἑξακισχιλίων · τὸ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀκρωτήρια τεῖνον, τρισχιλίοις εἶναι μεῖζον · τὸ δὲ ἔνθεν ἐπὶ Κασπίους πύλας μυρίων τε καὶ τετρακισχιλίων · εἶτ' ἐπὶ τὸν Εὐφράτην μυρίων. Conf. XV. p. 689. Sed aliam mensuram ab Indo usque ad portas Caspias, iterum ex Eratosthene (περὶ ὧν Ἐρατοσθένης οὕτως εἴρηκεν · οὐ γὰρ ἔχομέν τι λέγειν βέλτιον περὶ αὐτῶν ·) desumptum: legimus XV. p. 723. Est autem haec: μῆκος [τῆς Ἀριανῆς] δὲ ἀπὸ Κασπίων πυλῶν, ὡς ἐν τοῖς Ἀσιατικοῖς σταθμοῖς ἀναγέγραπται, διττόν. Μέχρι μὲν Ἀλεξανδρείας τῆς ἐν Ἀρίοις ἀπὸ Κασπίων πυλῶν διὰ τῆς Παρθυαίας μία καὶ ἡ αὐτὴ ὁδός · εἶθ' ἡ μὲν ἐπ' εὐθείας διὰ τῆς Βακτριανῆς καὶ τῆς ὑπερβάσεως τοῦ ὄρους εἰς Ὀρτόσπανα, διὰ τὴν ἐκ Βάκτρων τρίοδον, ἥτις ἐστὶν ἐν τοῖς Παροπαμισάδαις · ἡ δ' ἐκτρέπεται μικρὸν ἀπὸ τῆς Ἀρίας πρὸς νότον εἰς Προφθασίαν τῆς Δραγγιανῆς · εἶτα πάλιν ἡ λοιπὴ μέχρι τῶν ὅρων τῆς Ἰνδικῆς καὶ τοῦ Ἰνδοῦ · ὥστε μακροτέρα ἐστὶν αὕτη ἡ διὰ τῶν Δραγγῶν καὶ Ἀραχωτῶν, σταδίων μυρίων πεντακισχιλίων τριακοσίων ἡ πᾶσα. Hic habemus 15300 stadia. Sed duplicem mensuram a portis Caspiis usque ad Indum flumen Eratosthenes proposuit, quod Strabo docet lib. XI. p. 514. Strabo I. p. 64. II. p. 79 et 81 refert, Eratosthenem inter portás Caspias et Euphratem 10,000 stadia posuisse. Conf. Strab. XIV. p. 663

Ἀπὸ Γάγγου ἐπ' ἐκβολὰς Ἰνδοῦ ποταμοῦ σταδίων μυρίων ͵ς. Ἀπ' Ἰνδοῦ ἕως Κασπίων πυλῶν μυρίων ͵ετ'· ἐπὶ τὸν Εὐφράτην σταδίων μυρίων ν'· εἰς Μυρίανδρον σταδίων τος'[5]

Ἀπὸ δὲ Μυριάνδρου ἐπὶ Γάδειρα σταδίων δισμυρίων ͵ςωκ',

A Gange ad Indi fluminis ostia sunt 16000 stadia: ab Indo ad portas Caspias 15300; hinc ad Euphratem 10050; inde ad Myriandrum stadia 375.

Iam vero a Myriandro usque Gades stadia 26820, hoc modo:

extr. et Plin. h. nat. VI. 13 et 21, ubi Eratosthenes et Artemidorus appellantur. De distantia ab Issico sinu usque ad Euphratem Strabo habet lib. XVI. pag. 749, ut nunc legimus, haec: ἡ δὲ Συρία πρὸς ἄρκτον μὲν ἀφωρισται τῇ Κιλικίᾳ καὶ τῷ Ἀμάνῳ· ἀπὸ θαλάττης δ' ἐπὶ τὸ ζεῦγμα τοῦ Εὐφράτου στάδιοί εἰσιν ἀπὸ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Ζεύγματος τοῦ κατὰ Κομμαγηνὴν, οἱ τὸ λεχθὲν πλευρὸν ἀφορίζοντες, οὐκ ἐλάττους τῶν χιλίων καὶ τετρακοσίων. Ante Casaubonum legebatur tantum οὐκ ἐλάττους τῶν τετρακοσίων. Apud Plinium h. nat. V. 13. quidem haec sunt: Latitudo a Seleucia Pieria ad oppidum in Euphrate Zeugma, CLXXV M. passuum, sed dubito, quin critici apud Strabonem recte numerum reddiderint maiorem ex Plinii mensura; haec enim non solum depravata esse videtur, sed etiam id respicere debemus, quod Plinius et Strabo fortasse non eodem fonte hauserint. Agathemeri et Strabonis vetus lectio non ita differt, ut uterque adeo a vera lectione erraverit. Apud Plinium potius numerus esset emendandus, sicuti nota distantiae a Gange ad Indum lib. VI. 22, ubi adhuc legimus haec: Artemidorus inter duos amnes XXI interesse tradit. Sine dubio autem emendandum est: XX. centena (i. e. C), quod efficit 16000 stadia. De Indiae magnitudine et distantia Gangis fluminis ab Indo amni Plin. VI. 21 ex Eratosthene haec: Sed unde plane constent gentes, Emodi montes adsurgunt, Indorumque gens incipit, non Eoo tantum mari adiacens, verum et meridiano, quod Indicum adpellavimus: quaeque pars orienti adversa recto praetenditur spatio, ad flexum et initium Indici maris XVIII. XXXV. mill. passuum colligit. Deinde qua flectitur in meridiem XXVI. LXXV. mill. pass., ut Eratosthenes tradit, usque ad Indum amnem, qui est ab occidente finis Indiae. Deinde 23: Ab ostio Gangis ad promontorium Calingon et oppidum Dandagula DCXXV. M. passuum. Ad Tropina XII. XXV. mill. passuum. Ad Perimulae promontorium, ubi est celeberrimum Indiae emporium, DCCL. Ad oppidum in insula . . . . Patala, DCXX. Hanc insulam efficit Indus amnis, atque in ipsis Indi faucibus sita est. . . . Olostrae Patalen insulam attingentes: a cuius extremo litore ad Caspias portas VIII. [corr. pro XIX.] XXV. mill. produntur.

5) In his Agathemer vel ex Eratosthene, vel ex Artemidoro, qui illo in his regionibus describendis usus est, hausit. Plinius VI. 12 et 15 dicit: Portas Caucasias magno errore multis Caspias dictas fuisse. — Praeterea Gronov. et Huds. habent male σταδίων τος' pro τοε', quod Tennulius edidit.

οὕτως. Ἀπὸ Μυριάνδρου ἐπὶ Κλεῖδας Κύπρου[6] στάδια ͵αυ'· ἐπὶ Ἀκάμαντα τὸ ἀκρωτήριον στάδια ͵ατ'·[7] ἐπὶ δὲ Χελιδωνίας διὰ Παμφυλίου πελάγους [10] στάδια ͵ατ'[1]· εἰς Πάταρα στάδια ω'· ὡς εἰς Ῥόδον στάδια ψ'[2]· εἰς Ἀστυπάλαιαν διὰ Καρπαθίου

a Myriandro ad Cypri Cleidas stadia 1400. Inde ad promontorium Acamanta stadia 1300. Hinc in Chelidonias per mare Pamphylium stadia 1300. Tum ad Patara 800; dein in Rhodum 700; ad Astypaleam per Carpathium stadia 940; ad Tae-

6) Numerum στ. δισμυρίων ͵ϛωκ' verum habebis, si Plin. h. nat. II. 112: „vicies et semel centena tria mill. pass. Deinde Gades duodecies centena et quinquaginta mill. pass. Quae mensura universa ab eo mari efficit octogies quinquies centena LXVIII. mill. pass.“ compares et corrigas, quod facile est. Itaque aliquot singularum mensurarum, quae sequuntur, corrigendae sunt. — Κλεῖδες nomen vel Insularum vel Promontorii. V. Meursii Cyprum lib. I. cap. 27. Huds. V. nostrum librum: Griechenland u. die Griechen p. 1281 sq.

7) Mensura a Cleidis ad prom. Acamantem vulgo mendosa ͵γτ' (3300), facile autem corrigenda est ͵ατ' (1300). Conf. Strab. XIV. p. 682: ἔστι δὲ ὁ μὲν κύκλος τῆς Κύπρου σταδίων τρισχιλίων καὶ τετρακοσίων εἴκοσι κατακολπίζοντι· μῆκος δὲ ἀπὸ τῶν Κλειδῶν ἐπὶ τὸν Ἀκάμαντα πεζῇ σταδίων χιλίων τετρακοσίων ὁδεύοντι ὑπὸ ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν .... ὁ δ' Ἀκάμας ἐστιν ἄκρα δύο μαστοὺς ἔχουσα καὶ ὕλην πολλήν, κείμενος μὲν ἐπὶ τῶν ἑσπερίων τῆς νήσου μερῶν ..... πρὸς δὲ Χελιδονίας χιλίων ἐννακοσίων. Plin. h. nat. V. 35: ... Cypri ... circuitum Timosthenes CCCCXXVIII. M. D. prodidit. Isidorus CCCLXXV. M. Longitudinem inter duo promontoria, Dinaretum et Acamanta, quod est ad occasum Artemidorus CLXII. D. [= 1300 stad.], Timosthenes CC. [i. e. 1600 stad.]. Stadiasm. Vol. I. p. 238: ἀπὸ τῶν Χελιδονίων ... ἐπὶ τὸν Ἀκάμαντα ... σταδ. ͵αω' (1800). conf. ib. p. 282 sqq. Ex his mensuris liquet, nostram emendationem α pro γ veram atque ex Artemidoro desumtam esse. Marinus Chelidonias et Acamantem stadiis 1000 distare posuit, v. Ptol. geogr. I. 15. Chelidonium prom. (Plin. h. nat. V. 27. al.), ex adverso Chelidoniarium insularum positum est, Strabo XIV. p. 666. Alii quoque, sicuti Agathemer, Χελιδονίαι solum dicunt. Strabo l. l. al. Stadiasm. p. 238 ed. nostr., Chelidoniae Plin. V. 35, sed: Chelidoniae insulae, ... scopulosi maris, ante promontorium sitae Plin. IX. 85; ad Chelidonias insulas dulcis aqua in mari hauritur ib. II. 106. V. nostrum librum: Griechenland und die Griechen p. 1758 sqq.

1) Mensura ͵ατ non admodum exigua habenda est, etenim in Stadiasmo p. 238 legimus: σταδ. ͵ασ' atque apud Strabonem. l. l. χιλίων ἐννακοσίων. Ita variant eaedem mensurae.

2) στάδια ψ' integra mensura est, quod colligas ex eodem Stadiasmi numero p. 252: ἐκ Ῥόδου εἰς Πάταρα στάδ. ψ'. Conf. mensuram distantiae insulae Rhodi et Cypri, Plin. V. 36: Rhodos ... distat ab Alexandria Aegypti DLXXVIII. mill. ut Isidorus tradit: ut Eratosthenes CCCCLXIX. mill., ut Mucianus D. a. Cypro CLXVI. Muciani mensura videtur corr. DLXVI. Stadiasmus praebat quidem p. 252: σταδ. ͵βω' sed sine dubio ibi

:άδια ͵δμʹ [3]· ἐπὶ Ταίναρον στάδια ͵ανν [4]· ἐπὶ Πάχυνον Σικε-
'ας στάδια ͵δχʹ [5]· ἐπὶ Λιλύβαιον διὰ Λιβυκοῦ πελάγους στάδια
φλʹ [6]· ἐπὶ δὲ Κάραλιν Σαρδοῦς διὰ Τυρσηνικοῦ πελάγους στά-
ια ͵βωʹ [7]· ἐπὶ Γάδειρα ὑπερπλεύσαντι Γυμνησίας νήσους στα-

arum stadia 1450; ad Pachinum Siciliae 4600; ad Lilybaeum er mare Libycum stadia 1520; ad Caralin Sardiniae per mare 'yrrhenicum stadia 2800; ad Gades praeternaviganti insulas

:gendum est ͵γωʹ, qui numerus ere cum Agathemeri mensuris 800, 800 et 700, atque Eratosthenis mensura congruit.

3) Em. ͵δμʹ, ex quo facile vulg. ͵μ librarius fecit. Conf. alias mensuras ex insula Rhodo ad insulas Nisyrum, Carpathum, Coum, quas Stadiasmus p. 253 sqq. praebet.

4) Stadia ͵ανν, quae hic leguntur, non mutanda sunt.

5) Stadia ͵δ non sunt integra mensura huius distantiae, quod colligitur ex Strab. VIII. p. 363: ἐν δὲ τῷ κόλπῳ τῆς παραλίας τὸ μὲν Ταίναρον ἀκτὴ ἔστιν ἐκκειμένη. . . . ἐντεῦθεν . . . εἰς δὲ Πάχυνον πρὸς δύσιν, τὸ τῆς Σικελίας ἀκρωτήριον, τετρακισχιλίων ἑξακοσίων· τινὲς δὲ τετρακισχιλίων φασίν. Conf. II. p. 124: τοῦ Σικελικοῦ δὲ τὸ ἐπὶ Κρήτην ἀπὸ Παχύνου, τετρακισχιλίων καὶ πεντακοσίων σταδίων φασί· τοσοῦτον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ Ταίναρον τῆς Λακωνικῆς. et VI. p. 267: Δίαρμα δ' ἐστὶν ἀπὸ τοῦ Παχύνου πρὸς τὸ στόμα τοῦ Ἀλφειοῦ, στάδιοι ͵δʹ. Ἀρτεμίδωρος δ' ἀπὸ τοῦ Παχύνου φήσας ἐπὶ Ταίναρον εἶναι τετρακισχιλίους καὶ ἑξακοσίους. Plin. h. nat. III, 14: „Pachynum in Graeciam, CCCCXL. M. ab eo distante Peloponneso,“ sed sine dubio emendandum est DXL., quod efficit 4320 stadia. Sine dubio emendandam est ͵δχʹ. Hic est teste Strabone Artemidori numerus.

6) Vulg. mensura stadiorum ͵αφκʹ i. e. 1520 necesse est, ut emendetur, et scribatur ͵αφλʹ. Conf. enim Strab. VI. p. 265 sq.: τῶν δὲ πλευρῶν, ἃς ἀφορίζουσιν αἱ τρεῖς ἄκραι, δύο μὲν εἰσὶ κοῖλαι μετρίως· ἡ δὲ τρίτη, ἡ ἀπὸ τοῦ Λιλυβαίου καθήκουσα πρὸς τὴν Πελωριάδα, ἥπερ μεγίστη ἐστὶ σταδίων χιλίων καὶ ἑπτακοσίων, ὡς Ποσειδώνιος εἴρηκε, προσθεὶς καὶ εἴκοσι. τῶν δ' ἄλλων, ἡ μὲν ἐπὶ Πάχυνον ἀπὸ τοῦ Λιλυβαίου μείζων τῆς ἑτέρας, [σταδίων χιλίων πεντακοσίων καὶ πεντήκοντα]· ἐλαχίστη δὲ ἡ τῷ πορθμῷ καὶ τῇ Ἰταλίᾳ προσεχής, ἡ ἀπὸ τῆς Πελωριάδος ἐπὶ τὸν Πάχυνον, σταδίων ὅσον χιλίων ἑκατὸν καὶ τριάκοντα. Τὸν δὲ περίπλουν ὁ Ποσειδώνιος σταδίων τεσσαρακοσίων ἐπὶ τοῖς τετρακισχιλίοις ἀποφαίνει. Diodor. V. 2: ἔστι δ' αὐτῆς [Σικελίας] ἡ περίμετρος σταδίων ὡς τετρακισχιλίων τριακοσίων ἑξήκοντα· τῶν γὰρ τριῶν πλευρῶν ἡ μὲν ἀπὸ τῆς Πελωριάδος ἐπὶ τὸ Λιλύβαιον ὑπάρχει σταδίων χιλίων ἑπτακοσίων, ἡ δ' ἀπὸ Λιλυβαίου μέχρι Παχύνου τῆς Συρακοσίας χώρας σταδίων χιλίων καὶ πεντακοσίων, ἡ δ' ἀπολειπομένη σταδίων χιλίων ἑκατὸν ἑξήκοντα. Plin. h. nat. III. 14: Inter se autem haec promontoria ac latera distant his spatiis, terreno itinere a Peloro Pachynum CLXXXVI. M. pass. Inde Lilybaeum CC. M. Inde Pelorum CLXX. Ex Timosthene Agathemer ipse seq. capite distantiam Pachyni et Lilybaei prom. esse 1600 st. dicit.

7) Harum mensurarum numeri accuratissime congruunt c. Plin. h.

δια μύρια[8]. Ἀπὸ Γαδείρων δὲ διὰ ἱεροῦ ἀκρωτηρίου ἐπὶ Ἀρτάβρων λιμένα, στάδιοι γ͵ϡλβ′[9]. Ὁμοῦ γίγνονται μυριάδες ζ′ καὶ ͵βυοζ′.

Gymnesias 10000 stadiorum cursus. Ab Gadibus praeter Sacrum promontorium et Artabrorum portum stadia 3932. Ita fiunt in universum 72477 stadia.

nat. ll. 112 numero mensurarum a Myriandro ad Calarim Sardiniae: „vicies et semel centena tria mill. pass. Deinde Gades duodecies centena et quinquaginta mill. pass.“ si ad priorem mensuram D. mill., pass., qui efficiunt quatuor stadia, addideris, cum facile excidere potuerint. Conf. autem lll. 13, ubi haec invenies: Sardinia . . . abest . . . Caralitano promontorio . . . a Gadibus quatuordecies centena; alioque loco lll. 14: Lilybaeum . . . a Caralitano Sardiniae CXC. M. Sed Plinius his in designandis mensuris sibi non constat.

8) Numerus· στ. μύρια integer est. De Dicaearchi, Eratosthenis atque Polybii mensuris conf. Strab. ll. p. 104 sqq.

9) Στάδιοι γ͵ϡλβ′. Lege ut est in MS. ζτλβ′, 7332. Tennul. Tennulii lectionem Gossellinus et Uckertus consentientes probarunt, sed reiicienda est, quamvis eam probabilem reddere studuit sagacissimus Gossellinus, cuius sententiam Uckertus libro: Geographie der Griechen und Römer Vol. ll. P. l. p. 259 repetiit atque confirmare voluit Mart. Capellae de nupt. phil. lib. Vl. verbis his: Terrae longitudo ab ortu ad occasum, octuagies quinquies centena septuaginta octo millia sunt, sicut etiam Artemidorus auctor asseruit: nam Isidorus nonagies octies dicit, et decem et octo millia. Verum Artemidorus dimensioni praedictae adiicit quicquid a Gadibus procurrit: nam per Sphenis frontem circuitu Sacri promontorii, ad illud finale promontorium, quod Artabrum nominatur, procedere dicit terram in nongenta nonaginta unum millia. Differunt autem Plinius et Agathemer inter se, significantes sive Artabrum prom. sive Artabrorum portum; sed hoc non tam magni momenti est, ut de mensurae numero, qui verus sit, dubitemus. Numerum 3932 verum esse liquet, si hunc et priorem 68549, quae sunt mensurae a Gange ad Gades, computes; hi efficiunt enim 72477 stadia, quae Agathemer ipse habet. Hoc, quod interpretes non animadverterunt, emendationem Tennulii repugnat. Plinius h. nat. ll. 112: Pars nostra terrarum, de qua memoro, ambienti (ut dictum est) Oceano velut innatans, longissime ab ortu ad occasum patet, hoc est, ab India ad Herculis columnas Gadibus sacratas, octuagies quinquies centena sexaginta octo mill. pass., ut Artemidoro auctori placet. Ut vero Isidoro, nonagies octies centena, et XVlll. mill. Artemidorus adiicit amplius, a Gadibus circuitu sacri promontorii ad promontorium Artabrum, quo longissime frons procurrit Hispaniae, CCCCXCI. Haec posterior mensura, quae confirmat, Agathemerum hoc loco ex Artemidoro hausisse, olim: DCCCXCI legebatur, Harduinus autem eam CCCCXCI scribebat, et recte quidem. Nemo adhuc vidit Agathemerum esse emendandum sic: ἐπὶ Ἀρτάβρων λιμένα pro vulg. καὶ Ἀρτάβρων λιμένος. Hanc emen-

Καὶ ἄλλως [10]. *Ἀπὸ Γάγγου ἕως Εὐφράτου ποταμοῦ μυριάδων δ' καὶ ᾳτν'. Ἀπ' Εὐφράτου εἰς Μάζακα Καππαδόκων*

Alia via. A Gange ad Euphratem amnem stadia 41350. Ab Euphrate ad Cappadocum Mazaca stadia 2550. A Mazacis vero

dationem Plinii ipsius verba confirmant, conf. Strab. III. p. 154. Gossellinus autem non recte suam expositionem ad tabulam geographicam hodiernam accommodavit. V. eius: Recherches sur la géographie systémat. et positive des anciens, T. IV. p. 38 sqq.

10) Ex Plinii loco II. 112 videmus, Agathemerum Artemidoro in sequenti mensurarum longitudinis terrae computatione usum esse. Qua re totum locum, emendationibus interpositis, huc transscribo: Alia via, quae certior itinere terreno maxime patet, a Gange ad Euphratem amnem quinquagies et semel centena mill. pass. et LXIX, [quinquagies centena mill. pass. et XXI.] Inde Cappadociae Mazaca. CCCXIX. [CC. M. LXIV.] Inde per Phrygiam, Cariam, Ephesum, CCCCXV. [CCCC. M. pass. XCVIII.] mill. Ab Epheso per Aegeum pelagus Delum, CC. Isthmum, CCXII. quingenti. [CCXII.] Inde terra et Lechaico mari et Corinthiaeo sinu Patras Peloponnesi, XC. millia [ducenta duo M. D.] Leucaden LXXXVII. millia quingenti [LXXXVI.] Corcyra totidem: Acroceraunia CXXXII. millia quingenti. Brundisium LXXXVII. [LXXXVI.] millia quingenti. Romam CCCLX. millia. Alpes usque ad Scingomagum vicum DXVIII. — Per Galliam ad Pyrenaeos montes Illiberim DCCCCXXVII. [DLVI.] Ad Oceanum et Hispaniae oram CCCXXXI.[CCCXXXII. Traiectu Gadis VII. millia quingenti. Quae mensura Artemidori ratione efficit octuagies novies centena, XXXXV. [LXXXVI. centena LXXXV.] Sed etiam Strabo XIV. p. 663 Artemidori mensuras exhibet, quas ut facilius eas conferri possint, adiungo. Dicit enim: *Ἐπεὶ δὲ κοινή τις ὁδὸς τέτριπται ἅπασι τοῖς ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς ὁδοιπορουσιν ἐξ Ἐφέσου, καὶ ταύτην ἔτι ἔπεισιν. Ἐπὶ μὲν τὰ Κάρουρα τῆς Καρίας ὅριον πρὸς τὴν Φρυγίαν διὰ Μαγνησίας καὶ Τραλλέων, Νύσης Ἀντιοχείας ὁδὸς ἑπτακοσίων τετταράκοντα σταδίων. Ἐντεῦθεν δὲ ἡ Φρυγία διὰ Λαοδικείας, καὶ Ἀπαμείας, καὶ Μητροπόλεως, καὶ Χελιδονίων· ἐπὶ μὲν οὖν τὴν ἀρχὴν τῆς παρωρείου, τοὺς Ὅλμους, στάδιοι περὶ ἐνακοσίους καὶ εἴκοσι ἐκ τῶν Καρούρων· ἐπὶ δὲ τὸ πρὸς τῇ Λυκαονίᾳ πέρας τῆς παρωρείου τὸ Τυριαῖον διὰ Φιλομηλίου μικρῷ πλείους τῶν πεντακοσίων. Εἶθ' ἡ Λυκαονία μέχρι Κοροπασσοῦ διὰ Λαοδικείας τῆς Κατακεκαυμένης ὀκτακόσιοι τετταράκοντα· ἐκ δὲ Κοροπασσοῦ τῆς Λυκαονίας εἰς Γαρσάουρα, πολίχνιον τῆς Καππαδοκίας, ἐπὶ τῶν ὅρων αὐτῆς ἱδρυμένον, ἑκατον εἴκοσιν· ἐντεῦθεν δ' εἰς Μάζακα τὴν μητρόπολιν τῶν Καππαδοκῶν διὰ Σοάνδου καὶ Σαδακόρων ἑξακόσιοι ὀγδοήκοντα· ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ τὸν Εὐφράτην μέχρι Τομισῶν χωρίου τῆς Σωφηνῆς διὰ Ἡρφῶν πολίχνης χίλιοι τετρακόσιοι τετταράκοντα. Τὰ δ' ἐπ' εὐθείας τούτοις μέχρι τῆς Ἰνδικῆς, τὰ αὐτὰ κεῖται καὶ παρὰ τῷ Ἀρτεμιδώρῳ, ἅπερ καὶ παρὰ τῷ Ἐρατοσθένει. Λέγει δὲ καὶ Πολύβιος, περὶ τῶν ἐκεῖ μάλιστα δεῖν πιστεύειν ἐκείνῳ. Ἄρχεται δ' ἀπὸ Σαμοσάτων τῆς Κομμαγηνῆς, ἣ πρὸς τῇ διαβάσει καὶ τῷ Ζεύγματι κεῖται· εἰς δὲ Σαμόσατα ἀπὸ τῶν ὅρων τῆς Καππαδοκίας τῶν περὶ Τόμισα ὑπερθέντι τὸν*

στάδια ͵βφν΄. Ἀπὸ δὲ Μαζάκων διὰ Φρυγίας τῆς παρωρείας καὶ μεγάλης Καρίας ἕως Ἐφέσου στάδιοι ͵γτκ΄. Ὁμοῦ ἀπὸ Γάγγου εἰς Ἔφεσον σταδίων μυριάδων δ΄ καὶ ζσκ΄. Ἀπὸ δὲ Ἐφέσου εἰς Δῆλον διὰ τοῦ Αἰγαίου στάδια ͵αχ΄· ἐπ' Ἰσθμὸν στάδια ͵αψ΄. ἀπ' Ἰσθμοῦ διὰ Κορινθίου κόλπου εἰς Πάτρας στάδια ψκ΄· ἐπὶ Λευκάδα στάδια ψ΄· ἐπὶ Κορκύραν στάδια ψ΄· ἐπ' Ἀκροκε-

per Phrygiam submontanam et magnam Cariam usque Ephesum 3320. Ita colliguntur a Gange Ephesum usque stadia 47220. Ab Epheso per Aegaeum usque Delum sunt stadia 1600. Hinc ad Isthmum sunt 1700 omnino. Ab Isthmo per sinum Corinthiacum Patras stadia 720. Abinde Leucadem 700; hinc in Corcyram tantundem; usque ad Acroceraunios montes stadia 1060. Inde

Ταῦρον σταδίους εἴρηκε τετρακοσίους καὶ πεντήκοντα De distantia oppidi Mazacae ab Euphrate Strabo XII. p. 539 haec: *Ἀφέστηκε δὲ τὰ Μάζακα τοῦ μὲν Πόντου περὶ ὀκτακοσίους σταδίους πρὸς νότον· τοῦ δ' Εὐφράτου μικρὸν ἐλάττους ἢ διπλασίους· τῶν Κιλικίων δὲ πυλῶν ὁδὸν ἡμερῶν ἕξ, καὶ τοῦ Κυρίνου στρατοπέδου διὰ Τυάνων· κατὰ μέσην δὲ τὴν ὁδὸν κεῖται τὰ Τύανα· διέχει δὲ Κυβίστρων τριακοσίους σταδίους.* Eratosthenis mensuram terrae longitudinis v. apud Strab. I. p. 63. 64. II. p. 77. 85. 86; Dicaearchi mensuram ib. II. p. 105. Hic autem a Peloponneso, i. e. fortasse ab oppido Patra, usque ad Herculis columnas dimensionem esse 10,000 stadia dicit, et quidem a freto usque ad praedictas columnas numerat 7000, ita ut reliqua mensura 3000 stadia efficiat. Sed posteriorem mensuram non veram esse contendit Polybius, qui vero ipse ad Strab. II. p. 105: *εἰς μὲν Λευκάδα ἐκ Πελοποννήσου ἑπτακοσίους, ἐντεῦθεν δὲ τοὺς ἴσους εἰς Κέρκυραν, καὶ πάλιν ἐντεῦθεν εἰς τὰ Κεραύνια τοὺς ἴσους, καὶ ἐν δεξιᾷ εἰς τὴν Ἰαπυγίαν, ἀπὸ δὲ τῶν Κεραυνίων τὴν Ἰλλυρικὴν παραλίαν σταδίων ἑξακισχιλίων ἑκατὸν πεντήκοντα* proposuit. Strabo autem et Dicaearchi et Polybii mensuras reiicit, atque ipse haec docet, ib. p. 105 et 106. Dicit: *Ὁμολογοῦσι γὰρ οἱ πλεῖστοι λέγοντες τὸ διὰ πελάγους μυρίων εἶναι καὶ δισχιλίων· συμφωνεῖ δὲ τοῦτο καὶ τῇ ἀποφάσει τῇ περὶ τοῦ μήκους τῆς οἰκουμένης· μάλιστα γὰρ εἶναί φασι μυριάδων ἑπτά· τούτου δὲ τὸ ἑσπέριον τμῆμα τὸ ἀπὸ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου μέχρι τῶν ἄκρων τῆς Ἰβηρίας, ἅπερ δυσμικώτερά ἐστι, μικρὸν ἀπολείπειν τῶν τρισμυρίων· συντιθέασι δ' οὕτως· ἀπὸ μὲν τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Ῥοδίας, πεντακισχιλίους· ἐνθένδ' ἐπὶ Σαλμώνιον τῆς Κρήτης, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἑῷον ἄκρον, χιλίους· αὐτῆς δὲ τῆς Κρήτης μῆκος πλείους ἢ δισχιλίους ἐπὶ Κριοῦ μέτωπον· ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ Πάχυνον τῆς Σικελίας τετρακισχιλίους καὶ πεντακοσίους, καὶ ἀπὸ Παχύνου ἐπὶ πορθμὸν πλείους ἢ χιλίους· εἶτα τὸ δίαρμα τὸ ἐπὶ στήλας ἀπὸ πορθμοῦ μυρίους τρισχιλίους· ἀπὸ στηλῶν δὲ ἐπὶ τὰ τελευταῖα τοῦ ἱεροῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἰβηρίας περὶ τρισχιλίους.* Conf. etiam Strab. II. p. 116. Mensurae ab Euphrate usque ad Ephesum, quantae apud Strabonem ex Artemidori leguntur, non ab iis, quas refert Agathemer, adeo differunt, ut non uterque emendatione aliqua exaequari possit.

ραννια ὄρη στάδια αξʹ [11] ἐπὶ Βρεντήσιον στάδια ψʹ. Ἀπὸ Βρεντησίου πεζῇ ὁδεύοντι ἕως Ῥώμης στάδια βωπʹ. Ἀπὸ Ῥώμης ἐπὶ τὰς Ἄλπεις [11] ἕως Σκιγγομάγου κώμης [1] ὑπὸ ταῖς Ἄλπεσιν οὔσης στάδια ͵δρνβʹ. Εἶτα διὰ Κελτικῆς ἕως πόλεως Ἰλυβίῤῥεως ****. Διὰ τῶν πανδοκείων ἕως Γαδείρων στάδια ͵βχναʹ, καὶ διάπλους ἐπὶ Γάδειρα στάδια ξʹ. Ὁμοῦ ἀπὸ Γάγγου εἰς Γάδειρα σταδίων μυριάδων ζʹ καὶ αφξʹ.

Πλάτος δὲ τῆς οἰκουμένης [2] ἀπὸ τῆς Αἰθιοπικῆς θαλάσ-

Brundusium 700. Unde terrestri itinere Romam proficiscenti restant 2880. Roma usque ad Alpes et vicum Scingomagum, sub ipsis Alpibus positum, stadia sunt 4152. Unde per Galliam ad oppidum Illiberim numerantur * * * *. Hinc usque Gades secundum mansiones 2651, in quam insulam traiectus est stadiorum 60. Omnis ergo numerus ab Gange ad Gades consurgit in 71560 stadia.

Latitudo terrae qua habitatur, ab Aethiopico oceano ad Me-

11) Ἐπὶ Ἀκροκ. ὄρη στάδια αξʹ. Ita omnino lege, quamquam in MS. sit χξʹ. Nam χ erat nota χιλιάδος. Nec iam stadia sint 660, sed planissime 1060. Sane Plinius intervallum hoc concipit in millia passuum centum triginta duo et quingentos, qui conficiunt ipsissima 1060 stadia. Tennul.

1) ἕως Σκιγγομάγου κώμης. Ita lege, cum sit prodigiosum mendum in MS. Ἕως τὸ μάρον. Roma ducit nos Scingomagum vicum ad initium nempe conscendendarum Alpium. Hodie Susa vocatur. Strabo [IV.] p. 179: καὶ ἡ ἀπὸ Σκιγγομάγου δὲ ἤδη Ἰταλία λέγεται. Unde constat male apud Plinium legi ab alio Cincomagum, ab alio Calcincomagum. Tennul. — Vulgo Ἰλυγύρεως, quod emendavi ad Strabonis IV. pag. 183 vulgarem lectionem, quod Groskurdius cum Coraio male mutavit in Illibirrim. Stadia omisit scriptor.

2) Ea etiam, quae Agathemer de terrae latitudine habet, ex Artemidoro hausta esse confirmat Plinius, qui idem fere ex Artemidoro refert, hist. nat. II. 112. Hoc enim probat Plinii narratio: „Ab ostio Tanais nihil modicum diligentissime auctores fecere: Artemidorus ulteriora incomperta existimavit, quum circa Tanaim Sarmatarum gentes degere fateretur ad septemtriones versas.“, et Agathemeri verba: τὰ γὰρ ἄνω τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ταναΐδος ἀγνοεῖται εἰς Βοῤῥᾶν quae cum illius narratione ad verbum fere congruunt. Deinde Agathemer mare Aethiopicum (ἡ Αἰθιοπικὴ θαλάσση) commemorat, cuius etiam Plinius eodem sensu meminit. Ea quoque videntur probare, Agathemerum reddere Artemidori mensuras, cum Tanaim fluvium esse finem borealem latitudinis terrae dicat, conf. Strabon. p. 107. 108; scimus enim, Eratosthenem ibi terrae latitudinem fluvio Borysthene consignasse. De Eratosthenis mensuris terrae, qui latitudinem terrae a Meroe incipit, v. Strab. I. p. 63 sqq. atque ibi Gossellinum ad versionem gallicam et Strabo II. pag. 114. 115. 116. 135: Ἐν δὲ ταῖς χειμεριναῖς ἡμέραις ὁ ἥλιος τὸ πλεῖστον μετεωρίζεται πήχεις ἐννέα. Φησὶ δ' Ἐρατοσθένης τούτους τῆς Μερόης διέχειν μικρῷ πλείους, ἢ δισμυρίους τρισχιλίους. Διὰ γὰρ Ἑλλησπόντου εἶναι μυ-

σης ἐπὶ τὴν Μερόην* σταδίων ,η. Ἀπὸ Μερόης εἰς Ἀλεξάνδρειαν σταδίων μυρίων α. Ἀπὸ δὲ Ἀλεξανδρείας ἐπὶ Τάναϊν μυρίων ,ηις'[4]. Τὰ γὰρ ἄνω τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ταναΐδος ἀγνο-

roen est stadiorum octo millium: inde Alexandriam undecim millium stadiorum: ab Alexandria vero in Tanain stadiorum octodecim millium quinquaginta sex. Nam ulteriora ostiis Tanais

ρίους ὀκτακισχιλίους, εἶτα πεντακισχιλίους εἰς Βορυσθένη. Ἐν δὲ τοῖς ἀπέχουσι τοῦ Βυζαντίου σταδίους περὶ ἑξακισχιλίους τριακοσίους, βορειοτέροις οὖσι τῆς Μαιώτιδος, κατὰ τὰς χειμερινὰς ἡμέρας μετεωρίζεται τὸ πλεῖστον ὁ ἥλιος ἐπὶ πήχεις ἕξ. Sed Aethiopici maris mentionem apud Strabonem, ubi Eratosthenis opinionem de terrae mensuris refert, non reperimus. In scholiis ad Dionysium Perieg. I. Αἰθιοπικὸς κόλπος ex Ptolemaei sententia, pars Oceani terram totam circumdantis, commemoratur. Nicephorus Blemm., ubi de Oceano agit, (p. 404. sq. ed. Bernh.) eandem sententiam refert: Οὗτος ὁ ὠκεανὸς εἷς ὢν καὶ κύκλῳ περιφερόμενος τέσσαρας ἔσχεν ὁ αὐτὸς τὰς ἐπωνυμίας. καὶ πρὸς μὲν τὸ τέλος τοῦ ζεφύρου Ἄτλας ἑσπέριος καλεῖται· πρὸς δὲ τὸν βοῤῥᾶν, ὅπου καὶ τὸ τῶν Ἀριμασπῶν γένος οἰκεῖ, Κρόνιος πεπηγώς· πρὸς δὲ τὴν ἑῴαν ἠῷος καὶ Ἰνδικός· πρὸς δὲ τὸν νότον, ὅπου ἡ γῆ κεκαυμένη ἐστὶν ὑπὸ τῆς τοῦ ἡλίου θερμότητος, ἐρυθραῖος καὶ Αἰθιόπιος καλεῖται. V. Agathemer. II. 11. extr. De fluviorum Nili et Tanaidis tractu cf. Strab. II. p. 107. 108. Dionys. Perieg. 14 sqq. 661 ad eum Eustath et schol., atque Nicephor. Blemm. p. 405. ed. Bernh. Artemidori sententiam de Tanaidis ostiis v. nostram eiusdem fragmentorum collectionem a. 1838 editam p. 234, no. XLVII. Ex hoc loco alioque p. 267 sq. liquet, Artemidorum flumina Tanain et Phasin discernisse. Eratosthenes autem terrae latitudinem ad Pytheae sensentiam usque ad insulam Thule consignavit, Strab. I. p. 63 al. Tota autem mensura efficit 38000 stadia. Sed apud Marcianum p. 40 ed. nostr. numerum eiusdem dimensionis 43000 legimus. Itaque aliter Artemidorus ac Eratosthenes latitudinem terrae consignavisse videtur, v. Plin. h. nat. II. 112. Eratosthenis sententiam de terrae magnitudine retinuit Hipparchus, v. Strab. II. d. 113 sqq. Osanni sive Blochii anonymum supra p. 221 sqq., ubi autem numerus est mendosus, conf. Uckerti Geographie der Griechen u. Römer Vol. I. P. II. p. 220 sqq. Conf. de Eratosthenis mensuris nostram ad Anonymum, quem tertio loco p. 205 sqq. edidimus, quae quidem mendosae sunt, sed facile corrigi possunt.

3) Ἐπὶ τὴν Μερόην. Sic edidi, quum nihil aliud animadverterem in MS. exemplari, ut adeo ignorarem, unde tredecim asteriscos his interponi placuerit. Video quidem in versione Latina suppleri: ad Aequatorem primum in stadia 8000 ac rursus in Meroen. Sed ea dixisse Agathemerum vix credo, et hinc tum ipsa illa Latina, tum asteriscos eieci. Gronov.

4) Μυρίων ,ηνς'. Hanc summam universam quum mox exsequatur particulatim, certe illam ipsam parvis illis collectionibus non adaequat, quum illae accedant ad novendecim millia trecenta triginta, hoc est μυρίων θτλ'. Et certe vidi quoque in minutis illis varietatem aliquam. Gronov.

εἶται εἰς Βοῤῥᾶν. Οὕτως. Ἀπ' Ἀλεξανδρείας εἰς Λίνδον Ῥόδου στάδια ,δφ'[5] *ἐπὶ τὸ Θοάντιον δεξιὸν παραπλέοντι Ῥόδον στάδια υ'· ἐπὶ Τῆλον στάδια φξ'· ἐπὶ Λακτῆρα τῆς Κώας*[6] *στάδια τκ'· ἐπὶ Δρέπανον Κώας*[7] *στάδια ρ'· ἐπ' Ἀκρίτην νῆσον στάδια σλ'*[8]*· ἐπὶ Κορσίας*[9] *ρ'* · [12] *ἐπὶ Σαμίων Ἄμπελον στάδια λ'*[1]*· ἐπὶ τὸ Αἰγαῖον Ἄργενον*[2] *διὰ τοῦ Αἰγαίου*

versus septentriones incomperta sunt. Hoc processu. Ab Alexandria ad Lindum Rhodi stadia 4500; Thoantium dexteram praeternaviganti Rhodum stadia 400. Inde in Telum stadia 560. Hinc ad Lacterem Coae 320 stadia. Ad eiusdem insulae Drepanum stadia 100. Deinde ad Acritin insulam stadia 230, moxque ad Corsias 100, et ad Samiorum Ampelon stadia 30. Abinde ad

5) Eandem distantiam Alexandriae et Rhodi (,δφ') praebet Stadiasm. p. 250; sed multo minorem posuit Eratosthenes (circiter 4000 stadia), Strabo l. p. 25. II. p. 86. p. 125: ἔστι δ' ἀπὸ Ῥόδου διάρμα εἰς Ἀλεξάνδρειαν βορέᾳ τετρακισχιλίων που σταδίων. . . . Ὁ δὲ Ἐρατοσθένης, ταύτην μὲν τῶν ναυτικῶν εἶναί φησι τὴν ὑπόληψιν, περὶ τοῦ διάρματος τοῦ πελάγους, τῶν μὲν οὕτω λεγόντων, τῶν δὲ καὶ πεντακισχιλίους οὐκ ὀκνύντων εἰπεῖν. αὐτὸς δὲ διὰ τῶν σκιοθηρικῶν γνωμόνων ἀνευρεῖν τρισχιλίους ἑπτακοσίους πεντήκοντα. conf. p. 134. Qui sequuntur loci usque ad verba καὶ ἄλλως apud Plin. l. l. non leguntur. De Thoantio conf. Strab. XIV. p. 655, ubi appellatur τὸ Θοάντιον, ἀκτή τις, ἧς μάλιστα πρόκεινται αἱ Σποράδες αἱ περὶ τὴν Χαλκίαν. Mensura inter Thoantium et Telum in Stadiasmo p. 256 est φν'., mensura autem inter Rhodum et Coum ibidem p. 257 est σν'.

6) Strabo XIV. p. 657 nominat hoc promontorium ἡ ἄκρα ὁ Λακητήρ, ἀφ' οὗ ἑξήκοντα εἰς Νίσυρον. Situm est ex adverso eiusdem insulae. — τῆς Κώας. Supplendum videtur νήσου, sicuti apud Strab. XIV. p. 657.

7) Lege Δρέκανον. Ita vocatur teste Strabone [XIV.] pag. 657 promontorium Coae, Δρέπανον autem est Siciliae oppidum. Tennul. De situ promontorii dicit Strabo l. l.: ἀπὸ δύσεως δὲ τὸ Δρέκανον . . . . τοῦτο μὲν οὖν ὅσον διακοσίους ἀπέχει τῆς πόλεως σταδίους· ὁ δὲ Λακητὴρ προσλαμβάνει πέντε καὶ τριάκοντα τῷ μήκει τοῦ πλοῦ. Agathemer atque Strabo de mensura inter Laceterum et Drecanum differunt. Tennulii emendatio est reiicienda; nomen enim Δρέπανον etiam promontorii insulae Icariae est, Strab. XIV. p. 637.

8) Ἀκρίτην νῆσον. Hoc nomine an fuerit, videant alii. In MS, vidi Ἀρχίτιν. Gronov. cuius dubitationem Stadiasmus p. 279 ed. nostr. refutat. V. nostrum librum: Griechenland und die Griechen p. 1466.

9) Κορσίαι insulas appellat Strabo X. p. 488 et XIV. p. 636 Κορασσίαι, πρὸς δύσιν κείμεναι . . . Σάμῳ. Plinius autem h. nat. V. 37 eas Corseas dicit.

1) De promontorii insulae Samos, quod Ampelos dicitur, Strabo XIV. p. 637 habet haec: καλεῖται μὲν οὖν καὶ ἄκρα τις Ἄμπελος βλέπουσά πως πρὸς τὸ τῆς Ἰκαρίας Δρέπανον. Ex Strabonis loco videmus, quod navigationis cursus confirmat, quem

στάδια ω'· ἐπὶ τὸ Ἐρυθραῖον Κορυκαῖον[3] *στάδια σο'· ἐπὶ Φλίον, ἄκρον Χίου, στάδια ν'· ἐπὶ Μελανέα, ἄκρον Λέσβου*[4], *στάδια υν'· ἐπὶ Σίγριον Λέσβου στάδια φ'· εἰς Τένεδον νῆ-*

Aegaeum Argennon per Aegaeum mare stadia 800. Ad Erythraeum Corycaeum stadia 270; inde Phlium promontorium Chii stadia 50; ad Melanea promontorium Lesbi stadia 450; ad Sigrium Lesbi

Agathemer sequitur, non idem promontorium esse Ampelon, quod Kiepertus nuperrime in tabula harum regionum eo nomine designavit.

2) Promontorium *Ἄργεννον* ab aliis eiusdem nominis in Sicilia atque Lesbo distinguitur, v. Ptolem. geogr. III. et V., atque hoc quidem ad Ptolemaei sententiam, qui Argennum nostrum in Aegeo mari situm esse dicit. Potuisset etiam Agathemer idem appellare *Ἐρυθραῖον*, sive ut Strabo fecit. *Ἀργεννὸν ἄκρωτ.* apud Stephanum Byz. v. *Ἀργεννοῦσα* commemoratum idem in Lesbo insula esse videtur. De situ promontorii nostri dicit Strabo XIV. p. 644: *μετὰ δὲ Κώρυκον Ἁλόννησος νησίον. εἶτα τὸ Ἄργεννον, ἄκρα τῆς Ἐρυθραίας, πλησιάζουσα μάλιστα τῷ Χίων Ποσειδίῳ, ποιοῦντι πορθμὸν ὅσον ἑξήκοντα σταδίων.* Directum cursum ab insulis Corsiis usque ad prom. Argennum Agathemer indicat significans navigationem per Aegeum mare. Plinius hoc promontorium non commemorat.

3) Scribe *Κωρυκαῖον*. Promontorium quod Agathemer *Κωρυκαῖον* dicit, primo intuitu idem videtur quidem esse, quod Plin. h. nat. V. 31 appellat: „Corynaeum Mimantis promontorium," atque ad septentrionem spectat, sed cursus ipse navigationis, cuius appellendi loca Agathemer indicat, huic sententiae contrarius est. Plinius ibidem paullo ante aliud similis nominis significat sic: „Lebedos: fuit et Notium oppidum. Promontorium Coryceon: mons Mimas CCL. mill. passuum excurrens, atque in continentibus campis residens. Hoc autem in austrum vergit. Illud vero non idem est, quod Strabo XIV. p. 645, post locum *Κυβελία*, nomine *Μέλαινα* indicat. Si autem parvam dimensionem distantiae stadiorum quinquaginta inter promontoria Corycaeum et Chii Phlium, atque deinde navigationis cursum a promontorio Phlio ad Lesbi Melanea, diligenter perpendimus, non dubitare possumus, quin Agathemeri Corycaeum aliud promontorium sit, ac Plinii Corynaeum. Si eadem essent, navigatio a Corycaeo ad Phlium retroversa fuisset, quod per se non credibile est. Quare fortasse videtur esse cornu, quod in occidentati insulae latere versus septentrionem spectat atque insulae Chio propinque accedit. De situ insulae Chio habet Plinius h. nat. V. 38: Posita est inter Samum et Lesbum, ex adverso maxime Erythrarum.

4) De distantia insularum Chii et Lesbi Strabo XIII. p. 619 haec: *διέχει δ' ἡ Λέσβος τὸ ἴσον ἀπὸ τῆς Τενέδου καὶ Χίου σχεδόν τι τῶν πεντακοσίων ἐνδοτέρω σταδίων.* Plinius h. nat. V. 39: Clarissima autem Lesbos a Chio LXV. M. passuum, qui 520 stadia efficiunt. De promontorio, quod Agathemer *Μελανέα* appellat, dubito quin hoc idem ac Strabonis *Μαλία* sit, et quod significat XIII. p. 616. 617. sic: *Μαλίαν τὸ νοτιώτατον ἄκρον . . . καθ'*

σον στάδια υν΄· εἰς Σίγειον στάδια ρ΄[5]*· ἐπὶ στόμα Πόντου στάδια ͵βφ΄*[6]*· ἐπὶ Κάραμβιν στάδια ͵βω΄· ἐπὶ στόμα Μαιώτιδος στάδια ͵βφ΄· ἐπὶ Τάναϊν*[7] *στάδια ͵βχο΄.*

Καὶ ἄλλως ἀπὸ Ῥόδου εἰς Κνίδον στάδια ψ΄· εἰς Κῶ

500 stadia. Inde ad insulam Tenedum stadia 450, a qua 100 sunt ad Sigeum. Hinc 2500 ad os Ponti, tum Carambin 2800; mox ad os Maeotidis 2500; ac deinceps in Tanaim 2670.

Aliter etiam a Rhodo cursus hic intelligitur, in Cnidum nu-

ὃ αἱ Κάναι μάλιστα ἀντίκεινται τῇ νήσῳ . . . ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ Σίγριον, ὅπερ ἐστὶ τῆς νήσου τὸ μῆκος, πεντακόσιοι ἑξήκοντα. Distantia Strabonis inter promontiria Malea et Sigrium non valde repugnaret. Agathemeri notitiam Plehn, diligentissimus auctor Lesbiacorum Libri, a. 1826 editi neglexit.

5) Plinius h. nat. V. 39: extra Hellespontum adversa Sigeo litori adiacet Tenedos . . . . Abest a Lesbo LVI. mille passuum [= 448 stadia], a Sigeo XII. M. D. [= 100 stadia].

6) De hac mensura, quae tamen admodum magna videtur, conf. Strab. XIII. p. 581 et 591, ubi dicitur Abydum ad ostium Hellesponti atque Propontidis sitam esse eandemque distantiam habere inter Lampsacum et Ilium, 170 enim stadia. Apud Abydum est Graecis Heptastadion dictum, Strabo II. p. 124. Longitudinem autem Propontidis Strabo II. p. 124 determinat sic: *ἡ δὲ Προποντὶς χιλίων καὶ πεντακοσίων λέγεται τὸ μῆκος σταδίων τὸ ἀπὸ τῆς Τρωάδος ἐπὶ τὸ Βυζαντίον.* Bospori Thracii longitudo, qui Propontidem cum Ponto Euxino coniungit, omnes ad 120 stadia indicant. V. nostrum librum: Griechenland und die Griechen p. 1385 sqq. 1544 sqq. De Eratosthenis mensuris a Meroe usque ad Alexandriam, 10000 stadia, et ab Alexandria ad Hellespontum circiter 8100 stadia, inde ad Borysthenes 5000 stadia v. Strab. I. p. 63; deinde idem dicit II. p. 68: *ἀπὸ δὲ Μερόης ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον οὐ πλείους εἰσὶ τῶν μυρίων καὶ ὀκτακισχιλίων σταδίων.* II. p. 70: *τὸ διάστημα τὸ ἀπὸ Μερόης ἐπὶ τὸ στόμα τὸ κατὰ τὸ Βυζάντιον, ὅτι ἐστὶ περὶ μυρίους σταδίους καὶ ὀκτακισχιλίους.* conf. p. 71 et p. 135. Plin. h. nat. IV. 12, 24.

7) Ex hoc loco videmus, Tanaim non eundem fluvium esse posse, quem alii Borysthenem appellant. Hic in Pontum effunditur, v. Strab. II. p. 107. 125. 126 al. Anonymum nostrum supra p. 166. 184. 201. Tanais autem effunditur in Maeotidem, Strab. II. p. 107 al. Artemidorus Tanaim fluvium duplici ostio et in Maeotidem paludem effundi et in Scythiam fluere dicit, v. nostram Artemidori fragmentorum coll. no. XLVII.; alii autem docuerunt, Tanaim in paludem Maeotidim, atque ex ea etiam in Pontum effundi, v. ad Anonymum alt. p. 168. 171, qua re Tanais appellebatur *δίστομον.* — Si autem omnium mensurarum numeros, qui produntur ab Alexandria usque ad Tanaim, colligas, efficitur computatio admodum maior, quam quae Agathemer ipse initio harum mensurarum indicat. Sed singulos numeros mutare non audeo, quamvis facile sit.

στάδια σʹ· εἰς Σάμον στάδια ωʹ· εἰς Χίον στάδια ψνʹ [8]· εἰς Μιτυλήνην στάδια φκʹ· εἰς Τένεδον στάδια τνʹ· εἰς Σίγειον ρʹ· ἐπὶ τὸ στόμα Πόντου ͵βφʹ· ἐπὶ Κάραμβιν στάδια ͵βωʹ· εἰς στόμα Μαιώτιδος ͵βφʹ· ἐπὶ Τάναϊν ποταμὸν ͵βσʹ. Ὁμοῦ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἕως Ταναΐδος σταδίων μυρίων ηχηʹ [9].

ΚΕΦ. εʹ.
Τῶν νήσων ἀναμέτρησις.

Λοιπὸν δὲ ἐροῦμεν τῶν καθʼ ἡμᾶς νήσων τὰς περιμέτρους, λαβόντες παρʼ Ἀρτεμιδώρου καὶ Μενίππου καὶ ἑτέρων ἀξιοπίστων.

Γάδειρα μῆκος σταδίων ρηʹ [1], [13] πλάτος σταδίων ιςʹ. ὁ δὲ καθʼ Ἡρακλέους στήλας πορθμὸς στενότατός ἐστι σταδίων πʹ [2].

meratis stadiis 700; in Co 200; Samum deinde 800. Abest hinc Chios stadia 750. Ultra hanc Mitylene 520. Sequitur Tenedos post stadia 350; mox Sigeum 100. Os Ponti abest inde stadiis 2500, et Carambis hinc post 2800 stadia. Iam ad os Maeotidis sunt 2500, ac deinceps ad Tanaim fluvium 2200. Summa stadiorum ab Alexandria in Tanaim 18608.

CAPUT V.
Insularum dimensio.

Restat, ut dicamus insularum nobis affinium ambitus, prout accepimus ab Artemidoro, Menippo et aliis autoribus fide dignis.
Gadium longitudo stadiorum 108, latitudo 16. Fretum ad columnas Herculis, qua angustissimum est, patet 80 stadia.

8) Stadiasmus p. 253. sq. ed. nostr. distantiam inter Rhodum et Cnidum st. ψνʹ, p. 263 sq. inter Cnidum et Coum st. ρπʹ, p. 266 inter Coum et Samum st. α, atque inter Rhodum et Samum st. αωʹ p. 261, inter Rhodum et Tenedum st. ͵γψʹ pag. 261 sq. praebet.

9) Dubito, quin numerus mensurae βσʹ integer sit, cum paullo antea eiusdem distantiae mensura ͵βχοʹ sit. Deinde etiam numerus ͵ηχηʹ, qui singularum mensurarum computatione efficitur, paullo minor est, quam ut singulis numeris exaequaretur. Ceterum quod attinet ad locos distantiarum posteriorum designatos, hos ex Artemidoro Agathemer desumpsit.

1) σταδίων ρνʹ in cod. Savil. Huds. Sed si Strabonis narrationem de hac insula conferas, codicis lectionem non veram habebis. Dicit enim III. pag. 169: τοσοῦτοι δʼ ὄντες, νῆσον ἔχουσιν οὐ πολὺ μείζονα τῶν ἑκατὸν σταδίων τὸ μῆκος, πλάτος δʼ ἔσθʼ ὅπου, καὶ σταδιαῖον. atque alio loco p. 169: καὶ λέγουσι μὲν διέχειν τῆς πόλεως δώδεκα μίλια τὸ ἱερὸν, ἴσον ποιοῦντες τὸν τῶν

Ἐν δὲ τῷ Ἰβηρικῷ πελάγει νῆσοι, Πιτύουσα ἡ μείζων καὶ οἰκουμένη σταδίων τ' τὸ μῆκος· ἡ δὲ ἐλάττων σταδίων ρ' [3]. Τῶν δὲ Γυμνησίων, ἃς Καρχηδόνιοι Βαλιαρίδας [4] καλοῦσιν (οἱ γὰρ σφενδονῖται οὕτω καλοῦνται οἱ Βαλιαρεῖς) ἡ μείζων μῆκος ἔχει σταδίων ασ', πλάτος σταδίων υ' [5]· ἡ ἐλάττων σταδίων τ' [6].

Praeterea in mari Hispanico insulae; Pityusa maior et habitata longa stadia 300; minor 100. Gymnesiarum vero, quae a Carthaginiensibus vocantur Baliariae, (nam funditores sic Baliares appellantur) maior longa est stadia 1200, lata 400; minor stadia 300.

ἄθλων καὶ τὸν τῶν μιλίων ἀριθμόν· ἐστὶ δὲ μεῖζον [τὸ διάστημα], καὶ σχεδόν τι τοσοῦτον ὅσον ἐστὶ τὸ μῆκος τῆς νήσου, τὸ ἀπὸ τῆς δύσεως ἐπὶ τὴν ἀνατολήν.

2) Strabo II. p. 122: εἴρηται δὲ, ὅτι ἀρχὴ τοῦδε τοῦ κόλπου ἐστὶν ὁ κατὰ τὰς στήλας πορθμός· τὸ δὲ στενώτατον τούτου περὶ ἑβδομήκοντα σταδίους λέγεται· περιπλεύσαντι δὲ τὸν στενωπὸν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι σταδίων ὄντα, διάστασιν λαμβάνουσιν αἱ ἠϊόνες ἀθρόαν, ἡ δ' ἐν ἀριστερᾷ μᾶλλον. Plin. h. nat. III. 1: Origo ab occasu solis et Gaditano freto, qua irrumpens Oceanus Atlanticus in maria interiora diffunditur. Hinc intranti dextra Africa est, laeva Europa: inter has Asia est. Termini amnes Tanais et Nilus. Quindecim M. pass. in longitueinem, quas diximus, fauces Oceani patent, quinque M. in latitudinem, a vico Mellaria Hispaniae ad promontorium Africae Album, auctore Turranio Gracili iuxta genito. T. Livius ac Nepos Cornelius latitudinis tradiderunt, ubi minus, VII. M. pass., ubi vero plurimum, X. M.

3) Steph. Byz. s. v. Πιτύουσσαι, νῆσοι διάφοροι, ἃς Πιτυώδεις καλεῖ Ἀλκμάν. De maioris insulae magnitudine Strabo III. p. 167 habet haec: εἰσὶ δὲ καὶ πελαγίαι μᾶλλον αἱ Πιτοοῦσσαι, καὶ πρὸς ἑσπέραν κεκλιμέναι τῶν Γυμνησίων. καλεῖται δ' αὐτῶν ἡ μὲν Ἔβουσος, πόλιν ἔχουσα ὁμώνυμον· κύκλος δὲ τῆς νήσου τετρακόσιοι στάδιοι, παρώμαλος τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκος· ἡ δὲ Ὀφιοῦσα, ἔρημος, καὶ πολὺ ἐλάττων, ταύτης πλησίον κειμένη. Plin. h. nat III. 11: Pityusae a Graecis dictae, a frutice pinss: nunc Ebusus vocatur utraque, ... patent XLVI. M. past. Agathemer suam mensuram ex Artemidoro hausisse videtur, aliter ac Strabo, qui sine dubio alio fonte usus est.

4) Βαλιάρεις edidit Tennulius, qui annotavit haec: „Ptolomaeo dicuntur βαλλιάριδες.“ Gronovius autem haec: „Βαλιαρίας reposui ex MS. quum edictum esset Βαλιάρεις, quod sane est nugatorium, neque enim ut nomen insulae ab incolis aliter pronuncietur apud Carthaginienses, potest efficere accentus, sed ipsae postremae syllabae.“ Etiam Βαλιαρίδας scribi posse Strabo III. p. 167 et Stephanus Byz. s. v. Γυμνήσιαι testantur. Apud Diodorum V. 17 nunc legimus Βαλιαρεῖς, quamquam ibidem codd. etiam Βαλιαρίδας, Βαλεαρίδας, Βαλιαρίδεις, praebent. Steph. Byz. Γυμνησίαι, δύο νῆσοι περὶ τὴν Τυρσηνίδα . . . . ἐκλήθησαν δὲ καὶ Βαλιαρίδες. ἀφ' οὗ Βαλιαρεῖς τὸ ἐθνικόν, ὅ ἐστι σφενδονῖται.

5) Ex Strabone l. l. videmus, Agathemerum ex Artemidoro de insulis Balearibus referre. Dicit

Αἱ δὲ Στοιχάδες, αἱ φερώνυμοι, ἑξῆς ἐπ' εὐθείας κεῖνται πρὸ τῶν Μασσαλιακῶν πόλεων· αἱ μὲν μείζους τρεῖς, δύο δὲ μικραὶ αὐτῆς ἐγγὺς Μασσαλίας[7].

Ἡ δὲ Σαρδὼ ἔχει σχῆμα ὡς ποδὰς ἴχνος[8], *μεσόκοιλος· τὸ μῆκος ͵βσ'*[9].

Stoechades, quia in directum iacent suo nomine indicantes ordinem, urbibus Massiliensium sunt oppositae. Harum tres sunt maiores; minores duae proximae ipsi Massiliae.

Sardinia habet figuram, similem hominis vestigii, estque in medio sui cava, et longa 2200 stadia.

enim: *Τῶν δὲ προκειμένων νήσων τῆς Ἰβηρίας, τὰς μὲν Πιτυούσας δύο, καὶ τὰς Γυμνησίας δύο, ἃς καλοῦσι, Βαλεαρίδας, προκεῖσθαι συμβαίνει τῆς μεταξὺ Ταρακῶνος καὶ Σούκρωνος παραλίας. . . . τῶν δὲ Γυμνησίων ἡ μὲν μείζων ἔχει δύο πόλεις, ... Μῆκος δὲ τῆς νήσου μικρὸν ἀπολεῖπον τῶν ἑξακοσίων σταδίων, πλάτος δὲ διακοσίων. Ἀρτεμίδωρος δὲ διπλάσιον εἴρηκε καὶ τὸ πλάτος, καὶ τὸ μῆκος.* Haec posteriora verba confirmant nostram sententiam. Plin. h. nat. III. 11 Baleares duae . . . Baleares funda bellicosas Graeci Gymnesias dixere. Maior centum mill. passuum longitudine, circuitu vero CCCLXXV. M. . . . Ab ea XXX. M. pass. distat minor: longitudine XL. M., circuitu CL. M. pass.

6) Ex Plinii notitia de longitudine minoris insulae videmus, Agathemeri *σταδίων τ'*, longitudinis mensuram significare. Ipse fortasse Plinius Artemidorò hoc loco usus est. Io. Chr. Wernsdorfius, de antiquitatibus Balearicis exercitatio, Brunsv. 1760, 4, de insula minori haec dicit pag. 20: Si Severum, Episcopum Balearis minoris (in epistola circulari apud Baronium, Annal. eccles. an. 418), audiamus, haec insula longitudine XXX. M. pass. seu CCXL stadia, latitudine III. M. passus tantummodo habet.

7) Si cum Agathemeri notitia Strabonis verba IV. p. 184 extr. conferamus, videmus, illum ex Artemidoro de Stoechadibus insulis hausisse.

8) [Vulgo] *ὡς πώλου ἴχνος* („quod emendare duxi.) Unde id hauserit Agathemerus? Certe quum ita edant, sciendum tamen est in MS. legi *ὡς πόλος ἴχνος*; unde fieri debet *ποδὸς*, pedis vestigium; et ille quidem intelligendus hominis. Sic enim dixerunt Plinius III. [13.] Sardiniam insulam Timaeus Sandaliotin appellavit ab effigie soleae, Myrsilus Ichnusam a similitudine vestigii. Gronov. Eodem Myrsilo usus est Strabo I. pag. 60, XIII. p. 610. Myrsili narrationem de nomine Ichnusa etiam in Aristoteles sive alius scriptore in libro: *Περὶ Θαυμασίων ἀκουσμάτων* cap. 104, p. 208 ed. Beckm. confirmat. Ibi enim dicitur de insula Sardinia: *αὕτη δὲ ἡ νῆσος, ὡς ἔοικεν, ἐκαλεῖτο μὲν πρότερον Ἰχνοῦσα, διὰ τὸ ἐσχηματίσθαι τῷ περιμέτρῳ ὁμοιότατα ἀνθρώπου ἴχνει.* Idem fere refert Pausanias in Phocicis, et Stephanus Byz. s. v. *Σαρδώ*. Eustathius ad Dionysium Perieg. 458: *ἡ Σαρδὼ . . . ὠνομάσθη δέ ποτε καὶ Ἰχνοῦσα, ἐπεὶ ἴχνει ἀνθρώπου ἐστὶν ὁμοία τὸ σχῆμα.* Scholia ad h. l. *Ἴχνουσα δὲ ὠνομάζετο Σαρδὼ, ἐπεὶ ἴχνει ἀνθρώπου ὁμοία ἦν.* His omnibus Gronovii con-

Κῦρνος ἐγγὺς Σαρδοῦς, πολλῷ δὲ ἀγεννεστέρα, ἐλάττων ἢ ἥμισυ τῆς Σαρδοῦς, μῆκος ἔχει ..... [10].

Ἀφετήριον δ' εἰς Σαρδῶ καὶ Κύρνον Ποπουλώνιον τῆς Τυρσηνίας· τὸ δὲ δίαρμα σταδίων ͵βσ' [11].

Cyrnus (Latinis Corsica) adiacet Sardiniae, vilior multo illa, brevior dimidio; in longitudinem patet stadia.......

Ex Populonio Hetruriae in Sardiniam et Corsicam vela dimittuntur traiectu stadiorum 2200.

iectura confirmatur. Cf. etiam Caroli Ritteri, V. Cl., librum: Die Vorhalle Europäischer Völkergeschichten p. 352 sqq., ubi rem de vestigio pluribus explicit.

9) De significatione verbi *μεσόκοιλος*, quoad ad insulam attinet, cf. Strab. V. p. 224 et 225 de insula Sardinia, ubi dicitur: *ἔστι δὲ αὐτῆς τὸ πολὺ μέρος τραχὺ .... Τέτταρα δ' ἐστὶ τῶν ὀρείων ἔθνη, Ταράτοι, Σοσσινάτοι, Βαλαροὶ, Ἀκόνιτες, ἐν σπηλαίοις οἰκοῦντες.* De mensuris Strabo nihil habet, quod Agathemero respondet. Dicit enim V. p. 224: *Μῆκος δὲ τῆς νήσου [Κύρνου] φησὶν ὁ Χωρογράφος μίλια ρξ, πλάτος δὲ ο'. Σαρδόνος δὲ μῆκος σκ', πλάτος δὲ ἐνενήκοντα καὶ η'. κατ' ἄλλους δὲ Κύρνου μὲν περίμετρος, περὶ [τρισ-]χιλίους λέγεται καὶ διακοσίους σταδίους, τῆς δὲ Σαρδόνος καὶ τετρακισχιλίους.* Plinius de Sardiniae mensuris nihil praebet III. 13 nisi: Sardinia ab oriente patens CLXXXVIII. millia passuum: ab occidente CLXXV. millia: a meridie LXXVII. millia: a septentrione CXXV: circuitu DLXV. millia.

10) Numerus quidem mensurae in longitudinem excidit, sed si ea conferemus, quae alii scriptores de insulae Corsicae longitudine referunt, fostasse non valde errabimus, si dicimus, eam mensuram esse inter 1040 et 1280 stadia, et quidem 1200 (*ασ'*) stadia, quae exaequant Plinii CL millibus pass., qui fortasse eodem fonte, ac Agathemer, usus est. Chorographi commemorati mensura admodum magna esse videtur. Plinius autem haec habet l. l.: In Ligustico mari est Corsica, quam Graeci Cyrnon adpellavere, sed Tusco propior: a septemtrione in meridiem proiecta, longa passuum CL. millia: lata maiore ex parte quinquaginta: circuitu CCCXXV. M. Demonstratio provinciarum ed. Bode (in eiusdem Mythographis) p. XXI: Insula Corsica finitur ab oriente promontorio Sacro, ab occidente Proturiano, a septentrione ligustico, a meridie mari Africo: cuius spatia in longitudine milia passuum XXXX., in latitudine milia passuum XX.

11) De integritate numeri *͵βσ'* valde dubito; potius scribendum esse *ασ'* existimo. Haec enim est Artemidori mensura distantiae inter Populonium et insulas Corsicam et Sardiniam. Strabo refert V. p. 223 et 224 haec: *Τὸ δὲ Ποπλώνιον ἐπ' ἄκρας ὑψηλῆς ἵδρυται, κατεῤῥωγυίας εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ χεῤῥονησιζούσης .. ... Ἔστι δὲ καὶ θυννοσκοπεῖον ὑπὸ τῇ ἄκρᾳ. Κατοπτεύεται δ' ἀπὸ τῆς πόλεως πόῤῥωθεν μὲν καὶ μόλις ἡ Σαρδὼν, ἐγγυτέρω δ' ἡ Κύρνος, ξ' πως διέχουσα τῆς Σαρδόνος σταδίους· πολὺ δὲ μᾶλλον τούτων, ἡ Αἰθαλία προσεχεστέρα τῇ ἠπείρῳ ἐστὶν, ὅσον τ' διέχουσα σταδίους, ὅσους καὶ τῆς Κύρνου διέχει. Ἄριστον δ' ἀφετή-*

Τῆς Σικελίας κατὰ Τιμοσθένην περίμετρος σταδίων ͵δψμʹ[12], σχῆμα [14] τρίγωνον σκαληνοειδές· δίαρμα δ' ἔχει ἀπὸ Πελώρου ἄκρου εἰς Ἰταλίαν σταδίων ιαʹ πορθμόν[1]· πλευρὰ νήσου ἀπὸ Πελώρου εἰς Πάχυνον στάδια ͵αλζʹ[2]· ἀπὸ Παχύνου εἰς Λιλίβαιον στάδια ͵αχʹ[3]· κατὰ Τιμοσθένην ἀπὸ Λιλυβαίου εἰς Πελωριάδα στάδια ͵αψʹ[4]· ἀπὸ Λιλυβαίου διάπλους εἰς Ἀσπίδα τῆς Λιβύης ἐγγὺς στάδια ͵αχʹ[5].

Siciliae ambitus secundum Timosthenem est 4740 stadiorum, figura triangulari, cuius latera sunt inaequalia; a Peloro promontorio in Italiam traiectus habet undecim stadiorum fretum: latus insulae a Peloro ad Pachynum stadiorum 1037, a Pachyno ad Lilybaeum 1600, iuxta Timosthenem a Lilybaeo in Peloriada stadia 1700. A Lilybaeo in Aspidem Libyae traiectus patet stadia 1600.

ριον τοῦτο τὸ χωρίον ἐστὶν ἐπὶ τὰς τρεῖς τὰς λεχθείσας νήσους..... Οὔτ' οὖν Ἐρατοσθένης ὀρθῶς, ὁ φήσας μὴ καθορᾶσθαι, μήτε τὴν Κύρνον ἐκ τῆς ἠπείρου, μήτε τὴν Σαρδόνα· οὔτ' Ἀρτεμίδωρος, ὁ φήσας ἐν χιλίοις εἶναι καὶ διακοσίοις σταδίοις πελαγίας ἀμφοτέρας· καὶ γὰρ εἰ τισιν, ἡμῖν γε οὐκ ἂν ὑπῆρξαν ὁραταὶ αἱ ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον σαφεῖς ἑωρῶντο, καὶ μάλιστα ἡ Κύρνος.

12) V. Cluverii Siciliam antiq. l. 3. Huds. Mensurae ambitus insulae eiusque singulorum laterum, si has colligis, non congruunt. Ambitus enim solus Timosthenis esse videtur, ceteri autem, numeri excepto uno, ex aliis desumpti; in his etiam Agathemer ipse sibi non constat.

1) σταδίων ιαʹ. Plinius fretum inter Italiam et Siciliam duodeciem stadiorum tradit. Tennul. XII. stad. est vetus lectio, quam in XV. emendavit Harduinus. Traiecti distantiam designat Plin. III. 14: Sicilia .... quondam Brutio agro cohaerens, mox interfuso mari avulsa XV. M. in longitudinem freto, in latitudinem autem M. D. pass. iuxta columnam Rhegiam. Hoc fretum inter Italiam et Siciliam Graeci dicebant τὸ ἑπταστάδιον, quod eiusdem dimensionem existimibantur (Strabo II. p. 122): ὁ μὲν πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ ἑπτὰ σταδίοις, et conf. VI. p. 257.

2) σταδ. ͵αλζʹ. Plinii mensura valde ab hac differt, non adeo Strabonis, v. supra not. ι.

3) Hic cum autore sentit Plinius III. 8. Nam statuit CC. mill. pass. Tennul. Paullo ante cap. 4. Agathemer ipse hanc mensuram stadiis ͵αφκʹ, sive potius ͵αφλʹ, designavit. V. supra l. l.

4) Timosthenis mensuram huius lateris, ut videtur, reddunt Strabo, qui autem ex Posidonii sententia εἴκοσι addit, atque Diodorus, non ita Plinius, cuius mensura multo minor est.

5) Chorographus, cuius mensuram refert Strabo VI. p. 277, eandem πʹ καὶ ηʹ μίλια duplicem sive ροςʹ esse; quae 1408 efficiunt. Aliam mensuram 1500 stadiorum inter Lilybaeum et Carthaginem praebet Strabo XVII. p. 834, (ubi etiam collem Aspidem commemorat, quae non admodum ab Agathemeri numero differt.

Κέρκινα νῆσος μῆκος ἔχει στάδια ο΄. πλάτος δ' ὅπου στενοτάτη στάδια μ΄ [6]. ὑπέρκειται δὲ πόλεως ἠπειρωτικῆς Θήνης [7], ἣ κεῖται τῆς μικρᾶς Σύρτιδος ἐπὶ τῆς ἀρχῆς. Τῇ δὲ Κερκίνῃ παράκειται νῆσος Κερκινῖτις γεφύρᾳ ζευχθεῖσα, μῆκος στάδια μ΄. πλάτος δὲ στάδια κέ.

Ἀπὸ Κερκίνης ἐπὶ νῆσον Μήνιγγα τὴν Λωτοφαγιτίδος [8] ὁ διάπλους στάδια χ΄, ὅσον τῆς μικρᾶς Σύρτιδος λέγεται τὸ στόμα. Ἡ δὲ Μῆνιγξ [9] μῆκος σταδίων χ΄, πλάτος σταδίων ρπ΄. Μεγάλαι δ' εἰσὶν περὶ αὐτὴν παλίῤῥοιαι [10].

Cercina insula habet longitudinem stadiorum 70, et ubi angustissima est, latitudinem 40. Iacet e regione urbis in continente Thenae, iuxta initium Syrtis minoris. Adiacet vero Cercinae Cercinitis insula ponte coniuncta; longa stadia 40, et lata 25.

A Cercina in insulam Meningem, Lotophagitidis regionis, traiectus stadiorum 600, quantum etiam Syrtis minoris ostium dicitur. Meninx vero longa est stadia 600, lata 180. Circa hanc magnae reciprocationes contingunt.

6) De dimensionum mensuris conf. Plinium V. 7: Clarissima est Meninx, longitudine XXV. mill. pass., latitudine XXII., ab Eratosthene Lotophagitis adpellata. . . . Ipsa a dextro Syrtis minoris promontorio passibus CC. sita. Ab ea centum mill. passuum contra laevum Cercina, . . . longa XXV. mill. pass., lata dimidium eius, ubi plurimum: at in extremo non plus quinque mill. passuum. Huic perparva, Carthaginem versus, Cercinitis ponte iungitur. Qui nunc apud Plinium leguntur dimensionum numeri non omnes integri videntur, quamquam Strabo XVII. p. 834 dicit, insulas Cercinam et Meningem magnitudine esse fere aequales. De situ earundem insularum habet idem haec: εἶτα Θαῖνα πόλις περὶ τὴν ἀρχὴν κειμένη τῆς μικρᾶς Σύρτεως ... παράκειται δὲ τῇ ἀρχῇ τῆς Σύρτεως νῆσος παραμήκης, ἡ Κέρκιννα, εὐμεγέθης, ἔχουσα ὁμώνυμον πόλιν· ἄλλη ἐλάττων Κερκιννῖτις. Συνεχὴς δ' ἐστὶν ἡ μικρὰ Σύρτις, ἣν καὶ Λωτοφαγῖτιν Σύρτιν λέγουσιν . . . . καθ' ἑκατέραν τὴν ἄκραν τὴν ποιοῦσαν τὸ στόμα προσεχεῖς εἰσὶ τῇ ἠπείρῳ νῆσοι, ἥ τε λεχθεῖσα Κέρκιννα καὶ ἡ Μῆνιγξ, πάρισοι τοῖς μεγέθεσι. V. Dionysium Per. 480, ad eum Eustathium.

7) Θήνης. Autoritate Plinii V. 4. plurali numero Thenarum vertit. Θῆνα autem Samariae inter urbes a Ptolemaeo recensetur. Strabo hanc Cercinae urbem per ε scribit Θέναν. Tennul. Uno loco quidem III. pag. 831 extr. apud Strabonem legimus Θέναν, sed alio, quem supra exhibuimus, Θαίνα. Qua re Groskurdius loco prius laudato scribere voluit Θαίναν. Inscriptio enim in Gruteri Thesauro p. 363 praebet: Coloni Thainit.; Ptolemaeus autem Θέαινα, Itiner. Antonini: Thenis.

8) Si Plinii inprimis et Strabonis locum supra 6) laudatum respicimus, dubito quin Λωτοφαγιτίδος vera lectio sit, potius scribendum est τὴν Λωτοφαγῖτιν.

9) Ἡ δὲ Μῆνιγξ. Ut passim alibi, sic in Agathemero etiam edi placuit, quum tamen in MS. legerim Μήνιξ. Gronov.

Κεφαλληνία νῆσος τετράπολις μῆκος σταδίων υ'[11].

Εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τῷ Ἀδρίᾳ νῆσοι παρὰ τὴν Ἰλλυρίδα, ὧν [15] *ἐπισημότεραι*[1] *Ἴσση, καὶ ἡ Μέλαινα Κορκύρα, καὶ Φάρος*[2], *καὶ Μελίτη, ὧν ἀγνοῶ τὰς περιμέτρους*[3].

Πελοποννήσου δὲ ὁ περίπλους καὶ τῶν κόλπων συμμετρουμένων στάδια ͵εχκζ'[4]. *χωρὶς δὲ τοῦ κατακολπίσαι ὁ περίπλους*

Cephallenia insula habet quatuor urbes, longitudinem stadiorum 400.

Sunt quoque in Adriatico mari insulae propter oram Illyrici, quarum insigniores sunt Issa, et Corcyra Nigra, Pharus dein et Melita, quarum dimensiones non habeo compertas.

Peloponnesus, si connumeres etiam eius sinus, circumnavigatur stadiis 5027: quod si sinus praetereas, ambitur stadiis 4000.

10) Strabo qui de insula Meninge Lotaphagiti plura profert XVII. p. 834, dicit p. 835: *διατείνει δὲ μέχρι δεῦρο τὰ τῶν ἀμπώτεων πάθη καὶ τῶν πλημμυρίδων.*

11) Nescio, utrum fortasse numerus υ' mutandus sit in τ', nec ne; Strabo quidem dicit X. pag. 455, insulae ambitum esse στ. τ', sed potius eo numero designanda fuerit insulae longitudo, quae revera efficit 7½ mil. germ. V. nostrum librum Griechenland und die Griechen p. 2085 sq.

1) *ὧν ἐπισημότεραι.* Quum sic viderem exstare in MS. libenter id adhibui, quia nesciebam tolerare vulgatum *ἐπισημέστεραι*. Gronov. Tennulius edidit *ἐπισημέστεραι.*

2) *Φάρος.* Et Plinius lib. III. cap. 21 insulam Illyrii hoc nomine agnoscit. Tennul., qui tamen erravit; Plinius insulam non Pharum, sed Phariam III. 30 nominat. Refert autem: Issa civium Romanorum, et cum oppido Pharia. Ab his Corcyra, Malaena cognominata, . . . inter quam et Illyricum Melita, unde catulos Melitaeos adpellari Callimachus auctor est.

3) Insulas: *Ἴσσα καὶ Τραγούριον. καὶ ἡ Μέλαινα Κόρκυρα, καὶ Φάρος* ex adverso Illyriae commemorat Straho II. p. 124, et VII. p. 315, ubi has insulas appellat „*νῆσοι γνωριμώταται*", atque dicit de insula Pharo, eam olim *Πάρος* appellatam fuisse. Ceterum ex praecedenti adnotatione videmus, Plinium ac Agathemerum de his insulis ex eodem fonte hausisse. Alium autem habuit Strabo, cum insulam Meliten ex adverso promontorii Pachyni sitam esse dicat VI. p. 277. Refert enim ex Chorographo, quem saepe laudat, in his verbis: *πρόκειται δὲ τοῦ Παχύνου Μελίτη, ὅθεν τὰ κυνίδια, ἃ καλοῦσι· Μελιταῖα, καὶ Γαῦδος.* de hac insula eandem rem, quam ex Eratosthene Plinius narrat.

4) Vulgo *ηχκζ*; sed codex Paris. graec. no. 1405 praebet *͵εχκζ*, quod protulit Miller ad Marcian. p. 327. Strabo VIII. p. 335: *ἡ δὲ περίπετρος μὴ κατακολπίζοντι, τετρακισχιλίων σταδίων, ὡς Πολύβιος· Ἀρτεμίδωρος δὲ καὶ τετρακοσίους προστίθησι· κατακολπίζοντι δὲ πλείους τῶν ἑξακοσίων ἐπὶ τοῖς πεντακισχιλίοις.* Ex his videmus, a Strabone Artemidorum, quo fortasse Agathemer usus est, inter dignissimos autores relatum fuisse. Eandem fere mensuram legis in fragmento priore, quod infra adieci. Plin. h.

στάδια ͵δ[5]. Μῆκος δὲ ἀπὸ Μαλέας ἕως Αἰγίου στάδια ͵αυ´[6]. Ἔχει δὲ ὅμοιον σχῆμα φύλλῳ πλατάνου[7], κόλποις μεγάλοις τεμνομένη. Συνάγεται μὲν εἰς τὸν Κορίνθιον Ἰσθμὸν, πλάτος σταδίων μ´[8]. Ἀπὸ τοῦ Κορινθίου κόλπου καὶ Σαρωνικοῦ ἐπὶ τὸ Σκύλλαιον ἄκρον ἐξ εὐωνύμων, ἔνθα πρόκειται νῆσος Καλαυρία Ποσειδῶνος ἱερά[9]. Εἶτα ὁ Ἑρμιονικὸς[10] κόλπος. Ἑξῆς δὲ ὁ Ἀργολικὸς κόλπος μέχρι Μαλέας ἄκρου, ὃ πολὺ προπέπτωκεν εἰς πέλαγος. Ἑξῆς δὲ μετὰ Μαλέαν Λακωνικὸς κόλπος ἕως Ταινάρου ἐκ δεξιῶν, ὃς περιορίζει ἐξ εὐωνύμων τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, οὗ ἐκ δεξιῶν Ἀκρίτας ἄκρα.

Longitudo eius a Malea ad Aegium est stadiorum 1400, figura platani folio similis, magnis sinibus concisa; coarctatur tandem in Corinthium Isthmum, latitudo 40 stadiorum. A sinu Corinthio et Saronico in Scyllaeum promontorium, ubi sinistrorsum obiacet Calauria insula Neptuno sacra. Hinc sequitur sinus Hermionicus. Inde sinus Argolicus usque ad promontorium Maleam, quod longe in mare procurrit. Dein post Maleam iacet dextrorsum sinus Laconicus usque ad Taenarum, qui a sinistra terminat sinum Messeniacum, cuius a dextra Acritas promontorium.

nat. IV. 5 : Peleponnesus .... platani folio similis ...., circuitu DLXIII. M. pass. colligit, auctore Isidoro. Eadem per sinus paene tantumdem adiicit.

5) στ. ͵δ integra mensura est.

6) Ἀπὸ Μαλέας ἕως Αἰγιου. [Tennulius edidit Αἰγαίου, quod Gronovius recte emendavit.] Id vero Aegaeum nihil est, nec in Peloponneso hic dimensionis terminus considerari potest. Egregie MS. liber habebat Αἰγίου. Intelligitur enim Aegium Achaiae urbs notissima, quam restitui. Gronov. — Strabo l. l. non longitudinem, sed latitudinem Peloponnesi inter Maleam et Aegium determinat; ceterum mensurarum numeri Strabonis atque Agathemeri congruunt. Ille enim dicit: Ἔστι ... ἡ Πελοπόννησος ... ἴση δὲ σχεδόν τι κατὰ μῆκος καὶ κατὰ πλάτος, ὅσον χιλίων καὶ τεσσαρακοσίων σταδίων· τὸ μὲν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἐπὶ τὴν ἕω, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἀπὸ τοῦ Χελωνάτα δ' Ὀλυμπίας καὶ τῆς Μεγαλοπολίτιδος ἐπὶ τὸν Ἰσθμόν. τὸ δ' ἀπὸ τοῦ νότου πρὸς τὴν ἄρκτον, ὅ ἐστι τὸ ἀπὸ Ταινάρου δι' Ἀρκαδίας εἰς Αἴγιον. Plin. IV. 10: Peloponnesus in latitudine a promontorio Maleae ad oppidum Aegium Corinthiaci sinus CXC. M. pass. patet.

7) V. Strab. II. p. 83. [VIII. p. 335] et Dionys. Perieg. 404. [ad h. l. Eusthatium et scholia. Plin. IV. 5.] Huds.

8) Eandem dimensionem Isthm. invenies apud Straboneu VIII. p. 334. 335. atque apud Plinium IVs 5. quinque M. pass. Eusthathiu ad Dioys. Per. 405: ὁ μὲν ἰσθμὸς ... τῆς Πελοποννήσου ὁ τεσσαρακονταστάδιος, εἰργόμενος στενός, ἔοικε τῷ ἄκρῳ μίσχῳ τοῦ φύλλου.

9) De insula Calauria v. nostrum librum: Griechenland etc. pag. 1474 sqq.

10) Sic legi iubent et natura loci et autoritas Melae et Strabonis [VIII. p. 368]: in MS. pro

Εἶτα προπέπτωκεν ἄκρον Ἰχθὺς, καθ' ὃν κεῖται Ζάκυνθος, καὶ ἕτερον ὁ Χελωνάτας. τελευταῖον δὲ ἄκρον Ἄραξος ἀντιπρόσωπον Ἀκαρνανίᾳ. μεθ' ὃν ὁ Κορινθιακὸς ἀναχεῖται κόλπος, ζ σταδίων συγκλει[-15]όμενος στόματα, κατὰ τὸ Ῥιὸν[1] ἄκρον, ὅ ἐστι τῆς Πελοποννήσου, τὸ δ' Ἀντίῤῥιον Λοκρίδος.

Ἀπὸ Ταινάρου ἐπὶ Φυκοῦντα Λιβύης τὸ δίαρμα στάδια γ'[2].

Αἴγινα νῆσος προμήκης στάδια ρξ'. ἐξ[3] ἐναντίας κεῖται τῆς

Postea prominet promontorium Ichthys, iuxta quod Zacynthus obiacet, et alterum Chelonatas: postremum vero promontorium est Araxus, situm ex adverso Acarnaniae. Inde sinus Corinthiacus diffunditur conclusus ostio septem stadiorum, inter Rhium Peloponnesi et Antirrhium Locridis promontoria.

A Taenaro in Phycuntem Africae traiicitur 3000 stadiis.

Insula Aegina exadversum Atticam sita, oblonga est stadia

Ἑρμιονικός erat Ἀργολικός, et vice versa. Tennul.

1) κατὰ Τορίασον ed. Tennul., qui annotavit: „Nomen ignoratum omnibus reliquis Geographis." — Id quidem sane nihili est; sed et in facili est inde corrigere τὸ Ῥιανὸν ἄκρον. Sed quum observarem in scripto libro τὸ Ῥίον, merito id praefero, etsi in ipsum contextum non invexerim. Gronov. Lectionem codicis, quam Gronovius protulit, quaeque vera est, recipere duxi. Strabo VIII. p. 335 extr. faucium latitudinem circiter quinque stadia inter promontoria Rhium et Antirrhion esse dicit. Ὁ δὲ Κορινθιακὸς κόλπος ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐήνου.... καὶ Ἀράξου. ἐνταῦθα γὰρ πρῶτον ἀξιόλογον συναγωγὴν λαμβάνουσι πρὸς ἀλλήλας αἱ ἑκατέρωθεν ἀκταί· προϊοῦσαι δὲ πλέον, τελέως συμπίπτουσι κατὰ τὸ Ῥίον καὶ Ἀντίῤῥιον, ὅσον δὴ πέντε σταδίων ἀπολείπουσαι πορθμόν. ἔστι δὲ τὸ μὲν Ῥίον, τῶν Ἀχαιῶν ἀλιτενὴς ἄκρα . . . τὸ δ' Ἀντίῤῥιον, ἐν μεθορίοις τῆς Αἰτωλίας, καὶ τῆς Λοκρίδος ἵδρυται. καλοῦσι δὲ Μολύκριον Ῥίον. Plin. h. nat. IV. 3: in ora promontorium Antirrhium, ubi ostium Corinthiaci sinus, minus mille passuum latitudine influentis, Aetolosque dirimentis a Peloponneso. Promontorium quod contra procedit, adpellatur Rhion.

2) Eandem mensuram invenies apud Strabonem VIII. p. 363, aliam autem XVII. p. 837: Φυκοῦς ἄκρα . . . . κεῖται δὲ κατὰ Ταίναρον τῆς Λακωνικῆς ἐν διάρματι δισχιλίων ὀκτακοσίων σταδίων. quacum consentit accuratissime Plinius h. nat. V. 5: Mox XL. M. pass. promontorium Phycus per Creticum mare excurrit, distans CCCL. M. passum a Taenaro Laconicae promontorio. Illa Artemidori mensura esse videtur, sed non posterior. Ex his liquet, Agathemeri numerum esse integrum.

3) Mensuram ρξ' fere Plinius reddit IV. 19: Aegina . . . . cuius XX. mill. pass. praeternavigatio est. Strabo autem insulae ambitum VIII. p. 375 determinat sic: Λέγεται δὲ σταδίων ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ὁ κύκλος τῆς νήσου. Eundem numerum ρπ' ex alio fonte refert Eustathius ad Dionysium Per 511. Puillon Boblaye, Recherches géographiques

Ἀττικῆς. Σαλαμὶς μῆκος στάδια ο΄[4]. *Ἡ Κέως ρκ΄*[5]. *Τῶν δὲ Κυκλάδων κρατίστη ἐστὶν ἡ Νάξος, διὸ μικρὰ λέγεται Σικελία*[6]. *Ἐκ δεξιῶν δὲ αἱ Σποράδες*[7].

Ἡ δὲ Εὔβοια γεφύρᾳ πρὸς τὴν Βοιωτίαν ἔζευκται· παρατείνει δὲ Βοιωτίδα, Φωκίδα, Λοκροὺς, ἐκ δὲ θατέρου ἐπὶ πόσον καὶ τὴν Ἀττικήν[8]. *Ἔστι γὰρ μακρὰ, διὸ Μάκρις*[9] *ὠνομάσθη, μῆκος σταδίων ͵αψ΄*[10].

160. Salamis longa 70 stadia. Ceus 120. Inter Cycladas insulas optima est Naxus, quare vocatur minor Sicilia: ad dextram Sporades sunt.

Euboea ponte Boeotiae iungitur; praetexitur Boeotiae, Phocidi, Locris, et altera sui parte aliquantum ipsi etiam Atticae. Est enim longa, ideoque Macris apellata fuit, longitudine 1700 stadiorum.

sur les ruines de la Morée (Paris 1835) p. 64 dicit: Strabon, Plinie et Agathemère donnent des nombres qui conviennent avec assez d'exactitude à sa position dans le golfe et à sa circonférence. Cette dernière est évaluée par Strabon à 180 stades, chiffre qui ne diffère que de 10 à 15 stades du contour réel, en employant le stade olympique. Gell, Anglus insulae circuitum, si sinus non respicias, 210 stadia esse contendit, v. eius librum: Argolis, et nostrum: Griechenland etc. p. 1476 sqq.

4) Strab. IX. p. 393: *Σαλαμὶς ἑβδομήκοντα που σταδίων ουσα τὸ μῆκος, οἱ δ' ὀγδοήκοντά φασιν.* Idem refert Eustathius ad Dionysium Per. 511.

5) Vulgo *Κεῖος*; sed omnes praebent *Κέως*, Strab. X. p. 486. Diodor. IV. 82. Apoll. Rhod. II. 520. al. Plin. IV. 20 extr.: Ceos . . . . quam nostri quidam dixere Ceam . . . . quingentis longa stadiis fuit quondam: mox quatuor fere partibus, quae ad Boeotiam vergebant, eodem mari devoratis. V. nostrum librum Griechenland p. 1427 sq.

6) S i c i l i a m m i n o r e m appellari testatur Plinius IV. 12, [22], atque a l t e r a m S i c i l i a m, cuius meminit Stephanus in voce *Σικελία*, hanc ipsam esse insulam putat Berkelius. Quod firmat lectionem vulgatam Euripidis 219 Phoeniss. contra coniecturas Cl. Stanleii et *πολυμαθεστάτου* Barnesii. H u d s. Strabo X. pag. 487 init. *μετὰ δὲ ταύτην Νάξος, καὶ Ἄνδρος ἀξιόλογοι, καὶ Πάρος.* Plin. I. l.: Naxus . . . . patet circuitu septuaginta quinque mill. pass. dimidioque maior est, quam Paros. Herodotus autem refert V. 31: *Ἀρισταγόρης . . , λέγει . . . ὡς Νάξος εἴη νῆσος μεγάθεϊ μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ καλή τε καὶ ἀγαθή.* Eustathius ad Dionysium Per. 157 dicit, insulam *τὴν Νάξον ἀμπέλου φύλλῳ* similem esse.

7) Insularum Cycladum tantum unam eamque Naxum nominat, Sporades autem omnino tantum commemorat Agathemer. Ex hoc uno loco, si non ex aliis etiam liqueat auctorem librum suum instruendi causa scripsisse.

8) *Ἐπὶ πόσον καὶ τὴν Ἀττικὴν* legit Berkelius ad Steph. v. *Εὔβοια.* H u d s. Berkelii emendationem recipere duxi.

Ἡ δὲ Κρήτη κατὰ Μαλέαν πλησιάζει Πελοποννήσῳ· περίμετρος δὲ αὐτῆς σταδίων ͵δρ'. μῆκος ͵βτ'[11]. κατὰ πολὺ γὰρ μεμήκυνται. Κύθηρα μέσον Κρήτης καὶ Λακωνικῆς.

Κύπρος βύρσῃ τὸ σχῆμα ὁμοία[12], περίπλους στάδια ͵γυκ', μῆκος δὲ ατ'[13]. Ἀπὸ Πάφου εἰς Ἀλεξάνδρειαν δίαρμα Βορέου σταδίων ͵γω'[14].

Ῥόδου περίμετρος στάδια ατ'[15]. [17] Κῶ περίμετρος στά-

At vero Creta circa Maleam Peloponneso adiacet; suo ambitu stadia implet 4100, longitudine 2300. Nam plurimum in longitudinem patet. Cythera inter Cretam et oram Laconicam media.

Cyprus habet figuram similem tergori bovis, et circumnavigatur stadiis 3420, longa est 1300. Ab Papho flante Borea traiicitur Alexandriam spatio stadiorum 3800.

Insula Rhodus circuitur stadiis 1300. Cos 550 cingitur.

9) Ita et Strabo X. [p. 444. extr.: Διὰ δὲ τὴν στενότητα καὶ τὸ λεχθὲν μῆκος ὑπὸ τῶν παλαιῶν Μάρκις ὠνομάσθη.] Huds. Conf. etiam Eustathium ad Dionys. 520.

10) Σταδίων ͵αβ' hic loci rescribendum esse existimat Berkel. quem v. ad Steph. v. Εὔβοια. Huds. Berkelius nititur emendationem suam consensu Strabonis et Plinii. Ille enim dicit X. p. 444 extr: Παραμήκης μὲν τοίνυν ἐστὶν ἡ νῆσος ἐπὶ χιλίους σχεδόν τι καὶ διακοσίους σταδίους ἀπὸ Κηναίου πρὸς Γεραιστόν, hic autem IV. 21: nusquam intra duo millia contrahit: sed in longitudinem universae Boeotiae, ab Attica Thessaliam usque praetenta in CL. mill, circuitu vero trecenta sexaginta quinque. V. nostrum librum Griechenland pag. 1488 sqq.

11) Eandem ambitus mensuram ex Artemidoro refert Strabo X. p. 475 init., eandemque longitudinis mensuram ex Artemidoro ib p. 474 extr. sumsisse videtur, cum dicat, Sosicratem eam maiorem posuisse.

12) Idem refert Eustathius ad Dionysium Perieg. 175, dicens: τὴν Κύπρον δορᾷ προβάτου similem esse.

13) Dimensionem ambitus γυκ' integra est et Timosthenis mensura, quod Plinio comperimus V. 35, qui de hac insula dicit: Huius circuitum Timosthenes CCCCXXVII. M. D. ubi autem em. est CCCCXXVII. M. D. teste Strabone] prodidit. Isidorus CCCLXXV. M. Longitudinem inter duo promontoria Dinaretum et Acamanta, quod est ad occasum, Artemidorus CLXII. D. Timosthenes CC. Strabo XIV. p. 682 init. nostram opinionem de Agathemeri fonte confirmat, dicens: Ἔστι δὲ ὁ μὲν κύκλος τῆς Κύπρου σταδίων τρισχιλίων καὶ τετρακοσίων εἴκοσι κατακολπίζοντι. Hoc loco numerum mensurae longitudiuis ατ' esse integrum videmus ex eo loco p. 306, ubi dimensio Cleidarum et promontorii Acamantis eodem numero indicatur. In Stadiasmo p. 294 ed. nostr. est ασν' mutandum in ͵γαν'.

14) Idem prodidit Strabo XIV. p. 683: Φασὶ δ' εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐκ Πάφου τινὲς εἶναι σταδίους τρισχιλίους ἑξακοσίους.

15) Ambitum insulae definit Strabo XIV. p. 655 init. 920

δια φν'[1]· Σάμου στάδια χλ'[2]. Ἰκαρία δὲ ἐστὶ μακρὰ, τραχεῖα, μῆκος σταδίων τ'[3]. Χίου περίμετρος στάδια χξ'[4]. Λέσβου περίμετρος ϛρ'[5].

Samos suum ambitum 630 definit. Icaria longa est et confragosa, longitudine 300. Chius in circuitu continet 660. Lesbus 1100 ipsa stadia.

stadiis: ἡ δὲ νῆσος κύκλον ἔχει σταδίων ἐννακοσίων εἴκοσιν. Plinius V. 36: CXXV. mill. passuum, aut, si potius Isidoro credimus, CIII. Hyginus fab. 276: circuitu stadia XXC.; fragmentum prius infra adiectum ϖκε' praebet. Agathemeri mensura omnium maxima est.

1) Circuitum insulae Strabo XIV. p. 657 definit, consentiens cum Agathemero: τῆς δὲ νήσου τὸ μέγεθος ὅσον πεντακοσίων σταδίων καὶ πεντήκοντα; multa maiorem apud Plinium V. 36: circuitu centum mill. pass. legimus. Eadem ac Plinii mensura in fragmento priore, infra adiecto, prostat.

2) Σάμος cod. Paris. no. 1405. (v. Miller ad Marcian. p. 328), qui tamen χλ' praebet. Strabo XIV. p. 637: περίπλους δ' ἐστὶ τῆς Σαμίων νήσου σταδίων ἑξακοσίων. Plin. V. 37: Samon liberam circuitu octoginta septem millia passuum, aut, ut Isidorus, centum.

3) Μῆκος hic significat περίμετρον, non longitudinem. Nam cum Icaria sit minor Samo, cuius circuitus dicitur 630 stadiis, absurdum foret Icariam statui longam 330 stadiis. Tennul. Eandem circuitus mensuram legimus apud Strabonem XIV. p. 639: τριακοσίων δ' ἐστὶ τὴν περίμετρον σταδίων ἡ νῆσος ἅπασα. Contra Tennulii opinionem Plinius ipse repugnare videtur IV. 23 his: a Naxo decem et septem mill. passuum Icaros, quae nomen mari dedit, tantumdem ipse in longitudinem patens. Ex his omnibus liquet, Agathemerum vel alium, qui hunc librum composuerit, non satis accurate scripsisse. Dicere potius debuisset: Icariae insulae, quae in longitudinem patet, circuitus est 300 stadia.

4) Strabo XIV. p. 645: ἡ δὲ Χίος τὸν μὲν περίπλουν ἐστὶ σταδίων ἐννακοσίων παρὰ γῆν φερομένῳ. Plin. V. 38: Chios libera . . . . . circuitu CXXV. mill. passuum colligit, ut veteres tradidere: Isidorus IX. millia adiicit. Fragmentum saepius laudatum: Χῖος δὲ σταδίων αχ' (1600). Plinii mensura prior efficit 1000 stadia, posterior autem 1072. Fortasse itaque scribendum erit αξ'.

5) Strabo XIII. p. 616 circuitum insulae σταδίων χιλίων ἑκατόν definit. Plinius V. 39 haec: tota insula circuitur, ut Isidorus, CLXVIII. mill. passuum: ut veteres, CXCV. mill. Fragmentum laudatum ϖρπ'st., quae non admodum a Strabonis et Agathemeri differunt. Hic finit Codex Palat., quo Holstenius usus est.

ΚΕΦ. ϛ'.

Διάγνωσις ἐν ἐπιτομῇ τῆς ἐν τῇ σφαίρᾳ Γεωγραφίας.

Τοῦ τεχνικοῦ [6] Πτολεμαίου διεξιόντος, ὅσα τῇ γεωγραφίᾳ σαφέστάτως [7] διέθετο, οὐχ ἁπλῶς, οὐδ', ὡς ἄν τις εἴποι, ἐξ οἰκείας γνώμης ἢ δόξης, ἀλλὰ ταῖς τῶν παλαιοτέρων καὶ οὗτος ἐπακολουθῶν παραδόσεσι, καὶ τῶν μὲν τὰ δόξαντα ἀληθῆ εἶναι, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα ὑποβάλλουσιν, ἐπιβεβαιῶν. Τῶν δὲ τὰ τῇ αἰσθήσει ὡς ψευδῆ ἀπολελεγμένα, ἐπιστημονικῶς διορθούμενοι, δεῖν προσεπενοήσαμεν καὶ αὐτοὶ, τὴν τοῦ παντὸς ὡς ἐγχειριδίῳ συνελεῖν πραγματείαν, ὡς ἂν ἐπὶ μνήμης ἔχῃς, ὦ Φίλων ἄριστε [8], ὅσα καὶ διὰ ζώσης φωνῆς παρ' ἡμῶν ἀκήκοας.

Δέον τοίνυν εἰδέναι σε, ὡς ἡ οἰκουμένη πᾶσα πρὸς τὸ μέγεθος [18] τῆς ὅλης γῆς ἀναλογιζομένη τὸ τέταρτον ταύτης εὑρίσκεται. Ἐπειδὴ γὰρ σφαιροειδῆ ταύτην παρελάβομεν εἶναι [1],

CAPUT VI.

Summaria ratio geographiae in sphaera intelligendae.

Postquam Ptolemaeus geographiae artifex eam dilucide admodum exposuit, neque vero perfunctorie, aut, quod quispiam forte opinetur, ex privata sua notitia aut opinione: enimvero et ipse priscorum traditiones secutus, et quicquid illorum verisimile, quod res ipsae demonstrant, comprobans: Nos vero quae sensus experimento tanquam falsa damnantur, ex artis praescripto corrigentes, cogitavimus universi negotii disquisitionem velut in pugillum esse contrahendam, ut, OPTIME PHILO, in memoriam revoceris eorum quae viva voce a nobis accepisti.

Scire igitur debes, habitabilem orbis portionem mensuratam ad magnitudinem totius terrae reperiri quadrantem eius. Quoniam enim accepimus terram esse globosam, eiusque ambitum

6) τεχνικοῦ. Ita Ptolemaeum infra cap. 8. vocat. Tennul.

7) σοφώτερον Cod. Savil. Huds.

8) Hunc Philonem esse Geographum (cuius operis περὶ Πόλεων meminere Steph. Byz. Etymologici M. auctor, et Suidas [v. Φίλων] contendit Berkel. ad Steph. v. Ἀμισός, atque insuper addit discipulum fuisse Agathemeri, quem circa annum ducentesimum post natum Christum vixisse autumat. Huds. Philonis cuiusdam etiam meminerunt scholia ad Apollon. Rhod. III. 118, Philonis grammatici Eustathius ad Dionysium Per. 752. Idemne sit, qui librum περὶ πόλεων, non liquet. Philo Byblius floruit regnante Traiano. Illi adtribuit Uckertus, Geograpie Vol. I. P. I. p. 219 librum de urbibus.

1) Conf. Ptolemaei Magna const. I. 1. et Geogr. I. 19 sqq. Agathemer eadem dicendi ratione, quae mathematici uti solent. Idem

καὶ περίμετρον ἔχειν μοιρῶν τξʹ, τὰς μὲν ρπʹ κατὰ τὸ φαινόμενον μέρος τῆς γῆς ὑποθώμεθα, τὰς δ' ἑτέρας ρπʹ τῷ μὴ φαινομένῳ δῶμεν. Τοῦτο δὲ ποιήσωμεν ἐπὶ τοῖς τέσσαρσι τῆς οἰκουμένης μέρεσι, Βορείῳ λέγω καὶ Νοτίῳ καὶ Ἑσπερίῳ καὶ Ἑώῳ.

Εἶτα γράμμῃ διελόντες τὴν ὅλην οἰκουμένην ἀπὸ δύσεως μέχρι ἀνατολῶν, ἀφορίσωμεν τὸν Βοῤῥᾶν ἀπὸ τοῦ Νότου. Καλεῖτο δ' ἂν ἡ γραμμὴ Ἰσημερινὸς, ὡς ἐπὶ ταύτῃ ἀεὶ Ἰσημερίας γενομένης, καὶ ὡς ἐπειδὰν ἐν ταύτῃ τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται ὁ ἥλιος ἰσημερίας κατὰ πᾶσαν γινομένης τὴν γῆν.

Ἔπειτα κύκλῳ, δίχα τε καὶ πρὸς ὀρθὰς τῷ Ἰσημερινῷ, διελόντες τὴν οἰκουμένην, ἐκ τούτου τὸ δυσμικώτερον καὶ ἀνατολικώτερον τοῦ πόλου νοήσωμεν. Λέγοιτο δ' ἂν ἡ γραμμὴ αὕτη Μεσημβρινὸς[2], ἐπειδὴ ἐν ταύτῃ γινόμενος καθ' ἑκάστην ὁ ἥλιος τὴν μεσημβρίαν ἀποτελεῖ[3]. Ἀμφότερα δέ μοι δοκεῖ καλὸν, ἂν ὑποτυπῶ σχήμασιν, ὡς ἂν εὐληπτότερά σοι γένοιτο.

esse graduum 360; eorum quidem 180 gradus attribuimus adspectabili eius parti, reliquos 180 damus parti non apparenti. Hoc vero intelligemus per quatuor habitabilis plagas, nimirum borealem, et australem, et occidentalem, et orientalem.

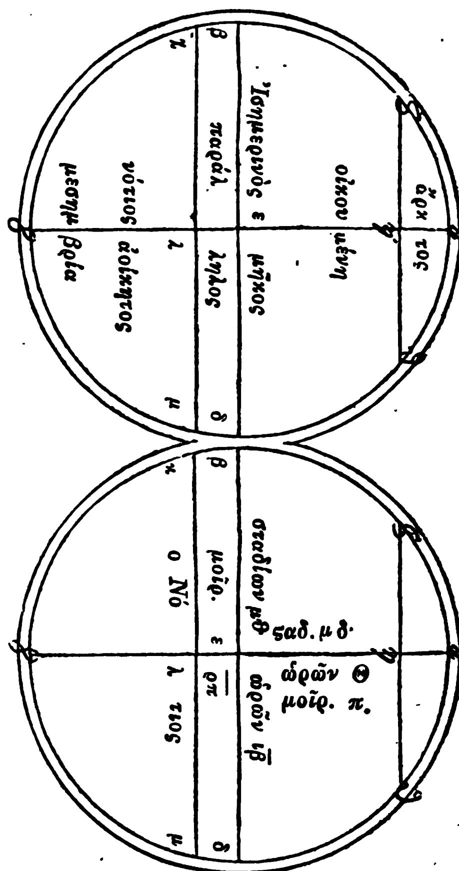
Deinde ducta linea ab occidente in orientem, qua dividamus totam habitabilem, separetur septentrio ab austro. Illa linea appellatur aequinoctialis, quod sub illa noctes semper aequentur diebus, quodque quoties in ea sol oritur, aequinoctium faciat per orbem universum.

Rursum in circulum, separatim et ad rectos angulos aequinoctiali, dividentes orbem, dignoscemus, quidnam sit in eo occidentale, quidnam poli orientale. Vocetur autem haec linea Meridiana, quandoquidem sol quotidie, ubi in eo constituitur, facit meridiem. Sed operae pretium videtur, utrumque figuris deformare, quo ista facilius mente consequaris.

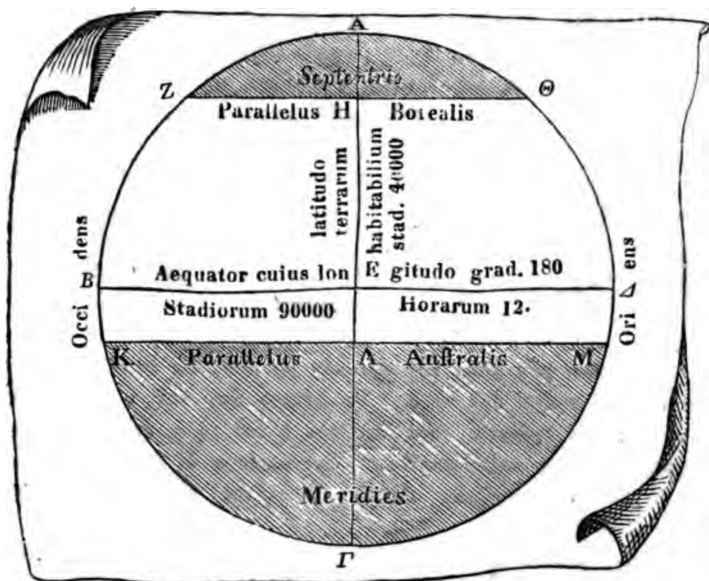
fere dicit Strabo II. p. III. sqq., et quidem: ὑποκείσθω δὴ σφαιροειδὴς ἡ γῆ. etc. Haec non sic accipi possunt, ac si Strabo et Agathemer de terrae rotunditate dubitarent. Ne longius essem quam hoc loco fieri possit, omnes qui has res accuratius tractare velint, ipsi Ptolemaeum, Strabonem (II. p. 109 sqq.), Plinius II. 64 sqq.) aliosque inspiciant. Conf. etiam: Histoire de l'Astronomie ancienne par Delambre. Paris 1817. 4. II. Tomi. Uckerti V. doctiss. librum: Geographie Vol. I. P. II. p. 36 sqq.

2) Μησεμβρινός. Subintelligitur κύκλος, non γραμμή. Tennul.

3) Eandem rationem qua lineas maximas in fingenda terra se scindunt docet Strabo II. p. 120. 131 extr.

1) μ. ϑ'. Est μυριάδες ϑ'. Cum ex hac figura 180 gradus conficiant stadia 90000, respondebit unus quingentis stadiis. Quid facies Agathemeri lib. II. cap. I. Plinio, et eum sequentibus, qui semicirculo asscribunt 12600 stadia et uni gradui 700? Oedipus exspectandus, qui hanc quaestionem expediat, vel Alexander qui nodum Gordii solvat. Tennul. Ad expediendam hanc rem neque opus est Oedipo, neque Alexandro; conf. enim Ptolem. geogr. I. 7. 11. Strab. II. p. 94 sqq., ubi p. 95 haec legimus: κατὰ τῶν νεωτέρων δὲ ἀναμετρήσεων εἰσάγηται ἡ ἐλαχίστην ποιοῦσα τὴν γῆν, οἵαν ὁ Ποσειδώνιος ἐγκρίνει περὶ ὀκτωκαίδεκα μυριάδας οὖσαν etc. Ex his Strabonis verbis certissime videmus, hanc mensuram non a Posidonio fuisse inventum, sed iam prius extitisse. Itaque Ukertus, V. Cl. Geographie Vol. I. P. II. p. 48 non satis accurate

loquitur: „Strabo führt an, Posidonius habe noch eine andere Bestimmung der Grösse der Erdkugel gegeben, zu 180000 Stadien; vermuthlich eine spätere Berichtigung, als man den Raum zwischen Rhodus und Alexandrien nicht zu 5000, sondern zu 3750 Stadien schätzte, [Strab. II. p. 125 extr] da 48×3750 gerade 180,000 Stadien beträgt.“ Hanc mensuram stadiorum 180000, cuius auctor male Posidonius habetur, recepit Ptolemaeus (Geogr. I. 7. 11), qui gradui 500 stadia tribuit (VII. 5). Theon in eo erravit, ut Ptolemaeum illius mensurae auctorem nominat (Comm. in Almagest. init.) De Posidonii alia terrae mensura v. Cleomed. p. 51 sq.; prae ceteris autem conf. Letronnii disquisitionem: Ueber die Erdmessungen der alexandrin. Mathematiker, quam germanice reddidi, una cum Lelewelii libro de Pythea geographo, p. 121 sqq. Ex hoc uno loco, eoque qui cap. 8. legitur, etiamsi non ex aliis, collato libro II. 1, qui sub Agathemeri nomine adhuc fertur, colligere possumus, hunc librum secundum ab alio quam Agathemero scriptum fuisse. Atque hoc unum est, quod a Tennulio propositum dilemma facile solvit. Ptolemaeus in definiendo terrae circulo maximo Hipparchi rationes praeceptaque sequitur, v. Strab. II. pag. 132. Ptolemaeus ipse (geogr. I. 4) Hipparchum laudat virum, qui astronomica ratione viaque adhibens in geographia tractanda multum profecit, conf. Strab. I. p. 6. II. p. 87. 93. 131 sqq.

[20] Ἔστω τὸ φαινόμενον τῆς γῆς Ἡμισφαίριον, ἐν ᾧ ἡ οἰκουμένη καταγράφεται, τὸ α β γ δ. Ἰσημερινὸς δὲ κύκλος ὁ β ε δ. Βόρειος δὲ παράλληλος, ἀφορίζων τὸ ἐγνωσμένον τῆς γῆς πλάτος, ὁ ζ Η Θ. Νότιος δὲ παράλληλος, ὁ ἀφορίζων καὶ αὐτὸς τὸ ἐγνωσμένον αὐτῆς πλάτος, ὁ Κ Λ Μ.

Ἔστιν οὖν ὁ τοῦ πλάτους σταδιασμὸς διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ μυριάδων δ'. τὸ ἀπὸ Βοῤῥᾶ ἐπὶ Νότον δηλονότι, ὅσον ἐγνωσμένον τε καὶ οἰκούμενον. Ὁ δὲ τοῦ μήκους σταδιασμὸς, ἤτοι τὸ ἀπὸ δυσμῶν ἕως ἀνατολῶν ἐγνωσμένον, ὃ καὶ οἰκούμενον, θ'. μυριάδων [21] σταδίων εἶναι λέγεται ἐπὶ Ἰσημερινοῦ, ὡρῶν δὲ ιβ' [1].

Διάστημα γὰρ κατὰ τὸν ἡλιακὸν δρόμον, ὡς ἔμαθες, τουτέστι τὸ ἀπὸ τοῦ β ἐπὶ τὸ δ. Τὸ μέντοι ἀπὸ τοῦ η ἐπὶ τὸ α ἐν τῷ Βορείῳ τμήματι, καὶ ἀπὸ τοῦ λ ἐπὶ τὸ γ ἐν τῷ νοτίῳ ἄγνωστον πάντη καὶ ἀοίκητον. Ἐγνωσμένον δὲ μόνον τὸ ἀπὸ τοῦ Η ἐπὶ τὸ Λ τμῆμα. Λέγεται δὲ πλάτος, ὡς εἴρηται, ἡ η λ, ἥδε β δ μῆκος.

Ἔστιν οὖν τὸ μὲν μῆκος, ὡς ἔφημεν, μοιρῶν μὲν ρπ', σταδίων δὲ μυριάδων θ', ὡρῶν δὲ ιβ'. Τὸ δὲ πλάτος μοιρῶν μὲν οθ' γ' ιβ' [2], ἢ ὅλων π', σταδίων δὲ μυριάδων δ', ὡρῶν δὲ θ'·

Esto igitur apparens telluris hemisphaerium, in quo describatur quicquid habitatur, Α Β Γ Δ. Sit autem circulus aequinoctialis Β Ε Δ, et huic parallelus borealis Ζ Η Θ, terminans cognitam terrae latitudinem: australis autem parallelus Κ Λ Μ etiam ipse, quaecunque eius cognita est latitudo, definiens.

Est igitur latitudinis dimensio per meridianam stadiorum 40000, a septentrione in austrum scil. quantum seu cognoscitur seu incolitur. Item longitudinis dimensio sive quantum ab occidente in orientem cognoscitur aut habitatur, definitur in Aequinoctiali Β Ε Δ stadiorum esse 90000, horarum 12.

Namque distantia secundum solis cursum, ut didicisti, id est, spatium ab Β ad Δ. Sic etiam incognitum prorsus et inhabitabile in segmento boreali, quicquid est ab Η ad Α, deinde in australi quicquid est a Λ in Γ ita ut solum sit cognitum, quicquid est reliqui ab Η ad segmentum Λ. Vocatur autem latitudo, sicut dictum est, spatium inter Η et Λ, longitudo Β Δ.

Est ergo longitudo, ut diximus, graduum 180, stadiorum vero 90000, horarum autem 12. At latitudo graduum 79 et 25 minutorum, aut summum graduum 80, stadiorum vero 40000,

1) Idem Ptolem. geogr. I. 11 init. contra Marini sententiam. Huds.

2) Γ' tertia gradus pars ιβ' 12a.

μὴ κατὰ πλάγια δὲ, καθότι ἐπὶ μὲν τοῦ μήκους ρπ', μοιρῶν ὄντος ιβ', ὡρῶν ἀκόλουθον εἶναι διάστημα. ἐπὶ δὲ τοῦ πλάτους π', μόνον ὄντος μοιρῶν, θ' ὡρῶν ἔχειν ἀνάβασιν, ὀκτὼ μὲν ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς Βοῤῥᾶν, μιᾶς δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς Νότον· οὐ γὰρ αὐτὸς λόγος ἐπ' ἀμφοτέρους ἐστὶν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ Ἰσημερινοῦ ὁ δρόμος ἐστὶν, ὡς ἔφημεν, τοῦ ἡλίου, καὶ ἐπειδὴ τὸ νυχθήμερον κδ' ὧραί εἰσι. Διέρχεται δὲ ὁ ἥλιος τὸν Ζωδιακὸν κύκλον, καὶ φαίνεται πρωῒ μὲν εἰς τὴν ἀνατολὴν κατὰ τὸν ὁρίζοντα, ἑσπέρας δὲ εἰς δυσμὰς κατὰ τὸν ὁρίζοντα καὶ νυχθήμε[-22]ρον ἀποτελεῖ· τὸ ἥμισυ ἄρα καὶ μεσαίτατον τῆς γῆς ιβ' ὡρῶν ἔχει διάστημα.

Ἐπὶ δὲ τῆς πρὸς Βοῤῥᾶν ἀναβάσεως τοῦτό σε εἰδέναι χρὴ, ὡς ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν ὢν, ὅτε μὲν κατὰ τὴν Ἰσημερίαν ἐστὶ, πανταχόθεν ἑνὶ ὁρίζοντι φαίνεται ἀνατέλλων καὶ δύνων ὁμοίως, κἀντεῦθεν Ἰσημερία ἐστὶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ μόνῃ· ὅτε δὲ τῆς πρὸς Βοῤῥᾶν ἢ πρὸς Νότον ἀπάρξεται, τότε δὴ καὶ ἡμέρα αὔξειν ἀπάρχεται τῷ μέρει, δηλονότι ᾧ ὁ ἥλιος περιέρχεται.

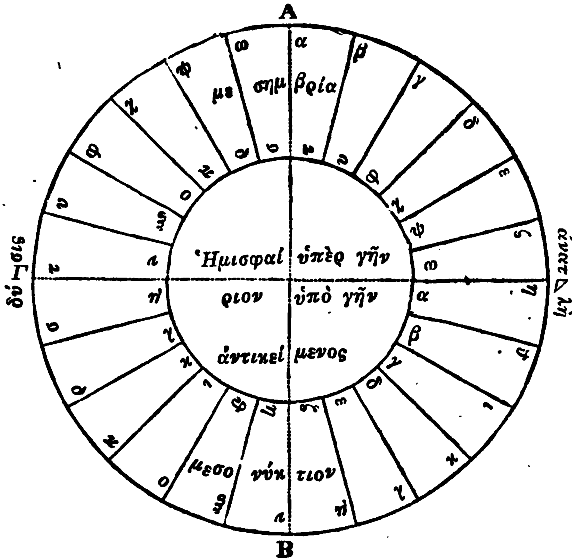
Ἔδοξε δέ μοι καὶ τοῦτο διὰ σχήματος ὑποδεῖξαί σοι, ὡς ἂν ἔχῃς ἀκριβῆ τὴν περὶ τούτων εἴδησιν. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστι δυνατὸν, τὸ σφαιροειδὲς εἰ μὴ σφαῖραν ἔχειν κατανοῆσαι, μέθ-

et horarum 9; sed non per obliqua haec latera, sicut in longitudine duodecim horarum intervallum per gradus 180 divisum proportionaliter procedit. Latitudo autem cum sit tantum 80 graduum, noctium dierumque incrementa in 9 horas alternantia sentit, quarum octo versus borealem partem ab aequinoctiali consurgunt, una reliqua ab aequinoctiali versus austrum. Non enim eadem in utrisque est ratio, si quidem (ut dicebamus) sol currit secundum aequinoctialem, absolvitque diem 24 horis: transit autem signiferum circulum, et apparet mane quidem in ortu iuxta horizontem, vesperi ad occasum iuxta eundem horizontem, diemque ac noctem consummat. Semis igitur et maxime medium terrae 12 horarum intervallum obtinet.

At vero in boreali adscensu sciendum tibi est, solem sub terra existentem, siquidem aequinoctialem circulum occupaverit, ubique terrarum uno et eodem horizonte videri oriri atque pari modo occidere, et inde aequinoctium est una sola die; simul autem vel in septentrionem vel in austrum recesserit, advehere quoque incipit dierum incrementa in illam mundi partem, in cuius latere circumvagatur.

Consilium mihi est, tibi id quoque apposita figura exhibere, ut ita habeas accuratam istorum notitiam. Quoniam enim fieri nequit, ut sphaericam figuram aliter quam si globum habeas,

οδόν τινα διεθέμεθα, πῶς δεῖ ἐν ἐπιπέδῳ τὴν τοῦ σφαιροειδοῦς καταλαβεῖν πραγματείαν. [23]

Ἔστω τοίνυν κύκλος ὁ ἐκτὸς νούμενος ὁ οὐράνιος, ὁ δ' ἐντὸς τῆς γῆς σχῆμα. Ἔστω σοι δ' ἕως ἐν ὑποδείγματι ὁ διὰ κοκκίνου εἰς τέσσαρα μερισμὸς, Δύσις μὲν Γ τ, καὶ Ἀνατολὴ η Δ, Μεσημβρία Α α, καὶ Μεσονύκτιον Β ν, τοῦ Ἰσημερινοῦ τὰ ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν μέρη.

x x x x x x x x x x x x x x x x x

x x x x x x x x x x x x x x x x x

comprehendas, methodum aliquam disposuimus, qua etiam in plano globosi racio percipiatur.

Sit igitur circulus extimus, quem coelestem intelligimus, intra quem qui ductus est, referat imaginem terrae. Ponatur etiam, ut in exemplo, divisio in quatuor partes per coccineum ductum occidens quidem Γ τ, et ortus η Δ, meridies Α α, media nox Β ν, aequinoctialis circuli plagae super terram vel infra.

Dividatur vero etiam uterque circulus, lineis ex communi centro aequalia segmenta definientibus, in 24 partes aequales inter se, totidem literis alphabeti utrinque adnotatis. Hisque ita dispositis intelligatur solem noctidui revolutione moveri ex α in β et γ et δ, ac sic deinceps.

[24] Χρὴ τοίνυν εἰδέναι, ὡς ὅταν ὑπὲρ γῆν μέν ἐστιν ὁ ἥλιος, εἰ μὲν κατὰ τὸ μέσον πως τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὸ Αα x x x x x x x x x x x x x x x x x x x x x x x x x x x Τῇ μὲν ΗΔ ἴσῃ γραμμῇ x x x x x x x x x x x x x x x x x Κατὰ τὴν γὰρ πρώτη ἀπάρχεται εἶναι ὥρα, ὡς η α δηλοῖ.

Τῇ δὲ Γ τ ἴσῃ γραμμῇ ἑσπέρα ἀπάρχεται, ὧν ἡ ν.

Καὶ τὸ ἑξῆς δὲ δῆλόν ἐστιν ἐντεῦθεν ἐκ τῶν στοιχείων, ὡς ὅταν μὲν εἰς τὸ β γίνεται ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν, εἰς μὲν τὴν ϑ β ἴσην γραμμὴν ὑπὸ γῆν πρώτη ἀπάρχεται ὥρα. τῇ δὲ Η Δ α γίνεται δευτέρα ὥρα.

Ὅταν δ' εἰς τὸ Γ γίνεται ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν, τῇ μὲν ι γ ἴσῃ γραμμῇ ὑπὸ γῆν ἴσῃ ἀπάρχεται ὥρα. τῇ δὲ Δ Η α ὑπὲρ γῆν τρίτη ὥρα ἀπάρχεται.

[25] Τοῦτο δεῖ νοεῖν, ἐπὶ πάντα τὸν κύκλον τοῦ τε ὑπεργείου καὶ ὑπογείου μέρους καὶ μήτινα ἔχειν ἀμφιβολίαν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἰσημερίαν ἡλιακοῦ δρό-

Dico, siquidem supra terras incedat sol per *A α*, quod est medium coeli, tunc futurum ut immineat vertici habitantium in *τ*, atque illic meridiem faciat, quam secundum eam vocare liceat lineam horae sextae, designatam literis *A α τ*. Habitantibus vero sub aequali linea *Δ H α*, conspici continget mane orientem attollentemque se ex horizonte solem, ubi hora iam inchoatur diei prima, quam ex aequo repraesentat illic linea *Π α*.

Eodem momento temporis existentibus sub aequali linea *H τ ν*, constitutis inquam in *ν*, iam incipit vespera, cum meridies est quam maxime habitantibus in *τ*, sicut dictum est.

Consequenter vero et illud liquet ex elementis geometricis, sol simul ac pervenit in *β* ex *α* adhuc quidem constitutus in superiore hemisphaerio, tunc sub terra in hemisphaerio altero habitantibus ad B sub linea *ϑ β*, scilicet horam inchoari primam, quo tempore iam secunda hora sub linea *Δ H α*.

At ubi iam sol tertium attigerit punctum, nempe *γ*, quod est adhuc supra hemisphaerium nostrum; tunc quidem habitantibus in *γ* sub linea aequali, scilicet *ι γ* sub hemisphaerium nostrum depressa prima hora incipit, cum habitantibus sub *Δ H α*, nostri adhuc hemisphaerii parte, tertia quam maxime hora labitur.

Atque haec ad hunc modum deinceps intelligenda sunt per universum orbis ambitum, tam in partibus, quae supra nostrum sunt hemisphaerium, quam infra illud iacent, neque ullatenus super his haesitandum.

Et haec quidem sic descripsimus, Sole circulum aequinoctialem obtinenti, quantum mihi quidem videtur satis commode;

μου συντετάχαμεν, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ καὶ σφόδρα ἁρμοδίως. Οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ τοῖς πᾶσι τοῦτο δοκεῖ.

Πλὴν ἴστω πᾶς τῶν ἀνατρέπειν ἐπιχειρούντων, ὡς οὐχ ὑπειληφότες ταῦτα γεγράφαμεν, ἀλλὰ ταῖς τῶν σοφῶν πειθόμενοι παραδόσεσιν, οἳ καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ πολλῶν ἑτέρων φιλοπονώτερον ἐξηγήσαντο.

ΚΕΦ. ζ.

Περὶ τῶν τῆς ἡμέρας διαφορῶν.

Περὶ δὲ τῶν τῆς ἡμέρας διαφορῶν, καθότι ἐπὶ μὲν τοῦ κατὰ τὸν Ἰσημερινὸν τμήματός ἐστιν ὡρῶν ιβʹ· ἐπὶ δὲ τὸν κατὰ τὸν διὰ Θούλης ὡρῶν κʹ. καὶ τοῦτό σοι, καθόσον ἐστὶν ἡμῖν δυνατὸν, ἐροῦμεν [1].

Ἔστιν οὖν ἰδεῖν οὕτως. Ὑποτυπώσομεν ἐνταῦθα πάλιν . . . . . . Δύσληπτον μὲν γάρ ἐστιν, ὡς καὶ [26] ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ἐν ἐπιπέδῳ τὴν τοῦ σφαιρόειδοῦς καταλαβεῖν ὡς ἔνι θεω-

an autem perinde ad aliorum quoque omnium captum apposite, id vero illorum esto iudicium.

Caeterum hoc unum habeto, quisquis evertere conaris, me ista conscripsisse, nulla opinatione privata inductum, sed persuaderi mihi me passum, ut praestantissimorum autorum doctrinis pridem laboriosissime elucrubratis variisque commentationibus accederem.

CAPUT IV.

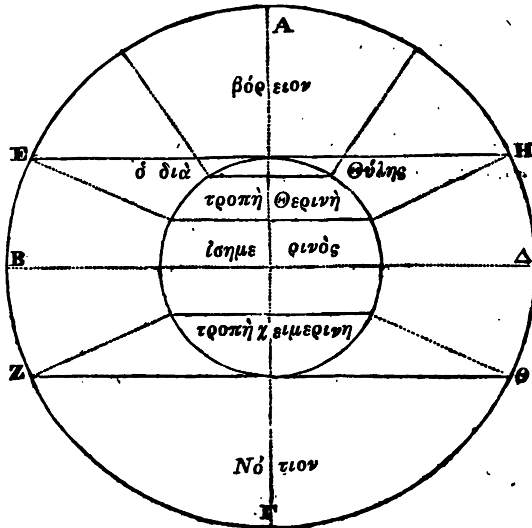
De dieî differentiis.

Ut vero etiam disputemus de diei differentiis, quatenus hic scilicet sub plaga aequinoctialis circuli est horarum 12; sub circulo autem qui per Thulen ducitur, dies est horarum 20: quomodo etiam hoc fiat, tibi pro virili nostra expediemus.

Hoc autem modo exponemus: Exhibebimus iterum hic schema, quod mundi figuram qualem qualem referat, nimirum circulum extimum coelestem, et intra hunc alterum terrestrem inclusum,

1) Haec de insula Thule Ptolemaeus primus proposuit geograph. lib. VIII. tab. I. Europae; neque enim Hipparchus parallelum per Thulem ductum (Strab. II. p. 132), neque etiam Eratosthenes (Strab. II. p. 135) designavit. Borealem enim diem longissimum esse 17 horas dixit Eratosthenes, Hipparchus autem esse ultimum Ierne insulam.

ρίαν. πλὴν τοῖς νοῦν ἔχουσιν εὐκόλως ἂν καὶ διὰ τοῦτο καταληπτὴ γενήσεται, μόνον εἰ τοῖς σχήμασι καὶ στοιχείοις μετ' ἀκριβείας προσέχωσι.

Πάλιν οὖν ἔστω κύκλος οὐράνιος ὁ Α Β Γ Δ, γῆ δὲ τὸ ἐντὸς, πλάτος δὲ τοῦ ζωδιακοῦ τοῦ Ε Ζ, καὶ Η Θ. πλὴν ταττέσθω ἡ Α Γ βόρειον καὶ νότιον, ἡ δὲ Β Δ δυτικὸν καὶ ἀνατολι[-27]κὸν, ὡσαύτως καὶ ἡ μὲν Ε Η θερινὸς τροπικὸς, ἡ δὲ Ζ Θ χειμερινός.

ut supra fecimus. Aliter enim, ut monuimus, difficillimum est in plano sphaericam figuram comprehendere, ut revera se habet: sed tamen ingenio praeditis facile erit rem vel sic percipere mente, si illam figuris et elementis accurate adhibuerint.

Denuo igitur ponatur circulus caelestis Α Β Γ Δ, et sit terrestris globi effigies eius internus circulus. Sit vero latitudo Zodiaci seu Zonae, quam vocant torridam, spatium inter duos tropicos aestivum et hibernum determinatum literis Ε Ζ et Η Θ. Praeterea vero sumantur ad partes Α et Γ plagae suppolares, borealis ad , australi s ad Γ: Item ad Β Δ intelligantur partes mundi occiduae et orientales; quemadmodum etiam ab Ε ad Η ducta circuli delineatio habeatur pro aestivo tropico, a Ζ autem ad Θ sit tropicus hibernus.

Ὑποθώμεθα τοίνυν ἀνιόντα τὸν ἥλιον ἐπὶ τὰς θερινὰς τροπὰς, ἢ ἀπιόντα τὰς χειμερινάς· ἀνάγκη τὸ ἡμισφαίριον φωτίζειν, ὅπου δ' ἂν καὶ ἔστι. Καὶ ὅρα μοι τὰς ἀπὸ τοῦ Ε Ζ καὶ Η Θ ἐκβαλλομένας γραμμάς. Καὶ ὅσον τὸ περιττεῦον τῷ Βορείῳ ἢ τῷ νοτίῳ ἐννόησον. Οὕτω γὰρ ποιῶν ῥᾳδίως δυνήσῃ γνῶναι τὴν ἑκάστου διαφοράν. Ταυτὸ οὖν δεῖ νοεῖν ἐφ' ὅλῳ τῷ πόλῳ.

Ἰδού σοι καὶ τούτου τὴν λύσιν, ὡς ἦν δυνατόν· ἐν ἐπιπέδῳ νοῆσαι παραδεδώκαμεν, εὐκολωτέρως δ' ἂν εἶχες νοῆσαι, εἰ τὴν οἰκουμένην κατεσκευάσαμεν.

[28] ΚΕΦ. η'.
Ἔκθεσις τῶν παραλλήλων.

Εἰδέναι δέ σε θέλω καὶ τοῦτο, ὡς οἰκουμένη πᾶσα εἴκοσι καὶ τρισὶ παραλλήλοις μερίζεται, ὡς παρὰ τοῦ τεχνικοῦ Πτολεμαίου μανθάνομεν [1], οἳ τὴν τῶν κλιμάτων ἡμῖν δηλοῦσι θέσιν,

Ponamus ergo Solem vel assurgere versus aestivum tropicum, vel deprimi in hibernum; necessario tunc sequitur, illud hemisphaerium plane illuminari, cui Sol quam maxime incumbit. Nunc cogita ex E et Z item ex H et Θ caelestibus tropicorum punctis velut demissas in centrum mundi lineas, quibus et in terreno globo caelestium circulorum analogia exprimatur et dignoscatur, quibus terris Sol aestivus ac hibernus impendeat; et sic considera quantum incrementi boreali vel australi plagae supra diurnum 12 horarum modum accedat. Hoc enim si feceris, facile poteris cognoscere harum utrinque secus partium discrimen; imo etiam intelligere, quid sub toto polo fiat, etiam ultra illum circulum, qui per Thulen describitur.

Vide etiam huius, quod promiseram, solutionem, quomodo nimirum fieret; ut in plano quoque istius cognito constaret tradidimus; quam tamen facilius potuisses comprehendere, si terrarum orbem in globum contulissemus.

CAPUT VIII.
Parallelorum circulorum descriptio.

Scire etiam hoc debes, orbem universum, quatenus habitatur, dividi tribus ac viginti parallelis, ut a Ptolomaeo huius artis prudentissimo discimus, qui climatum situs nobis indicant, se-

1) Agathemer ipse indicat, se Ptolemaeum sequi.

δι' ὧν αἱ τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν αὐξήσεις τε καὶ μειώσεις γίνονται. Θαυμασίως δὲ δηλοῦσιν ἀπ' ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν οἱ τοιοῦτοι παράλληλοι τάς τε ἐπαρχίας, ὅσαι ὑπὸ τὸν αὐτὸν παράλληλόν εἰσι, τάς τε πόλεις καὶ τ' ἄλλα ὅσα τῇ γεωγραφίᾳ παρέπονται.

Εἴκοσι τριῶν[2] τοίνυν ὄντων τῶν παραλλήλων .... τοῖς λοιποῖς ἔχει τὴν θέσιν· ἀλλ' ἰδίως Ἰσημερινὸς καλεῖται κατὰ μέσα τέμνων τὴν ὅλην γῆν. Ἀπ' αὐτοῦ γὰρ γίνεται ἡ ἀρχὴ τῶν πρὸς Βοῤῥᾶν ἢ πρὸς Νότον ἀνιουσῶν καὶ κατιουσῶν μοιρῶν. Οὗ τὸ μῆκος προλαβόντες εἴπομεν εἶναι μυριάδων θ' σταδίων[3].

Ἑξῆς δὲ πρὸς Βοῤῥᾶν γράφεται παράλληλος, ὃς καλεῖται πρῶτος. Ἐρεῖ δέ τις ἴσως· πῶς οὐχὶ δεύτερος καλοῖτο οὗτος, ἅτε προτιθεμένου τοῦ Ἰσημερινοῦ; ἀλλ' εἴρηται καὶ αἰτία· ὅτι Ἰσημερινὸς οὐχὶ παράλληλος, ἀλλ' ἰδίως Ἰση[-29]μερινὸς καλεῖ-

cundum quae dierum noctiumqae incrementa et decrementa incedunt. Isti sane paralleli miranda facilitate nobis manifestant ab ortu in occasum usque, quaenam provinciae eidem parallelo sint subiectae, quae urbes, quaeque id genus alia, quae geographiam comitantur.

Cum ergo sint tres ac viginti paralleli, est praeterea alius principem locum obtinens, qui reliquis non accensetur, sed proprie aequinoctialis vocatur, loco medio omnem terram partitus. Ab illo enim sumitur initium graduum vel in boream ascendentium, vel in austrum descendentium. Huius longitudinem posuimus antea esse stadiorum 90000.

Inde versus boream parallelus scribitur, qui vocatur primus. Hic forte aliquis interroget, cur non potius iste secundus indigetetur, cum iam aequinoctialis ante illum sit constitutus? In promptu causa est. Quia aequinoctialis nullum paralleli nomen

2) Hic numerus non est falsus. *εἴκοσι τριῶν* ortum esse videri possit ex hac numerandi nota *ΚΑ*, quae significat *κγ*. Litera *Α* in codicibus saepissime est *Γ* sive *γ*. Igitur *Α* pro *γ* legebatur; sed *Α* sive *α'* legi atque *κα'* rescribi videri posset. Numerum integrum esse videmus ex commentatione paralleli quarti. Ex hoc loco sive potius toto capite videmus, Agathemerum nullo alio Ptolemaei libro usum fuisse, nisi geographia. Plures autem Ptolemaeus in Compositione mathematica quam in Geographia posuit parallelos; illic 28, hic autem tantummodo 21 dedit. Conf. prae ceteris F. Guil. Wilbergii editionem Cl. Ptolemaei geogr. p. 70 sqq., et Dodwellii diss. §. 7. Wilbergius in nonnullis parallelis numeros vulgatae lectionis mutavit; eos autem auctor noster tuetur, quem Wilbergius neglexit.

3) Vid. supra p. 336 sq. notam nostram.

ται, πρῶτος δὴ λοιπῶν παραλλήλων ὁ μετ' αὐτὸν λέγεται ἐπί τε τὰ Βόρεια ἰόντων ἡμῶν καὶ τὰ νότια. Ἀπέχει δὲ οὗτος τοῦ Ἰσημερινοῦ μοίρας δ' δ' πρὸς Βοῤῥᾶν, καὶ διαφέρει τούτου μιᾶς ὥρας τετάρτῳ, διὰ τὸ πρὸς Βοῤῥᾶν ἀνιέναι τὸν ἥλιον. Ἐπ' αὐτὰς δὲ τὰς θερινὰς τροπὰς γινομένου τοῦτο εἰδέναι δέον.

Καὶ αὖθις ὁ δεύτερος παράλληλος, ἀπέχων καὶ οὗτος μοίρας μὲν η' γ'. ιβ', διαφέρων δὲ ἡμισείᾳ μιᾶς ὥρας, ἤτοι ἔχων τὴν μεγίστην ἡμέραν ὡρῶν ι β' καὶ ἡμισείας.

Εἶτα ὁ τρίτος παράλληλος, ἀπέχων μοίρας μὲν ι β' ἡμισείᾳ, διαφέρων δὲ ἡμίσει καὶ τετάρτῳ μιᾶς ὥρας.

Καὶ ἑξῆς ὁ τέταρτος, ἐν ᾧ ἡ ἀρχὴ κλιμάτων τέθειται (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ διὰ Μερόης πρῶτον κλίμα) ἀπέχει τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς Βοῤῥᾶν μοίρας ις'. γ'. ιβ'. καὶ διαφέρει ὥρᾳ μιᾷ, ὡς ἔχειν τὴν μεγίστην ἡμέραν ὡρῶν ι γ'. Ἔχει τὸ μῆκος σταδίων μυριάδων ὀκτὼ καὶ ϛ τ λ γ' ἔγγιστα. ᾧ ἀντίκειται ὁ νοτιώτατος παράλληλος ὁ δεύτερος ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς Νότον ἀπέχων μοίρας ι ϛ'. γ. ιβ'. πρὸς Νότον, ὅσα καὶ ὁ διὰ Μερόης πρὸς Βοῤῥᾶν, διαφέρων τε μιᾷ ὥρᾳ ὁμοίως [30]·τῷ

sortitur, sed proprie aequinoctialis vocatur; illi igitur proximus appellatur reliquorum primus, sive in septentriones sive in austrum tendamus. Abest vero hic ab Aequatore gradibus 4 et minutis 15 versus borean, differtque ab illo per quadrantem unius horae, quando Sol ascendit versus borean. Intelligendum enim id est, quum venit ad ispum solstitium aestivum.

Qui hunc sequitur est secundus parallelus, etiam distans gradibus 8 minutis 25, quo loco differentia est in semissem unius horae, sive maximam diem habens horarum 12 minutorum 30.

Deinde tertius parallelus ab Aequatore distans gradibus 12 et dimidiato, et faciens diei differentiam in tres quartas unius horae.

Hunc sequitur quartus, in quo positum est climatum initium, (id enim est per Meroen primum clima) abest vero ab aequinoctiali versus borean gradibus 16 minutis 25, et excedit spatio horae unius, ita ut habeat diem maximum tredecim horarum. Eius longitudo est stadiorum 86333 quam proxime. Huic obiacet maxime australis parallelus alter, ab Aequatore in austrum distans iisdem gradibus 16 et minutis 25, sed in austrum, quot etiam hic per Meroen consurgit in septentriones; et idem horae unius discrimen habet, ut hic per Meroen, ut proinde eandem

διὰ Μερόης, ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ μήκει ἴσος ἐστὶ τούτῳ. οὐ νοτιώτερον οὐδὲν ἐγνωρίσθη παρ' ἀνθρώπων.

Μεταξὺ δὲ τούτου τε καὶ Ἰσημερινοῦ x x x x x x x x x x *μοιρῶν η'. γ'. ιβ', διαφορὰν δὲ ἔχων ἡμιωρίου. Τῆς μιᾶς τοίνυν ὥρας τὴν διαφορὰν ἐπὶ θάτερα μέρη μοιρῶν ι ς' γ'. ι β'. εὑρίσκομεν οὖσαν. Τούτων δὲ τῶν νοτίων παραλλήλων δηλονότι διὰ Μερόης ἕνεκα παραλλήλου μνημονεύσαντες τοῦ προηργμένου δρόμου ἤδη ἐχώμεθα.*

Πέμπτος τοιγαροῦν μετὰ τὸν διὰ Μερόης παράλληλος γράφεται, μοίρας μὲν ἀπέχων κ'. δ'. ὥραν δὲ μίαν καὶ δ.

Ὁ ἕκτος μετ' αὐτὸν, ὁ καὶ διὰ Συήνης γραφόμενος καὶ ὑπὸ τὸν θερινὸν τροπικὸν, ἀπέχων καὶ οὗτος μοίρας μὲν κ γ'. ∟' δ', διαφέρων δὲ τοῦ Ἰσημερινοῦ ὥρᾳ μιᾷ καὶ ἡμίσει. ἐν ᾧ ἐστι δεύτερον κλίμα. ἔχει δὲ μῆκος σταδίων μυριάδων ὀκτὼ καὶ ,β τ λ ς' [1].

Εἶτα ὁ ἕβδομος, ἀπέχων μοίρας κ ζ'. ∟', ὥραν δὲ α'. ∟'. δ'.

Ὁ ὄγδοος, ὁ καὶ δι' Ἀλεξανδρείας, ἀπέχων μὲν λ'. γ', ὥ-

illi longitudinem possideat; neque illo quicquam australius in mortalium notitiam pervenit.

Inter illum et aequinoctialem est medius alter parallelus ab Aequatore distans gradibus octo minutis 25, et dimidium horae largiens. Ergo unius differentiam horae ex altera parte invenimus esse 16 graduum et 25 minutorum. Nunc vero istorum parallelorum australium nempe per Meroen propter parallelum mentione facta inceptum cursum persequamur.

Quintus ergo post parallelum per Meroen describitur in distantia graduum 20, minutorum 15, longiorem hora 1 et minutis 15 diem exhibens.

Huic proximus sextus, per Syenen describitur et sub ipso tropico aestivo, distans et ipse gradibus 23, minutis 45, aequinoctialem superans hora una cum semisse; quo in loco statuitur secundum clima. Habet autem hic parallelus longitudinem stadiorum 82336.

Septimus in ordine distat gradibus 27, minutis 30, et differt excessu unius horae et minutorum 45.

Octavus autem, qui et per Alexandriam, abest gradibus 30,

1) 82336. Hinc corrigendus numerus apud autorem lib. II. cap. 13. Ubi longitudo terrae iisdem 23 gradibus et 45 minutis subiecta describitur in MS. literis paene exolescentibus. Tenuul.

ρας δὲ β'. ἐν ᾧ τὸ τρίτον κλίμα. [31] Ὅρα μοι τὴν τῆς ὥρας ἐνταῦθεν διαφορὰν μοιρῶν οὖσαν ιγ'. ∠ γ'. ιβ'.

Ὁ ἔννατος, ἀπέχων μοίρας μὲν λ γ'. γ', ὥρας δὲ β' καὶ δ'.

Ὁ δέκατος, ὁ καὶ διὰ Ῥόδου, ἀπέχων μοίρας μὲν λ ς, ὥρας δὲ β', ∠. ἐν ᾧ τὸ τέταρτον κλίμα, οὗ τὸ μῆκος σταδίων μυριάδων ζ' καὶ ͵β ω ι β' ἔγγιστα[1].

Ὁ ἑνδέκατος, ἀπέχων μοίρας μὲν λη'. ∠. ιβ', ὥρας δὲ β'. ∠'. δ'.

Ὁ δωδέκατος, ὁ καὶ δι' Ἑλλησπόντου, ἀπέχων μοίρας μὲν μ'. ∠. γ'. ι β'. ὥρας δὲ γ'. ἐν ᾧ τὸ πέμπτον κλίμα. Ἰδοὺ καὶ ταύτης τῆς πρὸς Βοῤῥᾶν τρίτης ὥρας διαφορὰν μοιρῶν ι'. ∠. ιβ'.

Ὁ τρισκαιδέκατος, ὁ διὰ Βυζαντίου γραφόμενος, ἀπέχων μοίρας μὲν μ γ'. ιβ'. ὥρας δὲ γ' καὶ δ'.

Ὁ τεσσαρακαιδέκατος, ὁ καὶ διὰ μέσου Πόντου, ἀπέχων μοίρας μ ε', ὥρας δὲ γ' ∠. ἐν ᾧ τὸ ἕκτον κλίμα.

Ὁ πεντεκαιδέκατος, ὁ καὶ διὰ Βορυσθένους, ἀπέχων μοί-

minutis 20, et duabus horis; ubi iam tertium clima. Hic animadverte alterius horae incrementum nasci intra gradus 13 et minuta 55, cum prioris fuerint gradus 16 et minuta 25.

Nonus abest gradibus 33, minutis 20, horis 2 et 15 minutis.

Decimus, etiam per Rhodum, distans gradibus quidem 36, horis 2 et semisse: in quo quartum clima. Huius longitudo est stadiorum 72812 admodum.

Undecimus abest gradibus quidem 38, minutis 35, horis autem 2 et minutis 45.

Duodecimus, qui etiam per Hellespontum, abest gradibus quidem 40, minutis 55, horis autem tribus, ubi quintum clima. Vide etiam illius tertiae horae ad borean discrimen 10 gradibus, minutis 35.

Tertius decimus per Byzantium descriptus, abest gradibus quidem 43, minutis 5, horis autem 3, minutis 15.

Quartus decimus, qui etiam per medium Pontum, abest gradibus 45, et horis 3 ac 30 minutis, in quo clima sextum.

Decimus quintus, qui etiam per Borysthenem, distat gradi-

1) Distantia Meridianorum, quo magis ab Aequatore recedas, describit Parallelo hoc decimo, qui ducitur per Rhodum, mensuravit autor longitudinem terrae lib. I. cap. 4, ubi iam 68549, iam 72477, iam 71560 stadia, et lib. II. cap. I. 70000 posuit. Tennul.

ρας μὲν μ η', ∠', ὥρας δὲ δ'. ἐν ᾧ ἕβδομον κλίμα, καὶ ταύτης δὲ τῆς ὥρας ἡ διαφορὸ μοιρῶν ζ ∠''. ιβ'.

[32] *Ὁ ἑκκαιδέκατος ἀπέχων μοίρας να'. ὥρας δὲ δ. ∠''.*

Ὁ ἑπτακαιδέκατος, ἀπέχων μοίρας νδ', ὥρας δὲ ε'. ὧδε τὴν τῆς ὥρας διαφορὰν νόει μοιρῶν οὖσαν ε'. ∠'.

Ὁ ὀκτωκαιδέκατος ἀπέχων μοίρας νϛ', ὥρας δὲ ε'. ∠'.

Ὁ ἐννεακαιδέκατος, ἀπέχων μοίρας ν η', ὥρας δὲ ϛ'. Κἀνταῦθα πάλιν τῆς ὥρας τὴν διαφορὰν ἴδε μοιρῶν οὖσαν τεσσάρων.

Ὁ εἰκοστὸς, ἀπέχων μοίρας ξ α', ὥρας δὲ ζ' καὶ ὧδε ἡ τῆς ὥρας διαφορὰ μοιρῶν γ'.

Εἶτα ὁ εἰκοστὸς πρῶτος ὁ βορειότερος, ὁ καὶ διὰ Θούλης γραφόμενος, οὗ βορειότερον οὐδὲν ἐγνωρίσθη πάρ' ἀνθρώπων[1], *ἀπέχων τοῦ Ἰσημερινοῦ μοίρας ξ γ', ὥρας δὲ η'. οὗ τὸ μῆκος*

bus 48, minutis 30, quatuor horis, in quo septimum clima. Etiam huius horae differentia intra gradus 7 et minuta 35.

Decimus sextus abest gradibus 51, horis autem 4, minutis 30.

Decimus septimus distat gradibus 54, 5. Hic colliges horis horae accessionem factam spatio 5 graduum et 30 minutorum.

Decimus octavus abest gradibus 56, horis autem 5, minutis 30.

Decimus nonus distat gradibus 58, horis 6. Ubi rursum considera unius horae discrimen factum post solos quatuor gradus.

Vigesimus abest gradibus 61, horis autem 7. Et hic discrimen horarium intra gradus 3.

Tandem vigesimus primus, omnium maxime septentrionalis, per Thulen scriptus, ultra quem nihil magis boreale hominibus compertum: distans ab Aequatore gradibus 63, horis autem octo,

1) *Ἐγνωρίσθη παρ' ἀνθρώπων.* Dicit nihil ulterius in hominis notitiam pervenisse: ut et p. 210 (ubi iisdem verbis utitur) non praesupponit illum parallelum per Thulen, et *ἀντὶ διὰ Μερόης* ab hominibus incoli. Nam post decimum septimum parallelum, qui premitur gradibus 54, desinit terra coli; quod probo, quia infra p. 217 dicitur omnis terra inhabitabilis a polo ad gradum 36. Parallelus autem per Thulen distat ab Aequatore non 54, sed 63 gradibus. Hinc facile colligitur cogniti orbis latitudo, quae pag. 200 fuit promissa, et donata gradibus 79. minutis 25. Nimirum ex 63 gradibus, quibus subiicitur parallelus per Thulen, et 16. 25. Paralleli *ἀντὶ Διὰ Μερόης*. Convenit autem autori cum reliquis Geographis, nisi quod quintum clima illi subiiciant Romae ad gradum 41. 20. sextum Borystheni, ad 45. 24. septimum Ryphaeis montibus ad 48. 40. Tenaul.

σταδίων μυριάδων τεσσάρων, καὶ ω ν δ'. ἐνταῦθα κατήντησεν ἡ τῆς ὥρας διαφορὰ μοίραις δυσίν.

Εἰ οὖν τὰς ἀπὸ τῆς πρώτης καὶ ἕως τῆς ὀγδόης ὥρας προσέχῃς τῶν μοιρῶν ἐλαττώσεις, ἐκ τούτου [33] δυνήσῃ καὶ τὴν τῶν ἡμερῶν αὔξησίν τε καὶ μείωσιν διαγνῶναι.

Ταυτὸν γὰρ δεῖ νοεῖν ἐν ταῖς νυξὶ τοῦ νοτίου πόλου, ὅτε ὁ ἥλιος πρὸς Βοῤῥᾶν ἄνεισι. Πάλιν τε κατὰ τὸ ἀντικείμενον, ὅτε πρὸς Νότον κατέρχεται, ταῖς ἡμέραις μὲν τὴν μείωσιν εἰς τὰ βόρεια, ταῖς νυξὶ δὲ τὴν αὔξησιν γίνεσθαι.

ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦ. α'.

Ἀναμέτρησις τῆς ὅλης γῆς.

Ἡ τῆς ὅλης γῆς περίμετρος σταδίων κέ μυριάδων καὶ β[1]

cuius longitudō stadiorum 40854. Ibi occurrit horae discrimen duobus gradibus.

Si itaque a prima et ad hanc octavam horam attente consideraveris graduum imminutiones, ex eo poteris dignoscere dierum incrementa et decrementa.

Etenim idem considerandum est in nöctibus Austrini poli, cum Sol ad boream ascendit. Vice versa (ut est contrariorum eadem ratio) cum Sol in austrum descendit, dies versus borealia diminui, et noctes crescere.

AGATHEMERI

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Dimensio universae Terrae.

UNIVERSAE terrae ambitus traditus est stadiorum 252000:

1) 252000. Sequitur nunc autor Eratosthenem, Macrobium, Vitruvium, Strabonem Plinium, Capellam, quos et Ioannes de Sa-

παραδέδοται. Μέγεθος δὲ τῆς οἰκουμένης τὸ [34] μὲν ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν σταδίων ἀναμεμέτρηται ἑπτάκις μυρίων [1].

Τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἀπὸ Γάγγου ποταμοῦ ἐκβολῆς τοῦ ἐν Ἰνδοῖς ἑωτινωτάτου ἐπὶ τὸ δυτικώτατον τῆς ὅλης οἰκουμένης ἀκρωτήριον, ὃ καλεῖται μὲν ἱερὸν, τῆς Λυσιτανίας δέ ἐστιν ἄκρον, τόδ' ἐστὶ τῶν Ἡρακλέους στηλῶν δυτικώτερον σταδίους που τρισχιλίους [2]. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ μῆκος τῆς ὅλης οἰκουμένης.

Τόδε πλάτος ᾗ πλατυτάτη τυγχάνει οὖσα τρισμυρίων ἀναμετρεῖται σταδίων χιλίων ἔλαττον, ἀπὸ μεσημβρίας ἐπὶ τὰς ἄρκτους. Καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου μέχρι τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου τριάκοντα καὶ ἓξ τμήματα [3] πάντα ἐστὶν ἀοίκητα, δια

magnitudo autem eius partis, quae habitatur, habet ab ortu in occasum dimensionem 70000 stadiorum.

Quae numerantur ab ostio Gangis fluminis, apud Indos maxime orientalis, ad maxime occiduum totius habitabilis promontorium, quod vocatur sacrum, et Lusitaniae est promontorium, occidentalius ipsis adeo columnis Herculis circiter in 3000 stadiorum. Haec quidem est totius habitabilis orbis longitudo.

At vero latitudo, qua latissimus est, censetur stadiorum triginta millibus, minus uno millenario, a meridie in septentriones. Et quidem ab ipso polo arctico ad circulum arcticum

cro Bosco autores habet. Ut ex divisore 360 et dividendo 252000 numeris resultaret quotiens rotundus 700 stadia respondentia uni gradui. Sed Philander ex Cleomede notat Eratosthenem posuisse 250000 stadia, et dedisse uni gradui 694$\frac{4}{9}$. — Ut reliquorum sententias (nam citius inter Philosophos conveniet, quam horologia) mittam, Ptolomaeus ambitui terrestri 22500 miliaria, hoc est, 180000 stadia, et uni gradui 500 attribuit. Communior est mensura accuratissimi Geometrae Lansbergii attribuentis toti aequatori tantum 172800, singulis partibus 480 stadia, vel 15 milliaria Germanica, milliaribus singulis 32 stadia, vel 4 milia passuum. Alfraganus quem in dimensione terrae saepe et Ioannes de Sacro Bosco sequitur, descripsit gradum in 56$\frac{2}{3}$ millia, sive 453$\frac{1}{3}$ stadia. Tennul. Hipparchus etiam illam mensuram, ut Eratosthenes, recepit; gradus quisque continebat 700 stadia. Strabo II. p. 113. 116. 132. V. supra p. 205-209 sq. al. Omnia sunt Eratosthenis. Nescio quomodo tam diversa consarcinata sint.

1) 70000. Plinius lib. 4. 109 facit 69480 stadia, sive 8985 millia passuum. Tennul. Cf. Strab. I. p. 61 qs. II. p. 105. 106. 113. 114.

2) Idem legis apud Marcianum p. 39 sq. ed. nostr. Strabo autem praebet 3500 stadia III. p. 137. V. supra p. 308 sq.

3) Nil ultra 54 gradum prioribus seculis cultum facile conceditur. Sed quis unquam fando accepit inter circulum arcticum et polum arcticum esse distantiam 36 partium, cum circulus

κρύος. στάδιοι δ' εἰσὶν οὗτοι δισμύριοι καὶ ͵ε καὶ σ'. Ἀοίκητα δέ ἐστι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ ἐπὶ σταδίους η[4]· ἣ ἀρχὴν τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ὑποτιθέμεθα, καθάπερ κατ' ἄρκτους τὰ μετὰ τὸν ἀρκτικὸν εὐθέως κύκλον[5].

Ὥστε τοὺς πάντας τῆς δὲ ἐπιφανείας ἀοίκους συνάγεσθαι σταδίους τρισμυρίους καὶ ε'[6]. Λοιπὸν οὖν καταλείπονται οἰκήσιμοι ὑπὸ τὴν εὔκρατον πεπτωκότες στάδιοι δισμύριοι καὶ ͵θ, [35] ἅπερ ἐστὶ μίλια μὲν ͵γχ κ έ, σχοῖνοι[1] δὲ ἐκ σταδίων λ',

sunt sectiones 36, omni ex parte inhabitabiles propter frigus, per stadia 25200. Etiam inhabitabilia sunt spatia ab aequinoctiali ad 8000 stadia, ubi demum initium a nobis habitati orbis supponimus, sicut et versus septentriones post arcticum illico circulum.

Ita ut ferme huius superficiei inhabitata stadia 36000 colligantur. Quare superest, ut sub temperata habitari credantur stadia 29000, quae sunt millia passuum 3625, schoeni vero sta-

arcticus a mundi polo distet, quantum ecliptica ab Aequatore? Verum si 36 gradus' conficiunt 25200, ergo uni cedent 700 stadia, et sic putanda erit ratio.

Gradus	faciunt stadia	
36	. . . 25200.	inculta
$12\frac{4}{7}$	. . . 8800.	inculta
$41\frac{3}{7}$	. . . 29000.	habitabilia.
90	. . . 63000.	Tennul.

4) Σταδίους η. Puto legendum σταδίους η καὶ Ω'. Tennul.

5) V. Dodwelli diss. §. 23.

6) Τρισμυρίους καὶ ͵ε. L. Τρισμυρίους καὶ ͵δ. Faciunt enim 8800 et 25200. simul 34000. Tennul. Hanc Tennulii emendationem confirmat Dodwellus diss. §. 33.

1) Σχοῖνοι. Schoenus est Herodoto lib. 2. cap. 6. sexagenorum stadiorum, duarum Parasangarum, ut et Hermogeni in libello περὶ μεθόδου δεινότητος, ostendenti esse verbum Aegyptium, quemadmodum Parasangas Persicum est. Strabo lib. XI. Schoenum facit 40 stadiorum pag. 530 sed lib. 17. pag. 804 et lib XI. p 518 profitetur esse diversam Schoenorum mensuram se expertum, cum Artemidoro, qui stadiorum 120 et 60 et 30. Schoenum invenit. Plinius lib. 12. cap. 15: Schoenus patet Eratosthenis ratione stadia XL, hoc est, pass. quinque M. aliqui XXXII. stadia singulis Schoenis dedere. Sed idem statuit cum Agathemero Schoenum esse triginta stadiorum lib. V. cap. 10. Hoc ipsum statuunt et recentioris aevi scriptores. Hero in suis γεωμετρουμένοις (quod opus propediem dabo) ὁ σχοῖνος μίλια δ' καὶ ὁ παρασάγγης τέσσαρα. Verum si Schoenus, inquit, constat quatuor millibus, continebit quatuor triginta duo stadia. Respondeo, plerique recentiorum singulis millibus non octo stadia, sed septem et semissem dederunt, ut noster auctor lib. II. cap. 14. Sic Vossius adducit ex Heroue: Σχοῖνος ἔχει μίλια τέσσαρα, σταδίους τριάκοντα. Item: Ὁ παρασάγγης ἔχει μίλια τέσσαρα, σταδίους τριάκοντα. Tennul. V. Dodwellii diss. §. 24.

μικρῷ πλέον ἐννεακόσιοι, ὃ δὴ καὶ πλάτος ἐστὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης.

ΚΕΦ. β'.

Περὶ διαιρέσεως τῆς οἰκουμένης.

Διαιρεῖται δὲ ἡ ὅλη οἰκουμένη εἰς ἠπείρους τρεῖς, Ἀσίαν τε καὶ Λιβύην καὶ Εὐρώπην. ἡ δὲ διαίρεσις ἰσθμοῖς ἢ πορθμοῖς [1]. Καί εἰσιν ὅροι τῶν ἠπείρων, τῆς μὲν Εὐρώπης πρὸς τὴν Λιβύην στῆλαι τε καὶ πορθμὸς Ἡράκλειος, δι' οὗ ἡ καθ' ἡμᾶς εἰσχεῖται θάλασσα. Τῆς δὲ Ἀσίας πρὸς τὴν Εὐρώπην ἰσθμὸς, ὃς ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τῆς Μαιώτιδος λίμνης ἐπὶ τὴν πρὸς ἄρκτους θάλασσαν διήκει. Διαῤῥεῖ δὲ τὸν ἰσθμὸν τοῦτον ποταμὸς Τάναϊς [2]. Χωρίζεται δὲ καὶ ἡ Ἀσία τῆς Λιβύης ἰσθμῷ πάλιν στενῷ. Τοῦτον δὲ ἡ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ Πηλούσιον θαλάσσης ἐπὶ τὸν μυχὸν ἀνιοῦσα τοῦ Ἀραβίου κόλπου γραμμή. Οἱ μέντοι παλαιοὶ [3] τήν τε Λιβύην καὶ τὴν Εὐρώπην, ὥσπερ μίαν οὖσαν, συναμφοτέρας ἐκάλουν ἑνὶ καὶ μόνῳ τῷ τῆς Εὐρώπης ὀνόματι.

diorum tricenum singuli, paulo plures quam 900: quae et ipsa est latitudo habitati nostri orbis.

CAPUT II.

De divisione orbis habitabilis.

Dividitur vero universus orbis in tres continentes, Asiam, Africam et Europam; quae divisio isthmis vel fretis peragitur. Et termini continentium sunt, Europae ad Africam columnae et fretum Herculeum, per quod infunditur mare nostrum: Asiae ad Europam isthmus, qui a Maeotidis paludis recessu in mare boreale porrigitur: quem isthmum fluvius Tanais rigat. Etiam Asia ab Africa dividitur angusto iterum isthmo, quem ducta a mari prope Pelusium ad intimam sinus arabici partem linea designat. Veteres tamen Africam et Europam, velut quae una esset, utramque simul uno et solo Europae vocabulo appellabant.

1) Iam Eratosthenes hanc rem, qui in controversia erat, eodem fere modo tractavit, ut ex Strabone I. p. 65 videmus.

2) Conf. Strab. VII. pag. 310. 311. XI. p. 490 init. 491. 492. XII. p. 454 al. Plin. h. nat. IV. 24.

3) Idem plane dicit Gergraphus Nubiensis. V. Cl. Dom. Hyde ad Peritsoli itinera mundi p. 14. Huds. V. supra p. 290.

[36] ΚΕΦ. γ΄.

Πῶς ἔχουσι σχέσεως αἱ τρεῖς ἤπειροι πρὸς τὸν ὁρίζοντα κύκλον τῆς οἰκουμένης.

Πάλιν δὲ τῶν τριῶν ἠπείρων ἡ μὲν Εὐρώπη πρὸς ἄρκτους καὶ δύσεις ἐστὶ πᾶσα· ἡ δὲ Λιβύη πρὸς μεσημβρίαν καὶ δύσιν. Ἡ δὲ Ἀσία πρὸς τὰς ἀνατολὰς κειμένη ἀντιπαρήκει ταῖς δύο παρίση. Ἀπὸ γὰρ τῶν βορειοτάτων ἐπὶ τὰ νοτιώτατα τῆς ἐγνωσμένης ἐκτείνεται.

ΚΕΦ. δ΄.

Περὶ τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην ἐθνῶν [1].

Τούτων ἐκκειμένων ὑπογραψόμεθα ὁλοσχερῶς κατὰ τὸ τυπωδέστατον τὰ καθ' ἑκάστην ἤπειρον ἔθνη, καὶ τὰς ἐμπεριεχομένας θαλάσσας, ὡς δύνασθαι ῥᾳστά τινα, διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλας σχέσεως αὐτῶν, τὴν ὅλην οἰκουμένην μηδὲν εἰκόνος δεηθέντα τῷ νῷ περιαρθρῆσαι. Ἔστι τοίνυν κατὰ τὸ κεφαλαιῶδες ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ ἔθνη τάδε· Ἱσπανίαι τρεῖς, ἃς Ἰβηρίας πρότερον ἐκάλουν. Αὗται δὲ χεῤῥονήσου δίκην περιῤῥέονται ὑπὸ

CAPUT III.

Quam habitudinem sint sortitae tres continentes ad horizontem circulum orbis habitabilis.

Iterum vero istarum trium continentium Europa quidem tota vergit in septentriones et occasus; Africa in meridiem, et occidentem; Asia vero in orientem porrecta, praetexitur duabus ex aequo. Namque a borealissimis partibus ad australissimas cognitae terrae extenditur.

CAPUT IV.

De gentibus Europaeis.

Explicitis his describemus, quam possimus simplicissime et expresse, gentes cuiusque continentis, et maria illas terras pulsantia; ita ut aliquis facillime possit per habitudinem aliarum ad alias totum orbem mente circumaspicere, imagine non indigens. Summatim itaque gentes in Europa sunt hae: Hispaniae tres, quas prius appellabant Iberias. Hae autem circumluuntur

1) De terris et populis Europae, Libyae, et Asiae conf. Strab. IV. p. 127 sqq. et Niceph. Blemmyd.

θαλάσσης κατὰ σφόδρα στενὸν ἰσθμὸν [2], ἐφ' οὗ τὰ Πυρηναῖά ἐστιν ὄρη, ἀφαιρούμενα τὰς Γαλλίας ἀπ' αὐτῶν. Καὶ ἔστιν ἡ μὲν Λυσιτανία [37] πρὸς τῷ δυσμικῷ Ὠκεανῷ. ἡ δὲ Βαιτικὴ κατὰ τὴν ἐντὸς θάλασσαν, ὀλίγον τι καὶ τῆς ἔξω μετὰ τὸν πορθμὸν ἐπιλαμβάνουσα. Ἡ δὲ Ταῤῥακωνησία διήκει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς ἐκτὸς θαλάσσης ἐπὶ τὴν ἐντὸς θάλασσαν [1].

Τῶν δὲ Γαλλιῶν, ἃς πρότερον Γαλατίος [2] ἔλεγον, ἑξῆς κειμένων, ἡ μὲν Ἀκουιτανία, καὶ Λουγδουνησία, καὶ ἡ Βελγικὴ, ἐν ᾗ εἰσὶν αἱ δύο Γερμανίαι πρὸς τὴν ἐκτὸς νενευκυῖαι θάλασσαν. Ἐπιλαμβάνουσι μέντοι ὅσον πλεῖστον τῆς μεσογαίου, καὶ μάλιστα ἡ Λουγδουνησία [3]. Πρὸς δὲ τὴν ἐντὸς θάλασσαν ἀντιπαρατείνουσα ταύταις ἡ Ναρβωνησία κεῖται.

Πάλιν δὲ μετὰ τὴν Βελγικὴν πρόσεισιν ἐπ' ἀνατολὰς συχνὸν ὅσον ἡ Γερμανία [4], νενευκυῖα καὶ αὕτη πρὸς τὴν ἐκτὸς

mari ad modum peninsulae prope perangustum isthmum, in quo sunt montes Pyrenaei, qui Gallias ab illis separant. Et Lusitania quidem occidentali Oceano adiacet; Baetica vero mari interno, aliquantulum tamen etiam maris externi post fretum particeps. Denique Tarraconensis pertinet ab Oceano et externo mari ad mare internum.

Galliarum vero, quas Galatias prius vocabant, deinceps positarum Aquitania, et Lugdunensis, et Belgica, quae complectitur duas Germanias in mare externum tendentes. Interim plurimum mediterraneae regionis occupant, praesertim Lugdunensis. Narbonensis vero tribus illis praetenta adiacet mari interno.

Post Belgicam iterum sequitur ad orientem procedens pluri-

2) V. p. 38 Marciani Heracl. Huds. Ubi v. nos de nominibus Iberia et Hispania.

1) Tum tempore Hispania tribus provinciis partita fuit. Conf. Dodwellii diss. §. 8, et nos ad Marcianum p. 106.

2) Galatias. Natus est ex Hercule, cum in Gallis Alesiam conderet, et nobilissima ac pulcherrima virgine Galates, a quo omnis terra est appellata Galatia. Diod. Sic. lib. 5. cap. 24. Περιβόητος δὲ γενόμενος ἐπ' ἀνδρείᾳ, τοὺς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένους ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ Γαλάτας, ἀφ' ὧν ἡ σύμπασα Γαλατία προσηγορεύθη. Verum D. Eucherius Episc. Lugdunens. cap. 4. de Gentibus Galli a candore corporis primum Galatae sunt appellati, e quibus populi quondam in Orientis longinqua migrantes primum Gallo-Graeci; nunc antiquo Gallorum nomine Galatae vocantur. Tennul. V. Dodwellii diss. §. 9, et nos ad Marcianum p. 120 sq.

3) Lugdunensis. Caesar vocat Celticam. Alias Lugdunensis, teste Ammiano lib. XV. cum Viennensi continebatur intra Narbonensem. Tennul.

4) ἡ Γερμανία eadem est terra, quam Marcianus p. 129 al. ἡ με-

θάλασσαν. Μετὰ δὲ τὴν Ναρβωνησίαν ἡ Ἰταλία περιεχομένη δύο θαλάσσαις.

Ὁρίζεται δὲ ἡ μὲν Γερμανία τῷ Ῥήνῳ ποταμῷ, ὃς ὁρμήθεις ἀπὸ τῶν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ὀρῶν εἰς τὴν ἐκτὸς ἐκδίδωσι θάλασσαν· ἡ δὲ Ἰταλία πρὸς τὴν Ναρβωνησίαν τοῖς παραλίοις Ἄλπεσιν. αὗται δὲ ἀνιοῦσαι [38] πρὸς ἄρκτους, εἶτα πρὸς ἀνατολὰς ἐπιστραφεῖσαι καὶ τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τῶν ὑπερκειμένων ἐθνῶν χωρίζουσιν.

Οὐ πρὸ πολλοῦ δὲ τῶν τοῦ Ῥήνου πηγῶν τὰς ἀρχὰς ἔχων ὁ Ἴστρος, ὃν μέχρις Οὐινδοβούνης πόλεως Δανούβιον καλοῦσιν, ὁρίζει τὴν Γερμανίαν πρὸς τὰ ὑποκείμενα ἔθνη, Ῥαιτίαν, καὶ Οὐινδελικίαν, καὶ Νωρικὸν [1], ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις καὶ τὴν Ἰταλίαν κείμενα· Ἐκτὸς δὲ τῶν Ἀλπέων τὰς δύο Παννονίας [2], ἐφ' ἃς ἐστι μετὰ τὰ ἀνατολικὰ, ἡ Δαλματία [3] καλεῖται. Τῆς Γερμανίας μετα τὸν Οὐϊστούλαν ποταμὸν ἔχεται ἡ Σαρματία ἀναλαμβάνουσα πολλὴν γῆν καὶ πολλὰ ἔθνη, καὶ τῆς ἑτέρας ἠπείρου, μένουσα δέ πως ἀποτερματίζει τὴν παρὰ Εὐρώπην λίμνην τὴν Μαιώτιδα. Εἶτα μετὰ τὸν ἰσθμὸν τῆς Ταυρικῆς χεῤῥονήσου

mum quantum Germania, et ipsa in mare externum tendens. Post Narbonensem Italia, quam duo maria cingunt.

Terminatur autem Germania flumine Rheno, qui ex montibus transalpinis exoriens in externum mare se exonerat: Italia vero versus Narbonensem, Alpibus maritimis. Hi montes recte in septentriones porrecti, deinde in orientem conversi separant reliquam Italiam a conterminis populis.

Non multum vero ante fontes Rheni originem ducens Ister, quem usque ad urbem Vindobonam Danubium appellant, terminat Germaniam a vicinis gentibus, Rhaetia, Vindelicia, et Norico supra Alpes et Italiam positis: extra Alpes vero duas Pannonias, quibus contermina ad ortum est, quae appellatur Dalmatia. Germaniam excipit trans Vistulam fluvium Sarmatia plurimas terras et gentes complexa, etiam alterius continentis; tamen quodammodo manens terminat Maeotin paludem versus Europam. Deinde

γάλη Γερμανία sive alii: „Germania omnis" dicunt.

1) Conf. librum prae ceteris laudandum: Das Römische Noviţium, quem Alb. Muchar V. excell. edidit Grätz 1825 sq. 8. II. Voll.

2) Ptolemaeus primus est, qui Pannoniam in superiorem et inferiorem dividit II. 15. 16. Eandem distributionem habet Agathemerus, v. mox p. 39.

3) Strab. VII. p. 314 et 317, ubi autem extensionem Pannonicorum populorum indicat: πρὸς νότον μὲν μέχρι Δαλματέων καὶ Ἀρδιαίων.

αὕτη δὲ ἔκκειται, πορθμὸν πρὸς τὴν Ἀσίαν ποιοῦσα τὸν καλούμενον Κιμμέριον Βόσπορον. Ἀπολαμβάνει τοῦ Πόντου τὰ μέχρι Βορυσθένους ποταμοῦ.

Καὶ ἔστιν ὑπὸ μὲν τὰ δυτικώτατα τῆς Σαρματίας ἐπὶ Νότον κατιοῦσα μετὰ τοὺς Ἰάζυγας τοὺς Μετανάστας[4] ἡ Δακία, ὁριζομένη καὶ αὕτη τῷ Ἴστρῳ[5]. ὑπὸ δὲ τὰ λοιπὰ καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑποβέβληται ἡ κάτω Μυσία, ἐπιλαμβάνει δὲ καὶ αὕτη συχνόν τι καὶ τῆς ὑπὲρ τὸν Ἴστρον χώρας, τήντε παράλιον κατέχει πᾶσαν ὅση ἐστὶν ἀπὸ Βορυσθένους ἐπὶ Μεσημβρίαν πόλιν.

[39] Ὑπόκειται[1] δὲ καὶ τῇ Δακίᾳ μετὰ τὸν Ἴστρον ἡ ἄνω Μυσία, συνάπτουσα πρὸς μὲν ἀνατολὰς τῇ κάτω Μυσίᾳ, πρὸς δὲ δύσεις Δαλματίᾳ τε καὶ τῇ κάτω Παννονίᾳ. Ἔστι δὲ καὶ ὑπὸ τὴν Δαλματίαν καὶ μέρος τῆς ἄνω Μυσίας ἡ Μακεδονία, ὑπὸ δὲ τὸ λοιπὸν ἐκείνης τε καὶ τῆς κάτω ἡ Θράκη. Πρὸς ταύτῃ δὲ ἔστι καὶ ἡ ἰδίως καλουμένη χεῤῥόνησος. Τῆς δὲ Μακεδονίας πρὸς Νότον ἐπὶ τὰς δύσεις ἡ Ἤπειρος κεῖται, ἐπὶ δὲ

post Tauricae Chersonesi isthmum, quae exporrigitur, fretum cum Asia faciens, Bosporum Cimmerium appellatum; adsumit partem Ponti usque ad Borysthenem fluvium.

Sub occidentali maxime plaga Sarmatiae in austrum vergens post Iazyges Metanastas adiacet Dacia, et ipsa Istro fluvio terminata. Sub reliquis vero et in Orientem subiacet inferior Mysia, quae occupat multum etiam regionis trans Istrum sitae, et maritimam tenet universam, quantum eius patet a Borysthene ad oppidum Mesembriam.

Post Daciam vero etiam secundum Istrum iacet Mysia superior, contigua ad orientem Mysiae inferiori, ad occidentem autem Dalmatiae et inferiori Pannoniae. Porro infra Dalmatiam et partem Mysiae superioris sita est Macedonia; tum infra reliquum eius et inferiorem Thracia. Ad hanc vero est quoque illa proprie vocata Chersonesus. Macedoniae in austrum versus occidentem adsita est Epirus; versus orientem Thessalia: quibus sub-

4) V. nos ad Marcianum p. 141.

5) Conf. Dodwellii diss. §. 14, et v. Zeussii librum supra laudatum p. 260 sqq.

6) Ὑπόκειται. Regio altera alteri dicitur subiacere, quae magis in Meridiem vergit. Ut hic Mysia superior, quia in Austrum tendit, dicitur ὑποκεῖσθαι τῇ Δακίᾳ, quae est Septentrioni propior. Sic lib. II. cap. 6: ὑπόκεισθαι δὲ τῇ Σαρματίᾳ πρὸς μὲν τῷ Πόντῳ ἡ Κολχική. Ibid. Συρία δὲ ὑπόκειται ἡ Ἰουδαῖα. ὑπέρκεισθαι dicitur terra in Septentrionem vergens, in fine operis huius. Πόντου δὲ πρὸς Ἄρκτον ἡ Μαιῶτις ὑπέρκειται λίμνη. Tennul.

τὰς ἀνατολὰς ἡ Θεσσαλία, αἷς ὑπόκειται ἡ Ἑλλὰς, κατὰ τὸν ἐν τῷ Κρισσαίῳ κόλπῳ ἰσθμὸν ποιοῦσα τὴν Πελοπόννησον.

Νῆσοι δὲ ταύτης τῆς ἠπείρου ἀξιόλογοι ἐν μὲν τῇ ἐκτὸς θαλάσσῃ αἱ Βρεταννικαὶ δύο Ἰουερνίας[2] τε καὶ Ἀλουίωνος.

Ἀλλ' ἡ μὲν Ἰουερνία δυτικωτάτη κειμένη, ἀντιπαρεκτείνεται μέχρι τινὸς τῇ Ἱσπανίᾳ. Ἡ δ' Ἀλουίων[3], ἐν ᾗ καὶ τὰ στρατόπεδα ἵδρυται[4], μεγίστη τέ ἐστι καὶ ἐπιμηκεστάτη. Ἀρξαμένη γὰρ ἀπὸ τῶν Ἄρκτων μέσον τῆς Ταῤῥακωνησίας πρόσεισιν, ἐπ' ἀνατολὰς μέχρι τῶν μέσων σχεδὸν τῆς Γερμανίας.

Εἴη δ' ἂν ἀξιόλογος καὶ ἡ Θούλη[5], καὶ ἡ μεγάλη Σκανδία[6],

iacet Graecia, prope isthmum in Crissaeo sinu Peloponnesum faciens.

Insulae vero continentis huius memoratu dignae in extimo mari duae Britannicae, Hiberniae et Albionis.

Et quidem Hibernia plurimum in occidentem exporrecta, aliquantum obiacet Hispaniae. Albion vero, in qua castra etiam sunt extructa, maxima et longissima est. Siquidem incipiens a septentrionibus accedit medium Tarraconensis, ad orientem usque ad media ferme Germaniae.

Etiam memorabilis est Thule, ut et magna Scandia, quae

2) De varia nominis forma insulae Iuerniae v. nos ad Marcianum p. 41.

3) Albion. Ptolemaeo dicitur Νῆσος Βρεττανική. Plin. IV. cap. 16: Albion illi nomen fuit, cum Britanniae vocarentur omnes. Tennul.

4) Στρατόπεδα. Vallum Severi intelligit. Spartianus in eius vita cap. 18: Britanniam (quod maximum eius imperii decus est) muro per transversam insulam ducto, utrimque ad finem Oceani munivit: unde et Britannici nomen accepit. Paulus Orosius istum murum non ex lapidibus, sed cespitibus constructum docet his verbis. Severus: magnam fossam firmissimumque vallum, crebris desuper turribus communitum, per centum et trigiata millia passuum a mari ad mare deduxit. Eutropius numerum mutat: Utque receptas provincias omni securitate muniret, vallum per XXXII millia passuum a mari ad mare deduxit. Buchananus hoc vallum inter Bodotriae et Glottae aestuaria; vallum autem Adriani inter Thinam et Escam flumina statuit. Tennul.

5) Thule est eadem insula, quam Ptolemaeus commemorat. et bis supra pag. 338 et 343 Agathemer ipse, et Plinius IV. 30, et Marcianus p. 40. Conf. I. H. Vossii: Untersuchungen etc. a. 1800 editas P. I. p. 122 sqq. et Wilhelmii Germanien pag. 320 sqq.

6 ἡ μεγάλη Σκανδία insula est. V. Ptolem. geograph. II. et Marcianum p. 138. Plin. IV. 30.

ἡ κεῖται ὑπὸ [40] τὴν Κιμβρικὴν χεῤῥόνησον[1]. Ἔκκειται γὰρ τῆς Γερμανίας πρὸς ἄρκτους καὶ τὸν ἐκείνης Ὠκεανὸν ἐπὶ πλεῖστον.

Ἐν δὲ τῇ ἐντὸς θαλάσσῃ ὑπὸ μὲν τὰ δυτικώτερα Ἰταλίας ἡ Κύρνος, ἣ καὶ Κορσικὴ, ὑποκειμένην ἔχουσα τὴν Σαρδανιαν[2]. ὑπὸ δὲ τὰ ἀνατολικώτερα καὶ πρὸς τὸν πορθμὸν ἡ Σικελία, καὶ παρὰ μὲν τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Πελοπόννησον ἐκτεινομένη πρὸς ἀνατολὰς ἡ Κρήτη· παρὰ δὲ τὴν Ἀχαΐαν ἡ Εὔβοια.

ΚΕΦ. ε΄.

Περὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύην ἐθνῶν.

Τῆς δὲ Λιβύης ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείου πορθμοῦ εἰσιν αἱ δύο Μαυριτανίαι, δυτικωτέρα μὲν ἡ Τιγγιτανὴ, ἐχομένη δὲ ταύτης Καισάρησία. μεθ' ἣν ἡ Ἀφρικὴ, εἶτα ἡ Κυρηναϊκὴ, Πεντάπολις, ἡ Μαρμαρικὴ, εἶτα ἡ Αἴγυπτος. Ὑπόκειται δὲ ταῖς Μαυριτανίαις ἡ Γαιτουλία, τῇ δὲ Ἀφρικῇ[3] καὶ τῇ Πενταπόλει ἡ ἄβροχός τε καὶ δίαμμος γῆ. Ἐκτείνεται δὲ ἡ ἔρημος αὕτη καὶ μέχρι τῆς Αἰγύπτου κειμένη ἀρχομένης.

sub Cimbrica Chersoneso iacet. Extenditur enim Germaniae in septentriones et eius Oceanum quam plurimum.

In mari vero mediterraneo ad occiduas Italiae partes Cyrnus, quae et Corsica; subiacentem habens Sardiniam; sub orientalioribus et versus fretum Sicilia. Etiam iuxta Atticam et Peloponnesum Creta protenta in Orientem; denique secundum Achaiam Euboea.

CAPUT V.

De gentibus Africanis.

In Africa, quae exordium sumit a freto Herculeo, sunt duae Mauritaniae, in occidentem vergens Tingitana, illi continua est Caesariensis. Hanc sequitur Africa, quam excipit Cyrenaica, Pentapolis, Marmarica, deinde Aegyptus Sub Mauritaniis sita est Gaetulia; sub Africa vero et Pentapoli regio siticulosa atque arenosa. Haec solitudo etiam ad Aegypti usque confinia pertinet

1) V. Marcianum p. 139.

2) Infrap. 46 Σαρδωνία, quae verior forma esse videtur; conf. tamen Eustath. ad Dionysium 458.

3) Africa hic est Libyae pars, quae proprie sic dicebatur. Plin. h. nat. V. 3. Mela I. 7. Ptolem. geogr. IV. 6.

Ἀπὸ δυσμῶν τάδε· Δαράδαι[4], Πέρογοι[5], Ὀδραγγίδαι, Νίμακες[6], Νοῦμαι[7], Γαράμαντες, Δαρμῖκαι[8], Μελανογαίτουλοι, Γίγγοι[9], Νιγρῖται, Ἀφρικίρωνες[10], Λευκαιθίοπες.

Ἐν δὲ τῇ ὑπὸ τὴν Αἴγυπτον Αἰ-[41]θιοπίᾳ, ἡ μὲν πρὸς τῇ θαλάσσῃ, πᾶσα ὅση ἐστὶν ἀπὸ Βεῤῥηνίκης μέχρι τῶν στενῶν τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου καλεῖται Τρωγλοδυτική. Ταύτης δὲ ἐνδοτέρα κεῖται ἡ Ἀζανία, ἐν ᾗ παντοῖοί εἰσιν ἐλέφαντες, καὶ ἡ ἀρωματοφόρος χώρα.

Καὶ μετὰ τὸν μέγαν καταῤῥάκτην ἀπὸ μὲν δυσμῶν τοῦ Νείλου Εὐωνυμῖται[1], Σεβρίδαι[2], Κάτοιποι[3], καὶ πρὸς τῇ Μερόῃ νήσῳ Μέμνονες· μεθ' οὓς Ἐλεφαντοφάγοι Αἰθίοπες· εἶτα Πεσενδόραι[4] καὶ Κιναμωφόρος χώρα, τούτων δὲ δυτικωτέρα ἐστὶν ἡ Φαζανία. ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν Κολοβοὶ[5], Ἄπτεροι[6], Νοῦ-

Occidentem versus sitae sunt hae gentes: Daradae, Perorgi, Odrangidae, Nimaces, Numae, Garamantes, Darmicae, Melanogaetuli, Gingi, Nigritae, Africirones, Leucaethiopes.

Omnis vero tractus Aethiopiae (quae est sub Aegypto, et mari adiacet) qui ab urbe Berenice ad Arabici sinus angustias patet, Troglodytica vocatur. Ab hac ora introrsum magis sita est Azania, in qua sunt omne genus elephanti, et ferax aromatum regio.

Et post magnum cataracten ab occidenti Nili latere Euonymitae, Sebridae, Catoepi, et iuxta insulam Meroen Memnones: post hos Elephantophagi Aethiopes, deinde Pesendorae et Cinnamomifera regio. Occidentalior his est Phazania. Sed ad orien-

4) Daratitas [Aethiopas in ora] appellat Plinius V. 1. Huds. His in mediterranea adiunguntur Gaetuli Darae. Conf. Ptol. geogr. IV. 6, ubi Δαράδαι commemorantur.

5) Πέροϱσοι ex Ptolemaeo IV. 6 legendum esse docuit Cl. Harduinus ad Plinium l. l. Huds.

6) Apud Ptolem. geogr. IV. 6 Μίμακες, male autem, ut videtur, apud Stephanum ex Philisti Sicelicis Μίμαλκες dicuntur.

7) Νοῦβαι Ptol. geogr. IV. 6.

8) Scribendum est Δερβῖκαι ad Ptol. IV. 6.

9) Corrigendum videtur Σιράγγαι, quos Ptolemaeus IV. 6 una cum ceteris populis commemorat. Conf. autem Steph. Byz. s. v. Σίγγα, πόλις Λιβύης, ὡς Πολύβιος δυοκαιδεκάτῳ· τὸ ἐθνικὸν Σιγγαῖος.

10) Ἀφρικέρωνες Ptol. IV. 6.

1) Εὐωνυμῖται Ptol. IV. 8 et Steph. Byz. s. v. Εὐωνυμῖται ad Alexandri Aegyptiacorum lib. I. commemorantur.

2) Σεβᾶρδαι Ptol. IV. 8.

3) Καδοῦποι Ptol IV. 8, qui Agathemeri sive eius, qui librum concinnavit, fons est.

4) Melius Πεσενδᾶραι Ptolem. IV. 8.

5) Κόλβοι Ptol. IV. 8.

6) Ἄττιροι Ptol. IV. 8.

βοι[6]· *ἕτεροι Βλέμμυες*[7], *Στρουθοφάγοι*[8], *καὶ ἡ σμυρνοφόρος χώρα.*

Τὴν δὲ λοιπὴν καὶ μεσημβρινωτάτην, μεθ' ἣν ἡ ἄγνωστός ἐστι, κατέχουσι, πρὸς μὲν τῷ Αἰθιοπικῷ καλουμένῳ ἱπποδρόμῳ Ἱπποφάγοι Αἰθίοπες[9], *ὧν μεσημβρινώτεροι οἱ κοινῶς καλούμενοι Ἑσπέριοι.*

Τούτων δὲ ἀνατολικώτεροι Ἀθάκαι. τὰ δὲ περὶ τὸν κόλπον καὶ Βραχίας θαλάσσης[10] *Ἀνθρωποφάγοι Αἰθίοπες. Τούτων δὲ πρὸς ἀνατολὰς ἅμα καὶ μεσημβρίαν πλησιάζουσα τῇ ἀγνώστῳ ἐστι χώρα πολὺ* x x x x x x x x[11] *καλουμένη Ἀγισύμβα.*

ΚΕΦ. ϛ'.

Περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐθνῶν.

Τὰ δὲ ἐν Ἀσίᾳ ἔθνη ἔχει οὕτως. Μετὰ γὰρ τὸν Ἰσθμὸν καὶ τὸν Τάναϊν ἐπεκταθεῖσα τὸν εἰρημένον τρόπον ἡ Σαρματία,

tem Colobi, Apteri, Nubi, alii Blemmyes; Struthophagi, et regio myrrhae ferax.

Reliquam vero et magis meridianam, quam incognita terra sequitur, habent Aethiopes Hippophagi, ad appellatum Aethiopicum Hippodromum, quibus meridialiores, qui communiter vocantur Hesperii.

His orientaliores sunt Athacae. Sinum vero et oram Brevis maris Aethiopes Anthropophagi. Ab his versus orientem simul et meridiem regio est Agisymba, incognitae regioni propinqua multum xxxxxxxx.

CAPUT VI.

De gentibus Asiaticis.

Gentes vero in Asia sic habent. Nam post Isthmum ac Tanaim, exporrecta ad modum quem dixi Sarmatia terminatur quidem in meridiano illo, qui longitudinem maris Caspii mediam

6) *Νοῦβαι* Ptol. IV. 8. et Strab. XVII. p. 819, conf. XVII. p. 786. Nubei Aethiopes Plin. VI. 36. iidem sunt.

7) Ptol. IV. 8. Strab. XVII. p. 786. 819. Steph. Byz. s. v. *Βλέμυες*.

8) Vulg. *Στρουτ.*; emendavi *Στρουθοφάγοι αἰθίοπες* ex Ptol. IV. 8. Strab. XVII. p. 772.

9) Ex hoc loco pro *Ὑποδρόμου Αἰθιοπικοῦ* in Periplo Marciani Heracl. p. 35 lege *Ἱπποδρόμου Αἰθιοπικοῦ*. Huds.

10) Quidni *Βραχείας θαλάσσης*, ut apud Marcianum in periplo p. 12, et Agathemerum II. 9. Huds. Ptol. IV. fin. commemorat *τραχεῖα θαλάσσα* hoc loco simul cum sinu, quem Aethiopes Anthropophagi adcolunt.

11) Forsan *ἐπεκταθεῖσα* aut simile verbum supplendum. Huds.

περατοῦται μὲν ὑπὸ Μεσημβρινοῦ τοῦ δίχα τέμνοντος τὸ μῆκος τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἐκπεριελθοῦσα δὲ μετὰ ταῦτα τῆς Μαιώτιδος καὶ τοῦ Πόντου τὰ μέχρι τοῦ μυχοῦ, διὰ τῆς μεσογαίας ἐπὶ τὴν Κασπίαν ἀφικνεῖται. Ταύτης δὲ ἔχεται πρὸς ἀνατολὰς ἡ Σκυθία, αὕτη δὲ περὶ μὲν τὰς ἀρχὰς οὐ σφόδρα πλατύνεται, περὶ δὲ τὰς ἀνατολὰς καὶ πάνυ. ὀλίγου γὰρ δεῖ συνάπτειν τῇ Ἰνδικῇ [1].

Μετὰ σύμπασαν Σκυθίαν ἐστὶν ἡ Σηρικὴ, τὸ ἀνατολικώτατον ἀποτερματίζουσα τῆς ἀγνωσμένης.

Ὑπόκειται δὲ τῇ Σαρματίᾳ πρὸς μὲν τῷ Πόντῳ ἡ Κολχικὴ, πρὸς δὲ τῇ Κασπίᾳ ἡ Ἀλβανία, ἧς μεταξὺ κεῖται ἡ Ἰβηρία. εἶτα τῆς μετὰ τὴν Προποντίδα καὶ τοὺς πορθμοὺς ἠπείρου πρόκειται Ποντοβιθυνία, καὶ ὁ ἐνδοτέρω Πόντος, μεθ' ἧς ἐστιν ἡ Παφλαγονία. Ὑπόκειται δὲ τῇ Ποντοβιθυνίᾳ προϊοῦσα μέχρι τοῦ Διδύμου ὄρους ἡ Ἀσία· μεθ' ἣν ἐστιν ἡ Λυκία, καὶ Παμφυλίας δὲ καὶ Πόντου μεταξὺ κεῖται Γαλατία. Τούτου δὲ τοῦ τμήματος ἀνιοῦσα παρὰ τὴν Κολχίδα πρὸς ἄρκτους παρᾐπλωται ἡ [43] Καππαδοκία, ᾗ ὑπόκειται παρὰ τῷ Ταύρῳ κειμένη ἡ Κιλικία.

Ἡ δὲ τὰ εἰρημένα ἔθνη περιέχουσα ἤπειρος ἔοικε καὶ αὐτῇ χεῤῥονήσῳ πλατὺν ἔχουσα τὸν αὐχένα. εἴη δ' ἂν οὗτος ἀπὸ

secat: hinc circumstringens Maeotidem et Ponti partes usque ad sinum, per mediterranea in Caspium pervenit. Hanc vero versus orientem sequitur Scythia, qua circa sui initium non lata est, sed circa orientem vel maxime: parum enim abest, quin Indiam contingat.

Post omnem Scythiam sequitur Serica, maxime orientalem partem terminans terrae incognitae.

Subiacet autem Sarmatiae proxime Pontum Colchis, et proxime Caspium Albania, inter quas media est sita Iberia. Deinde continenti post Propontidem et freta praetexta est Ponto-Bithynia, et interior Pontus, post hanc est Paphlagonia. Sub Ponto-Bithynia vero iacet Asia, porrecta ad montem usque Didymum, post quem sequitur Lycia. Caeterum inter Pamphyliam et Pontum media iacet Galatia. Huic vero sectioni adscendens practer Colchida ad Septentriones obtenditur Cappadocia, cui subiacet Cilicia monti Tauro contigua.

Haec porro continens commemoratas gentes complexa, similis est et ipsa peninsulae; latis faucibus Asiae adhaerens,

1) δεῖν σύναπτει Gronov. Huds. Conf. Strab. XI. p. 492. 507. II. p. 119.

τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου ἐπὶ Τραπεζοῦντα πόλιν ἐν τῷ Πόντῳ κειμένην διήκων.

Πάλιν δὲ τῇ μὲν Ἰβηρίᾳ καὶ μέρει τῆς Ἀλβανίας ὑπόκειται ἡ Ἀρμενία, χωριζομένη τῆς Καππαδοκίας τῷ Εὐφράτῃ. Ταύτῃ δὲ ὑπόκειται ἡ Μεσοποταμία, δυτικωτέραν ἔχουσα τὴν Συρίαν. Συρίᾳ δὲ ὑπόκειται ἡ Ἰουδαία. Ταύτης δὲ κατὰ Νότον κειμένης ἀντιπαρεκτείνεται μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀῤῥαβίου[1] *κόλπου, ἡ κατὰ τὴν Πέτραν Ἀῤῥαβία. Ἡ δὲ μεταξὺ τῶν εἰρημένων ἐθνῶν καὶ τῆς δυτικῆς τοῦ Περσικοῦ κόλπου πλευρᾶς καλεῖται Ἔρημος. ἔχει δὲ καὶ αὕτη ἔθνη Ἀραβικά.*

Ἡ δὲ περιγραφομένη ἤπειρος ὑπό τε τῶν νοτιωτάτων τῆς Ἐρήμου καὶ τῆς Πετραίας Ἀῤῥαβίας, καὶ τοῦ Ἀῤῥαβίου κόλπου τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ μέρους τοῦ Περσικοῦ κόλπου, καλεῖται Ἀῤῥαβία Εὐδαίμων, καὶ ἐστὶ τῷ μεγέθει μεγίστη.

Κεῖται δὲ ὑπὸ μὲν τὴν Κασπίαν θάλασσαν μετὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἀρμενίας ἡ Μηδία· ὑπὸ δὲ ταύτην ὡς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Τίγριδος ἡ Ἀσσυρία, εἰς ἣν ἡ Κτησιφῶν. Μετὰ δὲ τὰς συμβολὰς Εὐφράτου τε καὶ Τίγριδος κάτεισιν ἡ Βαβυλωνία μέχρι θαλάσσης, δυτικωτέραν ἔχουσα τὴν [44] *Ἔρημον. ὑπόκειται*

quas intellige pertinere inter sinum Issicum et Trapezuntem, oppidum in Ponto situm.

Rursus Iberiae et Albaniae parti subiacet Armenia, quam a Cappadocia separat Euphrates: sub illam est sita Mesopotamia, ad occasum habens Syriam; Syriae autem subiacet Iudaea: cui ad austrum positae praetenditur Arabia ad Petram, et pertinet ad recessum sinus Arabici. Sed regio inter hos quos dixi populos et occidentalem sinus Persici oram media vocatur Deserta; gentibus autem et ipsa Arabicis insessa est.

Continens vero ab maxime australibus Desertae limitibus et Arabia Petraea sinuque Arabico Rubris maris, et parte sinus Persici circumscripta, vocatur Arabia Felix, et magnitudine maxima est.

Caspio vero mari post confinia Armeniae Media subiacet, Mediae mox versus exortum Tigridis Assyria, ad quam Ctesiphon. Post confluentes deinde Euphratis et Tigridis descendit Babylonia in mare usque, ad occidentem habens Desertam. Sub

1) Nescio, qua ratione hic et in posteris *Ἀῤῥαβίου*, *Ἀῤῥαβία* al. cum duplici *ῤῥ* scribatur. Lib. I. 3 uno quidem *ρ* exprimitur eadem vox. Nemo praeterea idem verbum illo modo scribit; sed *Ἀραβίου*, *Ἀραβία* al., vulgari lectione retinenda sunt. Hudsonus tacite scripsit *Ἀραβίου* etc. Mox infra *καὶ ἐπὶ τῷ μεγ.* Tennulius.

δὲ τῇ Ἀσσυρίᾳ μέχρι θαλάσσης ἡ Σουσιανὴ, τῇ δὲ Μηδίᾳ ὁμοίως ἡ Περσίς.

Ἔστι δὲ τῆς Μηδίας πρὸς ἀνατολὰς καὶ παρὰ τὴν ὁμώνυμον θάλασσαν ἡ Ὑρκανία· ὑπὸ δὲ ταύτην ἡ Παρθία. Ταύτῃ δὲ ὑποβέβληται ἔρημος Καρμανία. μεθ' ἣν ἡ ἀληθὴς κεῖται Καρμανία μέχρι θαλάσσης.

Πάλιν δὲ τῇ μέχρις Ἰμάου ὄρους Σκυθίᾳ ὑπόκεινται ἀπὸ δύσεως ἀρχόμεναι Μαργιανὴ· εἶτα Σογδιανὴ, εἶτα Σακία. Καὶ ἔστιν ὑπο τὴν Μαργιανὴν ὡς ἀπ' ἀνατολῶν τῆς Παρθίας ἡ Ἀρία. Τῇ δὲ Σογδιανῇ ὑποβέβληται ἡ Βακτριανὴ· εἶτα τῇ μὲν Ἀρίᾳ παραμήκει οὔσῃ ὑπόκειται ἡ Δραγγιανὴ· τῇ δὲ Βακτριανῇ οἱ Παροπαμισάδαι, ὑφ' οἷς ἐστιν ἡ Ἀραχωσία ὑποκείμενα ἔχουσα τὰ δυτικώτερα τῆς Γεδρωσίας, δυτικὴν ἐχούσης τὴν Καρμανίαν, ᾗ ὑπόκειται ἡ Δραγγιανή.

Τὴν δὲ λοιπὴν τὴν μέχρι τῶν Θινῶν[1] ἤπειρον ἅπασαν, πλείστην οὖσαν καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐθνῶν κατοικουμένην, Ἰνδοὶ κατανέμονται καὶ XXXXX ἀφοριζομένην πρὸς μὲν ἀνατολαῖς Σίναις, πρὸς δὲ ταῖς δύσεσι Γεδρωσίᾳ, πρὸς δὲ ταῖς ἄρκτοις Παροπαμισάδαις καὶ Ἀραχωσίᾳ, Σογδιανοῖς τε καὶ Σάκαις, Σκυθίᾳ τε καὶ τῇ Σηρικῇ.

Assyria autem usque ad mare Susiana, sub Media similiter Persis.

Post Mediam orientem versus sequitur Hyrcania, secundum oram maris cognominis. Huic subiacet Parthia, Parthiaeque Carmania deserta: post hanc sita est vera Carmania ad mare usque.

Praeterea Scythiae ad Imaum usque montem subiacent inchoantes ab occidente Margiana, dein Sogdiana, denique Sacia. Sub Margiana vero fere ad orientem Parthiae iacet Aria; sub Sogdiana est sita Bactriana. Deinde Ariae regioni oblongae subiacet Drangiana; sub Bactriana Paropamisadae; sub his Arachosia, subiacentes spectans occidentales partes Gedrosiae, quae et ipsa occiduam habet Carmaniam, cui subiacet Drangiana.

Reliquam omnem continentem ad Thinas usque, vastissimam ut a multis populis habitatam, Indi obtinent, et XXXXX ab ortu quidem terminatam Sinis, ab occasu Gedrosia, a septentrionibus autem Paropamisadis et Arachosia, Sogdianis quoque et Sacis, Scythia denique et Serica.

1) *Θεῖναι* Marcianus Heracl. et *Θῖνα* Auctori peripli maris Erythraei Arriano vulgo adscripti. Huds. V. nos. ad Marcianum p. 54 sq. al.

Ἔστι δὲ καὶ τῆς ἠπείρου ταύτης [45] κατὰ μὲν τὸ Ἰνδικὸν πέλαγος μεγίστη νῆσος, ἡ πάλαι μὲν Σιμοῦνδα καλουμένη, νῦν δὲ Σαλικὴ [1], ἐν ᾗ φασι πάντα γίνεσθει τὰ πρὸς τὴν χρῆσιν τὴν βιωτικὴν, ἔχειν τε παντοῖα μέταλλα, καὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐτὴν ἄνδρας μαλλοῖς γυναικίας ἀναδεῖσθαι τὰς κεφαλάς [2]. Κατὰ δὲ τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν ἡ Κύπρος. ὁμοῦ ἔθνη ρνγ'.

ΚΕΦ. ζ'.

Σύγκρισις τῶν τριῶν ἠπείρων.

Συγκρινομένων δὲ τῶν τριῶν ἠπείρων πρὸς ἀλλήλας, μεγίστη μὲν ἀναφανείη ἡ Ἀσία, εἶτα ἡ Λιβύη, τελευταία δὲ ἡ Εὐρώπη.

Ἀνάπαλιν δὲ πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ εὐετηρίαν πρός τε τὰ τῶν ἀέρων καταστήματα καὶ ὑδάτων διὰ παντὸς εὐμοιρίαν, καὶ τῶν φυομένων ποικίλην δαψιλείαν κατὰ τὰ ἱστορούμενα, εὕροι

Ad hanc quoque continentem in Indico mari pertinet insula maxima, olim quidem dicta Simonda, nunc vero Salice, in qua omnia ad usum vitae necessaria provenire dicunt, et metalla omnis generis contineri, et viros, qui eam incolunt, mulierum more comas alere et capitibus circumplectere. Caeterum nostro in mari sita est Cyprus. Summa gentium 153.

CAPUT VII.

Trium continentium comparatio.

Si vero tres continentes inter se contuleris; invenies Asiam esse maximam, proxime Africam, postremam Europam.

Contra si felicitatem et exuberantiam proventuum cum aeris temperie aquarumque assidua copia, quaeque inde nascuntur variam frugum ubertatem, prout in historiis traditur, quis consi-

1) Salice. Geographis et Taprobana veterum, Seilan recentiorum, ut luce meridiana clarius ostendit ὁ πάνυ Bochartus, cui et Nobilissimus Vossius consentit. Tennul. Σαλική malit Vir doctus, eandemque esse insulam existimat, quae in Globis et Chartis Zeylon seu Ceylon dicitur, incolis Selan. V. Notas Cl. D. Hyde ad Peritsolii Itinerarium mundi p. 25. Huds. V. nos ad Marcianum p. 85 sq.

2) Comas alere. Hinc Paulo Veneto et Vartomano incolae huius insulae dicuntur imbelles. Tennul. qui γυναικίαν habet, quod Gronov. mutavit.

τις ἂν μακρῷ πασῶν διαφορωτέραν τῶν ἄλλων τὴν Εὐρώπην· εἶτα τῆς ὅλης Ἀσίας σχεδόν τι τὰ ὑπὸ Ῥωμαίοις μόνα· τῆς δὲ Λιβύης τὰ περὶ τὴν θάλασσαν [3].

Τῶν δὲ ἐν αὐταῖς ἐθνῶν, τῆς [46] μὲν Εὐρώπης μεγίστη ἐστὶν Ἱσπανία τε καὶ Ἰταλία, Γερμανία τε καὶ ἡ Σαρματία. Τῶν δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ ἥτε Ἀφρικὴ καὶ ἡ Αἴγυπτος. Καὶ τῶν Ἀσιανῶν παρα πάντα μὲν ἰδίως ἡ Ἰνδικὴ, μεγίστη δὲ καὶ Σκυθία, Σηρικὴ τε καὶ ἡ Εὐδαίμων.

ΚΕΦ. η΄.

Περὶ νήσων μεγίστων [1].

Τῶν δὲ νήσων τῶν πάνυ μεγίστων πρωτεύει μὲν παρὰ πάσας ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἡ Σαλικὴ [2], δευτερεύει δὲ ἡ Ἀλουΐωνος, τὰ

deraverit; inveniet Europam multis partibus praestare reliquas: dein totius Asiae ferme sola illa sub Romanis; Africae nonnisi maritimam oram.

Gentium vero in illis maxima est in Europa Hispania, et Italia, dein Germania, tum Sarmatia. In Africa autem, Africa, sic proprie dicta, et Aegyptus. Inter Asiaticas maxima est India proprie ita appellata, sed et Scythia maxima est et Serica et Arabia felix.

CAPUT VIII.

De maximis insulis.

Inter insulas plane maximas primum supra omnes locum obtinet Salice, secundum Albion, tertium Hibernia. Aliae magnae

3) V. Dodwellii diss. §. 15.

1) Comparationem insularum praebet etiam Marcianus p. 40 sq., quae accurate cum ea congruit, quam in scholiis ad Dionysium Per. v. 2 legimus. Utraque ex Ptolemaeo concinnata est: quare Agathemer, sive qui huius libri autor sit, hic non pure Ptolemaeum reddit. Alias insularum comparationes, in quibus insulae alio ordine enumerantur, reperies apud Scylacem, ubi tamen lacuna explenda est, v. nostrum libellum: Menippos der Geograph aus Pergamon, sive fasc. I. ephem.: Die alten Geographen und die alte Geographie, p. 51 sq.) aliam insularum maris interni, quam Alexis poeta composuit, atque servaverunt Eustathius ad Dionysium 568. Constantin. Porphyr. de themat. II. 10, Siebenkeesii Anecdota graec. p. 26, Schol. ad Platon. p. 392; aliam deinde apud Strabonem XIV. p. 654 ex Timaei historia relatam; aliam apud Diodorum V. 17. Mir. auscultat. 89, de mundo 3, 5 al.

2) Salice. Hinc facile constabit cuilibet, veteribus ignotam

δὲ τρίτα φέροιτ' ἂν Ἰουερνία. Τῶν δὲ ἄλλων μὲν μεγάλων, ἐλαττόνων δὲ ἢ κατὰ τὰς εἰρημένας, πάλιν τετάξεται· πρώτη μὲν ἡ Σικελία [3], δευτέρα δὲ Σαρδωνία [4], τρίτη δὲ Κύπρος, τετάρτη δὲ Κρήτη, πέμπτη ἡ Εὔβοια. Τῶν δὲ λοιπῶν καὶ τρίτην ὥσπερ μεγέθει τάξιν ἐχουσῶν πρώτη μὲν ἂν εἴη ἡ Κορσική, ἡ καὶ Κύρνος, δευτέρα ἡ Λέσβος, τρίτη δὲ ἡ Ῥόδος.

[47] ΚΕΦ. θ'.

Περὶ ὀρέων μεγίστων.

Ἔστι δὲ καὶ τῶν ὀρέων μέγιστα, ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ ὅ τ' Ἴμαος, καὶ τὰ ἐπ' Ἴμαον, καὶ τὰ Καυκάσια. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ Ῥίπαιά φασι παρὰ πάντα ὑψηλότατα εἶναι.

quidem, sed proxime dictis minores, deinceps describentur prima Sicilia, secunda Sardinia, tertia Cyprus, quarta Creta, quinta Euboea. Reliquarum et tertiae quasi magnitudinis insularum prima erit Corsica, quae et Cyrnus, secunda Lesbus, tertia Rhodus.

CAPUT IX.

De maximis montibus.

Maximi quoque montium sunt in Asia quidem Imaus, quique Imao adiacent, etiam Caucasii. Hos enim iuxta cum Ripaeis altissimos omnium esse praedicant.

fuisse insulam Madagascar. Cum enim magnitudine superet Madagascar Salicen multis partibus, Salice iure nequit dici maxima insularum. Tennul.

3) Conf. Scylacem p. 56, et Marcianum Heracl. p. 9 ed. Ox. V. Berkelium ad Steph. p. 358 [s. v. Εὔβοια]. Huds. Stephanus insulam Euboeam breviter sic designavit: νῆσος, μία τῶν ἕπτα, περιμήκης. Berkelius l. l. dicit: „Septem maximae interioris maris insulae a geographis recensentur. . . . Verum insulae maiores, ubicunque in orbe terrarum sint, a geographis in tres classes distribuuntur. Prima continet maximas, inter quas Taprobane sive Salice, Albion et Hibernia: secunda proxime dictis minores, inter quas Sicilia, Sardinia, Cyprus, Creta, Euboea. Inter reliquas, quae sunt quasi tertiae magnitudinis, referunt Corsicam, Lesbum, et denique Rhodum. Adeo ut Agathemerus non septem, sed octo maris interni maiores insulas statuat, nam Rhodus apud alios geographos in censum non venit. Locum v. lib. II. Geogr. cap. VIII.“

4) Pag. 40 Σαρδανία. Aliis autem Σαρδώ [sive etiam Σαρδών, Steph. Byz. s. v. Σαρδώ] dicitur. Huds. Steph. l. l. dicit: ὁ κατοικῶν Σαρδώνιος καὶ Σαρδωνία καὶ Σαρδῷος καὶ Σαρδωνικὸς καὶ Σαρδωνική. Cf. Eustath. ad Dionys. Per. v. 82. 458.

Μέγιστον δ' ὄρος καὶ ὁ Παροπάνισος[1], καὶ ὁ Ταῦρος, τῶν τε κατὰ τὴν Ἰνδικὴν τὰ πλεῖστα.

Τῶν δὲ Λιβυκῶν ὑψηλότατα μὲν ὅτε μέγας Ἄτλας, καὶ τῶν Θεῶν ὄχημα[2], μεγάλα δὲ καὶ ἐπιμηκέστατα τὰ Αἰθιοπικά. ἀρξάμενα γὰρ ἀπὸ τῆς μεθορίας τῆς κατ' Αἴγυπτον κάτεισιν ἐπὶ μεσημβρίαν συνεκτεινόμενα τῇ τοῦ Νείλου πορείᾳ.

Ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ μέγιστά φασιν εἶναι τὰ Σαρματικὰ καὶ τὰ Ἄλπεια, εἴ τις αὐτὰ κατὰ συνάφειαν λαμβάνοι. Ὑψηλὰ δὲ φασιν εἶναι καὶ τὰ Πυρήναια, καὶ τὸν Ἰνδούβαλδα[3] τῆς Ἱσπανίας, καὶ τὸν Μακεδονικὸν[4] δὴ Ὄλυμπον καὶ τὸν Ἄθω, καὶ τῆς Ἠπείρου τὰ Ἀκροκεραύνια· Ταῦτα δὲ ἀπὸ Καννσίου φασὶν ὁρᾶσθαι.

[48] ΚΕΦ. ι'.

Περὶ ποταμῶν μεγίστων.

Τῶν δὲ ἐν τῇ οἰκουμένῃ ποταμῶν μέγιστοι μέν εἰσιν, ἐν

Summae quoque magnitudinis mons est Paropanisus, ut et Taurus; inque Indicis regionibus plurimi.

Africanorum montium altissimus est magnus Atlas et Deorum currus: etiam magni longissimeque procedentes Aethiopici. Quippe incipientes ab Aegypti confinio descendunt in meridiem Nili alveum comitantes.

In Europa maximi traduntur esse Sarmatici, et Alpini, si quis hos ex continentia consideret. Praeterea etiam Pyrenaeos montes dicunt altos, ut et Indubalda Hispaniae; neque his cedere Olympum Macedoniae aut Athon, aut Epiri Acroceraunia. Haec vero etiam a Canusio conspici ferunt.

CAPUT X.

De maximis fluminibus.

In orbe terrarum sunt maximi fluvii, illique plurimi in Asia;

1) Aliis Παροπάμισος dicitur. Huds. Conf. Steph. s. v. Παροπάμισσος, Strabo XI. p. 511. XV. p. 699. Rennelii Angli System der Geographie des Herodot im Auszuge, in Bredovii Untersuchungen P. II. p. 451 sqq.

2) V. Hannonis periplum et Ptolemaeum. Huds. Plin. V. 1.

3) Καὶ τὴν Ἰδούβεδαν ex Strabone et Ptolemaeo reponendum censet Berkelius ad Steph. v. Ὄλυμπος. Huds.

4) Scholiastes ad lib. I. Apollonii Rhodii (ut idem observavit Berkelius) sex hoc nomine montes enumerat in variis regionibus positos, atque unum ex iis in Macedonia. Huds.

μὲν τῇ Ἀσίᾳ πολλῶν ὄντων παρὰ πάντας ὅ τε Γάγγης καὶ ὁ Ἴνδος. οὗτοι γὰρ ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν Βορειοτάτων τῆς οἰκουμένης, καὶ προσλαμβάνοντες σχεδὸν πάντας τοὺς ἀξιολόγους, ὅσοι διαῤῥέουσι τὴν ὅλην Ἰνδικὴν (εἰσὶ δὲ καὶ ὅσοι πλεῖστοι) ἐκδιδόασιν ἐπὶ τὴν πρὸς νότον θάλασσαν. Τῶν δὲ λοιπῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ποταμῶν ἐμβαλόντων τε εἰς διαφόρους θαλάσσας Ἰαξάρτης μὲν καὶ Ὦξος καὶ Ῥύμνος [1] καὶ Ῥῶς [2], καὶ Κῦρος καὶ Ἀραξῆς εἰς τὴν Κασπίαν ἵενται θάλασσαν. Φᾶσις δὲ καὶ Θερμώδων καὶ Σάγγαρις εἰς τὸν Πόντον. Οὗτοι δὲ σχεδόν τι περὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους τὰς ἐκβολὰς ἔχουσι ταῖς πηγαῖς.

Τῶν δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ πρωτεύει μὲν ἂν εἰκότως ὁ Ἴστρος, ὃς φερόμενος ἀπὸ τῶν πρὸς δύσιν τόπων τοσαῦτά τε διερχόμενος ἔθνη καὶ τόπους ἐκδίδωσιν εἰς τὸν Πόντον· ἑξῆς δὲ μέγιστοι Βορυσθένης, Ὀυιστούλας, Τάναϊς, Ῥῆνος. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι μεγάλοι ποταμοὶ πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς γινόμενοι, μάλιστα Ἠρίδανος, Ἴβηρ, Βέτις [3], Σηκουάνας, Δορίας [4] · καὶ οἱ ἀμφὶ Ῥοδανόν.

[49] Ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ μέγιστός ἐστιν ὁ Νεῖλος [1]. Ὁρμώ-

sed in his prae reliquis eminent Ganges et Indus. Hi enim ex partibus terrarum maxime septentrionalibus orti, ubi in se receperunt, quotquot fere per universam Indiam fluunt digni memoratu amnes (sunt autem hi plurimi) exonerant se in mare australe. Reliquorum vero per Asiam fluminum et in diversa maria se emittentium Iaxartes et Oxus, et Rhymnus et Rhos, et Cyrus et Araxes Caspio mari miscentur. Phasis autem et Thermodon et Sangaris Pontum petunt: sed hi non ita longe a suis quisque ostiis scaturiunt.

Inter Europaeos palmam tenet citra controversiam Ister, qui proveniens ex locis occidentalibus tot gentes regionesque transiens se in Pontum condit. Proximi magnitudine Borysthenes, Vistula, Tanais et Rhenus. Sunt et alii fluvii magni circa ostia, praesertim Eridanus, Iberus, Betis, Sequana, Durias atque etiam Rhodanus.

In Africa maximus est Nilus; siquidem ex locis ultra Ae-

1) *Ῥύμμος* Ptolemaeo *Ῥᾶ* dicitur. Huds.

2) Idem forsan cum eo, qui Ptolemaeo *Ῥᾶ* dicitur. Huds.

3) Al. *Βαῖτις*. Huds.

4) *Δουρίας* Straboni [IV. p. 203 al.], *Δωρίας* Ptolemaeo. Huds.

1) Eudoros atque Ariston peripateticus philosophus de Nilo fluvio singularem librum scripserunt, quo Strabo usus est, v. XVII. p. 790 extr. V. etiam Letronnii disquisitionem: Beurtheilung der Ansicht des Hipparchos über die südliche Ausdehnung Afrika's,

μενος γὰρ ἐκ τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰσημερινὸν ἐν βάθει τῆς μεσημβρίας τόπων, ἐκδίδωσιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν, ἑλικογραφῶν ὡς εἰκὸς ὅπερ ἐστιν ἴδιον ποταμῶν. x x x x x x x x x Ὡς πιθανὸν εἶναι μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἐκεῖ γιγνομένων κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν θέρος ὄμβρων, ἤπερ ἀπὸ χίονος σύστασιν τὴν πορείαν ἐνιαυσίῳ χρόνῳ ποιεῖσθαι. Φαίνεται δὲ καὶ ὁ Βαγράδας ὁ περὶ Καρχηδόνα ῥέων, καὶ ὁ Κίνιψ[2] ἀπὸ τῶν νοτιωτάτων. Τῶν δὲ διαῤῥεόντων τὴν ἐντὸς Αἰθιοπίαν καὶ τάς τε ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη ἐν ἠπείρῳ ἐχόντων, μέγιστός ἐστιν ὅ τε Γὶρ καὶ Νίγιρ[3].

ΚΕΦ. ιά.

Περὶ τῆς μεγάλης θαλάσσης.

Τῆς δὲ μεγίστης τε καὶ πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς θαλάσσης τὰ μὲν νοτιώτατα καὶ πρὸς τῇ ἀγνώστῳ καλεῖται Πρασώδης θάλασσα. λέγεται γὰρ[4] τῷ χρώματι τοιαύτη τις εἶναι, καὶ βρύον ἔχειν πλεῖστον καὶ μέγιστον ἐμφερὲς πράσῳ, ὅθεν εἰκὸς αὐτῇ καὶ τὴν πρασώδη φαντασίαν προσγίγνεσθαι.

quatorem in penitissima meridie defertur, et in mare nostrum decurrit flexuoso meatu, quod par est, quando id fluminum omnium proprium. x x x x x x x x x. Ut credibile sit potius a pluviis illic obtinentibus, quo tempore apud nos est aestas, quam a nive alveum eius annuo tempore facere agmen. Praeterea conspicuus est Bagrada, prope Carthaginem fluens, item Cinips ab maxime austrinis. Illorum vero qui per interiorem Aethiopiam fluunt, quique fontes et ostia in continente habent, maximi sunt Gir et Nigir.

CAPUT XI.

De magno mari.

Quantum maris maximi in orientem porrectum simul Austrum respicit et incognitas terras alluit, id omne Prasodes vocatur. Dicitur enim colore tale esse, plurimumque in eo nasci et maximum muscum, viroris aemulum, unde viridem illi speciem conciliari probabile est.

quam una cum Lelewelii Pythea a. 1838 germanice reddidi, pag. 141 sq. Conf. Eustath. ad Dionys. 226.

2) Ita in Cod. Pal. Ptolemaei, in vulgatis *Κινύφος*. Huds.

3) *Γεὶρ καὶ Νίγειρ* Ptolemaeo. Huds.

4) *Διὰ τὴν χροιὰν λαχοῦσα προσηγορίαν*. Marcian. Heracl. p. 12. Huds.

Μετὰ δὲ ταύτην ὡς πρὸς ἄρκτους ἡ βραχεῖα κεῖται θάλασσα, ἣ οὐ διὰ βραχύτητα τοῦ μεγέθους (ἐστὶ γὰρ μεγίστη) τούτου τετύχηκε τοῦ ὀνό[-50]ματος, ἀλλὰ διὰ τὰ ἐν αὐτῇ βράχη[1]. Τὰς γὰρ ἀμπτώσεις γίνεσθει κἀκει μεγίστας, μὴ αὐθήμερον[2] μεταβάλλειν, ἀλλ' ἐπὶ πλεῖστον ἀναχωρεῖν χρόνον τὸ ὕδωρ, καὶ τὰς ῥαχίας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀναξηραίνεσθαι, ὥστε τοὺς πλέοντας εἰ περιπέσοιέν ποτε τούτῳ τῷ πάθει[3], ὑποστηρίξαντας τὸ πλοῖον ἀναβαίνειν καθάπερ εἰς ἤπειρον.

Ταύτης δὲ τῆς θαλάσσης ὑπέρκειται ἡ λοιπὴ καὶ παρὰ τὴν ἤπειρον. Καὶ ἔστι μὲν αὐτῆς μέγιστον μὲν Ἰνδικὸν πέλαγος, ἐν ᾧ χεῤῥόνησοι καὶ κόλποι πάνυ μεγάλοι, ὅτι Θηριώδης, καὶ ὁ Μέγας, καὶ ὁ Γαγγετικός.

Τοῦ δὲ Ἰνδικοῦ πελάγους ἔχεται τὸ Καρμάνιον, προϊὸν ὡς ἐπὶ δύσεις. Τούτου δὲ ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα, ὡς περὶ τὰς συμβολὰς κατὰ τοῦ Περσικοῦ κόλπου στόμα κεῖται. Αὐτὸς δὲ ὁ κόλπος περιέχεται μὲν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ μεσημβρίας Καρμανίᾳ,

Ab illo Borean versus iacet mare, quod Breve dicitur, non quidem propter brevitatem spatii (latissime enim patet) sed ob frequentiam in eo brevium. Aiunt enim aestuum reciprocationes illic contingere maximas, sed aquas non intra eundem diem mutare, verum longissimo tempore destituere suas plagas; ita ut scopuli post recessum exsiccentur; et si forte navigantes in huiusmodi casum incidunt, suffulcientes navem exscendere velut in continentem.

Supra hoc mare adiacet reliquum, et iuxta continentem. Huius maximum est pelagus Indicum, in quo peninsulae sunt, et sinus admodum magni, qualis est Theriodes, itemque Magnus, ac Gangeticus.

Indicum pelagus excipit Carmanium, in occidentem pergens: sequiturque Rubrum mare, quod eo loco illi coniungitur, ubi ostium sinus Persici se aperit. Ipse vero sinus a latere orientali ac meridiano cingitur Carmania; ab aquilone in occasum

1) Ita Stephanus Byz. s. v. Βραχία. Huds.

2) καὶ μὴ αὐθημερινόν legit Is. Vossius ad Melam p. 103 ipsissima haec verba citans, auctorique Anonymo et inedito adscribens. Huds.

3) ἀπάθει Tennul. De Theriode v. Marcianum Heracl. pag. 30 etc. Huds.

4) Eadem plane habet Marcianus Heracl. in periplo pag. 9. Huds. Iterum Ἀῤῥάβιος. V. supra p. 367 not. 1)

ἀπὸ δὲ ἄρκτων μεταβαίνουσιν ἐπὶ δύσεις Περσίδι καὶ Σουσιανῇ καὶ Βαβυλωνίᾳ, ἀπὸ δὲ δύσεως Ἀῤῥαβίᾳ Ἐρήμῳ, εἶτα πάλιν ἀπὸ μεσημβρίας τῇ Εὐδαίμονι.

Ἀπὸ δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἕως Αἰγύπτου ὁ Ἀῤῥάβιος κόλπος, ἔνθα μάλιστά ἐστι τὸ στενότατον τῆς ἠπείρου καὶ διεῖργον τὸ μὴ συνάψαι [51] τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν. ὃν τὸ χρῶμά [1] φασιν ἐρυθρὸν ἔχειν. οὐδ' ὡς σχεδιάζοντες ἀπὸ τῶν προσπαρακειμένων ὀρῶν ἐρυθρῶν ὄντων λέγουσι, προσπίπτειν τινὰ πρόσπτωσιν γαληναίῳ ὄντι τῷ ὕδατι, καὶ τὴν τοῦ ἐρυθροῦ φαντασίαν ἀπεργάζεσθει. Ἀλλὰ τὰ πολλὰ τοῦ πελάγους τούτου ἐρημαίου ὄντος, ἅτε πνευμάτων, ὡς λόγος, ἐκεῖ μήτε μεγάλων μήτε συνεχῶν γινομένων, διὰ τὸ πλησίον ἐνιαυτοῦ κατὰ κορυφὴν τὸν ἥλιον συστάσεις διερῶν νεφῶν συνίστασθει, εἰς ἃ ἐμπίπτουσαι αἱ τοῦ ἡλίου αὐγαὶ χρωννύουσιν αὐτὰ, καθάπερ ἡμῖν συνεχῶς τὰ περὶ τὸν ὁρίζοντα πάσχειν εἴωθεν ἀνίσχοντος ἢ καταδεδυκότος ἤδη τοῦ ἡλίου, εἶθ' οὕτω τὰς χρόας δέχεσθαι τὴν θάλασσαν, ὅταν λείαν ἔχῃ τὴν ἐπιφάνειαν.

Μετὰ τὸν Ἀῤῥάβιον κόλπον καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐστὶν ἡ κατὰ τὴν Βαρβαρίαν Αἰθιοπικὴ θάλασσα.

tendentibus Perside, Susiana et Babylonia: ab occidente Arabia Deserta, rursus denique ad meridiem Felice.

A Rubro autem mari ad Aegyptum sinus Arabicus, ubi angustissimum continentis iugum prohibet, quo minus cum mari nostro committatur. Illi rubrum esse colorem tradunt: non, ut quidam imprudentes dicunt, ab propinquis montibus rubris, accidere quandam speciem aquae tranquillae, et colorem rubrum conciliari. Verum cum pelagus istud plurimo tempore quiescat, utpote flatibus illic, ut dicitur, neque magnis neque continuis, quia prope toto anno, sol supra verticem nebularum humentium coetus colligit, in quas cum impegerunt radii solis, inficiunt eas, eo plane modo, quo circa nostrum horizontem oriente vel occidente iam sole idem semper accidere consuevit; deinde hac ratione colorem derivari in mare, quoties placido aequore sternitur.

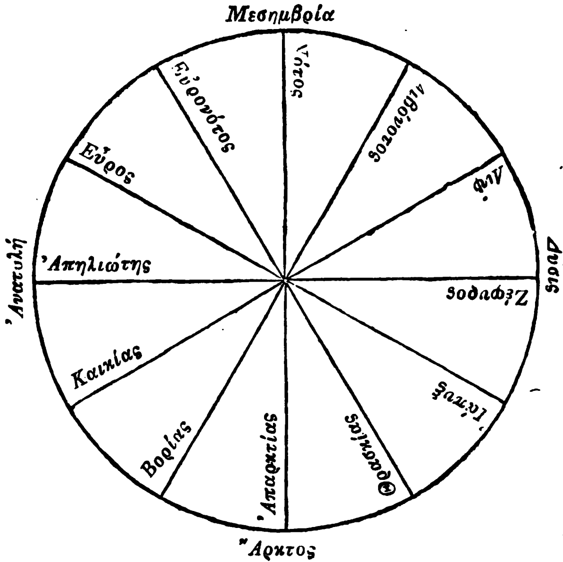
Post sinum Arabicum et reliquam partem maris Rubri iacet mare Aethiopicum secundum Barbariam.

1) Ut Uranius, laudatus a Stephano in v. Ἐρυθρά et ab Eustathio ad Dionysium Perieg. v. 38. V. Agatharchidem de Rubro Mari p. 2. Strab. lib. XVI. Plinium VI. 23. Huds.

[52] ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἀνέμων [1].

Αἱ δὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἀνέμων τε καὶ πνευμάτων θέσεις, καὶ ἀφ' ὧν ἕκαστος ὁρμᾶται τοπων, καὶ δι' ὧν ἔρχεται, ἔχουσιν οὕτως.

CAPUT XII.

De ventis per orbem terrarum.

In ventorum autem et flatuum per orbem terrarum stationibus, tum locis, ex quibus quisque ruat, ac per quae feratur, sic se habet ordo.

1) Ex hoc capite, collato cum secundo libri primi, apparet, non totum opus, quale nunc Agathemero adscribitur, eidem tribui posse; et hoc clarius fiet, si cap. XIII. libri II, et cap. XIV. libri II. cum capite III. et IV. libri I. comparemus. Non facile Agathemer, si caput IV. libri I. scripsisset, caput XIII. libri II. exorsus esset sic: ἀναγκαῖον δε καὶ περὶ μήκους καὶ πλάτους τῆς ὅλης οἰκουμένης εἰπεῖν. Itaque, si omnia accurate respicias, non admodum errabis dicens, singula capita quidam in uno codice concinnavisse, fortasse ita ut quae Agathemeri sint, cum aliis com-

Νοηθέντος γὰρ μεγίστου κύκλου περιέχοντος τὸ ἐγνωσμένον, καὶ ἓξ διαμέτροις εἰς ἴσα δώδεκα διαιρεθέντος, ὥς τε δύο τῶν πρὸς ὀρθὰς ἀλλήλαις τὴν μὲν Ἰσημερι [-53] *νὴν ποιεῖσθαι, τὴν δὲ μεσημβρινὴν* X X X X X X.

Τάσσουσιν ἐπὶ μὲν τῆς Ἰσημερινῆς πρὸς μὲν ταῖς ἀνατολαῖς Ἀπηλιώτην, πρὸς δὲ ταῖς δύσεσι Ζέφυρον. Καὶ πάλιν ἐπὶ μὲν τῆς μεσημβρινῆς πρὸς ἄρκτους Ἀπαρκτίαν, πρὸς δὲ τὴν μεσημβρίαν Νότον. Εἶτα Ἀπηλιώτου μὲν ἑκατέρωθεν ὡς πρὸς μεσημβρίαν Εὖρον, πρὸς δὲ ἄρκτους Καικίαν. Πάλιν δὲ Ἀπαρκτίου ὡς πρὸς μὲν ἀνατολὰς Βορέαν, ὡς δὲ πρὸς δύσεις Θρασκείαν ἢ Μέσην. Καὶ Ζεφύρου μὲν πρὸς μεσημβρίαν Λίβα, πρὸς δὲ ἄρκτους Ἰάπυγα ἢ Ἀργέστην. Νότου δὲ πρὸς μὲν ἀνατολὰς Εὐρόνοτον, ὡς δὲ πρὸς δύσεις Λιβόνοτον.

Καί εἰσι διάμετροι καὶ ἀντιπνέοντες ἀλλήλοις, Ἀπηλιώτης μὲν Ζεφύρῳ, Καικίας δὲ Λιβὶ, Βορέας δὲ Λιβονότῳ, καὶ Ἀπαρκτίας μὲν Νότῳ, Θρασκίας δὲ Εὐρονότῳ, καὶ Ἰάπυξ Εὔρῳ.

Concipiamus circulum maximum, quidquid cognitum est, ambientem, eumque sex diametris in duodecim aequalia dividamus; nimirum duae primum ducantur lineae ad angulos rectos sese secantes in centro, quarum altera tendatur secundum Aequatorem circulum ab oriente in occidentem; altera secundum meridianum a septentrione in austrum agatur. Inter has dimensis spatiis aliae lineae quatuor per centrum item ductae duodenaria intervalla describant.

In Aequatoris quidem illa linea collocant a parte orientali Apelioten, ab occidentali autem Zephyrum. Ac rursum in linea Meridiani ponunt ad septentriones Aparctiam, ad meridiem Notum. Tum ab utroque latere Apeliotae versus meridiem Eurum, versus septentriones Caeciam: porro Aparctiae ad orientem Borean, ad occasum Thrasciam vel Mesen: item Zephyri in meridiem Liba, ad septentriones Iapyga vel Argesten: denique Noti Euronotum in orientem: et Libonotum in occidentem.

Et quidem sic sibi oppositi et ex adverso spirantes sunt, Apeliotes Zephyro, Caecias Libi, Boreas Libonoto, Aparctias Noto, Thrascias Euronoto, et Iapyx Euro.

mixta. Conf. nostram praefationem, ubi de hac re nostram opinionem accurattus exposuimus.

1) V. Strab. l. p. 29 et Casauboni comm. p. 19. Huds.

[54] ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ μήκους καὶ πλάτους τῆς ὅλης οἰκουμένης.

Ἀναγκαῖον δὲ καὶ περὶ μήκους καὶ πλάτους τῆς ὅλής οἰκουμένης εἰπεῖν. Τὸ μῆκος τοίνυν αὐτῆς ληψόμεθα, οὐ τὸ συνακολουθοῦν τῷ ῥομβοειδεῖ σχήματι [1], ἀλλά τινι κύκλου τμήματι, ὃ τῶν ἄλλων δι' ὅλου τοῦ μήκους αὐτῆς ἐρχομένων ἁπάντων ἐστὶ μεῖζον· ὅμοιόν τε γὰρ τοῦ Ἰσημερινοῦ ἔκπιπτον ἀπὸ δυσμῶν x x x x ἐδείχθη τοῦ ἐγνωσμένου καὶ πολὺ προτερώτατον ἐπὶ τὰ μὲν νοτιωτέρων τούτου. Εἴη δ' ἂν τὸ τοῦ ἀπέχοντος ἐπὶ τὰ βόρεια τοῦ Ἰσημερινοῦ μοίρας εἴκοσι τρεῖς καὶ ϒδ'. διαφορεῖ δὲ καὶ τοῦτο μεγίστου x x x x μύρια ὀκτὼ, ͵β τ π β'. ὥστε ἔγγιστα θ' μυριάδων εἶναι σταδίων τὸ μῆκος x x x x x x x δὶα τὸ ὑπὸ μεγίστου κύκλου περιέχεσθαι τὸ ἐγνωσμένον.

Τὸ δὲ πλάτος ἐπὶ μεσημβρινοῦ, γραφομένου δὲ διὰ τῶν Ἱππικῶν τῆς Σαρματίας ὀρῶν, x x x στάδια τρισμύρια * δισχίλια φ', ἤτοι μιλίων χιλιάδες, ͵δ τ λ γ' [2].

CAPUT XIII.

De longitudine ac latitudine universi orbis.

Necessario autem etiam verba sunt facienda de longitudine deque latitudine universae habitabilis. Longitudinem ergo eius capiemus, non quidem convenientem formae Rhomboidis, sed potius circuli segmento, quod aliis omnibus, quae per totam magnitudinem eius transeunt, est maius. Nam simile aequinoctialis circuli eductum ab occasu . . . monstratum est eo quod noscitur, et multo anterius ad ea quae illo magis austrina sunt. Intelligamus quoque hanc lineam abesse ab aequinoctiali septentrionem versus gradibus viginti ac tribus scrupulisque 45, ac discrepare a maximi circuli mensura in tantum, ut longitudo eius stadia 82382 non excedat, cum maximi semicirculi longitudo in 90000 admodum extendatur, quod ideo dictum velim, quoniam inter maximi circuli modum habitabilis terra includitur, atque ad eius normam expanditur.

At latitudo in meridiano, illo autem qui per Hippicos montes Sarmatiae delineatur, stadia patet in universum 32500, seu millia passuum 4333.

1) Conf. Strab. II. p. 112. 113. 116. 117. 118. 119. Mox Tennulius *τῶν ἄλλων τῶν δι'* edidit. 2) V. Dodwellii diss. §. 20.

[55] ΚΕΦ. ιδ'.

Περὶ μήκους καὶ πλάτους τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην θαλασσῶν.

Τῶν δὲ τῆς οἰκουμένης θαλασσῶν τὰ μήκη καὶ πλάτη τόνδε τὸν τρόπον ἔχει. Τῆς μὲν καθ' ἡμᾶς θαλάσσης τὰ ἀπὸ Κῶ[1], τοῦ τῆς Μαυριτανίας Τιγγιτάνης ἄκρου, μέχρι τῆς Ἴσσου στάδιοί εἰσι δισμύριοι ‚ευ', ἤτοι μίλια ‚γ τ π ϛ'. Πλάτος δὲ ἀπὸ Μασσιλίας (ἐπεὶ τὸ πλεῖστον ἡ Γαλλικὴ θάλασσα ἐνταῦθα πρὸς ἄρκτους ἀνακολποῦται) ἐπὶ Γίλγιλιν κολωνίαν τῆς Μαυριτανίας στάδια ‚ε φ', μίλια δὲ ψ λ γ'[2].

Τοῦ δὲ Πόντου ἀπὸ Τόμων ἐπὶ τὰς τοῦ Φάσιδος ἐκβολὰς μῆκος μὲν στάδια ϛ', μίλια ω κ γ'. Πλάτος δὲ τὸ ἀπὸ Φαναγορίας τῆς ἐν Βοσπόρῳ ἐπὶ τὰς τοῦ Ἅλυος ἐκβολὰς, ᾗπερ καὶ πλατύτατός ἐστιν ὁ Πόντος, στάδια ‚β υ', μίλια τ κ'[3].

Ἔστι δὲ τῆς Κασπίας θαλάσσης μῆκος μὲν τὸ ἀπὸ τῶν

CAPUT XIV.

De marium per orbem terrarum longitudine ac latitudine.

Longitudines et latitudines marium in orbe terrarum sic se habent. Mare mediterraneum a Co Mauritaniae Tingitanae promontorio ad Issum usque stadia continet 25400, quae sunt millia passuum 3386. Latitudo vero eius patet a Massilia (ubi quam maxime in septentriones mare Gallicum sinuatur) Gilgilim usque Mauritaniae coloniam stadia 5500, quae sunt millia passuum 733.

Ponti vero longitudo a Tomis ad ostia Phasidis stadiorum 6000, seu millium passuum 823. Latitudo a Phanagoria Bospori ad Halyos ostia, qua est Pontus latissimus, numerat stadia 2400, quae faciunt millia passuum 320.

Caspii autem maris longitudo ab ostiis Cyri, qui ex Arme-

1) *Κῶ.* Huius nominis promontorium in Mauritania Tingitana non occurrit, sed *Κώττης ἄκρον*. Longitudo hic Mediterranei maris ponitur 25400 stadiorum, et infra 29000, quia addidit 3000 stadia a freto Herculeo ad promontorium Sacrum, et 120 longitudinem freti ipsius. Verum ne sic quidem numeri constant. Namque essent ab Issico sinu ad fretum 25880. Tennul.

2) Strabo longitudinem maris interni stadia 12,000, eiusque latitudinem maximam 5000 stadia esse dicit. V. II. p. 106. 115. 123. Sed hic et paullo infra diversas mensuras habemus.

3) Ponti magnitudinem Strabo aliter definit, v. ib. II. p. 125, et Plin. IV. 24.

τοῦ Κύρου ἐκβολῶν, ὃς κάτεισιν ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας, ἐπὶ τὰς τοῦ Ἰαξάρτου ἐκβολὰς σταδίων η σ́, ἤτοι μιλίων α ϟ δ́, πλάτος δὲ πλεῖστον σταδίων ‚β φ́, μιλίων δὲ τ λ δ́.

[56] Τῆς δὲ κατὰ τὸ Ἰνδικὸν πέλαγος Βραχείας θαλάσσης, ἐπείπερ αὕτη παρὰ τὰς ἄλλας ἐπὶ πλεῖστον πρὸς ἀνατολὰς καὶ δύσεις ἐκτείνεται, τὸ ἀπὸ Ἐσινοῦ[1] ἐμπορίου τῆς Βαρβαρίας ἢ τῶν Ῥαπτῶν τῆς μητροπόλεως ἐπὶ Κοττίαριν ποταμὸν τῶν Σινῶν σταδίων μυριάδες έ καὶ ‚β φ́, μίλια δὲ ζ. πλάτος δὲ τὸ ἀπὸ μυχοῦ τοῦ μεγάλου κόλπου ἐπὶ τὴν ἄγνωστον στάδια τρισμύρια, ἤτοι μίλια ‚δ x.

Τοῦ δὲ Ἀῤῥαβίου κόλπου ἐκκλίνοντος πρὸς ἀνατολὰς τὰ μέχρι τῶν στενῶν οὐκ ἔλαττόν ἐστι μυρίων σταδίων, ἅ ἐστι μίλια ‚α τ λ γ́ γ́.

Αὕτη δὲ ἡ μεγάλη θάλασσα, καὶ τὴν ὅλην οἰκουμένην περιῤῥέουσα κοινῷ μὲν ὀνόματι Ὠκεανὸς καλεῖται[2], κατὰ κλίματα δὲ διαφόρους ἔχει ἐπωνυμίας. Ὁ μὲν γὰρ ὑπὸ τοῖς ἄρκτοις πᾶς μὲν ἀρκτικὸς καὶ βόρειος λέγεται. ἤδη δὲ αὐτοῦ τὸ μὲν ἀνατολικώτερον Σκυθικὸς Ὠκεανὸς, τὸ δὲ δυτικώτερον Γερμανικός τε καὶ Βρετανικὸς καλεῖται· ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος σύμπας καὶ

nia fluit, ad ostia Iaxartis stadiorum est 8200, seu millia passuum 1094. Maxima latitudo stadia 2500 non excedit, quae sunt millia passuum 334.

Pelagi Indici mare Breve, quod prae aliis latissime in orientem et occidentem porrigitur, extenditur ab Esino emporio Barbariae, sive metropoli Rhaptorum, ad Sinarum amnem Cottiarim per stadia 52500 seu millia passuum 7000. Latitudo autem ab intimo recessu magni sinus ad incognitam habet stadiorum 30000, sive millia passuum 4000.

Sinus Arabicus in orientem inclinans ad angustias usque stadia 10000 non minus obtinet, millia passuum 1333⅓.

At vero hoc mare magnum et terras omnes circumluens, communi vocabulo quidem nominatur Oceanus, sed pro climatum varietate etiam diversas appellationes sortitur. Nam qua polo arctico subiacet, appellatur Arcticus sive Borealis, cuius tamen pars orienti propior dicitur Oceanus Scythicus, occidentalis vero Germanicus et Britannicus: sed hic ipse universus

1) Ἐσσινὰ ἐμπόριον apud Ptolemaeum. Huds.

2) Hanc opinionem de Oceano vanam longissime scriptores religioni christianae addicti retinuerunt. V. Alexandri de Humboldt infra laudatum librum eximium l. l. p. 171 sq.

Κρονιον πέλαγος καὶ Πεπηγὸς καὶ Νεκρὸς [3] ἐπωνομαζεται. Ὁ δὲ ὑπὸ τῇ Μεσημβρίᾳ σύμπας μὲν καλεῖται Μεσήμβρινος τε καὶ Νότιος Ὠκεανός. Πάλιν δ' αὐτοῦ τὸ μὲν ἀνατολικωτερον Ἐρυθρὰ θάλασσα, τὸ δὲ δυτικώτερον Αἰθιοπικὸς Ὠκεανὸς [4] προσαγορεύεται. Τῶν δὲ λοιπῶν β' κλιμάτων τὸ [57] μὲν κατ' ἀνατολὰς Ἑῷον πέλαγος καὶ Ἰνδικὸς Ὠκεανὸς. τὰ δὲ κατὰ τὴν δύσιν, ἀφ' οὗπερ ἡ καθ' ἡμᾶς θάλασσα πληροῦται, Ἑσπέριος Ὠκεανὸς, καὶ κατ' ἐξοχὴν Ἀτλαντικὸν προσαγορεύεται πέλαγος [1].

Ἡ δ' ὑπὸ τούτων περιῤῥεομένη γῆ τριχῇ νενέμηται ὑπ τῶν ἄριστα τὴν οἰκουμένην διελόντων, εἴς τε την Ευρωπην, καὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ τὴν Λιβύην. Ὅροι δὲ τῆς μὲν Εὐρώπης πρὸς Λιβύην ὁ καθ' Ἡρακλέους στήλας πορθμὸς, καὶ τὸ δι' αὐτοῦ πληρουμένον ἐπ' ἀνατολὴν μέσον πέλαγος ἄχρι τοῦ Κανωβι-

nuncupatur etiam pelagus Cronium et Glaciale et Mortuum. Qua autem sub meridiem, totus quidem Meridianus et Notius Oceanus dicitur. Rursus autem et huius pars orienti vicinior Mare Rubrum, qua petit occidentem, Aethiopicus Oceanus audit. In reliquis duobus climatibus, quicquid eius est ad ortum solis, vocamus Eoum mare seu Oceanum Indicum: quicquid ad occasum, unde nostrum hoc mare repletur, Hesperius nominatur Oceanus, aut etiam per excellentiam Atlanticum pelagus.

Itaque terra, quae sic ab illis circumluitur, trifariam describitur ab iis, qui rectissime illam sunt partiti, in Europam, et Asiam, et Africam. Termini autem Europae quidem ad Africam fretum ad columnas Herculis, et pelagus, quod per illud repletum versus orientem interest medium ad

3) Plinius VI. 14. 15 commemorat Scythicum Oceanum, cuius autem partes esse mare Caspium et Hyrcanium dicit; IV. 27 Oceanum septemtrionalem sive Amalchium, Morimarusam h. e. mortuum mare; deinde mare Cronium (v. IV. 30). Ptol. geogr. II. 2: ὁ Ὠκεανὸς Ὑπερβόρειος, ubi Codex Palat addit: ὁ αὐτὸς καλεῖται Πεπηγὼς Ὠκεανὸς, καὶ Κρόνιος, Νεκρός. Ad Apollonii Rhod. argon. 327: Κρονίην ἅλα adnotant scholia haec: Τὸν Ἀδρίαν φησίν. ἐνταῦθα γὰρ τὸν Κρόνον κατῳκηκέναι. Eustathius ad Dionysium Perieg. 32: Ὅτι ὁ πρὸς Ἀριμασποῖς ὠκεανὸς πεπηγώς τε καλεῖται καὶ Κρόνιος καὶ νεκρός. De Croni mytho, qui mari Cronio adhaeret, lege etiam ibidem. Plura autem praebet Plutarchi liber de facie in orbe Lunae cap. 26, ubi non solum Κρόνιον πέλαγος commemoratur, sed etiam Croni insulae in eodem mari sitae. Conf. Alexandri de Humboldt Viri excellentissimi Kritische Untersuchungen über die historische Entwickelung der geographischen Kenntnisse von der neuen Welt, aus dem Franz. übers. v. Ideler Vol. I. fasc. I. p. 78 sqq. Huds. edidit Νεκρον.

4) V. supra p. 311 sq.

1) De maribus conf. Eustathium ad Dionysium 28, et Scholia ad Dionysium Perieg. 1.

κοῦ στόματος τοῦ Νείλου. Τῆς δ' Ἀσίας πρὸς μὲν τὴν Λιβυην τὸ αὐτὸ τοῦτο στόμα τοῦ Νείλου, καὶ ὁ ἐπ' ὀρθὴν τοῦ ποταμοῦ πόρος ἐπὶ μεσημβρίαν. Πρὸς δὲ τὴν Εὐρώπην ὁ Τάναϊς ποταμὸς εἰς τὴν Μαιῶτιν ἐμβάλλων λίμνην, ἡ δὲ εἰς τὸν Εὔξεινον ἐκφέρεται Πόντον, οὗτος δὲ εἰς τὴν Προποντίδα, ἡ δὲ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, μεθ' ὃν τὸ Αἰγαῖον ἐπὶ μεσημβρίαν ὁμοίως ἀναπέπταται πέλαγος. Ἔνιοι δὲ τὰς προκειμένας ἠπείρους ἰσθμοῖς διορίζουσιν[2]· ἀπὸ μὲν τῆς Ἀσίας τὴν Εὐρώπην τῷ μεταξὺ Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Πόντου, τὴν δὲ Λιβύην τῷ μεταξὺ τοῦ Ἀῤῥαβίου κόλπου καὶ τῆς κατὰ τὸ Πηλούσιον θαλάσσης[3].

Αἱ μὲν ὁλοσχερεῖς τομαὶ τῆς οἰκουμένης εἰσὶ τοιαῦται. Τῶν δὲ ἐμφερομένων ἐν αὐτῇ πελαγῶν τὸ μὲν ἀπὸ δύσεως τῶν Ἰβηρικῶν ἄκρων ἐπ' [58] ἀνατολὴν ἄχρι τοῦ κατὰ τὴν Κιλικίαν Ἰσσικοῦ κόλπου διῆκον, στάδιά ἐστι δισμύρια ἐννεακισχίλια[1], ἤτοι μίλια x x x x x x x. Ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλ-

Canobicum Nili ostium: Asiae vero ad Africam idem istud Nili ostium et fluvii illius in rectum alveus versus meridiem: ad Europam vero Tanais fluvius in Maeotin paludem se exonerans; quae ipsa deinde in Euxinum Pontum defluit; hic in Propontidem, Propontis in Hellespontum: unde Aegaeum pelagus in meridiem similiter expanditur. Alii praedictas continentes illas, quas posui, dispescunt isthmis: ab Asia Europam quidem illo, qui medius inter Caspium mare et Pontum; Africam autem illo inter sinum Arabicum et mare ad Pelusium.

Atque hae quidem sunt generales terrarum sectiones: Marium vero intra eas decurrentium, hoc ab occasu promontoriorum Hispanicorum in orientem usque ad Issicum Ciliciae sinum penetrans, est longum stadia 29000, seu millia passuum x x x x x x x. Namque ab Issico sinu usque Rhodum numerantur sta-

2) V. Dionys. Periegesin 20. Huds. v. etiam Eustathium ad Dionysium Perieg. 19.

3) Haec de divisione terrae in tres partes, si caput II. libri II. cum ea accurate conferas, confirmant nostram sententiam de toto libro, qui nunc Agathemeri nomine fertur. Utroque loco eadem res, sed non eademratione, atque ita tractatur, ut haec omnia unius scriptoris non esse possint.

1) Supra p. 305 sqq. diversam mensuram habemus. Graecus homo hanc longitudinis mensuram ex Strabone II. p. 106, quacum accuratissime congruit, transcripsisse, atque millia romana ex sua computatione adiecisse sive adiicere voluisse videtur. Quare millium numeri ubique aut falsi, aut etiam omissi sunt. Vid. etiam Strab. II. p. 124.

που μέχρι τῆς Ῥοδίας ͵ε ἀριθμοῦνται μίλια χ ξ ζ΄. ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὸ ἑῷον ἀκρωτήριον τῆς Κρήτης, ὃ Σαμώνιον καλεῖται, χίλιοι στάδιοι, μίλια δὲ ρ λ γ΄. ἀπὸ τοῦ Σαμωνίου ἐπὶ Κριοῦ μέτωπον, ἕτερον τῆς Κρήτης ἀκρωτήριον τὸ ἑσπέριον, ͵βφ[2], ὅπερ ἐστὶ καὶ μῆκος τῆς νήσου. Δίαρμα δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ Πάχυνον ἄκρον τῆς Σικελίας ͵δ φ΄, ὃ δὴ καὶ μῆκός ἐστι τοῦ Σικελικοῦ πελάγους. Ἀπὸ Παχύνου δὲ ἐπὶ πορθμὸν πλείονες ἢ χίλιοι· δίαρμα δὲ ἐντεῦθεν ἐπὶ στήλας μυρίοι καὶ ͵γ[3]. ἀπὸ δὲ στηλῶν ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀκρωτήριον ͵γ. Τοῦτο μὲν δὴ μῆκος.

Τοῦ δὲ πελάγους πλάτος τέ ἐστι τὸ μέγιστον σταδίων ͵ε, τὸ ἀπὸ τοῦ Γαλατικοῦ κόλπου, τοῦ μεταξὺ Ναρβῶνος καὶ Μασσαλίας, ἐπὶ τὴν κατ' ἀντικρὺς Λιβύην. ὀνομασίας δὲ ἔχει τὸ σύμπαν κατὰ τόπους διαφόρους. Τὸ μὲν γὰρ στόμα τοῦ πελάγους αὐτὸ πορθμὸς καθ' Ἡρακλέους στήλας καλεῖται. Ἔστι δὲ οὗτος τὸ μῆκος σταδίων ρ κ΄, μιλίων ι ϛ΄. πλάτος δὲ ᾗ στενώτατον ο΄[4]. εἰσπλεύσασι δὲ τὸν πορθμὸν τοῦτον εὐθέως ἡ καθ' ἡμᾶς ἀναφαίνεται θάλασσα. ἧς τὸ μὲν πρὸς τῇ Λιβύῃ μέχρι τῆς Αἰγύπτου Λιβυκὸν καλεῖται πέλαγος. [59] ἐν ᾧ κόλποι συνίστανται

dia 5000, millia passuum 667. Hinc ad orientale Cretae promontorium, quod Samonium appellant, stadia mille, quae sunt millia passuum 133; a Samonio ad Criu Metopon, alterum Cretae promontorium occidentale, stadia 2500, quae est etiam insulae longitudo. Ab hoc traiectus in Pachynum Siciliae promontorium stadiorum 4500, quae est ipsa etiam longitudo maris Siculi. A Pachyno ad fretum plura sunt quam mille stadia: inde ad columnas traiectus 13000, denique a columnis ad sacrum promontorium 3000. Haec quidem igitur longitudo.

Latitudo vero pelagi maxima est stadiorum 5000 a Gallico sinu, qui medius inter Narbonem ac Massiliam, usque in oppositam Africam. Caeterum hoc omne pro locorum varietate appellationes variat. Nam ostium pelagi ipsum dicitur fretum ad columnas Herculis, cuius longitudo est stadiorum 120 seu millium passuum 16: latitudo, ubi angustissimum, 70 stadia. Hoc fretum ingressis statim sese aperit nostrum mare, cuius latus omne, quod Africae littus stringit ad Aegyptum usque, vocatur pelagus Libycum, in quo etiam constituuntur sinus, quos Syr-

2) Vulgo ͵αβ΄, quod ut ex Strabone atque computatione singularum mensurarum emendetur necesse est.

3) Groskurdium et interpretem gallicum apud Strabonem l. l. vulgarem lectionem τρισχιλίους male mutasse in δισχιλίους confirmat hic Agathemeri numerus.

4) Easdem mensuras praebet Strabo II. p. 122. V. nos supra p. 316 sq.

οἱ προσαγορευόμενοι Σύρτεις. Τούτων δὲ ἡ μὲν ἐλάττων δυτικωτέρα οὖσα τῆς ἑτέρας περίμετρον ἔχει σταδίων α χ', μίλια δὲ x x x x x x x [1] ἡ δὲ μείζων ͵ε· ταύτης δὲ βάθος α ἐστὶ καὶ φ', ὅσον καὶ τὸ πλάτος τοῦ στόματος [2].

Τὸ δὲ πρὸς τῇ Εὐρώπῃ πέλαγος πλείονας ἔχει τὰς ἐπωνυμίας. Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἀπὸ τῆς δύσεως Ἰβηρικὸν λέγεται, μετ' ἐκεῖνο δέ ἐστιν ὁ μετὰ Μασσαλίαν καὶ Ναρβῶνα Γαλατικὸς κόλπος. Εἶτα κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς νῦν Ἰταλίας Λιγυστικὸν ἐκδέχεται πέλαγος, μετὰ δὲ τοῦτο τὸ Σαρδῷον, ἑξῆς δὲ τούτῳ τὸ Τυῤῥηνικὸν, εἶτα τὸ Σικελικόν. φθάνει δὲ τοῦτο ἄχρι Παχύνου ἐπὶ μεσημβρίαν, καὶ τῶν ἄκρων τῆς Κρήτης ἐπὶ τὴν ἕω, καὶ τῆς Ἰαπυγίας ὡς ἐπὶ Βοῤῥᾶν. μεθ' ἣν ὁ Ἀδρίας πολὺς ἀναχεῖται κόλπος ἐπὶ τὰς Ἄρκτους, εἶτ' εἰς δύσιν ἀποκλίνει, μῆκος μὲν ἔχων ͵γ σταδίων, μιλίων δὲ x x x x x [3]. Πλάτος δὲ ᾗ πλατύτατος α καὶ σ'. τούτου δὲ x x x x [4] Ἰλλυρὶς ἐστι, τὰ δὲ εὐώνυμα ἡ Ἰταλία μέχρι τοῦ κατ' Ἀκυληΐαν μυχοῦ καὶ Πώλας.

tes indigitant. Harum minor, occidentalior altera, ambitur stadiis 1600, millibus passuum x x x x x x, maior vero stadiis 5000, cuius profunditas ad stadia 1500, quanta etiam ostii latitudo.

Pelagus autem, quod Europae adiàcet, compluribus nominibus describitur. Primum enim ab occidente vocatur Ibericum; quod sequitur post Massiliam et Narbonem Gallicus sinus; deinde, circa principium nunc Italiae Ligusticum pelagus excipit, post illud est Sardoum, ac continuo Tyrrhenicum, postea Siculum, quod magnum tractum occupat versus meridiem usque Pachynum, et promontoria Cretae versus orientem, versus Borean usque Iapygiam: post quam Adriaticus sinus sane magnus refunditur obversus Septentrionibus, sed mox ad occasum obliquatur, longus quidem stadiorum 3000, quae sunt millia passuum x x x x x. Latus autem, ubi plurimum, stadia 1200. Huius oram dextram praetendit Illyricum, laevam Italia usque ad intimum recessum circa Aquileiam et Polas.

1) Millium numerus σ' supplendus est.

2) Syrtium mensurae, iisdem etiam verbis: ὅσον καὶ τὸ πλάτος τοῦ στόματος, ex Strabone II. p. 123 transcriptae sunt.

3) Millium numerus supplendus est τοε'.

4) Haec lacuna prorsus ex Strabone supplenda esse, Strabonis verba eaque quae Agathemeri dicuntur, confirmant. Legimus enim apud Strabonem II. p. 123 extr.: τούτου δὲ τὴν μὲν ἐν δεξιᾷ πλευρὰν ἡ Ἰλλυρὶς ποιεῖ. Cum autem quae sequuntur ad verbum fere ex Strabone exscripta sint, totum hunc locum addimus. Dicit Strabo: Ὁ δ' Ἰόνιος κόλπος μέρος ἐστὶ τοῦ νῦν Ἀδρίου λεγομένου.

Μετὰ δὲ τὸ Σικελικὸν πέλαγος ἐκδέχεται τὸ Κρητικὸν, ᾧ συνάπτει τὸ Αἰγύπτιον, μεθ' ὃ τὸ Φοινίκιον, εἶτ' ἤδη ἐπὶ τὰς ἄρκτους παρεγκλίνει τὴν ἄνω Συρίαν καὶ τὴν Κιλικίαν παραξύον, μεθ' ἃς ἐπὶ δύσιν ἐπινεύει, καὶ [60] *Παμφύλιον προσαγορεύεται πέλαγος ἄχρι Χελιδονίων νήσων καὶ ἄκρας Λυκίας. ἀπὸ δὲ τῶν Χελιδονίων ἀνάπτεται ὡς πρὸς ἄρκτους τὸ Αἴγαιον, μῆκος ἔχον ἐπὶ βοῤῥᾶν ͵δ σταδ., μιλ. δὲ φ λ γ΄. πλάτος δὲ ᾗ πλατύτατον ͵β. μεθ' ὃν συνάγεται εἰς στενὸν Ἑλλήσποντος, ἑπτὰ σταδίων ἔχων διάστημα κατὰ Σηστὸν καὶ Ἄβυδον* [1].

Εἶτα ἀπ' αὐτοῦ πλατύνεται ἡ Προποντὶς, μῆκος μὲν ἔχουσα τὸ ἀπὸ τῆς Τρωάδος ἐπὶ τὸ Βυζάντιον σταδ. ͵α. καὶ φ', μιλ. δὲ x x x x. *πάρισον δέ που καὶ πλάτος* [2]. *Μετὰ δὲ τὴν Προ-*

Post Siculum pelagus est Creticum, cui contiguum est Aegyptium, a quo Phoenicium, mox iam deflectitur in septentriones simul superiorem Syriam Ciliciamque stringens; post quas in occidentem abscedit, pelagusque Pamphylium appellatur usque ad Chelidonias insulas et extremam Lyciam. A Chelidoniis autem committitur Aegaeum versus septentriones, cuius longitudo in Borean 4000 stadiorum est, millia passuum 533. Latitudo maxima 2000 stadiorum. Post hoc cogitur in angustum Hellespontus, septem stadiorum spatium habens inter Sestum et Abydum.

Ab hoc deinde laxatur Propontis, cuius longitudo a Troade usque ad Byzantium stadiorum 1500, quae sunt millia passuum x x x x. Latitudo prope aequalis. Post Propontidem rursus

1) Etiam haec ex Strabone II. p. 124 extr. et 125 sunt desumpta. Mensurae in stadiis expressae eaedem sunt. Longitudinis millia cum stadiis non congruunt, si octo stadia in mill. rom. computas, congruunt autem, si septem et dimid. computas; itaque consulto nihil mutavi. *τούτου δὲ τὴν μὲν ἐν δεξιᾷ πλευρὰν ἡ Ἰλλυρὶς ποιεῖ· τὴν δ' εὐώνυμον ἡ Ἰταλία, μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ κατὰ τὴν Ἀκυληΐαν· ἔστι δὲ πρὸς ἄρκτον ἅμα καὶ πρὸς τὴν ἑσπέραν ἀνέχων, στενὸς καὶ μακρός· μῆκος μὲν ὅσον ἑξακισχιλίων σταδίων, πλάτος δὲ τὸ μὲν μέγιστον διακοσίων ἐπὶ τοῖς χιλίοις.* Ex hoc Strabonis loco videmus, longitudinis numerum Γ vulgarem esse mendosum, atque emendandum ϛ, quae signa facile legendo commutari potuerunt. Latitudinis mensura ad millia romana non reducta nostram supra propositam sententiam de auctore confirmat.

2) Strab. II. p. 125: *Ἡ δὲ Προποντὶς χιλίων καὶ πεντακοσίων λέγεται τὸ μῆκος σταδίων τὸ ἀπὸ τῆς Τρωάδος ἐπὶ τὸ Βυζάντιον· πάρισον δέ πως ἐστὶ καὶ τὸ πλάτος.* Quisquis vidit, epitomatorem singula fere Strabonis verba servasse. Numerus milliorum roman. est CLXXXVII. D.

ποντίδα εἰς τετραστάδιον αὖθις στενοῦται καὶ στόμα τοῦ Πόντου, ὃ καλεῖται Βόσπορος Θράκιος[3]. Ἐντεῦθεν δὲ ἤδη ὁ Πόντος αὐτὸς ἀνοίγεται διθάλασσος ὢν τρόπῳ τινί. Κατὰ μέσον γὰρ αὐτοῦ δύο ἀνέχουσιν ἄκραι, ἀλλήλων ἀπέχουσαι δισχιλίους που καὶ φ' σταδίους[4], ὧν ἡ μὲν ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἐπ' ἄρκτους ἀνατείνουσα καλεῖται Κάραμβις, ἡ δὲ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης πρὸς νότον Κριοῦ μέτωπον προσαγορεύεται.

Καὶ τὰ μὲν ἀριστερὰ τοῦ Πόντου, ἅπερ ἐστὶ πρὸς ἑσπέραν, μῆκος μὲν ἔχει ἀπὸ Βυζαντίου μέχρι τῶν ἐκβολῶν Βορυσθένους σταδ. ͵γ ω', μιλ. δὲ x x x[5]. Πλάτος δὲ ͵β[6]. τὸ δὲ ἑῷον μέρος, ὅπερ ἐστὶ καὶ δεξιὸν τοῖς εἰσπλέουσι, μῆκος ἔχει ͵ε ἢ μικρῷ πλέον, ἀπὸ τοῦ στόματος [61] ἐπὶ τὸν κατὰ Διοσκουριάδα μυχὸν, πλάτος δὲ ͵γ[1].

Ἡ δὲ περίμετρος τοῦ σύμπαντος Πόντου δισμύριά ἐστι καὶ ͵ε[2], ἐοικυῖα Σκυθικῷ τόξῳ[8]. Τὰ μὲν γὰρ δεξιὰ τῇ νευρᾷ παρο-

arctatur quoque Ponti ostium in quadristadium, quod appellatur Bosporus Thracius. Hinc iam ipse Pontus aperitur, in duo velut maria se diffidens. Quippe circa eius medium duo eminent promontoria, 2500 circiter stadiis invicem dirempta; quorum alterum ab Asia procurrens in septentriones dicitur Carambis, alterum ab Europa in austrum Criu Metopon appellatur.

Et laeva quidem Ponti, quae ad occidentem sunt, longitudine sua a Byzantio ad ostia Borysthenis obtinent stadia 3800, quae sunt passuum millia x x x, latitudine vero 2000. Eoa autem pars, quae innavigantibus est etiam dextera, longitudinem habet stadiorum 5000, aut aliquando plus, ab ostio ad recessum iuxta Dioscuriadem: Latitudo est 3000 stadiorum.

Universi autem Ponti ambitus est stadiorum 25000, similis Scythico arcui; quippe dextra chordam imitantur: ubique enim

3) Idem Strabo l. l. refert.

4) Apud Strabonem II. p. 124 extr. eadem res narratur, atque vulgo: διέχοντα ἀλλήλων περὶ δισχιλίους σταδίους καὶ πεντακοσίους legitur, et recte quidem, ut ex nostro Strabonis epitomatore videmus. Itaque Gossellini Galli et Groskurdii numerus χιλίους prorsus reiiciendus est.

5) Millia rom. sunt CCCCLXXV. explenda.

6) Eaedem mensuras longitudinis et latitudinis habes apud Strabonem II. p. 125 init. Reiiciendam esse Groskurdii emendationem τρισχιλίων pro vulg. δισχιλίων docet noster epitomator non contemnendus, quem Groskurdius ubique neglexit.

1) Iidem numeri praebet Strabo l. l.

2) Stadiorum 25000. Amm. Marcellinus Lib. 22: Omnis autem eius velut insularis circuitus littorea navigatio viginti tribus dimensa milibus stadiorum, ut Eratosthenes affirmat, et Heca-

μοιοῦσι. Πάντοθεν γάρ ἐστιν ἰθυτενὴ πλὴν τῆς ἀνεχούσης Καράμβεως· Τὸ δὲ λοιπὸν πᾶν τῷ κέρατι τοῦ τόξου διττὴν ἔχοντι τὴν ἐπιστροφὴν, ὥστε δύο κόλπους συνίστασθαι, ὧν ὁ ἑσπέριος κατὰ πολὺ προφερέστερος ὑπάρχει τοῦ ἑωθινωτέρου.

Τούτου δὲ πρὸς ἄρκτον ἡ Μαιῶτις ὑπέρκειται λίμνη, τὴν περίμετρον ͵θ οὖσα σταδίων [4], ἧς τὸ στόμα Κιμμέριος καλεῖται Βόσπορος. ἡ μὲν δὴ καθ' ἡμᾶς θάλασσα τοιαύτη [5].

ita in rectum tenduntur, nisi qua Carambis eminet; sed reliquum omne cornui arcus par est duplicem habenti curvaturam, sic ut constituantur duo sinus, quorum occiduus est multo praestantior orientaliori.

Ab hoc Ponto Euxino in Septentriones sursum sita est Maeotis palus, ambitu stadiorum 9000, cuius ostio nomen est Cimmerio Bosporo. Atque ita se habet mare nostrum.

taeus et Ptolemaeus aliique huiusmodi cognitionum scientissimi scitatores, in speciem Scythici arcus nervo coagmentati geographiae totius assensione formatur. Ut hunc numerum invenias, connumerandi sunt sinum ambitus. Tennul. Strabo l. l.: ἡ δὲ περίμετρος τοῦ σύμπαντος πελάγους ἐστὶ δισμυρίων που καὶ πεντακισχιλίων σταδίων.

3) V. Dionys. Perieg. 16. Huds. Haec etiam apud Strabonem l. l. legis.

4) Eundem numerum Strabo l. l. praebet.

5) Etiam Strabo II. p. 126 his verbis maris interni descriptionem finit: ἡ μὲν δὴ καθ' ἡμᾶς θάλαττα τοιαύτη τις.

FRAGMENTA DUO ANONYMA.

I.

Τῶν δ' εὐμεγεθῶν νήσων Σαρδὼ μὲν τὴν περίμετρον ἔχει σταδίων ͵δυμ΄, μιλίων φ΄ [1]. *Κύρνος δὲ, ἣν Κορσικὴν οἱ χώριοι* [2] *καλοῦσι, τὸ κύκλῳ ἔχει σταδίων ͵δυμ΄* [3]. *Τῆς δὲ Κρήτης τὸ κύκλῳ* [4] *ἐστὶ σταδίων ͵δτ΄* [5]. *Ἡ δὲ Κύπρος σταδίων ͵γ* [6].

I.

Inter insulas autem maiores Sardinia ambitum habet 4440 stadiorum, D. mill. passuum. Cyrnus vero, quam incolae appellant Corsicam, dimensionem ambitu stadiorum 4440 habet. Dimensio autem Cretae circuitu est stadiorum 4300, Cyprus ha-

1) Conf. supra p. 818 sq. Hygin. fab. cap. 279: Sardinia in circuitu stadia XCCL. In Demonstratione provinc. p. XX. ed. Bodii Mytholog.: Sardinia ab oriente Corsica et mari Sardico, a septentrione mari Tyrrhenico, a meridie mari Africo: patet in longitudine milia passuum CCXXX. Martian. Capella lib. VI. de Sardinia.

2) Miller coniecit legendum esse *ἐπιχώριοι*.

3) V. supra p. 819. Martian. Capella lib. VI. de insulis Tyrrheni maris, ubi autem de insula Corsico Plinii narrationem legimus. Hygin. fab. 276: Corsica, ager pessimus, circuitu stadia MCXX. — Singularis quidem est oratio *τὸ κύκλῳ* hic et paullo post, ut infra *τὰ κύκλῳ*, sed nihil corrigendum vel mutandum. Hic emendare voluit Miller *τὸν κύκλον*.

4) Miller legendum censet *ὁ κύκλος*.

5) V. supra p. 826, atque adde Plinium IV. 20: Latitudine nusquam quinquaginta millia pass. excedens, et circa mediam sui partem maxime patens, longitudinem implet CCLXX millium pass., circuitum DLXXXIX., Hygin. fab. 276: Creta in longitudine . . . . et oppida utraque parte centum possidet, circuitn stadia XXC., Scylacem, et Demonstrationem provinciarum l. l. p. XXI: Insula Creta et quae circa sunt, finiuntur ab oriente mari Carpathio, ab occidente mari Cretico, a meridie mari Libyco. Creta patet in longitudine milia passuum CLXXIII, in latitudine milia passuum sex.

6) V. supra p. 326. Hygin. fab. 276: Cyprus posita est inter Aegyptum et Africam, similis scuto gallico, circuitu stadia XLIC. Demonstr. provinc. l. l. p. XX: Insula Cyprus finitur ab oriente mari Syrio, ab occidente Pamphylio, a septentrione Aulone

Τῶν δὲ Βρεττανικῶν νήσων ἡ μεγίστη καλουμένη Ἀλβίων[7] *τὴν περίμετρόν ἔχει σταδίων τρισμυρίων ἐννακισχιλίων· ἡ δὲ Ἰέρνη, ἀναλόγως ταύτης μείζων*[8].

Ἡ δὲ Πελοπόννησος σταδίων ἐστὶ τετρακισχιλίων πεντακοσίων[9]. *Ῥόδου δὲ ἡ περίμετρος σταδίων ωκέ*[10]. *Κῶ δὲ νήσου σταδίων ω'*[11]. *Χῖος δὲ σταδίων αχ'*[12]. *Λέσβου δὲ τὰ κύκλῳ αρπ'*[13]. *Ἡ δὲ Σαμία νῆσος σταδίων ω'*[14].

Μῆκος τῆς ὅλης γῆς ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς δυσμάς φασι σταδίους ὀκτακισμυρίους[15]. *Τῆς δ' ὅλης γῆς*[16] *τὸ μέγιστον ἐχού-*

bet circuitum stadiorum 3000. Insularum Britannicarum maxima, quae Albion appellatur, circuitum habet stadiorum 39000. Hibernia autem illa maior est.

Peloponnesus est circuitu stadia 4500. Rhodi ambitus est stadiorum 825; Coi vero insulae stadiorum 800. Chios habet circuitu stadia 1600. Ambitu stadia Lesbi sunt 1180. Samos insula circuitum habet stadiorum 800.

Longitudinem totius orbis terrarum ab ortu solis ad occasum dicunt esse stadia 80000. Totus orbis terrarum cum ad

Ciliciae, a meridie mari Phoenicio, cuius spatia habent in longitudine milia pass. CLXXV, in latitudine milia pass. CXXV.

7) Cod. *Λαβίων;* Miller em. *Ἀλβίων.*

8) V. nos ad Marcianum pag. 145 sqq. Isidorus etymol. XIV. 6, 2 reddidit Solinum 22; Martianus Cap. lib. VI. alia dimensio Europae Plinium; Demonstr. prov. l. l. p. XXIII: Britannia in longitudine milia pass. DCCC, in latitudine milia pass. CCC. — Codex habet *Γέρνη*, si Miller recte legit.

9) V. supra p. 322 sq.

10) V. nos supra p. 326 sq.

11) V. supra p. 327.

12) V. nos supra ad Agathemerum p. 327. Videtur scribendum *Χίου*, nisi fortasse auctor Strabonem l. l. secutus est; sed nihil mutavi, quamquam Agathemerum reddidisse videtur.

13) Haec est quidem inusitata dicendi forma, attamen interpretanda, ut videtur, *τὰ στάδια κύκλῳ τῆς Λέσβου νήσου εἰσι αρπ'.*

14) V. nos ad Agathemerum supra p. 327.

15) *ὀκτακισμυρίους* non falsum esse numerum nemo neget, qui in his rebus versatus est; sed ad Marcianum p. 39 ed. nostr. non facile quis respiciet, attamen ad Agathemerum p. 303 sq. et pag. 308 ed. nostr., ubi rem accuratius explicavimus. Nunc autem video, apud Marcianum l. l. p. 39 ex Agathemero scribendum esse *σταδίων μ. ϛ'. ,ηφμε'*, qui numerus vice versa nostram emendationem in Agathemero confirmat. Facile fuit apud Marcianum legere *σταδίων μ. ζ'. ,ηφμι,* pro vero *στ. μ. ϛ'. ηφμι,* cum literae *ζ* et *ϛ* forma non adeo differant. Hoc cum Marcianum ederem, me fugit, neque verum viderunt Miller, et qui illi adsentitur Letronnius, Vir sagacissimus, qui libro suo: Fragmens des Poems géogr. de Scymus de Chio et du Faux Dicéarque (Paris 1841, 8) p. 294 ad hunc frag-

σης κύκλῳ εἰς μυριάδας σταδίων κέ, τὴν συμπασαν αὐτῆς ἐπιφάνειαν λογιζόμενοι, τίθεμεν εἰς μυριάδας διακοσίας· ὧν τὸ τῆς ἡμετέρας οἰκουμένης, ὡς τέταρτόν ἐστι τούτου. Μῆκος δὲ τοῦ παντὸς χύματος, ἀφ' Ἡρακλείων στηλῶν ἕως τῆς πρὸς ἀνατολαῖς Συρίας, οὐ πολὺ λείπει τρισμυρίων σταδίων [17].

summum habeat circuitu stadia 200000, omnem eius superficiem ponimus contineri stadiis 2000000, quorum autem terra habitabilis nostra quartam fere partem comprehendit. Longitudo omnium terrarum a columnis Herculis usque ad Syriam, versus orientem, ad 30000 stadia est.

menti nostri locum adnotavit haec: „M: Miller remarque avec raison que cette mesure revient à cette de Marcien d'Héraclée (78, 545 stades. Apud Agathemerum habemus l. l. 72477 stadia, sed non apud Marcianum, qui distantiam ab Gadibus usque ad Artabrorum portum non indicat, quod autem Agathemer fecit. Millerum fefellit mendosus numerus ζ; quem etiam Codex Pith. praebet. Deinde Miller apud Marcianum male eiecit μ. signum μυριάδων, quod ego cum aliis editoribus consulto retinui.

16) Priori loco significat τῆς ὅλης γῆς longitudinem terrae habitabilis, posteriori autem totum orbem terrarum.

17) Letronnius V. Cl. libro: Fragmens etc. p. 294 sqq. hoc docet: L'anonyme prend ces mots ἡ ὅλη γῆ, pour le globe entier, quand il dit que le périmètre de toute la terre est d'environ 25 myriades de stades: τῆς δ' ὅλης γῆς τὸ μέγιστον ἐχούσης κύκλῳ (pour ὁ τῆς ὅλης γῆς μέγιστος κύκλος ἔχων) εἰς μυριάδας κέ. Cette mesure est celle d'Eratosthéne. Mais la notion curieuse qui suit ne se trouve, à ma connaissance, que dans ce seul fragment: il s'agit de la surface du globe. L'auteur dit: τὴν σύμπασαν αὐτῆς ἐπιφάνειαν λογιζόμενοι, τίθεμεν εἰς μυριάδας διακοσίας „calculant la surface entière, nous la portons à deux cents myriades (2,000,000) de stades. „Ce nombre est beaucoup trop faible. En effet, d'après la proportion : : 7 : 22, qui est celle d'Archimède, entre le diamètre et la circonférence, on a pour le diamètre (la circonférence étant de 250,000) le nombre 79,546 stades; et, en partant de 252,000, on a 80,181; mais, pour la facilité du calcul, les anciens prenaient le nombre rond 80,000. [Cléomède (Cycl. Theor. II. 10, p. 69, ed. Bake) porte le diamètre à plus de 80,000 stades: mais c'est qu'il admet la proportion approximative de 1 à 3 ou de 7 à 21 entre le diamètre à la circonférence (τρίτον . . . τοῦ μεγίστου κύκλου 83, 333⅓). La difficulté que se fait à cet égard Schaubach (Gesch. der griechischen Astronomie, S. 278), n'existe pas.] Voilà pourquoi, dans Plutarque, [de facie in orbe lunae, p. 425], le rayon de la terre est porté, en terme moyen, à 40,000 stades (κατὰ τοὺς μέσως ἀναμετροῦντας); ou, en multipliant le diamètre (80,000) par le grand cercle (250,000), selon le célèbre théorème d'Archimède, on a la surface de la sphère égale à 20,000,000,000 stades carrés, ou, d'après la façon de parler des Grecs, à 200 myriades des my-

II.

Νάξος, νῆσος. Ἡ Μαραθων, ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς σταδίους τριακοσίους ἀπέχουσα τῆς πόλεως[18].

Ἔστι δὲ ὁ Ἑλλήσποντος πορθμὸς, φερόμενος ἀπὸ τῆς Προποντίδος ἐπὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, ἔχων τὸ πλάτος σταδίων ξ'[19], *ὃν ἔζευξε Ξέρξης.*

Ἔστι δὲ ἡ Σικελία νῆσος, σταδίων τετρακισχιλίων ὀκτακοσίων ἔχουσα τὴν περίμετρον, μιλίων χμέ[20].

II.

Naxos insula. Marathon in terra Attica sita abest ab urbe trecenta stadia.

Hellespontus autem est fretum, quod fertur ex Propontide in mare Aegaeum, habetque latitudinem stadiorum 60, ubi Xerxes pontem fecit.

Sicilia est insula, habens ambitum stadiorum 4800, DCLV mill. passuum.

riades. On voit donc que le copiste a oublié un mot: au lieu de *εἰς μυριάδας διακοσίας*; il devait écrire *εἰς μυριάδων μυριάδας διακοσίας*. Sans doute, peu versé dans le calcul, il aura été effrayé du nombre, et, d'un trait de plume, il l'aura rendu dix mille fois trop petit. L'anonyme ajoute que notre terre habitable est le quart de cette surface, *ὧν τὸ τῆς ἡμετέρας οἰκουμένης, ὡς τέταρτόν ἐστι τούτου*; c'est ce que dit aussi Agathémère, conformement au systéme de Ptolémée. (I, 6. Vid. supra pag. 320.) Il dit ensuite que la longeur de la Méditerranée, depuis les colonnes jusqu'en Syrie, n'est pas beaucoup moindre que 30,000 stades (*οὐ πολὺ λείπει τρισμυρίων σταδίων*). En effet, Agathémère (II, 14, p. 246.) dit que cette dimension est de 29,000 stades. L'expression de l'anonyme est singulière: *ἀφ' Ἡρακλείων στηλῶν ἕως τῆς πρὸς ἀνατολαῖς Συρίας*, comme si la Syrie pouvait être ailleurs qu'en Orient. Il avait certainement sous les yeux une phrase analogue à celle-ci: *ἀφ' Ἡρ στ. ὡς πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῆς Συρίας*, comme s'exprime Marcien d'Héraclée: *ἀπὸ τοῦ καλουμένου Ἀτλαντικοῦ πελάγους . . . . ὡς πρὸς τὰς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου* (p. 9. l. I.).

18) Miller adnotavit haec: Les distances modernes fournissant 200 stades au lieu de 300, peut-être pourrait-on lire *διακοσίους* au lieu de *τριακοσίους*.

19) Em. ξ' pro ξ', quod Miller edidit. Hanc em. proposuit etiam Letronnius l. l. p. 297, qui addit: „La confusion de ces deux lettres semblables est perpétuelle."

20) Miller ad h. l. p. 328 habet haec: „Pour que le rapport entre les stades et les milles fût exact, il faudrait lire ici *φμέ* au lieu de *χμέ*. Je change le nombre des milles de préférence au nombre des stades, parce que le

dernier s'accorde avec la distance fournie par Posidonius (ap. Strab. VI. p. 266): *Τὸν δὲ περίπλουν ὁ Ποσειδώνιος σταδίων τεσσαρακοσίων ἐπὶ τοῖς τετρακισχιλίοις ἀποφαίνει.* Éphore (ap. Strab. loc. cit.): *Ἔνιοι δ' ἁπλούστερον εἰρήκασιν, ὥσπερ Ἔφορος, τόν γε περίπλουν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν ε'.* Au lieu de ε', M. J. Bake (de Posidonio, Lugd. Batav. 1810, p. 131) propose η', correction qui semble justifiée par Thucydide (VI 1.): *Σικελίας γάρ περίπλους μέν ἐστιν ὁλκάδι οὐ πολλῷ τινι ἔλασσον ἢ ὀκτὼ ἡμερῶν.* Cependant je dois observer qu'il n'est ici question que de 8 jours, tandis que dans le passage de Strabon il est compté cinq jours et cinq nuits, ce qui pourrait bien établir identité entre les deux mesures, et par conséquent rendre inutile la correction proposée par M. Bake. Thucydide en effet distingue fort bien, quand il le faut, les jours et les nuits de navigation: voyez entre autres le chap. 97 du livre II.“ Conf. etiam Scylacem, et Demonstr. provinc. p. XXI.

Lipsiae, typis J. H. Nagel.

